

Rendvédelem-történeti Füzetek

Acta Historiae Praesidii Ordinis

HU - ISSN 1216 - 6774

HU - e-ISSN 2560 -144X

XXVIII.évf. (2018) 56.sz.

TUDOMÁNYOS PERIODIKA

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

Budapest

Rendvédelem-történeti Füzetek

Acta Historiae Praesidii Ordinis

HU - ISSN 1216 - 6774

HU - e-ISSN 2560-144X

XXVIII.évf. (2018) 56.sz.

TUDOMÁNYOS PERIODIKA

DOI :

Megjelenik évente kétszer

**Katonailag szervezett és polgári fegyveres őrtestületek
a polgári magyar állam rendvédelmi modelljében**

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

Budapest

Tisztelt olvasó!

A tanulmányok szövegét ugyan szakmai lektorálás nyomán publikáljuk, azonban a szerzői szuverenitást a szerkesztőség tiszteletben tartja. A szerzők — tudomány határain belüli — álláspontját akceptáljuk. A szerkesztőség és a szerzők közötti esetleges véleménykülönbséget a szerkesztőség a jegyzetekben juttatja kifejezésre, amennyiben elkerülhetetlennek tartjuk a szerzőtől eltérő szerkesztőségi álláspont megjelentetését. A szerzői szabadság határának a tudományos művekkel szembeni elvárásnak való megfelelést tartjuk, tartalmi és formai tekintetben egyaránt.

A szerkesztőség elérhetősége:

✉: H-1037 Budapest, Haránt u. 12.

☎: (+36/06-1) 250-6199

☎: (+36/06-70) 326-1150

@: rtf1991@freemail.hu

A folyóiratban közölt tanulmányokat, vagy a számok bármely részét a kiadó engedélye nélkül bármely formában, illetve bármely eszközzel sokszorosítani és közölni tilos.

© All right reserved.

HU-ISSN 1216-6774
HU e-ISSN 2560-144X

Budapest
2018

A szerkesztőség tagjai és intézményi szellemi műhelyekhez kötődésük
(Vastagítva a munkaviszony szerinti intézmény.)

	<p>Főszerkesztő: Dr. PARÁDI József Cs.C. nyugalmazott főiskolai tanár - Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. - Eötvös Loránd University Faculty of Law = Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. - National University of Public Service Faculty of Law Enforcement = Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar.</p>
	<p>Szerkesztő: PARÁDI Ákos - Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság.</p>
	<p>Német rezümék ARTNER Ramona - Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság.</p>
	<p>Angol rezümék VARJÚ László - Veritas Research Institute of History = Veritas Történetkutató Intézet.</p>
	<p>Szerkesztőbizottság elnöke: Prof. dr. habil MEZEY Barna DSc. - Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. - Eötvös Loránd University Faculty of Law = Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. - Hungarian Prison Service Society = Magyar Börtönügyi Társaság. - European Lawyer Journal* = Európai Jogi Szemle. - Iustum Aequum Salutera = A jogegyenlőség dícsérete. - Journal of European of History of Law = Európai Jogtörténeti Szemle.</p>
	<p>Szerkesztőbizottság tagja: Prof. dr. habil SZAKÁLY Sándor DSc. - Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. - Veritas Research Institute of History = Veritas Történetkutató Intézet. - Ministry of Defence Military History Institute and Museum = Hadtörténeti Intézet és Múzeum. - Vienesse Diary = Bécsi Napló. - New Hungarian Review = Új Magyar Szemle. - Centuries (Historical Magazine of the Hungarian Historical Society) = Századok. - Historical Review = Történelmi Szemle.</p>
	<p>Szerkesztőbizottság tagja: Dr. habil BODA József docens Ph.D. - Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. - National University of Public Service Faculty of Law Enforcement = Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar. - Police Practice and Research an Intemational Journal = Rendvédelmi gyakorlat és kutatás, nemzetközi folyóirat. - Journal of Eastern European Criminal Law = Kelet Európai Büntetőjogi Szemle. - Hungarian Law Enforcement (Law Enforcement Magazine) = Magyar Rendészet. - National Security Review = Nemzetbiztonsági Szemle.</p>

* Az aláhúzott folyóiratnév a megjelenés nyelvén közölt cím.

A folyóirat első minősítése

Tisztelt Elnök Úr!

Tisztelettel és egyben örömmel tájékoztatom, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottsága, az éves tervében foglaltaknak és az Önök kérésének megfelelően megvizsgálta a hadtudományban meglévő mértékadó folyóiratokat, továbbá az új kérelmeket.

Megköszönjük az adatszolgáltatás során nyújtott segítségüket és együttműködésüket.

A kérelmek elbírálását követően a Hadtudományi Bizottság a hadtudományban mértékadó folyóiratok listájára, 2008-tól felvette a következő folyóiratot:

„Rendvédelem-történeti Füzetek, HU-ISSN 1216-6774”

Tisztelt Elnök Úr! További tudományos munkájukhoz a Bizottság nevében kívánunk Önnek, a magyar tudomány, benne a hadtudomány nem kis felelősséggel járó szolgálatában kiapadhatatlan alkotóerőt és kitűnő egészséget, sok sikert és eredményt.

Budapest, 2008. június 09-én.

Szívélyes üdvözlettel:

Dr. FELHÁZI Sándor

sk. titkár

Ars dictandi

A *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. periodikát a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alapítása évében hozta létre és 1991-től jelennek meg a folyóirat számai. A tudományos társaság által létrehozott sorozatok között e periodika volt az első. A periodika célja, hogy a magyar rendvédelem-történet körében keletkezett új kutatási eredmények számára bemutatási lehetőséget teremtsen.

Az alapítók szándéka szerint:

- a periodika számaiban — évente két alkalommal — a tudományos közlés igényeinek megfelelő tanulmányok jelenhetnek meg;
- azokat az írásműveket fogadja be a lap, amelyek tartalma a magyar rendvédelem-történet körébe tartozik, vagy azzal összefüggésben áll.

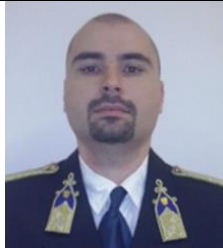

Mivel a lapalapítás óta eltelt huzamos idő után is az egyetlen magyar nyelvű periodika maradt, amely fő feladatának a nemzeti rendvédelem-történetünk művelési eredményeinek tudományos színvonalú közzétételét tekintette, ezért olyan indexrendszerrel erősítettük meg a folyóiratot, amelynek a használata segítséget jelenthet a téma iránt érdeklődőknek és az abban elmélyülni kívánók számára egyaránt.

A folyóirat tudományos jellegéből fakadóan világnézeti prekonceptióktól terhelte írások közzétételétől tartózkodunk. A történelmi tényeket, a kutatási eredményeket ismertető, azokból egzakt következtetéseket levonó alkotásokat teszünk közzé.

Összességében a szerkesztőség — az alapítók szellemiségének megfelelően — arra törekszik, hogy a folyóiratban a magyar rendvédelem-történet körébe tartozó azon írásművek jelenjenek meg, amelyek megfelelnek a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek.

SZERZŐK

	<p>dr. ERNYES Mihály mag. </p> <p>(+36/06-20) 326-7193 ; ermi_uiroda@freemail.hu (Open Researcher and Contributor ID = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító [ORCID])</p> <p>A jogtudomány egyetemi doktora. A rendvédelem-történet magisztere. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Magyar rendőrség-történeti szakértő. Kutatási területe a XIX-XX. századi magyar rendőrségek története.</p>
	<p>Dr. LŐRINCZ József CSc. habil.prof. mag. ; ; ; ; </p> <p>(+36/06-20) 222-6545 ; @ : lowiz@t-online-hu (Open Researcher and Contributor ID = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító [ORCID])</p> <p>Az állam- és jogtudomány kandidátusa. A rendvédelem-történet magistere. A Magyar Tudományos Akadémia Köztestületi tagja. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Börtöntörténeti Társaság tagja. Büntetésvégrehajtás-történeti szakértő. Kutatási területe a magyar börtönügy története.</p>
	<p>Dr. OLASZ Lajos Ph.D. egyetemi adjunktus </p> <p>olasz@jgypk.u-szeged.hu (Open Researcher and Contributor ID = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító [ORCID] 0000-0002-4463-3251)</p> <p>A történelemtudomány Ph.D. doktora. A Magyar Hadtudományi Társaság, a Magyar Történelmi Társulat és a Magyar Repüléstörténeti Társaság tagja. Kutatási területe a XX. századi politikatörténet, a két világháború közötti időszak és az I. valamint a II. világháború hadtörténete.</p>
	<p>Dr. PARÁDI József Cs.C. nyá. főiskolai tanár, mag. </p> <p>(+36/06-70) 326-1151 ; paradi.jozsef@gmail.com (Open Researcher and Contributor ID = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító [ORCID] 0000-0003-3368-2944)</p> <p>Bölcsészdoktor, a hadtudomány kandidátusa. A Hadtudományi Doktori Iskola és a Rendészettudományi Doktori Iskola témavezető oktatója. A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnöke. A rendvédelem-történet magistere. Határőrizet-történeti szakértő. A <i>Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)</i> HU-ISSN 1216-6774. és a <i>Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiones Historiae Praesidii Ordinis)</i> HU-ISSN 1785-3257. periodikák főszerkesztője, „<i>A magyar rendvédelem-történet öröksége.</i>” HU-ISSN 2062-8447 , „<i>A magyar rendvédelem-történet hagyatéka</i>” HU-ISSN 2064-4728 , a „<i>Segédtudományok a magyar rendvédelem-történet szolgálatában</i>” HU-ISSN 2064-5333 , a „<i>Magyar rendvédelem-történeti tanulmányok</i>” HU-ISSN 2415-9875 és a „<i>Salutem</i>” HU-ISSN 2416-2078. könyvsorozatok sorozat-szerkesztője. Kutatási területe a polgári magyar állam rendvédelem-története.</p>

	<p>Dr. SUBA János Ph.D. mag. ; ; ; ; ; </p> <p>(Open Researcher and Contributor ID = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító [ORCID] 0000-0002-2310-7746</p> <p>A történelem segédtudományai (történeti-földrajz) egyetemi doktora, a történelemtudomány Ph.D. doktora. A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnökségi tagja. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány kurátora. A magyar Hadtudományi Társaság Tagja. A magyar államhatárjelek és térképi ábrázolásuk történetének szaktértője. Kutatási területe a történeti földrajz, a XVIII-XX. századi magyar állam határának története, objektumtörténet, a magyar fegyveres erők diszlokációjának története, Kárpát-medencei erődítések.</p>
	<p>VEDŐ Attila doktorandusz, tanársegéd ; ; </p> <p>(+36/06-30) 963-6169 ; @ : horatis@gmail.com</p> <p>(Open Researcher and Contributor ID = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító [ORCID]</p> <p>A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a XIX-XX. századi magyar államhatár és a Magyar Királyi Csendőrség története.</p>

Piktogram

Mag.

A rendvédelem-történeti elismerések

A rendvédelem-történet magistere

25 év a Magyar Rendvédelem-történet Szolgálatában Emlékérme

Rendvédelem-történetért Díj

Rendvédelem-történetért Érdemrend a rendvédelem-történet kiváló művelőjének

Rendvédelem-történetért Érdemrend a rendvédelem-történet önzetlen támogatójának

Rendvédelem-történetért Érdemkereszt a rendvédelem-történet kiváló művelőjének

Rendvédelem-történetért Érdemkereszt a rendvédelem-történet önzetlen támogatójának

Rendvédelem-történetért Érdemérem

Ajánlásjegyzék

- XIV. évf. (2008) 17.sz. .... Dr. KESERŐ Isván ✚ 2004
- XV. évf. (2008) 18.sz. .... A magyar állami rendvédelmi szervezetek detektívtestületei.
- XVI. évf. (2009) 19.sz. .... Dr. BACSA Gábor ✚ 2003
- XVII. évf. (2009) 20.sz. .... A magyar határrendőrségek.
- XVIII. évf. (2010) 21.sz. .... O' SVÁTH Pál ✚ 1908
- XIX. évf. (2010) 22.sz. .... A Magyar Királyi Nemesi Testőrség.
- XX. évf. (2011) 23.sz. .... Dr. NAGY József ✚ 2005
- XXI. évf. (2011) 24.sz. .... A Magyar Királyi Csendőrség.
- XXII. évf. (2012) 25.sz. .... vitéz KISS Gábor ✚ 2006
- XXII. évf. (2012) 26.sz. .... A Magyar Királyi Koronaőrség.
- XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. .... Dr. ZACHAR József ✚ 2009
- XXIII. évf. (2013) 31-32-33-34.sz. .... A Magyar Királyi Darabont Testőrség.
- XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. .... gróf SZÉCHÉNYI Ödön ✚ 1922
- XXIV. évf. (2014) 39-40-41-42.sz. .... A Magyar Királyi Testőrség.
- XXV. évf. (2015) 43-44-45-46.sz. .... REKTOR Béla ✚ 1989
- XXV. évf. (2015) 47-48-49-50.sz. .... Mezőrendőrség
- XXVI. évf. (2016) 51.sz. .... CZÁJLIK Alajos ✚
- XXVI. évf. (2016) 52.sz. .... A Magyar Királyi Határrendőrség
- XXVII. évf. (2017) 53.sz. .... gróf LÓNYAY Menyhért ✚ 1884
- XXVII.évf. (2017) 54.sz. .... A Magyar Királyi Pénzügyőrség
- XXVIII.évf. (2018) 55.sz. .... Dr. NAGY György ✚ 2013

TARTALOM

0487 ERNYES Mihály	ORCID : 0000-0001-7819-1781
Magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között	15.p.
	DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.56N.15-52P
0488 LŐRINCZ József	ORCID : 0000-0002-0479-6371
A Csemegi-kódex és a javítóintézetek.....	53.p.
	DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.56N.53-60P
0489 LŐRINCZ József	ORCID : 0000-0002-0479-6371
Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháborúig.....	61.p.
	DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.56N.61-70P
0490 OLASZ Lajos	ORCID : 0000-0002-4463-3251
A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen 1943. VIII. – 1944. VIII.....	71.p.
	DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.56N.71-96P
0491 PARÁDI József	ORCID : 0000-0003-3368-2944
A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918.....	97.p.
	DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.56N.97-130P
0492 SUBA János	ORCID : 0000-0002-2310-7746
A polgárőrség szervezése 1919-1921.....	131.p.
	DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.56N.131-144P
0493 VEDŐ Attila	ORCID : 0000-0001-7382-5001
A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodás 1881-1941.....	145.p.
	DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.56N.145-166P
A periodika számaiban publikált tanulmányok jegyzeteiben egységesen alkalmazott rövidítések jegyzéke	167.p.
ZEIDLER Sándor	ORCID : 0000-0002-4056-4025
A XIX-XX. századi magyar katonai rendfokozati rendszer rangjainak rövidítései	168.p.
Rezümék	172.p.
Resümee	175.p.
Resumée	178.p.
Citációs index publikációk és kéziratok	181.p.
Citációs index periodikák	206.p.
Citációs index levél-, irat-, és dokumentumtárak	209.p.
Citációs index jogszabályok	211.p.
Index nominum	222.p.
Index geographicus	225.p.
Index chronologicus	249.p.
Index organicus	255.p.
Kéziratokkal szemben támasztott igények	267.p.
Szerzői úrlap	270.p.
Összesített tartalom	273.p.

In memoriam a Magyar Királyi Állami Rendőrség

„Conditā decrescit, vulgata scientia crescit.”
Az elrejtett tudás csökken, a másokkal közölt ellenben gyarapszik.

Magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között

(Police in Hungary in the Era of the Dual Monarchy and the Interwar Era.)

Absztrakt

Az 1867-től 1945-ig tartó vizsgált időszak a polgári magyar állam korszaka, melynek során — a dualizmus alatt a történelmi Magyarországon, majd a trianoni békediktátumot követően a megcsonkított Magyar Királyságban — alakult ki Magyarországon a modern értelemben vett rendőrség, kezdetben önkormányzati keretek között, majd fokozatosan állami szervezetté fejlődött. E folyamatot tekinti át a szerző írásában bemutatva azokat a tényezőket, amelyek a magyarországi rendőrségeknek a központi államhatalomnak közvetlenül alárendelt országos szervezetté fejlődéséhez vezettek. Az írásmű két tévhitet cáfol indirekt módon. Egyrészt a központosított állami rendőrség gondolata nem az első világháború után vetődött fel, hanem már a dualizmus időszakában, bár a konkrét megvalósítás kétségtelenül a háborút követően jött létre. Másrészt a két világháború közötti Magyar Királyság fasiszta diktatúráként való működésének a téveszméjét kérdőjelezi meg azáltal, hogy olyan rendőri testületet mutat be, amely a jellegéből fakadóan alkalmatlan egy diktatórikus állam rendfenntartó teendőinek a megvalósítására.

Kulcsszavak

Önkormányzati rendőrségek ; Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség ; Magyar Királyi Határrendőrség ; Fiumei Magyar Királyi Rendőrség ; Magyar Királyi Rendőrség.

Abstract

The period from 1867 to 1945 consisted of the Era of Bourgeois Hungary, during which – in Greater Hungary during the Dualist Era and in Post-Trianon Hungary in the Interwar Era (1918 - 1945) – a police force, in the modern sense, was formed. Initially on the local level, over time it developed into a federal organization. The author examines this process, familiarizing the reader with the factors that led to the Hungarian Police becoming a countrywide organization reporting to the centralized state. The work indirectly refutes two misconceptions. The first is that the idea of a centralized state police organization was first broached following WWI. In fact, it had already taken place during the Dualist Era (although it is indisputable that its implementation did indeed occur following the end of the war). The second misconception is that the Kingdom of Hungary functioned as a fascist dictatorship during the Interwar Era. By its very nature, the police organization at that time was entirely ill-suited to carry out tasks associated with upholding a dictatorship.

Keywords

Local police ; Royal Hungarian State Police in Budapest ; Royal Hungarian Border Patrol ; Royal Hungarian Police in Fiume ; Royal Hungarian Police

*

Open Researcher and Contributor ID = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító (ORCID) : <https://orcid.org/0000-0001-7819-1781>

Institutional attachments

= Szerző intézményi kötődései :

- Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság
@: ermi_uiroda@freemail.hu

Date of registry = Regisztrálás dátuma : 2018. XI. 16.

Date of acceptance = elfogadás dátuma : 2018. XII. 1.

DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.56N.15-52P

A vizsgált időszakban a magyar rendőrség(ek) polgári fegyveres őrtestületek voltak. A testületen belüli alá- és fölérendeltségi viszonyaik hivatalnoki volt. A testületek személyi állománya nem minősült katonának, rájuk a katonákra vonatkozó általános jogosultságok nem vonatkoztak, illetve kötelezettségek nem terhelték. Személyükben nem a honvédelmi tárca, hanem a testületet irányító tárca, illetve a felügyeletet gyakorló önkormányzat hatáskörébe tartoztak.¹

Az önkormányzati rendőrségek államosítását megelőzően² a törvényhatósági jogú és a rendezett tanácsú városokban a rend védelmét a városi önkormányzati rendőrségek látták el.³ A kis- és nagyközségekben a közbiztonság védelmének feladatait alapvetően a vármegyei közérő, azaz a pandúrság, mint vármegyei önkormányzati rendőrség, hajtotta végre.⁴ A vidék közbiztonságának a javításához járult hozzá az 1840-ben felállított Mezei Rendőrség is,⁵ amelyet 1894-ben mezőőrséggé szerveztek át.⁶ A Magyar Királyi Csendőrség felállításától a vidék közbiztonságáért egyértelműen a csendőrség felelt.⁷ Ez azonban nem jelentette azt, hogy — a kistelepülések többségében, a vármegyei közönségének jóváhagyásával, az 1870-es évektől a II. világháború végéig működő — községi rendőrségek megszűntek volna.⁸

Az önkormányzati rendőrségek fejlődésük során erőteljesen magukon hordozták a társadalom változásának jegyeit. Terjedelmes, szerteágazó feladatkörüket, létszámukat, kiadásukat meghatározó szabályrendeleteik felsőbb jóváhagyásra kötelezettek voltak. A működésükre fordított anyagi javak inkább csekélyeknek minősíthetők. Az egységesség hiánya tükröződött elnevezésükben, a javadalmasítás, a ruházat, a fegyverzet és a felszerelés eltérőségében is. Működésükhöz segítséget nyújthatott a véderő rendvédelmi célzatú alkalmazásának a lehetősége is. A XX. század előestéjén a rendőrségek vezetői törekedtek testületük modernizálására és megindították a küzdelmet az államosításért.

A két időszakhoz szorosan kötődnek a szabályozás részeit képező jogforrások és az irányítás egyéb eszközei.⁹

A polgári magyar állam témakörre vonatkozó jogi szabályozásának első lépései

A kiegyezés¹⁰ után megmaradt az uralkodó törvénykezdeményezési és törvényszentesítési joga, valamint a törvények kihirdetési kötelezettsége.¹¹

A végrehajtó hatalmat a parlamentnek felelős kormány gyakorolta, az igazgatási ágak élén az uralkodó által megerősített miniszterek álltak. A rendőrség irányítása és felügyelete a Helytartótanáctól,¹² a független magyar felelős kormány Magyar Királyi Belügyminisztériumának a kompetenciájába került,¹³ amely 1867. III. 11-én kezdte meg működését. A tárcán belül a rendőri ügyosztály élén a rendőri ügyek felelőse gróf RÁDAY Gedeon osztálytanácsos állt.¹⁴

A miniszterek felelősségre vonathatósága kiemelten szerepelt a közbátorság fenntartásában elkövetett mulasztásokért, amennyiben azok a törvény által rendelkezésükre bízott végrehajtási eszközökkel elháríthatók voltak.

Alapvető jelentőségű volt a bíraskodás államosítása, illetőleg az igazságszolgáltatás és a közigazgatás elválasztása. „Az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönítettik” és e hatóságok „... egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak.”¹⁵ E körbe tartozók voltak továbbá a Magyar Királyi Ügyészség létrehozásáról,¹⁶ az ügyvédi tevékenység szabályozásáról,¹⁷ és a közigazgatás működéséről¹⁸ szóló törvényi rendelkezések.

Megtörtént a hatalmi ágak szétválasztása a törvényhozó hatalomra, a végrehajtó hatalomra (közigazgatás) és a bírói hatalomra (igazságszolgáltatás). Mivel a rendőrség a közigazgatás része, a legterjedelmesebb kötődés e területen lelhető fel, ugyanakkor nem hanyagolható el a bírói hatalomhoz történő kapcsolódás sem, amely főképpen a büntetőjog területén realizálódott.¹⁹

A kiegyezés nyomán — a rendvédelem területén visszaállított és a törvényhatóságok által gyakorolt — közbiztonság-védelmi önállóságot erőteljesen támasztotta alá a zsandárság magyarországi működése megszüntetéséről hozott királyi rendelet,²⁰ a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló törvénycikk²¹ és az első községi törvény.²²

A vizsgált időszakban a magyar állam rendvédelemre vonatkozó teendői polgári viszonyoknak megfelelő rendezéséről szóló új törvények egyben új terminológiák létrejöttét is eredményezték.

A rendőr/rendőrség kifejezés a dualizmus kezdeti időszakában gyakrabban kapcsolódott más szavakhoz, miáltal több testületet illetőleg feladatot is lefedett. Ilyenek voltak az építészeti rendőrség, a folyamrendőrség, a gátrendőrség, a hegyrendőrség, a közegészségi rendőrség, a közrendőrség, a mezei rendőrség, a piacrendőrség, a tűzrendőrség, az útrendőrség, a vásári rendőrség, a vízrendőrség. Köreikben a hatóságok és a testületek illetőleg az utóbbiak kebelébe tartozó végrehajtó közegek többnyire elkülönültek egymástól. Némelyek a rendészet kifejezésben éltek tovább.

Az 1871. évi községi törvény rögzítette, hogy a község a törvény korlátai között „... kezeli a tűz- és közrendőrséget”, a rendezett tanácsú városok ezeken túl „... kezelik a helyi igények szerint a piaci, mezei, hegyi, vásári, építészeti és közegészségi rendőrséget.”²³ A második községi törvény, a tűz- és közrendőrség mellé beemelte a mezei rendőrség kezelését és kimondta, hogy a vármegyei törvényhatóság, a jóváhagyáson alapuló és a település vagyonát érintő ügyeken kívül, csak akkor avatkozhat „... a község belügyeibe, ha közbenjárását vagy segélyét maga a község képviselője kéri ki és veszi igénybe, vagy azt a közigazgatás, vagy a közbiztonság érdekei követelik.”²⁴

1869-ben újította meg a közmunka és közlekedési miniszter, a Helytartótanács által 1863-ban kiadott *Útrendőrségi szabályokat*, melynek I. része rendelkezett a szabad közlekedésről, a II. része az utak, hidak és a hozzájuk tartozó tárgyak megrongálásának a tilalmáról, a III. része az útfelügyelő személyzetről, a kihágások és a bűncselekmények miatti eljárásról.²⁵

A tűzrendészeti szabályokról szóló 1869. évi BM körlevél az építkezések körében használta a tűzrendőr kifejezést.²⁶ Az első és a második községi törvény szerint a község kezeli a tűz- és közrendőrséget²⁷ A városok hivatásos tűzoltósága, a rendőrség államosításáig, a kapitányi/rendőrkapitányi hivatal szervezetébe tartozott, parancsnoka rendőrtisztviselő volt, a kapitány alárendeltségében. A tűzoltószervezetek, az önkéntes tűzoltóegyletek működésében, fejlesztésében jelentős szerephez jutott az 1870-ben, Pesten megalakult Magyar Országos Tűzoltó Szövetség.²⁸

A gátrendőrségre/gátőrségre vonatkozó alapvető szabályokat többnyire a vízjogi rendelkezések tartalmazták törvényi formában, továbbá a rajtuk nyugvó ármentesítési vagy vízszabályozó társulati szabályzatok illetőleg a társulatok által kiadott utasítások. A gátrendőrségről önálló törvény 1871-ben született.²⁹

Az ármentesítési és vízszabályozó társulatok kötelesek voltak kellő számú állandó örököt tartani, őket örökös utasítással és szerszámokkal ellátni. Az örök ugyanazon szabályok szerint állítottak szolgálatba, ugyanazon bizonyítási képességgel és ugyanazon zálogolási joggal bírtak, mint a mezei rendőrcsősök és közbiztonsági közegnek számítottak.

A gátrendőrségről szóló törvénycikket az 1885-ben kiadott vízjogi törvény³⁰ hatályon kívül helyezte, melynek következtében a szabályozás némiképpen visszatért a korábbi gyakorlathoz. A törvény kiemelte a hatósági rendelkezés alatt álló vizeket, melyekkel kapcsolatban utalt a folyamrendőri és a helyi rendőri szabályokra. Külön fejezetben rendelkezett a vízrendőri intézkedésekről.

A szőlőhegyek rendjére vonatkozó előírásokat a XVIII. század közepétől szabályrendeletekbe foglalták és a hegyrendőrség személyi állományát a kapitányi hivatalhoz sorolták a városkapitány/rendőrkapitány alárendeltségébe.³¹

Zala vármegye közönsége a XIX. század végén, hasonlóan más vármegyékhez, több rendőri célú szabályrendeletet adott ki.³² Hegyrendőrségi szabályokban rögzítették a szőlőhegyekben való állandó lakhatás multhatatlan feltételei között, hogy a szőlőhegyi lakók a közbiztonságot rendőri felügyelet hiányában ne veszélyeztessék, a szőlőkben sem családjaik, sem házi állataik kárt ne okozzanak.³³

A hegyrendőrséget az illető községi hatóság gyakorolta választott bizottmánnal melynek közege teljesítette a rendőrségi teendőket. A bizottmány az általa felfogadott hegypásztorokat az illető járási szolgabírónak bejelentette, aki őket eskütétel után, rendes bizonyítvánnyal látta el. A hegypásztoroknak kötelessége volt többek között egész éven át éjjel-nappal a hegyet őrizni, a tolvajokat elfogni vagy megzálogolni, egyes birtokosok szőlő- vagy gyümölcsstermését minden károsodástól megóvni.

1887-ben alkottak szabályrendeletet a tűzrendőrségről,³⁴ 1889-ben a tűzrendészetről.³⁵ A tűzrendőrség kifejezés mindössze a szabályrendelet címében szerepel.

A vármegyei, a községi és a városi rendőrségek

A pandúr kifejezés vált a dualizmus kezdetére a vármegyei rendfenntartók elnevezései közül a legáltalánosabbá. A közvetlen parancsnokok a csendbiztosok voltak, akiket járási szervezés esetén a szolgabírók irányítottak, központosított szervezésben esetenként a főispán. A vármegye közbiztonságvédelméért alapvetően az alispánok feleltek. Néhány vármegyében alparancsnoki feladatokat láttak el a pandúr káplárok, mely esetekben a beosztottakat közpandúroknak nevezték.

A kortársak a szervezeti felépítést, a feladatköröket, a jogokat és a kötelezettségeket szolgálati utasításokban, szabályzatokban, szabályrendeletekben fogalmazták meg. A csendbiztosok, illetőleg vezetésükkel a pandúrok általános közbiztonságvédelmi feladatot láttak el, nyomoztak, vallattak, és részt vettek a büntetések végrehajtásában is. Naplót vezettek illetőleg azt láttamoztatták.

Működési területük határát kivételes esetekben léphették át. Ilyennek számított az üldözés, de a gonosztevők észlelése már nem tartozott az üldözés fogalma alá. Így maradhettek fenn olyan történe-

tek, melyek szerint egy-egy vármegyehatárra úgy építettek csárdát, hogy a határvonal a terem közepén húzódott. Egyik oldalon a pandúrok, másikon a betyárok mulatoztak, jól tudva, hogy a perzekutorok „szolgálatilag” nem léphették át a vármegye határát.

A pandúrság fegyverhasználatát alapvetően a jogos védelmi helyzet és az üldözés szükségessége alapozta meg.

Esetenként igénybe vették a pandúrokat fegyveres szolgálathoz méltatlan tennivalókra is – területtisztítás, csendbiztos személyes kiszolgálása, egyéb kézbesítések – amelyek ellen tiltakoztak.

A területbe kerülés megvalósulhatott pályázat útján, valamint felkéréssel, melyeket megerősített a választás, illetőleg a kinevezés. Lehetett kijelölés utáni választás is. A köztörvényhatóságok rendezéséről szóló törvény hatálybalépését követően az alispán meghallgatása után a csendbiztosokat a főispán nevezte ki.

A vármegyei rendőrségek tagjainak javadalmazása több részből állhatott. Ide tartozhatott a fizetés gyanánt juttatott készpénz, vagy értékpapír, illetve a természetbeni járandóság keretében biztosított gabona, állat, egyéb termény, ruházat. A fizetés és az egyéb járandóságok mellett a pandúrok — vármegyénként változó mértékű — különböző díjazásokat és pótlékokat is kaphattak.³⁶

Különösen a kezdeti időszakban jelenítették meg a jövedelmet a különböző kedvezmények, mentességek. Ezek körébe sorolhatók az adózási kedvezmények, mentességek, beszállásolás alóli felmentés, katonai szolgálat alól részbeni vagy teljes felmentés; egyéb köteleességek alóli felmentések.

A parancsnoki illetmények a tisztségviselői jövedelmek között szerepeltek, vagy azokhoz közeleltek, a legénység illetménye a napszamosok bérével volt hasonlatos.

A sokszínűség megszüntetését célozták bizonyos központi elvárások, intézkedések. A belügyminisztériumból 1869-ben Baranya vármegye közönségéhez írt levél jelezte „*A közbiztonság érdekében kívánatos, hogy a közbiztonsági közegek, úgymint csendbiztosok és pandúrok célszerű lőfegyverekkel legyenek felszerelve.*”³⁷

A csendőrség felállítását megelőzően Baranya vármegyében 7 járás – pécsi, siklói, baranyavári, mohácsi, pécsváradi, hegyháti, szentlőrinci – területén teljesítettek szolgálatot pandúrok, 1-1 káplár vezetése alatt 10-16 közpandúr. A parancsnoki posztokat 3 csendbiztos töltötte be, a teljes létszám 101 főt tett ki. Ebben az időszakban a személyi állomány 6 329 forint 96 fillér ruházati ellátásban részesült.³⁸

A pandúrok elhelyezésére szolgáló laktanyákban voltak különböző felszerelési tárgyak, használati eszközök. Az egyéni felhasználásra kiadott fegyverek, szerelvények is szerepeltek a laktanyák nyilvántartásában.³⁹

A belügyminiszter 1883. XII. 20-ai keltezéssel leiratot küldött a pandúr tárgyak elárverezése megjelöléssel. Értesítette a vármegye illetékeseit arról, hogy „... az állami csendőri intézmény Baranya megye területén 1884-től kezdve létesül, a közbiztonsági személyzet 1883 év végén el lesz bocsátva. Az összes szerelvényeket, fegyvereket nyilvános árverésen értékesítik. A kint hagyott egyenruhát át kell változtatni, hogy használatukkal visszaélés ne legyen.”⁴⁰

A Magyar Királyi Csendőrség történetét első ízben bemutató kötet szerzőjének véleménye szerint „1867-1881. évig ezek a kackiás, darutollas csendbiztosok és csendlegények látták el a közigazgatási járásokban a közbiztonsági szolgálatot, hiányzott azonban a rendszeres oktatásuk a fegyelem és az egyetemleges vezetésük. Vármegyéink belügyeik között a rendészetet is csaknem minden felsőbb beavatkozás nélkül maguk intézték, minek következményeképpen, ahány vármegyénk volt, annyi volt a számukra alkotott utasítás és ez is egyik oka volt a pandúrintézmény korai halálának.”⁴¹

Árnyalja a képet egy korabeli csendbiztos döntően saját élményeinek feldolgozásával — egy év híján negyedszázadig tartó csendbiztos tevékenységének összefoglalásával — megírt visszaemlékezése. Alapvetően a vármegyei rendőrség történetét érintette s munkájában hangsúlyosabb a rendőrségre vonatkozó átalakulás, fejlődés.⁴² A magyar rendőrség szervezéséről szóló három és fél évtizeddel korábban elkészített *Zsándár kell-e vagy pandúr?* című tanulmánya szintén bepillantást nyújt a korabeli állapotokba.⁴³

A közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló törvény indokolása szerint a Magyar Királyi Belügyminisztériumhoz „... felterjesztett jelentésekből meggyőződés szerzettetett, hogy a jelenlegi közbiztonsági szolgálat nem kielégítő. [...] A régi alapokon szervezett közbiztonsági szolgálat, a méltányos és jogos igényeknek többé meg nem felelhet.”⁴⁴ Egyes törvényhatóságok sürgették a közbiztonsági szolgálat állam általi átvételét és kimondásra került, hogy annak új alapokon történő szervezése „... az oly fontos személy és vagyonbátorság veszélyeztetése nélkül tovább nem halasztható.”⁴⁵

A *községi rendőrségek* a vármegyei rendfenntartó szervezetek körében autonóm rendőrségként működtek. A vármegyei örrendszer körében jelentős számú községi (autonóm) rendőrség vizsgálható.⁴⁶

E kis létszámú rendőrségek, a helyi lehetőségeknek megfelelően láttak el mezei-, tűz- és közrendőrségi feladatokat. Fennállásuk a kiegyezéstől a II. világháború végéig terjedt, ám az 1919-ben végrehajtott államosítást követően helyi rendőrség csak kis- és nagyközségekben működhetett.

A kis- és nagyközségek közbiztonságának fenntartásában erőteljesen érvényesült — az elsősorban éjjeli őr szolgálatban megnyilvánuló — ingyenes lakossági részvétel, amelynek az alapvető oka a települési költségvetés szűkösségében keresendő.

A Baranya vármegyei Mágocson 1895-ben az állandó fizetésű éjjeliőr mellett 10 falusi delegált örködött.⁴⁷

A két és félezer lélekszámot meghaladó Békés vármegyei Bánfalván (1901-től Gádoros) 1878 nyarán felállították a tűz- és közrendőrséget, amely állt 4 éjjeliőrből és tizedenként 2 utca kapitányból. Az összesen 8 utca kapitány fizetést nem kapott. Tűzrendészeti feladataik mellett kötelességük volt az éjjeliőröket ellenőrizni.⁴⁸

A községi rendőrség létrehozására, módosítására, megszüntetésére vonatkozó szabályrendeletet a vármegye közönségének jóvá kellett hagynia. Ez többségében szó nélkül, esetenként véleménynyilvánítással megtörtént, néha viszont elmaradt, melynek következtében át kellett dolgozni a felterjesztett elképzelést. A községi rendőrségre vonatkozó szabályrendeletek részben a község közigazgatását rendező szabályrendeletekbe foglalva, részben azok mellékleteként illetőleg külön szabályrendeletként láttak napvilágot.⁴⁹

A széleskörű feladat meghatározások magukba foglalták többek között a személy és vagyonszolgálat megóvását, a közrend fenntartását, a büntető törvényekbe és a különböző rendelkezésekbe ütköző cselekmények, a bekövetkező károk és veszélyek megakadályozását, a megzavart béke és rend helyreállítását, az elkövetők kipuhatolását, orvosrendőri vizsgálatoknál történő közreműködést, tolonckíséret teljesítését. A feladatok közé tartozott továbbá a tűzrendészeti szabályok és a kocsmái zárórak szigorú betartatása, a községbe érkezők feletti kellő felügyelet gyakorlása, valamint a Magyar Királyi Csendőrség működésének támogatása.⁵⁰

Az egyenruházatot, többségében a község által beszerzett öltözék jelentette, melynek darabjai általában egy éves viselet után a községi rendőr magántulajdonába kerültek. A jelvényt, a felszerelést, az oldalfegyvert, a lőfegyvert és a lőszert szintén a település biztosította, szigorú nyilvántartás mellett, visszaszolgáltatási kötelezettséggel.

A községi rendőrségek kevésbé ismert vonulatát jelentette Bács-Bodrog vármegye rendőrsége, melynek szervezete átfogta a vármegye területét. Bács-Bodrog vármegye 13 járása mindegyikének élén 1-1 járási rendőrfelügyelő állt, ellenőrzési, oktatási és nyomozási teendőkkel. A rendőrfelügyelőket a járás községeinek előjárói választották, élethossziglan, a főszolgabíró elnöklete alatt összehívott gyűlésen. A vármegyei rendőrök közbiztonsági tekintetben a főszolgabíróknak és a királyi bíróságoknak a közegei voltak. Fizetésük évi 800 forint és lótartható átalány volt. A legénység javadalmazását a községek állapították meg és a felszerelésükről is ott gondoskodtak. A belügyminiszter által 1890-ben jóváhagyott vármegyei elhatározás 1891-ben lépett hatályba, azzal az elvvel, hogy minden 1 000 lakosra legalább 1 rendőr jusson. Szolgálati utasításukat a belügyminiszter 1894-ben hagyta jóvá.⁵¹

A trianoni békediktátumot követően Magyarország területén vármegyei szervezésű községi rendőrség nem működött.

A községi rendőrségi szabályrendeletek terjedelme, tartalma és bizonyos helyi törekvések egyértelműen rámutatnak arra, hogy a rendvédelmet az érintett közösségek komolyan vették és igyekeztek minél többet tenni a települések biztonságáért.

Dunaszekcső történetéről szóló tanulmány szerzője a Baranya vármegyei község rendvédelmére vonatkozóan a következőképpen fogalmazott „*A közbiztonságra a községi rendőrök, az életbiztonságra a csendőrök, a vagyonszolgálatra a mezőrendőrök ügyelnek.*”⁵²

A városi rendőrségek körébe sorolható több mint hetven szabad királyi város és egyes mezővárosok rendőrségei. Később e településeket, fejlődésük eredményit tükröző átszervezéseket követően, törvényhatósági jogú városoknak és a rendezett tanácsú városoknak nevezték. A szabad királyi városok az 1848-ban kapott törvényi szabályozás alapján, mint önálló köztörvényhatóságok, közdolgaikat a köztörvény szerint igazgatták.⁵³ 1876-ban a 12 000-nél kisebb lélekszámú szabad királyi városok a vármegye alá kerültek, így 26 városi törvényhatóság maradt, tíz évvel később pedig 24.⁵⁴

A mezővárosok száma a XVIII. század végén 500-600 körüli volt. Közülük a jelentősebbek a király által adható kiváltságokkal is bírtak. A közigazgatási ügykör felölelte a rendészet minden ágát, melynek teendőit szaktisztviselők végezték. 1871-től a községekről szóló törvények rendelkeztek a rendezett tanácsú városokról. A mezőváros megnevezés, bár még 1886-ig használhatták, megszűnt.⁵⁵

A XIX. század második felétől csaknem teljessé vált a városkapitány helyett a főkapitány kifejezés. Az 1870-ben megjelent rendőrkapitány megnevezés, később a tisztség fontosságára tekintettel, sok helyen rendőrfőkapitány lett, akit 1886-tól a főispán nevezett ki élethossziglan. Tagja volt a város tanácsának, vezette a rendőrkapitányi hivatal, rendkívül szerteágazó feladatkörrel.

Egyes erdélyi városokban (Brassó, Kolozsvár, Segesvár) a XIX. század bizonyos időszakában a rendőrkapitányi hivatal vezetője a rendőrigazgató volt, Marosvásárhelyen a rendőrfőnök.

Segesvár rendezett tanácsú város rendőrsége 1878-ban 1 rendőrigazgatóból, 1 városkapitányból, 1 vásárbíróból, 6 rendőrszolgáéból. 1890-ben a rendőrigazgatóból rendőrkapitány, a városkapitányból és a vásárbíróból rendőrbiztos lett.⁵⁶

A fejlődés lépéseket követelt a vidéki rendőrség vonatkozásában is, amelyre a fogadókészség, időbeli eltolódásokkal ugyan, de sok rendőri vezetőnél megvolt. Ők éltek a lehetőségekkel, küzdöttek a fejlesztésekért, elérték az általuk vezetett testület modernizálását. A meglévő, illetőleg az idő haladtával felbukkanó nehézségek azonban akadályokat is gördítettek a haladás útjába.

Az egységesség hiánya jól tükröződött az „Ahány város annyiféle rendőrség.” megállapításban. A XIX. század végén igyekeztek a rendőri vezetők egymás helyzetéről tájékozódni, a kapott információkat pedig hasznosítani. A századfordulóra elkészült szolgálati szabályzatokban fellelhető hasonlóság pedig jórészt, a fővárosi rendőrség példájának a hatása volt.

A pécsi rendőrkapitány – a városi rendőrség egyik modernizálója – 1890-ben megkeresett néhány hasonló nagyságrendű várost és érdeklődött területi, népességi, szervezési és rendőrlétszámbeli adatok iránt.⁵⁷

A boltőrség és a haderő a magyar rendvédelemben

A kiegyezés utáni időszakban is elmaradtak a rendőrségre fordított anyagi javak a kívánt szinttől. A lakossági részvétel miatt pedig előtérbe került az önszegélyezés ügy, hogy a tényleges szolgálat ellátására felfogadottak fizetését, fegyverzetét, az egyéb szükségleteket önkéntes költségfedezettel biztosították.

Pécsett 1867. VIII. 2-án egy városi lakos azzal a kéréssel folyamodott a városi tanácshoz, hogy a már engedélyezett hordárintézet szervezése során, felállíthassa a boltőrséget. Mivel a tervezetben és a bemutatott utasításban foglaltak az előírásoknak megfeleltek és a kitűzött célok pedig a törvényekkel és a rendszabályokkal harmonizáltak, az engedélyt megadták. A város feltételül szabta, hogy a boltőrök által biztosíték fejében leteendő pénzüsszegek a kapitányi hivatalba leadása után, a pécsi takarékpénztárba elhelyezésre kerüljenek, ahol kamatoznak. A pénzügyi aktus bizonylatait pedig meg kellett őrizni. A boltőrség a kapitányi hivatal felügyelete alá tartozott.⁵⁸

Az 1867. évi alapítású pécsi boltőrség a későbbiek során valószínűleg megszűnhetett, mivel 1882-ben a pécsi kereskedelmi és ipar társulat kérelme alapján ismét alakult boltőrség. A vakmerő betörőkkel szemben ugyanis eddig mindenütt a boltőrség intézménye bizonyult a legcélszerűbbnek. Ezért 3 órától és 1 felügyelőből álló boltőrség szervezését határozták el. A közgyűlés utasította a tanácsot, hogy az ideiglenes boltőrség fizetését, fegyverzetét, az ellenőrző órákat és az egyéb szükségleteket fedező kiadásokat, a házi pénztárból előlegezze meg, a boltőrség pedig közrendészeti bizottsági meghallgatás után, lépjen a rendőrséggel kellő kapcsolatba.⁵⁹

A század utolsó negyedében Kassán is működött a kereskedők egylete által fenntartott, de a főkapitány hatósága alatt álló boltőrség. A 8 fős csapat éjszakánként teljesített szolgálatot, 4 kerületben.⁶⁰

Ahogy csökkent a polgárok személyes részvétele a különböző védelmi feladatokban, úgy jelentkezett az igény a közbiztonság-védelemben a határozott, eredményes fellépésre. A vármegyékben az alispán, szabad királyi városokban a polgármester megkeresésére, illetőleg a miniszterhez küldött jelentése folytán történt a haderő igénybevétele.⁶¹

A véderőről, illetve a honvédségről szóló 1912. évi törvénycikkek kimondták, hogy a közös haderőnek és a honvédségnek feladatát képezi a belső rend és biztonság fenntartásában való részvétel.⁶² 1918 decemberében a hadügyminiszter rendelkezett arról, hogy katonai karhatalom igénybevételére a főispáni kormánybiztos illetőleg a budapesti rendőrfőkapitány a belügyminiszteren keresztül nyújthat be igénylést. Sürgős esetben közvetlenül is fordulhattak a katonai kerület parancsnokához.⁶³

A városok rendőri erői gyakran nem voltak elégségesek a felmerült feladatok végrehajtására. Az utóbbi esetekben igényelheték a véderő kirendelését. Alkalmazásának feltételei voltak:

- a bűncselekmények elszaporodása valamely területen;
- természeti katasztrófa, járvány kitörése;
- a kibontakozó munkásmozgalom veszélyt hordozó megmozdulásai;
- fontos rendezvények biztosítása.

A katonai karhatalom kirendelésére esetenként a közgyűlés felhatalmazása alapján a rendőrfőkapitány is, levélben történő megkeresés útján, intézkedett. A költségeket, a tanács a rendkívüli kiadások terhére folyósította.⁶⁴

Pécsett 1872. V. 21-én a rendőrkapitány kérte a honvéd őr-parancsnokságot, hogy a képviselőválasztás befejezéséig az éjjeli őrjáratok megerősítésére 12 honvédot bocsásson rendelkezésre. A rendőrség támogatása 1872. V. 30-ától 1872. VI. 23-áig tartott, amiért 31 forint 20 krajcárt kellett kiutalványozni a császári, királyi katonai állomás-parancsnokságnak.⁶⁵

Becsült adatok szerint a XIX-XX. század fordulóján a fővárosi és a vidéki városi rendőrségek együttes létszáma 12 000 fő körüli volt.⁶⁶

A kivételes hatalomról szóló 1912. évi törvénycikk első fejezete a rendőrségi működést is érintette.⁶⁷ A kormány kormánybiztosokat nevezhetett ki, akik szükség esetén:

- gondoskodtak a közrend fenntartásáról;
- az államrendőrség személyzetével közvetlenül rendelkezhettek;
- belügyminiszteri engedéllyel a rendőrség a működési körén kívül is igénybe vehető volt általuk;
- hivatalából bárkit felfüggeszthettek, vagy rendelkezési állományba helyezhettek;
- az önkormányzati szabályrendeletek rendőri természetű rendelkezéseit ideiglenesen hatályon kívül helyezhették;
- a közrendre veszélyes tárgyak viselését megtilthatták.

A sajtótermékek terjesztése ellenőrzés alá volt vonható, szükség esetén betiltható volt. Meghatározott esetekben bevezethető a rögtönbíráskodás is.⁶⁸

A kivételes hatalomról rendelkező törvénycikket és a hozzá kapcsolódó jogszabályokat a honvédelemről szóló 1939. évi törvénycikk helyezte hatályon kívül, egyben újra rögzítette a kivételes hatalom körét is.⁶⁹

A törvény végrehajtását célzóan a kormány 1914. VII. 27-én 33 rendeletet adott ki a kivételes hatalomra vonatkozóan. Felhatalmazta a belügyminisztert arra, hogy az ország déli, dél-keleti területén fekvő 21 vármegye és az illetékességükbe tartozó községek, valamint 10 törvényhatósági jogú város, továbbá Fiume város és kerülete szabályrendeleteinek rendőri természetű rendelkezéseit felfüggeszthesse és helyükbe saját rendelkezéseit léptethesse.⁷⁰

A sepsiszentgyörgyi önkormányzati rendőrség létszáma rendkívül nagymértékben csökkent. „*Csaknem összes rendőrközegeink hadi szolgálatra behívtak. Csupán három szál emberem maradt.*” kesergett a város rendőrkapitánya az alispánnak szóló feliratában.⁷¹

Szegeden a háború első három évében a rendőrség mintegy harmadára csökkent. A gyalogrendőr létszám 142 főről 52 főre, a lovasrendőr létszáma 28 főről 18 főre, a detektívek létszáma pedig 16 főről 7 főre csökkent.⁷²

A rendőri létszám apadása miatt és ott, ahol helyi rendőrség nem volt szervezve, a közrend és a közbiztonság megóvása, valamint a közegészségügyi és egyéb rendészeti feladatok teljesítése céljából, belügyminiszteri engedéllyel, polgári őrséget lehetett szervezni. A polgári őrség – mint a helyi közrend és közbiztonság fenntartására és fontos rendészeti feladatok teljesítésére alakult őrtestület – közvetlenül az elsőfokú rendőrhatóságnak volt alárendelve és mindenben annak utasításai szerint volt köteles eljárni.⁷³ A polgári őrség lehetőség volt csupán, sok helyütt nem éltek vele.

A katonai rendőrség több helyen megszervezésre került, melynek feladatkörébe tartozott a katonák fegyelmének biztosítása mellett a magyar rendőrségek támogatása. Ezt a közcsend, a közrend és a közbiztonság fenntartásában való részvétellel a helyi rendőrhatóságok számára létszám nyújtásával valósították meg.⁷⁴

Az állami rendőrségek

A rendőrség vonatkozásában is éledezett a neoabszolutizmusban csaknem kioltott magyar központosítási törekvések lángja, melyet jól tápláltak a korabeli hazai szakirodalom tanulmányai, javaslatai és a politikai hatalom megkezdett lépései.⁷⁵

Az 1869 nyarán született *Közbiztonság* című folyóirat hasábjain zajló vitában már felfedezhető az államosításért történő kiállás, amely folytatódott a rendőrtisztviselők tanácskozásain.⁷⁶

1907-től a küzdelem kiemelkedő szereplője — az 1907. II. 17-én és 18-án lezajlott rendőrkongresszuson életre hívott — Magyarországi Rendőrtisztviselők Országos Egyesülete (MROE) volt.

A vitákban, majd az államosításért folytatott küzdelemben cselekvő résztvevők voltak a csendbiztosok, a rendőrkapitányok, a rendőrtisztviselők és az újságírók.⁷⁷

A Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség a vizsgált időszakban Magyarországon az első állami rendőrség volt, amely a dualizmus és a két világháború közötti időszakban is működött, bár 1919-től már a Magyar Királyi Állami Rendőrség, majd 1930-tól a Magyar Királyi Rendőrség részeként.

A magyar rendőrség fejlődésének nagy jelentőségű mérföld köve a fővárosi rendőrség államosítása volt, amelynek végrehajtási időpontja némiképpen vitatott. Ennek alapvető oka pedig az, hogy az államosítás kimondását mintegy nyolc évvel később követte a szervezetről szóló szabályozás. A számszerű többség azonban az 1873-as esztendőt erősíti.

A fővárosi törvényhatóság alakításáról szóló törvénycikk 1872. december 22-én keltezett,⁷⁸ Budapest törvényhatósági bizottságának alakuló ülését, a Vigadó nagytermében 1873. X. 25-én tartották.⁷⁹

„Buda és Pest sz. kir. fővárosok, valamint Ó-Buda mezőváros és Margit-sziget, [...] Buda-Pest főváros név alatt, egy törvényhatósággá egyesítettnek. [...] A fővárosi törvényhatóság területén a rendőrséget egységes szervezettel az állam »fővárosi rendőrség« neve alatt saját közegei által kezeli. [...] A tényleges egyesítés napjától kezdve a rendőrség végleges rendezéséig a főváros jelenlegi rendőri közegei közvetlenül a belügyminiszter hatósága alá helyeztetnek.” E sorok elrendelték az államosítást, melyre vonatkozóan intézkedések is történtek.⁸⁰

A törvényjavaslat indokolása centrális elgondolásokat közvetített és jelezte, hogy államosítási törekvések is fognak érvényesülni. A törvényalkotás vitája során egyetértés volt abban, hogy a rendőrség működése elégtelen és a kor követelményeinek megfelelő testületet kell szervezni. A főváros törvényhatósága 1873. XII. 10-én döntött arról, hogy Pest városa után havi 27 000, Buda után havi 4 000, Óbuda után havi 530 forintot térít meg a kincstárnak, figyelemmel az előző évi költségekre. Ünnepelesen kimondták a városi rendőrségek átadását, ami december 15-én fejeződött be.⁸¹ Az átvételt miniszteri biztos vezette.

Az újszülött állami rendőrség nehezen vagy egyáltalán nem tudott megbirkózni a kirótt feladatokkal. Különösen gondot okozott, hogy súlyos bűncselekmények elkövetői maradtak felderítetlenül, és az, hogy a rendőri foglalkozás helyel-közzel rosszabb hírűvé vált, mint néhány utcalány. A polgárok lealacsonyító, intelligens embernek nem való munkának tekintették a rendőri tevékenységet. Az állomány felkészületlen volt, dívott a korrupció. A krónikások feljegyzései eredményekről is tesznek ugyan tanúbizonyságot, de azt is megemlítik, hogy a tisztességes és tehetséges emberek sem tudtak a sok negatív hatás miatt kellő lelkesedéssel dolgozni, eredményeikkel nem voltak képesek ellensúlyozni a bűnözők „sikereit”.

A Budapest fővárosi rendőrségről szóló 1881. évi törvénycikk jelentette a szervezeti törvényt, melynek elfogadását megelőző parlamenti vitában megállapították, hogy a rendőrség ideiglenes és átmeneti állapota sürgős rendezést követel.⁸²

A törvény első fejezete meghatározta a közvetlenül a belügyminiszter alatt álló fővárosi rendőrség egységes szervezetét, feladatát, hatáskörét, működése jogalapját, különös feladatait, általános felhatalmazást azon esetekre, amelyekre nézve nem volt jogi előírás, de mégis intézkedni kellett, valamint a büntető eljárásjogi és intézkedési szabályokat.

Az állam által kezelt rendőrség működési köre a megalakult főváros összes bel- és külterületére kiterjedt. Feladata volt a személy- és vagyónbiztonságot megóvni, a békét és közrendet fenntartani. A büntetőtörvények, a rendeletek és szabályrendeletek megszegését, a véletlenségből vagy bármilyen természetű mulasztásból eredhető veszélyeket és károkat lehetőleg megakadályozni, a megzavart rendet és békét helyreállítani, az ezek ellen vétőket kipuhatolni és megfenyítés végett az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak feljelenteni, illetőleg átadni. Általában a figyelő, a megelőző és a felfedező rendőrség feladatait e törvény keretén belül kellett teljesíteni.

„Működésében a fővárosi rendőrség szolgálatra kész pártatlan eréllyel és emberszerető kimélettel köteles eljárni.”⁸³

Működésének jogalapját képezték a törvények, a kormányrendeletek, a miniszteri rendeletek, a fővárosi törvényhatóságnak a belügyminiszter által jóváhagyott szabályrendeletei.

Mindenki köteles volt a hivatalos egyenruhában lévő, vagy magát igazoló rendőrségi közegnek, a törvény nevében hozzá intézett felszólítására azonnal a rendőrség legközelebbi hivatalos helyiségében megjelenni.

A II. fejezet szigorú előírással szabályozta a Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség szervezetét, mely állt a központi hivatalból (főkapitányság), a közigazgatási felosztásnak megfelelő rendőri kerületekből (kerületi kapitányságok), esetleg rendőri kiküldöttségekből (expositura). A főváros területén átfolyó Duna külön rendőri kerületet képezett.

A testület élén a főkapitány állt. A személyi állomány csoportjait alkották:

- tiszti személyzet: rendőrtanácsosok, kerületi kapitányok, a bejelentési hivatal főnöke és helyettese, főkapitányi titkár, rendőri biztosok, rendőri orvosok, fogalmazók, gyakornokok, pénztárnok, házigondnok és ellenőr, írnokok, kezelési közegek, díjnokok, rendőroktatók;

- gyalog és lovas rendőrök;
- szolgák.

A főkapitányt a király nevezte ki, a többi tisztviselőt, illetve a rendőrtiszteket a belügyminiszter, az őrzetőket és a közrendőröket a főkapitány belügyminiszteri jóváhagyás mellett, míg a szolgákat a főkapitány fogadta fel.

„A fővárosi rendőrség polgári intézmény, melynek őrségi személyzete azonban belszervezetében szigorú katonai fegyelmi szabályok alatt áll.”⁸⁴

A tiszti személyzet azon esküt, vagy fogadalmat tette le, melyet a többi állami közigazgatási hivatalnokok, az őrségi személyzet pedig, a szolgálatba lépést megelőzően a főkapitány vagy helyettese előtt élő szóval tett esküt vagy fogadalmat. A törvény kitért a fegyelmi szabályokra, a nyugellátásra, a felvétel és elbocsátás szabályaira, az oktatásra, a képzésre, a rendőrorvosok kötelességeire azzal, hogy a részletes rendelkezéseket a belügyminiszter hozza meg.

Lehetőség volt nagyobb üzletek, vállalatok, intézmények, társulatok kérelmére, a helyiségekben történő biztonság, béke és rend fenntartására pótrendőröket felvenni, akik főkapitányi utasítás szerint teljesítettek szolgálatot, rendőrségi ruházatban és felszereléssel.

Tételeken rögzítésre került a Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség személyzeti létszáma és költségvetése, négy csoportba soroltan: I. Főkapitányi hivatal, II. Bejelentési hivatal, III. Kerületi kapitányságok, IV. Rendőrség.

Kerületi kapitányságok voltak: I. kerületi, II. kerületi, III. kerületi, IV-V. kerületi, VI-VII. kerületi, VIII-IX. kerületi, X. kerületi.

A rendőrség cím alatt voltak egy oktató és főfelügyelő, egy lovassági és egy gyalogsági felügyelő, a polgári biztosok (a későbbi detektívek elődjai), az egyenruházott állományba tartozó gyalogság és lovasság (közrendvédelmi állomány). A detektívek közül 20-an a központhoz, 30-an a kapitányságokhoz voltak beosztva. Az őrszemélyzet gyalogos állományában volt őrmester, ellenőr, címzetes ellenőr, I. osztályú és II. osztályú közrendőr (poroszló). A lovasságnál őrmester, szakaszvezető, tizedes és lovasrendőr. A teljes állomány az államosításkor meghaladta a 800 főt. A 80 tisztviselőből 36 fő volt a fogalmazói karban. Mellettük 50 polgári biztos és 620 rendőr teljesített szolgálatot, közöttük csaknem 70 lovasrendőr.⁸⁵

A juttatásokat képezték a fizetés és a szálláspénz, melyekhez még járulhatott szolgálati pótlék, lóbeszerzési és lótartási átalány. A főkapitány évente kapott 4 000 forint fizetést, 1 000 forint szolgálati pótlékot, 600 forint szálláspénzt, 600 forint lóbeszerzési és tartási átalányt. Egy kerületi kapitány 1 500 forint fizetést és 400 forint szálláspénzt vehetett fel, míg egy II. osztályú közrendőr 300 forintot. Az első osztályú gyalog rendőrök és a címzetes ellenőrök, amennyiben szabad szállást a laktanyában nem nyerhettek, 120 forint szálláspénzt kaptak. A lovasrendőrök 200 forint lóátalányban részesültek.

A kiegyezés után, még mindig göröngyös úton haladó, de rohamosan fejlődő magyar főváros igényelte a rendőrség fejlesztését is. Az államosítás – a testület minden nehézsége mellett – a modern rendőrség magját vetette el, ami nagyon hamar szárba szökken, megalapozva azt az eredményességet, amelyre méltán lehetett büszke a testület minden tagja. Az egyre hatékonyabban működő budapesti rendőrség már az 1880-as évek elején kiállta a nemzetközi összehasonlítás próbáját, bár még erős és jogos igény volt a folyamatos modernizálás, a szervezet, a felszerelés és az állomány tekintetében egyaránt.

A dunai kerületi kapitányság 1897. II. 1-jén kezdte meg működését Budapest IV. kerület Szerb-utca 3. szám alatt.⁸⁶ Nem volt folyamrendészeti hatóság, mivel ez utóbbi jogokat a vasúti és hajózási főfelügyelőség, a törvényhatóság és a polgármester gyakorolták.

A kapitányságon került elhelyezésre a központi gyermekbíróság, amely 1908. július 1-én kezdte meg tevékenységét és a rendőrségre rótt valamennyi gyermekvédelmi feladat végrehajtásának volt fontos intézményévé vált.⁸⁷

A kapitányság 1940-ben szűnt meg, az akkori révkapitányság felállításával.⁸⁸

További rendőri bíróságokat jelentett a Mosonyi utca 7. szám alatt felállított a csavargás, a koldulás és a kitiltó intézkedés megszegésével elkövetett kihágások elbírálására a Közbiztonsági Központi Rendőri Büntetőbíróság,⁸⁹ majd az 1911. V. 8-án létrehozott Erkölcrendészeti büntetőbíróság.

A háborút megelőző időszak történései és intézkedései a fővárost sem hagyták érintetlenül. A kivételes intézkedésekről rendelkező törvény⁹⁰ végrehajtását tárgyaló, a kormány által 1914. VII. 27-

én kiadott rendeletek közül 11 vonatkozott Budapestre. A feladatok a közigazgatási osztály területén folyamatosan növekedtek.

1916 karácsonyára befejeződött szervezőmunka eredményeképpen megkezdte működését az Életuntak Védőirodája, amely *Róbert bácsi* szélhámuskodását követően a bünyügyi osztályhoz került, ahol életvédelmi csoport néven működött.⁹¹

Az 1917. esztendő első félévi jelentése „ . . . súlyos és folytonosan növekvő feladatokról . . . ” szövegű. Az állomány létszáma elégtelen, az állásokat betölteni nem tudták, csak őrszemélyzetből volt 680 fő hiány.

Március közepén megkezdte működését Budapesten is a katonai rendőrség.

A háborús segély növekedett és besorolástól függően a rendőrök évi 400-400 korona működési pótlékot kaptak. E bérszínvonal azonban így is csak a szegényes megélhetést biztosította. A háború végének közeledte egyre nehezebb helyzetbe sodorta a főváros rendőrségét. A feladat- és hatáskör egyre csak bővült. Csaknem 700 háborús rendelet volt, amely valamilyen formában érintette a rendőrséget.⁹²

A *Magyar Királyi Határrendőrség*⁹³ a közigazgatási reformtörekvések vergődésében született a Fiumei Magyar Királyi Államrendőrséghez hasonlóan. Velük háromra emelkedett a magyar királyi állami rendőrségek száma.

A magyar polgári állam rendvédelmi modellje⁹⁴ berendezkedésének első önálló határőrizeti szervezeteként felállított Magyar Királyi Határrendőrség,⁹⁵ másfél évtizedes működése mély nyomot hagyott maga után a magyar rendvédelem-történet palettáján.⁹⁶ A létrejötte körüli huzavona érdekes kulisszatitkaként került a felszínre az, hogy gróf TISZA István belügyminiszter egyszerűen félretette a törvényt, mivel „ . . . programjába az egész országos rendőrség államosítása volt véve és a mai állami határrendőr intézmény feladata és munkaköre ezzel át lett volna hárítva a határszéli nagyobb államosított városi rendőrkapitányságokra [. . .] hogy ez lett volna a helyes megoldás annyira kézenfekvő, hogy hangsúlyoznunk sem kell.”⁹⁷ TISZA István örökébe lépő „FEHÉRVÁRY minisztérium pedig a már rég porosodó aktát elővette.”⁹⁸ és intézkedett a végrehajtásra.

A határrendőrségi ügyeket a belügyminisztérium rendőri főosztályának államrendőrségi és közbiztonsági alosztálya, majd 1913-tól a rövid életű határrendőr-főnökség, 1914 tavaszától pedig a határrendőrségi alosztály intézte.⁹⁹

A testület 1906. I. 15-én kezdte működését.¹⁰⁰ A hatályba léptető rendelkezések hangsúlyozták, hogy a törvényben meghatározottak végrehajtása a tisztviselői karon áll. Kiemelték, hogy a határrendőrök a legnagyobb tapintattal és körültekintéssel járjanak el, fellépésük ne váljon zaklatássá, a szabad forgalom és egyéni szabadság sérelmévé. A miniszteri rendelet felölelte a határrendőrség hatáskörét, illetékességét, szervezetét, szolgálat ellátási eljárási joggyakorlatát, vezetését, belső ellenőrzését, fegyverhasználatát, fegyelmi szabályzatát, ügyvitelét, pénz- és érték kezelését.¹⁰¹

Szolgálati tekintetben a testület közvetlenül a belügyminiszter rendelkezése alatt állt, de eleget kellett tennie az illetékes főispán felhívásának, illetőleg más hatóság megkeresésének is. A rendes közigazgatási elsőfokú rendőrhatalóságokkal (főszolgabíró, városi rendőrkapitány) mellérendelt viszonyban állt és köteles volt velük kölcsönösen együttműködni.¹⁰²

A testület a hozzá utalt ügyekben jogosult volt a területén lévő csendőrség és helyi rendőrség közreműködését közvetlenül igénybe venni. A támogatás karhatalom nyújtásában, megfigyelés végzésében, vagy valamely nyomozási cselekmény végrehajtásához adott segítségben nyilvánulhatott meg. A bíraskodás joga akkor állt elő, ha a határrendőrség működési területén, a hatáskörébe utalt kihágás vált ismertté.¹⁰³

Kezdetben az egyenruha és a fegyverzet azonos volt a Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség részére megállapított egyenruhával és fegyverzettel.¹⁰⁴

A hatályba léptető körrendelet 24 kirendeltséget magába foglaló 12 állami határszéli rendőrkapitányság felállításáról rendelkezett, melyeknek székhelyei voltak Máramarossziget, Munkács, Ungvár, Bártfa, Zsolna, Pozsony, Sopron, Pancsova, Orsova, Brassó, Besztercze, Fiume. A határrendőrség illetékessége a határ menti településekre terjedt ki, általánosságban mintegy 40 kilométeres mélyégi sávot érintően. Döntően a külső határoknak számító 250 kilométeres szerb és 900 kilométeres román határ mentén látta el feladatát. A belső határok további 2 250 kilométer hosszán húzódtak.¹⁰⁵

A testület létszáma teljes feltöltöttségekor éppen meghaladta a 600 főt.

A világháború alatt a testület működése „többnyire hadtáp-, sőt hadműveleti területre” esett, ahol igen értékes szolgálatokat teljesített, amivel a „hadvezetőség ismételt elismerését vívta ki”.¹⁰⁶

A proletárdiktatúra alatt, a határrendőri feladatokat is a Vörös Őrség látta el, melyhez magába olvasztotta – a többi rendőri és a csendőri egységekhez hasonlóan – a határrendőrségi állományt is.¹⁰⁷

Az 1919. X. 1-jén keltezett, a rendőrség államosításáról szóló miniszterelnöki rendeletben foglaltak alapján, a különös hatáskörrel rendelkező határrendőrség, az „... általános rendőrségi hatáskörrel felruházott magyar állami rendőrség országos egységes szervezettel, egységes létszámot alkot”.¹⁰⁸

A háborút követő békediktátum következtében, a fiumei rendőrség és a határrendőrség volt működési területe — a soproni határszéli kapitányság egyes részeinek kivételével —, az új országhatáron kívülre került.¹⁰⁹

A *fiumei rendőrség* a kiegyezést követően — a törvényhatósági településekről és a községekről szóló törvények értelmében, mivel azok a Magyar Szent Korona teljes területére kiterjedő hatállyal bírtak — önkormányzati rendőrséggé működött.¹¹⁰

Fiume hovatartozásának változatosságát, a magyar-horvát kiegyezés sem tudta maradandó módon rendezni.¹¹¹ Különleges jogállását erősítette olasz polgárságának ragaszkodása az 1848 előtti kiváltságaihoz, a nyelvi és közigazgatási autonómiához, a magyar kormány közvetlen fennhatósága alatt. 1870-től Fiume vármegye Horvátországhoz, a város a király által kinevezett kormányzó irányításával, a magyar kormány közvetlen igazgatása alá került.

A város lélekszáma 1903-ban 38 955 fő, területe 3 573 hold, lakóházainak száma 2 152, a hivatalos nyelv az olasz volt. Rendőrsége, a városi tanács közbiztonsági osztálya alá tartozott Sezione di Publica Sicurezza elnevezéssel. A testület 130 fős létszámmal működött.¹¹²

Fiume rendőrségének államosításáról szóló törvényjavaslatot SÁNDOR János belügyminiszter 1916. VIII. 11-én nyújtotta be. A mindössze hét szakaszból álló tervezethez készített miniszteri indoklás szerint, a rendőrségi szervezet módosításának szükségességét indokolta:

- a háború szülte rendkívüli viszonyok;
- Fiume kivételes helyzete;
- a kikötő okozta idegenforgalom;
- a kivándorlás és visszavándorlás;
- a város földrajzi fekvéséből adódó, teljesen elkülönített és határszéli helyzete.

A körülmények alapján, olyan rendőri szerv létesítése látszott szükségesnek, amely közvetlenül az állami hatalom rendelkezése alatt állt. Ennek megfelelt a már három éve működő, Magyar Királyi Határrendőrség fiumei határszéli rendőrkapitánysága.

A fiumei rendőrségről szóló törvény rendelkezett arról, hogy Fiume városában és kerületében a határrendőrség, mint állami rendőrség látja el a határrendőrség hatáskörén kívül eső, egyéb rendőri feladatokat is.¹¹³ Az igazgatási rendszert továbbra is a városi hatóság gyakorolta. Rendőrségi végrehajtó szolgálatot kizárólag államrendőrségi közegek láthattak el. A testületbe csak kipróbált, teljesen megbízható és a rendőri szolgálatra kiválóan alkalmas személyek voltak felvehetők. Fontos volt a megfelelő nyelvtudás is. A törvénycikk végrehajtására és a hatáskörök körülírására a belügyminiszter körrendeletet adott ki, melynek alapján, a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrség 1917. V. 1-jén kezdte meg működését Fiume városának és kerületének területén.¹¹⁴

A városban működött még a kereskedelemügyi tárca által fenntartott úgynevezett vasúti és tengerparti rendőrség is.

A polgári demokratikus forradalom és a proletárdiktatúra, valamint a megszállt területek rendőrségei

1918. X. 17-én TISZA István a képviselőházban elismerte, hogy a központi hatalmak elvesztették a háborút. Az 1918. X. 23-án megalakult „Magyarország Nemzeti Tanácsa” 1918. XI. 16-án néphatározatban mondta ki, hogy Magyarország minden más országtól független és önálló népköztársaság.¹¹⁵

1918. XI. 11-én a minisztertanács az ország rendjének biztosítására és fenntartására arról határozott, hogy a fennálló csendőrségen, államrendőrségen, határrendőrségen, pénzügyőrségen és közigazgatási /vidéki/ rendőrségen, továbbá a budapesti rendőrség mellett felállított védőrségen, a katonai rendőrségen, a budapesti önkéntes őrseregen és a vasúti mozgó őrseregeken kívül létezhetnek, a hadsereg melynek egyik célja a belrend biztosítása, valamint a nemzetőrség és a polgárőrség.

A nemzetőrség önként jelentkezőkből állt, akiknek szolgálati kötelezettsége néhány hónapra terjedt. Az őrcsapatok 40 fős egységeket állíthattak fel tisztek vezénylete alatt. Az egységeket a veszélyeztetett rend védelmére küldhették ki. Felszerelése és ruházata, díjazása a lehetőséghez képest ugyanolyan, mint a hadseregé.

A polgárőrség olyan önként jelentkezőkből állt, akik rendes napi munkájuk mellett saját otthonuk közvetlen védelmét szolgálták. E szolgálat, díjazással nem járt, katonai egyenruhája nem volt, a felszerelés és a megjelölés a helyi viszonyokhoz képest történhetett.

A kormányrendelet rögzítette, hogy a körülírt szervezeteken kívül az állam karhatalmi fegyveres szervezetet nem ismer el.¹¹⁶

1919. XII. 6-án a belügyminiszter közzétette a címek, a pecsétek, az államcímer használatát, az alkalmazottak esküszövegének megváltozását. A leglényegesebb változás a „királyi” jelző elmaradása, az eskü szövegében pedig a „Népköztársaság” megjelenése.¹¹⁷

A rendőri testületek személyi állományainak helyzete egyértelműen rossz volt. Helyzetüket a csekély illetmény, túlszolgálatok, betegségek, népszerűtlenség jellemezte, jóllehet az országban nem mindenütt érezték a fővárosi forradalmi hangulatot. A kormány által 1918. XII. 18-án adott felhatalmazás alapján a belügyminiszter rendelkezett arról, hogy a vidéki rendőrségek őrszemélyzete altisztjei, rendőrbiztosai, polgári biztosai/detektívjei és hivatalaltisztjei részére folyósításra kerüljenek a budapesti állami rendőrség hasonló állásban levő tagjai részére legújabban megállapított illetmények. Tehát fizetés, lakpénz, rendőri pótdíj és háborús segély 90%-a, a tisztviselők részére pedig a 80%-a,¹¹⁸ továbbá a rendőri ügyeleti díjak megállapítása egységesen történjen.¹¹⁹ Segélyek folyósításával is törekedtek a rendőrök helyzetének javítására.

Budapesten a polgári forradalom kormánya időszakában a rendőrség létszámát növelték, az illetményüket pedig 50%-kal emelték, bár a fizetések így is alacsony szinten maradtak. A belpolitikai helyzet bizonytalansága, a kommunista agitáció egyre nehezítette a rendőrség munkáját. Több alkalommal hiúsítottak meg a testület és épületei ellen tervezett támadást, előztek meg utcai zavargásokat. 1919. II. 20-án a *Népszava* nyomdája elleni támadás magakadályozása során két rendőr és három védőr maradt holtan a helyszínen. A történések után letartóztatták a kommunista vezetőket, akik a fogságukból is jelentős befolyást gyakoroltak az eseményekre.¹²⁰

1919. III. 26-án keltezett, de 1919. III. 30-án jelent meg a belügyi népbiztosok rendelete, a Vörös Őrség megszervezéséről. A rendelet tartalmazza többek között, hogy a magyarországi tanácsköztársaság belső rendjének megalapozása és fenntartása a Vörös Hadsereg kiegészítő részét képező Vörös Őrség feladata, melynek felállításával egyidejűleg, az összes rendőri vonatkozással bíró karhatalmi alakulatok megszűnnek. A Vörös Őrség átvette a csendőrség, a fogházőrség, a határrendőrség, a népőrség, a pénzügyőrség, a rendőrség – budapesti és vidéki – és a védőrség feladatait, valamint e testületek állományát is. A rendőrség/ek személyi állományának jelentős hányada – szervezeti elnevezési változások mellett – folytatta rendvédelmi tevékenységét.¹²¹

1918. XI. 13-án a kormány megbízásából LINDER Béla tárca nélküli miniszter, Nándorfehérvárott [Belgrád] aláírta a háborút lezáró fegyverszüneti egyezményt. A megállapodás értelmében, a polgári közigazgatás a magyar kormány kezében marad, de a szövetségeseknek jogukban áll a stratégiaiailag fontosabb területeket – a fővárost is – megszállni.

A trianoni békediktátum által elcsatolt területeken túl, a fegyverszüneti egyezmény alapján a román hadsereg által megszállás alá került a Nyírség, Budapest és észak-dunántúli területek. E román hadjárat 1919. IV. 16-án kezdődött és a következő év március végén fejeződött be.

Nyíregyházára 1919. IV. 27-én vonultak be a román egységek s a hónap végére megszállták az egész megyét a Tisza vonaláig. A belső rend és nyugalom fenntartására a román hatóságok megengedték a városi rendőrség újjászervezését és oldalfegyverrel való ellátását, valamint a vármegyében a csendőrség újbóli felállítását. 1920. III. 1-én hazaindultak a megszálló csapatok a városból. 1920. III. 10-én a magyar haderő képviselői átvették a helyőrség-parancsnokságot, a reggeli vonattal pedig Debrecen felől megérkezett az antantmisszió.¹²²

Délen az antant által kijelölt demarkációs vonal a Somogy vármegyei Babócsánál kezdődött, végig húzódva a baranyai hegyháton, Baja fölött átlépve a Dunát, Szeged alatt a Tiszát, majd Maroslelénél elérve a Marost fejeződött be. A kijelölt területeken már az aláírás napján megjelentek a megszálló csapatok és 1921 augusztusáig ott is maradtak. A barátságos érkezést rövid idő múlva felváltotta a Szerbiához (Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz) csatolási szándékot kiszolgáló magatartás. Figyelmen kívül hagyták a megszállás elleni tiltakozásokat, igyekeztek átvenni a közigazgatás irányítását, eskütételre próbálták kötelezni a tisztviselőket, feloszlatták a nemzetőrségi egységeket, bevezették a cenzúrát, a statáriumot, túsokat jelöltek ki. Somogy megszállt területeit a megszállt Baranyához csatolták. A cél a baranyai, bácskai és bánáti természeti kincsek megszerzése volt.¹²³

A megszállt területen közbiztonsági feladatokat teljesített esetenként a szerb katonaság, a szerb csendőrség, a szerb határrendőrség, a szerb katonai rendőrség és a megszállók felügyelete alatt a települések magyar rendőrsége.

A kialakult helyzetet jól példázza a bajai és a pécsi rendfenntartás helyzetének alakulása.

Baján zentai születésű szerb illető vette át a főkapitányi állást, amelybe 1919. XII.18-án nyert kinevezést. A volt főkapitány az ország meg nem szállt területére távozott. Kezdetben – mivel a szak tudásukra szükség volt – a képzett magyar rendőrök hivatalukban maradhattak. Később, ha középis kolai végzettséggel rendelkező szerbek jelentkeztek, a főkapitány szabadulni igyekezett a magyar rendőrtisztviselőktől. Többen megtagadták az eskü letételét, őket különböző ürügyekkel távolították el. Volt, akiket letartóztattak és volt, akiket Valjevoba internáltak. A rendőrlegénység létszáma a megszálláskor 8 fő volt. Ruházatuk, felszerelésük állapotát illetően, nem sokban különböztek a szerb katonáktól.

Az 1919. X. 23-ai tanácsülésen jelentést tett a rendőrfőkapitány a rendőrség új szervezetéről, létszámról. A már felállított, valamint a felállítandó őrszobák részére kérte telefon beszerelését, berendezési tárgyak beszerzését, fűtőanyag biztosítását, ruhakiutalást és az összes ember, 50 fő, részére téli ruha beszerzését. A központi ügyelet mellett, 1 lovasőrszobát és 4 őrszobát létesítettek. A plusz költségek fedezésére progresszív pótdadót vetettek ki.¹²⁴

Szerveztek a külterületeken fegyveres tanyai nemzetőrséget, a városban polgárőrséget, amelyben 2 csoport volt 32 fővel. Működésük eredményes volt, mivel a betörések néhány nap alatt megszűntek. A katonaság a polgárőrség támogatásaira 1 tisztet, 1 altisztet és 24 közembert rendelt ki. A városi polgárőrség megmaradt csaknem a megszállás végéig.¹²⁵

Pécsett 1919. I. 18-án a főkapitány jelentést tett a tanácsnak arról, hogy 40 rendőrt vett fel és 43-an tették le az esküt a főkapitány kezébe. Az állományt ideiglenesen katonai ruhákkal ellátták, de rendőrsap kák és karszalagok beszerzése szükséges. Az őrszemélyzet 70-ről 120 főre történő növelése és az illet ménymelés a főkapitány erőteljes kéréseinek, terveinek és a romló közbiztonságnak tudhatók be. 1919. I. 5-étől a pécsi rendőrök „Rendőr - Gendarm” felírással karszalagot kaptak, és botbüntetés terhe mellett megtiltotta a régi magyar katonasap kák viselését a szerb parancsnok rendelete.¹²⁶

1921. VII. 26-án a nemzetgyűlés becikkelyezte a trianoni békeszerződést,¹²⁷ mely aktus előre vetítette a szerb megszállás megszűnését. A kormány meghatározta, hogy a demarkációs vonalat a magyar haderő 1921. VIII. 20. éjfél előtt nem lépheti át. 1921. IX. 30-áig a szerb impérium képviselői elhagyták a megszállt területeket, bár Szeged külterületének egy része 1922 májusában szabadult fel.

Egységes állami rendőrség

A vidéki rendőrségek államosításáért folytatott küzdelem mellett feltárható két jellemző helyi megnyilvánulás. Egyik, hogy a városok vezetői halogatták a rendőrség fejlesztését mondván, hamarosan megtörténik az államosítás, mely várakozásnak a vidéki újságok gyakran hangot is adtak. A másik vonulat képviselői elleneztek az államosítást, mert abban a törvényhatóság megcsönkítését látták illetőleg tartottak attól, hogy jelentős terhet ró a településekre az állami rendőrség fenntartásához történő pénzbeli hozzájárulás. A rendőrtisztviselők 1907-ben megtartott értekezlete kapcsán THURZÓ [TISZA] Miksa hangsúlyosan mutatott rá arra, hogy a városok intéző körei mindent elkövetnek, hogy az államosítás megghiúsuljon. Ennek egyik oka a hatalomféltés mellett, a későbbi hozzájárulások nagyságának latolgatása is volt, mivel a települések jó része a rendőrség fenntartására tervezett költségek bizonyos hányadát nem a rendőrség működtetésére fordította.

Az elnöki beszámolóban elhangzott, hogy a debreceni rendőrség három tisztviselője mozgalmat kezdeményezett az államosítás ellen, mondván, hogy a rendőrség fejlesztését meg lehet oldani a városi törvény keretében. Viszont a város közönsége, akkor még alapító pártoló tagként jelentkezett. Tíz évvel később már a város közgyűlése tiltakozott az államosítás ellen. Szembe helyezkedése oly mérvű volt, hogy a megküldött határozat alapján Kecskemét város is tiltakozásra határozta el magát, a közgyűlés 56 igenlő szavazatával a 18 nem ellenében.¹²⁸

Nagykanizsa rendőrségének fejlesztése útjában rendszeresen felbukkant a rendőrség államosításnak a levegőben lógó kérdése. „*Csak amikor Andrássy belügyminiszter 1909-ben kijelentette, hogy az állam pénzügyi helyzete nem engedi meg a rendőrség államosítását, akkor emelte fel Nagykanizsa 30-ról 36-ra a rendőrlegénység létszámát.*”¹²⁹ Egy évtized elteltével, az államosítás megkezdésekor Nagykanizsa átirta az összes városokhoz, de tiltakozásukhoz alig egy-két település csatlakozott. „*Az államosítás tehát Nagykanizsán is annak rendje-módja szerint bekövetkezett.*”¹³⁰

1919. VIII. 1-én a kormány kiáltványban szólította fel a lakosságot a rend és fegyelem megtartására. 1919. VIII. 3-án közzétették a mindössze három szakaszból álló kormányrendeletet, amely megszüntette a Vörös Őrséget és visszaállította a rendőrséget államrendőrség elnevezéssel.¹³¹ E rendelkezés különösebb áttörést nem ért el.

1919. X. 18-án a Szövetségi Katonai Ellenőrző Bizottság, a magyar rendőrség és csendőrség főfelügyelőjévé és ellenőrévé az antant kötelékében szolgálatot teljesítő amerikai ezredes nevezett

ki. 1919. IX. 22-én a FRIEDRICH-kormány elfogadta a 14 hónappal korábban beterjesztett törvényjavaslatot, amelynek kiadásáról BENICZKY Ödön belügyminiszter törvénytörvényként gondoskodott 1919. X. 1-ei hatállyal.¹³²

A végrehajtást a minisztertanácsi döntést követően megkezdték. A kormányrendeletet az 1920. évi az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről szóló törvény hatályban tartotta, a szabályozást törvényerőre emelte.¹³³ Budapesten visszaállt az állami rendőrség, vidéken megkezdődött az államivá válás, amely 1921 augusztusáig tartott.¹³⁴

A kormányrendelet kimondta, hogy a budapesti állami rendőrség a határrendőrséggel együtt a Magyar Királyi Állami Rendőrségbe olvad be és egységes szervezettel, egységes létszámot alkot. A bélyegzőkön a magyar állam címerét és a szent koronát kellett alkalmazni.¹³⁵

A Magyar Királyi Állami Rendőrségnek a legfelsőbb felügyelő és ellenőrző hatósága a belügyminiszter volt, 1921 nyarától az országos főkapitány is bekapcsolódott e funkcióba.¹³⁶

1919 augusztusától novemberéig történt viszontagságokat követően a fővárosi rendőrségen az őrszemélyzet megszilárdításával kezdődő újjászervezés mellett igazoló eljárás alá vonták a személyi állományt, melynek során 90 főt felfüggesztettek, közülük pedig végül 50 személyt bocsájtottak el. Ekkor a fővárosi rendőrség létszáma 3 386 fő volt.¹³⁷

A rendőrség erejét meghaladó teljesítménnyel törekedett felszámolni a közbiztonságra veszélyt jelentő személyeket. A vagyonelleni bűncselekmények visszaszorítása jó eredményt jelentett.

1920 nyarán nagyobb illetményemelést valósítottak meg az őrszemélyzet körében, amelynek következtében csökkent a leszerelések száma. A személyi állomány színvonalának emelését és erősítését szolgálta a tisztikar számára tájékoztató vizsgák bevezetése és az altiszti szervezet megreformálása.

A fővárosi rendőrség visszatért korábbi szervezetéhez, az lényegében nem változott. Működési területén három kirendeltség kezdte meg munkáját, a budafoki, a gödöllői és a rákoscsabai. Továbbra is működött az államrendészet, a közigazgatási rendészet, a bűnügyi szolgálat és az őrszolgálat, 15 kerületi kapitányság és 114 őrszoba.

A törvényhatósági jogú városokban rendőrkapitányságot kellett szervezni, a rendezett tanácsú városokból többet is utalhattak egy rendőrkapitányság működési területébe. Szükség szerint létrehozhatók voltak rendőri kirendeltségek, is nagyobb városok külső területein a kapitányság felügyelete alatt, egyes településeken önállóan és határszéli kirendeltségekként. A rendőrkapitányságok és az önálló kirendeltségek a kerületi rendőrfőkapitányságok alárendeltségében látták el feladataikat.

A központi irányítás és vezetés és ezzel a szükséges intézkedések és eljárások egyöntetűségének biztosítása céljából 1920 májusában felállt a belügyminisztérium kebelében szervezett nyomozó osztály az államrendészeti érdekek hathatósabb védelmére és a nagyobb jelentőségű bűnesetek nyomozására.¹³⁸ A szervezeti egység neve 1922. év végétől Központi Nyomozó Hivatalra változott, hatásköre többször is módosításra került.¹³⁹ A nyomozó hatósággá szervezett Központi Nyomozó Hivatal 1924. június végével, takarékosági okokból, a belügyminiszter megszüntette. Ezzel a nagyobb jelentőségű bűncselekmények nyomozása, ismét kizárólag a helyi rendőrhatóságokra hárult. A legfőbb felügyeletet és ellenőrzést továbbra is a minisztérium közbiztonsági osztálya gyakorolta.¹⁴⁰

A kormányrendelet szabályozta a rendőrség hatáskörét és a rendőri jog tartalmát. A testület ügyintéző hatáskörébe tartozott a közbiztonsági rendészet egész köre, az igazgatásrendészet odautalt ügyei, a rendőri büntetőbíráskodás és a rendőri szolgálat ellátása. A rendőri jog jelentette a rendőrség rendeltetését, nevezetesen azt, hogy működése területén a köznyugalmat, a közrendet és a közbiztonságot fenntartsa, melyeknek megóvása végett a rendőrhatóságok és közegek felszólítás nélkül hivatalból voltak kötelesek eljárni. Rögzítésre került, hogy a magyar állami rendőrség működését a jogszabályok – törvény, rendelet, szabályrendelet – irányítják és joguk van a rendőrhatóságoknak a jogszabályokkal nem ellenkező mindazokat a rendelkezéseket megtenni, amelyek a köznyugalmat, a közrendet vagy a közbiztonságot közvetlenül fenyegető veszedelmek elhárítása végett szükségesek. Vagyis érvényesüljön a jog által szabott korlát és bizonyos diszkrecionalitás is.

Rendelkezett a véderő igénybevételéről, az állampolgároknak a rendőrséggel szemben fennálló bizonyos köteleességeiről, rendőri kényszerintézkedésekről, az állomány személyzeti és szolgálati viszonyáról. Külön fejezetben rögzítette a fegyelmi rendelkezéseket és a rendőrség költségeire vonatkozó előírásokat. Szabályozta a korábbi szolgálatból történő kikerülés esetére vonatkozó intézkedéseket, az érintettekről való gondoskodást. A városi rendőrség által igénybe vett épületeket, helyiségeket át kellett engedni az állami rendőrség használatába. Úgyszintén az ingóságokat, fegyvereket ellenszolgáltatás nélkül.

1919 végén született miniszteri rendelet az állami rendőrség ügyintéző hatásköréről,¹⁴¹ két év múlva a rendszeresített testületi egyenruha viseléséről.¹⁴² 1922 tavaszán került aláírásra és kihirdetésre a 62 szakaszból álló, a Magyar Királyi Állami Rendőrség szervezetének és szolgálatának szabályozása.¹⁴³

A Magyar Királyi Állami Rendőrség személyzete feladatainak megfelelően tagozódott intéző rendőrségekre, amely a hatósági jogokat gyakorolta; a foganatosító rendőrségekre, amely a hatóságok intézkedéseit hajtotta végre; a szakközegekre, ahová az orvosok, a számvevőségi és pénztári tisztviselők, a segédhivatalok, a bűnügyi nyilvántartó, a fogház és toloncház stb. tartoztak.

A szervezeti és szolgálati szabályzat szerint az állomány egyik csoportja volt az egyenruha- és fegyverviselésre jogosított személyzet, amelyhez tartozott a fogalmazói kar, a felügyelői kar és az őrségi személyzet. A másik csoportot alkotta a polgári ruhás és fegyverviselésre nem jogosított személyzet, amely állt a rendőrség működését kiegészítő detektívszemélyzetből;¹⁴⁴ a rendőrség működését támogató főiskolai képzettségű szakszemélyzetből, középiskolai képzettségű számvevőségi szakszemélyzetből; az irodában működő kezelési szakalkalmazottakból; a kézbesítőkből, a szolgákból és a napidíjasokból.

A fogalmazói karhoz tartoztak az V. fizetési osztályba sorolt kerületi rendőrfőkapitányok, a VI.-ba sorolt rendőrfőtanácsosok, a VII.-be sorolt rendőrtanácsosok, a VIII.-ba sorolt rendőrkapitányok, a IX.-be sorolt rendőrfogalmazók, a X.-be sorolt rendőrségédfogalmazók.

A felügyelői kar állt rendőrfőfelügyelők (VI., VII. és VIII. fizetési osztály), rendőrfelügyelők (IX. és X.) és rendőrségédfelügyelők (XI.)

A számvevőségi kar állt számvevőségi főtanácsosokból, számvevőségi tanácsosokból, számvizsgálókból, számellenőrökből és számtisztekből.

A kezelőszemélyzethez tartoztak a segédhivatali főigazgatók, a segédhivatali igazgatók, a hivatali főtisztek, a hivatali tisztek és hivatali segéd tisztek.

A VI. fizetési osztály és az ennél magasabb állások az államfő kinevezése alá estek. A m. kir. állami rendőrségnél rendszeresített állások betöltésénél a már rendőri szolgálatban állók más pályázókkal szemben előnnyel bírtak.

A rendőri kerület élén a kerületi rendőrfőkapitány állt, aki felügyelő és ellenőrző hatósága volt a kerületében működő összes magyar királyi állami rendőrségi hatóságoknak és szervezeteknek. Ellátta a másodfokú feladatokat is.

Előjárója volt az alárendeltségébe tartozó rendőr kerületben szolgálatot teljesítő valamennyi rendőri karnak — fogalmazói, felügyelői, őrszemélyzeti, detektív — és a kerület kötelékében tevékenykedő valamennyi személynek. Ha az ügyforgalom terjedelme megkívánta, egyes ügykörökre külön osztályokat szervezhettek.

A rendőrkapitányságokat a belügyminiszter által a fogalmazói karból kijelölt főtisztviselők vezették. Belső szervezetében a rendőrkapitányság az ügyforgalom terjedelméhez és a beosztott személyzet számához képest előadói ügykörökre vagy osztályokra, segédhivatalokra és esetleg szakhivatalokra oszlott. Az őrszemélyzeti rendőrfelügyelő, a rendőrkapitányság szervezetében előadó, az őrszemélyzettel szemben őrszemélyzeti parancsnok volt. Ott, ahol a viszonyok megkövetelték, az elnöki, az igazgatási, a bűnügyi és a rendőri büntetőbírói ügykörök mindegyike részére külön előadót kellett kijelölni, esetleg külön osztályt alakítani. Az elnöki ügykört a vezető látta el; s ebbe az ügykörbe kellett vonni az államrendészeti ügyeket is. A bűnügyi osztály vagy előadó mellé kellett beosztani a detektíveket. A rendőri büntetőbírói osztályhoz vagy előadóhoz tartoztak a rendőri kihágások ügyei. A közbiztonsági és a közrendészet körébe eső minden más oly hatósági tennivalót, amely a rendőrségre hárult, az igazgatási osztály vagy előadó intézte. Nagyobb városokban még a tolonc- és fogházügyek ellátása, valamint a bejelentési ügy is elkülöníthető volt.

Az államosítás folyamatosan került végrehajtásra, legkésőbb a szerb impérium alól felszabadult területeken következett be. A félreértések, a helytelen alkalmazások kiküszöbölése végett a belügyminiszter körrendeletben közölte, hogy „... a városi önkormányzati hatóságoknál szervezett új, állások, ügyosztályok és hivatalok elnevezésénél a rendőri és rendészeti szavakat kerülni kell.”¹⁴⁵ A városi alkalmazottak hivatali ténykedéseiknél nem használhatták azokat a címeiket, amelyek őket, mint volt városi rendőrségi alkalmazottakat megillették.

Az 1920-as évek takarékosági intézkedései kapcsán kiszivárgott hírekre hivatkozva több napilapban is írtak arról, hogy a városokban visszaállítanák az önkormányzati rendőrségeket.

A *Békésmegyei Közlöny* 1924 nyarán arról írt, hogy a nyilvánosság elé került egyszerűsítési tervezet „... a magyar közbiztonság nagyszerűen bevált öréneke, a városi szolgálatot ellátó államrendőrségnek visszafejlesztését, helyesebben: visszaszülyesztését célozza. A szanálási törvény végrehajtása

során ugyanis állítólag sor fog kerülni arra is, hogy az öt esztendővel ezelőtt helyes érzékkel államosított vidéki rendőrségeket bizonyos számú lakosság számarányáig átminősítik városi rendőrséggé. [...] Azt azonban teljes mértékben helyteleníteni kell, hogy a magyar közbiztonság legjobban bevált szervezetét, az ország békés életét és fejlődését biztosító testületet kikapcsolják az állami függőségből. [...] A városi rendőrségek sohasem állhatnak annyira a hivatásuk magaslatán, mint az államiak.”¹⁴⁶

A Nyírvidék 1926 január végén arról számolt be, hogy a kerületi rendőrfőkapitányok értekezletüket — amely előreláthatólag több napig fog tartani —, a szokástól eltérőleg nem a belügyminisztériumban, hanem a debreceni kerületi főkapitányságon tartják.¹⁴⁷

A kerületi rendőr-főkapitányságok hatósági területe igazodott a Magyar Királyi Honvédség vegyesdandárjainak a területeihez és megegyezett a csendőr kerületek működési területével. A Magyar Királyi Állami Rendőrség hatósági területe a városokra, míg a Magyar Királyi Csendőrség működési területe a vidéki térségekre terjedt ki. Ennek megfelelően a rendőrség szervezésében megszervezésre került a budapestvidéki, a debreceni, a miskolci, a kaposvári/pécsi, a szegedi, a székesfehérvári és a szombathelyi rendőr kerület. A belügyminiszter a minisztertanács hozzájárulásával a miskolci és a pécsi kerületi rendőrfőkapitányságokat 1924. XII. 31. napjától megszüntette, egyúttal rendőrhatalóságait a fennmaradó öt rendőrfőkapitányság között elosztotta.¹⁴⁸

A trianoni békediktátumban foglaltaknak megfelelő szabályozás szerint az egyenruha- és fegyverviselésre jogosított rendőrállomány létszáma nem haladhatta meg a 12 000 főt. A fogalmazói és felügyelői karban 1 500 fő, az őrségi állományban 10 500 fő teljesíthetett szolgálatot. A detektívek, az orvosok, a számvevőségi és kezelési szak alkalmazottai, a díjnokok, a szolga személyzet nem számítottak bele a 12 000 főnyi létszámba. A testület tagjai lőfegyverül pisztolyt vagy revolvért viselhettek. A létszám 1/20-ad része erejéig géppisztollyal rendelkezhetnek. Raktárkészletben a fentieken túl pótlás céljából a felszerelési mennyiség 15%-a volt tartható.¹⁴⁹

A trianoni békediktátum 113. és 114. cikkelyei alapján a Magyar Királyi Állami Rendőrség fegyverzet- és lőszerszükséglete: hadi pisztolyok 13 800 db, géppisztolyok 600 db, lőszer hadipisztolyok számára 6 690 000 db, kard 1 300 db.¹⁵⁰

1927-ben a rendőrség kizárólagos használatába került 12 olyan páncélkocsi, amely gépfegyverrel felszerelhető volt, de hernyólánccal illetőleg terepen történő közlekedést elősegítő egyéb tartozékkal nem.¹⁵¹

A korlátozó törvényt a honvédelemről szóló 1939. évi törvény helyezte hatályon kívül.¹⁵²

Az 1921-1922 számadási évre előterjesztett költségvetésben rögzítésre került, hogy az államosítás során „... felállított 52 kapitányság és 7 kirendeltség, a felszabadulandó területeken pedig újabb kapitányságok és kirendeltségek fognak szervezteni. A vidéki államrendőrség személyzeti viszonyait a minisztertanács 1920. évi június hó 1-én tartott ülése határozta meg, amelyhez képest a tisztviselői létszám 1.010, a detektívek létszáma 390, az őrszemélyzet 8.260, a kézbesítők és szolgálóké 247, a díjnokoké pedig 289 főben állapított meg. Ezen állásokra részben a volt határrendőrség tagjai és a városi rendőrségi alkalmazottak, részben pedig menekült közigazgatási alkalmazottak nevezettek ki. A tisztviselők illetményei a fővárosi államrendőrségnél érvényben levő, az őrszemélyzet járandóságai pedig a nemzeti hadseregnek rendszeresített illetményekkel azonosak. A 7 főkapitányság berendezése a mai drágasági viszonyok között tetemes kiadással jár. Az őrszemélyzet 8.260 tagjának teljes felruházása vált szükségessé, mert az újonnan felvett rendőrök legnagyobb része csak polgári ruhával rendelkezik, ami az államrendőrség tekintélyére és a fegyelemre feltétlen káros hatással van.”¹⁵³

Az egyenruha részét képezte 1936-ig sötétkék zubbony és fekete nadrág, majd a zubbony tiszték esetében galambszürke, a legénységénél sötétszürke lett. Az egyes kerületi főkapitányságokhoz tartozást a sapka bal oldalán viselt szám jelentette.

Kerületi szervezésben több mint egy évtizeden át tevékenykedett a vidéki rendőrség, majd — gazdasági nehézségek miatt — átszervezés következett. A racionalizálási bizottságban az a vélemény alakult ki, hogy az államosított vidéki rendőrség további fejlődéséhez szerencsés megoldás lenne a centralizálás, amely a közös vezető személyén át, egyöntetűbbé tenné a rendőri eljárást, másrészt bizonyos és nem is jelentéktelen költségmegtakarítással járna. 1931 nyarán törvényi utasítás alapján, megindult az egységes összevont vidéki főkapitányság megszervezése.¹⁵⁴ A döntést az 1932. I. 1-jén hatályba lépett kormányrendelet hozta meg.¹⁵⁵ Budapest székhellyel megszületett a központi vidéki főkapitányság, budai Lánchíd utcai elhelyezéssel. Ekkortól a testület elnevezése Magyar Királyi Rendőrség.

1934-ben felülvizsgálták a vidéki főkapitányság 2 850 fős, őrszolgálati létszámkeretének az elosztását. A rendezési elvek között szerepelt a városok nagysága és jellege is. A városokat csoporto-

sították nyugati és mezőgazdasági jellegű, nagy, közép és kis városokra. A nyugati jellegű nagyvárosok csoportjába került Debrecen, Miskolc, Nyíregyháza, Pécs, Szeged. Ezek területén 450 lakosra terveztek 1 rendőrt. Vidéken ekkor 53 rendőrkapitányság, 4 rendőrkirendeltség és 14 határszéli kirendeltség működött.¹⁵⁶

A belügyminiszter egyes törvényhatósági jogú városok rendőrkapitányságának vezetőjét, közvetlen felügyeleti és ellenőrzési joggal bízhatta meg, mivel az új szervezés nem oldotta meg maradéktalanul az ellenőrzési, felügyeleti feladatokat. Kilenc évig a sürgető jelek ellenére sem került sor a felügyeleti körzetek kijelölésére. A vidéki főkapitányságról szóló kormányrendelet módosítását követően¹⁵⁷ a belügyminiszter kilenc felügyeleti körzetet jelölt ki és élükre főkapitányhelyettes rangfokozattal nevezte ki az érintett rendőrkapitányságok vezetőit, kerületi főszemlélő megnevezéssel.¹⁵⁸ Volt budapestvidéki, székesfehérvári, szombathelyi, pécsi, szegedi, debreceni, miskolci, kassai és kolozsvári felügyeleti körzet.

A vidéki rendőrség élén a vidéki rendőrfőkapitány állt. Illetékessége és hatásköre a vidék azon területeire terjedt ki, ahol a rendőrhatalom feladatokat a Magyar Királyi Rendőrség látta el. Közvetlen főnöke és vezetője volt a vidéki rendőrfőkapitányságnak, valamint másodfokú, felügyelő és ellenőrző hatósága az elsőfokú rendőri szerveknek. 1933 őszétől a vidéki főkapitány szakszerűség címén tagja volt a Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye törvényhatósági bizottságának, a kapitányságvezetők a székhelyi törvényhatósági bizottságnak.¹⁵⁹

A terület visszacsatolások fontos feladatként hozták a felvidéki és a kárpátaljai rendőrhatalom megszerzését. Az 1 003 főnyi őrszemélyzet mellett, tiszteket és detektíveket kellett átcsoportosítani a trianoni országrész rendőrkapitányságaitól. Helyükre nyugdíjas rendőröket hívtak be ideiglenes szolgálattételre.¹⁶⁰

A Magyar Szent Koronához visszacsatolt keleti és erdélyi területen 21 rendőrkapitányság szervezésére került sor, amelyek 1940. XI. 26-án kezdték meg működésüket.¹⁶¹

A honvédelemről szóló 1939. évi törvény a kivételes hatalom körének meghatározásában felhatalmazást adott a kormánynak különleges intézkedések meghozatalára, melynek egyik eredménye a rendőrség katonásítása lehetett. A törvény kimondta a Magyar Királyi Rendőrségnek a Magyar Királyi Honvédséghez csatlakozási lehetőségét, ha a rendőrség a hadi események miatt működését megszüntetni kénytelen.¹⁶²

1944 nyarán a rendőrség katonailag szervezett testületté vált, a csendőrséggel egységes vezetést kapott.¹⁶³ A személyi, a szervezési, a fegyverzeti és felszerelési témakörök tekintetében a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium alá rendelték, a rendőri tevékenységet illetően azonban a Magyar Királyi Belügyminisztérium alárendeltségében maradt. A Magyar Királyi Rendőrség katonásításából fakadóan a rendőrség is felügyelőséget kapott a csendőrséghez hasonlóan. A két felügyelőség fölé pedig egy közös főfelügyelőséget szerveztek. A főfelügyelőség parancsnoki tisztjét a csendőrségi felügyelőség vezetését ellátó személy töltötte be. A főfelügyelői tisztségre a kinevezéseket az államfő hagyta jóvá.¹⁶⁴ A katonásított rendőrség a testület személyi állományát érintő témák tekintetében a honvédelmi miniszternek volt alárendelve, míg a testület szolgálati ügykörét illetően a belügyminiszter alárendeltségébe tartozott. A Magyar Királyi Rendőrség személyzete irányában a csendőrség és rendőrség felügyelőjének jogkörét felsőbb fokon a szolgálatteljesítés ellenőrzése, a hivatásszerű kiképzés vezetése és a katonai fegyelem fenntartása képezte.

A polgári magyar állam időszakában a korabeli szakterminológia kétféle fegyveres szervezetet különböztetett meg, nevezetesen a katonailag szervezett és a polgári fegyveres őrtestületet. Ezek a fogalmak éltek tovább a pártállam időszakában is, de más elnevezéssel. A pártállam idején a katonailag szervezett fegyveres őrtestületet fegyveres erőnek, míg a polgári fegyveres őrtestületet fegyveres testületnek nevezték.

A polgári magyar állam időszakában katonailag szervezett fegyveres őrtestületeknek azokat a szervezeteket tekintették, amelyek belső függelmi viszonyai katonaiak voltak, így a testület személyi állománya katonának minősült, ebből fakadóan pedig a katonai rangrendszer rangjait viselték, személyükben a honvédelmi társhoz tartoztak. Ezen testületek tagjait a katonákra általában vonatkozó jogosultságok megillették, illetve kötelezettségek terhelték. A katonailag szervezett őrtestületek azonban annak a tárcának a hatáskörébe tartoztak, amelyekhez az alapfeladatuk is tartozott. Ilyen testületté vált a Magyar Királyi Rendőrség a katonásítását követően.¹⁶⁵

A Magyar Királyi Rendőrség 1944. évi átszervezésekor a testület ismét budapesti és kerületi főkapitányságokra tagozódott.

A kerületi főkapitányságok számát, székhelyét és illetékességi területét – a csendőrkerületi parancsnokságok székhelyével és működési területével összhangban – a honvédelmi miniszterrel egyetértve a belügyminiszter állapította meg. A kerületi főkapitányok illetékességi területükön azt a hatósági jogkört gyakorolták, amelyet a rendelet hatálybalépéséig a Magyar Királyi Rendőrség vidéki főkapitánya látott el.

1945-ben a honvédelmi minisztérium 20. osztálya csendőrségi és rendőrségi osztállyá bővült.¹⁶⁶

A hátsországi légoltalmi feladatokat a rendőrség látta el. A légoltalmi alakulatokat tartalékos állományból hozták létre, őket segédrendőröknek is nevezték.

A rendőrség csapatalakulatai voltak lovasosztály, gyalogezred, tanzászlóalj, páncélkocsi osztály, kerékpáros osztály, légoltalmi alegységek. E csapatalakulatok Kárpát-alján, Erdélyben, Budapesten harcoltak és súlyos veszteségeket szenvedtek.

Időközben 1944. III. 19-én a német csapatok mintegy 8-9 hadosztálynyi erővel megszállták az országot. A felsőbb rendőri vezetőket ellenőrizték, néhányukat leváltották. Beköltöztek a rendőrségi objektumokba, az irányítást sok területen átvette a GESTAPO.

1944. X. 16-án SZÁLASI Ferenc kormányt alakított, majd rövidesen rábólintott a nemzeti számon kérő különítmény létrehozását célzó tervre. A különítménnyel kívánta ellensúlyozni a rendőrség kötelékében megindult bomlási folyamatot és erősíteni kormánya uralmát.¹⁶⁷ A nyilas hatalomátvétel idején a kiürítések és az áttelepítés már megindult. A SZÁLASI-kormány a közalkalmazottaknak, a nyilas párttagoknak és családtagjainak tette kötelezővé az áttelepülést először Sopronba, majd tovább nyugatra. A különböző lehetőségek kihasználásával jelentős számú rendőr tartózkodott az áttelepüléstől, külföldre távozástól. Sokan Németországban hadifogságba estek, hazaszállításuk után pedig büntető elmarasztalásban is részesültek.

A polgári magyar állam rendőrségeinek néhány jellemzője

A kontinensen elsőként 1901-től a főváros rendőrsége, vidéken elsőként 1909 januárjától Nagykanizsa rendőrsége kezdte meg a *daktiloszkópia* alkalmazását.

A *légirendészet* magját vetette el a légi közlekedésről szóló 1922. évi miniszterelnöki rendelet, amikor rögzítette, hogy a m. kir. légiforgalmi rendőrség megszervezéséig a rendeletben megfogalmazott kihágások az államrendőrség működési területén, annak hatáskörébe tartoznak.¹⁶⁸

A *folyamőrség és a vízirendészet* egyaránt felőlel rendvédelmi működést, amely bizonyos időszakban nem tartozott a rendőrség szervezetébe, de országos főkapitányi és belügyminiszteri alárendeltségbe igen. Ugyanakkor vízhez kapcsolódóan polgári hatóságok és rendőri alegységek is végeztek tevékenységet. A vízjogról szóló 1885. évi törvénycikk részletes szabályozásában rendelkezett a vízrendőri intézkedésekről is.¹⁶⁹ A folyamőrség a trianoni békediktátumot követően rejtetten honvédségi feladatot is ellátott, a folyami harcokkal kapcsolatos felkészülésében.¹⁷⁰

A kormány 1919 őszén a Vasúti és Hajózási Főfelügyelőségnek alárendelt *budapesti állami révkapitányság* felállításáról döntött.¹⁷¹ A folyamrendészet körében mind a közbiztonsági, mind az igazgatási tennivalók ellátása – ideértve a hajóforgalom ellenőrzését, valamint a kikötőrendészetet is – az egész ország területére nézve a Magyar Királyi Folyamőrség hatáskörébe tartozott.¹⁷²

Három évvel később törvény rendelkezett a *Magyar Királyi Folyamőrség* szervezetéről, létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról.¹⁷³ A Magyar Királyi Folyamőrség a belügyminiszternek volt alárendelve, szoros értelemben vett folyamőrségi személyzetre és segédszemélyzetre oszlott.

A törvény végrehajtásáról szóló kormányrendelet szerint „*A folyamrendészet magába foglalja a jövedéki szolgálat kivételével mindazokat a teendőket, amelyek az ország hajózható vizein a fennálló törvényes szabályok érvényesítését, a rend fenntartását valamint a közlekedés akadálytalan lebonyolítását biztosítják.*”¹⁷⁴ A rendelet kimondta, hogy „*. . . minden egyes révkapitánysághoz a folyamrendészeti, illetőleg közrendészeti és közbiztonsági teendők ellátására a szükséges számú folyamőrségi és állami rendőrségi közeg van beosztva.*”¹⁷⁵

A honvédelemről szóló 1939. évi törvény szerint¹⁷⁶ 1939. VII. 1-jétől a Magyar Királyi Folyamőrség a Magyar Királyi Honvédségbe olvadt be, *a folyamrendészeti tennivalók ellátása a rendőrhatóságokra szállt át.*¹⁷⁷

Az elsőfokú folyamrendészeti hatóságok a Magyar Királyi Rendőrség révkapitányságai és kirendeltségei, működési körükön kívül pedig, az egyébként illetékes rendőrhatóságok voltak (rendőrkapitányságok vagy főszolgabírók).¹⁷⁸ Ez alól kivételt a Balaton térsége jelentette, a tóra vonatkozóan ugyanis a vízirendészeti teendők gyakorlására a Magyar Királyi Csendőrséget kérték fel. E teendők eredményes gyakorlása érdekében hozták létre a csendőrség kötelékében az első vízi csendőr őrsöket.¹⁷⁹

A közúti közlekedés részterületeit több minisztérium és a fővárosi önkormányzat is szabályozta.

A szervezési törvény a fővárosi rendőrség különös feladatai között határozta meg a közlekedéssel kapcsolatos tennivalókat. Kezdetben a közlekedési balesetek helyszínét az őrszemélyzet biztosította, a vizsgálatot detektívek végezték.

A közutakról és vámokról szóló törvény a hozzá kapcsolódó intézkedésekkel szintén tartalmazott a közlekedésre vonatkozó rendőri feladatokat.¹⁸⁰

Az ország területére szövegező kerékpár közlekedés szabályaira 1897. VI. 3-án adott ki rendeletet a belügyminiszter.¹⁸¹

Számos közbenső rendelkezést követően 1910-ben született meg az a belügyi rendelet, amely egységesen szabályozta a gépjárművekre és a vezetőikre vonatkozó előírásokat.¹⁸² A miniszteri rendelet az egész ország területére rendelkezett és alapjául szolgált az 1909. X. 11-én Párizsban aláírt egyezmény.

A közlekedési rendőrség létrehozásának felvetése 1912-ben történt meg először. 1914-ben a főváros legforgalmasabb helyein 25 állandó őrszemélyzet állítottak fel közlekedési feladattal.

1912-ben hozták létre a rendőri autóbiztonsági szolgálatot, amikor a főkapitányság részére két gépkocsit vásároltak. 1920-ban már négy személygépkocsi, két rabszállító autó, három tehergépkocsi, egy csapatszállító autó, egy hullaszállító gépkocsi és egy motorkerékpár alkotta a gépjárműparkot. A hozzájuk kapcsolódó személyzet 25 rendőr-gépkocsivezetőből, tíz napibéres alkalmazottból, akik a hullaszállítást végezték, és egy gépkocsi ápolóból állt.

A gépkocsivezetőket 1919-ben rendőrszemélyzet létszámából kiemelték és az állami műszaki altisztek csoportjába sorolva magasabb illetménnyel közvetlenül főkapitánysági alárendeltségbe helyezték.

1920. IV. 15-étől 28-áig és 1920. V. 4-étől 6-áig a szabadnapos és tartalékban lévő gépkocsivezetők közlekedést ellenőrző járőrszolgálatot láttak el, melynek eredményeképpen 55 feljelentést tettek.¹⁸³

1926. IX. 9-én a főkapitány 1926. évi rendelete alapján a Kerékpáros Osztály csoportjaként megalkult a három szakaszból álló Közlekedési Osztág. A szakaszok egy-egy altiszt vezetésével 1919-1926 rendőrből álltak. Reggel 7 órától este 9 óráig 3-4 óránkénti váltással látták el szolgálatukat. Feladataik közé tartozott a forgalmas útkereszteződéseken áthaladó járművek és gyalogosok irányítása, a közlekedési állomások, eszközök és alkalmazottak ellenőrzése. Feltűnő szolgálati felszerelésük volt a bal karon viselt 15 cm széles fehér szalag, amin kék posztóból készült K betű volt. Később a forgalmat kézzel irányító K-rendőrök mindkét karjukon 30 cm széles fehér vászon kézelőt és fehér kesztyűt is viseltek.¹⁸⁴

1926. XII. 23-án a Nagykörút és a Rákóczi út kereszteződésében megkezdte működését az első forgalomirányító jelzőlámpa (villanyrendőr). A színjelzések váltását a lámpa alatti dobogón álló rendőr végezte egy rúd segítségével. 1928-ban 27 helyen szolgált közlekedési őrszemélyzet, 1940-ben pedig 34 útkereszteződésben, melyekből 20 esetben jelzőlámpával, 14 esetben kézzel irányította a forgalmat.¹⁸⁵

Közben történtek intézkedések a gyalogos közlekedés szabályozására, a gépkocsivezetők dohányzásának a megtiltására, forgalomszervezési változtatásokra.

A harmincas évek elején megszervezett baleseti járőr szolgálat, tényleges működését 1934. VIII. 1-jén kezdte el. „*Augusztus 1-jén délelőtt 10 órakor megszólalt a telefon és első ízben hívták ki a járőrt. A balatoni országúton a Kamaraerdő mellett egy katonai lovaskocsi elindult a lejtős úton, a lovak elragadták a kocsit, és a kocsin ülő katona a kocsi kerekei alá került.*”¹⁸⁶

1936. I. 1-jei működési kezdő időponttal megszületett a Közlekedési Központi Rendőri Büntetőbíróság. A főkapitányság hatósági területén, mint közlekedési rendőrbíróság az I. ker. rendőrkapitányság járt el. A büntetőbíróság állt: hat büntetőbíróból, 12 segédhivatali beosztottból, hat jegyzőkönyvvezetőből.

1938-ban törvény vezette be Budapest területére vonatkozóan a helyszíni bírságolás intézményét.¹⁸⁷

1941. XI. 9-én hajnali 3 órakor életbe lépett a jobboldali közlekedés.¹⁸⁸

A rendőrség azonban a közlekedésrendészeti teendőit csupán a városokra kiterjedően végezte, mivel a hatásköre is erre a térségre terjedt ki. Az országutakon és a falvakban a közlekedésrendészeti feladatokat a Magyar Királyi Csendőrség látta el, hiszen a vidéki rendfenntartás a csendőr testület kompetenciájába tartozott.¹⁸⁹

A külföldieknek az ország területén lakhatásáról szóló 1903. évi törvény¹⁹⁰ egyes rendelkezéseit 1930-ban újabb törvénnyel módosították,¹⁹¹ mely alapján megszervezésre került a Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hatóság, a KEOKH.¹⁹²

Az 1933. évi törvénycikk rendelkezett a kábítószer gyártásának korlátozása és forgalomba hozatalának szabályozása tárgyában Genfben 1931. VII. 13-án kelt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről.¹⁹³ A nemzetközi egyezményekben vállalat feladatok teljesítésére „*A m. kir. belügyminisztérium IX. osztálya, mint Kábítószerket Ellenőrző Központi Szerv.*” került létrehozásra.¹⁹⁴ Működését 1934. IV. 1-jén kezdte meg. A Központi Szerv főnöke a belügyi tárca V. osztályának mindenkor vezetője volt, aki közvetlenül a belügyminiszter alárendeltségébe tartozott. Ügyvezetője a Magyar Királyi Rendőrség Budapesti Főkapitánysága közigazgatási osztályának vezetője volt. Személyzetét alkotta fővárosi főkapitányság létszámába tartozó egy fő fogalmazó karbeli tisztviselő, egy fő orvosszakértő, a statisztikai és számviteli munkákkal megbízott egy fő tisztviselő és három fő detektív. A kezelői teendőket a közigazgatási osztály személyzete látta el.

Az államosítást követően egyre szorítóbb igénnyel jelentkeztek az elhelyezési nehézségek. Az önkormányzatoktól átvett épületek, helyiségek sok helyütt lepusztult állapotban voltak, nehezen vagy egyáltalán nem tudták kiszolgálni a rendőrség igényeit. Ugyanakkor a növekvő feladatok miatt a városok teljességére szüksége lett a helyi közigazgatásnak. A megoldást, a takarékosági lépések mellett is a rendőrpaloták építése jelentette. A kapcsolatos eseményekről a Magyar Távirati Iroda és a helyi lapok rendszeresen beszámoltak.

Az 1870-es években az eredményesen dolgozó rendőrtisztviselők nem csak az emlékeztükben őrizték meg a bűnöző körbe tartozókat, hanem – a későbbi felderítést megkönnyítendő – feljegyezték a látókörükbe került elkövetők adatait. Az így ismertté vált adatok alapján 1885-ben létrejött a fővárosi rendőrség bűnügyi nyilvántartása, amely négy fő részből állt: a rovott múltúak és körözöttek, a lopott tárgyak és talált értékek, a feltételeken szabadságra bocsátottak és a rendőri közlönyök nyilvántartása. Két évvel később ötödik részként, az arcképnylvántartást is létrehozták. A nyilvántartás kezelése hosszú ideig a detektívek feladatkörébe tartozott.

A büntető perrendtartás életbelépéséről szóló 1897. évi törvénycikk – ha szükséges is – tulajdonképpen országos nyilvántartási feladatokról döntött.¹⁹⁵ Felhatalmazását bővítette és megerősítette a büntető törvénykönyvek kiegészítéséről szóló 1908. évi törvénycikk.¹⁹⁶

A tényleges szabályozás 1908-ban közös igazságügyminiszteri és belügyminiszteri rendelettel született meg.¹⁹⁷ Az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal a két miniszter hatáskörébe tartozott, de a budapesti főkapitány, illetve helyettesének vezetése alatt állt. Tisztviselőit az igazságügy minisztérium és a fővárosi rendőrség személyi állományából nevezték ki. Két nagy területre tagozódott: igazságügyire és rendőrire. A hivatal 1909. I. 1-én kezdte meg működését, anyagának gerincét a budapesti rendőr-főkapitányság bűnügyi nyilvántartása adta.

1923. IX. 3. – IX. 9. között Bécsben a csaknem egy héten át tartó ülésorozaton összesen 20 ország 130 rendőre tanácskozott. A magyar rendőrséget négy fő képviselte, közülük egy fő a bűnügyi bizottság alapító tagjává vált.¹⁹⁸

A rendőrségek közvetlen érintkezésének biztosításának céljából hozták létre a Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Bizottságot. Az Osztrák-Magyar Monarchia bűnügyi iratai adták az alapját a bécsi rendőrségen felállított nemzetközi nyilvántartó irodának pénzhamisítás, nemzetközi bűnözők, újjelenyomatok, útlevélhamisítás témakörökben. 1937-től a Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Bizottságnak még egy magyar tagja lett.¹⁹⁹

Az 1946. évi brüsszeli kongresszuson újjászervezés történt, mivel a korábbi nyilvántartási anyagok nem voltak fellelhetők. Az ott született döntés alapján a székhely Párizs lett. A párizsi központ távirati címe INTERPOL volt és valójában innen ered, illetőleg vált ismertté a Bűnügyi Rendőrség Nemzetközi Szervezete, mint Interpol.

Az Interpolnak nincs saját nemzetek feletti rendőrsége vagy nyomozó egysége. Munkatársai információkkal és tanácsokkal segítik a nemzeti irodákat, rajtuk keresztül a tagországok rendőri állományát.

Jegyzetek:

- ¹ PARÁDI: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. 77-80.p.
- ² 5 047/1919. (X. 1.) ME.r.
- ³ 1871/XVIII.tc. ; 1870/XLII.tc. ; PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. 97-101.p. ; Idem: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945. 105-110.p.
- ⁴ ERNYES: A rendvédelem jogi szabályozása a dualizmusban.
- ⁵ 1840/IX.tc.
- ⁶ 1894/XII.tc.
- ⁷ 1881/II.tc. ; 1881/III.tc.
- ⁸ 1871/XVIII.tc. op.cit. ; 1886/XXII.tc. ; ERNYES: A községi rendőrségek a vidék rendvédelmében.
- ⁹ ERNYES: A rendvédelem jogi szabályozása a dualizmusban. op.cit.
- ¹⁰ 1867/XII.tc.
- ¹¹ A minisztériumok, illetve az igazságügyi tárca kodifikációs osztályán előkészített, majd egyeztetett törvényjavaslatok az uralkodó elé kerültek, melyek jóváhagyása nyomán tárgyalta azokat az országgyűlés. Törvényjavaslatot azonban nem csak a kormány, hanem bármely képviselő benyújthatott, amelyhez azonban már nem volt szükséges az uralkodó előszentesítése. A törvényjavaslatok országgyűlési elfogadását követően azokat a király szentesítette, ennek nyomán hirdették ki azokat az országgyűlés mindkét házában, 1882. I. 1-től pedig az *Országos Törvénytárban* is közzé tették. A kormány rendeleteit és a tárcák főbb rendelkezéseit a *Magyarországi Rendeletek Tára* tartalmazta. Emellett a tárcák és az országos testületek külön közlönyöket is fenntartottak. Ilyen volt a belügyi tárcát érintően az 1896-tól rendszeresített *Belügyi Közlöny*, illetve a Magyar Királyi Csendőrséget illetően 1912-től a *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Csendőrség Számára*.
- ¹² A Helytartótanácsot az 1722-1723. évi országgyűlés hívta életre az 1723/XCVII. törvénycikkkel. Működését megszüntette a Legfelsőbb kézirat (1867.II.17.) a M. Kir. Helytartótanácshoz, a Magyar Királyi Helytartótanács működésének megszüntetése tárgyában. A Helytartótanács fő feladatát képezte a királyi rendeletek végrehajtása illetőleg közvetítése a vármegyékhez és a szabad királyi városokhoz. Kötelező erővel nem bíró ajánlásokat is megfogalmazott. Fennállása alatt 30 olyan ajánlást tett, amelyek kapcsolódtak a bűnmegelőzéshez a bűnfelderítéshez és a közbiztonság más területeihez. Kiemelkedő jelentőségű volt a csaknem 50 oldalas, 1794. III. 21-én kelt 4052-es ajánlás, amelyet tapasztalt közbiztonsági szakemberek (fő- és alispánok, kapitányok) fogalmaztak meg.
- ¹³ 5/1867. (II. 17.) K.r.
- ¹⁴ 1867/VIII.tc. ; BOTOS
- ¹⁵ 1869/IV.tc. 1.§. (Kihirdetve 1869.VII.15-én. 2000. óta július 15. a Bíróságok Napja.)
- ¹⁶ A bíróságoktól független szervezet, az igazságügyi miniszter közvetlen alárendeltségében működött, tagjait pályázat után, a király nevezte ki. „Az igazságszolgáltatás körül az állam közérdekeit a jelen törvény által meghatározott ügyekben a királyi ügyészség képviseli.”
- 1871/XXXIII.tc. 1.§ (Kihirdetve 1871.VI.10-én. 1991. óta június 10. az Ügyészség Napja.)
- ¹⁷ 1874-től az ország bíróságainál és hatóságainál ügyvédként olyan jogászok járhattak el, akik megfeleltek e törvénycikk rendelkezéseinek.
- 1874/XXXIV.tc.
- ¹⁸ 1870/XLII.tc. ; 1871/XVIII.tc. op.cit.
- ¹⁹ A büntetőjog területén fontos rendelkezéseket hozott az 1871. évi szabályozás, amikor a jogszabály kimondta, hogy a „testi fenyték” semmilyen büntetésként sem alkalmazható, megszűnik a bilincs büntetésként való használata, továbbá „eltöröltetik a vérdíj”. A büntető eljárást, az 1872-ben kiadott Ideiglenes eljárási szabályzat a kiadvány borítójának színe után *Sárga könyv* néven ismertté vált szokásjogi forrás szabályozta. Ez a 122 paragrafusból álló kiadvány lett azon eljárási kódexé, amely 28 éven át, a büntető perrendtartásról szóló törvény megszületéséig, szolgált útmutatóként. A büntető anyagi- és eljárásjogi jogalkotás több nekirugaszkodással haladt simának nem nevezhető útján, míg elérte a változásokban áttörést hozó 1878. évi, 1879. évi és az 1896. évi jogszabályalkotásokat.
- 1871/LII. tc. ; 1878/V.tc. ; 1879/XL.tc. ; 1896/XXXIII.tc.
- ²⁰ 23/1867. (III. 23.) K.r.
- ²¹ „... a törvényhatóság saját belügyeiben önállólag intézkedik”. Törvényben itt szerepel először a rendőrkapitány kifejezés.
- 1870/XLII.tc. op.cit. 2.§ + 47.§ + 64.§
- ²² 1871/XVIII.tc. op.cit.
- ²³ Loc.cit. 22-23.§
- ²⁴ 1886/XXII.tc. op.cit. 21. § + 26. §
- ²⁵ 13 998/1869. (IV.5.) KKM.r.
- ²⁶ 3 365/1869. (VI. 17.) BM.kl.
- ²⁷ 1871/XVIII.tc. op.cit. 22.§ ; 1886/XXII.tc. op.cit. 21.§.
- ²⁸ Az alapvető szakmai szabályozást az 1888-ban kiadott belügyminiszteri rendelet jelentette. A módosításáról szóló 1925. évi belügyminiszteri rendelet, törvényi szabályozást a tűzrendészet fejlesztéséről szóló 1936. évi törvénycikk hozott. 1888-tól a jogszabályok már nem tartalmazták a tűzrendőr kifejezést.
- 53 888/1888. (VIII. 12.) BM.kr. ; 230 000/1925. (V. 4.) BM.kr. ; 1936/X.tc. ; SZABÓ
- ²⁹ 1871/XL.tc.
- ³⁰ 1885/XXIII.tc.
- ³¹ Az alapvető törvényi szabályozást a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi törvényi szabályozás jelentette.
- 1894/XII.tc.op.cit.
- ³² *Zalavármegye szabályrendeletei*.
- ³³ 14 854/1880. (XII.6.) Z.vm.r.
- ³⁴ 6 065/1887. (X. 3.) Z.vm.r.
- ³⁵ 12 412/1889.(X. 1.) Z.vm.r.
- ³⁶ A járulékok lehetnek lakbér; természetben lakás, annak kiadásai (fűtés, világítás); családi pótlék; orvosi és gyógyszerellátás; napidíj; gonosztevők elfogásáért kifizetett díj; lőtartási átalány; ruházat természetben, illetőleg pénzben megváltással. A testületek tagjai a fegyverzetet és a felszerelést rendszerint térítésmentesen kapták. Ezekhez tartoztak: puska, karabély; pisztoly; fókos; kard, kardszj, köpenyszj; szurony; tölténytáska; bilincs, gúzszlánc, lakat; oldaltáska, tarsoly; altisztai tárca; jelsíp, sipzsinór; mellszám; karszalag; nyereg; lószerszám.

³⁷ MNL-BaML. IV.262, 1870/1.038.

³⁸ A ruházati ellátás tartalmazott búzavirágkék posztóból 1-1 sapkát, mellényt, nadrágot, 1-1 kék vászon gatyát, 1-1 szürke posztó baka köpönyeget, 1-1 kalapot és 1-1 pár csizmát.

Loc.cit. IV.410, 1879/18. kgy. hat; 1879/1038.

³⁹ 1882-ben a mohácsi és a dunaszekcsői pandúrlaktanyák leltárában szerepelt szék, pad, köpőláda, csizmahúzó, fejsze, fűrés, vaságy, puhafaágy, szalmazsák, szalmavánkos, lepedő, vánkosi ciha, téli pokróc, nyári pokróc, vas ruhafogas, ruha deszka. Petróleumlámpa, asztal, spring vas, nehéz vas, lakat, hosszúasztal, gyertyatartó, hamverő, íróasztal, kenyértartó szekrény, vaslábos, húsvágó deszka, levestányér, kovács kés, rövid asztal, törülő kendő.

Loc.cit. IV.410, 1882/9.544.VII.

⁴⁰ Loc.cit. IV.410, 1879/1038.

⁴¹ PRESZLY: 365.p.

⁴² OSVÁTH: *Közbiztonságunk multja és pandur korom emlékei. (A régi magyar élet feltüntetésével.)* ; BÓDINÉ

⁴³ O'SVÁTH: *Zsandár kell-e vagy Pandúr? Véleménynyilvánítás az iránt, hogy a magyar rendőrség miként szerveztessék?*

⁴⁴ 1881/III.tc.op.cit. indoklás.

⁴⁵ Loc.cit.

⁴⁶ Az autonóm rendőrség olyan település rendőrsége, amelynek területén egyidejűleg más típusú rendvédelmi testület (is) működik (csendőrség, állami rendőrség, megyei önkormányzati rendőrség). 1880-ban 12 879 település volt Magyarországon, melyek között a kis- és nagyközségek száma meghaladta a 12 000-et. Utóbbiak potenciális községi rendőrségi székhelyek voltak.

Magyar Statisztikai Évkönyv (1898): 13.p.

⁴⁷ TEUFEL

⁴⁸ PONGÓ

⁴⁹ Somogy vármegye nagyatádi járásában elhelyezkedő közel 1 300 fős Kutas község az éjjeli őri szolgálat tárgyában adott ki 9 paragrafusból álló szabályrendeletet, amelyet 1907. V. 6-án hagyott jóvá a vármegye közönsége. Az okirat ugyan nem községi rendőrségről szól, rendelkezései mégis takarnak rendőri jelleget is. Nevezetesen az „Az éjjeli őrök feladatát a közrend, tűz és közbiztonság feletti őrökös képezi.” (5.§) „Jelentés végett élesen hangzó síppal, személybiztonságuk megóvása végett pedig, oldalfegyverrel láttanak el.” (6.§) Őket szolgálatuk közben „mindenki támogatni, felszólításukra pedig segélyükre lenni köteles.” (7.§)

MNL-SML. IV. 405, 1907/6.348.

A baranyai Pécsvarad új közigazgatási apparátusa 1872. VII. 14-én alkotta meg községi szabályrendeletét, mely szerint a közbiztonságra vigyázott 3 kisbíró, 1 éjjeliőr, 2 hivataloszolga, 1 hegybíró. 1905 októberében a megyei közgyűlés elfogadta a Pécsvaradi Községi Rendőrség Szervezési Szabályrendeletét, amely 27 paragrafusból állt. Később községi és mezőrendőrség elnevezés alatt szolgált a bíró által kijelölt őrvezető és az alája rendelt 3-5 közrendőr.

MNL-BaML. op.cit. IV.433, 256.

⁵⁰ A Tolna vármegyei 1 200 lakosú Gerjen községben 1910-től az addigi kettő helyett tíz mezőőrt állítottak szolgálatba, és a következő évben forgópisztollyal is felszerelték őket. Az egész határt őrizzük kellett, beleértve az uradalmi birtokokat is. A községi faiskola őrzése, gondozása, és szárazság esetén a csemeték locsolása is az ő feladatuk lett. 1928-ban a képviselő testület a községi rendőr (2 fő) elnevezést, hajdúra változtatta.

DANIS: 170.p.

⁵¹ A bács-kulai járásban kezdték a szervezést, ami kiállta a próbát és mintául szolgált a vármegye előtt. 1904-ben a kulai járáshoz 9 község tartozott, 47 230 lakossal. Területe 98.939 k. hold volt. 60 fős rendőrségében szolgált: 1 járási rendőrfelügyelő, 9 községi rendőrvezető, 36 gyalogrendőr, 14 lovas rendőr. A területen működött még a magyar királyi csendőrség 1 gyalogcsendőr őrs, 6 fővel.

Az obecsei járás 127 704 k. holdnyi területén 6 község volt, 51.814 fővel. A testületben dolgozott: 1 járási rendőrfelügyelő, 5 községi rendőrvezető, 29 gyalogrendőr, 34 lovas rendőr. Működött még 2 gyalogcsendőr őrs, 13 fővel.

A zsablayi járásban 27 984 lélek lakott 5 községben, melyekhez 76 508 k. hold nagyságú terület tartozott. Szolgált: 1 járási rendőrfelügyelő, 5 községi rendőrvezető, 13 gyalogrendőr, 14 lovas rendőr. A járásban tevékenykedett 1 gyalogcsendőr őrs, 6 fővel.

Az újvidéki járás 14 községében 54 114 fő élt. A 107.384 k. hold terület közbiztonságáért felelt: 1 járási rendőrfelügyelő, 2 lovas rendőrvezető, 14 gyalog rendőrvezető, 64 gyalogrendőr, 6 lovas rendőr. A csendőrség 4 gyalogcsendőr őrsöt jelentett, 23 fővel.

Az egyenruha darabjai voltak: búzavirágkék zubbony, csizmanadrág, kék-fehér sapka; rendőrkalap lószőrforgóval, a vármegye pajzs-címerével; kék-szürke köpeny.

Fegyver, felszerelés gyalogosnak: WRENDEL-karabély, szuronnyal; tölténytáska; oldaltáska; jelsíp; kézi bilincs, lakat és fűzőláncsal, mellszám; kék-fehér karszalag. Lovasoknak: lovassági kard; forgópisztoly; teljesen felszerelt huszáryereg.

ENDRÓDY ; SELÉNYI ; TISZA

⁵² HALÁSZ: 201.p.

⁵³ 1848/III.tc.

⁵⁴ 1876/XX.tc. ; 1886/XXI.tc.

⁵⁵ 1871/XVIII.tc.op.cit. ; 1886/XXII.tc. op.cit.

⁵⁶ TISZA: op.cit. 94.p.

⁵⁷ Az adatgyűjtést LECHNER Gyula pécsi rendőrkapitány végezte. 1890. VII 22-én Miskolc lakossága 30 000 fő volt. Rendőri létszámát alkották 1 őrmester, 2 szakaszvezető, 34 közrendőr.

1890. VII. 23-án Kassa lakossága 30 000 lelket számolt, akikre 50 gyalogrendőr, 4 lovasrendőr jutott.

1890. VII. 24-én Arad lakossága 35 551 főt tett ki. A rendőri állományba tartozott 4 gyalog őrmester 450 forint fizetéssel; 5 gyalog őrvezető 375 forint fizetéssel, egyikük fogdafelügyelő; 8 tizedes 325 forint fizetéssel, közülük 2 fő polgári ruhás; 32 I. osztályú rendőr 280 forint fizetéssel; 24 II. osztályú rendőr 260 forint fizetéssel. 1 lovas őrmester 500 forint fizetéssel, 200 forint lótarási átalánnyal; 2 I.o. lovas rendőr 300 forint fizetéssel, 200 forint lótarási átalánnyal; 2. II.o. lovas rendőr 280 forint fizetéssel, 200 forint lótarási átalánnyal; 2.III.o. lovas rendőr 250 forint fizetéssel, 200 forint lótarási átalánnyal. 1 mezei rendőrvezető 400 forint fizetéssel, 200 forint lótarási átalánnyal; 6 mezei lovas rendőr 200 forint fizetéssel, 100 forint lótarási átalánnyal; 4 éjjeli őr a külvárosban 200 forint fizetéssel.

1890. VII. 16-án Sopron lakossága 25 000 lelket jelentett, akiknek rendvédelmét 3 altiszt, 1 őrmester, 2 szakaszvezető és 35 közrendőr látta el.

Pécsnek ekkor 34 067 fő a lakossága. A rendőrkapitány a város tisztikarában a polgármester után került beírásra, 6 évre választva. Pénzbeli járandósága évi 2 000 forint volt. (A polgármesteré 2 500 forint, egy közrendőré 300 forint.)

A segéd és kezelőszemélyzethez besoroltak:

4 negyedmester évi 500-500 forint fizetéssel; 1 kézbesítő évi 400 forint fizetéssel; 1 segédkézbesítő évi 300 forint fizetéssel; 3 rendőr főbiztos évi 1 000-1 000 forint fizetéssel; 2 rendőr fogalmazó évi 700-700 forint fizetéssel; 1 rendőrkapitányi nyilvántartóévi 800 forint fizetéssel; 3 rendőr albiztos évi 600-600 forint fizetéssel.

A szolga személyezethez tartoztak:

1 őrmester évi 360 forint fizetéssel és lakás (együttal házfelügyelő) hozzájárulással; 2 szakaszvezető évi 330-330 forint fizetéssel és ruhaellátmánnyal; 2 tizedes évi 320-320 forint fizetéssel és ruhaellátmánnyal; 34 közrendőr évi 300-300 forint fizetéssel és ruhaellátmánnyal; 1 dobos évi 300 forint fizetéssel és ruhaellátmánnyal; 1 börtönőr évi 300 forint fizetéssel és ruhaellátmánnyal. 1 hegybiztos évi 500 forint fizetéssel; 12 hegypásztor évi 180-180 forint fizetéssel és ruhaellátmánnyal; 4 mezei csász évi 240-240 forint fizetéssel és ruhaellátmánnyal; 7 erdőpásztor évi 240-240 forint fizetéssel és ruhaellátmánnyal.

MNL-BaML. op.cit. IV.1413, 3732/1890 és 5728/1890. és 8088/1890. és 3749/1890.

⁵⁸ Loc.cit. IV.1106a) 816/1867.

⁵⁹ Loc.cit. IV.1406a) 58/1882.

⁶⁰ ENDRÖDY: op.cit. 34.p.

⁶¹ PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelme. 21-69.p. ; Idem: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. 83-88.p. ; Idem: Rendvédelem karhatalom 1867-1945. 113-121.p. ; VEDŐ: A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenysége. 71-121.p. ; 1 962/1876. (VI. 13.) HM.kr. ; 4 539/1886. (I. 16.) HM.kr. ; BM.u.t (VI. 26.) 1867. a katonai karhatalomnak használatát és a katonai hatóságokkai jóviszony fenntartását illetőleg.

⁶² 1912/XXX.tc. ; 1912/XXXI.tc.

⁶³ 33 170/1918. (XII. 22.) HM.r.

⁶⁴ 2 650/1874. (X. 25.) HM.kr.

⁶⁵ MNL-BaML. op.cit. IV.1406a) 20/1872.

⁶⁶ PARÁDI: *A magyar rendvédelem története*. 283.p. ; Idem: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919. 145.p. ; Idem: *Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége*. 103.p. ; Idem: *A magyar rendvédelem 1867-1914*. 83.p. ; Idem: *A dualizmus kori magyar rendvédelem*. 84.p. ; Idem: *A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig*. 111.p. ; Idem: *Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919*. op.cit. 103.p. ; Idem: *A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái*. 86.p.

⁶⁷ 1912/LXIII.tc.

⁶⁸ MEZEY: *A kivételes hatalom*. ; Idem: *Az első világháború jogi törvényhozói előkészítése: A kivételes hatalomról szóló 1912. évi 63. törvénycikk*.

⁶⁹ Idem: *Rendvédelmi jog a két világháború között*. ; 1939/II.tc.

⁷⁰ 5 470/1914. (VII. 27.) ME.r.

⁷¹ NAGY: 353.p.

⁷² RUSZOLY: 81.p.

⁷³ 4 220/1914. (IX. 16.) BM.kr.

⁷⁴ SUBA

⁷⁵ ERNYES: *Pécs város rendőrsége. Az önkormányzati rendőrségek története*.

⁷⁶ 1871. július: első magyar országos rendőr-kongresszus 70 fővel; 1886. január: 11 jelenlévővel; 1893. március: félszázat meghaladó résztvevővel. 1906 tavaszán: szintén több tucat résztvevővel, 1907-től több értekezlet a MROE szervezésében.

⁷⁷ BORBÉLY — KAPY: II.köt. 392-394.p.

⁷⁸ 1872/XXXVI.tc.

⁷⁹ Részletek az 1872. XXXVI. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről szóló törvény-czikkből (1872. XII. 22.) I.köt. 295.p.

BORBÉLY — KAPY: I.köt. 17.p.

⁸⁰ 1872/XXXVI.tc. 1.§ + 20.§ + 21.§

⁸¹ VÉCSEY: 25.p.

⁸² 1881/XXI.tc.

⁸³ Loc.cit. 3.§

⁸⁴ Loc.cit. 50.§

⁸⁵ BORBÉLY — KAPY: op.cit. I.köt. 19-21.p.

⁸⁶ 1895/IV.tc. ; BORBÉLY — KAPY: op.cit. I.köt. 144-145.p.

⁸⁷ Az első javítóintézetet 1884-ben Aszódon építették fel, majd követték a kolozsvári, a rákospalotai, a székesfehérvári és a kassai intézetek. Az aszódi intézet növendékeinek 85,5%-a, a rákospalotai leány intézetbe beutaltak 81,2 %-a javult meg 10 év alatt. 1904 és 1913 között, folyamatos emelkedés mellett, megduplázódott a javítóintézetekben elhelyezettek száma. A növekményt az ítéletek alapján elhelyezettek adják, a szülői kérelemre beutaltak száma csökkent. Életkor szerint, a 15. életév felettiak tették ki az emelkedő számokat.

A kir. törvényszékek és járásbíróóságok előtt jogerősen befejezett büntetőügyekben az 1908. évi XXXVI. t-cz. intézkedéseinek figyelembe vételével elítélt 12-18 éves fiatalokú bűnözőkre vonatkozó fontosabb adatok kor és nem szerint 1910-1913-ig. 226-232.p.

⁸⁸ BORBÉLY — KAPY: op.cit. I.köt. 144-150.p. ; 1939/II.tc. op.cit. 80.§ (2) ; 71 900/1939. (VI.16.) BM.r.

⁸⁹ BORBÉLY — KAPY: op.cit. I.köt. 196-197.p. + 202-204.p. ; 65 000/1909. (IX. 26.) BM.kr.

⁹⁰ 1912/LXIII.tc. op.cit.

⁹¹ BORBÉLY — KAPY: op.cit. I.köt. 140-143.p.

⁹² Loc.cit. 36-40.p.

⁹³ 1903/VIII.tc.

⁹⁴ PARÁDI: *A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919*. 98-146.p. ; Idem: *A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században*. 60-70.p. ; Idem: *A magyar rendvédelem 1867-1918*. 33-42.p.

⁹⁵ Idem: *A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete*. 21-45.p.

⁹⁶ PARÁDI: *Kontinuitás és újrakezdés a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben*. 101-108.p. ; Idem: *A polgári magyar állam rendvédelme 1867-1941*.

⁹⁷ GEGUS — SZÉKELY: 81.p.

⁹⁸ Loc.cit.

⁹⁹ PARÁDI: *Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918*. 43-50.p.

¹⁰⁰ 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr.

¹⁰¹ PARÁDI: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. 541-570.p. ; Idem: A dualizmuskori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. 5-46.p. ; Idem: A Magyar Királyi Határrendőrség. 139-153.p.

¹⁰² Idem: Rendőrség a magyar határőrizetben. 88-94.p.

¹⁰³ Idem: A Magyar Királyság határrendőrsége. 101-105.p.

¹⁰⁴ ZEIDLER

¹⁰⁵ PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* ; Idem: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig.

¹⁰⁶ DORNING: 227.p. ; PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* 111-119.p.

¹⁰⁷ 1/1919 (III.26.) BN.r.

¹⁰⁸ 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. op.cit. ; PARÁDI: A polgári magyar állam rendőrségei 1867-1945. 124-134.p. ; Idem: A magyar állami rendőrség fejlődéstörténeti tapasztalatai. 84-93.p.

¹⁰⁹ PARÁDI: A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. 71-77.p. ; Idem: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. 141-148.p.

¹¹⁰ 1870/XLII.tc. op.cit. ; 1871/XVIII.tc. op.cit.

¹¹¹ 1868/XXX.tc.

¹¹² A városi rendőrség személyi állományát alkotta: 1 rendőrfőnök (rendőrigazgató), 1 rendőrfőbiztos, 2 rendőrfogalmazó, 2 rendőrtiszt, 1 irodatiszt, 1 főfelügyelő, 3 felügyelő, 6 segédfelügyelő, 8 detektív, 105 gyalogrendőr.

SELÉNYI: op.cit. 10.p.

¹¹³ 1916/XXXVII.tc.

¹¹⁴ 37 000/1917. (III. 23.) BM.kr.

¹¹⁵ – Magyar Népköztársaság 1918. XI. 16. – 1919. III. 21. TÉRFY: 201.p.

- magyarországi tanácsköztársaság 1919. III. 21. – 1919. VII. 31. között. BÖLÖNY: 59-61.p.

- Magyar Köztársaság 1919.VIII.1. – 1920. II. 29. BÖLÖNY: op.cit. 61-63.p.

- Magyar Királyság 1920/I.tc. kihirdetése 1929. II. 29.

¹¹⁶ 5 220/1918. (XI. 11.) ME.r.

¹¹⁷ 155 000/1918. (XII. 6.) BM.r.

¹¹⁸ 10 568/1918. (XII. 19.) BM.kr.

¹¹⁹ 10 816/1918. (XII. 27.) BM.kr.

¹²⁰ BAKSA — VÉCSEY: 148.p. + 152.p.

¹²¹ 1/1/1919. (III.26.) BN.r. op.cit.

¹²² BENE

¹²³ ERNYES: Szerb impérium Baranyában 1918-1921.

¹²⁴ MNL-BéML. IV. Baja, 14.729/1919.

¹²⁵ KNÉZY

¹²⁶ MNL-BaML. op.cit. IV.1413, 370/1919.

¹²⁷ 1921/XXXIII.tc.

¹²⁸ KOPASZ: 341.p.

¹²⁹ BARBARITS: 177.p.

¹³⁰ Loc.cit.

¹³¹ 4/1919.MNK.korm.r.

¹³² 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. op.cit.

¹³³ 1920/I.tc. op.cit.

¹³⁴ A rendőrség államosításáról szóló kormányrendelet a hivatalos közlönyökben eltérő időpontokban és helyeken jelent meg. A *Budapesti* Közlönyben csak 1920 januárjában. A rendelet végrehajtása pedig 1921 augusztusáig elhúzódott.

BORBÉLY — KAPY: op.cit. II.köt. 54.p.

¹³⁵ 2 394/1920. (III. 18.) ME.r.

¹³⁶ A kormány a csendőrségi, az államrendőrségi és a folyamőrségi intézmények egységes irányítására és vezetésére a belügyminisztériumban „magyar királyi Országos Főkapitány” elnevezéssel a III. fizetési osztályba sorozott állást rendszeresített. 1921. VIII. 7-étől e beosztást NÁDOSY Imre töltötte be. Négy év elteltével a beosztás megszűnt, feladatkörét a minisztérium főosztályvezetője vette át.

1921/XXXIV.tc. 20.§

¹³⁷ BORBÉLY — KAPY: op.cit. I.köt. 50.p.

¹³⁸ 31 300/1920. (IV. 19.) BM.r.

¹³⁹ 85 213/1920. (XII. 9.) BM.r.

¹⁴⁰ 124 037/1924. (VI. 25.) BM.r.

¹⁴¹ 90 089/1919. (XII. 31.) BM.r.

¹⁴² 63 515/1921. (VII. 21.) BM.r.

¹⁴³ 39 820/1921. (1922. IV. 11.) BM.r.

¹⁴⁴ A detektívek lőfegyverként pisztollyal rendelkeztek, ezeknek a csőhosszúsága azonban nem érte el a pisztolyok számára az antant által meghatározott hosszúságot, így azok nem minősültek hadifegyvernek. Ezért a detektíveket nem tekintették felfegyverzettnek, holott rejtetten ugyan de viseltek lőfegyvert.

¹⁴⁵ 30 015/1921. (VIII. 31.) BM.kr.

¹⁴⁶ Az államrendőrség városítása előtt. Újabb visszafejlődést kíván a szanálás végrehajtása.

¹⁴⁷ „ . . . azon a frankhamisítás miatt letartóztatott Nádosy Imre volt országos főkapitány helyett Vay Kázmér miniszteri osztálytanácsos elnököl. A főkapitányi értekezlet napirendjén igen sok aktuális rendőri kérdés szerepel. Többek között ez az értekezlet fog dönteni a felett a felmerült terv felett is, vajon keresztül vihető-e a mai viszonyok között a vidéki államrendőrségek megszüntetése?”

Nádossy nélkül tegnap délelőtt kezdték meg értekezletüket a kerületi rendőrfőkapitányok. Fontos kérdések felett dönt a többnapos értekezlet.

¹⁴⁸ 246 496/1924. (XII. 28.) BM.r.

- 149 1922/VII.tc.
 150 1922/XI.tc.
 151 1927/VII.tc. ; BONHARDT
 152 1939/II.tc. op.cit.
 153 A korabeli terminológia szerint rendőrtisztviselőnek hívták a mai fogalmaink szerinti rendőr tiszteteket.
 A magyar állam költségvetése az 1921/22. számadási évre. 65.p.
 154 1931/XXVI.tc. 4.§
 155 6 500/1921. (IX. 28.) ME.r.
 156 MNL-OL. K-150. 3.735. csomó
 157 610/1940. (I. 19.) ME.r.
 158 97 630/1940. (IV. 4.) BM.r.
 159 14 120/1933. (X.27.) ME.r.
 160 A visszacsatolt felvidéki és kárpátaljai területeken a magyar rendőrség megszervezését BAKSA János vidéki főkapitány mintaszerűen hajtotta végre.
 6 210/1939. (VI. 22.) ME.r. ; 70 000/1939. (VI. 30.) BM.r. ; 75 495/1939. (VIII. 22.) BM.r.
 161 1940/XXVI.tc. ; 108 141/1940. (XI. 21.) BM.r.
 162 1939/II.tc. 14.§
 163 2 300/1944. (VI.21.) ME.r.
 164 A csendőrség és a rendőrség főfelügyelője tisztséget FARAGHO Gábor honv. altbgy. töltötte be.
 SZAKÁLY: *A magyar katonai felső vezetés 1938-1945.* 93-94.p. ; Idem: *Akik a Magyar Királyi Csendőrséget 1919 és 1945 között vezették.* 108-109.p.
 165 PARÁDI: *A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület.* op.cit.
 166 A rendőrség felügyelője HÓDOSY Pál vezérőrnagy lett.
 SZAKÁLY: *A magyar katonai felső vezetés 1938-1945.* op.cit. 138.p. ; Idem: *Akik a Magyar Királyi Csendőrséget 1919 és 1945 között vezették.* op.cit. 134-135.p.
 167 KOVÁCS Zoltán András: *A Szálasi-kormány belügyminisztériuma. Rendvédelem, állambiztonság a nyilas korszakban.* ; Idem: *A Szálasi-kormány belügyminisztériuma. Rendvédelem, állambiztonság, közigazgatás a nyilas korszakban.*
 168 10 270/1922. (XII. 14.) ME.r.
 169 1885/XXIII.tc.op.cit.
 170 CSONKARÉTI — BENCZÚR: 158-167.p.
 171 4 618/1919. (IX. 18.) ME.r.
 172 CSONKARÉTI — BENCZÚR: op.cit. 150-155.p. ; 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. ; 1 340/1924. (II. 15.) ME.r.
 173 1922/XIV.tc.
 174 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. op.cit.
 175 Loc.cit.
 176 1939/II.tc. op.cit. 80.§
 177 71 900/1939. (VI.16.) BM.r.
 178 93 880/1942. (V. 21.) BM.r.
 179 ARTNER — PARÁDI — ZEIDLER ; BEBESI ; CSUKA ; ÉLTHES: *A vízi közlekedés új rendszabályai.* ; FODOR
 180 1890/I.tc.
 181 42 159/1897. (VI. 3.) BM.kr.
 182 57 000/1910. (IV. 29.) BM.r.
 183 *Jelentés a budapesti államrendőrség 1918-1920. évi működéséről.*
 184 BORBÉLY – KAPY: op.cit. 109.p.
 185 SZILVÁSI
 186 BORBÉLY – KAPY: op.cit. 136.p.
 187 1938/III.tc.
 188 187 000/1941. (VI.25.) BM-KKM.r.
 189 ABAY ; ARANY — MÁRTON ; ARTNER — PARÁDI — ZEIDLER: op.cit. ; ÉLTHES: *A közlekedés új rendje.* ; FARKAS ; KONTRA: *A közlekedési csendőrségről.* ; Idem: *A közlekedési csendőrség két utolsó esztendeje.* ; KULCSÁR ; KÜRTI ; SZABÓ ; SZÍVÓS — LAKATOS ; SZLADEK ; VALLÓ ; VEDÓ ; VIDA
 190 1903/V.tc.
 191 1930/XXVIII.tc.
 192 100 000/1930. (XI. 6.) BM.r.
 193 1933/VIII.tc.
 194 24 300/1908. (X. 15.) IM-BMr.
 195 1897/XXXIV.tc.
 196 1908/XXXVI.tc.
 197 24 300/1908. (X. 15.) IM-BMr. op.cit.
 198 A magyar delegáció tagjai voltak DORNING Henrik mellett SZALAY József szegedi kerületi rendőr-főkapitány, TARTSÁNYI (SCHREIBER) Dániel budapesti rendőr-főkapitány és BÍRÓ Zsigmond detektív felügyelő. DORNING Henrik került be a bűnügyi bizottság alapító tagjai közé, aki két cikluson át alelnök is volt.
 199 A Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Bizottság új magyar tagja — DORNING Henrik mellett — SZEMERJAY - Kovács Dénes miniszteri tanácsos lett.

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések):**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- BARBARITS — BARBARITS Lajos: *Nagykanizsa*. Budapest, 1929, A Magyar Városok Monográfiája Kiadóhivatala. 395+1p. /Magyar városok monográfiája, IV./
(129.;130.)
- BORBÉLY – KAPY — BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941*. Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. I.köt. 1-299 p. II.köt. 300-600 p.
- BOTOS — BOTOS János: *A Magyar Királyi Belügyminisztérium a dualizmus korszakában*. Budapest, 1994, BM. Kiadó. 91 p. HU-ISBN 963 80 3610 9. /Fejezetek a belügyminisztérium történetéből./
(14.)
- BÖLÖNY — BÖLÖNY József: *Magyarország kormányai 1848-1975*. Budapest, 1978, Akadémia. 328 p. HU-ISBN 963 05 1755 8. /A Magyar Országos Levéltár Kiadványai, IV. – Levéltár- és történeti forrásdokumentumok, 2./ HU-ISSN 0441-4985.
(115.)
- CSONKARÉTI — BENCZÚR — CSONKARÉTI Károly — BENCZÚR László: *Haditengerészet és folyamőrök a Dunán. A Császári (és) Királyi Haditengerészet dunai flottillájától a Magyar Királyi Honvéd Folyamerőkhöz 1870-1945*. Budapest, 1991, Zrínyi. 291 p. HU-ISBN 963 327 153 3.
- DANIS — DANIS György: *Gerjen*. s.l. 2001, Gerjen Község Önkormányzata. 174 p. HU-ISBN 963 00 8995 5.
- DORNING — DORNING Henrik: A vidéki rendőrség államosítása. 215-252.p. In BAKSA János (szerk.): *Rendőrségi almanach 1923*. Budapest, 1922, Stephaneum Nyomda és Könyvkiadó. 544 p.
- ENDRŐDY — ENDRŐDY Géza: *Magyarország rendőrsége az államosítás előtt*. Gyula, 1898, DOBAY János Könyvnyomda. 220 + 4p.
- ERNYES: *Pécs város rendőrsége. Az önkormányzati rendőrségek története*. Pécs, 2003, Teromo Bt. 283 p. HU-ISBN 963 21 2139 2.
(75.)
- HALÁSZ — HALÁSZ Ferenc: *Mit tudunk Dunaszekcsőről az őskortól napjainkig*. Dunaszekcső, 2000, Dunaszekcső Emlékeiért és Jövőjéért Alapítvány. 266 p. HU-ISBN 963 03 9783 8.
- KNÉZY — KNÉZY Lehel: *Baja a forradalom és a megszállás alatt 1918-1921*. Baja, 1940, Bajai Corvin Nyomda és Újságkiadó Üzem. 214+2p.
- KOVÁCS: *A Szálasi-kormány belügyminisztériuma. Rendvédelem, állambiztonság, közigazgatás a nyilas korszakban*. Máriabesenyő – Gödöllő, 2009, Attraktor. 370 p. HU-ISBN 978 963 98 5733 9.
(167.)
- O'SVÁTH: *Zsandár kell-e vagy Pandúr? Véleménynyilvánítás az iránt, hogy a magyar rendőrség miként szerveztessék?* Nagyvárad, 1870, Tichy Ákos könyvnyomda. 148 p. (Második kiadás: Nagyvárad, 1875, nyomtatott BÜGFL Ottó Nyomdájában, 148p.)
(43.)
- O'SVÁTH: *Közbiztonságunk multja és pandur korom emlékei. (A régi magyar élet feltüntetésével.)* Budapest, 1905, Fritz Ármin Könyvnyomdájára. 155 p.
(42.)
- PARÁDI: *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris. 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.
- PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —
- PONGÓ — PONGÓ Bertalan: *Az őskortól, az Árpád-kori Gádorostól az újrateremtett Gádorosig*. Gádoros, 2002, Gádoros Nagyközség Polgármesteri Hivatala. 110 p. HU-ISBN 963 204 293 X. /Gádorosi füzetek, 3./ HU-ISSN 1586-5029.
- PRESZLY — PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1919*. Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.
- SZAKÁLY: *A magyar katonai felső vezetés 1938-1945*. Budapest, 2001, Ister. 409 p. HU-ISBN 963 92 4337 X.
(164.;166.)

- SZAKÁLY: *Akik a Magyar Királyi Csendőrséget 1919 és 1945 között vezették.* (164.;166.;
- SZAKÁLY Sándor: *Akik a Magyar Királyi Csendőrséget 1919 és 1945 között vezették.* Budapest, 2013, Magyar Napló. 301 p. HU-ISBN 978 963 99 6127 2.
- SZILVÁSI (185.;
- SZILVÁSI Ferenc: *Budapest közlekedésbiztonságáért. A közlekedésrendészet krónikája (1872-1987).* Budapest, 1989, BM Könyvkiadó. 198 p. HU-ISBN 963 77 0338 1.
- TEUFEL (47.;
- TEUFEL Franz: *Mágocs nagyközség Baranyában. A helység krónikája 1250-1800.* [Mágocs Marktgemeinde in der Branau. Baranya Orts Chronik.] Ford.: ADORJÁN Norbert. s.l. 1993, Mágocsért alapítvány. 419 p.
- TISZA (51.;56.;
- TISZA Miksa: *Magyarország rendőrségének története.* Pécs, 1925², „Haladás” Nyomda Részvénytársaság, 395 p.
(Első kiadás: TISZA Miksa: *Magyarország rendőrségének története a legrégebbi időktől 1912-ig.* Igló, 1913, Szepesi Lapok Nyomdája. 327 p.)

TANULMÁNYOK

- ARTNER — PARÁDI — ZEIDLER (179.;189.;
- ARTNER Ramona — PARÁDI József — ZEIDLER Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség légi, vízi, vasúti és közúti szakszolgálati ágai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXIII.évf. (2013) 27-28-29-23.sz. 23-39.p. HU-ISSn 1216-6774.
- BAKSA — VÉCSEY (120.;
- BAKSA János — VÉCSEY Leó: 1873-1923. Az ötven éves budapesti m. kir. állami rendőrség története. 7-214.p. In BAKSA János et al. (szerk.): *Rendőrségi almanach 1923.* Budapest, 1922, Stephaneum Nyomda és Könyvkiadó. 544 p.
- BEBESI (179.;
- BEBESI Zoltán: A balatoni vízi csendőrség. *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2013) 39-40-41-42.sz. 193-197.p. HU-ISSN 1785-3257.
- BENE (122.;
- BENE János: Nyíregyháza román megszállása 1918-1919-ben. 79-94.p. In NAGY Szabolcs (szerk.): *Vörös és fehér. A vörös és a fehér uralom hátszaga 1919 vidéken.* Veszprém, 2013, Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára. 112+1p. HU-ISBN 978 963 72 2930 5.
- BÓDINÉ (42.;
- BÓDINÉ Beliznai Kinga: „Többet ésszel, mint kézzel.” O’SVÁTH Pál a Sárrét csendbiztos. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 55.sz. 15-30.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2018. február 16-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett magyar közbiztonság-történeti tudományos szimpozion-sorozatának a „100 éve alakult át a magyar rendvédelmi modell?” című XVIII. szimpozionjában. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- BONHARDT (151.;
- BONHARDT Attila: Egy rendvédelmi szervezet mögé rejtett honvédségi alakulat rövid története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V.évf. (1995) 6.sz. 12-16.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994. októberében, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ERNYES: Szerb impérium Baranyában 1918-1921. (123.;
- ERNYES Mihály: Szerb impérium Baranyában 1918-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVI.évf. (2008) 19.sz. 18-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. október 07.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában” című XIX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ERNYES: A községi rendőrségek a vidék rendvédelmében. (8.;
- ERNYES Mihály: A községi rendőrségek a vidék rendvédelmében. *Belügyi Szemle*, LXI.évf. (2013) 9.sz. 75-113.p. HU-ISSN 1789-4689.
- ERNYES: A rendvédelem jogi szabályozása a dualizmusban. (4.;9.;
- ERNYES Mihály: A rendvédelem jogi szabályozása a dualizmusban. 73-105.p. In BODA József — PARÁDI József et al. (szerk.): *Tanulmányok a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelem-történetéből.* Budapest, 2015, A Nemzeti Közszolgálati Egyetem — Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 244 p. HU-ISBN 978 615 55 2746 3.

- KOPASZ (128.;) — KOPASZ Gábor: A városi rendőrség államosítása és a törvényhatósági jogú városok első fokú közigazgatási hatósága. 335-376.p. In SZITA László et al. (szerk.): *Baranyai helytörténetírás. A Baranya Megyei Levéltár évkönyve, 1972.* Pécs, 1973, Baranya Megyei Levéltár. 483+2p. HU-ISSN 0525-566X.
- MEZEY: A kivételes hatalom. (68.;) — MEZEY Barna: A kivételes hatalom. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 4-6.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- MEZEY: Rendvédelmi jog a két világháború között. (69.;) — MEZEY Barna: Rendvédelmi jog a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V.évf. (1995) 6. sz. 61-63. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994. októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- MEZEY: Az első világháború jogi törvényhozói előkészítése: A kivételes hatalomról szóló 1912. évi 63. törvénycikk. (68.;) — MEZEY Barna: Az első világháború jogi törvényhozói előkészítése: A kivételes hatalomról szóló 1912. évi 63. törvénycikk. 11-18.p. In ÁDÁM János — SEGES Vladimír — PALLAI László et al. (szerk.): *Első világháború a Kárpátokban. [Prvá svetová vojna v karpatoch. Перва світова війна в карпатах.]* Eperjes, 2016, Eperjesi Egyetem. 336 p. SK-ISBN 978 805 55 1717 9.
- NAGY (70.;) — NAGY Szabolcs: Egy székely város közállapotai az első világháború végén. 349-354.p. In KINDA István (szerk.): *Acta Siculica 2011. A Székely Nemzeti Múzeum Évkönyve.* Sepsiszentgyörgy, 2011, Székely Nemzeti Múzeum. 741 p. RO-ISSN 1843-8385.
- PARÁDI: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. (101.;) — PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI.évf. (1986) 3.sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. (95.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 21-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992 szeptember 29.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A dualista Magyarország rendvédelme” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. (94.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 98-147.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950. (66.;) — PARÁDI József: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 84-96.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrségtörténeti Szakosztálya által szervezett rendvédelem-történeti tudományos szimpozion-sorozat I. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. (3.;66.;) — PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 97-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19.-én, Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A közbiztonság közös európai örökségünk” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945. (3.:)
- PARÁDI József: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 105-113.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19.-én, Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A közbiztonság közös európai örökségünk” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. (101.:)
- PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. *Határrendészeti Tanulmányok*, III.évf. (2006) 1.sz. 5-46.p. HU-ISSN 1786-2345. A tanulmány korábbi változata 2006. január 17-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Határőrség Országos Parancsnoksága közös szervezésében megvalósított konferencián. „Az ezeréves magyar rendvédelem” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. (105.:)
- PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség. (101.:)
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 139-159.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. áprilisában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Rendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett Szemere Beszélgetések szimpózium-sorozat rendezvényén a Rendőrség Tudományos Tanácsának közreműködésével. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Rendőrség a magyar határőrizetben. (102.:)
- PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18.sz. 88-97.p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. (66.:)
- PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18.sz. 98-112.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13.-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualizmus kori magyar rendvédelem. (66.:)
- PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz. 66-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A magyar rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyság határrendőrsége. (103.:)
- PARÁDI József: A Magyar Királyság határrendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz. 101-116.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A magyar rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században. (94.:)
- PARÁDI József: A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22.sz. 60-76.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: Kontinuitás és újra-
kezdés a XIX-XX. századi
magyar rendvédelemben.
(96.;) — PARÁDI József: Kontinuitás és újakezdés a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XX.évf. (2011) 23.sz. 101-112.p. A tanulmány korábbi változata 2009. október 9.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek.” című XXIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Rendvédelem kar-
hatalom 1867-1945.
(61.;) — PARÁDI József: Rendvédelem karhatalom 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XX. évf. (2011) 23. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2009. október 9.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek.” című XXIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A polgári magyar ál-
lam rendőrségei 1867-1945.
(108.;) — PARÁDI József: A polgári magyar állam rendőrségei 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XX.évf. (2011) 23.sz. 124-143. p. A tanulmány korábbi változata 2009. október 9.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek.” című XXIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar állami rend-
őrség fejlődéstörténeti tapaszta-
latai.
(108.;) — PARÁDI József: A magyar állami rendőrség fejlődéstörténeti tapasztalatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 25.sz. 84-101.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3.-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar rendvéde-
lem 1867-1914.
(66.;) — PARÁDI József: A magyar rendvédelem 1867-1914. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 25.sz. 79-83.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2010. december 6.-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A közbiztonság közös Kárpát-medencei örökségünk” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az Osztrák-Magyar
Monarchia Magyar Király-
ságának határszéli csendőr-
sége.
(66.;) — PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Nemzeti határőrizet-
ünk polgári szakasza.
(109.;) — PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Rendvédelmi testü-
letek a polgári magyar állam
időszakában 1867-1919.
(66.;) — PARÁDI József: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 121-146.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2014. február 21.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos szimpozium-sorozatnak „A kivételes hatalom és a közbiztonság” című XIV. szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualizmuskori és a
két világháború közötti Magyar
Királyság határőrizete.
(109.;) — PARÁDI József: A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 71-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

- PARÁDI: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. (1.;165.;) — PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774. 81.p.
- PARÁDI: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. (99.;) — PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. (61.;) — PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 43.p.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem 1867-1918. (94.;) — PARÁDI József: A magyar rendvédelem 1867-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVII.évf. (2017) 53.sz. 33-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 43.p.
- PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelme 1867-1941. (96.;) — PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelme 1867-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 55.sz. 67-86.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelme. (61.;) — PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelme. 21-69.p. In PARÁDI József — VEDŐ Attila: *A polgári magyar állam karhatalmi tevékenységének szabályozása*. Budapest, 2018, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 336 p. HU-ISBN 978 615 80 3092 2. /A magyar rendvédelem-történet forrásai, 1./ HU-ISSN 2560-0532.
- RUSZOLY (72.;) — RUSZOLY József: *Szeged szabad királyi város törvényhatósága 1872-1944*. Szeged, 2004, Csongrád Megyei Levéltár. 336 p. HU-ISBN 963 72 3763 1.
- SUBA (74.;) — SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a háttérországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18.sz. 143-155.p. HU-ISSN 1216-6774.
- SZABÓ (28.;) — SZABÓ Károly: A tűzrendészetre vonatkozó fontosabb jogszabályok és rendelkezések 1948-ig. 147-159.p. In RÉTI Rezső (szerk.): *Tűzoltó Múzeum évkönyve IV*. Budapest, 2003, Tűzoltó Múzeum. 180 p. HU-ISSN 0237-210X.
- VEDŐ (189.;) — VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.
- VEDŐ: A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenysége. (61.;) — VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenysége. 71-121.p. In PARÁDI József — VEDŐ Attila: *A polgári magyar állam karhatalmi tevékenységének szabályozása*. Budapest, 2018, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 336 p. HU-ISBN 978 615 80 3092 2. /A magyar rendvédelem-történet forrásai, 1./ HU-ISSN 2560-0532.
- ZEIDLER (104.;) — ZEIDLER Sándor: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV.évf. (2008) 17.sz. 116-137.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 12.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

CIKKEK

- ABAY (189.;) — ABAY Kálmán: A közlekedésrendészeti szolgálatról. *Csendőrségi Lapok*, XXVII.évf. (1937) 15.sz. 490-496.p.
- ARANY — MÁRTON (189.;) — ARANY János — MÁRTON Ferenc: Vasúti és közlekedési őrsaink szolgálatáról. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 17.sz. 549-550.p. VI.rész.
- Az államrendőrség városítása előtt. Újabb visszafejlődést kíván a szanálás végrehajtása. (146.;) — Az államrendőrség városítása előtt. Újabb visszafejlődést kíván a szanálás végrehajtása. (Szerkesztőségi közlemény.) *Békésmegyei Közlöny*, LI.évf. (1924) 142.sz. (VII. 6.) 1.p.
- CSUKA (179.;) — CSUKA László: Vízi őrsaink szolgálatából. *Csendőrségi Lapok*, XXXIII.évf. (1943) 22.sz. 686-690.p. I.rész ; *Csendőrségi Lapok*, XXXIII.évf. (1943) 23.sz. 715-717.p. II.rész.
- ÉLTHES: A vízi közlekedés új rendszabályai. (179.;) — ÉLTHES Gyula: A vízi közlekedés új rendszabályai. *Csendőrségi Lapok*, XVII.évf. (1927) 22-24.sz. 707-710.p.

- ÉLTHES: A közlekedés új rendje. (189.;) — ÉLTHES Gyula: A közlekedés új rendje. *Csendőrségi Lapok*, XX.évf. (1930) 2.sz. 44-47.p.
- FARKAS (189.;) — FARKAS István: Vasúti és közlekedési őrsaink szolgálatáról. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 8.sz. 250-253.p. I.rész.
- FODOR (179.;) — FODOR Sándor: A vízi csendőrségről. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 14.sz. 442-445.p.
- KONTRA: A közlekedési csendőrségről. (189.;) — KONTRA Kálmán: A közlekedési csendőrségről. *Csendőrségi Lapok*, XXX.évf. (1940) 13.sz. 426-433.p.
- KONTRA: A közlekedési csendőrség két utolsó esztendeje. (189.;) — KONTRA Kálmán: A közlekedési csendőrség két utolsó esztendeje. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 6.sz. 170-173.p.
- KULCSÁR (189.;) — KULCSÁR Lajos: A közúti közlekedés ellenőrzése. *Csendőrségi Lapok*, XXVI.évf. (1936) 16.sz. 496-498.p.
- KÜRTI (189.;) — KÜRTI Gergely: Vasúti és közlekedési őrsaink szolgálatáról. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 14.sz. 456-459.p. V.rész.
- SZABÓ (189.;) — SZABÓ Lajos: Vasúti és közlekedési őrsaink szolgálatáról. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 9.sz. 282-284.p. II.rész.
- SZÍVÓS — LAKATOS (189.;) — SZÍVÓS Pál — LAKATOS Ferenc: Vasúti és közlekedési őrsaink szolgálatáról. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 12.sz. 380-382.p. IV.rész.
- SZLADEK (189.;) — SZLADEK Barna: A közlekedési csendőrség. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) I.rész. 21.sz. 581-584.p. II.rész. 22.sz. 609-613.p.
- Nádossy nélkül tegnap délelőtt kezdték meg értekezletüket a kerületi rendőrőrkapitányok. Fontos kérdések felett dönt a többnapos értekezlet. (147.;) — Nádossy nélkül tegnap délelőtt kezdték meg értekezletüket a kerületi rendőrőrkapitányok. Fontos kérdések felett dönt a többnapos értekezlet. (Szerkesztőségi közlemény.) *Nyírvidék*, XLVII.évf. (1926) 24.sz. (I.30.) 2.p.
- VALLÓ (189.;) — VALLÓ József: A gépjárművek közúti forgalmáról és ennek ellenőrzéséről. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) I. rész 19.sz. 630-633.p. II. rész.20.sz. 678-680.p.
- VIDA (189.;) — VIDA Sándor: Vasúti és közlekedési őrsaink szolgálatáról. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 10.sz. 312-313.p. III.rész.
- REGISZTRÁLT KÉZIRATOK**
- KOVÁCS: *A Szálasi-kormány belügyminisztériuma. Rendvédelem, állambiztonság a nyilas korszakban.* (167.;) — KOVÁCS Zoltán András: *A Szálasi-kormány belügyminisztériuma. Rendvédelem, állambiztonság a nyilas korszakban.* Ph.D. disszertáció (PTE-BTK). Kézirat. Pécs, 2008. 306 p.
- PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* (106.;) — PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985. 162 p.
- ALMANACHOK**
- GEGUS — SZÉKELY (97.;98.;) — GEGUS Dániel — SZÉKELY Vladimir (szerk.): *A Közbiztonság almanachja 1910. évre.* Budapest, 1909, Légrády testvérek könyvnyomdája. 614 + 10p.
- ÉVKÖNYVEK**
- Magyar Statisztikai Évkönyv. (1898)* (46.;) — *Magyar Statisztikai Évkönyv.* VI.évf. (1898) Budapest, Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal. 676 p.
- ZSEBKÖNYVEK**
- SELÉNYI (51.;112.;) — SELÉNYI Antal: *Rendőrségi zsebkönyv az 1904. évre.* Pécs, 1904. SELÉNYI Antal. 212 + 2 p.
- ALBUMOK**
- VÉCSEY (81.;) — VÉCSEY Leo: *A 40 éves Budapesti detektívtestület jubiláris albuma.* Budapest, 1926, M. Kir. Államrendőrség Detektívtestülete Nyugdíjpótló és Segélyző Egyesülete, 320 p.

FORRÁSKIADVÁNYOK

- Részletek az 1872. XXXVI. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről szóló törvény-cikkéből (1872. XII. 22.) (79.:)
- SÁGVÁRI Ágnes (szerk.): *Források Budapest múltjából*. I-VI.köt. HU-ISBN 963-01 6523 6.
- I.köt. BÁCSKAI Vera (szerk.): *Források Buda, Pest és Óbuda történetéhez 1686-1873*. Budapest, 1971, Budapest Főváros Levéltára. 331+2.p. HU-ISBN — /Budapest, Fővárosi Levéltára Forráskiadványai, 1./ HU-ISSN 0133-3097.
- II.köt. KOHUT Mária (szerk.): *Források Budapest történetéhez 1873-1919*. Ford.: SIMONFFY TÓTH Ernő. Budapest, 1971, Budapest Főváros Levéltára. 522 p. HU-ISBN — /Budapest, Fővárosi Levéltára Forráskiadványai, 2./ HU-ISSN 0133-3097.
- III.köt. SZEKERES József (szerk.): *Források Budapest történetéhez 1919-1945*. Ford.: SIMONFFY TÓTH Ernő. Budapest, 1972, Budapest Főváros Levéltára. 646 p. HU-ISBN — /Budapest, Fővárosi Levéltára Forráskiadványai, 3./ HU-ISSN 0133-3097.
- IV.köt. GÁSPÁR Ferenc (szerk.): *Források Budapest történetéhez 1945-1950*. Budapest, 1973, Budapest Főváros Levéltára. 569 p. HU-ISBN — /Budapest, Fővárosi Levéltára Forráskiadványai, 4./ HU-ISSN 0133-3097.
- V/a.köt. GÁSPÁR Ferenc — SZABÓ Klára (szerk.): *Források Budapest történetéhez 1950-1954*. Budapest, 1985, Budapest Főváros Levéltára. 453 p. HU-ISBN 963 01 6525 2. /Budapest, Fővárosi Levéltára Forráskiadványai, 9./ HU-ISSN 0133-3097.
- V/b.köt. GÁSPÁR Ferenc — SZABÓ Klára (szerk.): *Források Budapest történetéhez 1954-1958*. Budapest, 1988, Budapest Főváros Levéltára. 414 p. HU-ISBN 963 01 7793 5. /Budapest, Fővárosi Levéltára Forráskiadványai, 9./ HU-ISSN 0133-3097.

STATISZTIKÁK

- A kir. törvényszékek és járásbíróóságok előtt jogerősen befejezett büntetőügyekben az 1908. évi XXXVI. t-cz. intézkedéseinek figyelembe vételével elítélt 12-18 éves fiatalok bűnözőkre vonatkozó fontosabb adatok kor és nem szerint 1910-1913-ig. (87.:)
- A kir. törvényszékek és járásbíróóságok előtt jogerősen befejezett büntetőügyekben az 1908. évi XXXVI. t-cz. intézkedéseinek figyelembe vételével elítélt 12-18 éves fiatalok bűnözőkre vonatkozó fontosabb adatok kor és nem szerint 1910-1913-ig. (87.:)

LEVÉL- IRAT ÉS DOKUMENTUMTÁRI GYŰJTEMÉNYEK

- MNL-BaML. (37.;38.;39.;40.;49.;57.;58.;59.;65.;126.:)
- MNL (Magyar Nemzeti Levéltár) , BaML (Baranya Megyei Levéltár)
- MNL-BéML. (124.:)
- MNL (Magyar Nemzeti Levéltár) , BéML (Békés Megyei Levéltár)
- MNL-OL. K-150. (156.:)
- MNL (Magyar Nemzeti Levéltár) , OL (Országos Levéltár) , K-150 belügyminisztérium általános iratok gyűjteménye.
- MNL-SML. (49.:)
- MNL (Magyar Nemzeti Levéltár) , SML (Somogy Megyei Levéltár)

JOGSZABÁLYGYŰJTEMÉNYEK

- TÉRFY (115.:)
- TÉRFY Gyula (szerk.): *1918. évi törvények és törvények*. Budapest, 1919, Franklin Társulat Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda. 222 p.
- Zalavármegye szabályrendeletei*. (32.:)
- *Zalavármegye szabályrendeletei*. Zalaegerszeg, 1889, Zalavármegye közönsége. (Nyomatott özv. TAHY Rozáliánál.) 264 + 4 p.

EGYÉB KIADVÁNYOK

- Jelentés a budapesti államrendőrség 1918-1920. évi működéséről*. (183.:)
- *Jelentés a budapesti államrendőrség 1918-1920. évi működéséről*. Budapest, 1921, Radó Izidor Nyomdai Műintézete. 408 p.
- A magyar állam költségvetése az 1921/22. számadási évre*. (153.:)
- *A magyar állam költségvetése az 1921/22. számadási évre*. Budapest, 1921, Belügyminisztérium. 1398 p.

JOGSZABÁLYOKTörvények

1840/IX.tc. (5.;	—	1840/IX.tc. a mezei rendőrségről.
1848/III.tc. (53.;	—	1848/III.tc. független magyar felelős minisztérium alakításáról.
1867/VIII.tc. (14.;	—	1867/VIII.tc. a minisztérium alakítására vonatkozó 1847-1848. évi III.tc. 12. § módosításáról.
1867/XII.tc. (10.;	—	1867/XII.tc. a Magyar Korona országai és az Ő Felsege uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.
1868/XXX.tc. (111.;	—	1868/XXX.tc. a Magyarország, s Horvát-, Szlavón és Dalmátországok közt fennforgott közjogi kérdések kiegyenlítése iránt létrejött egyezmény beczikkelyezéséről.
1869/IV.tc. (15.;	—	1869/IV.tc. a bírói hatalom gyakorlásáról.
1870/XLII.tc. (3.;18.;21.;110.;	—	1870/XLII.tc. a köztörvényhatóságok rendezéséről.
1871/XVIII.tc. (3.;8.;18.;22.;23.;27.;55.; 110.;	—	1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.
1871/XXXIII.tc. (16.;	—	1871/XXXIII.tc. a kir. ügyészség szervezete.
1871/XL.tc. (29.;	—	1871/XL.tc. a gátrendőrségről.
1871/LII.tc. (19.;	—	1871/LII.tc. a büntetőtörvényekre és gyakorlatra vonatkozó némely intézkedésekről.
1872/XXXVI.tc. (78.;80.;	—	1872/XXXVI.tc. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.
1874/XXXIV.tc. (17.;	—	1874/XXXIV.tc. az ügyvédi rendtartás tárgyában.
1876/XX.tc. (54.;	—	1876/XX.tc. némely városi törvényhatóságok megszüntetéséről.
1878/V.tc. (19.;	—	1878/V.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről.
1879/XL.tc. (19.;	—	1879/XL.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a kihágásokról.
1881/II.tc. (7.;	—	1881/II.tc. a csendőrség legénységi állományának a kiegészítéséről.
1881/III.tc. (7.;44.;45.;	—	1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.
1881/XXI.tc. (82.;83.;84.;	—	1881/XXI.tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.
1885/XXIII.tc. (30.;169.;	—	1885/XXIII.tc. a vízjogról.
1886/XXI.tc. (54.;	—	1886/XXI.tc. a köztörvényhatóságokról.
1886/XXII.tc. (8.;24.;27.;55.;	—	1886/XXII.tc. a községekről.
1890/I.tc. (180.;	—	1890/I.tc. a közutakról és a vámokról.
1894/XII.tc. (6.;31.;	—	1894/XII.tc. a mezőgazdaságról és a mezőrendőrségről.
1895/IV.tc. (86.;	—	1895/IV.tc. az 1895. évi államköltségvetésről.
1896/XXXIII.tc. (19.;	—	1896/XXXIII.tc. a bűnvádi perrendtartásról.
1897/XXXIV.tc. (195.;	—	1897/XXXIV.tc. a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről.
1903/V.tc. (190.;	—	1903/V.tc. külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról.

1903/VIII.tc. (93.;	—	1903/VIII.tc. a határrendőrségről.
1908/XXXVI.tc. (196.;	—	1908/XXXVI.tc. a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról.
1912/XXX.tc. (62.;	—	1912/XXX.tc. a véderőről.
1912/XXXI.tc. (62.;	—	1912/XXXI.tc. a honvédségről.
1912/LXIII.tc. (67.;90.;	—	1912/LXIII.tc. a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.
1916/XXXVII.tc. (113.;	—	1916/XXXVII.tc. a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről.
1920/I.tc. (115.;133.;	—	1920/I.tc. az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről.
1921/XXXIII.tc. (127.;	—	1921/XXXIII. tc. az Észak Amerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Szíámmal és Cseh-Szlovákországgal 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről.
1921/XXXIV.tc. (136.;	—	1921/XXXIV.tc. az 1921/22. költségvetési év augusztus 1-től december végéig viselendő közterhekről és fedezendő állami kiadásokról.
1922/VII.tc. (149.;	—	1922/VII.tc. a Magyar Királyi Állami Rendőrség és a Magyar Királyi Csendőrség létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról.
1922/XI.tc. (150.;	—	1922/XI.tc. a Trianoni Békeszerződés katonai rendelkezései között foglalt egyes tilalmak és korlátozások végrehajtásáról.
1922/XIV.tc. (173.;	—	1922/XIV.tc. a Magyar Királyi Folyamőrség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról.
1927/VII.tc. (151.;	—	1927/VII.tc. a Trianoni Békeszerződés katonai rendelkezései között foglalt egyes tilalmak és korlátozások végrehajtásáról szóló 1922. évi XI. tc. I. fejezete némely rendelkezéseinek kiegészítéséről és módosításáról.
1930/XXVIII.tc. (191.;	—	1930/XXVIII.tc. a külföldieknek a magyar korona országai területén lakhatásáról szóló 1903:V. tc. egyes rendelkezéseinek módosításáról.
1931/XXVI.tc. (154.;	—	1931/XXVI.tc. a gazdasági és hitelélet rendjének, továbbá az államháztartás egyensúlyának biztosításáról.
1933/VIII.tc. (193.;	—	1933/VIII.tc. a kábítószerek gyártásának korlátozása és forgalomba hozatalának szabályozása tárgyában Genfben 1931. évi július hó 13-án kelt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről.
1936/X.tc. (28.;	—	1936/X.tc. a tűzrendészet fejlesztéséről.
1938/III.tc. (187.;	—	1938/III.tc. a rendőri büntetőbíráskodás körébe utalt egyes kihágások tetten ért elkövetőinek a helyszínen való megbírságolásáról.
1939/II.tc. (69.;88.;152.;162.;176.;	—	1939/II.tc. a honvédelemről.
1940/XXVI.tc. (161.;	—	1940/XXVI.tc. a román uralom alól felszabadult keleti és erdélyi országgrésznek a Magyar Szent Koronához visszacsatolásáról és az országgal egyesítéséről.
<u>Országos hatályú rendelkezések</u>		
5/1867. (II. 17.) K.r. (13.;	—	5/1867. (II. 17.) K.r. a Magyar Királyi Minisztériumhoz beosztott s eddig a Magyar Királyi Helytartótanácsnál tárgyalt ügyek jegyzéke. <i>Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára</i> , I.évf. (1867) I.füzet. 16-22.p.
23/1867. (III. 23.) K.r. (20.;	—	23/1867. (III. 23.) K.r. a csendőrség további működése Magyarországon megszűntessék s teendői a közbiztonság fönntartására nézve az országos- és helyhatóságokra ruháztassanak. <i>Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára</i> , I.évf. (1867) I.füzet. 51.p.
13 998/1869. (IV.5.) KKM.r. (25.;	—	13 998/1869. (IV.5.) KKM.r. a M. Kir. Helytartótanács által 75.795/1863. sz. alatt kiadott Ütendőrségi szabályok megújításáról. KEDVESSY György: <i>Az országos és pestvárosi rendőrügyi szabályrendeletek</i> . 240-242.p. Pest, 1872, Első Magyar Egyesületi Könyvnyomda. 347p.
2 650/1874. (X. 25.) HM.kr. (64.;	—	2 650/1874. (X. 25.) HM.kr. a karhatalmi, közbiztonsági és közhatósági segédletek kirendelése folytán felmerülő költségek iránt. <i>Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára</i> , I.évf. (1874) 18.sz. 116.p.

- 1 962/1876. (VI. 13.) HM.kr. — 1 962/1876. (VI. 13.) HM.kr. valamennyi a magyar korona területén lévő törvényhatóságokhoz a katonai karhatalomnak igénybe vétele tárgyában.
Magyarországi Rendeleték Tára, X.évf. (1876) I.füzet. 285-289.p.
- 4 539/1886. (I. 16.) HM.kr. — 4 539/1886. (I. 16.) HM.kr. a sorhadi és honvédségi karhatalom igénybevétele alkalmával a közhatóságok részéről követendő eljárásról szóló utasítás tárgyában.
Magyarországi Rendeleték Tára, XXI.évf. (1887) I.füzet. 22-29.p.
- 53 888/1888. (VIII.12.) BM.kr. — 53 888/1888. (VIII.12.) BM.kr. a tűzrendészeti kormányrendelet kibocsátása tárgyában.
Magyarországi Rendeleték Tára, XXII.évf. (1888) 1727-1741.p.
- 42 159/1897. (VI. 3.) BM.kr. — 42 159/1897. (VI. 3.) BM.kr. a kerékpárokkal való közlekedés szabályozása tárgyában.
Magyarországi Rendeleték Tára, XXXI.évf. (1897) I.füzet. 637-642.p.
- 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. — 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. valamennyi törvényhatóságokhoz Fiume város kivételével a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetésének a végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeleték Tára, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455-1541.p.
- 24 300/1908. (X. 15.) IM-BM.r. — 24 300/1908. (X. 15.) IM-BM.r. az országos bünyügyi nyilvántartás tárgyában.
Magyarországi Rendeleték Tára, XLII.évf. (1908) 1755-1774.p.
- 65 000/1909. (IX.26.) BM.kr. — 65 000/1909. (IX.26.) BM.kr. a rendőri büntető eljárásra vonatkozó egységes szabályzat kibocsátásáról.
Magyarországi Rendeleték Tára, XLIII.évf. (1909) 1719-1837.p.
- 57 000/1910. (IV. 29.) BM.r. — 57 000/1910. (IV. 29.) BM.r. szabályzat a gépjárművek közúti forgalmáról.
Magyarországi Rendeleték Tára, XLIV.évf. (1910) 235-279.p.
- 4 220/1914. (IX. 16.) BM.kr. — 4 220/1914. (IX. 16.) BM.kr. a polgári őrségek szervezéséről.
Magyarországi Rendeleték Tára, XLVIII.évf. (1914) IX-X.füzet. 2314-2326.p.
- 5 470/1914. (VII.27.) ME.r. — 5 470/1914. (VII.27.) ME.r. a törvényhatósági és községi szabályrendeletek rendőri természetű rendelkezéseinek felfüggesztéséről.
Magyarországi Rendeleték Tára, XLVIII.évf. (1914) 1414.p.
- 37 000/1917. (III. 23.) BM.kr. — 37 000/1917. (III. 23.) BM.kr. A Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről szóló 1916:XXXVII. törvénycikk végrehajtása és a hatáskörök körülírása.
Belügyi Közlöny, XXII.évf. (1917) 16.sz. 406-411.p.
- 5 220/1918. (XI. 11.) ME.r. — 5 220/1918. (XI. 11.) ME.r. Magyarország demokratikus függetlensége, belső rendje, lakosságának személy- és vagyonbiztonsága, valamint általában a törvényes rend fenntartásának biztosítására létesítendő szervezetekről.
Magyarországi Rendeleték Tá-ra, LII.évf. (1918) I-IV.füzet. 2231-2234.p.
- 10 568/1918. (XII.19.) BM.kr. — 10 568/1918. (XII.19.) BM.kr. a vidéki rendőrség felemelt illetményeinek folyósítása.
Belügyi Közlöny, XXIV.évf. (1919) 2.sz. 59-61.p.
- 10 816/1918. (XII. 27.) BM.kr. — 10 816/1918. (XII. 27.) BM.kr. a rendőri ügyeleti díjak egységes megállapítása.
Belügyi Közlöny, XXIV.évf. (1919) 2.sz. 62.p.
- 33 170/1918. (XII. 22.) HM.r. — 33 170/1918. (XII. 22.) HM.r. a karhatalmak igénylésének, kirendelésének és a kirendelési hatáskörnek szabályozásáról.
Magyarországi Rendeleték Tára, LII.évf. (1918) X-XII.füzet. 2546-2548.p.
- 155 000/1918. (XII. 6.) BM.r. — 155 000/1918. (XII. 6.) BM.r. a belügyminisztérium felügyelete alatt álló hatóságok, hivatalok és intézetek címeréről, pecsétjéről és alkalmazottjaiknak esküjéről, valamint az állam címerének használatáról.
Magyarországi Rendeleték Tára, LII.évf. (1918) X-XII.füzet. 2431-2432.p.
- 1/1919 (III.26.) BN.r. — 1/1919 (III.26.) BN.r. a Vörös Őrség felállításáról.
Belügyi Közlöny, XXIV.évf. (1919) 18.sz. 719-720.p.
- 4/1919.MNK.korm.r — 4/1919.MNK.korm.r. államrendőrség felállításáról.
Magyarországi Rendeleték Tára, LIII.évf. (1919) 1.sz. 622.p.
- 4 618/1919. (IX. 18.) ME.r. — 4 618/1919. (IX. 18.) ME.r. a budapesti magyar állami révkapitányság felállításáról.
Magyarországi Rendeleték Tára, LIII. évf. (1919) IV-XII.füzet. 714-715.p.
- 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. — 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról.
Magyarországi Rendeleték Tára, LIII.évf. (1919) VII-VIII.füzet. 752-767.p.
- 90 089/1919. (XII.31.) BM.r. — 90 089/1919. (XII.31.) BM.r. az állami rendőrség ügyintéző hatásköréről.
Magyarországi Rendeleték Tára, LIII.évf. (1919) 1092-1096.p.
- 2 394/1920. (III. 18.) ME.r. — 2 394/1920. (III. 18.) ME.r. az állami hatóságok, hivatalok és intézmények elnevezéséről, és az állami címereken a szent koronának alkalmazásáról.
Magyarországi Rendeleték Tára, LIV.évf. (1920) I.füzet. 140-142.p.
- 31 300/1920. (V.19.) BM.r. — 31 300/1920. (V.19.) BM.r. a belügyminisztérium kebelében szervezett nyomozó osztály működéséről.
Magyarországi Rendeleték Tára, LIV.évf. (1920) 691-693.p.

- 85 213/1920. (XII.9.) BM.r. — 85 213/1920. (XII.9.) BM.r. a belügyminisztérium nyomozó osztálya felállítását elrendelő 31.300/1920. BM rendelet kiegészítéséről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LIV.évf. (1920) 764-766.p.
- 6 500/1921. (IX. 28.) ME.r. — 6 500/1921. (IX. 28.) ME.r. a trianoni békeszerződésben foglalt állampolgársági rendelkezések ismertetése és végrehajtása tárgyában.
Belügyi Közlöny, XXVI.évf. (1921) 41.sz. 1908-1915.p.
- 30 015/1921. (VIII. 31.) BM.kr. — 30 015/1921. (VIII. 31.) BM.kr. az igazgatási rendszet és a rendőri büntető bíráskodás ellátásáról önkormányzati közigazgatási hatóságok által.
Belügyi Közlöny, XXVI.évf. (1921) 1873.p.
- 63 515/1921. (VII. 21.) BM.r. — 63 515/1921. (VII. 21.) BM.r. a m. kir. állami rendőrség részére rendszeresített hivatali egyenruha viseléséről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LV.évf. (1921) 559.p.
- 39 820/1921. (1922. IV. 11.) BM.r. — 39 820/1921. (1922. IV. 11.) BM.r. a m. kir. rendőrség szervezetének és szolgálatának szabályozása.
Belügyi Közlöny, XXVII.évf. I.Félév. (1922) 910-940.p.
- 10 270/1922. (XII. 14.) ME.r. — 10 270/1922. (XII. 14.) ME.r. a légi közlekedésről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LVI.évf. (1922) I.füzet. 192-203.p.
- 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. — 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. a folyamrendszet gyakorlásáról és a m. kir. folyam-
őrség szervezéséről, létszáma kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megá-
llapításáról szóló 1922: XIV. t.-c. végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LVII.évf. (1923) I.füzet. 335-340.p.
- 1 340/1924. (II. 15.) ME.r. — 1 340/1924. (II. 15.) ME.r. a hajóforgalom ellenőrzéséről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LVIII.évf. (1924) I.füzet. 14-30.p.
- 246 496/1924. (XII. 28.) BM.r. — 246 496/1924. (XII. 28.) BM.r. kerületi rendőrfőkapitányságok megszüntetése
és a rendőrhatóságok újabb területi beosztása.
Belügyi Közlöny, XXXIX.évf. (1924) 57.sz. (XII. 28.) 1376-1377.p.
- 124 037/1924. (VI. 25) BM.r. — 124 037/1924. (VI. 25) BM.r. a „Központi Nyomozó Hivatal” megszüntetéséről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LVIII.évf. (1924) 410-411.p.
- 230 000/1925. (V. 4.) BM.kr. — 230 000/1925. (V. 4.) BM.kr. a tűzrendészetről alkotott 53.888/1888. BM számú
rendelet kiegészítéséről, módosításáról és végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LIX.évf. (1925) I.füzet. 249-259.p.
- 100 000/1930. (XI. 6.) BM.r. — 100 000/1930. (XI. 6.) BM.r. a külföldieknek az ország területén lakhatásáról
szóló 1903:V. tc, illetőleg az ennek módosításáról szóló 1930:XXVIII. tc. végre-
hajtása.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXIV.évf. (1930) 855-868.p.
- 14 120/1933. (X.27.) ME.r. — 14 120/1933. (X.27.) ME.r. a közigazgatás rendezéséről szóló 1929:XXX. tc.
módosításáról és kiegészítéséről alkotott 1933:XVI. tc. egyes rendelkezéseinek
életbeléptetéséről és végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXVII.évf. (1933) III.füzet. 2649-2652.p.
- 6 210/1939. (VI. 22.) ME.r. — 6 210/1939. (VI. 22.) ME.r. a Magyar Szent Koronához visszatért kárpátaljai
területen az állambiztonsági, különösen az idegenrendészeti tennivalók ellátásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXXIII.évf. (1939) I.füzet. 863-865.p.
- 70 000/1939. (VI. 30.) BM.r. — 70 000/1939. (VI. 30.) BM.r. a 6.210/1939. M. E. sz. rendelet hatálybalépteté-
séről, továbbá a határvidéki m. kir. rendőrkapitányság és a m. kir. határvidéki rend-
őrkirendeltségek területi beosztásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXXIII.évf. (1939) I.füzet. 1004-1005.p.
- 71 900/1939. (VI.16.) BM.r. — 71 900/1939. (VI.16.) BM.r. a folyamrendészeti tennivalók ellátásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXXIII.évf. (1939) I.füzet. 992-995.p.
- 75 495/1939. (VIII. 22.) BM.r. — 75 495/1939. (VIII. 22.) BM.r. a 6.210/1939. ME számú rendelet hatálybalépte-
tésére, továbbá a határvidéki m. kir. rendőrkapitányság és a határvidéki m. kir.
rendőrkirendeltségek területi beosztására vonatkozó 70.000 1939. B. M. számú
rendelet módosításáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXXIII.évf. (1939) II.füzet. 1444-1445.p.
- 610/1940. (I. 19.) ME.r. — 610/1940. (I. 19.) ME.r. a m. kir. rendőrség szervezeti változásairól szóló
6.500/1931. ME számú rendelet módosításáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXXIV.évf. (1940) I.füzet. 21.p.
- 97 630/1940. (IV.4.) BM.r. — 97 630/1940. (IV.4.) BM.r. a m. kir. rendőrség vidéki szerveinek felügyeleti kör-
zeteiről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXXIV.évf. (1940) I.füzet. 689-693.p.
- 108 141/1940. (XI. 21.) BM.r. — 108 141/1940. (XI. 21.) BM.r. a Magyar Szent Koronához visszacsatolt keleti
és erdélyi területen m. kir. rendőrkapitányságok szervezéséről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXXIV.évf. (1940) II.füzet. 3371.p.

- 187 000/1941. (VI.25.) BM-KKM.r. — 187 000/1941. (VI.25.) BM-KKM.r. a közúti közlekedésrendészeti szabályoknak a jobboldali haladásra áttéréssel kapcsolatos módosításáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXXV.évf. (1941) 2122-2127.p.
- 93 880/1942. (V. 21.) BM.r. — 93 880/1942. (V. 21.) BM.r. a révkapitányságok működési körén kívül eső vízi területen a vízrendészeti tennivalók ellátásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXXVI.évf. (1942) 1037-1039.p.
- 2 300/1944. (VI.21.) ME.r. — 2 300/1944. (VI.21.) ME.r. a m. kir. rendőrség átszervezéséről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXXVIII.évf. (1944) 1063-1065.p.
- Jogszabály értelmező körlevelek, regionális rendelkezések
- 3 365/1869. (VI. 17.) BM.kl. — 3 365/1869. (VI. 17.) BM. kl. a Magyar- és Erdélyország összes törvényhatóságaihoz, a tűzrendészeti szabályok kezelése iránt.
KEDVESSY György: *Az országos és pestvárosi rendőrügyi szabályrendeletek*. 234-235.p. Pest, 1872, Első Magyar Egyesületi Könyvnyomda. 347p.
- 14 854/1880. (XII.6.) Z.vmr. — 14 854/1880. (XII.6.) Z.vmr. Hegyrendőrségi szabályok. Zalamegye összes szőlőhegységei számára.
Zalavármegye szabályrendeletei. 179-186.p. Zalaegerszeg, 1889, Zalavármegye közönsége. (Nyomatott özv. TAHY Rozáliánál.) 264+4p.
- 6 065/543/1887. (X. 3.) Z.vmr. — 6 065/543/1887. (X. 3.) Z.vmr. Szabályrendelet a tűzrendéségről.
Zalavármegye szabályrendeletei. 229-238.p. Zalaegerszeg, 1889, Zalavármegye közönsége. (Nyomatott özv. TAHY Rozáliánál.) 264 + 4 p.
- 12 412/1889.(X. 1.) Z.vmr. — 12 412/1889.(X. 1.) Z.vmr. Szabályrendelet a tűzrendészetről.
Zalavármegye szabályrendeletei. 239-254.p. Zalaegerszeg, 1889, Zalavármegye közönsége. (Nyomatott özv. TAHY Rozáliánál.) 264 + 4 p.
- BM.u.t (VI. 26.) 1867. a katonai karhatalomnak használatát és a katonai hatóságokkali jóviszony fenntartását illetőleg. (61.:) — BM.ut. (VI. 26.) 1867. a katonai karhatalomnak használatát és a katonai hatóságokkali jóviszony fenntartását illetőleg.
- *Magyarországi törvények és rendeletek tára*, I.évf. (1867) Ifüzet. 180-183.p.
(A KEDVESSY-féle jogszabálygyűjteményben ugyanazon utasítás eltérő címmel de azonos szöveggel szerepel.)
- KEDVESSY György: *Az országos és pestvárosi rendőrügyi szabályrendeletek*. 200-201.p. Pest, 1872, Első Magyar Egyesületi Könyvnyomda. 347p.

A Csemegi-kódex és a javítóintézet
(The Csemegi Codex and the Reformatory)

Absztrakt

A polgári magyar állam kialakulásának a részeként jött létre és fejlődött a magyar börtönügy a dualizmus időszakában. A szakterület alakításában jelentős szerepet töltött be NASCH [CSEMEGI] Károly vezetésével létrehozott magyar büntetőtörvénykönyv. E rendszer részeként alakították ki a Magyar Királyságban a javítóintézeteket. A javítóintézetekben a korabeli magyar igazságügy olyan körülményeket igyekezett teremteni, amely elősegítette az elítélt fiatalok visszavezetését a normális társadalmi viszonyok közé. A javítóintézet gondolata Magyarországon ugyan ebben az időben még új volt, azonban Nyugat-Európában és Észak-Amerikában ez az intézeti forma már hagyományokkal rendelkezett. A magyar javítóintézetek a német mintához álltak a legközelebb bár azokkal sem egyeztek meg mindenben. A magyar javítóintézetek a korabeli javítóintézeti palettát egy új színfolttal gazdagították.

Kulcsszavak

Csemegi-kódex ; magyar börtönügy 1867-1919 ; javítóintézet ; javítóintézeti alapszabály ; javítóintézeti nevelés.

Abstract

Hungarian prison service arose and evolved as part of the rising Bourgeois state during the Era of the Dual Monarchy. The leadership of Károly NASCH [CSEMEGI] played a significant role in the creation of the Hungarian criminal code. As part of the prison service, the reformatory came into existence in the Kingdom of Hungary. Contemporary Hungarian justice attempted to create an environment in which convicted youth could be led back to normal society. At the time, the idea of the reformatory was new in Hungary; in contrast, institutionalized reform was already well established in Western Europe and North America. Although there were differences, Hungarian criminal reform was most similar to the German model. The Hungarian reformatory was an enriching addition to the palette of institutionalized reform.

Keywords

Csemegi Codex ; Hungarian prison service 1867-1919 ; reformatory ; reformatory charter ; reformatory education

*

Open Researcher and Contributor ID = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító (ORCID) : <https://orcid.org/0000-0002-0479-6371>

Institutional attachments

= Szerző intézményi kötődései :

- *Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement* = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

- *Hungarian Prison Society*

= Magyar Börtönügyi Társaság

- *University of Szeged*

= Szegedi Egyetem

- *University of Miskolc*

= Miskolci Egyetem

@: lowiz@t-online.hu

Date of registry = Regisztrálás dátuma : 2018. XI. 16.

Date of acceptance = elfogadás dátuma : 2018. XII. 1.

DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.56N. 53-60P

A dualizmus kori Büntető Törvénykönyv jeles kodifikátorára utaló elnevezése szerint a Csemegi-kódex¹ megjelenését követő éveknek a fiatalkorúak büntetőjogát és büntetés-végrehajtását tárgyaló irodalmában gyakori a szerzők sajnálkozása afelett, hogy a kódex mostohán szabályozza a fiatalkorúakkal szembeni büntetőjogi jogkövetkezményeket, legkivált pedig ezek végrehajtása felől hagyja bizonytalanságban a jogalkalmazókat. Valójában a kódex – amely egyébként semmiféle kételyt nem támaszthatott alkotóinak felkészültsége és alapossága iránt – a fiatalkorúak tekintetében is képviselte azokat az elveket, amelyek a kódex egészét jellemezték. A téma XX. századi művelője találoan állapította meg, hogy „... a fiatalkorúak büntetőjogi helyzetét szabályozó rendelkezések szervesen illeszkednek a klasszikus büntetőjog intézményeinek rendszerébe... a büntetési rendszer és a büntetés-végrehajtás tekintetében lényegében azonosak az elbírálási szabályok a kódex általános, a felnőttekre vonatkozó rendelkezéseivel”.² Ez az azonosság – többek között – azt jelentette, hogy a 12-16 éves fiatalkorúakra ugyan a felnőtteknél enyhébb (fegyház helyett börtön, börtön helyett fogház, fogház helyett elzárás), de nem másfajta szabadságvesztés-büntetési nemek voltak alkalmazhatók, végrehajtásuk pedig a felnőttekkel azonos intézetekben – de azoktól elkülönítve – történt. A 16. életév feletti elítéltek pedig már semmiféle megkülönböztető bánásmódban nem részesültek.³

A Csemegi-kódex új rendelkezését, a csak fiatalkorúakra alkalmazható *javítóintézetbe utalást* a korabeli szakirodalom általában kétkedéssel fogadta. Főként a gyakorlati jogászok körében elterjedt nézet szerint a javítóintézet — a megfelelő szigor híján — alkalmatlan az erkölcsi romlottság megszüntetésére. Mások a szabályozás rendszertelenségét, ötletszerűségét kifogásolták. A kódex szűkszavú rendelkezései mindössze arra terjedtek ki, hogy a fogházra ítélt, de életük 20. életévét túl nem haladott egyénekre megengedi, hogy fogházbüntetésükből hat hónapot – amit különben magánelzárásban kellene kitölteniük –, javítóintézetben töltsenek el, emellett a 12-16 éves korban lévők — ha a bűncselekmény bűnösségének felismerésére szükséges belátással nem bírnak — javítóintézetbe helyezhetők, de ott 20. életévükön túl nem tarthatók.⁴ Mai kifejezéssel élve, afféle fiatalkorúakra szabott alternatív szankcióként jött létre a javítóintézet.

Ha a Csemegi-kódexet megalkotásának jogfilozófiai, kriminálpolitikai közegében nézzük, úgy véljük, hogy NASCH [CSEMEGI] Károly merészségére volt szükség a javítónevelés felvételéhez. Ennek három oka említhető meg:

- A Csemegi-kódex a klasszikus büntetőjogi iskola indeterminista talaján állt, ha a nagy kodifikátor következetes, akkor e szankció is a megtámadott és megsértett jog sérelmének reparációját kellett volna szolgálnia, az elkövető korára, nemére tekintet nélkül. A javítóintézet kedvezőtlen fogadtatása nyilvánvalóan nem volt véletlen. A kódex alkotóinak nem kevés bátorságára utalt az, hogy a hazai gyakorlatban addig ismeretlen javító-nevelést a törvénykönyvbe felvegye, vállalva azt az inkongruenciát is, amely a kódex merev büntetési elmélete és a javító-nevelés szándékolt gyakorlata között feszült.

- NASCH [CSEMEGI] Károly nem hagyhatta figyelmen kívül az amerikai és az európai kontinens „művelt országaiban” végbemenő folyamatokat. Az európai kontinensen a korai polgári, urbánus fejlődés először az észak-német illetve a Hansa városokban, később a kontinens csaknem teljes nyugati térfelén létrehozta a városi együttélés nyugalmit biztosító szociális közintézményeket: a kórházat, szegényházat, árvaházat, a dologházat és a fenyítő-dologházat. A polgári pragmatizmus ezek kombinációjából hozta létre a fiatalkorúak javító-nevelésének prototípusait, ahova bűnelkövetés miatt hatóságilag illetve a szülők kívánságára utaltak be fiatalkorúakat. A város egykori kezdetleges „szociálpolitikájának” és „kriminálpolitikájának” szerencsés érintkezése ez a fiatalkorúak érdekében, amely azonban az egész nyugati újkori történelmen keresztül napjainkig vezet. Talán elég, ha a javító-nevelésnek néhány, az átlagostól kiemelkedő intézményeit említjük: a XVII. század elején a hamburgi Ehrliches Haus-t, a tisztességes házat, a XVIII. sz. elején az olasz San Michele-t, a XVIII. század végén John HOWARD farmiskoláit, a XIX. század közepén Mary CARPENTER rongyos iskoláit és a XIX. század utolsó harmadában Amerika bekapcsolódását az Elmira Reformatory-kal. Nyugat-európai államokban a XIX. század 70-es, 80-as éveiben már kiszélesedett és differenciált intézményhálózat tette lehetővé a bűnelkövető és a züllött vagy veszélyeztetett fiatalkorúak egymástól elkülönített nevelését. Így Belgiumban a bűnelkövető fiatalkorúakat javítóházba (maison special de réforme), az elhagyott vagy elzüllött gyermekeket javító iskolába (ecole de réform) küldték. Angliában az előbbieket javítóiskolákba (reformatory school), az utóbbiakat ipariskolákba (industrial school), Németországban az előbbieket javítóintézetbe (Erziehungsanstalt), utóbbiakat kényszernevelésre (Zwangserziehung) utalták be.

- NASCH [CSEMEGI] Károly bátorságát egy harmadik tényező is bizonyítja: az ország felgyorsult gazdasági fejlődése a társadalmi rétegek egyenlőtlensége felé hatott, ami növekvő bűnözéssel, ezen belül a fiatalkorúak kriminalitásának növekedésével járt. A klasszikus büntetőjog és büntetőpolitika logikája

szerint ez a szankciók súlyának, represszív tulajdonságaik fokozásával járt volna. NASCH [CSEMEGI] Károly nem ezt az utat járta.

Már a XIX. század 70-es éveiben világossá vált, hogy a gyermek- és fiatalkorúak növekvő kriminalitása átfogó szociálpolitikai intézkedéseket sürget. Felismerték, hogy a fiatalkori bűnözés ellen nem elegendő a büntetőjogi represszió, olyan állami beavatkozásra is szükség van, amely megelőzi, megakadályozza a fiatalok kriminálissá válását. E célt szolgálta a fejlettebb nyugat-európai államokban már széles körben elterjedt javítóintézet gondolata, amely a javítóintézetet (javítóház, javító iskola stb.) a belátási képességgel (discernement) nem rendelkező fiatalkorú bűnelkövetők befogadására alkalmazta. Általános felfogás a serdülőkort a „problematikus beszámítás” életkorának tekintette. Az a fiatal, aki a cselekménye bűnösségének felismerésére szükséges belátással nem rendelkezett, büntetésre nem volt ítélt, de javítóintézetbe helyezéséről kellett gondoskodni, ha elhanyagolt vagy helytelen nevelése, vagy családi és társadalmi helyzete miatt addigi életviszonyai között nem volt tartható. E felfogás tehát a javítóintézetet nem tekintette büntetésnek, hanem olyan preventív beavatkozásnak, amely alkalmas a fiatalkorú életpályájának idejekorán történő kiigazítására. A beavatkozás egyik feladata volt kiemelni a fiatalkorút addigi káros környezetéből, másik követelménye pedig a korábbi hibás nevelés sikeres korrekciója volt.

A javítóintézetek elsődlegesen szociálpolitikai fogantatását jelzi, hogy keletkezésük e korai időszakban nem csupán bűncselekményeket elkövető fiatalkorúak befogadását is látták el. A javítóintézeti miniszteri utasítás⁵ megengedte, hogy a javító-intézetekbe nem csak bírói ítélet alapján, hanem az igazságügy-miniszter engedélyével olyan büntetendő cselekményt el nem követett 7-18 év közötti fiatalokat is felvehessenek, akiket a gyámhatóság, vagy — a költségek térítésével — az atyai hatalmat gyakorló, vagy más illetékesek, vagy társulatok kérik. Ezeket a fiatalkorúakat legfeljebb 20 éves korukig és két évig tarthaták az intézetben, elbocsátásuk ügyében az intézet igazgatósága határozott.⁶

Magyarországon a javítóintézetek létrehozása az igazságügyi kormányzat szándékától eltérően vontatottan haladt. Ennek egyik nyomós oka pénzügyi, a másik oka a bíróságoknak a javítóintézeti beutalásoktól való kezdeti idegenkedése volt. Az első javítóintézet létesítésére 1884-ben került sor Aszódon, ezt követte 1886-ban a kolozsvári, 1890-ben a rákospalotai (lányok részére), 1895-ben a székesfehérvári, végül 1903-ban a kassai javítóintézetek felállítása. Az öt intézet befogadóképessége 980 férőhely volt, elhelyezési gondok azonban hamarosan, a 90-es évektől jelentkeztek.⁸ A javítóintézeti rezsím kialakítása nem bizonyult könnyű feladatnak, egyfelől a hazai előzmények, másfelől a vonzó, átvételre alkalmasnak tekinthető külföldi modell hiánya miatt. A külföldi javítóintézeti rendszerek túlságosan nyitottak (Svájc), vagy túlzottan szigorúnak (Olaszország, Franciaország) mutatkoztak. A német javítóintézeti típus tűnt még leginkább elfogadhatónak, teljes értékű mintaként azonban azért nem tartották alkalmasnak, mert működésüket — a hazai viszonyok között elképzelhetetlen — szerzetes jellegű szervezet (az úgynevezett Bruderschaft) tagjai biztosították. Mégis a Németországban tanulmányutat tett két magyar szakember elsősorban az ott szerzett tapasztalatok alapján dolgozták ki az első (aszódi) javítóintézet rendtartását.⁹

Az igazságügyi kormányzat arra törekedett, hogy a javítóintézetek alkalmasak legyenek a preventív feladatra, azaz az ide beutaltak sikeres javítására, ugyanakkor az intézet jellegében, rendjében hordozza azokat a kényszerelemeket is, amelyek az alkalmazandó pedagógiai beavatkozásnak mintegy a keretétül szolgálnak. A korszak neves pszichológusa így írt erről: „*Ez intézetekben nem a büntetés a vezérlő elv, hanem a szigorú fegyelem, a kényszerelbánás kereteibe beilleszkedett nevelés és oktatás. Tapasztalati tény az, hogy az alapjukban megromlott, züllő fiatalkorúakkal szemben a szentimentális jólelkűség még kevésbé vezet eredményre, mint a könyörtelen szigorúság.*”¹⁰

Nem sokkal a Csemegi-kódex hatálybalépését követően kidolgozott Királyi Javítóintézetek Alapszabályai¹¹ (a továbbiakban: Alapszabályok) meghatározta az intézet feladatát, mely nem más, mint „...a kebelükbe befogadott egyéneket vallásosságban és polgári erkölcsökben nevelni, iskolai oktatásban részesíteni s őket a komoly munkássághoz, s illemes magaviselethez szoktatni.”¹² Az Alapszabályok kiemelték, hogy „a javítóintézetek igazgatója és felügyelő személyzete sohase tévessze szem elől azt, hogy az intézet nem büntetés végrehajtására rendelt hely, s hogy ennél fogva az ifjak nem bűnhődés, hanem elhanyagolt vagy megromlott erkölcsaik megjavítására és fejlesztése végett vannak felügyeletükre és őrizetükre bízva.”¹³

Az Alapszabályok a javító-nevelés végrehajtásának számos tartalmi elemét a szabadságvesztés-büntetésről vette át, mégis elismerésre méltóan jónéhány előremutató, új intézményt is tartalmazott. Ezek közé tartozott a belépő növendék megismerése. Sajátos módon az ezzel kapcsolatos rendezés nem tudott megszabadulni attól a beidegzettségétől, hogy a fiatalkorút befogadását követően egy időre szigorúan elkülönítették. A befogadás utáni hosszabb-rövidebb ideig tartó magánelzárás csökkentett

élelemadagokkal a korabeli felfogás szerint elősegítette a befogadott „lehiggadását”, „kezessé válását”.¹⁴ Az elkülönítés tartama alatt a növendéket az igazgató, a családfő, a lelkész és az orvos volt köteles naponként meglátogatni. A látogatások alkalmával szerzett benyomások alapján alakították ki a növendékkel szemben alkalmazható nevelés stratégiáját. E látogatások arra is szolgáltak, hogy a növendéket jó tanácsokkal, intelmekkel ellátva, felkészítsék őt az intézeti életre.¹⁵

A javító-nevelés végrehajtásának kétségkívül legfigyelemreméltóbb intézménye a *nevelés ügynevezett családi rendszere* volt. Az Alapszabályok rendelkezése szerint az elkülönítés idejének leteltével a növendéket olyan családba osztották be, amely leginkább megfelelt „életkorának és erkölcsi állapotának”.¹⁶ Egy család 20-30 főből állt, a növendékek nevelésével a *családfőt* bízták meg. A családfő csak szakavatott pedagógus lehetett (fiúknál okleveles polgári iskolai tanító, a lányoknál okleveles elemi népiskolai tanítónő).¹⁷ E pedagógusoknak jó megélhetési feltételeket, nevelési feladataik megoldásához nagy önállóságot biztosítottak. Ezen felfogás szerint a bűnelkövető fiatalok egyéni nevelését „a polgári életviszonyoknak megfelelő családi nevelés keretében kívánták meghonosítani, amely jelentős fejlődést, a korszak pedagógiai törekvéseinek térhódítását jelzi. A növendékek életkoruk és erkölcsi állapotuk szerinti családokra osztása a nevelési csoportba elhelyezés korán jelentkező dilemmákat keletkeztet. A fiatalabbak és korosabbak, valamint a „jó”, a „rosszak” és a „középszerű magatartást” tanúsítók merev klasszifikálása nem bizonyulhatott tartós megoldásnak. A korban előrehaladó, illetve magatartásukban változó növendékek gyakori áthelyezése egy másik családba, a családok naponkénti érintkezése a munkában, oktatásban úgyszólván teljesen lehetetlenné tették a családfő nevelési elképzeléseinek megvalósítását. Végül is hosszas, eredménytelen próbálkozások után a század utolsó éveiben került nyugvópontra a családok kialakításának kérdése. Minden újoncnövendéket először az ügynevezett *kísérleti családba* osztották be, ahol megfigyelték őket és kioktatták az intézeti élet legfontosabb tudnivalóiról. Ezután olyan családba helyezték a növendékeket, „... amelyben az általa élethivatásul választott munkanem van meghonosítva, s mely családban intézeti neveltetésének egész ideje alatt állandóan egy és ugyanazon családfőnek keze alatt maradt.”¹⁸

Az Alapszabályok a *javító-nevelés eszközeiként* a növendékek vallás-erkölcsi és iskolai oktatását, rendre, tisztaságra és fegyelemre szoktatását, munkára nevelésüket határozta meg. A javítóintézeti nevelés rendszerében kiemelt jelentőséget tulajdonítottak a *vallás-erkölcsi nevelésnek*. A hit és erkölcsstan oktatása, a szertartásokon való részvétel, a lelkészekkel kialakítható személyes kapcsolat a növendékek érzelmi nevelésének fontos, a kor irodalmában csaknem egyöntetűen hatásosnak megítélt lehetőségét nyújtotta.

Az *iskolai oktatásról* szólva azt hangsúlyozták, hogy „... az ismeretfejlesztés és értelmi haladás megkedveltetése az elaljasodás egyik hatalmas óvszere lévén, az iskolai tanításra a javítóintézetekben kiváló gond fordítatik.”¹⁹ Az Alapszabályok ennek megfelelően minden növendék számára *tankötelezettséget* írt elő.²⁰ A szorgalmi időt évenként 10 hónapban, az oktatást napi 4 órában határozták meg. Az intézetben szerzett végzettséget egyenértékűnek tekintették a másutt megszerzhetővel. Tantárgyak voltak: hit- és erkölcsstan, olvasás, írás, magyar nyelv, beszéd és fogalmazási gyakorlatok, földrajz, történelem, alkotmánytan, mennyiségtan, mértan, egyszerű könyvviteltan, természetrajz, vegytan, test- és egészségügy, mezői gazdaság és kertészet. Ezen kívül rajz, ének, zene és torna. A testnevelést a katonai szolgálatra felkészítés érdekében alaki és fegyverforgatási gyakorlatokkal egészítették ki. Az oktatást, a pihenőidő értelmes eltöltését segítette a minden intézetben létesített könyvtár, amelyből vasárnaponként a családfő irányításával kölcsönözhetek könyveket a növendékek. A családfőnek kötelessége volt vasár- és ünnepnapokon növendékei számára „... kedélyt nemesítő, hasznosan mulattató és ismeretterjesztő felolvasásokat tartani.”²¹

Az *intézeti házirend* szigorú életrendet követelt. A növendékek számára a feljebbvalók iránt feltétlen engedelmességet, társaik iránt „illedelmes és jóindulatú bánásmódot” írt elő. *Panaszaikkal közvetlenül a családfőhöz* fordulhattak. A napirend hétköznap kevés szabadidőt engedélyezett: nyáron reggel 5 órakor, télen fél 6-kor volt ébresztő, déli 12-től 13-ig ebéd és pihenés, vacsora 20 órakor, lefekvés 21 órakor. A közbeeső napszakokat folyamatosan munkával és tanulással töltötték ki.²²

A magatartási szabályok, a házirend, a napirend megsértőivel szemben *fegyelmi büntetéseket* alkalmaztak. Ezek: megintés (négyszemközt), rosszallás (a családbeliek jelenlétében), a társaktól elkülönített helyen való étkezés, társas játékokból való kizárás, nyert kitüntetések, különös kedvezmények (levélírás, látogató fogadása stb.) megvonása, egyes eledelek megvonása, a családból való kikülönítés, teljes elkülönítésbe helyezés (tartamát az igazgató határozta meg), az intézetből való kitiltás, vagy a fogházba való visszazállítás.²³ A növendékek testi fenyítését ugyan nem vették fel a fegyelmi büntetések közé, de esetenkénti alkalmazását célszerűnek tartották. „A gyakorlati tapasztalat megmutatta, hogy ... a testi fenyítésnek bizonyos esetekben való alkalmazása nemcsak kívánatos, de tapintattal, kellő

időben s mérséklettel alkalmazva jóformán elkerülhetetlen és sok esetben nagyon is hathatós nevelési eszköz.”²⁴

A külvilággal (szülőkkel, hozzátartozókkal) tartható kapcsolatokat a minimálisra szűkítették, a velük való levélváltást, látogatóként fogadásukat csupán *jutalomként* engedélyezték. Ezen kívül a tanulásban, munkában, fegyelemben kitűnt növendékek a következő jutalomban részesülhettek.

A javítóintézetek ismertetéséről szóló igazságügyi minisztériumi jelentés jól érzékelteti azokat a törekvéseket, amelyet az intézetek a növendékek *egyéni nevelésében*, a nevelési milió kialakításában igyekeztek megvalósítani: „*A családfő nem tömegesen, hanem az előélet, családi körülmény, értelmi képzettség, kor és véralkat figyelembevételével egyéniségük szerint neveli a növendékeket.*” Másutt kiemeli: „*a katonai szigor és ridegség a javítóintézetek nevelési rendszerében tiltva van, mert az erkölcsi hibák megnyilvánulását erőszakos úton csak rövid időre lehet elfojtani ... egyéb iránt az intézet családias életében a személyzet, különösen pedig a családfő mesterkéletlen példaadása játsszák a főszerepet.*”²⁵

A javítóintézetek működése a XIX. század utolsó évtizedében elsősorban a pedagógusok és a pszichológusok körében érdemelt ki lelkes elismerést.

A javítóintézeti nevelés legvitatottabb intézménye *a növendékek munkáltatása, illetve munkaoktatása volt.* Az igazságügyi kormányzat az intézetek működésének kezdeti időszakában azt az elvi felfogást képviselte, hogy a munkavégzés „*a jellemképzés olyan segédeszköze*”, amely mintegy kiegészíti az intézet egyéb „*pszichikai hatását*”. Ennek a felfogásnak jegyében már az intézetek telepítésekor különös gondot fordítottak arra, hogy kielégítő feltételek álljanak rendelkezésre a növendékek mezőgazdasági, illetve ipari foglalkoztatásához. Az intézetek helyi viszonyai és a környezet szükségletei szerint rendezték be a kéziipari műhelyeiket. A fiú javítóintézetekben asztalos, esztergályos, fafaragó, bogárnár, szabó, cipész, kosárfonó, kőműves, könyvkötő, könyvnyomdász, pékipari foglalkoztatást, valamint gyermekjáték-készítést honosítottak. Az itt készült termékek elsősorban az intézethálózat saját szükségleteit elégítették ki. A munka irányítását, egyben oktatását ipari tevékenység folytatására képesített ipartestületi tagok látták el, akik jogosultak voltak növendékeiknek tanonclevélet és munkakönyvet kiállítani. A növendékek munkateljesítményük alapján havonként kifizetendő munka-jutalomdíjban részesülhettek. A jutalomdíj nagyságát a növendékek szorgalmától, magatartásától tették függővé (a munkajutalmak havonként kifizethető összege 1885-1889 között 1-4 korona volt, 1889 után maximálisan 3 korona lehetett). A munka-jutalomdíjat a növendékek nem kapták kézhez, hanem azt az intézet takarékkönyvben tartalékolta számukra szabadulásukig. Kivételesen engedélyt kaphattak a tanulmányaikat, művelődésüket segítő árucikkek (könyvek, hangszerek, festékek, munkaeszközök stb.) beszerzésére, szüleik vagy közeli rokonaik segélyezésére.

A század utolsó évtizedében — a kibocsátott növendékek fokozódó beilleszkedési gondjainak érzékelése — a foglalkoztatás átalakítására kényszerítette a kormányzatot. Nyilvánvalóvá vált ugyanis, hogy az intézetekben folyó kézműipari oktatás nem volt elégséges ahhoz, hogy a kibocsátottak megállják a helyüket a szabad munkaerőpiacon. A korszerűbb szakképzés kereteit pedig — a gépi nagyipar elterjedésének időszakában — a gépipari (üzemi) foglalkoztatás nyújthatta. A XX. század első éveiben e felfogásnak megfelelően létesítették az akkor felállított kassai intézetben a fa-, bőr- és textilipari tanműhelyeket, amelyeket a korabeli modern technika színvonalán álló gépi berendezésekkel látták el. Egyidejűleg Aszódon a régi szakoktatási rendszer megszüntetésével kocsigyártó-, és javító iparműhelyeket és ipariskolát hoztak létre. A kereskedelemügyi miniszterrel folytatott hosszas alkudozás után az e két intézetben működő iskola az onnan kibocsátott növendékeknek ipariskolai bizonyítványt nyújthatott, akik így, mint felszabadult iparossegédek vállalhattak munkát. Az igazságügy illetékesei ezekben az években már úgy nyilatkoztak, hogy nem elegendő a „*munkáltatást, mint a jellemképzés egyik tényezőjét*” felfogni. A kibocsátott más társadalmi körbe emelkedését akkor tartották lehetségesnek, ha az intézetben valamely foglalkozást olyan mértékben sajátított el, hogy abból önálló munkásként kihelyezés után azonnal megélhetett. Uralkodóvá az a felfogás vált, amely a társadalmi beilleszkedés kulcskérdését a növendékeknek az elhelyezkedésüket biztosító szakmákban való színvonalas felkészítésében látta. „*Ezek a megfontolások vezettek arra a tanulásra, hogy a javítóintézetekben a legnagyobb súly a munkaoktatáson nyugszik.*”²⁶

A szakképzéshez fűződő érdek előtérbe nyomulása óhatatlanul háttérbe szorította a növendékek nevelésének egyéb eszközeit. E változásról a szakirodalomban erőteljesen megoszlottak a nézetek. Főképpen a javítóintézetek addigi nevelési sikereit joggal féltő pedagógustársadalom tartott a családias szeretet és gondoskodás válságától.

A növendékek elbocsátása történhetett „*kísérletileg*” vagy véglegesen. Kísérleti kihelyezésben részesítették azt a 20. életévét még be nem töltött növendéket, akiről az intézetben tanúsított magaviselete és szakmai felkészültsége alapján feltételezhető volt, hogy „*újboldi rossz viselet vagy régi erkölcsi*

hibáinak feléledése” esetén az intézeti igazgató jogosult volt a növendék visszahelyezése iránt intézkedni. Az elbocsátás végleges volt azoknál a növendékeknél, akik a 20. életévüket betöltötték, vagy a szülő (gyám) által a nevelésre engedélyezett idő letelt.

A javítóintézetek az igazságügy-minisztérium felügyelete alatt álltak, élükön a kinevezett igazgatóval. Az intézet tiszti személyzetéhez a családfők, a tanítók, a lelkészek, az orvos, gondnok és a tiszti írnok tartoztak. Az intézet működésének minden lényeges kérdésében a havonta ülésző házitanács foglalt állást. Tagjai az igazgató elnöklétével az intézet egész tiszti személyzete voltak. A tanács meghallgatása alapján döntött az igazgató – többek között – a növendékek munkajutalom-díjának megállapításáról, kísérleti kihelyezésükről, továbbá a növendékek nevelése, munkáltatása során felmerülő bármilyen kérdésben.

A javítóintézetekbe 1884-1898 között 1 291 növendéket fogadtak be. A befogadás 30,8 %-a szülő vagy gyám kérelmére, a többi esetben hatósági rendelkezésre vagy bírói ítéletre történt. Az átlagos tartási időtartam 2,9 év volt. A növendékek közül 447 főt kísérletileg, a többi véglegesen bocsátották el. Más forrás szerint 1884-től 1904-ig 1649 növendék befogadása történt meg, közülük 1012 főt (61 %) kísérletileg, 637 főt (39 %) véglegesen bocsátották el. Az elbocsátottak mintegy 65 %-a jól beilleszkedett, 10 %-kal szemben később további intézkedéseket kellett foganatosítani, a fennmaradó 25 %-ból 11 % „ingadozó magaviseletűnek” bizonyult, 10 %-nak hollétét nem sikerült megállapítani, 6 % pedig időközben elhalálozott.²⁷

Összességében megállapítható, hogy Magyarországon a fiatalkorúak büntetés-végrehajtásának a felnőtt korúakétól eltérő első kifejlett intézménye a javítóintézeti javító-nevelés volt. A Csemegi-kódex eme intézmény bártortalan és rendszer nélküli felvételével még nem annyira a felpezsdülő újszerű büntetőjogi gondolkodásnak, mint sokkal inkább a kriminálpolitikára jótékony nyomást gyakorló szociálpolitikának engedett.²⁸ A polgári berendezkedésű állam szociálpolitikai intézményrendszerében a gyermek- és ifjúságvédelemnek mindenütt előkelő szerep jutott. A gyermek- és ifjúságvédelem szerves részének tekintett deviáns fiatalokkal való törődést az egyik kortárs szakember így tolmácsolta: „Ez az akció persze túlmegy a büntetőjog keretén ... voltaképpen egy nagyszabású mentési akcióval, egy új kulturális vállalkozással... állunk itt szemben, ami főleg a szegényebb, gyengébb társadalmi osztályok erősítésére, nyomorának enyhítésére, elzüllésének meggátlására, újabb nemzedékek regenerálására, testi, értelmi és erkölcsi átalakítására irányul. A szociálpolitikának, a társadalmi prophylaxisnak egyik elsőrangú fontosságú kérdése ez.”²⁹

A gyermek- és ifjúságvédelem keretei között megjelenő javító-nevelést, mint a fiatalkorú bűnelkövetőkkel szemben alkalmazott megkülönböztetett bánásmódot a korabeli irodalom is csupán részben tekintette etikai fejleménynek. A *javítóintézetek funkciója a társadalom megóvásán kívül a korszak növekvő ipari és mezőgazdasági munkaerő-szükséglete kielégítésének segítése volt.* Ezt az irányt látszanak igazolni azok a törekvések, amelyek a munkára szoktatást, a munkaoktatást helyezték az intézeti határendszer homlokterébe. Ugyanakkor azonban azt is reálisan látnunk kell, hogy a bűnelkövetők komplex átalakításához szükséges tudományos ismeretek még távolról sem álltak rendelkezésre.

A *javítóintézetek hatásrendszere* – minden kezdetlegessége és hiányossága ellenére – *pedagógiai tartalmú volt.* Az intézetek megjelenése egyszeriben felpezsdítette a pedagógusok, pszichológusok érdeklődését, akik lendületes fejlődésben lévő tudományuk egyik alkalmazási területét vélték felfedezni a bűnelkövetők kezelésében. Sajnálatos módon köztük és a büntetés-végrehajtás elméletét uraló jogászszakemberek között a vizsgált időszakban nem jött létre egymás tevékenységét inspiráló együttműködés.³⁰ Mindenesetre a XIX. század utolsó negyede és a XX. század eleje a kriminálpedagógia és a kriminálpszichológia megalapozásának időszak volt, amelyet neves szakemberek munkásságának magas színvonala fémjelez.

Jegyzetek:

¹ 1878/V.tc.

² SZABÓ: 9-10.p.

³ A 16 éven felüli életkort a Btk. 87. §-a mindössze annyiban méltányolta, hogy a 20. életéven aluliak halálra vagy életfogytig tartó fegyházra nem voltak ítélhetők.

1878/V.tc. op.cit. 85-87. §

⁴ Loc.cit. 42-84. §

⁵ 13 964/1894. (V. 1.) IM.r.

⁶ FINKEY: *A magyar büntetőjog tankönyve.* 437.p.

⁷ A kódex 27.§-a a büntetésekből befolyt pénzek országos alapjának egy részét javítóintézetek létesítésére rendelte fordítani, ez az összeg azonban tartósan kevésnek bizonyult. A magánadakozásból remélt támogatás pedig messze elmaradt a szükséges-től.

1878/V.tc. op.cit. 27. §

⁸ FINKEY Ferencz megítélése szerint ekkor a fiatalkorú bűnelkövetők létszáma már 8 000 - 10 000 körül ingadozott.

⁹ A két magyar szakember KRAJESIK Soma árvaházi tanító és LÁSZLÓ Zsigmond miniszteri tanácsos volt.

KUN — LÁDAY: 58.p.

¹⁰ RANSCHBURG: 157.p.

¹¹ Az Alapszabályok az 1894. évi 13 964. sz. IM rendelet alapján készültek.

13 964/1894. (V. 1.) IM.r. op.cit.

¹² Loc.cit. 19. §

¹³ Loc.cit. 20. §

¹⁴ A fiatalkorúak elkülönítésének időtartamát az igazgató határozta meg az orvos és a lelkész véleménye alapján, azt három hónapot meghaladó tartamban csak ritkán alkalmazták. Az ételmezést ebben az időszakban reggel és este kenyérré és vízre, délben egytál ételre korlátozták.

¹⁵ 13 964/1894. (V. 1.) IM.r. op.cit. 23-28. §

¹⁶ Loc.cit. 29. §

¹⁷ Loc.cit. 5. §

¹⁸ KUN — LÁDAY: op.cit. 64.p.

¹⁹ *A magyar királyi országos javítóintézetek ismertetése.*

²⁰ 13 964/1894. (V. 1.) IM.r. op.cit. 38. §

²¹ *A magyar királyi országos javítóintézetek ismertetése.* op.cit. 36.p.

²² 13 964/1894. (V. 1.) IM.r. op.cit. 34-36. §

²³ Loc.cit. 50. §

²⁴ *A magyar királyi országos javítóintézetek ismertetése.* op.cit. 46.p.

²⁵ Loc.cit. 32.p.

²⁶ KUN — LÁDAY: 37-38.p.

²⁷ *A magyar királyi országos javítóintézetek ismertetése.* op.cit. 168.p.

²⁸ 1878/V.tc. op.cit.

²⁹ FINKEY: *A fiatalkorúak büntetőjoga Észak-Amerikában.* 9.p.

³⁰ PÁL: 176.p.

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések):**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- FINKEY: *A fiatalok büntetőjoga Észak-Amerikában.* (29.;) — FINKEY Ferenc: *A fiatalok büntetőjoga Észak-Amerikában.* Budapest, 1913, Atheneum. 279 p.
- KUN — LÁDAY (9.;18.;26.;) — KUN Béla — LÁDAY István: *La lutte contre la criminalité des mineurs en Hongrie.* [Fiatalok kriminalitása ellen való küzdelem Magyarországon.] Budapest, 1905, Magyar Királyi Igazságügyi Minisztérium. 400 p.
- PÁL (30.;) — PÁL László: *Nevelés a büntetés-végrehajtásban. Kriminálpedagógiai tanulmány.* Budapest, 1976, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 522 p. HU-ISBN 963 22 0389 5.
- RANSCHBURG (10.;) — RANSCHBURG Pál: *A gyermeki elme fejlődése és működése, különös tekintettel a lelki rendellenességekre, ezek elhárítására és orvoslására, pedagógusok, orvosok, jogászok és a művelt közönség számára, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium megbízásából.* Budapest, 1905, Atheneum. 163 p.
- SZABÓ (2.;) — SZABÓ András: *A fiatalok büntetőjoga.* Budapest, 1961, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 347 p. /Állam- és Jogtudományi Intézet Tudományos Könyvtára, 17./

TANKÖNYVEK

- FINKEY: *A magyar büntetőjog tankönyve.* (6.;) — FINKEY Ferenc: *A magyar büntetőjog tankönyve.* Budapest, 1919³, Grill Károly Kiadó. 869 p.

ADATTÁRAK

- A magyar királyi országos javítóintézetek ismertetése.* (19.;21.;24.;25.;27.;) — *A magyar királyi országos javítóintézetek ismertetése.* Budapest, 1899, Magyar Királyi Igazságügyminisztérium. 165 p.

JOGSZABÁLYOK

- 1878/V.tc. (1.;3.;4.;7.;28.;) — 1878/V.tc. a magyar büntető törvénykönyv a büntettekről és a vétségekről.
- 13 964/1894. (V. 1.) IM.r. (5.;11.;12.;13.;15.;16.;17.; 20.;22.;23.;) — 13 964/1894. (V. 1.) IM.r. újabban megállapított alapszabályok a javító-intézetek számára. *Igazságügyi Közöny*, III.évf. (1894) 5.sz. 126-140.p.

Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháborúig
(Hungarian Prison Service within the Post-Trianon Borders until WWII)

Absztrakt

A trianoni békediktátum a magyar büntetés-végrehajtás intézetrendszerét is jelentős mértékben megcsönkította. Emellett az ország nehéz gazdasági helyzetbe került, amit súlyosbított a nagy gazdasági világválság. Ezek a körülmények rányomták a bélyegüket a két világháború közötti magyar büntetés-végrehajtásra. Ennek ellenére azonban a magyar börtönügy — szerényebb mértékben ugyan mint a két világháború között és ellentmondásos módon ugyan, de — mégis fejlődött. A két világháború közötti időszak azonban a magyar börtönügy számára nem volt elegendő arra, hogy a trianoni békediktátumból származó megcsönkításokat kiheverje és a háború előtti színvonalra fejlessze fel újra a magyarországi büntetés-végrehajtási intézményrendszert. Mindez azonban nem von le semmit a korabeli szakjogászok és börtönügyi szakemberek tiszteletre méltó igyekezetéből, máig példamutató tevékenységéből.

Kulcsszavak

Letartóztató intézet ; büntetőintézet ; államfogház ; fegyintézet ; dologház.

Abstract

Like the country itself, the Hungarian penal institution was significantly truncated as a result of the dictated peace Treaty of Trianon. Hungary went through hard economic times, which were exacerbated by the Great Depression. These circumstances had a major impact on the Hungarian penal institution during the Interwar Era. However, despite these circumstances, Hungarian prison service – though to a lesser extent than during the Interwar Era and contrarily to expectations – nonetheless evolved. The Interwar Era, however, proved too short for the Hungarian prison service to recover from the truncation caused by the Treaty of Trianon and to raise standards back to prewar levels. The blame for the lack of success should not be put on the legal professionals and prison specialists of the era, however, whose hard work and efforts remain worthy of emulation.

Keywords

detention center ; penal institution ; state prison ; jail ; workhouse

*

Open Researcher and Contributor ID = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító (ORCID) : <https://orcid.org/0000-0002-0479-6371>

Institutional attachments

= Szerző intézményi kötődései :

- *Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement* = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

- *Hungarian Prison Society*

= Magyar Börtönügyi Társaság

- *University of Szeged*

= Szegedi Egyetem

- *University of Miskolc*

= Miskolci Egyetem

@: lowiz@t-online.hu

Date of registry = Regisztrálás dátuma : 2018. XI. 16.

Date of acceptance = elfogadás dátuma : 2018. XII. 1.

DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.56N. 61-70P

1. A hazai börtönügy korábban kialakított feltételrendszere a trianoni diktátumot követően jelentősen meggyengült. A gondot nem feltétlenül az intézetek hiánya jelentette, hanem a dualizmus idején kialakított, a századforduló táján már szisztematikussá tett *fegyház-börtön-fogház hálózat megbomlása*. A háború utáni rendezés következtében a magyar büntetés-végrehajtás elveszítette a lipótvári, az illavai és a nagyenyedi fegyintézetet (33 %), továbbá 42 törvényszéki (64,4 %) és 200 járásbírói fogházat (63,9 %). Ily módon a háborút megelőző intézeti állományból mindössze 6 fegyintézet, 23 törvényszéki és 113 járásbírói fogház maradt az igazságügyi kormányzat birtokában.¹ **(L.sz. melléklet)**

Tekintettel a magyarországi tanácsköztársaságot követő megtorlásra és a háborút követő elnyomódásra válaszul ugrásszerűen megnövekvő kriminalitásra, s a börtönügyi igazgatásban a szerkezetváltozás miatt bekövetkezett átmeneti zavarodottságra, a büntetés-végrehajtás rendkívüli feladatokkal volt kénytelen szembenézni. A megkisebbitett ország-területre eső letartóztatottak száma megduplázódott és az intézetek túlsúfoltakká váltak (az új határok között 1920 májusában a rablétszám meghaladta a 14 ezret, holott a háború előtt 7 700 körül mozgott az ugyanezen területre vetített mutató). A túlsúfolttság természetes velejárója volt az ellátási körülmények jelentős minőségromlása, az élelmezési problémák, a ruha- és munkanyag hiánya, a fűtetlenség, s nem kevésbé a büntetés-végrehajtási őrség végletes kimerülése.²

A börtönügy jogi környezete a világháború után lényegesen nem változott. A rezsím jogfolytonosság-eszményének megfelelően e területen sem törekedtek valamiféle újraszabályozásra, csupán kisebb korrekciós kiegészítéseket eszközöltek. A leglényegesebb változások a rabmunkáltatás, az élelmezés és a szigorított dologház bevezetése körül voltak.

2. A rabmunkáltatás fő vonása az első világháborút követően az ipari jellegűről a mezőgazdasági termelésre való áttérés volt. Növelte az agrárgazdaságok esélyeit az is, hogy a az ipari központjainak jelentős részét veszített Magyarország gazdasága is agrárjellegűvé formálódott, de az érvek között jelentősen nyomott a latban, hogy a letartóztatott népesség közel negyven százaléka a mezőgazdasággal foglalkozók köréből került ki. 1919-ben az igazságügyi kormányzat a hartai közvetítő intézetet országos közvetítő intézetté alakította át és földműves munkára alkalmas fegyház- és börtönbüntetésre ítélteteket helyezett ide. A termőterület megnövelése érdekében a kezdeti hartai 233 kat. hold terjedelmű kincstári ingatlant kiegészítették úgy, hogy a 20-as évek végére a rabgazdaságok kincstári és bérelt földterületekből már összesen 7 100 kat. holddal rendelkeztek.³ A törvényszéki fogházak élelmezését 1921. X. 1-től az addigi vállalkozói rendszer megszüntetésével az országos büntetőintézetekéhez hasonlóan házi kezelésbe vették és a nyersanyagszükséglet biztosítására a törvényszéki fogházak mellett rabkertészetek létesültek.

3. A húszas évek végén a magyar büntetés-végrehajtás intézményrendszere új elemmel bővült. Magyarországon az 1928. évben vezették be a *szigorított dologház* intézmény típusát.⁴ A szigorított dologház elméleti megalapozását azok a korabeli nézetek szolgáltatták, melyek szerint megrögzött büntetettekkel szemben nem elegendő a szabadságvesztés, hanem határozatlan tartamú fizikai elszigetelésre és biztonsági intézkedésre is szükség van. A szigorított dologház tartama ennek megfelelően – a törvény szerint – három évnél nem lehetett kevesebb és elvileg életfogytiglan is terjedhetett. Végrehajtási rendszerére a legsúlyosabb szabadságvesztési nemnek, a fegyháznak szabályai voltak irányadók, kombinálva a dologház néhány előírásával. A törvény a végrehajtás vezető elvének a munkára nevelést és a munkaszorgalomra szoktatást tekintete, ennek érdekében szigorú munkakényszert írt elő. A gyakorlatban hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy a szigorított dologház többre, mint a közveszélyes bűnözők ártalmatlanná tétele, a társadalomtól való elszigetelésükre, nem vállalkozhat. A beutaltaknak a törvényhozó szándéka szerint „munkás emberré nevelésére” az ehhez vezető feltételek és módszerek teljes hiányából fakadóan csupán jószándékú törekvés maradt. A törvény – mint a dologházaknál – itt is különálló intézetek létesítését irányozta elő, ez azonban nem valósult

meg, ezért a férfiakat a soproni fegyházban a nőket a márianosztrai fegyintézetben helyezték el „ideiglenesen”. Mindenesetre a dologházzal ellentétben a bírói gyakorlat szívesen élt ezzel a kemény büntetőjogi eszközzel (1935-ben 466 férfi és 75 nő volt szigorított dologházi őrizetben).⁵

4. A fiatalok büntetés-végrehajtása területén a két világháború között az 1908-as novella elvi céljaitól messze eltávolodott bírósági gyakorlat. A magyar bíróságok évente átlagosan mintegy 600-700 esetben mondtak ki fogházbüntetést fiatalokra, ennek is mintegy 80 %-a egy hónapon aluli tartamú volt. A tartósan alacsony létszámú fiatalok elítélt (amely nem haladta meg országosan a 150 főt) különleges kezelési feltételeinek kialakítására a korabeli büntetőpolitika nem bizonyult érzékenynek. A 20-as évektől *három törvényszéki fogházat* jelöltek ki: Nyíregyházán a hosszabb ítéletű fiúk, míg a pestvidéki és a pécsi fogházakban a lányok és a fél évnél rövidebb ítéletű fiúk nyertek elhelyezést. A nyíregyházi intézet zárt részében tartózkodó mintegy 40 fő elítéltet kezdetleges körülmények között kézműipari (asztalos, szabó-, cipész és kefekötő-ipari) munkáltatásban, míg mintegy 50 főt a város határában elterülő 750 holdnyi mezőgazdasági területen foglalkoztatták. A tanoncképzés, az iskolai oktatás feltételei a felnőttek elhelyezését is szolgáló intézetben csupán rövid időszakokban voltak megteremthetők.⁶

5. Az intézetek zsúfoltsága a harmincas években megszűnt, majd a gazdasági világválság nyomán ismét nőtt. 1930. I. 1-ig a rablétszám 7 629 főre apadt, a gazdasági világválság hatására azonban a létszám ismét emelkedni kezdett, 1935. január végén a fogvatartottak száma 8 794 fő volt. Ebből az országos büntetőintézetekre 3 012 fő, a szigorított férfi dologházra 466 fő, a szigorított női dologházra 75 fő, a törvényszéki fogházakra 4 187 fő, a járásbírói fogházakra 1 013 fő, a férfi dologházra 17 fő és a női dologházra 24 fő esett.

6. Az elítélteket korra, nemre, műveltségre stb. való tekintettel igyekeztek elkülöníteni. A férfi elítélteket szigorúan elkülönítették a női elítéltektől.⁷ További szabály volt a 24 éven aluliak, az idősebbek és a visszaesők egymástól elkülönített részlegekben való elhelyezése. Az intézet vezetése további elkülönítéseket is végezhetett, pl. az elítéltek közötti műveltség, iskolázottság szerint. A 20-as évektől fokozott gonddal fordultak a beteg elítéltek, különösen a jelentős veszélyt jelentő tüdőbetegek gondozására. 1929-ben felépült a váci fegyintézet országos jellegű új rabkórháza, 18 kórteremmel, 100 ágygal, laboratóriummal, gyógyszerházzal, műtő- és röntgenhelyiséggel, a tüdőbetegek számára nyitott fekvőcsarnokokkal. A tüdőbeteg letartóztatottak számának emelkedése szükségessé tette a Magyar Királyi Országos Gyűjtőfogház kórházában, annak többi részétől elkülönített tüdőbeteg osztályának létesítését is.

Az elmebeteggyanús illetve az elmebetegség vagy speciális kezelést igénylő nyugtalanosság (hisztéria, epilepszia) jeleit mutató elítélteket az igazságügyi miniszter engedélyével a Magyar Királyi Országos Igazságügyi Elme Megfigyelőbe szállították.⁸ Ha az elítélt itt végzett megfigyelésére és kezelésére már nem volt szükség és az elítélt még nem töltötte le a büntetését, visszaküldték a börtönbe, ha pedig az elítélt büntetése lejártakor még nem gyógyult meg, a rendőrség elszállította a Magyar Királyi Állami Téboldyába.⁹

Speciális elkülönítési és rezsimszabályok vonatkoztak a visszaeső- és a politikai elítéltekre. A visszaesők magánzárkában töltendő büntetésük elején négy hétig csak az előírt ételmennyiség kétharmadát kapták meg és nem dolgozhattak, hat hónapig nem kaphattak munkajuttalmat és nem vásárolhattak saját szükségletükre élelmiszert. A politikai elítéltekre enyhébb rezsimszabályokat alkalmaztak, nem helyezték őket magánzárkába, zárkájukat maguk rendezhették be, a zárkaajtajuk nappal nyitva állt, viselhették saját ruhájukat, élelmezhettek magukat (napi fél liter bort, vagy sört is fogyaszthattak), dohányozhattak. Munkakötelezettségük nem volt, levelezésük ellenőrzött, de korlátlan volt, naponta fogadhattak látogatót.¹⁰

7. A két világháború között a korrekcionista irányzat jelentősen veszített a korábbi dinamizmusából. FINKEY Ferenc lankadatlan kitartását jelzi, hogy megkísérelte a rabnevelés (általános, felnőtt korúakra is vonatkozó) rendszertani helyét kijelölni és fontosságát hangsúlyozni.¹¹ Ebben az időszakban a kriminálpedagógia elméleti műveléséről nincs tudomásunk, az akkor hatályos hárszabályok azonban rendelkeztek az elítéltek erkölcsi támogatásáról (val-

lášerkölcsi, lelki gondozásukról), kiemelték az elítéltek szellemi gondozása körében az oktatásnak és a börtönkönyvtár használatának fontosságát.¹²

Minden 30 év alatti elítélte köteleztek az oktatásban való részvételre, a 30 évnél idősebbeket egyéni elbírálás alapján is kötelezhette erre az igazgató, egyébként részvételük önkéntes volt. Az oktatás kezdő és haladó osztályokban történt, szükség esetén harmadik osztály létrehozására is lehetőséget nyitottak.¹³ A mezőgazdasági munkát végző elítéltek számára télen tartották az oktatást. Vasárnap és ünnepnapokon, a délutáni istentisztelet után az igazgató, a börtönlelkész, a nevelő vagy a vezetőség által meghívott személy tartott előadást, néha vetítéssel kísérve. A börtönlelkészek hetente egyszer oktatást tartottak a hívőknek. A büntetés-végrehajtási intézetekben a nevelők vezették az elítéltek által használható könyvtárakat. A könyvtárban általában — az iskolai tankönyveken és imakönyveken kívül — tudományos és szépirodalmi művek voltak találhatóak. Kölcsönzésre egyszer egy héten került sor. Az elítéltek nem csak a létesítmény könyvtárát használhatták, hanem — saját költségükön vagy a családjuk közvetítésével is — beszerezhettek könyveket és előfizethettek folyóiratokra.¹⁴

8. A javítás fontos feltételének tekintették a lelki gondozás és az oktatás mellett a munkáltatást. A korabeli szerzők — amellet, hogy az elítéltek haszonnal foglalkoztatását kritika nélkül elfogadták és támogatták — elsősorban a munkáltatás erkölcsnemesítő, javító hatását hangsúlyozták. A rabmunkáltatás szerepét, funkcióját több szempontból közelítették meg. Gazdasági értelemben azért tekintették fontosnak, mert a nagyszámú rab munkaerejének kihasználatlansága gazdaságilag komoly veszteséggel járt volna az állam számára, ugyanakkor, ha sikerül a rabot munkaszerető, dolgozó emberré formálni, munkája szabadulása után is hozzájárul a nemzeti vagyon növekedéséhez. Jelentőségét továbbá abban is látták, hogy a rabok munkája által a büntetés-végrehajtási költségek egy része megtérül, az államnak ugyanis egyre jelentősebb kiadást jelentett a büntetés-végrehajtási intézetek létesítése és fenntartása. A hazai börtönügyi irodalom azt is korán feltárta, hogy a rabok munkával foglalkoztatása a büntetés tartama alatt testi és szellemi egészségük megőrzésében is meghatározó jelentőségű, elsősorban mozgásra és az izmok tevékenységére van szükség a testi erő fenntartásához, de ugyanígy nélkülözhetetlen a munka a szellemi képességek megőrzésében is. Végül meggyőződéssé vált, hogy a rendszeres munka a munkaerő megszilárdulásához vezet, ez pedig tartós helyet biztosít a munkaerőpiacon, ezáltal csökkenthető a visszaesések száma.

Az elítéltek munkáltatása kérdésében a hazai börtönügyben kezdettől fogva a *munkakényszer elve* uralkodott. E vonatkozásban a Csemegi-kódex a különböző szabadságvesztési nemek között differenciált, ami azt jelentette, hogy míg a fegyházban kizárta a választási lehetőséget, a börtönben és a fogházban az elítéltek választhattak a munkanemek között. A rabmunka természetének elvi meghatározásánál figyelembe vették, hogy annak elsősorban hasznosnak, javakat termelőnek kell lennie, kijelölésénél figyelembe kellett venni az egyén hajlamait, képességeit, életkorát, testi erejét, egészségi állapotát. A kézműipari munkát általában alkalmasabbnak tartották a munkaerőpiaci felkészítéshez, mint a gyáripari jellegű munkát, ahol többnyire részmunkát végezhetnek a fogvatartottak.¹⁵

A munkáltatás megszervezését tekintve a fogvatartottakat elsősorban állami szervezésű ipari vagy mezőgazdasági munkahelyekre irányították, és csak azokat foglalkoztathatták magánvállalkozók, akiknek a számára nem volt munka az állami munkahelyeken. A közmunkákat előnyben részesítették az egyéni igényekkel szemben. A fogvatartottak foglalkoztatása keretében belső munkavégzésre a lakózárákban,¹⁶ műhelyekben, az intézet udvarán vagy a börtöngazdaságban kertészeti és mezőgazdasági munkákra kerülhetett sor.¹⁷ A büntetés-végrehajtási intézeten kívül az állami fogházak csak közmunkákon dolgozhattak, azaz közintézmények és hatóságok részére. A munkára beosztást a börtönvezető vagy az irányítással megbízott hatóság látta el.

9. Az intézetek rendjének és fegyelmeinek betartatását biztonsági intézkedésekkel, fegyelmi büntetésekkel és jutalmakkal segítették elő. A fegyelem súlyos megsértése esetén a cselekmény folytatásának megakadályozására a bilincset, a kényszerzubbonyt, a láncolást és a lö-

fegyvereket alkalmazták. Bilincs használatára akkor került sor, ha az elítélt tartósan nyugtalan volt, ha ellenállt, ha átszállítás során meg akart szökni, ha a szökés veszélye fennállt. Kényyszerubbonyt és láncokat csak a dühöngők esetében alkalmazták megnyugvásukig. Lőfegyvert önvédelem, szökés megakadályozása és lázadás leverése esetén alkalmazhattak.

A fegyelmi büntetések voltak: megrovás, kedvezmények (munkáért járó jutalom, levélírás engedélyezése, látogatók fogadása, olvasás, stb.) megvonása, sétaidő lerövidítése, magánvagy szigorított zárka (sötétzárka), kéz- és lábbilincs, kurtavas. A testi fenyítést a szabályok tilalmazták, azonban ezzel csaknem egyenértékű volt a kéz- és lábbilincs és az un. kurtavas.¹⁸

A munkáért kapható jutalom, a szabad levegőn végezhető munka, az olvasás, az átmeneti intézetbe történő kihelyezés és a feltételes szabadlábra helyezés volt. Jutalomnak tekintették még az elítéltnak azt a jogát, hogy büntetése egyharmadának letöltése után maga gondoskodhatott az ellátásáról, hogy kivételes alkalmakkor (karácsony, az államfő születésnapja, stb.) vásárolhatott magának 3 liter bort és hogy jó magaviselet esetén legfeljebb havi 6 pengőt fordíthatott élelmiszer vásárlásra.¹⁹

10. A fogvatartottak higiénijának, egészségének fenntartására a korabeli börtönviszonyok feltételei szűkös és differenciált lehetőségeket biztosítottak. Befogadáskor minden elítélt köteles volt megfürödni. Nyáron a fegyházak legalább havonta egyszer, a börtönösök és a fogházasok hetente egyszer fürödtek hideg vízben, a többi évszakban a fegyházasok háromhavonként legalább egyszer, a börtönösök és a fogházasok kéthetente fürödtek meleg vízben. A piszkos munkát végző elítéltek télen is hetente fürödtek. Borotválkozásra hetente egyszer, hajvágásra kéthavonta került sor. A fehérműt hetente, az ágyneműt havonta kétszer cserélték. A fegyházasok és a börtönösök naponta két órát, a fogházasok naponta egy órát tölthettek szabad levegőn. Ünnepnapokon délelőtt az örök a 30 év alatti elítéltekkel tornagyakorlatokat végeztek.

Az orvos befogadáskor minden elítéltet gondosan megvizsgált, a vizsgálat eredményéről pontos nyilvántartást vezetett. Előírás szerint hetente egyszer ellenőrizte a létesítmény minden helyiségét: ellenőrizte a tisztaságot, a szellőztetést és a fürdőket. Megvizsgálta a betegeket és szükség esetén intézkedett kórházban elhelyezésükről. Kontrollálta az étkezés minőségét és mennyiségét.²⁰

11. A szabaduló elítéltek utógondozását társadalmi szervezetek, rabsegélyező egyletek látták el, amelyek rendszerint egy-egy börtönnel álltak kapcsolatban.²¹ Az egyletek tagjai lehetőséget kaphattak arra, hogy meglátogassák a börtönökben a szabadulás előtt álló elítélteket, megismerhessék életkörülményeiket és segítségeket nyújtsanak nekik vagy a családjaiknak. A büntetés-végrehajtási intézet az elítélt szabadulása előtt értesítette az egyletet, amely pártfogót jelölt ki az elítélt utógondozására. A szabaduló elítéltek a létesítmény segélykeretéből kaptak ruhát, vonatjegyet és legfeljebb 50 pengőt. A feltételesen szabadlábra helyezett személyeknek meghatározott időközönként jelentkezniük kellett az illetékes rendőri szervnél, amely rendszeresen ellenőrizte magaviseletüket és életvitelüket. Ezek az elítéltek csak a hatóság engedélyével változtathattak lakhelyet.²²

12. Az intézeti infrastruktúrát a két világháború között gyűjtőfogalomként letartóztató intézeteknek nevezték. Ezek bírósági fogházak (törvényszéki és járásbírói) és országos büntetőintézetek (fegyintézet, börtön, államfogház, közvetítőintézet), valamint dologházak voltak. A két világháború között funkcionáló úgynevezett országos büntetőintézet volt a budapesti Magyar Királyi Országos Gyűjtőfogház, a váci Magyar Királyi Országos Fegyintézet és Közvetítőintézet, a soproni Magyar Királyi Országos Fegyintézet és Szigorított Férfi Dologház, a hartai Magyar Királyi Országos Büntetőintézet (Állampuszta), a márianosztrai Magyar Királyi Országos Büntetőintézet és Szigorított Női Dologház, a szegedi Magyar Királyi Kerületi Börtön és Államfogház. Az antropológiai reformirányzat hatására, bűnügyi embertani laboratórium is működött a Magyar Királyi Országos Gyűjtőfogházban, az elkövetők embertani és lélektani sajátosságainak tanulmányozására. Vácott a Magyar Királyi Országos Fegyintézet és Közvetítőintézetben és a budapesti Magyar Királyi Országos Gyűjtőfogházban üzemeltettek jól felszerelt rabkórházakat is. 1922-ben állították fel az Magyar Királyi Országos Börtönügyi

Múzeumot, s 1925-től az Magyar Királyi Igazságügyi Minisztériumban TAUFFER Emil örökseinek felajánlásaiból nyílt meg a Börtönügyi TAUFFER-könyvtár. Az 1920-as évek végén Állampusztán rabmunkaerővel épült fel az egyemeletes iskolaépület, ebben lakások is átadásra kerültek az intézeti tanító és a lelkész számára. Vácott — ugyancsak a rabmunka végzés eredményeként — fegyőri lakást, Márianosztrán pedig új munkatermeket, valamint Hartán az 1930-1931 évben új zárka- és munkatermi épületet, tovább fegyőri lakásokat hoztak létre. A hartai kiskápolnát kibővítették és mintegy 300 személy befogadására tették alkalmasná. A szegedi börtön Nagyfai bér gazdaságában 100 rabmunkás számára zárkaépületet és 7 fegyőri lakást létesítettek.²³

13. *A büntetés-végrehajtás egyik kulcskérdése a személyi állomány megfelelő kiválasztása és felkészítése volt.* Az 1930-1931. évi kimutatás szerint a fegyintézetekben és a törvényszéki fogházakban a főállású börtönügyi tisztviselők — igazgató, titkár, főtiszt, orvos, lelkész, tanító, őrparancsnok, fogalmazó, fogházgondnok — létszáma 94 fő volt, a tiszteletdíjas alkalmazottak — orvos, lelkész, tanító — létszáma 88 fő volt, az őrszemélyzet 1 460 főből állt.²⁴ A törvényszéki fogházakban, csupán egy rendszeresített tisztviselői állás volt, a fogházvezető tiszté (fogházfelügyelő, vagy fogházgondnok), aki a Magyar Királyi Ügyészség vezetőjének, vagy helyettesének felügyelete alatt vezette a fogházat és akinek az őrszemélyzet közvetlenül volt alárendelve.

A börtönügyben magasabb szakmai képezést, kvalitásokat és alaposabb felkészülést, tájékozottságot igénylő képzettségeket a XX. század elejétől követelték meg a személyi állományának a tagjaitól, ekkortól vált ugyanis a hivatás bonyolulttá, mivel Európa-szerte, így hazánkban is a megtorlást, mint célt felváltotta a megelőzés. Több előzmény után az első átfogó miniszteri előírás a börtönőrszemélyzet képezéséről 1926-ban jelent meg.²⁵ A képezési előírások az általános erkölcsi és jogi követelményeken túl már iskolai végzettséget is meghatároztak az alkalmazás előfeltételeként, így igazgatónál és fogalmazónál jogi végzettséget, főtiszteknél, tiszteknél érettségit, őrszemélyzetnél fegyverforgatásban, írásban, olvasásban, elemi számolásban való jártasságot, nőfelügyelőknél további követelményként a házi és női ipari munkában való jártasságot. A tisztviselői kar folyamatos szakmai tájékozottságáért az irányítást ellátó ügyészek voltak felelősek.²⁶

A lelkész, a tanító és az orvos tiszteletdíjas alkalmazottként dolgozott. Római katolikus lelkészi álláshoz áldozópapságról szóló bizonyítvány, a református és az evangélikus lelkészi álláshoz lelkészi és beavatási oklevél volt kötelező. A tanítói álláshoz elemi iskolai tanítói oklevelet, orvosi állásra „egyetemes orvostudori” oklevelet és törvényszéki orvosi vizsga letételét követelték meg. A fogházi lelkész és tanító ügykörét a helyi viszonyok figyelembe vételével a főügyész állapította meg. A fogházorvos a letartóztatottak gyógyításán és a fogház egészségügyi viszonyainak ellenőrzésén felül az örök és azok családtagjainak gyógykezelésére külön díjazás nélkül is kötelezve volt. A gyógyszereket vénykönyvbe kellett beírnia. Magángyakorlatában csak annyiban volt korlátozva, hogy jogerősen elítélt számára magánúton, vagyis az elítélt, vagy a hozzátartozó kérelmére nem állíthatott ki a büntetés-végrehajtás elhagyását, vagy félbeszakítását célzó orvosi bizonyítványt.

A fogvatartottak közvetlen felügyelete és őrzése az őrszemélyzet feladata volt (meghatározott esetben a börtönügyi hatóságok a honvédséget és a csendőrséget is igénybe vehették).²⁷ A törvényszéki fogházaknál alkalmazott őrszemélyzet tagjai a fogházőrmesterek, a fogházőrök és a nőfelügyelők voltak. A fogházőrmesterek a fogházőrök és a nőfelügyelők közvetlen előjárói voltak. Egyikük a fogházvezető tiszt rendelkezéseinek megfelelően az örök szolgálatát szervezte, gondoskodott a befogadott letartóztatottak motozásáról elhelyezéséről és kellő őrizetéről, valamint ellenőrizte az őrszemélyzetet, a másikat felügyelt a napirend, a házszabályok pontos betartására, a rend, a tisztaság fenntartására, vezette a munkakeresményi és élelmezési naplót, felügyelt az épület szerelvényeire, biztonsági berendezéseire. A fogházőrök feltétlen engedelmességgel tartoztak a tisztviselőknek. A napi rendes őrzési és felügyeleti feladatokon kívül tűzvész, vagy az intézetet fenyegető más elemi csapás, zendülés, kitérés kísérlet, szökés esetén bármikor kötelesek voltak szolgálati helyükre sietni. A nőfelü-

gyelők a fogházörök feladatait végezték a női letartóztatottakkal szemben. Ha valamely fogháznál a női letartóztatottak száma csekély volt, a fogházőrmesterek házastársukkal végeztették el a nőfelügyelők feladatait.²⁸

A börtönalkalmazottak az állami alkalmazottakhoz hasonló bérezésben részesülnek. Az igazságügyi miniszter igénybe vehette a fogva tartottak nettó jövedelmének 10 %-át abból a célból, hogy jutalékot fizessen azon alkalmazottaknak, akik a fogva tartottak ipari vagy mezőgazdasági tevékenysége érdekében túlteljesítették előírt feladataikat. Az igazgatónak, az örök vezetőjének és a börtönvezetőnek a létesítményben kellett laknia. A személyzet más tagjai számára a bentlakás nem volt kötelező, de ha a körülmények lehetővé tették, ők is lakhattak a börtönön belül.²⁹

A börtönügyi tisztviselők — az orvosok és a lelkészek kivételével — szolgálat közben egyenruhát voltak kötelesek viselni s azt a karddal együtt saját költségen kellett beszerezniük. Az egyenruha viselés célja, „ . . . hogy a tisztviselő szolgálata teljesítése közben felismerhető legyen, tekintélye a fegyveres őrszeméllyel és a letartóztatottakkal szemben emeltessék és személyi biztonsága az egyenruhához tartozó oldalfegyver viselése által fokoztassék”.³⁰

Összességében megállapítható, hogy az ország általános politikai, gazdasági helyzetét tekintve a világháborús vereség és a nyomában bekövetkezett összeomlás, a forradalmak és a területváltozások mélyreható és általános válságba sodorták a magyar társadalmat. A depresszióba sodródott ország minden területén megmutatkoztak ezek a válságjelek, így átmenetileg az igazságszolgáltatás területén is, azonban sokkal tartósabban a börtönügy területén, amelynek anyagi és szellemi támogatottsága a vizsgált, második világháborúig terjedő korszakban már nem nyerte vissza korábbi preferenciáit. Tény, hogy sem az ország gazdasági helyzete, sem pedig az uralkodó kriminálpolitikai szemlélet már nem kínált lehetőséget a mégoly szolid börtönreformálásra sem. A honi börtönügy szakmai fejlődését ráadásul még az is nehezítette, hogy a leszerelt hadsereg számos tisztjét a börtönök élére reaktiválták, amelynek következményeként a börtönélet erőteljes militáris vonásokat öltött. Többek között ezekre az okokra is visszavezethető, hogy a századeleji — a nyugat-európai igazságszolgáltatásra termékenyítő hatású, a humán tudományokat segítségül hívó — reformista kriminálpolitika a hazai büntetés-végrehajtásunk gyakorlatában alig érzékelhető.

Áttekintve a pozitivista büntetőpolitika „tettes-felelősségi rendszerének” hazai érvényesülését, a bevezetett intézményeknek hatékony gyakorlati működéséről aligha lehet beszélni. Honi büntető törvényhozásunk korabeli reform-szándékai a fiatalok, a dolog-kerülő és a krónikus visszaesők reszocializálását illetően ugyan vitathatatlanul előremutatóak voltak, - de a megelőzés célzatával létrehozott intézkedések a végrehajtás szférájában - megfelelő tárgyi és szellemi feltételek híján csupán az ártalmatlanná tételt, a fizikai elszigetelést, az elrettentést szolgálták. Ezt jelzi, hogy mind a dologház, mind a szigorított dologház – az erre irányuló tervekkel ellentétben – sosem rendelkezett speciális, erre a célra létrehozott létesítményekkel. A megvalósítás akadályát azonban jelenthette az is, hogy az ország növekvő gazdasági nehézségei már nem tették lehetővé az egyre inkább maradékelven finanszírozott büntetőintézetek létesítését.

Jegyzetek:

- ¹ MEZEY: 98.p.
- ² Loc.cit. 99.p.
- ³ 1922-ben a Balassagyarmati Fogház számára 250 kat. holdnyi szügyi, 1923-ban a nyíregyházi fogház számára 1034 kat. holdnyi nyíregyházi, 1926-ban a budapesti Gyűjtőfogház számára 1520 kat. holdnyi, a besnyői és a hartai intézet számára 647 holdnyi bojárpusztai birtokot béreltek. Az Országos Földbirtokrendező Bíróság 1926-ban a gyulai törvényszéki fogház részére 65, a szolnokinak 15, a kaposváriaknak 20, a nagykanizsainak 25, a pécsi és veszprémi fogháznak 8-8 kataszteri holdat 1929-ben pedig a szegei börtönnek 746 holdat és 442 négyszögöl (Nagyfa) juttatott kincstári tulajdonul.
- ⁴ 1928/X.tc.
- ⁵ BALOGH — BANKA — DEME: 69-70.p.
- ⁶ SZÖLLÖSY: *Magyar börtönügy. A büntetések és biztonsági intézkedések végrehajtása.* 143.p.
- ⁷ A nők fegyrintézet és dologháza Márianosztrán, dologháza Kalocsán volt. Nők elhelyezése továbbá törvényszéki fogházakban is a férfiaktól elkülönítve történt.
- ⁸ Az intézet 1896. XI. 1.-én kezdte meg működését a Budapesti Királyi Törvényszék Lőportár dülői fogháza mellett (a jelenlegi Budapesti Fegyház és Börtön területén). Az intézet vezetésével MORAVCSIK Ernő egyetemi tanárt bízták meg. Az intézetbe a letartóztatottak elmeállapotuk megfigyelésére, a fogságban, a javító intézeti nevelésben lévők és az elmebeteggé váltak kezelés céljából voltak felvehetők. Kezdetben a Belügyminisztérium bérelt az intézettől ágyat, olyan betegek számára, akik súlyosabb fokú közveszélyesség miatt nem voltak a „többiek közé valók”. Később ezt az elkülönítést átmenetileg megszüntették, majd az intézetet a 1926-ban rendelettel újja szervezték, elnevezése pedig Igazságügyi Országos Megfigyelő és Elmeorvosító Intézetre változott.
- 9 052/1906. (IV. 15.) IM.r.
- ⁹ PALLO: 25-26.p.
- ¹⁰ SZÖLLÖSY: *Magyar börtönügy. A büntetések és biztonsági intézkedések végrehajtása.* op.cit.
- ¹¹ FINKEY: *A magyar büntetőjog tankönyve.* ; Idem: *Büntetőtani problémák.* ; Idem: *A patronage a háború alatt és a háború után.*
- ¹² SZÖLLÖSY: *Magyar börtönügy. A büntetések és biztonsági intézkedések végrehajtása.* op.cit. 180-237.p.
- ¹³ Az oktatás az első osztályban az olvasást, írást és számolást; a második osztályban Magyarország földrajzát és történelmét valamint mezőgazdasági alapfogalmakat; a harmadik osztályban általános földrajzot, természetrajzot, nyelvtant, jogi és állampolgári alapfogalmakat foglalt magába.
- ¹⁴ A letartóztatottak erkölcsi nevelésére és fontosabb napi eseményekről tájékoztatására 1929. végén „Fogházújság” létesült, melyet kéthetenként a váci fegyház nyomdájából küldtek meg a többi országos büntetőintézet és a törvényszéki fogházak számára.
- ¹⁵ SZÖLLÖSY: *Magyar börtönügy. A büntetések és biztonsági intézkedések végrehajtása.* op.cit. 192-194.p.
- ¹⁶ Az elítéltek a lakózárkában elsősorban kefégyártással, könyvkötéssel, kosárfonással, varrással, szövessel és üvegezéssel foglalkoztak.
- ¹⁷ Kertészeti vagy mezőgazdasági munkát csak az az elítélt végezhetett, aki 1) letartóztatása előtt már végzett ilyen munkát illetve hajlama és egészségi állapota alapján alkalmas ilyen munkára; 2) aki zárkában már letöltötte az előírt időt és a magaviselete erre alkalmassá teszi; 3) akinek a személyisége nem rejti magában a szökés veszélyét.
- ¹⁸ BALOGH — BANKA — DEME: op.cit. 189.p.
- ¹⁹ SZÖLLÖSY: *Magyar börtönügy. A büntetések és biztonsági intézkedések végrehajtása.* op.cit.
- ²⁰ A büntetés-végrehajtási intézetek étkezési alapszabályja az alábbi volt: naponta 650 gr kenyér; hetente kétszer hús. Húsos napokon: reggeli: 52 cl lisztleves; ebéd: 52 cl húsvés, 87,5 g főtt marhahús vagy gulyás, 52 cl főzelék; vacsora: 52 cl leves. Húsmentes napokon: az étrend változatlan volt, csak a húst főtt tészta vagy főzelék helyettesítette. A nehéz fizikai munkát végző elítéltek kaptak még 150 g kenyeret és dupla adagot a főzelékből vagy a főtt tésztából. A jó magaviseletű elítéltek a saját pénzükön vehettek maguknak élelmiszereket.
- ²¹ Az egyes tevékenységének anyagi alapját zömében jótékonyági adományok képezték, az állami költségvetés csupán alkalmilag és csekély összegekkel támogatta az egyes munkáját.
- ²² BALOGH — BANKA — DEME: op.cit. 183.p.
- ²³ SZÖLLÖSY: *Magyar börtönügy. A büntetések és biztonsági intézkedések végrehajtása.* op.cit. 99.p.
- ²⁴ Loc.cit. 415.p.
- ²⁵ 12 000/1926. (VIII. 24.) IM.r.
- ²⁶ SZÖLLÖSY: *Magyar börtönügy. A büntetések és biztonsági intézkedések végrehajtása.* op.cit. 390-391.p.
- ²⁷ Az őrszemélyzet és a fogvatartottak számának aránya általában hat fogva tartottra kellett egy őrt számítani. Figyelembe véve azonban azt a tényt, hogy az őrk a szorosan vett felügyelet mellett egyéb munkákat is végeztek (portákszolgálat, kocsi munka, munkavezetői feladatok), s tekintve az éjszakai szolgálatot, a betegségeket és a nyári szabadságot, egy őrk általában 10-15 elítéltet kellett szemmel tartania.
- ²⁸ SZÖLLÖSY: *Magyar börtönügy. A büntetések és biztonsági intézkedések végrehajtása.* op.cit. 398-401.p.
- ²⁹ Loc.cit. 383.p.
- ³⁰ Loc.cit. 401.p.

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések):**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

BALOGH — BANKA — DEME — BALOGH László — BANKA Lajos — DEME Mihály et al. : *Büntetésvégrehajtási jog I-II.* Budapest, 1983, BM. Könyvkiadó. 649 p. HU-ISBN 963 03 1542 4.
(5.;18.;22.;

FINKEY: *A patronage a háború alatt és a háború után.* — FINKEY Ferencz: *A patronage a háború alatt és a háború után.* Pécs, 1915, Wessely és Horváth Könyvkiadó. 15 p.
(11.;

FINKEY: *Büntetéstan problémák.* — FINKEY Ferencz: *Büntetéstan problémák.* Budapest, 1933, Magyar Tudományos Akadémia. 312 p. /A Magyar Tudományos Akadémia Jogi Bizottságának kiadványsorozata, 4./
(11.;

SZÖLLŐSY: *Magyar börtönügy. A büntetések és biztonsági intézkedések végrehajtása.* — SZÖLLŐSY Oszkár: *Magyar börtönügy. A büntetések és biztonsági intézkedések végrehajtása.* Budapest, 1935², Révai Testvérek Irodalmi Intézet és Részvénytársaság. 608 p.
(6.;10.;12.;15.;19.;23.;24.;26.;28.;29.;30.;

TANKÖNYVEK

FINKEY: *A magyar büntetőjog tankönyve.* — FINKEY Ferencz: *A magyar büntetőjog tankönyve.* Budapest, 1909, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata. 634 p.
(11.;

TANULMÁNYOK

MEZEY — MEZEY Barna: Új határok között. Bv. a két világháború közötti Magyarországon. *Börtönügyi Szemle*, XIV.évf. (1995) 3.sz. 95-102.p. HU-ISSN 1417-4758.
(1.;2.;

PALLO — PALLO József: Gyógyító jellegű büntetőjogi kényszerintézkedések végrehajtásának jellegzetességei. *Börtönügyi Szemle*, XXV.évf. (2006) 3.sz. 25-34.p. HU-ISSN 1417-4758.
(9.;

JOGSZABÁLYOK

1928/X.tc. — 1928/X.tc. a büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról.
(4.;

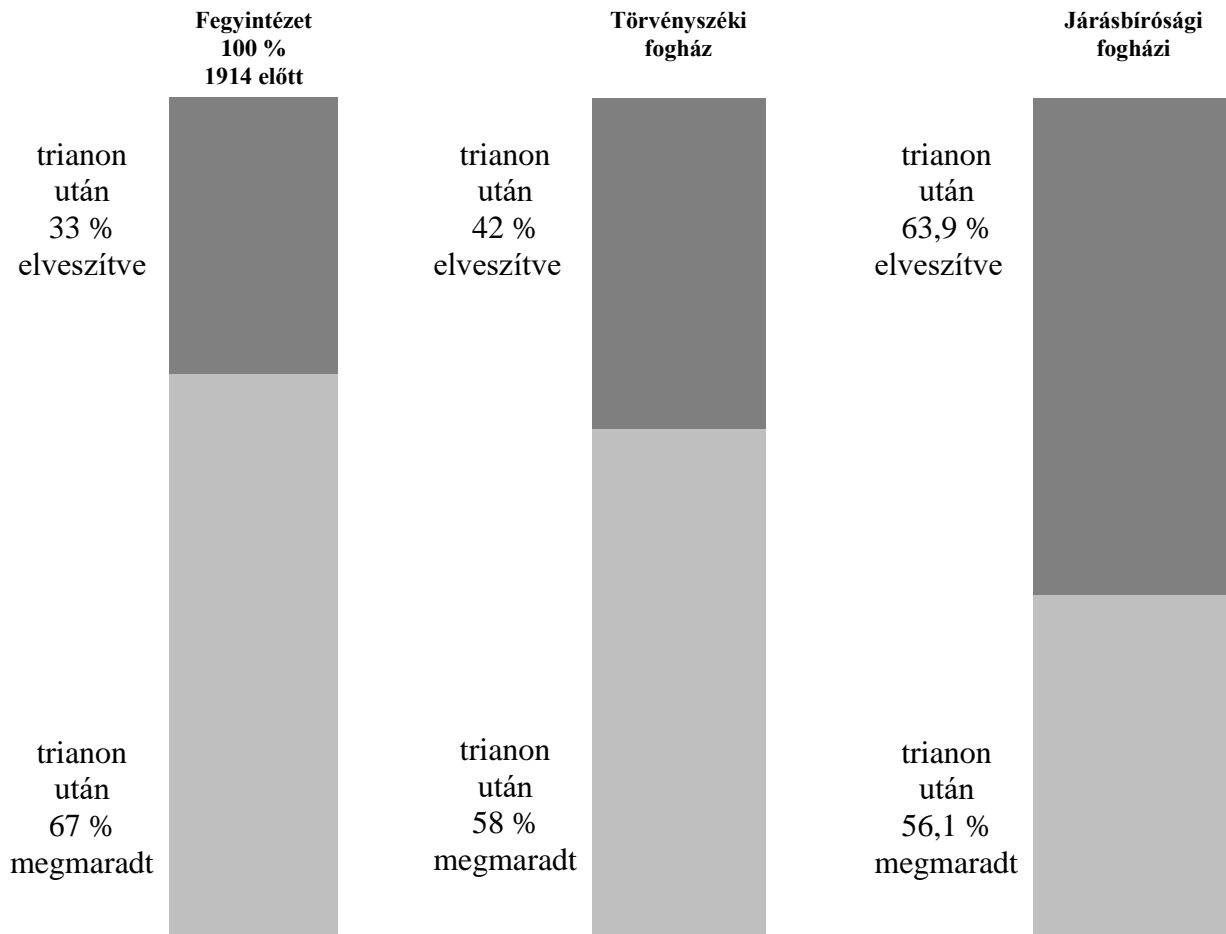
9 052/1906. (IV. 15.) IM.r. — 9 052/1906. (IV. 15.) IM.r. a Magyar Királyi Budapesti Gyűjtőfogház mellett létesített Magyar Királyi Igazságügyi Országos Megfigyelő és Elmeógyógyító Intézet szervezetéről.
(8.;

12 000/1926. (VIII. 24.) IM.r. — 12 000/1926. (VIII. 24.) IM.r. egyes büntetőintézeti tisztviselők elméleti képzésének megállapítása tárgyában.
(25.;

Igazságügyi Közlöny, XXXV.évf. (1926) 8.sz. 169.p.

I.sz. melléklet

*A trianoni békediktátum káros hatása
a magyar büntetés-végrehajtási intézetrendszerre.*

Forrás ! MEZEY Barna: Új határok között. Bv. a két világháború közötti Magyarországon. *Börtönügyi Szemle*, XIV.évf. (1995) 3.sz. 95-102.p. HU-ISSN 1417-4758.

A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen
(1943. augusztus – 1944. augusztus)
 (The Battle between Hungarian Law Enforcement and Soviet Paratroopers
 [August 1943 – August 1944])

Absztrakt

A visszacsatolt felvidéki területek, továbbá Kárpátalja és Észak-Erdély a II. világháború harcai során — a szovjet haderő Kárpát-medencébe való behatolását megelőzően — a szovjet vezetés figyelmének a látómezéjébe került. 1943 nyarától 1944 nyaráig 35 szovjet ejtőernyős partizán osztagot vetettek be a térségben, mintegy 350 fő részvételével. Magyarország területén azonban a szovjet partizánok nem voltak képesek jelentős eredmények elérésére. Ennek — a partizánok hiányos felkészítettsége mellett — két fő oka volt. Egyrészt a lakosság többsége nem szimpatizált a partizánokkal, másrészt pedig a magyar állam jól megszervezte és hatékonyan működtette a partizán elhárítást, amelyben a magyar társadalom és a fegyveres szervezetek széles köre vett részt. Azok a szovjet ejtőernyős partizán osztagok voltak képesek viszonylag hosszabb ideig magyar területen tartózkodni, amelyek tartózkodtak a jelentősebb akcióktól, tevékenységüket elsősorban kisebb bevetésekre, bázisuk kiépítésére korlátozták.

Kulcsszavak

Magyar rendvédelem 1919-1945 ; magyarországi partizánharcok 1943-1944 ; ejtőernyős elhárítás ; Kárpátalja ; Magyar Királyi Csendőrség.

Abstract

Prior to the Soviet invasion of the Carpathian Basin in WWII, its military leadership began focusing its attention on the reannexed territories of the Hungarian Highlands, Subcarpathia and Northern Transylvania. From summer 1943 to summer 1944, thirty-five Soviet paratrooper divisions (composed of 350 men) were deployed to the region. However, the Soviet partisans were incapable of achieving significant success on Hungarian territory. In addition to their lack of readiness, there were two main factors that led to their failure. On the one hand, the majority of the population did not sympathize with the partisans. On the other, the Hungarian state effectively countered the partisan threat by making wide use of both its armed organs and civilian population. The Soviet paratrooper divisions capable of remaining on Hungarian territory for the longest period were ones that saw minimal fighting and whose primary endeavors were smaller deployments and setting up bases.

Keywords

Hungarian law enforcement (1919–1945) ; partisan battles in Hungary (1943–1944) ; paratrooper countermeasures ; Subcarpathia ; Royal Hungarian Gendarmerie

---

*

Open Researcher and Contributor ID = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító (ORCID) : <https://orcid.org/0000-0002-4463-3251>

Institutional attachments = Szerző intézményi kötődései :

- *University of Szeged* = Szegedi Egyetem
- *Hungarian Military Science Society* = Magyar Hadtudományi Társaság
- *Hungarian Historical Society* = Magyar Történelmi Társulat

@: olasz@jgypk.szte.hu

Date of registry = Regisztrálás dátuma : 2018. XI. 16.
 DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.56N.71-96P

Date of acceptance = elfogadás dátuma : 2018. XI. 19.

A magyar hadba lépést követően több szovjet ejtőernyős partizán osztag szállt le az ország területén. Ezek többségét Románia vagy Szlovákia ellen akarták bevetni, és csak téves navigáció miatt érték földet Észak-Magyarországon vagy Észak-Erdélyben. Egyetlen olyan szovjet ejtőernyős partizán osztag volt, amelyet eredetileg is magyar területre szántak. Ezt az alakulatot 1942. I. 4-én dobták le Kárpátalján, Körösmező térségében.¹ A magyar hatóságok már a hadiállapot beálltakor megtették a szükséges intézkedéseket a repülőgépről leszálló ellenséges ügynökök, diverzánok semlegesítésére. Így a rendvédelmi szervek és az újonnan felállított ejtőernyős elhárító szolgálat eredményesen tudott fellépni ellenük. A Magyarországra érkező partizánok egy része már a földet érés során, vagy a leszállást követően a határvadászokkal, a csendőrséggel és a polgári karhatalommal kialakult harcok közben életét veszítette, másik részüket pedig elfogták. Az ejtőernyős bevetések kudarca, illetve a front eltávolodása miatt a következő másfél évben, 1943 nyaráig nem került sor újabb szovjet ejtőernyős partizán osztagok ledobására magyar területen.²

Szovjet felderítő és szervező csoportok bevetése 1944 nyaráig

A Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium (HM) által 1942. IV. 4-én kiadott, ejtőernyős elhárításra vonatkozó szabályozás alapján, az ország egész területét ejtőernyős elhárító körzetekre osztották. Minden településen, a hadiüzemekben, különböző őrzött objektumokban saját elhárító egységet szerveztek. Ezek működését a városokban a honvéd állomás-parancsnokságok, a községekben pedig a járási levante-parancsnokok irányították, akiknek munkáját az ejtőernyős elhárító körzetek katonai parancsnokai koordinálták. A körzetek tevékenységének vezetése a hadtest-, illetve honvéd kerület-parancsnokságok hatáskörébe tartozott. Az ejtőernyős elhárítás központi irányítója a Honvéd Vezérkar Főnökének (VKF) alárendelt Országos Katonai Főparancsnok volt.³

Az elhárító szolgálat elsősorban a Magyar Királyi Honvédségre és a rendvédelmi szervekre (Magyar Királyi Csendőrség, Magyar Királyi Rendőrség, Magyar Királyi Pénzügyőrség) épült. A megfigyelő, híradó, illetve fegyveres elhárító tevékenységbe azonban polgári személyek is bevonásra kerültek. Egyrészt, a tevékenységük kapcsán hatósági jogkörrel felruházott, polgári rendvédelmi feladatokat ellátó erdő-, mező-, hegy- és halőrök, gát-, zsilip- és csatornaőrök, másrészt a tűzharcosokból, polgári lövészekből, a legidősebb levante évfolyam tagjaiból felállított helyi karhatalom, polgárőrség tagjai. A leszálló ejtőernyősök észlelése esetén a polgári hatóságok vagy a lakosság bejelentéseit a helyi honvéd, csendőr, rendőr szervek a saját hatáskörben elrendelt intézkedés mellett a kerületi előjáróiknak, a körzeti Légvédelmi Központnak és az illetékes hadtest-parancsnokságnak továbbították, melyek az információkat, kiértékelés után felterjesztették az Országos Légvédelmi Központnak, illetve a VKF 1. és a HM 35. osztályának.⁴

Az ellenséges ejtőernyősök elleni harc operatív feladatai mindenekelőtt a Magyar Királyi Csendőrségre hárultak. A Magyar Királyi Honvédség kémelhárító közegei mellett a Magyar Királyi Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnoksága, és annak kerületi alosztályai végezték az ejtőernyős ügynökökkel és fegyveres diverzánokkal, valamint azok hazai segítőivel kapcsolatos nyomozati tevékenységet. Helyi szinten a csendőrség szolgálati feladatai közé tartozott a közrendet, az élet- és vagyonbiztonságot, a gazdaság és a hétköznapi élet normális működését veszélyeztető tevékenység elhárítása. Az ejtőernyős bevetések rendszerint a gyéren lakott térségekben történtek, ahol ez a rendvédelmi szervezet volt leginkább jelen. A folyamatos járőrözés révén a csendőrség fedezte fel leggyakrabban az ejtőernyős leszállást, illetve a külterületi lakosság is hozzá tudta a leggyorsabban eljuttatni az ilyen jellegű információkat. Az ellenséges csoportok felkutatása és felszámolása során általában a csendőrök irányították a helyi polgári karhatalom tevékenységét. 1942 tavaszától, az ejtőernyős elhárításra vonatkozó országos szabályozás kiadását követően a csendőr őrsök rendszeresen gyakorolták az ezzel összefüggő feladatokat.⁵

1943. V. 30-án Moszkvában felállították a Partizánmozgalom Központi Törzsét,⁶ a későbbiekben ez a törzs koordinálta a partizán osztagok bevetését. 1943 nyarán két kisebb — három, illetve két fős — magyar csoportot indítottak útnak. 1943. VI. 2-án a három fős „*Rózsa Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag*”⁷ és 1943. VII. 25-én pedig a két fős „*Kilián Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag*”⁸ szállt fel a Moszkva melletti bikovoi reptérről. Feladatuk az illegális kommunista mozgalommal való kapcsolatfelvétel, politikai agitáció és hírszerző tevékenység volt. A júniusban induló „*Rózsa Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag*” ezen kívül a fegyveres ellenállás előkészítésére is megbízást kapott. A korábbi szovjet ejtőernyős partizán osztagok kudarca miatt, ezúttal lengyel területen, Varsótól 40-60 kilométerre dobták le őket, onnan a partizánok segítségével szárazföldi úton kellett eljutniuk magyar területre. Ez csak a „*Rózsa Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagnak*” sikerült,⁹ de őket is elfogták a határvadász-

szok. A többiek útközben eltűntek, valószínűleg életüket veszítették a német biztonsági szervekkel, illetve a magyar határhadászokkal való összecsapás során.¹⁰

1943 július utolsó hetében egy 40-50 fős partizáncsoport támadta meg a magyar-lengyel határon, Rafajlovánál álló német határőr őrsöt. A legénység egy részét megölték, a többiek magyar területre menekültek. Mivel a partizánok jelenléte a magyar határsáv biztonságát is fenyegette, ezért a körzetben illetékes a máramaroszigeti csendőrszárny 2. szakaszának parancsnoka¹¹ a királymezői csendőr őrs és határhadász őrs legénységéből összeállított 27 fős csoporttal átlépte a határt, rajtaütött a partizánokon és kiűzte őket Rafajlovából. A helyi lakosok nagyszámú (1 000 - 3 000 fő) partizán jelenlétéről számoltak be, akik támadást terveztek magyar területek ellen is. A helyzetről értesülve a máramaroszigeti csendőr osztály segédtisztje¹² riadóztatta az aknaszlatinai csendőrszázadot, és kivezényelte Királymező-Németmokra térségébe. A kirendelést elrendelő csendőrtiszt személyes felderítést is végzett a határ mindkét oldalán. Jelentése nyomán a 2. hegyi dandár megerősítette a határszakasz védelmét, az ungvári csendőr tanzászlóalj két századát pedig kirendelték Királymező-Körösmező térségébe. A csendőrök közel 150 kilométer hosszú határszakaszt vontak ellenőrzés alá, ahol folyamatos járőrzést folytattak megerősített, golyószórós rajokkal. A Kárpátok keleti oldalán a németek indítottak támadást, a Luftwaffe gépei bombázták a partizánok táborait. Augusztus közepére a veszély elmúlt, az ungvári zászlóalj századai visszatértek állomáshelyükre.¹³

A fronton folytatott harc elősegítése érdekében a szovjet katonai vezetés újabb ejtőernyős partizán osztagok bevetését határozta el, lengyel, szlovák, magyar és román területen, hogy azok felderítő tevékenységet végezzenek. A Vörös Hadsereg felderítő parancsnoksága kezdeményezésére Moszkvában külön partizánszervező csoport alakult,¹⁴ a szovjetek újabb magyarországi akciókat terveztek, hogy a ledobott ejtőernyős partizán osztagok katonai adatokat gyűjtsenek a szovjet haderő számára. Másfél éves szünet után, 1943. VIII. 18-án éjszaka hét fős „*Pataki Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag*” szállt le magyar területen.¹⁵ Az osztag 18⁰⁰ órakor indult Bikovoról egy DC-3 gép fedélzetén, és 23⁰⁰ óra körül ért földet Kövesliget mellett, a Mencsul-havas térségében, Husztól északkeletre, 25 kilométerre. Elsődleges feladatuk a magyar határvédelmi létesítmények, az épülő Árpád vonal felderítése, a katonai mozgások megfigyelése volt. Utasítást kaptak a lakosság körében folytatott agitációs és toborzó munkára is, egy nagyobb partizán egység megszervezésére. Emellett közúti és vasúti robbantásokra, katonai célpontok elleni rajtaütésekre készültek.¹⁶

A leszállás nem a tervek szerint alakult. A rádiót tartalmazó ejtőernyős zsák messze elsodródott, csak hosszabb keresés után bukkantak rá. A másik, lőszerrel megrakott csomagot két helyi lakos találta meg. Nem jelentették be ugyan, de a csendőrök gyorsan megtalálták náluk, a két férfit őrizetbe vették, a zsákot elvitték. A csoport törzsparancsnoka¹⁷ a leérkezéskor fennakadt egy fán. Amikor elvágta az ernyője zsinórait, lezuhant és mindkét lábát eltörte. A hatóságok gyorsan értesültek a partizánok érkezéséről, és azonnal kereső akciót indítottak az elfogásukra. A partizánok azonban — a velük szimpatizáló ruszin lakosok segítségével — elrejtőztek. Nappal nem mutatkoztak, nem hajtottak végre támadásokat, így az elhárító szervek nem tudták, merre keressék őket.¹⁸

Az osztag közben széleskörű agitációs munkát folytatott a helyi lakosság körében, és sikerült kisebb illegális sejteket létrehoznia a közeli községekben (Alsószelistye, Ötvösfalva, Husztalsófalva, Iza, Berezna), illetve Nagyszöllösön, Munkácson és Huszton. Felvették a kapcsolatot az 1940 óta működő „Északkelet” illegális csoporttal. A beszervezett vasutasok, tartalékos katonák segítségével jelentős mennyiségű információt gyűjtöttek, amit rádión továbbítottak. 1943 szeptember elején újabb hét fős csoportot dobtak le erősítésül, a Mencsul-havas térségében, és két alkalommal érkeztek fegyverrel, lőszerrel, robbanóanyaggal megrakott ejtőernyős csomagok. A „Pataki Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” viszonylagos sikerét, nevezetesen azt hogy hónapokon át tevékenykedett leleplezés nélkül, és az létszámát is sikerült gyarapítani a csatlakozó lakosokkal, Moszkva túlértékelt. 1943 októberében parancsot küldtek, hogy „Pataki Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” parancsnoka egy rádiós kíséretében utazzon Budapestre, és ott is próbáljon hasonló szervező munkát folytatni. „Pataki Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” parancsnoka a rádiósával¹⁹ a fővárosban kapcsolatot keresett baloldali érzelmű személyekkel, diákokkal, szerb származású lakosokkal. Futárok útján érintkezésbe léptek egy pozsonyi ellenálló sejt tagjaival is. Kárpátalján ekkor már 110 tagot számlált a szervezete, és további 250 fő körül mozgott a támogatók száma.²⁰

A megélnékülő illegális tevékenység és az ismétlődő ejtőernyős ledobások további ellenlépésekre ösztönözték a magyar hatóságokat. A Magyar Királyi Honvédség növelte kárpátaljai jelenlétét, a fontosabb katonai objektumok, vasúti és közúti műtárgyak, hadiüzemek, bányák és fatelepek őrzésére 20-50 fős őrségeket helyeztek ki a veszélyeztetettnek ítélt körzetekbe, többnyire azonban csak gyengén felfegyverzett tartalékos állománnyal. Emelték a csendőrség létszámát, feltöltötték az őrsöket, eseten-

ként idősebb korosztályhoz tartozó honvédek átvételével, akik próbacsendőrként teljesítettek szolgálatot, és főleg őrzési feladatokat láttak el. A partizánok részéről leginkább fenyegetett Délvidék és Kárpátalja területén 1943. X. 1-jén a csendőrség számára életbe lépett a kiterjesztett fegyverhasználat. Ennek értelmében a csendőr köteles volt fegyvert használni mindenki ellen, aki magát gyanússá tette, és az igazoltatás elől menekülni próbált. Ez az intézkedés nagyban segítette, azt hogy a civil ruhás partizánokat vagy segítőiket a csendőrség elfogja és tőlük további információkat szerezzen. A rendelkezés azt is kimondta, hogy a csendőr csak úgy használhatja a fegyverét, hogy a helyszínen tartózkodó többi ember testi épségét ne veszélyeztesse, illetve ha megsebesítette a gyanús személyt, részesítse elsősegélyben, illetve szükség esetén gondoskodjon orvosi ellátásról.²¹

A partizánok elleni sikeres fellépés elősegítése érdekében különböző kiadványok révén igyekeztek módszertani útmutatóval szolgálni a helyi csendőr őrsök személyi állományának. A *Csendőrségi Lapok* 1943. decemberi számai a délvidéki partizánharcok tanulságait adták közre. Felhívták a figyelmet a bekerítés körülményeire, hogy ne szökhessenek meg a fegyveresek. Figyelmeztettek, hogy mindig megfelelően fedezzék magukat a csendőrök, mert a védett helyről tüzelő partizánok komoly veszteségeket okozhatnak nekik. Kiemelték, hogy a házakba, gazdasági épületekbe, rejtékhelyekre történő behatolás előtt lehetőség szerint alkalmazzanak kézigránátot vagy füstgránátot.²²

Az ellenlépések indokoltak voltak, mert az év végén moszkvai utasításra a „Pataki Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” diverzáns akciókba kezdett. Robbantást hajtottak végre a Beregszász-Máramarossziget vasútvonalon, Técső, Huszt, Ilosva térségében távirópóznákat semmisítettek meg, két esetben támadást intéztek magányos katonai járművek ellen. Berezna és Monostoros térségében megrongálták az erdei gazdasági vasút pályáját, felgyújtottak több kisebb fatelepet. 1944 januárjában sikerült felrobbantaniuk egy Huszt közelében álló üzemanyagraktárt. Ekkorra azonban a csendőr nyomozók fontos adatokat szereztek a szervezetről. 1944. II. 7-én elfogtak egy partizánt, majd 1944. II. 27-én éjszaka Huszton rajtaütöttek azon a házon, ahol az osztag vezetői tartózkodtak. A rajtaütésben 30 csendőr vett részt. A kibontakozó tűzharc során az automata fegyverekkel felszerelt partizánok ellen a csendőrök kézigránátot és füstgránátot is bevetettek. A harcban 3 partizán és az őket bújtató család 3 tagja életét veszítette, a többiek pedig elfogták, a csendőrök közül pedig három fő sebesült meg.²³ Ezt követően átfogó razzia kezdődött Huszt, Nagyszöllős, Munkács körzetében, majd Budapesten is. Egy fő kivételével valamennyi ejtőernyőst elfogták, köztük a „Pataki Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” parancsnokát is. Az „Északkelet” szervezetet felszámolták, vezetőit letartóztatták. Összesen mintegy 300 személyt vettek őrizetbe, közülük 200 főt ítélték el. A partizánharc szervezéséért hűtlenség címen, illetve fegyveres diverzáns cselekményekért 34 halálos ítélet született, melyből 24 került végrehajtásra.²⁴

A német megszállás nyomán, illetve a szovjet haderő gyors közeledése miatt 1944. IV. 1-jén Kárpátalját hadműveleti területté nyilvánították.²⁵ A hadműveleti területté válással és a leleplezett partizán szervezkedéssel összefüggésben, 1944. IV. 25-én Kárpátalján statáriumot vezettek be. A 12 800 km²-es terület közrendjére, közbiztonságára a VIII. csendőr kerület ungvári, beregszászi és máramarosi csendőr osztálya 8 szárnyának (Unvár, Nagyberezna, Beregszász, Nagyszöllős, Munkács, Máramarossziget, Huszt, Felsővisó) 119 őrséje ügylet. Ez szervezetszerűen 1 165 csendőrt jelentett, őrsönként átlagban 10 főt. Az egyes őrskerületek nagysága eltért, volt ahol két-három község, másutt 15-18 település tartozott egyetlen őrs illetékességi körébe, nagy kiterjedésű külterülettel. A szovjet ejtőernyős partizán osztagok felszámolásában bevethető központi tartalékot az ungvári csendőr tanzászlóalj ungvári és aknaszlatinai százada jelentett.²⁶

1944 tavaszán, a szovjet katonai vezetés fokozni kívánta a partizán aktivitást. Az Ukrajna területén folyó gerillaharc és a szomszédos országokban tervezett diverzáns tevékenység szervezésére, irányítására Kijevben létrehozták a Partizánmozgalom Ukrán Törzsét.²⁷ A Kijev melletti Szvjatosinoban nemzetközi partizán kiképző központot állítottak fel, ahol többek között magyar személyeket, a Szovjetunióba emigrált kommunistákat, illetve az arra jelentkező hadifoglyokat készítettek fel magyarországi ejtőernyős akciók végrehajtására. 1944 áprilisa folyamán Rovno mellett, Obarovban egy újabb bázist létesítettek, ami lényegesen közelebb esett a magyar vagy a szlovák határhoz.²⁸

1944 májusa folyamán több partizán bevetésre is sor került magyar területen. 1944 V. 5-én éjszaka Munkácstól délkeletre, 15 kilométerre, a Szernye-mocsár területén dobták le a 11 fős ukrán-ruszin összetételű „*Szuvorov Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot*”.²⁹ A leszállásnál a csoport kettészakadt, hét fő Bárdháza közelében, négy fő ettől északra, Fornos mellett ért földet. A parancsnokkal lévő hat fő északkeleti irányba, Mártonkő és a Buzsora felé indult, Bábakút térségében akartak tábor felállítani. Mivel az egyik rádiókészülék a leszálláskor használhatatlanná vált, a másik pedig az elszakadt négy embernél volt, az osztag nem tudott kapcsolatba lépni a felettes parancsnoksággal. A leszállásról érte-

sülve csendőr járőrök indultak a partizánok felderítésére. Az egyik járőr megtalálta Bárdházánál a puha talajba felületesen beletaposott ejtőernyőket. A másik járőr viszont belefutott a Mártonkő felé menetelő jól felfegyverzett partizán csoportba.³⁰

A partizánok elfogására a VIII. csendőr kerület-parancsnokság, az ungvári és kassai nyomozó alosztály haladéktalanul intézkedett. Riasztották az érintett ejtőernyős elhárító körzet honvéd és csendőr alakulatait, valamint a térségben állomásozó valamennyi rendvédelmi és karhatalmi csapatot. A partizánok igyekeztek kitérni az üldözők elől, és kerülve a lakott helyeket továbbra is északkeleti irányba, a határ felé igyekeztek. 1944. V. 7-én a munkácsi helyőrség és a helyi csendőrség átfogó kutatást indított a leszállási hely tágabb körzetében. Kishegy közelében rátaláltak a négy elszakadt partizán bújóhelyére. Tűzharcban két főt megöltek, egy főt elfogtak. A negyedik ejtőernyősnek sebesülten sikerült elmenekülnie, de néhány nappal később őt is elfogták. A partizánok rejtékhelyén egy rádiókészüléket, két géppisztolyt, két pisztolyt, egy zsák kézigránátot találtak.³¹ Az osztag másik része a nehéz terepen lassan haladva 1944. V. 17-re jutott el Vízköz-Ökörmező térségébe, ahonnan a Toronyi-hágó felé folytatták az utat. 1944. V. 18-án azonban Felsőbisztra mellett (Vízköztől északra, nyolc kilométerre) a határvadászok és csendőrök bekerítették az osztagot. A kibontakozó tűzpárbaj során három partizán életét veszítette, három fő kitört, és eljutott a közeli Sztrihalnyáig, ahol egy szénakazalban rejtőztek el. Az üldözők azonban hamarosan beérték, és harc közben megölték őket. Az első összecsapásból elmenekült az osztag rádiósnöje, de súlyos sebet kapott, és a vérvesztéségtől hamarosan meghalt.³²

1944. V. 9-én éjszaka Máramarosszigettől nyugatra, 10 kilométerre, Hosszúmező térségében újabb „*JEGOROV Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag*” szállt le 11 fővel.³³ Másnap, Szaplonecától délre a keresésükre kirendelt hosszúmezői, técsői és taracközi csendőr őrsök legénysége heves tűzharcot vívott a géppisztolyokkal felszerelt partizánokkal. Az összecsapásban három ejtőernyős elesett. A leszállás hírére a helyszínre érkezett az ungvári csendőr nyomozó alosztály parancsnoka.³⁴ A partizánok igyekeztek elmenekülni az üldözők elől. A csendőrök azonban másnap Kőhátnál elfogtak egy sebesült partizánt, akinél géppuskaállványt és lőszert találtak.³⁵

A hegyekbe felhúzódo partizánok kézre kerítésére kivezényelték a técsői 4. hegyi tüzérosztály egy századát. A 8-10 fős honvéd rajokat egy jó helyismerettel rendelkező csendőr vagy helyi lakos vezette. Rátaláltak egy rejtékhelyre, ahol három partizán húzta meg magát, de az utolsó pillanatban el tudtak futni a katonák elől. Este öt honvédet beöltöztettek juhásznak, hogy kicsalják az erdőből a bujkálókat. Éjfél körül megjelent egy ejtőernyős, hogy élelmet kérjen. A többiek az erdő széléről figyeltek, így amikor a katonák fegyvert rántottak, géppisztolytűzzel fedezték társuk menekülését. Mire a riasztott honvéd század a helyszínre ért már nem találta nyomát a partizánoknak. A katonák tesztelték a helyi lakosságot is. Civil ruhában fegyveresen élelmet kértek az emberektől, majd távozásuk után kis idővel egy egyenruhás honvédjárőr partizánok után érdeklődött tőlük. A magyar és román lakosság beszámolt a járőrnek a „partizánokról”, a ruszin lakosság viszont hallgatott róluk.³⁶

A „Jegorov Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” egyik tagját, egy rádiós nőt 1944. V. 16-án a csendőrség elfogta. A vallomása segített a hatóságoknak nyomon követni a csoport menekülési útvonalát. A térség átvizsgálása során számos eldobott felszerelési tárgy, ejtőernyő, jelzőpisztoly, kenyérszak, személyi iratok kerültek elő. Egy vegyes honvéd-csendőr járőr az egyik rejtékhelyen rátalált sebesülten a másik rádiós nőre, aki tüzet nyitott a rájuk. A választűz megölte a partizánt. A járőr két ejtőernyőt, sátorlapokat, forgópisztolyt, kézigránátokat, valamint a rádiórejtjelező kulcsot, német-orosz szótárt, térképeket, német és lengyel pénzt, különböző ruhadarabokat talált a halott mellett. Nyilvánvaló volt, hogy több személy is bujkált azon a helyen. A katonák egy géppisztolyos és egy golyószórós rajt hátra hagytak a rejtékhely körül. Este 23⁰⁰ órakor két partizán érkezett a helyszínre. Tűzharc során egy főt megöltek (ő volt a csoport parancsnoka), egy főt pedig sebesülten elfogtak.³⁷

1944. V. 18-án Aknaszlatina mellett a csendőrség őrizetbe vette a csoport egy újabb tagját. Az illető nem állt ellen, a fegyverét már korábbi összecsapás során elhagyta. Két partizán polgári ruhát próbált szerezni a pásztoroktól. Fegyverüket odaadták megbízhatónak tartott személyeknek, hogy rejtésük el azokat. A csendőrség folyamatos kutatásokat folytatott a körzetben, ennek során 1944. V. 28-án további három ejtőernyőst találtak meg. A napok óta éhező emberek harc nélkül megadták maguk. Egy nappal később a Taracköz határában az erdőőr elfogta az utolsó partizánt is, és átadta a máramarosszigeti csendőr nyomozó csoportnak. A foglyok beszámolójából kiderült, hogy a Hosszúmezőnél földet ért orosz, ukrán és lengyel tagokból álló osztag eredetileg lengyel területre indult. A célpontjuk a ledobás tényleges helyétől mintegy 150 km távolságra volt. A szállító gép valószínűleg az erős oldal-szél miatt tért el déli irányba, így kerültek az ejtőernyősök magyar területre.³⁸

1944. V. 10-én este 22³⁰ körül Munkácstól északkeletre, mintegy 30 kilométerre, Izvor község közelében szállt le a Kijevből indított 14 fős „*Vstutyin Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag*”.³⁹ A le-

szállásnál a csoport szétszóródott, a politikai helyettes eltűnt, a tüzserész pedig a lábát törte. Magyar részről riadóztatták a perecsényi és szolyvai katonai alakulatokat és a térségben lévő csendőr őrsöket. A partizánok keletre húzódtak Uklín és Kisanna község körzetébe. Innen küldtek 1944. V. 16-án rádióüzenetet Kijevbe, hogy erősítésre és további hadianyagra van szükségük. Közben több községbe is bementek és agitálták a lakosságot, hogy csatlakozzon hozzájuk. Másnap, Uklinnál katonák ütöttek rajta nyolc táborozó partizánon. Azok az utolsó pillanatban el tudtak menekülni, de hátrahagytak két sátrat, jelzőpisztolyokat, nagyobb mennyiségű lőszer, kézigránátot és egy élelmiszerral teli hátizsákot. Az ottmaradt papírok alapján azonosították az osztag magyar tolmácsát.⁴⁰

A kelet felé menekülő osztag öt tagja 22⁰⁰ órakor bement Kisanna községbe, hogy szimpatizáns családoktól élelmiszert szerezzen. Egy helyi lakos azonban értesítette a hatóságokat. Határvadászok és csendőrök fogták körül a házat, ahol a partizánok tartózkodtak. Megpróbálták élve elfogni az ejtőernyősöket, ők azonban tüzelni kezdtek, így a katonák kézigránátokat dobtak be a házba. Az épület kigyulladt, két partizán meghalt, a többi a hátsó ablakon át elmenekült, köztük a szilánksérülést szenvedő tolmács. A harc közben a partizánokat befogadó család több tagja is életét veszítette, öt főt sikerült kimenteni az égő házból.⁴¹

1944. V. 13-ra virradó éjszaka 1³⁰ és 2³⁰ között nagyobb szabású ejtőernyős vállalkozásra került sor. Felsővisó, illetve ettől északnyugatra, 15 kilométerre Szurdok és Sajómező térségében, ahol a „*Kuznyecov Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag*” és a „*Duboskin Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag*” szállt le osztagonként 17 fővel.⁴² Az osztagok lakatlan, erdős-hegyes területen értek földet. A leszállásnál „Kuznyecov Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” vezetője és négy embere könnyebb, a másik osztagnak pedig három tagja komolyabb sérüléseket szenvedett. A nagyobb létszám miatt a gépek csak kevés hadianyagot tudtak ledobni a csoportokkal, így azok egyelőre behúzódtak az erdőbe és várták az utánpótlást. A szovjet parancsnokság úgy látta, hogy Kárpátalja és Észak-Erdély határán egy nagyobb partizánbázis is kiépíthető, ahonnan mindkét irányban akciókat lehet szervezni. Ezért 1944. V. 24-én éjszaka útba indították a 11 fős „*Korolenko Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot*”, amelyhez nagyobb mennyiségű hadianyagot is csatlakoztattak. A ledobás azonban pontatlan volt, a csoport Borkút közelében ért földet, Sajómezőtől mintegy 40 kilométerre, délnyugatra.⁴³

Fokozódó partizán aktivitás az ország északkeleti térségében

1944. június elejére a szovjet haderő elérte a Kárpátok előterét. Az ott kiépített magyar védőállás, az Árpád vonal azonban megállította a támadást. A szovjet hadvezetés ezért a korábrinál is fontosabb szerepet szánt a magyar területre ledobott ejtőernyős csoportoknak, mind a katonai felderítés, mind a front mögötti terület propaganda és diverziós akciók révén történő destabilizálása terén. A bevetett partizán csoportok sikeresebb tevékenysége érdekében igyekeztek minél több magyar származású személyt is beszervezni az akciókba. Őket először ideológiai átképzésre kerültek Krasznogorszkba, illetve Juzsába. Azt követte a szvjatosinói vagy obarovi partizániskola. 1944 júniusban mintegy 200 magyar tartózkodott az obarovi táborban, július végén további 143 fő érkezett oda.⁴⁴

A kiválasztott személyek egy része különböző szovjet partizán osztagok tagjaként részt vett a földi harcokban, így már rendelkezett bizonyos tapasztalatokkal. A többség azonban az antifasiszta tanfolyam után csak néhány hetes gyorstalpaló kiképzést kapott, mely során elsősorban a kézfegyver használatot és a robbanóanyagok alkalmazását tanították. Ejtőernyős gyakorlatokra az adott körülmények között nem volt lehetőség. Volt, aki az éles bevetés során ugrott először az életében. Mindez már a leszállásnál komoly problémákat okozott. A csoportok szétszóródtak, a földet érésnél sokan megsérültek. Mivel az obarovi reptér nem volt alkalmas nagyobb, 15-20 fős egységek szállítására képes gépek indítására, a kiképzés után a partizánok visszakerültek Szvjatosinoba, onnan mentek bevetésre. Az osztagokat gyakran az utolsó pillanatban állították össze, az emberek nem ismerték egymást, felkészítésük nem volt megfelelő a kijelölt feladatok végrehajtására.⁴⁵

Az 1944 májusi tapasztalatok alapján a magyar hatóságok számos intézkedést tettek a partizánok tevékenységének visszaszorítására. A honvédelmi és belügyi tárca közös rendelkezést adott ki az ejtőernyős diverziós elleni harc összehangolására a honvédség, a csendőrség, a rendőrség és a közigazgatási hatóságok számára. Az egységes vezetést a VKF, illetve az Állam Védelmi Központ (ÁVK) látta el, a területileg illetékes hadtest- és honvéd kerület-parancsnokságok útján. Minden kerületben kineveztek egy szabotázs és partizán ügyekkel foglalkozó előadót, általában vezérkari tisztet, megfelelő segédszeméllyel. Az ejtőernyős elhárítás tekintetében a közbiztonsági szervek a kerületi katonai parancsnokságok alárendeltségébe kerültek. Ezek azonban csak olyan mértékben vehették igénybe a rendvédelmi testületeket, hogy azok eredeti feladatkörüket is el tudják látni. Katonai akció támogatására csendőröket csak az illetékes csendőr kerület-parancsnok, a rendőröket a rendőrkerületi szemléző

engedélyével vonhattak be. A csendőrök, rendőrök, pénzügyőrök azonban saját közbiztonsági tevékenységük során is találkoztak a partizánokkal, ilyen esetekben a honvédségtől függetlenül, önállóan léptek fel ellenük.⁴⁶

A veszélyeztetett körzetekben ejtőernyős jelentő (hírszerző) központokat állítottak fel, ahol a honvédség mellett jelen voltak a csendőrség és a rendőrség képviselői is. A határ menti központok kapcsolatba léptek a határon túli német hatóságokkal. Szlovákia felé a mindkét országban működő német biztonsági rendőrség közvetített. A csendőr, rendőr, pénzügyőr őrsök saját előjáróik mellett észleléseiket ezeknek a központoknak jelentették, melyek az adatokat elemzés után a kerületi ejtőernyős elhárító parancsnokságokhoz továbbították. A lakosság részéről érkező bejelentéseket a helyi szervek igyekeztek ellenőrizni, de minden információt tovább küldtek a központoknak, legfeljebb jelezték, ha valóságalapjukat bizonytalannak találták. Az elhárító szervek igyekeztek minél több partizánt élve elfogni, hogy további adatokat szerezzenek tőlük. A részletes kihallgatást a területileg illetékes csendőrnnyomozó alosztályok végezték, az érintett honvéd hadtest kémelhárító osztálya képviselőjének jelenlétében. Az elfogásról és a kihallgatásról a körzetben működő német biztonsági szerveket is értesítették. A kikérdezés központilag kiadott szempontrendszer szerint történt. A kihallgatások eredményét nemcsak a felettes parancsnokságokkal, hanem a helyi elhárítást végző szervekkel is közölték, hogy minél hatékonyabban léphessenek fel az ejtőernyős csoportok ellen.⁴⁷

A polgári lakosság távoltartására a partizánokkal való együttműködéstől 1944. VI. 13-án a Magyar Királyi Belügyminisztérium (BM) szigorú utasítást adott ki. Eszerint, az ejtőernyősöket rejtegető, támogató, harci tevékenységüket elősegítő civil egyénekkal szemben, a cselekmény bebizonyosodása esetén súlyos, adott esetben halálos ítéletet is ki lehet szabni. Más téren azonban a magyar vezetés igyekezett tekintettel lenni a helyi lakosságra. Kárpátalja katonai és gazdasági parancsnoka⁴⁸ azt kezdeményezte, hogy távolítsák el a községekből, az utakról a ruszin nyelvű feliratokat, mert a többségben szláv származású partizánok elsősorban azok alapján tudtak tájékozódni a leszállásuk helyéről és a követendő útirányról. Ezt a kérést azonban a kormány politikai megfontolásokból nem támogatta, mert ez nagymértékben csorbította volna a helyi ruszin lakosság autonómiáját, és még inkább a magyar kormány ellen hangolhatta volna őket.⁴⁹

A májusi tapasztalatok azt mutatták, hogy a korábbi kis létszámú, elsősorban szervező feladattal érkező csoportokkal szemben, 1944 folyamán erősebb, 11-20 fős jól felfegyverzett osztagok kerültek bevetésre. Az osztagokon belül a feladatok differenciálódtak. A parancsnok mellett a politikai agitáció és a toborzás folytatására politikai helyettes, a katonai akciók szervezésére pedig törzsparancsnok került kinevezésre. Az egyes tagok külön aknász (tűzszerész), felderítő, mesterlövész, nehézfegyver kezelő felkészítést kaptak. Rendszerint 2 rádiós került bevetésre, 2 készülékkel, mert korábban a nagy súlyú és érzékeny készülékek gyakran elvesztek, megrongálódtak, így a csoportok nem tudtak kapcsolatba lépni a parancsnoksággal. Mivel a leszállásnál sok sérülés történt, szanitécet vagy orvost is beosztottak az osztagokba. Jelentősen megnőtt a tüzérv, valamennyi ejtőernyős rendelkezett dobtáras géppisztollyal és nagyobb mennyiségű kézigránáttal. Ezen kívül golyószóró vagy géppuska, távcőves puská (gyakran hangtompítóval) és gyalogsági aknákat egészítették ki a fegyverarzenált.⁵⁰

Változott a harcmodor is. A földet érés után a csoport elsődleges feladata, a rejtőzés, megerősítés, megfelelő tábor kiépítése és a helyi lakossággal való kapcsolatfelvétel volt. A sikeres megkapaszkodás után, néhány héten belül újabb csoportot és hadianyag utánpótlást dobtak le számukra. A partizánok táborukat nehézfegyverrel és aknákkal biztosították. Nappal keveset mozogtak, információért vagy élelemért lakott területre főként az esti órákban mentek el. A kiküldött embereket távolabbról egy lövész csoport fedezte. Rajtaütéseket egymástól gyakran nagyobb távolságra hajtottak végre, hogy ezzel megosszák a keresésükre küldött erőket. A korábbi bevetésekkel ellentétben az ejtőernyősök már nem civil ügynökként tevékenykedtek, hanem harci egységként működtek. Mindez megnehezítette a felderítést és felszámolást. A két fős csendőr járőrök már nem vehették fel sikeresen a harcot az automata fegyverekkel felszerelt, túlerőben lévő ellenséggel szemben. A partizánok több alkalommal lesből rajtaütöttek a járőrökön, vagy azok kiküldése után a mindössze egy-két fővel biztosított kisebb őrsőkön és megölték a csendőröket. A helyi rendvédelmi erők megerősítésére a csendőr tanzászlóaljok alegységeit kihelyezték az ejtőernyős leszállások körzetébe. A helyi őrsök egy részét golyószóróval látták el, a csendőröket kézigránáttal és füstgránáttal szerelték fel, az őrs-parancsnok tiszthelyettesek, főtörzsőrmesterek géppisztolyt kaptak. A leszállt partizán osztagok felderítésére négy-öt fős csendőr, illetve 8-12 fős vegyes csendőr és honvéd járőrt alkalmaztak.⁵¹

Fokozott aktivitással kapcsolódott be a partizánok elleni harcba a honvédség is. A helyőrségek, katonai alakulatok kijelölt ejtőernyős elhárító egységei szükség esetén nagyobb terület átvizsgálását is biztosítani tudták. 1944 májusában Kárpátaljára vezényelték a Magyar Királyi Honvédség 1. Ejtőer-

nyős Zászlóalj, hogy vegyen részt a partizán csoportok felszámolásában. Az intézkedés előzménye, hogy a Magyarországot megszálló német Wehrmacht erők vezénylő tábornoka⁵² a magyar ejtőernyős zászlóaljat a fronton kívánta bevetni. Az egység hiányos felszerelése miatt a magyar honvédelmi miniszter⁵³ kitért a német kérés elől, azzal az indokkal, hogy a zászlóaljra a szovjet ejtőernyősök elleni harcban van szükség. Ennek megfelelően mozgósították az alakulatot, melynek első alegységei 1944. VI. 3-án érkeztek meg Kárpátaljára, Beregszászra.⁵⁴

Az 1944. V. 9-én bevetett „VATUTYIN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” heteken át próbált rejtőzni, és várta, hogy erősítést kapjon. 1944. VI. 19-én délután öt fő tartózkodott a Polenától északra kialakított táborban, a parancsnok három társával felderítésre ment, két fő pedig rőzsét gyűjtött, hogy jelzőtüzet rakjanak az éjszakára várt utánpótlást szállító repülőgépeknek. A partizánok táborát a 25/20. erődcsapad és a szolvyvai csendőr őrs megerősített járőre bekerítette. A kibontakozó harcban három partizán meghalt, négy fő elmenekült. Az összecsapás során két honvéd elesett, többen pedig megsebesültek. A csendőrök közül egy fő fejlövést kapott, és másnap a munkácsi kórházban belehalt a sebébe.⁵⁵ A partizánok két géppisztolyt, egy pisztolyt, egy rakétapisztolyt, 11 kézigránatot, egy rádió adóvevőt, valamint hat ruhával és élelemmel teli zsákot hagytak hátra. Nem sokkal később, egy újabb összecsapásban elesett a csoport parancsnoka. Az észak felé menekülő ejtőernyősök közül egy sebesült férfi és egy nő beregforrasi szimpatizáns családnál bújt el, a többi pedig Forráshuta térségében alakított ki új tábor. Az osztág vezetését a parancsnok halála után a politikai helyettes vette át. Mivel a várt erősítés nem érkezett meg, a csoport napközben rejtőzött, éjszaka a határ felé menetelt, hogy elhagyja az országot. A Beregforráson maradt két főt közben elfogta a területet módszeresen átvizsgáló csendőrség. A csoporttól elszakad, magányosan menekülő rádiós nőt szintén őrizetbe vette a polenai csendőr őrs járőre.⁵⁶

1944. június végén ismét fellángoltak a harcok Kárpátalja és Észak-Erdély határán, Máramaros-sziget térségében is. 1944. VI. 25-én éjszaka kilenc fős „**BALSAKOV Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag**” ért földet Szaplonca térségében. A leszállást a magyar szervek észlelték, így a técsői és hosszúmezői csendőr őrs járőrei még az éjszaka folyamán rajta ütöttek a szovjet ejtőernyős partizán osztágon. Két partizán meghalt, a többiek szétszóródtak. A két rádiós helyi családnál keresett menedéket.⁵⁷ A szomszédok azonban értesítették a csendőrséget. A nőt elfogták, a férfit, miközben megsebesítette a szállásadóját, elmenekült. Nem sokkal később azonban őt is elfogták a csendőrök, miközben éppen megpróbálta rádión felvenni a kapcsolatot a parancsnokságával.⁵⁸

1944. VI. 25-én fegyveres összecsapásra került sor Szaploncától 60 kilométerre délkeletre Felsővisó térségében, a Vasér völgyében is az 1944. V. 12-én leszállt partizánok és a felszámolásukra bevetett 67. portyázó század, illetve a vele érkező csendőr járőrök között. Ez a „**Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztág Felsővisó 1944. V. 12.**” elsősorban a körzetben lévő fűrésztelepeket fenyegette, és egyre jobban akadályozta a fakitermelést. A katonák közül egy fő elesett, négy fő megsebesült, a partizánok vesztesége három halott és négy sebesült volt. A tűzharc után a szovjet ejtőernyős partizán osztág visszavonult a hegyekbe.⁵⁹

Az események hatására a Magyar Királyi Honvédség 1. Ejtőernyős Zászlóalját Beregszászról Máramaros-szigetre helyezték át. A katonák szakasz és raj szintű járőrözést folytattak, amivel a közlekedési útvonalak biztonságát nagyban növelték. Felmerült, hogy a magyar ejtőernyősöket esetleg repülőgépekről vetnék be a nehezen járható területen lévő partizán bázisok felszámolására. Pontos információk azonban nem álltak rendelkezésre az ellenség táborairól, és a közeli aknaszlatinai reptér sem volt alkalmas nagyobb szállító repülőgépek üzemeltetésére. Így a honvéd ejtőernyősök csak földön kerültek bevetésre. 1944. júniusának utolsó napjaiban átfésülték a Máramaros-sziget körüli erdősegeket, de nem bukkantak a partizánok nyomára. A magyar szervek megpróbálták csapdát állítani, a csendőrség által korábban elfogott rádiós nővel megtévesztő üzenetet küldtek Kijevbe, utánpótlást kérve. A Magyar Királyi Honvédség 1. Ejtőernyős Zászlóalj egységei megszállták a megjelölt hely körzetét, szovjet gépek azonban nem érkeztek.⁶⁰

1944. VII. 5-én éjszaka a Rónahavas térségében 17 fős „**Maszlov Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztág**” ért földet a hegység északkeleti részén.⁶¹ A leérkezéskor két fő súlyosan, három fő könnyebben megsérült. A közelben lévő légvédelmi figyelő őrs észlelte és jelentette az ejtőernyősök érkezését. A partizánok elfogására kivezényelték a körzetben lévő csendőr őrsök személyi állományát és a határvadászokat. Az ejtőernyősök a földet érés pillanatától folyamatosan menekülésre kényszerültek. 1944. VII. 10-én a csendőrség és a honvédség alakulatai bekerítették a szovjet ejtőernyős partizán osztágot. A harc során hét partizán elesett, a többiek kisebb csoportokban ki tudtak törni. A parancsnok négy emberével átjutott a határon, és csatlakozott az Ukrajnában működő partizáncsapatokhoz. Nem sokkal utánuk további két partizán hagyta el Magyarországot, őket azonban elfogták az ukrajnai német szer-

vek. Három ejtőernyős heteken át bujkált, majd csatlakozott a később bevetett „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztaghoz”.⁶²

1944. VII. 9-én este két újabb partizánosztág érkezett Kárpátaljára, a Rónahavas körzetébe. Az egyik repülőgépen bevetésre került „**BURIJ Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot**” négy aknász katonával és nagyobb mennyiségű robbanóanyaggal is megerősítették.⁶³ A másik repülővel a 11 fős „**Koszik Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag**” érkezett.⁶⁴ A gépek a Rónahavas északkeleti erdős, szakadékos oldalára dobták a szovjet ejtőernyős partizánokat. A partizánok szétszóródtak, egy főnek nem nyílt ki az ernyője és halálra zúzta magát, hét fő megsérült, alig volt mozgásképes. Az osztág vezetője is fennakadt egy fán, és amikor levágta magát az ejtőernyőről, lezuhant és megsérült. Mivel nem találta az embereit, jelzőrakétát lőtt fel a gyülekezés elősegítésére, azt viszont a magyar szervek is észlelték, és a partizánok nyomába eredtek. A szovjet ejtőernyős partizán osztágok tagjainak a többsége Alsóhátárszeg-Uzsok irányában, a határ felé menekült, felszerelését hátrahagyva. A határvadászok többek között négy lőszerrel és robbanóanyaggal megrakott ejtőernyős zsákokat találtak. Az egyik szovjet ejtőernyős partizán osztág csoportja által elhagyott térképek Kolozsvár körzetét ábrázolták. A magyar szervek ebből arra következtettek, hogy a szovjet ejtőernyős partizán osztágot tévedésből dobták le a Rónahavason. Kolozsvár ugyanis nagy távolságra, mintegy 160-180 kilométerre esett a leszállás helyétől, Kijevből indulva azonban erős oldalszélben már egy 10 fokos eltérés nyomán is a Rónahavashoz érkezhettek a gépek.⁶⁵

1944. VII. 12-én az uzsoki csendőr őrs négy fős járőre két ejtőernyőssel futott össze. Az egyiket lelőtték, a másik súlyos sebbel bemenekült az erdőbe, de hamarosan elvérzett. A lövöldözés hangjára több partizán jelent meg a helyszínen, ezért a csendőrök feladták az üldözést. A további összecsapások során egy újabb partizán sebesült meg, akit másnap holtan találtak meg egy rejtkehelyen. Egy géppisztoly, 20 kézigránát, térképek és egyéb felszerelés volt nála. A csoport magyar tolmácsa Uzsok közelében csendőrökbe ütközött és tűzharcban elesett. Ebben a körzetben a helyi magyar és német lakosság nem támogatta a partizánokat, ezért azok több településen (Szarvasháza, Hidegrét, Tiha) erőszakkal szereztek élelmiszert. A határ felé igyekvő ejtőernyősök több alkalommal is összecsaptak katonai egységekkel. A Róna-havason álló repülő időjelző állomást biztosító Magyar Királyi Honvédség 64. Határvadász Portyázó Század honvédekjei egy fő partizánt lelőttek, egy fő partizánt pedig elfogtak. A határ közelében lévő 25/6. határvadász őrs szintén tűzharcot vívott az ejtőernyősökkel, mely során egy fő partizán meghalt, ugyanakkor három határvadász is megsebesült. A megmaradt partizánok egy nagyobb csoportja egy helyi erdőszel át kísértette magát a határon.⁶⁶

1944. VII. 9-én, leszállt még a „**Szopliko Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag**” is szeszállt Kárpátalján, Ungvártól északnyugatra, 20-25 kilométerre, a szlovák határ mentén. A 15 fős osztág már a leérkezés pillanatában harcba keveredett a magyar és szlovák határőr erőkkel.⁶⁷ Az osztág tolmácsa egy tóba esett, ahol a súlyos felszerelésétől nem tudott megszabadulni, így megfulladt. A politikai helyettest, aki egy szlovák határőr őrs körletében ereszkedett le, azonnal elfogták. Az osztág nyolc tagja magyar területen szállt le, Remetevasgyártól északkeletre, öt kilométerre. Az osztágparancsnok és hét társa összecsapott az elfogásukra kiküldött határvadász járőrrel. A katonák három főt vesztek, a partizánok közül egy fő meghalt, két fő pedig megsebesült. Az osztág szlovák területre menekült, hátrahagytak nyolc ejtőernyőt, egy géppisztolyt, egy láda lőszer és egy rádió tartaléktelepeit. 1944. VI. 12-én a takcsányi csendőr őrs járőre rajtaütött négy pihenő partizánon. A köztük lévő rádiós nő éppen üzenetet küldött Kijevbe, hogy várják az erősítést. A kibontakozó harcban a csendőrök a rádióst megölték, egy főt pedig elfogtak. Az elmenekült két partizán este összetalálkozott az időközben magyar területre visszatért osztág többi tagjával. A tíz ejtőernyős Éralja, Mércse, Szemerekő útvonalon, kelet felé, a Róna-havas irányába indult.⁶⁸

1944. VII. 21-én a Partizánmozgalom Ukrán Törzse a jól kiképzett 13 fős „**TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot**” vetette be Kárpátalja területén, a Róna-havas északnyugati körzetében.⁶⁹ Az osztág feladata nemcsak a katonai felderítés és elszigetelt diverziós akciók végrehajtása volt, hanem az elmúlt hónapokban a Róna-havas térségébe ledobott, szétvert, szétszóródott csoportok megmaradt tagjainak összegyűjtése, újjászervezése. Egy partizán magasabb egység felállítását tervezték, hogy a Kárpátok keleti oldalán felvonuló szovjet haderő áttörésének elősegítése érdekében komolyabb katonai akciókat, a magyar határvédelmet érzékenyen érintő támadásokat hajtsanak végre. A „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot” parancsnoka volt a legmagasabb rangú osztágvezető alezredesi rendfokozatban, aki egy partizán egység élén magyar területre érkezett.⁷⁰

A földet érés során öt fő, köztük a parancsnok megsérült. A rádiós nő fennakadt egy magas fenyőfán, ahonnan nem tudott lejönni. Közben megérkeztek a keresésükre küldött honvédek. A kibontakozó tűzharcban a rádiós nő meghalt, a többiek visszavonultak. Mivel a honvédeknek is halottaik és sebe-

sültjeik voltak, egyelőre nem üldözték a partizánokat, hanem visszatértek Havasköz községbe. A ki-rendelt csendőr és honvéd alakulatok viszont három napon át követték a partizánokat. akik észak felé menekültek. Viharos község térségében a Vojevogyin vízesés mellett egy jól védhető helyet találtak, ahol tábornok rendeztek be. 1944. VI. 25-én hajnalban egy póttartalékosokból álló honvéd alakulat indult a keresésükre, amelyet a rejtékhelyükről meglepetésszerű tüzellel árasztottak el. A honvédek sietve visszavonultak, hátrahagyva két géppuskát és két aknavetőt. Az elért pillanatnyi siker azonban nem oldotta meg a partizánok legnagyobb problémáját, nem volt rádiósuk és adóvevőjük, hogy felveszék a kapcsolatot Kijevvel, és utánpótlást kérjenek.⁷¹

A leszálláskor a osztag négy tagja, köztük a politikai helyettes, a másik rádiós és a tolmács a többiekől 15-20 kilométerrel délebbre, Mokra-Nádaspaták térségében ért földet. Ők, a keresésükre érkező honvédek és csendőrök elől déli irányba tértek ki. Rádiózni ők sem tudtak, mert volt ugyan készülékük, de a kódok a másik rádiósnál voltak. A négy partizán Nagymogyorós-Beregsárrét útvonalon haladt délnyugati irányban. Beregsárrét határában — Munkácstól északnyugatra, 15 kilométerre — csendőr járőrrel találkoztak. Az egyik csendőrt lesből, hangtompítós távcsöves puskával lelőtték. Ezt követően azonban a Munkács-Ungvár főút közelében növekvő számú ellenőrző pontok, illetve katonai és csendőr járőrök miatt ismét észak felé fordultak, és Antalóc érintésével visszatértek a kiindulási helyükre, Mokra körzetébe, hogy megkeressék a „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot.”⁷²

A Kárpátok előterében egyre veszélyesebbé váló hadi helyzet és a Kárpátalja keleti területeit érintő ismétlődő partizánbevetések hatására a magyar hatóságok további ellenintézkedéseket tettek. A VIII. hadtest-parancsnokság kezdeményezésére bizonyos módosításokat hajtottak végre az ejtőernyős elhárító szolgálat működésében. Az ejtőernyős figyelő szervek híradó rendszerét közvetlenül összekapcsolták a területi rendőrségi, csendőrségi, illetve a légvédelem és a Magyar Államvasutak (MÁV) által használt hálózattal, valamint a kémelhárító szervekkel. Ez meggyorsította a hírközlést, megkönnyítette a jelentések ellenőrzését, kiértékelését, illetve az elhárítással kapcsolatos intézkedések kiadását. Megváltoztatták az ejtőernyős körzetek határát. Eddig azok a légvédelmi körzetek területéhez igazodtak, hogy a berepülő gépek nyomon követése könnyebb legyen. Mivel azonban már nagyszámú csoport szállt le, és a harc ellenük alapvetően a földön zajlott, a helyi hatóságokkal és rendvédelemmel való együttműködés zökkenőmentessége érdekében az ejtőernyős elhárító körzethatárokat a közigazgatási határokhoz igazították.⁷³ 1944. VII. 21-én a VKF intézkedett, hogy az 1. honvéd ejtőernyős zászlóaljat helyezték át Uzsok-Fenyvesvölgy körzetébe, a határvédelem tartalékaként. Az alegységek részt vettek az erődítési munkálatokban, fedezékek építésében, illetve járőrszolgálatot láttak el a mögöttes területen, hogy a térségben megjelenő partizánok ne veszélyeztethessék a határvédelmet. A hatóságok a magyar és ruszin nyelvű sajtó útján, például a *Ruszke Szlovo* 1944. VIII. 22-ei számában felszólították a lakosságot működjen együtt a partizánok elleni harcban, jelentsen minden szokatlan eseményt, ejtőernyős leszállást, idegen személyek felbukkanását.⁷⁴

A partizán bevetésekkel szembeni intézkedések feltétlenül indokoltak voltak, Kárpátalján kívül az ország más körzeteibe is ejtőernyős csoportok érkeztek. 1944. VII. 25-én Békés vármegyében, Békés és Doboz között ért földet az orosz, magyar és román nemzetiségű 13 főből álló „*Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag Békés 1944. VII. 25.*”. A sarkadi és békési csendőrség közvetlen a leszállás után rajta ütött az ejtőernyősökön. Egy főt, az osztag rádiósát harcban lelőtték, egy fő sebesülten öngyilkos lett, hogy ne kerüljön kézre, három további személyt élve elfogtak. A csoportot eredetileg Debrecen-Nagyvárad térségében tervezték bevetni, de a repülőgép 60-70 kilométerrel túlrepült a célpontra. Mivel a bevetés az ország belső területén történt, a hatóságok különösen nagy fontosságot tulajdonítottak az ellenséges osztag mielőbbi felszámolásának. A csendőrség, valamint magyar és német katonai alakulatok megpróbálták bekeríteni a leszállás helyét. A lakosság kikérdezése során azonban azt tapasztalták, hogy az emberek nem adtak pontos felvilágosítást az ejtőernyősök mozgásáról, különösen a német szerveknek. Ezért a keresés nagyobb területre, több megyére is kiterjesztették. A következő hetekben további három fő került a német, három fő pedig a magyar hatóságok kezébe.⁷⁵

1944. VII. 23-án az 1. Ukrán Front balszárnya támadást indított a Kárpátok előterében kiépített magyar védelmi vonal, a Hunyadi állás ellen. Ennek támogatására a Partizánmozgalom Ukrán Törzs fokozott aktivitására utasította Kárpátalján ledobott osztagokat. Több felderítési adatot és komolyabb fegyveres akciókat követelt tőlük, ugyanakkor rendszeres utánpótlást is igyekezett biztosítani a számukra. Az 1. Magyar Hadsereg mozgásának, ellátásának megzavarása, a közlekedési, hírközlési vonalak rombolása, fontos katonai információk továbbítása, illetve a front mögötti területen való zavarkeltés az adott katonai helyzetben jelentős segítséget nyújthatott a szovjet csapatok számára. A korábban bevetett csoportok kudarca után a kijevi központ sokat remélt a „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagtól.”. Azt várták az osztagtól, hogy olyan központi partizánbázist építsen ki, ahol nemcsak a

hadianyag utánpótlást fogadhatják és a szétszóródott csoportok újraszervezését biztosíthatják, hanem ahol a szomszédos szlovák és lengyel területekre szánt csoportok is biztonságban leszállhatnak, és néhány napi pihenő után megerősödve indulhatnak útnak, a feladataik végrehajtására.⁷⁶

1944. VII. 25-én éjszaka a partizánok erősítést vártak Kijevből. Indulás előtt abban állapodott meg a szolgálati előljárójukkal,⁷⁷ hogy ha valami történne a rádiókkal és nem tudnának bejelentkezni, a törzs akkor is küld utánpótlást, embereket és hadianyagot. Megbeszélték, hogy milyen fényjelzésekkel, milyen alakzatba helyezett máglyákkal jelölik meg a ledobás helyét. A repülőgép megérkezett, több kört is leírt a máglyák felett, de rádiójelzés hiányában a gép parancsnoka nem volt biztos abban, hogy tényleg a partizánok várják odalent az erősítést. Ezért tovább repültek, de távolabb ledobták a fedélzeten lévő hat fő tüzszereszből álló „**BLINDJUK Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot**”, azzal, hogy a diverziós feladatuk mellett, derítsék ki, mi történt „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztaggal” és próbáljanak kapcsolatba lépni velük.⁷⁸ Az ugrásnál azonban baleset történt, az egyik ejtőernyős, az ernyőjénél fogva fennakadt a gépen. A pilóták ezt nem vették észre, csak a kijevi leszállás előtt közölte velük az irányítótorny. Ekkor gyorsan visszahúzták a gép fedélzetére a pórul járt ejtőernyőst,⁷⁹ aki túlélte az utat, és hosszabb gyógykezelés után felépült.⁸⁰

Ugyanezen az éjszakán egy másik gép egy katonai felderítői feladatokkal megbízott „**KOHUT Ejtőernyős Partizán Osztagot**” is ledobott rádió adóvevővel, a Róna-havas déli részén. Ennek feladata, a Vereckei- és az Uzsoki-hágók felé vezető köz- és vasútvonalak katonai forgalmának megfigyelése volt. A bevetést az 1. Ukrán Front partizán törzse szervezte. Az ugrás során, három főt követően kidobták a felszerelést és a rádiókészülékeket tartalmazó csomagokat. Ezzel azonban sok időt vesztek, így a másik három ember az előzőktől távol ért földet. Az erős szélben az ejtőernyősök nagy területen szétszóródtak. Egy partizánnak nem nyílt ki rendesen az ernyője, lezuhant és életét veszítette. Egy másik ejtőernyőst a turjaremeti őrs járőre fogta el. Az illető sántított, valószínűleg a leszállásnál sérült meg, és a géppisztolyát is akkor veszthette el, mert késsel támadt a csendőrökre, akik lefegyverezték. A gépből utoljára ugró két partizán épségben Turjamező, Turjavágás közelében ért földet.⁸¹

1944 július utolsó napjaiban a Róna-havas északi térségében „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” lassan megerősödött. Az osztagparancsnok felderítőket küldött szét, hogy összegyűjtse a térségben bujkáló partizánokat. Ekkor csatlakozott az osztaghoz a „Vatutyin Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” öt megmaradt tagja. A leszálláskor „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagtól” elszakadt négy partizán Mokra körzetében kereste parancsnokát. Hozzájuk csatlakozott a „KOHUT Ejtőernyős Partizán Osztag” két életben maradt tagja, akik maguk is a „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztaghoz” igyekeztek. Ez a csoport 1944. VII. 29-én, Mezőhután keresztül eljutott a „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” prilukai táborába. További erősítést jelentett „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” számára, hogy felderítői megtalálták a már hetek óta a Róna-havason bolyongó „BLINDJUK Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot”. Ugyanakkor a Róna-havas nyugati szektorában táborozó „SZOPILKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” is felvette a kapcsolatot az „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztaggal”. Így a „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” egysége 28 harcossal, és a „SZOPILKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” 8 emberével, valamint több helyi csatlakozó ruszin lakossal, már számottevő erőt képviselt.⁸²

A „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” sikerének titka az volt, hogy nem bocsátkozott harcba a magyar erőkkel, hanem kitért előlük, és a toborzást tekintette elsődleges feladatának. Tíz kisebb agitáló csoportot állított fel, mindegyikbe beosztott két-két partizánt és több helyi lakost. Ezek járták a vidék falvait, különösen a nagybereznai, perecsenyi és volóci járásban, röplapokat osztogattak és együttműködésre, csatlakozásra bíztatták az embereket. 1944 augusztus elején a német haderő állományába tartozó orosz-ukrán vlaszovista egységet telepítettek a Róna-havas déli körzetébe, Patkos községbe, hogy azok is részt vegyenek a partizánok elleni harcban. A front közeledtével azonban a partizán osztag tagjainak sikerült számos katonát rávenni arra, hogy szökjenek át a partizánokhoz. Az osztag vezetője igyekezett összegyűjtetni a többi osztag által hozott, vagy nekik utánpótlásként ledobott, de a menekülés során elrejtett felszerelést is, így fegyverrel és lőszerrel kellően el volt látva. A legnagyobb problémát a növekvő létszámú osztag élelmezése jelentette, ezért az emberei éjszakánként betörték falusi boltokba, élelmiszerraktárakba.⁸³

1944 Július végén a szervező és felderítő tevékenység mellett a kijevi parancsnokság sürgetésére „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” fegyveres támadásokba kezdett. Az első ilyen akciók azonban kudarccal végződtek. Helyi lakosok tájékoztatták a partizán osztagot arról, hogy Szemerekő faluba egy honvéd század érkezett a partizánok elleni harcra. A partizánok megelőző támadást határoztak el. Éjszaka 25-30 partizán rajtaütött a falu szélén sátrakban táborozó katonákon. A támadás azonban nem járt különösebb sikerrel, egy partizán meghalt több megsebesült a tűzharcban. Ugyan-

csak kudarccal végződött „SZOPIKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” Ungbükkös községben végrehajtott akciója is. A parancsnok öt emberével élelmiszerért ment be a településre, de belefutott egy katonai alakulatba. A tűzharc során az osztag parancsnoka is megsebesült. Társai elmenekítették, de két hétig nem tudott lábra állni. Bajba került a „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztaghoz” csatlakozó partizán katonai felderítő is. A szolyvai vasútállomáson egy csendőrségi igazoltatás közben gyanút keltettek a hamis papírjai. A partizán azonban a nagy forgalmat kihasználva el tudott futni a letartóztatás elől.⁸⁴

1944. VII. 30-án Szinyák községtől délkeletre szállt le a hét fős „**HLEBA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag**”, szintén elsődlegesen felderítési megbízással. Feladatuk Szolyva térségében az Uzsoki- és Vecke-hágók felé vezető út- és vasútvonalak megfigyelését kapták. A leszállást követően azonban egy ott állomásozó honvéd alakulatba ütköztek. A kibontakozó harcban három partizán életét veszítette. Az osztag három tagja el tudott menekülni délkeleti irányba, ahol a Mártonkő erdőiben próbáltak elrejtőzni.⁸⁵

Ugyanezen az éjszakán azaz 1944. VII. 30-án ettől a „HLEBA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” földet érésétől 100 kilométerre keletre, a Tatár-hágó térségében a körösmezői csendőr őrs megerősített járőre tűzharcot vívott egy újonnan érkező hét fős „**Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag Tatórhágó 1944. VII. 30.**” három tagjával. Az egyiket lelőtték, de egy csendőr is megsebesült. A partizánok az erdőbe menekültek, ahová a csendőrök a sötétben már nem tudták követni őket. Egyre inkább általános jelenségnek számított, hogy a közbiztonsági szolgálat ellátása közben a rendvédelmi erőknek fegyveres partizánok kisebb-nagyobb csoportjával kellett összecsapni. Minden járőr ennek a lehetőségével indult útnak, és ha egy-egy őrs állomásozó részét kivezényelték a környéken bujkáló ejtőernyősök elfogására, a parancsnoknak az őrs megfelelő védelméről is gondoskodnia kellett, mert a partizánok egyre gyakrabban jelentek meg a településeken is. Közvetlen partizán támadás Körösmező esetében fordult elő, ahol 20 fő volt a csendőr őrs létszáma, ezért kevésbé fenyegetett célpontnak számított, de a kisebb őrsöknél, ahol csak hat-hét csendőr állomásozott ez a helyzet egyre nagyobb problémát jelentett.⁸⁶

A hátország védelme, 1944 augusztusában

Augusztus elején a szovjet haderő újabb támadást indított a Kárpátokban kiépített magyar állások ellen, de egyelőre nem sikerült áttörni azokat. 1944. VIII. 5-én felállították a 4. Ukrán Frontot, ennek az ereje azonban nem volt elég az 1. magyar hadsereg ellenállása megtöréséhez. A magyar csapatok utánpótlásának akadályozása, közlekedési, hírközlési vonalaik rombolása, a mögöttes területek közrendjének, közbiztonságának megzavarása egyre nagyobb jelentőséget kapott. Ezért a Partizánmozgalom Ukrán Törzse, valamint az 1. és a 4. Ukrán Front parancsnoksága mellett működő partizántörzs további ejtőernyős csoportokat indított magyar területre.⁸⁷

A kijevei partizán parancsnokság⁸⁸ vezette kijevei partizán parancsnokság általában nagyobb létszámú osztagokat vetett be, melyeknél az osztagok személyi állományának fele, kétharmada magyarokból állt. Több osztag parancsnoka is magyar volt.⁸⁹ Feladatuk kijelölésénél a szervezés, toborzás és bázisépítés mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapott az aktív diverziós tevékenység. Az 1. és 4. Ukrán Front partizántörzsei által szervezett akciók során rendszerint kisebb létszámú szovjet (orosz–ukrán–ruszin) csoportokat dobtak le, csak egy-két magyar vagy magyarul beszélő személy volt köztük, és elsődleges feladatként a katonai felderítést kapták. A magyar területen bevetett partizánosztagokat az 1. Ukrán Front szállító parancsnoksága, illetve a 8. és 44. polgári légiflotta ezred kétmotoros (DC–3, Li–2, PSZ–47) gépei juttatták célba.⁹⁰

A magyar rendvédelmi szerveknek, elsősorban a csendőrségnek és az ejtőernyős elhárító szolgálatnak az egyre szélesedő partizán tevékenység mind több feladatot jelentett. 1944. VIII. 3-án Bereznék-Rókamező térségében a kovácsréti csendőr őrs járőre egy kunyhóban egy fegyverest fedezett fel. Az illető a csendőrök igazoltatási felszólítására azonnal tüzet nyitott, majd elmenekült az erdőben. Valószínűleg a „HLEBA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” egyik elszakadt tagja volt. 1944. VIII. 4-én éjszaka Királymező és Brusztura térségében (Máramarosszigettől északra, 40 kilométerre) öt fős „**Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot Királymező 1944. VIII. 3.**” láttak leszállni, akik a kivezényelt csendőrök elől behúzódtak a sűrűbb erdőségbe. 1944. VIII. 5-én Kárpátalja nyugati régiójában Percseny községben a „Szopilko Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” három embere élelmiszert zsákmányolt a helyi Hangya-boltból. A zsákmánnyal keleti irányba, a Róna-havas felé távoztak. Ugyanezen az éjszakán 40 kilométerre, délebbre, Beregsárrét mellett, Nagymogyorós, majd Kismogyorós községben öt partizán betört a Hangya-boltokba, és élelmet rabolt.⁹¹

A Róna-havas déli oldalát borító erdőségben, Mezőhuta térségében egy 20-25 főnyi partizán bujkált. A partizánok éheztek, de a csendőrség folyamatos járőrözése miatt nappal nem mertek a falvakba bemenni. 1944. VIII. 7-én rajtaütést kíséreltek meg a Magyar Királyi Honvédség turjamezői raktára ellen, de a hét tagú őrség visszaverte a támadást, egy német egyenruhás partizánt lelőttek. A raktár védelmét másnap 35 honvéddel erősítették meg. A helyi csendőrség megpróbált csapdát állítani az a partizánoknak. Éjszaka állást foglalt a község szélén és várta az ennivalóért érkező partizánokat. A csendőrök azonban nem tájékoztatták, hogy a falu védelmére egy felfegyverzett leventékből álló ejtőernyős elhárító egységet is kivezényeltek. A két csoport az éjszaka közepén vette észre egymást és kölcsönösen ellenségnek nézve a másikat, tüzet nyitott rá. A félreértés gyorsan tisztázódott, sebesülés nem történt. A következő éjszaka azonban a partizánok az öt kilométerre lévő Turjasebes községben fosztogattak. A hírről értesülve a turjamezői csendőrség azonnal oda indult, a partizánok azonban már elmentek, a sötétben nem akadtak a nyomukra. A térségben folytatott razziák során a csendőröknek egy partizánt sikerült elfogni. A kolozsvári illetőségű partizán 1942-ben esett fogságba, onnan jelentkezett partizániskolára.⁹²

A fokozódó partizán jelenlét miatt 1944. VIII. 8-án, Kassán, a német biztonsági szolgálat székházában a magyar, a német és a szlovák biztonsági szervek közös megbeszélést tartottak. Magyar részről a VIII. csendőr kerület parancsnoka és a VIII. hadtest 2. (kémelhárító) osztályának képviselője vett részt a tanácskozáson.⁹³ A németeket az eperjesi és a miskolci biztonsági rendőrség parancsnoka, a szlovákokat az eperjesi kerület katonai és csendőr parancsnoka, a kémelhárító szolgálat vezetője és az eperjesi rendőrség közbiztonsági előadója képviselte. A felek megállapodtak abban, hogy rendszeres megbeszéléseket tartanak az aktuális helyzetről, a magyar-szlovák viták elkerülése érdekében mindig német jelenlét mellett. A határvédelmi szervek és a két csendőrség folyamatosan tájékoztatják egymást, és megszervezik a nyomon követést, ha a partizánok a határon keresztül a másik ország területére menekülnek. A helyzetet nehezítette, hogy a szlovák csendőr alezredes tájékoztatása szerint, Szlovákiában nem volt megszervezve a hatékony partizán elhárítás. Az egyes csendőr őrsök személyi állománya 3-4 főből állt, Eperjesen is csak 30-40 főnyi központi tartalék állomásozott. A csendőrök legfeljebb csak megfigyelni és jelenteni tudták a partizánok tevékenységét, de az eredményes fellépéshez nem volt elég erejük. A szlovák lakosság jelentős része a partizánokkal szimpatizált, ami nagyban akadályozta az ellenük való harcot.⁹⁴

A Partizánmozgalom Ukrán Törzse 1944 augusztus elején egy nagyobb ejtőernyős állított fel, hogy Munkács térségében egy erős partizán gócot hozzon létre. Az „**USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag**” első felének bevetésére 1944 VIII. 8-án került sor 14 fővel.⁹⁵ Az „**USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagnak**” alárendelt 9 fős „**HORVÁTH Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag**” — akinek a parancsnoka egyben a „**USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagnak**” politikai helyettese is volt — két héttel később követte az előjáró osztagának a bevetését. A fronton kialakult nehézségei miatt a Vörös Hadsereg illetékesei sürgették új partizán egységek ledobását, így az akcióra különösebb előkészületek nélkül, gyorsított ütemben került sor. A 23 fő fele csak antifasiszta iskolát végzett, gerillaharcra való kiképzést nem kapott. „**USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagnak**” feladata a földet érés és táborépítés után elsősorban a Munkács-Szolyva és a Huszt-Beregszász vasútvonal rombolása volt, illetve fegyveres rajtaütések végrehajtása a Munkács-Beregszász és a Huszt-Ökörmező országúton. Emellett folyamatos felderítő tevékenységet kellett folytatnia a térségben zajló katonai mozgásokról, és széleskörű propagandát kifejteni a helyi lakosság körében.⁹⁶

„**USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag**” parancsnoka korábbi erdési munkájából jól ismerte ezt a vidéket. Az ejtőernyősök ledobása azonban nem az általa kért laza talajú, fedetlen Szernyemocsár területén történt, hanem attól keletre, a Beregújfalu-Makarja-Kissarkad közötti erdő területén. A hiányos ejtőernyős kiképzés miatt szinte mindenki megsérült. Az osztag egyik tagja fennakadt egy fán, és amikor elvágta az ernyője zsinórait, lezuhant és összetörte magát. Mivel mozgásképtelen volt, társai ott hagyták. Hogy élve ne kerüljön fogságba, öngyilkos lett (más adatok szerint viszont a társai végeztek vele).⁹⁷ A többiek a Kissarkad-Nyíresújfalu-Ardánháza útvonalon haladtak, céljuk a Munkácstól keletre fekvő Buzsora (1086 m) és a Mártonkő (967 m) hegy elérése volt. A magyar hatóságok a leszállás észlelésekor, csendőr és honvéd járőröket küldtek ki a partizánok felkutatására. A keresésbe bekapcsolódott a térségben állomásozó, feltöltés alatt álló 357. német gyaloghadosztály is. A néhány katona a hadosztály hadtáp részlegéből, helyi lakosok segítségével elszabadult lovakat keresett az erdőben, amikor az „**USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag**” tagjaiba ütköztek. Két német szolgálatban álló ukrán származású katona csatlakozott a partizánokhoz, egy erdőört pedig azért vitt magával az osztag, hogy mutassa meg a legbiztonságosabb útvonalat.⁹⁸

1944. VIII. 11-én, amikor elérték a Mártonkő térségét (Munkácsról keletre, 25-30 kilométerre), „USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” bejelentkezett rádión a kijevi parancsnokságnál. Erősítést és hadianyag utánpótlást kért. Ennek megérkezéséig igyekezett elrejtőzni a keresésére küldött honvédek és csendőrök elől. A Magyar Királyi Honvédség megerősítette a térségen keresztülfutó utak és vasútvonal védelmét. A Magyar Királyi Honvédség 13. Gyaloghadosztály Felderítő Zászlóaljának 300 honvéde a helyi csendőr őrsök legénységével közösen átfésülte a Mártonkő és a Buzsora erdősegeit, de nem bukkantak rá a partizánokra. „USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” tagjai hét napon át rejtőztek. Az élelmük elfogyott, de nem próbáltak meg szerezni, inkább napokon át éheztek, csakhogy ne hívják fel magukra a figyelmet. Ez a taktika bevált, a nagyobb honvédségi erők 1944. VIII. 15-én elvonultak. „USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” újabb rádióadásban ismét embereket és felszerelést kért a harci feladatok megkezdéséhez.⁹⁹

1944. VIII. 8-án szállt le Ózd körzetében a 13 fős „SZÖNYI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”, melynek elsődleges feladata egy olyan bázis kiépítése volt, ahová újabb partizán osztagok érkezhettek, és nagyobb mennyiségű hadianyagot juttathatnak el, amivel felszerelhetik a toborzás nyomán csatlakozó helyi lakosokat. A Szovjetunióban élő magyar kommunista vezetők meggyőzték a szovjet katonai illetékeseket, hogy az észak-magyarországi ipartelepeken dolgozó munkások egy kis ösztönzés hatására tömegesen állnak majd a partizánok mellé. A tájékozódás és kapcsolatfelvétel megkönnyítése érdekében a csoportba beosztottak több, erről a területről származó, hadifogságba került bányász és gyári munkást, akik viszont csak antifasiszta iskolát végeztek, partizánképzést nem kaptak. A bázis sikeres kialakítása és a csoport létszámának megnövelése után a következő feladat Ózd, Diósgyőr és Borsodnádásd gyárai, a körzetben lévő hidak és vasútvonalak elleni támadások végrehajtása volt.¹⁰⁰

A „SZÖNYI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” parancsnoka magyar repülőhadnagy volt, aki 1941-ben került fogságba.¹⁰¹ Az eredeti 15 főre tervezett osztagból azonban két ember hátra maradt, hogy nagyobb mennyiségű fegyver és hadianyag férhessen el a repülőgépen. Az osztag komoly fegyverzettel rendelkezett (13 géppisztoly, egy golyószóró, egy távcsöves puska, 40 kézigranát), és két nagy ejtőernyős zsákban további felszerelést, élelmet és lőszeranyagot vitt magával. Az osztag ledobását a környéken működő rádiós ügynök segítette. A bevetés során 10 partizán Tarnalelesztől északra erdős területen ereszkedtek le, szinte mindenki fennakadt a fákon. A földre való lejutás közben három fő komolyabban megsérült, az ejtőernyők pedig az ágakon maradtak, ami árulkodó jelként szolgált. Az utolsóként ugró három fő a többiekől távol, a hegygerinc másik oldalán, Domaházától délre ért földe.¹⁰²

A hatóságok 1944. VIII. 9-én reggel értesültek arról, hogy az erdőben gombászó emberek katonai ejtőernyőt találtak. A tarnaleleszi csendőr őrs-parancsnok,¹⁰³ azonnal jelentette ezt a VII. csendőr kerület-, az egri csendőr osztály- és az egri csendőr szárny-parancsnokságnak, valamint a VII. hadtest-parancsnokságnak, és erősítést kért a partizánok elfogására. A kirendelt csendőr század egy szakasza átkutatta az ejtőernyő megtalálásának helyét. További hat ernyőt és egyéb felszerelési tárgyakat találtak, majd ráakadtak a partizánok első táborhelyére az 542-es magaslat közelében. A „SZÖNYI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” parancsnoka néhány társával közben bement Palinapusztára, és élelmet kért a helyi lakosoktól. Utána felvette a rádiókapcsolatot Kijevvel és bejelentette a megérkezést. Közben Borsodszentgyörgy és Palinapuszta között 15-20 honvéd és négy-öt csendőr kutatta át a területet. A borsodnádásdi csendőr őrs járőre még csendőr kutyát is hozott magával.¹⁰⁴ Ők jártak legközelebb a rejtőzködő partizánokhoz, de nem akadtak a nyomukra.¹⁰⁵

Estére honvéd alakulatok, helyi csendőrök, a polgári rendvédelem, leventék és a települések civil karhatalma bevonásával már szoros záróvonalat létesítettek a leszállási hely körül. A terület azonban túl nagy volt ahhoz, hogy egyetlen nap átvizsgálják. Ezért 12-15 főből álló járőröket képeztek, melyek egy-egy 10-15 kilométeres körzetet ellenőriztek. A Magyar Királyi Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnoksága közben elfogta azt az ügynököt, aki a csoport leszállását előkészítette, és fényjelzéseket adott az érkező gépnek. Az illető 1921-ben orosz hadifogságból tért haza, és orosz feleséget hozott magával. A budapesti szovjet követség 1941-ben szervezte be. 1944. VIII. 10-én folytatódott a terület átkutatása és a járdánházai erdőórház közelében egy 12 fős honvéd járőr rátalált a partizánok búvóhelyére, de azok heves tüzet zúdítottak rájuk. A katonákkal párhuzamosan haladó 11 fő csendőr, miskolci csendőr osztály ózdi szárnya 1. szakaszának parancsnoka¹⁰⁶ vezetésével oldalba támadta az ellenséget. A harcban két fő partizán megsebesült. Menekülés közben a csoport eldobálta felszerelése egy részét, köztük a rádió alkatrészeit is.¹⁰⁷

1944. VIII. 11-én reggel a „SZÖNYI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” tagjai a helyi lakosoknál próbáltak tájékozódni. Az egyik helyi lakos azonban Járdánházán bejelentette, hogy hol látta a parti-

zánokat. Az osztag északkelet felé folytatta az útját. Padostetőre érve tűzharcba keveredtek egy honvéd járőrrel, de a géppisztolyok tűzereje meghátrálásra készítette a honvédeket. Az este folyamán Borsodszentgyörgytől délre, Arló határában a tornaaljai géppuskás század köteléke rábukkant a „SZŐNYI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” három elszakadt tagjára, és elfogta őket. A foglyokat Miskolcra szállították kihallgatásra. A „SZŐNYI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” fennmaradt 10 tagja napokig bujkált, gyakran változtatva a rejtékhelyét. Élelmiszert a magányos tanyák lakóitól szereztek. Céljuk az volt, hogy a Domaháza-Hangony műúton és a mellette folyó Hangony patakon átkelve átlépjék a záróvonalat, így kijussanak a bekerített területről.¹⁰⁸

A partizán aktivitás megnövekedése, és az a tény, hogy az ország egyik legfontosabb iparvidékén is ejtőernyős bevetésre került sor arra ösztönözte a kormányt, hogy további lépéseket tegyen a veszélyek elhárítására. 1944. VIII. 12-én BONCZOS Miklós belügyminiszter felhívta az alárendelt hivatali apparátus figyelmét a partizánok elleni harc elsődleges fontosságára, és hogy ebben a Magyar Királyi Rendőrségnek és a Magyar Királyi Csendőrségnek egyéb feladatai mellett is a leghatékonyabban és a legnagyobb eréllyel kell fellépnie.¹⁰⁹

Miután a magyar hatóságok a „SZŐNYI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” elfogott tagjaitól megtudták, hogy további ejtőernyős bevetések várhatók, melyek során magyar személyeket is ledobnak, a VKF utasította az összes hadtest- és honvéd kerület-, illetve csendőr kerület-parancsnokságot, valamint az országmozgósítási kormánybiztosokat, hogy készítsenek nyilvántartást a hadifogságba esett katonákról. A listákat küldjék meg az illetékes helyi rendőr- és csendőr-parancsnokságoknak, illetve közigazgatási hatóságoknak. Ha ejtőernyős leszállás történik, titkos megfigyelés alá kell vonni az érintett családokat, nem próbálnak-e kapcsolatot teremteni velük a hazatérő hozzátartozóik. Ellenőrizni kellett a kommunista gyanús egyéneket is, mert az ejtőernyősök elsősorban ilyenekkel próbálnak összeköttetésbe lépni. Egyúttal szigorították az egyes településeken megjelenő idegenek ellenőrzését is. A rendelkezéshez egy több mint 40 nevet tartalmazó listát csatoltak. A névsorban szereplők többsége a juzsai antifasiszta iskola hallgatója volt, akik onnan kerültek a kijevei partizánképző bázisra. A lista meglehetősen pontosnak bizonyult, az 1944 augusztus folyamán ledobott „SZŐNYI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” és az „USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”, valamint a „DÉKÁN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” tagjai közül 16 fő szerepelt a jegyzéken.¹¹⁰

A következő hetekben tovább folytatódta a partizán bevetések. 1944. VIII. 16-án éjszaka a Csernovicből indított 14 fős „**SZOKOLOVSKIJ Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag**” szállt le Nagyváradtól keletre, 20 kilométerre, Borszeg község mellett. A osztag vegyes összetételű volt, a belorusz parancsnok mellett három magyar¹¹¹, két orosz (a törzsparancsnok és a felcser), valamint ukrán, német, lengyel és spanyol személyek tartoztak a személyi állományhoz. A leszállást a magyar szervek észlelték, reggel kivezényelték a nagyváradi 25/1. zászlóalj pótszázadát és a szóvárhegyi csendőr őrs személyi állományát. A kereső csapatok megtalálták a partizánok ideiglenes táborát, ahol egy főt elfogtak hét ejtőernyőt és hat géppisztolyt találtak. Másnap három pihenő ejtőernyősön ütöttek rajta. A spanyol származású rádióost tűzharcban megölték, egy magyart elfogtak, a harmadik személy elment. Az összecsapásban egy honvéd megsebesült, a csendőröknek nem volt vesztesége. Néhány nappal később további négy partizán esett el harc közben, lakossági bejelentés révén pedig két magyar és egy német származású partizán csendőrkezeire került.¹¹²

1944. VIII. 20-án Borszegtől 40 kilométerre, keletre a Sztanyiszlavból indított 11 fős orosz, magyar és román nemzetiségű „**SZABÓ Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag**.” szállt le.¹¹³ Az osztag megbízatása szintén elsősorban katonai felderítésre szólt. A körzetben tapasztalható erős csendőr és honvéd jelenlét azonban lehetetlenné tette, hogy aktív tevékenységet folytassanak. Az osztag három tagját már a leszállást követő napon elfogták a csendőrök. Észak-Erdély területére további partizán osztagok bevetését is tervezték. 1944 augusztus közepén létrehoztak négy orosz, négy magyar és négy román származású katonából álló új osztagot. A embereket úgy válogatták össze, hogy a magyarok románul is, a románok magyarul is beszéljenek. Ez egyszerűbbé tette volna a tájékozódást, a felderítést és az agitációt a helyi lakosság körében.¹¹⁴ Az 1944. VIII. 23-ai román átállás és a szovjet erők gyors bejutása Erdélybe azonban már feleslegessé tette ennek az osztagnak a bevetését.¹¹⁵

A magyar területre ledobott partizán osztagok közül csak a „TKANKKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagnak” a Róna-havas északi körzetében és az „USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagnak” a Buzsoran sikerült tartós bázist kiépítenie. A két osztag nehezen járható, erdős-hegyes terepen táborozott le. Mindkettő heteken át csak az erőgyűjtésre és a lakosság körében folytatott propagandára koncentrált, kerülte a kockázatos akciókat. A két parancsnok maga köré tudta gyűjteni a korábban széthullott csoportok térségben bujkáló tagjait. 1944. VIII. 6-án a „HLEBA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” egy tagja rátalált az „USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagra” és csatlakozott hozzá. A

még 1944. VII. 5-én bevetett, de azonnal szétvert „MASZLOV Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” három rejtőzködő tagja találkozott „TKANKKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” felderítőjével és bevonult közéjük. Más meggyengült szovjet ejtőernyős partizán osztagok megmaradt személyi állománya viszont a folyamatos üldözés miatt inkább Magyarország elhagyására törekedett, és a határokra érkező szovjet csapatokkal keresett kapcsolatot. A „Maszlov Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” öt tagja és a 16 fős „BURIJ Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” két fő életben maradt tagja is ezt az utat választotta.¹¹⁶

1944 augusztus közepén, egy héttel a földet érés után széthullott a „SZÖNYI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” is. Az osztag parancsnok politikai helyettesével és törzsparancsnokával 1944. VIII. 17-én — magára hagyva az osztag többi tagját — kockázatos felderítésre vállalkozott a hangonyi műút mentén. A területet biztosító hat-nyolc csendőr és egy golyószórós honvéd raj azonban észrevette őket és tüzet zúdított rájuk. A törzsparancsnok súlyos sebet kapott. Elmenekült ugyan, de nem sokkal később összeesett és meghalt. A politikai helyettes szintén megsebesült, amikor megpróbált átjutni az úton. Egy mélyedésbe húzódott, ahol — hogy ne tudják élve elfogni — öngyilkos lett. Az osztagparancsnok sérült lábbal visszamenekült az erdőbe. A magára maradt osztagon belül közben nézetkülönbség alakult ki. A magyarok inkább meghúzták volna maguk egy időre, az oroszok viszont észak felé, szlovák területre szerettek az osztag utolsó magyar tagja indult felderítésre, de vele sem találkoztak többet. A négy orosz partizán 1944. VIII. 20-án északi irányba indult, és 25 kilométer után átlépte a magyar határt. Néhány nap múlva, Besztercebánya térségében találkoztak a szlovák területen tevékenykedő „JEGOROV Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztaggal” és csatlakoztak hozzájuk.¹¹⁷

Miközben a „SZÖNYI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” egy része éppen elhagyta az országot, 1944. VIII. 19-én éjszaka megérkezett számukra az utánpótlás. Hangonytól nyugatra, Domaház-Gesztete térségében 12 fős „*Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot Domaháza 1944. VIII. 19.*” dobta le. Az osztagot a földet érés pillanatától nyomon követték az elhárító szervek. A domaházi jegyző egy tucat polgárőrrel, leventével a környező erdő átkutatásakor magyar egyenruhás fegyveresekbe botlott, akik magukat a partizánok felkutatására kivezényelt kereső csapatnak mondták. A csoport több tagja (a magyar származású ejtőernyősök) kedélyesen elbeszélgetett a jegyzővel, akiben még az idegenek szovjet fegyverei sem keltettek gyanút. A falusi karhatalom elvonult, nem sokkal később azonban egy csendőr szakasszal futottak össze, akiknek a jegyző beszámolt az előbbi találkozásról. A szakasz parancsnoka felismerte a helyzetet és embereivel a jegyző által megadott helyre sietett. Valamivel távolabb felfedezték az erdőben pihenő partizánokat és rajtuk ütöttek. A heves tűzharcban hat ejtőernyős meghalt, a másik hat fő pedig fogságba esett.¹¹⁸

1944. VIII. 21-én éjszaka leszállt a 14 fős „*DÉKÁN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag*” Máramaros vármegyében, Szaplonca mellett. Az osztag 22 fős volt, de csak egy gép állt rendelkezésre, amiben a felszerelés mellett csupán 14 fő fért el.¹¹⁹ Az osztag hátramaradt nyolc tagját néhány nappal később tervezték ledobni, valójában azonban csak 1944. IX. 12-én kerültek bevetésre a „*RIESDORFER Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag*”. A Kijevből 1944. VIII. 21-én induló PSZ-47 szállító gép eltért a tervezett célponttól, és a Máramarosszigettől északra, 30 kilométerre fekvő Királyvölgy-Alsópatak völgy térsége helyett a várostól 15 kilométerre, nyugatra lévő Szaplonca mellett dobta le „*DÉKÁN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot*”. Az osztag fegyverzete 14 géppisztoly, egy golyószóró, egy távcsőves puska, 40 kézigránát volt. Az emberek öt-hat napra való élelmet hoztak magukkal. A partizánok más csoportokhoz hasonlóan vegyes öltözetet viseltek. A magyarok általában honvéd egyenruhában voltak, néhány orosz kiegészítővel (csizma, bekecs), az oroszok pedig vegyesen hordtak katonai és civil ruhadarabokat.¹²⁰

A gép két rárepüléssel tudta kitenni a osztag tagjait, a második fordulóban ledobott hét ember 15 kilométerrel távolabb ért földet. A leszállás során az osztag parancsnoka fennakadt egy fán, de sikerült lejutnia róla. Nem sokkal később találkozott két emberével. Az egyik a rádiós volt, de mégsem tudtak kapcsolatot teremteni Kijevvel, mert a készülék telepei a másik rádiósnál voltak. A csendőrség azonnali értesítést kapott a leszállásról, és keresni kezdte a partizánokat. Az osztag másik részének földet érése helyén három ejtőernyőt és egy tönkrement rádiót találtak. Leereszkedés közben két fő fennakadt az ágakon. Az egyiket megfojtotta az ernyő zsinórzata, a másik sziklához csapódott és szörnyethalt. Három magyar súlyosan megsérült ugrás közben, nem tudtak elmenekülni a keresésükre indult erők elől és fogságba estek. Lakossági bejelentés nyomán hamarosan két bujkáló orosz is elfogott a csendőrség, az egyikük szintén sérült volt. A csoport politikai helyettese és aknásza lövöldözésbe keveredett egy csendőr-honvéd vegyes járőrrel, és meghalt. Így „*DÉKÁN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot*”. gyakorlatilag az első napon felszámolták. Az osztag parancsnoka és két embere még három hétig buj-

kált a környéken, keresve a többieket, majd délkelet felé indult, és hosszú bolyongás után elérték az Erdélybe benyomuló szovjet csapatok arcvonalát.¹²¹

1944. VIII. 20-án a Kárpátalján működő partizán osztagok azonnali támadássorozat megindítására kaptak parancsot, hogy ezzel is lekössék a magyar erők figyelmét, miközben a Vörös Hadsereg már a iasi-kisinyovi hadművelet megindítására, a Kárpátok átkarolására készült. Az egyre növekvő személyi állománnyal és a ledobott utánpótlások révén jelentős mennyiségű fegyverrel és hadianyaggal rendelkező a „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” nagyobb szabású akciókba kezdett. 1944. VIII. 21-én, Hajasd pályaudvarán (Uzsoktól nyugatra, 3 kilométerre) egy hadifogoly transzportból orosz katonákat szöktettek meg, akik közül 52 fő csatlakozott a partizánokhoz.¹²²

A következő lépés a hegyek között, Béla-tanyánál felállított internálótábor lerohanása volt. A 370 főnyi internáltat 20 katona őrizte egy törzsőrmester vezetésével. A támadással a „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” további csatlakozókra számíthatott, illetve nagyobb mennyiségű élelmiszert és egyéb felszerelést akart szerezni a tábor raktáraiból. Az akciót jól előkészítették. A Róna-havas különböző pontjain kisebb rajtaütéseket, elterelő támadásokat hajtottak végre, hogy az elhárító szervek erőit megoszszák. 1944. VIII. 23-án éjszaka megtámadták a havasközi fűrésztelepet, lefegyverezték a kis létszámú őrséget, a gépeket felrobbantották, a telepet felgyújtották. Az osztag másik része ettől 25 kilométerre, nyugatra, a Mércse és Bercsényifalva közötti úton kézigránátos támadást intézett egy katonai teherautó ellen. 1944. VIII. 24-én Havasköztől délre, 25 kilométerre, az Uklin–Alsóverecke úton vettek tűz alá egy katonai gépjárművet. Ezzel egyidőben Havasköztől 15 kilométerre, északnyugatra, Fenyvesköz vasútállomásán felrobbantottak egy kisebb üzemanyagtartályt, a Havasköztől északkeletre fekvő Tiha községben pedig kézigránátos támadást intéztek a helyi csendőr őrs ellen.¹²³

Ezt követően, 1944. VIII. 24-én éjszaka több mint 50 partizán rohanta meg a Béla-tanyai tábor. A szolgálatot teljesítő póttartalékos katonák rövid ideig tudtak ellenállni a nagy létszámú és tüzerő fölényben lévő ellenséggel szemben. Harc közben három katona meghalt, 14 megsebesült, az elfogott törzsőrmestert a partizánok lelőtték, a tábor kirabolták, az épületeket felgyújtották. Az akció során a partizánok három halottat vesztek és több emberük megsebesült. A halottak között volt a 1944. VII. 25-én a „BLINDJUK Szovjet Ejtőernyős Osztag” parancsnoka is. A partizánok további veszteséget szenvedtek, amikor két emberük megpróbált megkeresni egy korábban elrejtett rádiókészüléket, de az elmúlt napok rajtaütései miatt cirkáló, katonákból és csendőrökből álló megerősített járőrbe ütköztek, és tűzharcban elesetek.¹²⁴

Az „USZTA Szovjet Ejtőernyős Osztag” viszont a Buzsoran a kijevi felszólítás ellenére továbbra is igyekezett elkerülni az összecsapást az ejtőernyős elhárító erőkkel. A terep ismeretében, napközbeni rejtőzéssel, az esti és a hajnali órákban való folyamatos helyváltoztatással kitért a kereső csapatok elől. Közben többször is sürgette rádión a korábban ígért erősítés útba indítását. 1944. VI. 25-én este Kijevből három gép indult a Buzsora felé. Az egyik repülő a tíz fős „**HAMBURGER Szovjet Ejtőernyős Osztagot**” vitte.¹²⁵ A gépek a megbeszélt időnél egy órával korábban érkeztek, és nem a fényjelzésekkel megjelölt sík terepre, hanem a környező erdőkre dobták az embereket. A leszállásnál négy fő megsérült, közülük két fő mozgásképtelen volt, egy ember pedig eltűnt. Az osztag parancsnoka is fennakadt egy fán, de sikerült épségben lejutni róla.¹²⁶

A másik két szállítógépen a 13 fős „**PRISCSEPA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag**” érkezett, amelyet az „USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagnak” kellett fogadnia abból a célból, hogy rendezze sorait, majd tovább induljon, önálló feladatok végrehajtására. A második gépből az osztag parancsnok és 12 embere ugrott.¹²⁷ A földet érés során a parancsnok és egy fő aknász súlyosan megsérült, három fő pedig messze elsodródott, köztük az egyik rádiós. A második repülőgép az osztag további tagjait, valamint a felszerelést és a robbanóanyagot tartalmazó négy ejtőernyős zsákokat hozta, az osztag politikai helyettese, parancsnoksága alatt.¹²⁸ Ez a repülőgép azonban közvetlenül az ejtőernyősök ledobása előtt lezuhant, a négy főnyi személyzet és a fedélzeten lévő partizánok életüket veszítették, a hadianyag felrobbant, elégett. A repülőgép közelében később egy holttestet találtak kinyitott ernyővel.¹²⁹ A repülőgép lezuhanásának oka nem derült ki. Egyes források szerint, a meghalt személy ernyője túl korán nyílt, és rátekeredett a gép vezérsíkjára, lehetetlenné téve ezzel a kormányzást, az ő holtteste került elő a repülőgépe mellől. Más vélemények szerint a balesetet inkább egy korábbi légvédelmi találat vagy műszaki hiba okozhatta és csupán egy fő tudott még ki tudott ugrani a gépből, de már csak kis magasságban, és halálra zúzta magát.¹³⁰

A több repülőgéppel történő berepülés komoly lépéseket váltott ki a magyar szervek részéről. A Buzsora és a Mártonkő körüli községekben (Ivaskófalva, Kisábránka, Végmártonka, Kenézpatak) mintegy 400 honvédet, csendőrt vontak össze, a falvakban polgárőrökkel, leventékkel igazoltató pontokat létesítettek. A Magyar Királyi Honvédség és a Magyar Királyi Csendőrség térségbe vezényelt

alakulatai 1944. VIII. 26-án hajnalban megkezdték a terület átfésülését. Hamarosan elfogtak két orosz partizánt, megtalálták az egyik rádiót és a másik készülék tartaléktelepeit. A csendőrség őrizetébe került az egyik partizán, aki valószínűleg feladta magát. Egyes adatok arra mutatnak, hogy önként jelentkezett, mert az ungvári, majd budapesti kihallgatása után nem ítélték el, hanem visszaküldték eredeti katonai alakulatához.¹³¹ A következő napon a csendőrök újabb foglyot ejtettek. A három sérült és a rájuk vigyázó két társuk rejtékelyét egy honvéd járőr közelítette meg. A partizánok géppisztolytűzzel elterelték a katonákat a búvóhelytől. Az egyik partizán azonban az állásváltoztatás közben csendőrökbe futott és megadta magát.¹³² Először az ilosvai csendőr őrsre vitték, majd Husztra szállították kihallgatásra. Másnap visszavitték Ilosvára, hogy megmutassa, hol rejtőztek korábban a partizánok. Embereket már nem találtak ezeken a helyeken, csak némi hátrahagyott felszerelést. Ezt követően a partizán az ungvári börtönbe került.¹³³

Mivel a „PRISCSEPA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” gyakorlatilag megsemmisült, és maga az osztag parancsnok is ápolásra szorult, valamint nem volt használható rádiója, ezért úgy döntöttek, hogy ezen osztag beolvad „USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagba”, amelybe ekkor 31 ejtőernyős tartozott (17 magyar, kilenc orosz, öt ukrán–ruszin). A fegyverzetet 28 géppisztoly, egy puska, öt pisztoly, két golyószóró, 30 kézigránát, 1 000 puska- és 6 000 géppisztolytöltény alkotta. Az elszenvedett veszteségekkel szemben némi személyi erősítést jelentett, hogy a 357. német hadosztálynál hadimunkát végző hat ruszin származású katona átszökött a partizánokhoz. A csendőrség és honvédség intenzív kereső akciói miatt „USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”, helyváltoztatásra kényszerült. Öt sebesültet egy rejtékelyen hagytak két társuk gondozására bízva, és az osztag északkelet felé húzódott. Az osztag parancsnok közben rádión tájékoztatta Kijevet, hogy az egyik gépük lezuhant, hiányzik a robbanóanyag, az ejtőernyővel ledobott felszerelésnek és lőszernek is csak egy kisebb részét találták meg. A honvédség és a csendőrség jelenléte miatt állandó mozgásban kellett lenniük.¹³⁴

1944. VIII. 24-től élénk légi tevékenység bontakozott ki Kárpátalja térségében. A Szovjet 8. Légi Hadsereg ismétlődő bombázásokat intézett Ungvár, Munkács, Beregszász, Huszt, Nagyberezna ellen. Ez már a szovjet szárazföldi erők betörésének közvetlen előkészítését szolgálta. A Partizánmozgalom Ukrán Törzse és az 1. Ukrán Front parancsnoksága a korábbinál jóval nagyobb aktivitásra, több fegyveres akció végrehajtására utasította a Kárpátalján működő partizán osztagokat. 1944. VIII. 28-án vetették be ebben a régióban a 11 fős „VANJAGIN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot”, amely Kövesliget térségében — Huszttól északkeletre, 25 kilométerre — ért földet. Ezen osztag kénytelen volt a helyi csendőr őrs megerősítésére Husztról kivezényelt csendőrségi és honvédségi erők elől az északkeletre elterülő hegyek felé menekülni, ahol az erdős területen elrejtőztek. Ugyanezen időpontban érkezett a hét fős „PETRENKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” is, melynek tagjai Ilosva közelében, a Buzsora térségében szálltak. Szerencsétlenségükre, a „PRISCSEPA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” érkezése miatt még mindig sűrűn járőröző honvéd és csendőr erőkbe ütközött. Két ejtőernyőst a leszállást követően tűzharcban lelőttek, két főt pedig elfogtak.¹³⁵

1944 augusztus utolsó napjaira a Róna-havas északi térségében „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” a bujkáló partizánok összegyűjtésével, szökött hadifoglyokkal és a lakosság körében toborzott csatlakozókkal már 150 főre növekedett. Fegyvert azonban egyelőre csak 85 főnek volt. Az osztag tagjai közül négy, önálló feladatot ellátó csapatot szervezett, melyek vezetését néhány ejtőernyős partizán látta el, a legénységet pedig a csatlakozók alkották. Nagy segítséget jelentett az osztag parancsnok számára, hogy rádiója megtalálta a leszálláskor elrejtett adóvevő készüléket. Így már érintkezésbe tudott lépni Kijevvel. A gondot az jelentette, hogy a kódok a másik, harcban lelőtt rádiósnál voltak. Mitán sikerült felvenni a kapcsolatot a parancsnoksággal, a kódok hiányában még napokig gyözködni kellett a felettéseit, számos személyes kérdésre válaszolva, mire elhitték, hogy valóban ő jelentkezett be.¹³⁶

A kijevei központ az osztag parancsnokot is nagyobb léptékű akciókra buzdította. Ezért 1944. VIII. 30-án az osztag 20 tagja támadást intézett a poroskői légvédelmi figyelőőrs ellen, ahol 8 fő honvéd szolgált.¹³⁷ A katonák szívósan védekeztek a túlerővel szemben. Közben segítséget kértek a csendőrségtől. A helyi csendőr őrs és az ungvári tanosztály körzetbe kihelyezett szakasza, összesen 35 csendőr azonnal a figyelőhöz őrshez indult.¹³⁸ A sikertelen rajtaütés után azonban a partizánok jobbnak látták gyorsan visszahúzódní, a megérkezett erősítésnek már csak a területet kellett biztosítani. 1944. IX. 7-én a partizánok további utánpótlást kapott a parancsnokságtól. A 11 fős „RUSZIN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” érkezett jelentős mennyiségű hadianyag társaságában. Az ily módon megerősödött partizán osztag 1944. IX. 14-től kezdett nagyobb arányú támadó tevékenységbe.¹³⁹

Kárpátalján, a Buzsora északi körzetébe húzódva „USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” parancsnoka is igyekezett rádión meggyőzni a kijevei parancsnokságot, hogy küldjenek további ellát-

mányt, hadianyagot, robbanószert a számukra, különben nem tudnak akciót végrehajtani. A kijevei parancsnokság és az ott tartózkodó ROSENFELD [RÁKOSI] Mátyás azonban bizalmatlankodva, ingerült hangnemben egyre csak „PRISCSEPA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” sorsáról ésredklődtek. Nem akarták megérteni, hogy az orosz parancsnok, rádiója elvesztése miatt nem tud előírás szerint bejelentkezni. Végül többszöri sürgető kérés után 1944. IX. 5-én kapott az osztag hadianyag utánpótlást. Ekkor fogadta el a kijevei vezetőség, hogy a megtépázott „PRISCSEPA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” beolvadt az „USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagba”. Az osztag parancsnok ekkor 94 fővel rendelkezett, 44 géppisztoly, két golyószóró, 11 puska, hét pisztoly 25 kézigránát, 20 000 géppisztoly- és 8 000 puskatöltény tartozott a fegyvertárába. Az osztag eddigi sikerét az óvatos, rejtőzködő taktikának köszönhette, amit a későbbiekben sem adott fel, 1944. IX. 15-ig kisebb rajtaütéseken túl komolyabb fegyveres akciót nem hajtott végre. Utána a parancs szerint a Munkács-Szolyva és a Beregszász-Huszt vasút és közút mentén indított támadásokat.¹⁴⁰

1944 augusztus végén beveződött a „SZÖNYI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” története is. Előbb egy utcai igazoltatás során az egyik civilben bujkáló magyar partizánt fogták el a csendőrök, majd néhány napra másik két társát is, amikor azok hazamentek Rudabányára, egyikük szüleihez. A csendőrök már figyelték a családot, így a hazaérkezőket azonnal őrizetbe vették. 1944. IX. 6-án a kiskikatori bíró értesítést kapott egy helyi lakostól, hogy a partizán osztag parancsnoka a közeli Macskás-tanyán rejtőzik. A bíró tájékoztatta a domaházi körjegyzőt és csendőröket kért. A tanya gazdasági épületét az éjszaka folyamán csendőrök fogták körül, hajnalban rátörtek partizánra és amikor a fegyveréért nyúlt lelőtték, aki súlyosan megsebesült. Két csendőr orvosért ment, de mire visszaértek a sérült meghalt.¹⁴¹

A magyar hatóságok elsősorban a Róna-havas térségében működő, egyre nagyobb létszámú „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” tevékenységében láttak tényleges veszélyt, különösen a Béla-tanyai tábor lerohanása és a poroskői légvédelmi figyelő őrs elleni támadás után. Ezért a körzet ejtőernyős elhárító parancsnoksága 1944. VIII. 31-én nagyarányú akciót indított a térség megtisztítására, jelentős honvéd, csendőr és polgári karhatalmi erőket igénybe véve.¹⁴² Az akcióban résztvevő magyar erők átfésülték a Róna-havas körzetét, a Munkácstól északra fekvő, egészen a Nagybereznai-Uzsok útig terjedő területet. Az akciót a 23. tartalék hadosztály alegységei, határvasár alakulatok, az ungvári, munkácsi és nagybereznai csendőr szárny nélkülözhető személyi állománya, az aknaszlatikai csendőr század, valamint a térségben lévő csendőr őrsök legénysége hajtotta végre. A terület átfésülésében, az útzárak, figyelőpontok felállításánál igénybe vették a helyi polgári karhatalmat, polgárőröket, leventéket is.¹⁴³

A nagy erővel végrehajtott, összehangolt fellépés komoly eredményeket hozott. A Róna-havas déli körzetében lévő lakott területek közeléből sikerült elűzni a partizánokat, akik észak felé húzódtak, a magyar-lengyel-szlovák határ térségébe. A kibontakozó összecsapásokban a katonák és csendőrök mintegy 50 fegyverest megöltek, 130 főt elfogtak és jelentős mennyiségű hadianyagot, fegyvert, lőszerrel zsákmányoltak. A harcokban az aknaszlatinai század köteléke különösen kitűntette magát.¹⁴⁴ Az augusztusi ejtőernyős bevetések eredménytelensége, a csoportok többségének felszámolása miatt a kijevei parancsnokság néhány hétig nem indított újabb csoportokat. További partizánok ledobására csak szeptember második felében került sor, ekkor már közvetlen kapcsolatban a szovjet haderő támadó hadműveleteivel.¹⁴⁵

Magyarország területén 1943. augusztus és 1944. augusztus között 30-35 szovjet ejtőernyős partizán bevetés történt. **(I.sz. melléklet)** Az akciók során mintegy 350 ellenséges katona szállt le. A bevetések döntő többsége Kárpátalja körzetére irányult. A magyar rendvédelmi erők és ejtőernyős elhárító szervek számára komoly feladatot jelentett a nagyobb létszámú, jelentős tűzerejű, légi utánpótlást kapó csoportok felszámolása. A honvédség, a rendvédelem és a polgári karhatalom a ledobott osztagok kétharmadát szétverte, több egységet pedig kiűzött az országból, a határokon túlra. A harcok során mintegy 110 ejtőernyős meghalt, 140 pedig fogságba esett. Mellettük őrizetbe vettek több száz olyan polgári személyt, akik támogatták a partizánok tevékenységét, vagy csatlakoztak hozzájuk. Mindössze három olyan félreeső, nehezen járható vidék volt, ahol az ejtőernyősök tartósan be tudtak rendezkedni: a Róna-havas északi körzete, a Buzsora, és a Máramaroszigettől délre elterülő hegyek. A partizán csoportok azonban ezekben a térségekben is csak kisebb jelentőségű helyi akciókat hajtottak végre. Számottevő mértékben nem tudták megzavarni az ország belső rendjét, a gazdasági tevékenységet, a határok védelmét. Visszaszorításukra nem kellett jelentősebb katonai erőt elvonni, ezt a feladatot, ha egyre nagyobb nehézségek és bizonyos veszteségek árán is, de az ejtőernyős elhárító szolgálat, a rendvédelem és a polgári karhatalom sikeresen megoldotta.

Jegyzetek:

- ¹ Az 1942. I. 4-én Kárpátalján, Körösmező térségében leszállt szovjet ejtőernyős partizán osztag parancsnoka Oleksza BORKANYUK volt.
- ² KOSZTYÓ: Kommunista ejtőernyős partizán-bevetések Kár-pátalján (1942–1944). 79.p. ; PUSKAS: 231.p. ; GAZSI: Ejtőernyő partizánbevetékenység és elhárítás Magyarországon 1941-ben. 508-518.p.
- ³ Az ejtőernyős elhárítás (EJEL) szabályozása az I. hadtest területén. 11-20.p. HIM-HL-HM. Eln. 1/b. 3076/M/1942.
- ⁴ MNL-OL. K-150. BM. 4486. cs. 1942-XVIII-16. ; PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári központosított közbiztonsági őrtisztület 1881-1945.* 116-117.p.
- ⁵ KÖVENDY: Csendőrök a Kárpátokon. Egy csendőrtiszt naplója Magyarország történelmének legnehezebb és legszomorúbb idejéből. 20-26.p. ; TAMÁSKA: 14.p.
- ⁶ A szovjet partizánmozgalom Moszkvában elhelyezett központi törzset P. K. PONOMARENKO vezérezredes vezette.
- ⁷ A három fős „Rózsa Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” tagjai voltak: RÓZSA Richárd, FODOR Zoltán és VISONTAI Ilona.
- ⁸ A két fős „Kilián Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” tagjai voltak: KILIÁN György és BALOG (Turjanica) Hanna.
- ⁹ A Magyarországra eljutó két személy FODOR Zoltán és VISONTAI Ilona volt.
- ¹⁰ DETRE: 61-62.p. + 66-69.p. ; GODÓ: 350-353.p.
- ¹¹ 1943 júliusában a máramarosi csendőr szárny 2. szakaszának parancsnoka DOMOKOS László cső.alhdgy. volt.
- ¹² 1943 júliusában a máramarosi csendőr osztály segédtisztje TAMÁSKA Endre csendőrtiszt volt.
- ¹³ PARÁDI: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. 148.p. ; REKTOR: 80.p. ; TAMÁSKA: 14-16.p.
- ¹⁴ A partizánszervező csoport irányítását Pavel SZUDOPLATOV tábornok végezte.
- ¹⁵ A csoport tagjai voltak: PATAKI Ferenc parancsnok, Václav CEMPER törzsparancsnok, Mihail GYAKUN és Szemjon LI-ZANEC rádiós, Sztjepan és Vaszilij CSIZMÁR aknász (tűzszerész), Ivan LOVGA felderítő.
- ¹⁶ SZIRKO: 338-339.p. ; KOSZTYÓ: Kommunista ejtőernyős partizán-bevetések Kár-pátalján (1942–1944). op.cit. 79.p.
- ¹⁷ A „Pataki Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” törzsparancsnoka Vaclav CEMPER volt.
- ¹⁸ PUSKAS: op.cit. 414.p. ; ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: 21-22.p.
- ¹⁹ A „Pataki Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” rádiósa Mihail GYAKUN volt
- ²⁰ SZIRKO: op.cit. 339-341.p.
- ²¹ TAMÁSKA: op.cit. 14.p. ; TOLDI: 610-616.p.
- ²² CSERFAY: 738-741.p.
- ²³ A rajtaütést megvalósító csendőrök parancsnoka HIDI Miklós cső.törm. volt.
SZIRKO: op.cit. 342-343.p. ; ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: op.cit. 24.p.
- ²⁴ KOSZTYÓ: Kommunista ejtőernyős partizán-bevetések Kárpátalján (1942–1944). op.cit. 79.p. ; PUSKAS: op.cit. 415.p.
- ²⁵ A terület közbiztonsági, közigazgatási és gazdasági parancsnokának ÁLGYA-PAP Zoltán vezérőrnagyot nevezték ki. A kormánybiztosi teendőket VINCZE András altábornagy látta el.
- ²⁶ BOTLIK: 199-200.p. ; SZIRKO: op.cit. 347.p. ; A Magyar Királyi Csendőrség elhelyezése. 213-231.p.
- ²⁷ Az 1944 tavaszán Kijevben létrehozott Partizánmozgalom Ukrán Törzsének a vezetője Tyimofej SZTROKACS altábornagy volt.
- ²⁸ FÖLDES: 156-157.p.
- ²⁹ A „Szuvorov Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” vezetője G. M. VOLOGYIN volt.
- ³⁰ A partizánok CSUBIRKA István főtörzsőrmestert lelőtték, REMECZKI Lajos próbacsendőrt pedig lefegyverezték és magukkal vitték. Később foglyul ejtettek egy lovait vezető helyi lakost, akit útmutatásra kényszerítettek. Összefüggő erdős területre érve a túsul ejtett csendőrt megölték, a civil férfinak viszont sikerült megszöknie.
ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: op.cit. 38.p.
- ³¹ HIM-HL PERS. VII. 207. 232. d. 1944. május 8., május 9.
- ³² Az osztag rádiósnoje Roza LAPTYEVA volt.
ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: op.cit. 41.p. ; HIM-HL. PERS. VII. 207. 232. d. 1944. május 19., június 20.
- ³³ A 11 fős szovjet ejtőernyős partizán osztag vezetője Vaszilij JEGOROV volt.
- ³⁴ 1944 májusában az ungvári csendőr nyomozó alosztály parancsnoka ZÁHONYI Arzén cső.szds. volt.
- ³⁵ HIM-HL PERS. VII. 207. 232. d. 1944. május 12.
- ³⁶ SZABÓ: 47.p. ; HIM-HL PERS. VII. 207. 232. d. 1944. május 19.
- ³⁷ HIM-HL. PERS. VII. 207. 232. d. 1944. május 19., május 30.
- ³⁸ SZABÓ: op.cit. 48-49.p. ; HIM-HL. PERS. VII. 207. 232. d. 1944. június 1., június 3.
- ³⁹ A „Vatutyin Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” vezetője Ilja MELNYIKOV volt.
- ⁴⁰ A szovjet ejtőernyős partizán osztag tolmácsa KOVÁCS János volt.
GYERZSALUK: 711.p. ; HIM-HL. PERS. VII. 207. 232. d. 1944. május 11., május 19.
- ⁴¹ ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: op.cit. 59-60.p. ; HIM-HL. PERS. VII. 207. 232. d. 1944. május 25.
- ⁴² A „Kuznyecov Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” vezetője Szergej KUZNYECOV, a „Duboskin Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” vezetője pedig Alekszej DUBOSKIN volt.
- ⁴³ A „Korolenko Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag” vezetője Alekszej Korolenko volt.
HIM-HL. PERS. VII. 207. 232. d. 1944. május 13., május 19., május 30.
- ⁴⁴ Kis: Magyar partizánok a Szovjetunióból. 142-143.p.
- ⁴⁵ FÖLDES: op.cit. 158-160.p.
- ⁴⁶ *Honi légvédelmi szolgálat. Ellenséges ejtőernyős és partizán elhárítás. Kényszerleszálló ellenséges repülő hajózó személyzet elfogása.* . 25-35.p. ; HARSÁNYI — GAZSI: 285-289.p.
- ⁴⁷ HARSÁNYI — GAZSI: op.cit. 289-295.p.
- ⁴⁸ Kárpátalja katonai parancsnoka ÁLGYA-PAP Zoltán vezérőrnagy volt a vizsgált időpontban.
- ⁴⁹ BOTLIK: op.cit. 208-209.p. ; HARSÁNYI — GAZSI: op.cit. 295-302.p.
- ⁵⁰ HIM-HL. PERS. VII. 207. 232. d. 1944. május 9., május 12.
- ⁵¹ SZABÓ: op.cit. 48-49.p.
- ⁵² A Magyar Királyságot megszálló német Wehrmacht erők vezénylő tábornoka Hans von GREIFFENBERG volt.

- ⁵³ A vizsgált időszakban a magyar honvédelmi miniszter CSATAY Lajos volt.
- ⁵⁴ RESZEGI: 185-186.p. ; HIM-HL. VKF.Eln. 1. 3504/M/1944., 3521/M/1944.
- ⁵⁵ A polenai tűzharcban halálos fejlövést szenvedett csendőr KOVÁCS István őrmester volt.
- ⁵⁶ ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: op.cit. 53-56.p. ; GYERZSALUK: op.cit. 711.p. ; HIM-HL PERS. op.cit. VII.207.232.d. 1944. június 20., június 22.
- ⁵⁷ A két rádiós Berta MARKOVICS és Vagyim BALSZAKOV volt.
- ⁵⁸ DÉKÁN: 121.p. ; HIM-HL. PERS. op.cit. VII. 207. 232. d. 1944. július 5., július 18.
- ⁵⁹ HIM-HL. PERS. op.cit. VII. 207. 232. d. 1944. június 26.
- ⁶⁰ MARTIN: 7-10.p.; TURCSÁNYI — HEGEDŰS: 100.p.
- ⁶¹ A szovjet ejtőernyős partizán osztag tagjai voltak: Ivan MASZLOV parancsnok, A. LARIONOV politikai helyettes, A. MARCSENKO és D. KUZNYECOV rádiós, A. GORELJENKO, G. GAPLIN, A FEDOSZKOP, F. ARHIPOV, P. SZKOLOVSKIJ, D. SZELESCSEV, G. PAVLENKO, A. PIETUHOV, BUGLIN, PETROVSKIJ, BAGIN, IZRAELJAN, ARUTUNYAN.
- ⁶² ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: op.cit. 86-88.p.
- ⁶³ Az osztag parancsnoka Viktor BURIJ volt.
- ⁶⁴ A két osztag tagjai voltak: Viktor BURIJ parancsnok, I. LOMUHIN politikai helyettes, V. PERJAKOV mesterlövész, A. MI-LENTYENKO, I. LJUBCSIN – illetve Ivan KOSZIK parancsnok, V. LAVROV politikai helyettes, Ny. KURILENKO törzsparancsnok, A. SZEVEZTYANOV és J. CIBENKO rádiós, V. GYEHTYARENKO golyószórós, L. JEGOROV, P. PEJDA, BINYKOVSKIJ, PUNCSUK, SVERLA, ROT.
- ⁶⁵ ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: op.cit. 89-90.p.
- ⁶⁶ HIM-HL. PERS. op.cit. VII. 207. 232. d. 1944. július 12., július 17., július 18.
- ⁶⁷ Az osztag tagjai: Szergej SZOPILKO parancsnok, V. GONCSARUK politikai helyettes, P. ODNODUSNOV törzsparancsnok, K. MELNYIKOV felderítő, Vera RUGYICA és M. KONALJOV rádiós, Varvara GONCSARUK felcser, I. SZEMENYIN, P. SVEC, M. HO-LOVKO, G. SZTASENKO, I. RIZSNYIK, V. BORISZOV, G. JACENKO, CECH.
- ⁶⁸ HIM-HL. PERS. op.cit. VII. 207. 232. d. 1944. július 12., július 14., július 17. ; KROÓ: 200.p.
- ⁶⁹ A csoport tagjai: Alekszandr TKANKO parancsnok, Alekszej SZTRAH politikai helyettes, Szamuil MARINYENKO törzsparancsnok, Zinajda KRISZTYANYINOVA és Artas GASZPARJAN rádiós, Kaszim KAJSZENOV, Alekszej POTILENKO, Konsztantyin SZPIEZEVOJ, Ciala DZSAVAHIA, Dmitrij POP, Mihail ASZTAFJEV, Alekszej ALEKSZEJENKO, JAKUBOVICS András tolmács.
- ⁷⁰ PUSKAS: op.cit. 416.p. ; ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: : op.cit. 100-101.p.
- ⁷¹ GAZSI: Antifasiszta ellenállás. op.cit. 62-63.p.
- ⁷² ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: : op.cit. 104.p.
- ⁷³ MNL-OL. K-438. Északkeleti Hadművelési Terület Polgári Kormánybiztosa 100 428/1944.
- ⁷⁴ HIM-HL. VKF.Eln. op.cit. 1. 4201/1944. ; ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: op.cit. 102.p.
- ⁷⁵ PUSZTAI: 233.p. ; LEINER: 51-52.p.
- ⁷⁶ KOSZTYÓ: Kommunista ejtőernyős. op.cit. 80.p. ; BOTLIK: op.cit. 219-220.p. ; GYERZSALUK: op.cit. 712.p.
- ⁷⁷ A „Tkanko Szovjet Ejtőernyős Osztag” szolgálati előljárója SZTOKACS altábornagy volt
- ⁷⁸ Az osztag tagjai: Andrej BLINDJUK parancsnok, Ivan NAGORNOV, Alekszander SZMIKOV, Georgij IVAKIN, Valentyin KAKURIN, Pjotr LIVAJ.
- ⁷⁹ A póru járjt ejtőernyős Valentyin KAKURIN volt.
- ⁸⁰ ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: op.cit. 122-123.p.
- ⁸¹ A Turjamező és Turjavágás térségében földet két partizán Vaszilij KOHUT és Vaszilij KURCSERJAVIJ volt. Loc.cit.77-83.p.
- ⁸² Loc.cit. 118-123.p.
- ⁸³ KÖVENDY: op.cit. 50.p.
- ⁸⁴ ALEKSZEJENKO — BABIDORICS : : op.cit.77-83.p.
- ⁸⁵ USZTA: 109.p.
- ⁸⁶ HIM-HL PERS. op.cit. VII. 207. 232. d. 1944. augusztus 8. ; A Magyar Királyi Csendőrség elhelyezése. op.cit. 213-231.p.
- ⁸⁷ KOSZTYÓ: Kommunista ejtőernyős. op.cit. 80.p. ; BOTLIK: op.cit. 219-220.p.
- ⁸⁸ A kiejvi partizán parancsnokság vezetője SZTOKACS altábornagy volt.
- ⁸⁹ Magyar osztagparancsnokok voltak: USZTA Gyula, SZŐNYI Márton, DÉKÁN István.
- ⁹⁰ GYERZSALUK: op.cit. 719.p.
- ⁹¹ HIM-HL. PERS. op.cit. VII. 207. 232. d. 1944. augusztus 9., augusztus 10.
- ⁹² A Turjamezőn elfogott partizán a kolozsvári illetőségű CSÁNYI Imre volt. KÖVENDY: op.cit. 56.p. + 62.p.
- ⁹³ A tanácskozás két magyar résztvevője volt: TÖLGYESY Győző a VIII. csendőr kerület parancsnoka és GEREZC Sándor vk.alez. a VIII. hadtest 2. (kémelhárító) osztályának a tagja vett részt.
- ⁹⁴ MNL-OL K-26. ME II. 25 778/1944. ; FÖLDES: op.cit. 224.p.
- ⁹⁵ A osztag tagjai voltak: USZTA Gyula parancsnok, Georgij KAZNACSAJEV törzsparancsnok, Viktor GORGYIJENKÓ aknász, Mihail GATOVCOV és Nyikolaj AVDONYIN rádiós, Szemjon KARPOV felcser, KOVÁCS István, BORBOLA Mihály, SÉDY Lóránd, SALAMON Márkus, DOMOKOS Ferenc, HALAVÁCS Albert, RADÁK József, TAKÁCS József.
- ⁹⁶ VADÁSZ: 22-23.p. ; MOLNÁR: 15.p. ; USZTA: op.cit. 70-77.p.
- ⁹⁷ Az öngyilkos partizán neve TAKÁCS József volt. HIM-HL. PERS. VII. 207. 232. d. 1944. augusztus 16.
- ⁹⁸ HARSÁNYI — GAZSI: op.cit. 320-340.p. ; UJVÁRI: 14-16.p.
- ⁹⁹ USZTA: op.cit. 98-103.p. ; KOSZTYÓ: Az Uszta-Priscsepa partizánosztagok tevékenysége Kárpátalján (1944. augusztus 8. - október 26.). 135.p.
- ¹⁰⁰ FÖLDES: op.cit. 162-163.p. + 170-177.p.
- ¹⁰¹ A osztag tagjai voltak: SZŐNYI Márton parancsnok, Ősz-SZABÓ József politikai helyettes, Grigorij NOVOTNIJ törzsparancsnok, Grigor SZEMENYUK és Larisza POLNYICKAJA rádiós, Vlagyimir ZSILJAJEV aknász, Jevgenyij JONOV orvos, CSIZMADIA Gyula, SZOTÁK Mihály, KISS Benjamin, BRÁZ Lajos, BALI Ferenc, MOLNÁR István.

- ¹⁰² HIM-HL. PERS. VII. 207. 232. d. 1944. augusztus 11., augusztus 18. ; FÖLDES: op.cit. 162-172.p. + 176-180.p. ;
KIS: Magyar partizánok a Szovjetunióból. op.cit. 145.p.
- ¹⁰³ Az órs-parancsnok KOVÁCS Béla cső.törm. volt.
- ¹⁰⁴ A kutyás járőr vezető LÉNÁRT János cső.ftörm. volt.
- ¹⁰⁵ REKTOR: op.cit. 243.p. ; FÖLDES: op.cit. 181-182.p.
- ¹⁰⁶ A miskolci csendőr osztály ózdi szárnya 1. szakaszának parancsnoka FERENCZY Márton cső.alhdgy. volt.
- ¹⁰⁷ GIBÁS: 9-10.p. ; FERENCZY: Csendőrök, honvédek harca szovjet ejtőernyős csoportokkal Magyarországon. 116-118.p.
- ¹⁰⁸ HIM-HL. PERS. VII. 207. 232. d. 1944. augusztus 18. ; DÉKÁN — D. KARDOS: 302-307.p.
- ¹⁰⁹ FÖLDES: op.cit. 223-225.p.
- ¹¹⁰ HARSÁNYI — GAZSI: op.cit. 346-349.p.
- ¹¹¹ Az osztag három magyar tagja volt: KOVÁCS Imre a politikai helyettes, GÁRDOS Miklós, SÁNDOR János voltak.
- ¹¹² HIM-HL. PERS. VII. 207. 232. d. 1944. augusztus 19.
- ¹¹³ Az osztagnak három magyar tagja volt: SZABÓ András, SZABÓ Ferenc és PÁLOVICS Mihály.
- ¹¹⁴ Az osztag egyik magyar tagja ÖLVEDI Ignác szakaszvezető volt.
- ¹¹⁵ ÖLVEDI: 473.p.
- ¹¹⁶ ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: : 92-97.p. ; USZTA: op.cit. 109.p.
- ¹¹⁷ FERENCZY: Egyéb partizán-tevékenységek. 119-120.p. ; FÖLDES: op.cit. 212-219.p.
- ¹¹⁸ A csendőr szakasz parancsnoka FERENCZY alhadnagy volt.
- FERENCZY: Csendőrök, honvédek. op.cit. 120.p.
- ¹¹⁹ Az osztag tagjai voltak: DÉKÁN István parancsnok, IHÁSZ-KOVÁCS Sándor politikai helyettes, Alekszandr IZUTYINOV törzsparancsnok, FURMAN és KOLOBNYIKOV rádiós, Vaszlij BUROV aknász, GELLÉN István orvos, MESKOV András felcser, FOKI József, FILEBICS Géza, SCHIFFER (SZIGETI) Ferenc, LÉBOVITS Izidor, KOROZS Lajos, NYÚL Miklós.
- ¹²⁰ KIS: Magyarokra nem lövünk. Egy ejtőernyős partizáncsoport története. 73.p. ; DÉKÁN: op.cit. 109-110.p.
- ¹²¹ DÉKÁN — D. KARDOS: op.cit. 320.p. ; VADÁSZ: op.cit. 54-55.p. ; HARSÁNYI — GAZSI: op.cit. 378-381.p. ;
KIS: Magyar partizánok a Szovjetunióból. op.cit. 146.p.
- ¹²² ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: op.cit. 133.p.
- ¹²³ Loc.cit. 126-127.p.
- ¹²⁴ Loc.cit. 126-127.p. + 133-138.p.
- ¹²⁵ Az osztag tagjai voltak: HAMBURGER (HORVÁTH) Sándor politikai helyettes, KÖVECSÉS Ferenc, SZÉKELY Károly, OROSZ Imre, PÁPA Ferenc, BORBÉLY Béla, SZABÓ Pál, IZRAEL Miklós, LACZKÓ Imre, SILLER György.
- ¹²⁶ HARSÁNYI — GAZSI: op.cit. 350-351.p. ; USZTA: op.cit. 116-119.p.
- ¹²⁷ Az osztagnak az első repülőgépen érkező tagjai voltak: Ivan PRISCSEPA parancsnok, Szergej KOTYELNYIKOV és Marija HAJLOT rádiós, Dmitrij USAKOV felcser, Pjotr CIMBALISZT, Alekszandr GLADCSENKO és Nyikolaj SZUHARJOV aknász, LEGUCKIJ, Jozsif JURIK, LÉBOVICS Izidor, POLYVÁS András, SÓS Géza, GÁL József.
- ¹²⁸ Ezen a gépen a parancsnok BORHEGYI Balázs politikai helyettes volt.
- Az osztagnak a második repülőgépen érkező tagjai voltak: BORHEGYI Balázs politikai helyettes, Ivan TATYANYENKO törzsparancsnok, Anatolij SZEJFULIN felderítő, SALAMON István, BORKU László, ULICSINYI Zoltán, HAÁSZ Imre, SUJER Ferenc, SZABÓ József.
- ¹²⁹ A meghalt személy HAÁSZ Imre volt.
- ¹³⁰ KOSZTYÓ: Az Uszta-Priscsepa partizánosztagok tevékenysége Kárpátalján (1944. augusztus 8. - október 26.). op.cit. 136-137.p. ;
HARSÁNYI — GAZSI: op.cit. 320-351.p. ; USZTA: op.cit. 120-125.p.
- ¹³¹ Az önként jelentkező személy GÁL József volt.
- ¹³² A magát megadó partizán RADÁK József volt.
- ¹³³ USZTA: op.cit. 118-119.p. + 131-135.p. ; DÉKÁN — D. KARDOS: op.cit. 330.p. ; GIBÁS: op.cit. 10-11.p. ;
MOLNÁR: op.cit. 50-51.p.
- ¹³⁴ HARSÁNYI — GAZSI: op.cit. 121-334.p.
- ¹³⁵ ALEKSZEJENKO — BABIDORICS: op.cit. 145.p.
- ¹³⁶ Loc.cit. 147-148.p.
- ¹³⁷ Az osztag parancsnoka KOVÁCS György örvezető volt.
- ¹³⁸ A csendőr erőket KÖVENDY Károly cső.fhdgy. vezette.
- ¹³⁹ HIM-HL. PERS. VII. 207. 232. d. 1944. szeptember 1. ; KÖVENDY: Csendőrök és partizánok harca a Kárpátokban. 139-140.p.
- ¹⁴⁰ HARSÁNYI — GAZSI: op.cit. 326.p.
- ¹⁴¹ FÖLDES: op.cit. 223.p. ; DÉKÁN — D. KARDOS: op.cit. 306.p.
- ¹⁴² A szovjet ejtőernyős partizán osztag elleni akciót FEHÉR Géza vőrgy. irányította.
- ¹⁴³ REKTOR: op.cit. 244-245.p. ; KÖVENDY: Csendőrök és partizánok harca a Kárpátokban. op.cit. 144.p.
- ¹⁴⁴ Az aknaszlatinai század XANTUSZ György hadnagy volt.
- ¹⁴⁵ KÖVENDY: Csendőrök és partizánok harca a Kárpátokban. op.cit. 75-76.p. ; ÖLVEDI: op.cit. 473.p.

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések):

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- ALEKSZEJENKO — BABIDORICS — ALEKSZEJENKO, Grigorij Davidovics — BABIDORICS, Mihail Ivanovics: *Fényjelek a hegyek között*. Budapest - Ungvár, 1985, Kossuth Könyvkiadó - Kárpáti Kiadó. 256 p. HU-ISBN 963 09 2698 9.
- BOTLIK — BOTLIK József: *Közigazgatás és nemzetiségi politika Kárpátalján II. köt. A Magyarországhoz való visszatérés után 1939-1945*. Nyíregyháza, 2005, Nyíregyházi Főiskola. 445 p. HU-ISBN 963 93 8580 8. /Dimensiones Culturales et Urbanales Regni Hungariae, 9./ HU-ISSN 1588-8215.
- DETRE (11.;) — DETRE TÓTH László: *Kilián György*. Budapest, 1978, Zrínyi Katonai Kiadó. 74 p. HU-ISBN 963 32 6990 3.
- DÉKÁN (58.;120.;) — DÉKÁN István: *Hazatérés. Egy magyar partizánparancsnok visszaemlékezései 1942-1944*. Budapest, 1960, Zrínyi Katonai Könyvkiadó. 191 p.
- DÉKÁN — D. KARDOS (108.;121.;133.;141.;) — DÉKÁN István — D. KARDOS Éva: *Utak és ösvények*. Budapest, 1975, Magvető Kiadó. 491 p. HU-ISBN 963 27 0012 0.
- FÖLDES (28.;45.;94.;100.;102.;105.;109.;117.;141.;) — FÖLDES Pál: *Két ugrás az ismeretlenbe*. Budapest, 1975, Zrínyi Katonai Kiadó - Kossuth Kiadó. 268 p. HU-ISBN 963 32 6614 9.
- GODÓ (11.;) — GODÓ Ágnes: *Magyar - Lengyel kapcsolatok a második világháborúban*. Budapest, 1976, Zrínyi katonai Kiadó - Kossuth Könyvkiadó. 447 p. HU-ISBN 963 32 6625 4.
- HARSÁNYI — GAZSI (46.;47.;49.;98.;110.;121.;126.;130.;134.;140.;) — HARSÁNYI János — GAZSI József (szerk.): *Magyar szabadságharcosok a fasizmus ellen. Dokumentumok a magyar antifasiszta ellenállási mozgalom történetéből 1941-1942*. Budapest, 1969², Zrínyi Katonai Kiadó. 906 p. HU-ISBN —
- KROÓ (68.;) — KROÓ László: *A Kárpátok alatt*. Budapest, 1988, Kossuth Könyvkiadó. 232 p. HU-ISBN 963 09 3163 X.
- MOLNÁR (96.;133.;) — MOLNÁR István: *Fegyver ropog a Buzsorán*. Budapest, 1956, Szikra. 155 p.
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945*. (4.;) — PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945*. Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.
- PUSKAS (2.;24.;70.;) — PUSKAS, Andrej Ivanovics: *Vengrija v gody vtoroj mirovoj vojny*. [Magyarország a II. világháború idején.] Moszkva, 1966, Nauka. 524 p. RU-ISBN —
- PUSZTAI (75.;) — PUSZTAI János: *Szentes és a repülés*. Szentes, 2008, Szentes Város Önkormányzata. 397 p. HU-ISBN: 978 963 87 2588 2.
- REKTOR (13.;105.;143.;) — REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története*. Cleveland, 1980, Árpád Könyvkiadó. 552 p. USA-ISBN: 093 42 1401 8.
- RESZEGI (54.;) — RESZEGI Zsolt: *Légi huszárok. Az ejtőernyős csapatnem kialakulása és harcai 1938 és 1945 között*. Budapest - Pápa, 2013, Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum – Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára. 313 p. HU-ISBN 987 963 72 2935 0. /A Pápai Levéltár kiadványai, III./ HU-ISSN 2062-7076.
- USZTA (85.;96.;99.;116.;126.;130.;133.;) — USZTA Gyula: *A jót akarni kell*. Budapest, 1989, Zrínyi Katonai Kiadó. 388 p. HU-ISBN 963 32 6595 9. /Élmények és gondolatok./ HU-ISSN 0236-5588.
- VADÁSZ (96.;121.;) — VADÁSZ Ferenc: *Legenda nélkül. Száz partizán és ellenálló története*. Budapest, 1975, Móra Kiadó. 247 p. HU-ISBN 963 11 0245 9.
- TANULMÁNYOK**
- FERENCZY: Csendőrök, honvédek harca szovjet ejtőernyős csoportokkal Magyarországon. (107.;117.;118.;) — FERENCZY Márton: Csendőrök, honvédek harca szovjet ejtőernyős csoportokkal Magyarországon. 111-121.p. In KÖVENDY Károly et al. (szerk.): *A Magyar Királyi Csendőrség a törvény és a rend szolgálatában 1881-1945. A csendőr békében, háborúban és emigrációban*. Toronto, 1973, Sovergin Press. 430 p. ISBN —
- GAZSI: Ejtőernyős partizántevékenység és elhárítás Magyarországon 1941-ben. (2.;71.;) — GAZSI József: Ejtőernyős partizántevékenység és elhárítás Magyarországon 1941-ben. *Hadtörténelmi Közlemények*, LXXXIX.évf. (1976) 3.sz. 494-526.p. HU-ISSN 0017-6540.
- GIBÁS (107.;133.;) — GIBÁS Andor: Szemelvények a magyar ejtőernyőzés történetéből (1945-ig). 7-15.p. In ZÖRGÖ Tibor (szerk.): *A Repüléstörténeti Társaság 2001. évi évkönyve*. Budapest, 2001, Magyar Repüléstörténeti Társaság. 269 p. HU-ISSN 1416-5287.

- GYERZSALUK (40.;76.;90.;) — GYERZSALUK, Nyikolaj: Adalékok a magyar partizánok kiképzéséhez nyújtott szovjet segítség történetéhez. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXIII.évf. (1976) 4.sz. 710-722.p. HU-ISSN 0017-6540.
- KIS: Magyar partizánok a Szovjetunióból. (44.;102.;121.;) — KIS András: Magyar partizánok a Szovjetunióból. 140-161.p. In M. KISS Sándor (szerk.): *Magyarország 1944. Fejezetek az ellenállás történetéből*. Budapest, 1994, Nemzeti Tankönyvkiadó. 330 p. HU-ISBN 963 18 5489 2.
- KIS: Magyarokra nem lövünk! Egy ejtőernyős partizáncsoport története. (120.;) — KIS András: Magyarokra nem lövünk! Egy ejtőernyős partizáncsoport története. 1. rész. *Hitel*, IX.évf. (1996) 1.sz. 72-80.p. HU-ISSN 0238-9908.
- KOSZTYÓ: Kommunista ejtőernyős partizán-bevetések Kárpátján (1942–1944). (2.;16.;24.;76.;87.;) — KOSZTYÓ Gyula: Kommunista ejtőernyős partizán-bevetések Kárpátján (1942–1944). *Együtt*, XV.évf. (2013) 6.sz. 74-84.p. HU-ISSN —
- KOSZTYÓ: Az Uszta-Priscsepa partizánosztályok tevékenysége Kárpátján (1944. augusztus 8. - október 26.). (99.;130.;) — KOSZTYÓ Gyula: Az Uszta-Priscsepa partizánosztályok tevékenysége Kárpátján (1944. augusztus 8. - október 26.). 127-152.p. In DUPKA György — ZUBÁNIC László (szerk.): *A Kárpát-medencéből elhurcolt magyar és német rabok nyomában Oroszöldön és a Kaukázus országaiban*. Ungvár - Budapest, 2017, Intermix Kiadó. 244 p. HU-ISBN 978 963 98 1488 2. /Kárpátjai Magyar Könyvek, 256./ HU-ISSN 1022-0283.
- KÖVENDY: Csendőrök és partizánok harca a Kárpátokban. (139.;143.;145.;) — KÖVENDY Károly: Csendőrök és partizánok harca a Kárpátokban. In KÖVENDY Károly (szerk.): *A Magyar Királyi Csendőrség a törvény és rend szolgálatában 1881-1945*. 143-145.p. (Összeállítás az MKCsBK lapjában, a *Bajtársi Levélben* megjelent cikkekből). Torontó, 1973, Sovereign. 431 p. CA-ISBN —
- LEINER (75.;) — LEINER Gyula: Békés megye gazdasági-társadalmi képe a felszabadulás előtt. 13-52.p. In DÉR László — SZABÓ Ferenc et al. (szerk.): *Békés megye 1944-1945-ben. A felszabadulás és a népi demokratikus forradalom első esztendeje a Viharsarokban*. Békéscsaba, 1975, Békés Megyei Tanács VB. 482 p. HU-ISBN 963 00 0010 5.
- MARTIN (60.;) — MARTIN Kornél: Nagy Árpád M. Kir. ejtőernyős főhadnagy háborús jegyzetei. *Hadtörténelmi Közlemények*, CXII.évf. (1999) 1.sz. 1-42.p. HU-ISSN 0017-6540.
- ÖLVEDI (115.;145.;) — ÖLVEDI Ignác: Emlékek és adalékok néphadseregünk születéséhez. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXVII. évf. (1980) 3. sz. 464-490.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. (13.;) — PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf (2013) 27-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774.
- SZABÓ (36.;38.;51.;) — SZABÓ János: Partizánharc hegységben. *Magyar Katonai Szemle*, XIV.évf. (1944) 7.sz. 46-52.p.
- SZIRKO (16.;20.;23.;26.;) — SZIRKO, Nyikolaj J.: A Pataki Ferenc partizáncsoport harctevékenysége. *Hadtörténelmi Közlemények*, LXXXII.évf. (1969) 2.sz. 338-349.p. HU-ISSN 0017-6540.
- TAMÁSKA (5.;13.;21.;) — TAMÁSKA Endre: Egy csendőr őrs országos tekintélye. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 12-18.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én, hangzott el, Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre.*” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- TURCSÁNYI — HEGEDŰS (60.;) — TURCSÁNYI Károly — HEGEDŰS Ernő: Légideszant alakulatok rendvédelmi szerepkörben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XIV.évf. (2008) 17.sz. 97-104.p. HU-ISSN 1216-6774.
- CIKKEK**
- CSERFAY (22.;) — CSERFAY Ferenc: A délvidéki partizánharcok tanulságai. 2. rész. *Csendőrségi Lapok*, XXXIII.évf. (1943) 24.sz. 738-741.p.
- TOLDI (21.;) — TOLDI Árpád: A rendkívüli fegyverhasználati jogról. *Csendőrségi Lapok*, XXXIII.évf. (1943) 20.sz. 610-616.p.
- ZSEBKÖNYV**
- A Magyar Királyi Csendőrség elhelyezése. (26.;86.;) — A Magyar Királyi Csendőrség elhelyezése. 119-264.p. In BENEDEK Mihály (szerk.): *A Magyar Királyi Csendőrség Zsebkönyve*. Budapest, 1944, Csendőrségi Lapok. 455 p.

KÉZIRATOK

- KÖVENDY: *Csendőrök a Kárpátokon. Egy csendőrtiszt naplója Magyarországon. Egy csendőrtiszt naplója Magyarország törtéelmének legnehezebb és legszomorúbb idejéből.* (5.;83.;92.;) — KÖVENDY Károly: *Csendőrök a Kárpátokon. Egy csendőrtiszt naplója Magyarország törtéelmének legnehezebb és legszomorúbb idejéből.* Kézirat másolata a szerző magángyűjteményében.

LEVÉL-, IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRI GYŰJTEMÉNYEK

- HIM-HL-HM. Eln. (3.;) — HIM (Hadtörténelmi Intézet és Múzeum) HL (Hadtörténelmi Levéltár) HM Eln. (Honvédelmi Minisztérium Elnökség) iratainak gyűjteménye.
- HIM-HL. PERS. (31.;32.;35.;36.;37.;38.;40.;41.;43.;50.;56.;58.;59.;66.;68.;86.;91.;97.;102.;108.;112.;139.;) — HIM (Hadtörténelmi Intézet és Múzeum) HL (Hadtörténelmi Levéltár) PERS. (Personáliák).
- HIM-HL. VKF.Eln. (54.;74.;) — HIM (Hadtörténelmi Intézet és Múzeum) HL (Hadtörténelmi Levéltár) VKF.Eln. (Vezérkari Főnökség Elnökségi) iratainak gyűjteménye.
- MNL-OL. K-26. (94.;) — MNL (Magyar Nemzeti Levéltár) OL (Országos Levéltár) K-26. (Központilag iktatott és irattározott iratok) gyűjteménye.
- MNL-OL. K-150. (4.;) — MNL (Magyar Nemzeti Levéltár) OL (Országos Levéltár) K-150. (Belügyminisztérium) általános iratainak gyűjteménye.
- MNL-OL. K-438 (73.;) — MNL (Magyar Nemzeti Levéltár) OL (Országos Levéltár) K-438. (Északkeleti Hadműveleti Terület Kormánybiztossága) iratai.

SZABÁLYZATOK

- Honi légvédelmi szolgálat. *Ellenséges ejtőernyős és partizán elhárítás. Kényszerleszálló ellenséges repülő hajózó személyzet elfogása.* (46.;) — *Honi légvédelmi szolgálat. Ellenséges ejtőernyős és partizán elhárítás. Kényszerleszálló ellenséges repülő hajózó személyzet elfogása.* Budapest, 1944, HM. 39 p.

I.sz. melléklet

**Magyarországra szállított szovjet ejtőernyős partizán osztagok
(1943 augusztus – 1944 augusztus)**

S.sz.	osztag	létszám	földet érés helye	földet érés ideje
1.	„RÓZSA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	3	Varsó körzetében	1943. VI. 2.
2.	„KILIÁN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	2	Varsó körzetében	1943. VII.25.
3.	„PATAKI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	7	Kövesliget	1943. VIII. 18.
4.	„SZUVOROV Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	11	Munkács körzetében	1944. V. 5.
5.	„JEGOROV Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	11	Hosszúmező	1944. V. 9.
6.	„VSTUTYIN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	14	Izvor	1944. V. 10.
7.	„Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag Felsővisó 1944. V. 12.”	n.a.	Felsővisó	1944. V. 12.
8.	„DUBOSKIN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	17	Szurdok	1944. V. 13.
9.	„KUZNYECOV Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	17	Felsővisó	1944. V. 13.
10.	„KOROLENKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	11	Borkút	1944. V. 24.
11.	„BALSAKOV Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	11	Szaplonca	1944. VI. 25.
12.	„HAMBURGER Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	10	Buzsora	1944. VI. 25.
13.	„PRISCSEPA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	13	Buzsora	1944. VI. 25.
14.	„MASZLOV Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	17	Rónahavas	1944. VII. 5.
15.	„BURIJ Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	4	Rónahavas	1944. VII. 9.
16.	„KOSZIK Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	11	Rónahavas	1944. VII. 9.
17.	„SZOPLIKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	15	Ungvár körzetében	1944. VII. 9.
18.	„TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	13	Rónahavas	1944. VII. 21.
19.	„BLINDJUK Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	6	Rónahavas	1944. VII. 25.
20.	„KOHUT Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	8	Turjamező	1944. VII. 25.
21.	„Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag Békés 1944. VII. 25.”	13	Békés	1944. VII. 25.
22.	„HLEBA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	7	Szinya	1944. VII. 30.
23.	„Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag Tatárhágó 1944. VII. 30.”	7	Tatárhágó	1944. VII. 30.
24.	„Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag Királymező 1944. VIII. 3.”	5	Királymező	1944. VIII. 3.
25.	„HORVÁTH Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	9	Munkács körzetében	1944. VIII. 8.
26.	„SZÓNYI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	13	Ózd körzetében	1944. VIII. 8.
27.	„USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	14	Munkács körzetében	1944. VIII. 8.
28.	„SZOKOLOVSKIJ Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	14	Borszeg	1944. VIII. 16.
29.	„Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag Domaháza 1944. VIII. 19.”	12	Domaháza	1944. VIII. 19.
30.	„SZABÓ Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	11	Borszeg körzetében	1944. VIII. 20.
31.	„DÉKÁN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	14	Szaplonca	1944. VIII. 21.
32.	„PETRENKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	7	Ilosva	1944. VIII. 28.
33.	„VANJAGIN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	11	Huszt körzetében	1944. VIII. 28.
34.	„RUSZIN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	11	Buzsora	1944. IX. 7.
35.	„RIESDORFER Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag”	8	Királyvölgy	1944. IX. 12.
Összesen 35 szovjet ejtőernyős partizán osztag		357 fő		

A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918

(Collaboration between the Royal Hungarian Gendarmerie and the Intelligence Organs of the Austro-Hungarian Monarchy [1891–1918])

Absztrakt

A Magyar Királyi Csendőrség — annak ellenére, hogy nem minősült hatóságnak — kiterjedt hatáskörrel rendelkezett. A testületen belül — szolgálati ág jelleggel 1891-ben megszervezett — határszéli csendőrség valósította meg a Magyar Királyság útlevelköteles határszakaszain a határvonal őrzését. Az Evidenzbüro — mint az Osztrák-Magyar Monarchiának a közös hadereje kötelékében működő hírszerző szervezet — és a Magyar Királyi Csendőrség tevékenysége ezen a területen érintkezett egymással. Az együttműködés témáját a Magyar Királyi Csendőrség külön szabályzatban rendezte, amely a testületnek az „*Utasítások a M. Kir. Csendőrség számára*” 1912-ben publikált szolgálati szabályzatának a mellékleteként jelent meg „*A hírszerző szolgálat ellátása és a kémkedés megakadályozása.*” címmel.

Kulcsszavak

Evidenzbüro ; Magyar Királyi Csendőrség ; határszéli csendőrség ; dualizmuskori magyar határőrizet ; magyar rendvédelem 1867-1918

Abstract

The Royal Hungarian Gendarmerie – despite not qualifying as an authority – enjoyed wide-ranging power. Within the organization – set up as a service branch in 1891 – border gendarmerie were responsible for border security on those sections of the border of the Kingdom of Hungary where a passport was required for crossing. The endeavors of the Evidenzbureau – the directorate responsible for gathering military intelligence for the Austro-Hungarian Monarchy – and the Royal Hungarian Gendarmerie overlapped in this area. The Royal Hungarian Gendarmerie dealt with the topic of collaboration with a separate regulation that appeared as a supplement entitled *Intelligence Gathering and the Prevention of Counterespionage* in a service regulation entitled *Directives of the Royal Hungarian Gendarmerie*, which was published in 1912.

Key words

Evidenzbureau ; Royal Hungarian Gendarmerie ; border gendarmerie ; Hungarian border security in the Era of the Dual Monarchy ; Hungarian law enforcement (1867–1918)

---

*

Open Researcher and Contributor ID = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító (ORCID) : <https://orcid.org/0000-0003-3368-2944>

Institutional attachments = Szerző intézményi kötődései :

- *Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement* = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság
 - *Eötvös Loránd University Faculty of Law* = Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

- *National University of Public Service Faculty of Law Enforcement* = Nemzeti Köszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

@: paradi.jozsef@gmail.com

Date of registry = Regisztrálás dátuma : 2018. V. 17.

Date of acceptance = elfogadás dátuma : 2018. VI. 5.

DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.56N.97-130P

A vizsgált időszak határőrizetét és hírszerzését sem lehet a környezetéből kiragadva korhű módon ismertetni. A határőrizetnek és a hírszerzésnek az Osztrák-Magyar Monarchia államaiba való betagozódása, e tevékenységek megvalósítására hivatott szervezetek helyének és szerepének a bemutatása nélkülözhetetlen. Egyrészt ugyanis ellenkező esetben óhatatlanul abba a hibába esnénk, hogy a jelenlegi körülményeket vetítjük vissza a vizsgált idősakra, ami pedig a történelemhamisítás egy formája volna. Másrészt pedig az államok egyetlen szerve sem működik a többi állami szervezettől függetlenül. Az államok eredményességének az egyik fontos tényezője éppen az állami szervezetek együttműködésének a hatékonysága. A jól működő államokban az összhang megvalósul.¹

Mielőtt tehát megismerkednénk az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szolgálata az Evidenzbüro és a határőrizeti tevékenységben jelentős feladatokat ellátó szervezet a Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálatai ága közös teendőivel, elengedhetetlen — legalább is a lényegüket tekintve — e szervezetek megismerése és az állami hierarchiában betöltött szerepük tisztázása.²

Ahhoz tehát, hogy valóságghú képet alkothassunk az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerzőinek és határőreinek a Magyar Királyságban megvalósuló együttműködéséről több kérdésre is választ kell kapnunk.

- Az Osztrák-Magyar Monarchia állami hierarchiájába milyen módon illeszkedtek a hírszerzést és a határőrizet a Magyar Királyság területén megvalósító szervezetek?

- A vizsgált testületek milyen fejlődési utat jártak be, illetve milyen szervezettel és milyen feladatkört láttak el?

- A környező államokban a hasonló teendőket milyen testületek valósították meg?

- Miből állt a hírszerző szolgálat az Evidenzbüro és a Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálatai ága együttműködésének a tartalma?

Az első kérdés megválaszolásához az út az Osztrák-Magyar Monarchia sajátos közjogi helyzete lényegének a megismerésén keresztül vezet.

A dualista államalakulat — amely 1867-től 1918-ig tartott és egyben a történelmi Magyarország utolsó periódusát alkotta — úgy jött létre, hogy az 1848-1849-es forradalom- és szabadságharcot cári segédlettel leverő HABSBERG-hatalom képtelennek bizonyult magyar nemzet együttműködésének a hiányában a birodalmat fenntartani. A solferinói, majd a königgrätzi vereségek külpolitika terén hozták hátrányos helyzetbe a neoabszolutista államot. A passzív rezisztencia pedig belpolitikai tekintetben ásta alá a HABSBERGOK hatalmát. A HABSBERG neoabszolutizmus oly mértékben vált deficitessé, hogy a monarchiát finanszírozó ROTSCILD bankház vonakodott a további kölcsönök folyósításától, mivel nem látta azok megtérülésének reális körülményeit.³

A dualizmus kompromisszum volt a magyar nemzet és a HABSBERG-ház között, melyet kiegyezésnek nevezünk. A kiegyezés azonban három pólusra támaszkodott: Az Osztrák Császárságra, a Magyar Királyságra és az uralkodóra. A kiegyezésben foglaltakat az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság törvényhozó testületei törvénybe foglalták, melyet az uralkodó szentesített.⁴ A kiegyezési törvények nem csupán a HABSBERG- birodalom két részének — azaz az Osztrák Császárságnak és a Magyar Királyságnak — egymáshoz való viszonyát, hanem az uralkodói hatalom jellegét és hatáskörét, az alkotmányosság szerepét is szabályozták.

Az osztrák és a magyar kiegyezési törvény ugyan szó szerint nem egyezik meg, azonban a tartalmat tekintve kétségtelenül azonosak. Az eltérő szövegezés mégis lehetőséget teremtett arra, hogy a kiegyezésről alkotott HABSBERG és magyar felfogás szerint is értelmezhetővé váltak a törvénytörvények. Nevezetesen az osztrák törvénytörvény a HABSBERG felfogásnak megfelelően is értelmezhető, mely szerint az egységes HABSBERG-birodalom a tartományok két csoportjából áll, amely csoportok bizonyos ügyeik intézésében eltérnek. A kiegyezési törvény pedig e két tartománycsoport viszonyát szabályozza. Erre utal az ausztriai törvény címe is: „Törvény az Osztrák Monarchia valamennyi tartományát illető közös ügyekről és kezelésük módjáról.” Ezzel szemben a magyar törvénytörvény egyértelműen a kiegyezés magyar felfogását tükrözi, mely szerint a kiegyezés nem más, mint két állam — a Magyar Királyság és az Osztrák Császárság — szövetsége, amelyben az egyenjogú felek arról állapodnak meg, hogy bizonyos ügyeiket közösen intézik. Az eltérő értelmezési lehetőségek ellenére azonban a két kiegyezési törvénytörvény azonos módon határozza meg a közös ügyek, illetve közös érdekű viszonyok rendszerét. Az osztrák törvény a közös ügyek, a magyar törvény pedig a közös érdekű viszonyok terminológiát használja. Az eltérő értelmezési lehetőségek és a nem pontosan megegyező terminológia használat azonban a gyakorlatra nem fejtett ki lényegi hatást, mivel a gyakorlatban egyértelműen a magyar felfogás jutott érvényre.⁵

Az osztráknál jóval részletesebb magyar kiegyezési törvény a közös érdekű viszonyok négy csoportját állapította meg.

Az első ügycsoport az uralkodói udvartartás témája ugyan szerepel a magyar törvényben, azonban kizáró jelleggel. A magyar törvény ugyanis azt rögzíti, hogy az uralkodó nem közös. Ausztria császára és Magyarország királya ugyan egy természetes személy, azonban két — egymástól független — közjogi tisztséget tölt be egy személy. Ebből fakadóan pedig az udvartartás költségei is függetlenek egymástól. A magyar országgyűlés azonban mindig gondosan ügyelt arra, hogy a magyar király számára megszavazott költségvetés ne térjen el az osztrák császár költségvetésétől. A közös ügyek csoportjába tartozó második ügycsoport a külügy, a hadügy és ezek finanszírozására szolgáló pénzügy. Ezeket pragmatikus ügyeknek is nevezték, mivel a Pragmatica Sanctio-ból származtak.⁶

Ezen ügycsoport intézése céljából az uralkodó külön minisztériumokkal is rendelkezett. A kiegyezési törvények ugyan egy közös minisztériumról tettek említést, az uralkodó azonban mégis három közös minisztériumot működtetett és három közös minisztert nevezett ki. Ez azonban senkit sem zavart, mivel nyilvánvaló volt, hogy a közös ügyek intézéséhez közös minisztériumok is kellenek. A közös minisztériumok tevékenységébe, a kinevezésekbe az osztrák és a magyar országgyűlés nem szólhatott bele. A közös miniszterek az uralkodónak tartoztak felelősséggel. A közös miniszterek azonban nem alkottak a két társország kormányai feletti kormányt. Közös minisztertanácsot azonban tartottak, bár erről a kiegyezési törvények nem tettek említést. A közös minisztertanácson rendszeresen részt vett a két társország miniszterelnöke, valamint — a tárgytól függően — az osztrák és a magyar kormány illetékes minisztere is. Azokat az üléseket pedig, amelyeken az uralkodó is részt vett koronatanácsnak hívták.⁷

A külügy és a hadügy költségeit a két társország országgyűlései által kikülönített delegációk alapították meg, a költségvetési javaslatot pedig a közös minisztériumok terjesztették elő. Mindkét ország delegációja 60 fős volt, amelyeket évente választottak többségi szavazattal. A magyar delegáció 40 tagját az országgyűlés, 20 tagját pedig a főrendi ház küldte. A delegációk döntését az országgyűlések nem változtathatták meg. Döntés hiányában az uralkodó dönthetett.⁸

A közös költségvetés két társország közötti megosztásának arányát — amit kvótának hívtak — a két országgyűlés által küldött egy-egy bizottság dolgozta ki közös javaslattal. A bizottságok a javaslatot az országgyűléseik elé terjesztették, amit azok törvénybe foglaltak. A törvényeket pedig az uralkodó szentesítette. A kvótát meghatározott időre állapították meg. A kvóta tükrözte a két társország súlyát az Osztrák-Magyar Monarchia gazdasági életében. Döntésképtelenség esetén pedig az uralkodó vagy az előző kvótát hosszabbította meg, vagy a kvótabizottságok által megállapított kvótát érvényesítette mindaddig, amíg az országgyűlések a téma tárgyalását be nem fejezték. A kvótabizottságok 15 fősek voltak. A magyar kvótabizottságba az országgyűlés 10 főt, a főrendi ház pedig 5 főt küldött.⁹

A közös ügyek csoportjába tartozó harmadik ügycsoportot a hitelügy alkotta. A magyar kiegyezési törvény ugyan nem ismerte el a neoabszolutizmus államadósságát a Magyar Királyságra vonatkozóan, azonban a teljes Osztrák-Magyar Monarchia gazdasági stabilizációjának érdekében, méltányossági alapon nem zárkózott el a keletkezett terhek egy részének az átvállalásától. Új államkölcsönök felvételéhez azonban már az országgyűlések beleegyezésére volt szükség. A két társország a saját költségeire, illetve a ráeső kvóta fedezésének a céljából önállóan vehetett fel kölcsönt. A közös kibocsátású államkölcsönök korlátozottak voltak. A Magyar Királyság által kibocsátott államkölcsönök összegét döntően produktív beruházásokra használták fel. Az Osztrák-Magyar Monarchia államadósságának a kezelését nem a közös pénzügyminisztérium, hanem az osztrák pénzügyi tárca végezte. A magyar pénzügyminisztérium, a Magyar Királyságra eső összegeket folyósította. A korábbi államadósnak a Magyar Királyságra eső része nem fékezte jelentősen az ország fejlődését. 1880-ban a kiadások 11 %-át, 1913-ban pedig 4 %-át képezték a korábbi államadósság törlesztések.¹⁰

A közös ügyek csoportjába tartozó negyedik ügycsoportot a vám- és kereskedelmi szövetség valamint azon közös érdekű viszonyok alkották, amelyekben fennállt ugyan az együttes rendezés érdekeltisége, azonban a közös rendezés meghiúsulása esetében a két társországot megillette az önálló intézkedés joga is. Ezt az ügycsoportot nevezték a kortársak nem közös, de egyetértőleg intézendő ügyeknek. Ezen ügycsoportba tartozott a vámügy, a külállamokkal kötött gazdasági szerződések témája, a közvetett adózás, a vasútfejlesztés, a hajózás, a postaügyek és a pénzügyrendszer.¹¹

A határőrizet és a hírszerzés tekintetében a közös érdekeltiségű viszonyok rendszeréből a hadügy és a vámügy jöhet szóba. A hírszerzés egyértelműen a hadügyhöz tartozott, a határőrizet pedig egyetlen közös ügycsoportnak sem képezte a részét.

A hadügy feladatrendszerébe a honvédelem tartozott, ennek képezte részét a határvédelem. A rendvédelem azonban — amelynek integráns részét alkotta a határőrizet — nem tartozott a hadügyhöz.¹²

Az Osztrák-Magyar Monarchia fegyveres ereje lényegében hat fő részből állt, nevezetesen: 1. a flottából, 2. a közös hadseregből, továbbá 3 a Magyar Királyi Honvédségből és 4. a népfelkelésből, valamint 5. a Landwehr-ből és a 6. Landsturm-ból. Ez a rendszer ugyan első látásra meglehetősen bonyolultnak tűnhet, azonban jól működött. A magyar határőrizet tekintetében a flotta nyilvánvalóan nem jöhet szóba. A haderő fennmaradó 5 része közül pedig a Landwehr és a Landsturm eleve kiesik, mivel azok az Osztrák Császársághoz kötődtek. A népfelkelés pedig fegyveres konfliktus esetén tevékenykedett, így e szervezet is kiesik. A közös hadsereg — amely uralkodói utasításra, 1889-től használta a császári és királyi kifejezést — és a Magyar Királyi Honvédség jöhetett szóba a határok őrzése tekintetében ugyanúgy, mint a rendvédelem más területein, amikor a rendvédelmi testületek elégtelennek bizonyultak, mert a rend fenntartása és helyreállítása érdekében jelentős létszámú fegyveres alakulat bevetésére volt szükség.¹³

Az Osztrák-Magyar Monarchia haderőszerkezetének kialakításakor gróf ANDRÁSSY Gyula miniszterelnök és honvédelmi miniszter, a honvédség létrehozását a belső rend érdekében felhasználható katonai erő kialakítása miatt tartotta fontosnak. Ez a katonai erő ugyanis a közös hadsereg nem lehetett. A Magyar Királyságban az 1848-1949-es forradalom és szabadságharcot leverő hadsereget rendfenntartási céllal igénybe venni nem volt tanácsos.¹⁴

A Magyar Királyi Honvédség ugyan — a Landwehr-hez hasonlóan — a véderő részét alkotta, azonban mégis élvezett némi önállóságot. Az uralkodónak a vezérleti (amelybe a hadüzenet is beletartozott), vezényleti (amelybe a haderő bármikor és bárhová irányíthatósága is beletartozott) és belső szervezeti (amelybe a személyi és szervezeti, valamint a szolgálati nyelv meghatározását is magába foglalta) joga ugyan kiterjedt a Magyar Királyi Honvédségre is, de csak a honvédelmi miniszter ellenjegyzésével. Az ellenjegyzéstől eltekintve ugyan az uralkodó szuverén módon rendelkezett a teljes fegyveres erővel, azonban katonáért és pénzért az országgyűlésekhez kellett fordulnia.¹⁵

A véderő 7/8-ad részét a közös hadsereg, a fennmaradó 1/8-adot pedig a Landwehr és a Magyar Királyi Honvédség alkotta, hozzávetőlegesen azonos létszámmal. A véderő három nagy része a közös hadsereg, a Landwehr és a Landsturm, valamint a Magyar Királyi honvédség és népfelkelés a hadosztály szinttel bezárólag különült el egymástól. A közös hadsereg 33 gyalogos és 8 lovas hadosztályból, a Magyar Királyi Honvédség 8 gyalogos és 2 lovas hadosztályból, a Landwehr pedig 8 gyaloghadosztályból állt. A hadtestek és hadtest-parancsnokságok azonban már nem különültek el. Az Osztrák-Magyar Monarchiában a közös hadsereg, a honvédség és a Landwehr alakulatok 16 hadtestparancsnokság alárendeltségébe tartoztak, amelyet 6 hadseregpáncsnokság irányított. A haderő békelétszáma 450 000 fő, a hadilétszáma pedig 1 500 000 fő volt. A szolgálati nyelv a flottánál a Landwehr-nél és a Landsturm-nál a német, a Magyar Királyi Honvédségnél és a népfelkelésnél a magyar volt. A közös hadsereg ezredeiben pedig az ezrednyelv azzal a nyelvvel egyezett meg, amely nyelvet a lakosság az ezred sorozási területén — katonai kerületében — anyanyelvként használt. A közös hadsereg számára az Osztrák-Magyar Monarchia területét 112 katonai kerületre osztották (61 az Osztrák Császárságban, 47 a Magyar Királyságban, 4 pedig Bosznia-Hercegovinában). Egyazon ezredbe egyazon katonai kerületben élő lakosságot sorozták. A közös hadsereg katonai kerületeinek mintájára, de attól függetlenül Ausztriában a Landwehr ezredek, Magyarországon pedig a honvéd ezredek rendelkeztek katonai kerülettel.¹⁶

Ez a katonai erő azonban a rend fenntartásában nem vehetett részt csak kivételes esetekben, mégpedig a Magyar Királyság területén gyakorlatilag a Magyar Királyi Honvédség által. Jogszabályban szabályozták, hogy Magyarországon a közigazgatás mely szervei és milyen szintű vezetői jogosultak a rend helyreállítása érdekében a haderő — konkrétan a Magyar Királyi Honvédség — segítségét kérni. Segítségkérésnek akkor lehetett helye, ha a rendvédelmi testületek a rend helyreállítására képtelennek bizonyultak. A kérést a belügyminiszterhez kellett eljuttatni, aki azt abban az esetben továbbította a honvédséghez, ha a rendvédelmi testületek személyi állományának országon belüli átcsoportosításával nem tudta a helyzetet megoldani. A segítségkérésre jogosult intézményvezetők közvetlenül a Magyar Királyi Honvédség területileg illetékes parancsnokságaihoz sürgős veszélyhelyzetben fordulhattak. Ebben az esetben viszont a parancsnok távollétében az ügyeletes tiszt intézkedhetett. A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi feladatok ellátására kijelölt alakulatainak személyi állományát karhatalmi kiképzésben részesítették és a kiképzettek egy részét készenlétben tartották. A segítséget kérő intézmény vezetője nem szólhatott bele abba, hogy milyen erővel és mi-

lyen módon állítja helyre a rendet a honvédség, azonban a helyreállítást a tőle telhető minden lehetséges módon segítenie kellett.¹⁷

Határőrizet tekintetében a honvédség igénybe vételére a határokon áttérjedő fertőző betegség meggátolásának érdekében történő lezárásokor került sor. Ekkor a katonai alakulatok személyi állománya úgynevezett kordon szolgálatot látott el, amelynek az volt a lényege, hogy a katonák látó- és halló-, valamint lőtávolságon belül helyezkedtek el a kijelölt kordonvonalon, amely nem feltétlenül egyezett meg minden részletében a határvonalal. Azok ellen, akik a felszólítás ellenére a kordonvonalat átlépték a katonák fegyverüket használták.¹⁸

Összességében tehát a haderő békeidőszakban nem vett részt a határok őrzésében. Csúppán speciális helyzetekben — a rendvédelem más területeihez hasonlóan — különleges feladatokat láthattak el ideiglenesen a véderő alakulatai a határőrzetben.

A haderő háború időszakában sem diszponált a határőrzet felett. A fegyveres konfliktus eseteire vonatkozó, úgynevezett kivételes hatalomról szóló magyarországi törvény ugyanis — az ausztriai szabályozástól eltérően — az angol mintát követte. A kivételes hatalom gyakorlásának szabályozására kétféle megoldás született a korabeli Európában. A német minta szerint a kivételes hatalmat a hadsereg gyakorolta. Ezt a megoldást követte az osztrák szabályozás. A britt minta szerint a kivételes hatalmat a polgári közigazgatás gyakorolta. A magyar szabályozás a britt megoldást követte.¹⁹

A magyar közigazgatás — annak részeként a magyar rendvédelem — csak a hadművelési területeken került a haderő területileg illetékes parancsnokságainak a felügyelete alá.

Kivételes hatalom időszakára az Osztrák-Magyar Monarchia katonai vezetése elkészítette a haderő határvonalakra történő felvonulásának és szétbontakozásának a tervét. Ebben természetesen szerepet kaptak a békehatárőrzet megvalósító rendvédelmi testületek is. A tervek realizálása azonban azt jelentette, hogy a térség már hadművelési területté minősült.²⁰

A Magyar Királyság területén az Osztrák-Magyar Monarchia felügyelete alá csak akkor kerültek a határőrzeti teendőket ellátó testületek, ha működési területük hadművelési területté vált.²¹

A határőrzetet illetően tehát egyértelműen megállapítható, hogy e tevékenység nem tartozott a véderő teendői közé. A határőrzet a két társország kompetenciáját gyarapította és — a rendvédelmi feladatkör részeként — a polgári közigazgatás feladatai közé tartozott.

Felmerülhet azonban annak a kérdése is, hogy a katonai állománnyal rendelkező rendvédelmi testületek esetében a közös ügyi szervezetek közül a véderő nem terjesztette-e ki befolyását erre a tevékenységre?

A Magyar Királyság területén a dualizmus időszakában összesen 4 olyan rendvédelmi testület működött, amelynek a személyi állománya katonának minősült. Ezek a testületek voltak: 1. a Magyar Királyi Nemesi Testőrség, 2. a Magyar Királyi Darabont Testőrség, 3. a Magyar Királyi Képviselelőházi Őrség, 4. és a Magyar Királyi Csendőrség. A 4 szervezet közül egyedül a csendőrség vett részt határőrzeti feladatok ellátásában. Hiába tartoztak azonban a Magyar Királyi Csendőrség tagjai katonai állományba, az állományilletékes szervezet — azaz a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium — csúppán a személyi ügyekben volt illetékes. A szervezet működésének minden témakörében a belügyi tárca rendelkezett illetékességgel.²²

A Magyar Királyságban a határőrzeti feladatkörnek a polgári közigazgatáshoz tartozása nem csúppán azért lényeges, mert az kizárólag magyar hatáskör volt. A magyar határőrzet fejlődéstörténetében a dualizmus kora volt az első időszak, amikor az államhatárok őrzését már nem katonai erővel, hanem rendvédelmi testületek igénybe vételével valósították meg.²³

A véderőhöz való viszony tekintetében az Evidenzbüro helyzete merőben eltért a Magyar Királyi Csendőrség határszolgálatos részétől.

Az Evidenzbüro ugyanis az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének integráns részét alkotta. A nyilvántartó iroda a dualista államalakulat hírszerző és elhárító tevékenységének a teendőit valósította meg. A dualista államalakulat valamennyi szervezetének kötelessége volt azonban a haderő nyilvántartó irodáját az Evidenzbüro-t tevékenységében támogatni. A két társország tehát — a közös haderő részeként — közös hírszerző szolgálatot tartott fenn. E birodalmi szervezetben szolgálatot teljesítő különböző nemzetiségű katonatisztek váltak a feldarabolt Osztrák-Magyar Monarchia helyén kiépülő új államok hírszerző szolgálatainak létrehozóivá.²⁴

Bár a hírszerzés a Kárpát-medencében élő népek körében a honfoglalást megelőzően is jelen volt, majd a Kárpát-medencei magyar állam feladatkörének integráns részét alkotta, az Evidenzbüro mégis fiatal szervezet volt.²⁵

A HABSBURG-birodalomban a katonai hírszerzést békeidőben is folytatató állandó szervezet kiépítésére a XIX. században került sor. A XVIII. század ötvenes éveitől a vezérkar külön osztálya fog-

lalkozott a kémügyekkel. A XIX. század elején létrehozták az „Evidenzhaltungs Abteilung”-ot. A XIX. század negyvenes éveiben Heinrich Hermann Joseph von HESS altbgy. vezérkari főnök a nyilvántartó csoportot állandó jelleggel a vezérkar hatáskörébe helyezte. 1850-ben Evidenzbüro (Nyilvántartó Iroda) néven véglegesítették a szervezetet a vezérkar fennhatósága alatt. Ekkor került az iroda élére Anton Ritter von KALIK őrnagy, aki 15 évig teljesített szolgálatot ezen a poszton. Működésének időszakában az irodán jelentős fejlesztéseket valósítottak meg. 1878-ban a közös hadügyminisztérium tervezetet nyújtott be az uralkodó katonai irodájához a hírszerzés és kémelhárítás fejlesztése tárgyában. A javaslat alapvetően két dolgot indítványozott, egyrészt a polgári és katonai hatóságok együttműködését, másrészt pedig a nyilvántartó iroda fejlesztését oly módon, hogy abban — egyes szakterületeket átfogó — alosztályokat létesítsenek. Az Evidenzbüro fejlesztése akkor gyorsult fel, amikor a szervezet élére 1909-ben August URBANSKI von Ostrymiecz ezredest nevezték ki. A katonai hírszerzésért a vezérkari főnök volt felelős, aki e feladatkörét az Evidenzbüro-ra ruházta. Az Evidenzbüro úgynevezett nyilvántartási csoportokból állt, nevezetesen: orosz, német, olasz, balkán, angol, francia, erődítési, tüzérségi és kezelési csoportokból.²⁶

Az Evidenzbüro szerény létszámmal és költségvetéssel dolgozott. 1912-ben a központban 28 tisztet foglalkoztatott. Ebben az időben a szövetséges Német Császárság hírszerző szervezetének, a Nachrichtenbüro-nak a központjában 80 fő tiszt teljesített szolgálatot. Az Evidenzbüro költségvetése a nyolcvanas években 100 000 forint körüli volt. 1912-ben a német hírszerző iroda költségvetése 450 000 márkát tett ki, az orosz hírszerzés pedig 1912-ben 13 000 000 rubellel gazdálkodott. Ilyen körülmények között fokozott jelentőségű volt az állami hatóságok együttműködésének a kémelhárításban.²⁷

A hírszerzésre fordítandó összeg nagyságrendjének értelmezése érdekében célszerű megismerni az uralkodói udvartartásra fordított összegeket is. 1869-ben az osztrák és a magyar költségvetésben udvartartás költségei címén 3 250 000 forint szerepelt. 1880-ban az udvartartás költsége mindkét költségvetésben 4 650 000 forintot tett ki. Ekkor az udvartartási költségek az Osztrák Császárság kiadásainak 1,1 %-át, a Magyar Királyság kiadásainak pedig 1,8 %-át alkották.²⁸

A hírszerzésre vonatkozó szabályozás a haderő kötelékében viszonylag korán megjelent, bár kezdetben csupán általánosságokat tartalmazott.²⁹ A XIX. század második felében azonban az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének hírszerző szolgálata már önálló szabályzattal rendelkezett.³⁰

Az Osztrák-Magyar Monarchia és a Német Császárság hírszerző szolgálatai kölcsönösen segítték egymást, hasonló módon járt el a brit, francia, olasz és orosz felderítő szolgálat is. Az Evidenzbüro és a Nachrichtenbüro 1910-ben memorandumban rögzítette a német és az osztrák-magyar hírszerzőszolgálat együttműködését. A memorandumban foglaltak szerint valósult meg a két szervezet együttműködése az első világháború alatt.³¹

A különböző országok ugyan eltérő terminológiát használtak a hírszerző tevékenységük szakterületeinek a megnevezésére, azonban a metodika alig különbözött. Elsősorban az anyagi fedezet mértékéből fakadóan keletkeztek némileg eltérő gyakorlatok. A katonai hírszerzésnek a Központi Hatalmak haderejében, azaz az Osztrák-Magyar Monarchia védereje és a Német Császárság hadereje vezérkaraiban, továbbá az úgynevezett Entente hatalmak Nagy Britannia, Franciaország, Olaszország és Oroszország hadseregeinek vezérkaraiban is működött egy értékelő-elemző szervezet. E szervezet egyben irányította a nyílt és a titkos hírszerző tevékenységet is. A franciáknál e feladatkört a „Deuxième bureau” más néven „Service de Renseignements”, az angoloknál az „Intelligence Service” a szerbeknél a „Narodna Odbrana” látta el. Bárhogy hívták is azonban ezen szervezeteket hasonló metodikával tevékenykedtek.³²

A korabeli hírszerző szervek a nyílt és a titkos információgyűjtés lehetőségeivel egyaránt éltek. A publikált kiadványok elemzése jelentette az egyik legfontosabb forrást. Közvetlen információk is nyerhetők voltak ily módon. Egyben pedig ráirányították a figyelmet azokra a területekre, amelyek kifürkészése célszerűnek látszott. E térségeket amennyire lehetett nyílt eszközökkel is igyekeztek felderíteni például turistának álcázva, vételi szándékkal érkező leendő földbirtokos, vagy gyárépítőként, esetleg filmforgató stáb álcájában stb. A nyílt lehetőségek hasznosítása mellett azonban a hagyományos ügynöki tevékenységet sem mellőzték. Ennek keretében vagy a helybéliek közül szervezetek be informátorokat, vagy pedig a helyszínre telepítettek alvó és aktív ügynököket. Egy-egy célterületre egy vagy több rezidentúrát telepítettek. A katonai hírszerző szervezet pedig a főbb hadműveleti irányok szerinti csoportosításban működött. A Magyar Királyság területén az Evidenzbüro Szerbia és Románia irányában működött együtt a magyar határőrizeti szervezetekkel elsősorban a Magyar Királyi Csendőrség határszolgálatos részével.³³

A kiegyezéskor a Magyar Királyság külállamokkal szomszédos határait a neoabszolutizmus államrendezkedésétől átvett és átalakított testület a Magyar Királyi Pénzügyőrség határmenti szakaszai őrizték. A határatkelőhelyeken az utasforgalom ellenőrzését a legközelebbi városok rendőrségeinek kikülönített csoportjai, az áruforgalom felügyeletét pedig a területileg illetékes vámhivatalok úgynevezett bemondó őrsői valósították meg. A határenddel kapcsolatos teendők végzésére pedig úgynevezett szolgabírói kirendeltségeket hoztak létre. Határőrizet tehát csak a vámhatárokon valósult meg.³⁴

Kezdetben a határőrizeti teendők megoszlottak a központi államhatalomnak közvetlenül alárendelt testületek azaz a pénzügyőrség és a vámhivatalok, valamint — a határrendészeti teendőket illetően — a mai fogalmaink szerinti önkormányzatok, nevezetesen a vármegyék között. A dualizmus időszakában — Horvátországtól eltekintve — a Magyar Királyságban valamennyi vármegyéjében, a vármegyékben pedig 438 járás működött. Erdélyre — a Partium nélkül — 15 vármegye 85 járással esett. Összesen 8 vármegye 22 járása érintkezett a magyar-román határral. Közülük csak Krassó-Szörény vármegye magyar-román határvonallal érintkező három járása feküdt Erdély területén kívül. Ez azt jelentette, hogy a magyar-román határon 22 járási szolgabírói kirendeltség tevékenykedett. E mellett a magyar-szerb határral három vármegye (Torontál, Temes és Krassó-Szörény) öt járása rendelkezett (Orsova, Újmoldova, Fehértemplom, Kubiny és Pancsova). Összesen tehát tíz vármegye 26 járásának a határa érintkezett a Magyar Királyság külső határaival. Közülük Krassó-Szörény vármegye orsovai járásának román és szerb határszakasza is volt.³⁵

Ez a rendszer azonban a Magyar Királyság külállamokkal szomszédos azon határain épült ki, ahol a katonai határőrvidék nem működött. Az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság határait ugyanis az utasok és az áruk bárhol és bármikor ellenőrzés nélkül átlépheték, ezért ezen a határszakaszon határőrizeti szervezetek telepítésére sem került sor. A katonai határőrvidék — amely korábban az Adriától Moldováig terjedően őrizte a HABSBERG-birodalomnak a Magyar Királysággal egybe eső déli határait — a kiegyezés időszakára foghíjassá vált. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc leverését követően a HABSBERG-hatalom a katonai határőrvidék azon alakulatait, amelyek a forradalom mellé álltak megszüntette.

A fennmaradó katonai határőrvidéki alakulatok azonban — a feudális viszonyokat konzerváló zárványként — a kiegyezés után is fennmaradtak. A HABSBERG-hatalom szélsőséges körei ezekre a csapatokra — egy esetleges osztrák-magyar szembefordulás esetén, ha a kiegyezés csődöt mondott volna — a magyar nemzet hátbatámaszására alkalmas erőként számítottak.³⁶

A katonai határőrvidék 1867 utáni működése nem csupán a kiegyezés tartalmával volt ellentétes, hiszen a rendvédelem részeként a határőrizet nem a közös érdekeltségű viszonyok, hanem a két társország belügyei közé tartozott, amit nem végezhetek a közös ügyek megvalósítására hivatott szervezetek, nevezetesen a véderő. Már az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc előtt is több ízben elismerték a HABSBERG uralkodók a katonai határőrvidék magyar jogrendbe ütközésének a tényét, azonban a katonai határőrvidék fennmaradását a török veszéllyel indokolták. Ezt fontosabb érdeknek minősítették mint azt, hogy a katonai határőrvidéki területek visszakerüljenek az érintett vármegyék fennhatósága alá, illetve a földbirtokosok birtokon belülre kerüljenek. A kiegyezés utáni időben azonban a katonai határőrvidék létének a külpolitikai oka elenyészett, így az uralkodó – gróf ANDRÁSSY Gyula miniszterelnök javaslatára — 1872-ben hozzájárult a katonai határőrvidék polgárosításához. A térség visszavezetése a polgári fejlődés útjára tért magyar társadalomba ugyan több mint egy évtizedig tartott, a katonai határőrvidék szervezésének a felszámolásával azonban megszűnt az utolsó feudális zárvány a történelmi Magyarország területén. Felszámolták ugyanis a földbirtok használaton alapuló kötelező katonai szolgálatot, amely egyben adómentességet is biztosított a térségben élők számára, akik kikerülve a katonai közigazgatás hatálya alól visszatértek a polgári közigazgatás körülményei közé.³⁷

A Magyar Királyi Csendőrség határőrizetbe történő belépéséig a magyar határőrizetben a vezető szerep a pénzügyi tárcára hárult. A pénzügyi tárcának alárendelt szervezatként működtek (1872-től önállóan) a vámhivatalok. A Magyar Királyi Pénzügyőrség pedig 1867. III. 10-től önálló országos szervezatként tevékenykedett. A vámhivatalok ugyanis eredetileg — a neoabszolutizmus örökségként — az adóhivatalokkal egy szervezetben látták el feladataikat.

A Magyar Királyság területét teljes egészében lefedték a Magyar Királyi Pénzügyőrség legkisebb szervezeti egységei a pénzügyőr szakaszok. A pénzügyőr szakaszok tevékenységét a pénzügyőr biztosi kerületek irányították. A megyei pénzügyi biztosi kerületek munkáját pedig — a vármegyénként szervezett — pénzügyigazgatóságok felügyelték. A pénzügyigazgatóságok komplex vezetési szintet alkottak, amelyek az adott vármegyében megtalálható valamennyi pénzügyi szakhatóság fel-

ügyeletét ellátták. Ebből fakadóan a vármegyében működő valamennyi pénzügyi szakhatóság szakemberei megtalálhatók voltak a pénzügyigazgatóságokban. A pénzügyigazgatóságok — valamennyi vármegyére kiterjedően — a nyolcvanas években épültek ki. A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium szervezetében azonban — a pénzügyi szakhatóságok felügyelet céljából — valamennyi pénzügyi szakhatóságnak külön szervezeti egysége működött.³⁸

A Magyar Királyi Pénzügyőrség fegyveres egyenruhás őrtestület volt. A testület önálló ruházattal és rangrendszerrel rendelkezett. Fegyverzetként a legénységi állománynál kardot és karabélyt, a tiszteknél pedig kardot és forgópisztolyt rendszeresítettek. A legénységi állomány — amely a haderő altiszti karának jellegével bírt — rangjai a vigyázó, fővigyázó és a szemlész volt. A tisztii állomány rangjait pedig az albiztos, biztos és főbiztos alkotta. A legénységi rangokat ezüst, a tisztii rangokat pedig arany csillagrózsácskával jelölték.³⁹

Az Osztrák-Magyar Monarchiában a rangok jelölésének egységes rendszere alakult ki. A flotta kivételével a katonák rangjukat csillaggal jelölték. A nem katonai állományú, de fegyveres polgári testületnél fegyveres szolgálatot ellátók rangjait csillagrózsácskával, az egyenruhás testületeknél fegyver nélküli szolgálatot teljesítők rangjait pedig rózsácskával jelölték. Az altisztek ezüst a tisztek pedig arany változatot viseltek.⁴⁰

A pénzügyőrséghez jelentkezőket 4 év szolgálat után véglegesítették. Ezt az időt a legénységnél próbaszolgálatnak, a tiszteknél gyakornoki időnek nevezték. Kezdetben — a legénység esetében — nem volt felvételi követelmény az írni és olvasni tudás, valamint a négy számtani alpművelet ismerete. Az újonnan felvételt nyert pénzügyőrök szakmai ismeretekkel történő felvértezése verbális úton valósult meg. A pénzügyőri szolgálat ellátásához szükséges ismeretek jelentős részét — hasonlóan a korabeli rendőr legénység szakmai felkészítéséhez — a fiatal pénzügyőrök, a nagyobb tapasztalattal rendelkező társaik mellett eltöltött szolgálatellátás során, a gyakorlatban sajátították el.

A nyolcvanas években azonban létrehozták a pénzügyőrség központi újonc iskoláját. Ezt követően az újonnan felvett pénzügyőrök a 6 hónapos időtartamú újonc iskola eredményes elvégzése nyomán láthattak el szolgálatot. Az újoncok felkészítésének időtartama folyamatosan bővült, amely a második világháború időszakára már elérte az 1 évet. Az újonc iskolára értelemszerűen azok kerülhettek, akik tudtak írni és olvasni, valamint ismerték a 4 számtani alpműveletet. Ez gyakorlatilag azt jelentette, hogy elemi iskolai végzettséggel rendelkeztek. Az idősebb állomány körében azonban továbbra is megtalálhatók voltak az analfabéták is, bár arányuk a nyugdíjazásokkal folyamatosan csökkent. Véglegesen azonban csupán a világháború időszakára szűnt meg az analfabétizmus a legénység körében. Tisztek esetében a testületbe való belépés előfeltétele az érettségi volt. Szakmai felkészítésüket a gyakornoki idő során kapták meg. A testületnél magasabb rendfokozatba az előírt szakmai tanfolyam eredményes elvégzése nyomán lehetett lépni, amelynek — a kezdőrangok kivételével — előfeltétele volt az alacsonyabb rangban eltöltött megfelelő mennyiségű szolgálati idő.⁴¹

Azok a pénzügyőr szakaszok, amelyeknek a működési területe érintkezett a magyar-román, illetve a magyar-szerb határral — a szokásos teendők mellett — ellátták a zöldhatárőrizeti feladatokat is. A XX. század elején a történelmi Magyarország 63 vármegyéjében pénzügyigazgatóság, irányításukkal pedig 202 biztosi kerület, az alárendeltségükben továbbá 569 szakasz működött. Közülük — Horvátország területét figyelmen kívül hagyva — 10 pénzügyigazgatóság működési területe rendelkezett vámhatárral. Ezek voltak a Beszterce-Naszód (viszonylag rövid határszakasszal), Csík, Háromszék, Brassó, Fogaras, Szeben, Hunyad, Krassó-Szörény, Temes és Torontál vármegyék pénzügyigazgatóságai. Torontál, Temes és részben Krassó-Szörény vármegyei pénzügyigazgatóságok kivételével a magyar-román határvonallal érintkezett a működési területük.⁴²

Az áruforgalom ellenőrzését a vámhivatalok látták el. A magyar vámhivatali rendszer — miután elvált az adóhivataltól — a nyolcvanas években alakult ki. A vámhivatalok fő és mellékvámhivatalokra oszlottak. Mindkét kategóriában megkülönböztettek első- és másodosztályú vámhivatalokat. A különböző szintű vámhivatalokat az eljárási hatáskörük különböztette meg egymástól. Az első osztályú fővámhivatalok rendelkeztek a legkiterjedtebb hatáskörrel. Ezek a hivatalok fegyver és lőszer vámkezelésének a jogosultságával is rendelkeztek.⁴³

A Magyar Királyság területén 24 fővámhivatal és 28 mellékvámhivatal működött. Közülük a magyar-román határ irányában fejtették ki elsősorban a tevékenységüket az aradi, a brassói, a felsőtömösi, a kolozsvári, az orsovai és a nagyszombati fővámhivatalok, valamint az almásmezői, alsótörcevári, bodzai, brázai, csík-gyimesi, dusi, felsőtörcevári, ósánci, predeáli, tölgyesi, úzvölgyi és vulkáni mellékhivatalok. Az 52 magyarországi vámhivatal közül az erdélyi határ irányában 12, Szerbia irányában pedig 9 vámhivatal működött.⁴⁴

A vámhivatalok alárendeltségében működtek a bemondó őrsök. A bemondó őrsöket a határátkelőhelyekre telepítették. Feladatukat a vámköteles és a vámmentes áruk szétválasztása, az elvámolatlan termékek vámhivatalhoz irányítása alkotta.⁴⁵

A vámhivatalnokok ugyan rendelkeztek formaruhával, sőt a díszegyenruhájuk tartozékát képezte a szablya is, azonban nem alkottak fegyveres testületet. Tisztviselőként látták el feladataikat. A vámhivatalnokokat lőfegyverrel nem szerelték fel.⁴⁶

Vám-tisztviselőnek azok jelentkezhetek, akik érettségivel rendelkeztek. A vámhivatalnokok gyakornoki ideje megegyezett a pénzügyőr tisztekével. A gyakornoki idő alatt kellett a gyakornokoknak a gyakornoki vizsgát letenniük. A gyakornoki vizsga eredményes letétele nyomán lehetett a gyakornokot véglegesíteni. A vám-tisztviselők vámsegédtiszt, vám-tiszt és vámfőtiszt rangban látták el szolgálati feladataikat. Valamennyi vám-tiszt rang eléréséhez — a megelőző rangban előírt szolgálati idő letöltése nyomán külön vizsgát kellett eredményesen letenni. A vám-tisztek vámszedő, ellenőr, pénztáros, raktárgondnok és vámhivatal vezetői beosztásokat tölthettek be. Az első- és másodosztályú fő- és mellékvámhivatal vezetői beosztásokhoz azonban különálló vizsgákat is kellett tenni az arra aspirálóknak. A vámhivatalnokok munkáját úgynevezett segédzemélyzet segítette, akiknek a létszáma a vámhivatal besorolásától és forgalmától függött. A segédzemélyzetet — a központilag meghatározott keret terhére — a vámhivatali vezető alkalmazta meghatározott időre. A segédzemélyzet a fizetésén kívül csupán munkaruha ellátmányban részesült.⁴⁷

A vámhivatalok ugyan annak a pénzügyigazgatóságnak az alárendeltségébe tartoztak — hasonlóan a vármegyében működő más pénzügyi szakhatóságokhoz — amelynek a működési területén helyezkedett el a vámhivatal, azonban szakmai felügyeletüket a Magyar Királyság teljes területére kiterjedő hatáskörrel a budapesti fővámhivatal vezetője látta el, aki közvetlenül a pénzügyminiszternek volt alárendelve miniszteri tanácsosi címmel.⁴⁸

Vámügyekben országos hatáskörű szervezet a vámügyi tanács is működött, melyet az 1890. IV. 11.-ei minisztertanácsi határozat alapján hoztak létre. A vámügyi tanács vám- és tarifaügyekben véleményezési jogkörrel rendelkezett azokban az esetekben, amikor a kereskedelmi miniszter — az illetékes miniszterekkel egyetértésben — valamely ügyet a tanácshoz utalt. A vámügyi tanács elnöke a kereskedelmi miniszter volt. Az elnökhelyettest az elnök kérte fel. Rajtuk kívül a vámügyi tanács létszáma 21 fő volt. A tanács tagjai sorába, tagot delegált a pénzügyi-, a kereskedelemügyi-, a földművelésügyi- és a belügyminiszter. A minisztériumokon kívül — a kereskedelemügyi miniszter felkérésére — gazdasági-, kereskedő- és ipartestületek is küldtek képviselőt a tanácsba.⁴⁹

Kezdetben tehát a dualizmus időszakában a határőrizet három klasszikus teendőjét a határvonal őrzését, a határforgalom ellenőrzését és a határrendészeti teendőket három külön szervezet látta e. A zöldhatárőrizetet a pénzügyőrség, a határforgalom ellenőrzést a vámhivatalok (áruforgalom) és a kikülfönített rendőri csoportok (személyforgalom), valamint a határrenddel kapcsolatos tevékenységet a szolgabírói kirendeltségek végezték.

A Magyar Királyi Csendőrség 1891-ben lépett be a határőrizetbe.⁵⁰ A Magyar Királyi Csendőrség Magyarország legsikeresebb rendvédelmi testülete volt.⁵¹ Az 1881-ben felállított 12 000 fős szervezet a polgári fejlődés igényeinek megfelelő, európai színvonalú rendet teremtett vidéken.⁵² A megalakulás és a háború éveit leszámítva — amikor még ideiglenesen honvédekkel töltötték fel a hiányzó csendőr létszámot, illetve a frontra vezényelt csendőrök helyett a rendvédelemben járatlan póttartalékosokkal töltötték fel a testületet — a Magyar Királyi Csendőrség büntetőeljárás mutatói 90 % körüliek voltak. A Magyar Királyság vidéki területein — többszöri sikertelen kísérletek után — a kiegyezés után a csendőrségnek sikerült először rendet teremtenie.⁵³ A városokban önkormányzati rendőrségek működtek, bár számos város élt azzal a lehetőséggel, hogy — térítés ellenében, elsősorban a külterületére kiterjedően — a csendőrséget kérje fel a rend fenntartására.⁵⁴

A csendőrség francia eredetű intézmény, amelynek az eredete a XIII. századig nyúlik vissza. A francia királyok a csendőrség elődszervezetét a hadrakelt seregen belüli rend fenntartására hozták létre. Ez a tevékenység terjedt ki a hadművelési területek polgári lakosságára, majd békeidőben is fokozatosan az egész ország területére a lakosság kérése nyomán. A testület elnevezése Maréchaussee volt, melyet az 1700-as években változtattak csendőrségre. A francia forradalom alatt a csendőrséget megszüntették ugyan, azonban — belátva a testület szükségességét — reorganizálták, Napóleon BONAPARTE pedig felfejlesztette. A hasonló körülmények miatt német nyelvterületen is létrejöttek csendőrség típusú szervezetek, de más elnevezésekkel. Azért a csendőrség terjedt el Európa szerte, mert a napóleoni császárság vazallus államaiban a francia közigazgatási mintát követték, annak részeként pedig a csendőrséget is átvették. A testület bevált, ezért Napóleon BONAPARTE bukását követően is fennmaradt, sőt a XIX. században Európa valamennyi országában rendszerbe állították.

Ennek oka az volt, hogy viszonylag olcsón és gyorsan volt képes vidéken a polgári élethez szükséges rendet kialakítani és azt hatékonyan fenntartani.⁵⁵

A Magyar Királyságban a XIX. század negyvenes éveiben — nem sokkal a mezei rendőrség felállítása után⁵⁶ — merült fel a csendőrség létrehozásának a gondolata. A felsőházban gyűjtöttek is erre a célra. A gondolat felmerülésekor azonban az uralkodó még nem szimpatizált a felvetéssel, ezért a kezdeményezés elhalt.⁵⁷

Végül is a Kárpát-medencébe Itálián és Ausztrián keresztül jutott el a csendőrség. Napóleon BONAPARTE tündöklése idején Lombardia francia vazallus állammá vált, így ott is létrehozták a csendőrséget, amely kiválóan működött. Napóleon bukását követően Lombardia visszakerült a HABSBERGOKHOZ, akik e szervezetet — tekintettel az eredményeire — nem szüntették meg. Az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc leverés nyomán pedig az egész birodalomra kiterjedően kiépítették. A császári csendőrség ugyan kiváló közbiztonságot teremtett, azonban a magyar hazafiak üldözése terén is jeleskedett, amellyel kivívta a lakosság ellenszenvét. A kiegyezéskor a szervezetet a magyar állam nem vette át.⁵⁸

A császári csendőrséget tehát a Magyar Királyság területén feloszlatták. Nem az egyetlen neoabszolutizmusi szervezet volt, amely hasonló sorsra jutott. Ugyanígy jártak el a magyar állam képviselői a magyar hazafiak üldözésében jeleskedő más szervezetekkel is.⁵⁹

Horvátországban és Erdélyben mégis fennmaradt egy-egy császári csendőr ezred a közös hadsereg szervezésében. Horvátországban ez a helyzet a közjogi autonómiával függött össze. Erdélyben pedig — mivel valószínűsíthető hadművelleti területként kezelték — a hadművelleti terület közbiztonsági helyzete érdekében volt szükség a csendőr ezred fenntartására. Ez a helyzet azonban ellentétes volt a kiegyezési törvényben foglaltakkal. A magyar parlamentben a kormányt ezért az ellenzék támadta. Végül is TISZA Kálmán oldotta meg a helyzetet. Átértékelte ugyanis a magyar kormány rendvédelmi koncepcióját abban az értelemben, hogy a rendőri szervezetekre való kizárólagos támaszkodás helyett a csendőrség szervezettípusát is bevonta a polgári magyar állam rendvédelmi szervezetrendszerének kialakításába. Ennek nyomán hozták létre a Magyar Királyi Csendőrséget, amelynek a hatósági területe kiterjedt a Magyar Szent Korona alá tartozó valamennyi vidéki területre.⁶⁰

A Magyar Királyi Csendőrség katonailag szervezett őrtestület volt. A korabeli szóhasználat szerint a katonailag szervezett szóösszetétel azt jelentette, hogy a testületen belüli függelmi viszonyok katonaiak és a személyi állomány katonának minősült, katonai rendfokozatot viselt. Ebből fakadóan a csendőrök személyi ügyeit a honvédelmi tárcánál intézték. A testület azonban a belügyi tárca fennhatósága alá tartozott minden tekintetben (szakmai irányítás, a működés anyagi fedezete stb.)⁶¹

A Magyar Királyi Csendőrséghez ép és egészséges, írni-olvasni tudó, a 4 számtani alapműveltet ismerő jelentkezőket vettek fel, akik a sorkatonai szolgálatukat már letöltötték és őket a parancsnokuk kedvezően minősítette. A próbaidő 3 év volt, mely során az alapfelkészítés tanfolyamán sikeres vizsgát kellett tenniük. A próbaidő eredményes letöltése után véglegesítették a csendőröket a testületnél. Az alapfelkészítésben részesültek járőrtársi beosztást tölthettek be. A csendőröknek beszélniük kellett azt a nyelvet is, amelyet a szolgálati helyükön a lakosság anyanyelvként beszélt. A járőrvezetői beosztás betöltésének az előfeltétele újabb tanfolyam sikeres elvégzése volt, amelyet a próbaidőt követő 10 éven belül kellett teljesíteni. A huzamos szolgálati idővel és kiváló minősítéssel rendelkezők jelentkezhettek őrsparancsnok képző tanfolyamra, melynek sikeres elvégzése nyomán — üresedés esetén — voltak kinevezhetők a legmagasabb legénységi beosztásba az őrsparancsnok tisztségre. A csendőr legénység a haderő altiszti karának a jellegével bírt a pénzügyőrségi legénységhez hasonlóan. A csendőr tisztnek a Ludovica Akadémia diplomájával rendelkeztek. A csendőr legénység kiképzését központi kiképző bázison valósították meg 1909-től. Nagyváradon nyílt meg a nagyváradi csendőr altiszti iskola. A képzési idő kezdetben 6 hónap volt, amely fokozatosan — több évtizeden keresztül — gyarapodott 1 évre.⁶²

A Magyar Királyi Csendőrség szervezete alapvetően egyvonalas és többszintű volt, bár a testület rendelkezett szakágakkal is, mint például a táborigazgatás, vagy a határszéli csendőrség. A testület alapszervezeti egysége az őrs volt. Az őrsök működési területe lefedte a történelmi Magyarország teljes vidéki területét. Általában 3-6 őrsöt irányított 1 szakasz-parancsnokság. 4-8 szakasz-parancsnokságot pedig 1 szárny-parancsnokság irányított. A szárny-parancsnokságok működési területe több vármegyére terjedt ki. 6-8 szárny-parancsnokság tartozott 1 kerület-parancsnokság alárendeltségébe. A kerületek működési területe országrésznyi volt. Eredetileg 6 csendőr kerület működött az országban. 1903-ban azonban 3 további csendőrkerület felállítását határozták el. Végül is azonban a világháború kitöréséig csupán két új csendőrkerület felállítására került sor. A csendőr őr-

sök hatósági területe több falut foglalt magába. Az őrs működési területének meghatározása során figyelembe vették a terület nagyságát, a lakosság számát, a bűnügyi fertőzöttséget, a terep domborzatát és fedettségét, továbbá a közlekedési hálózat jellegét, valamint a populáció összetételét.⁶³

1891-ben a Magyar Királyi Csendőrség szervezeti keretében — szolgálati ág jelleggel — létrehozták a határszéli csendőrséget, amelyet az első világháborúig több ízben is megerősítettek, általában az őrsök és a legénység számának a gyarapításával. Az új szolgálati ágat a Magyar Királyi Csendőrség azon kerületeinél alakították ki, amelyek működési területe érintkezett a Magyar Királyság külső határaival.⁶⁴

A határszéli csendőr őrsök a közbiztonsági teendőik mellett látták el a határőrizeti feladataikat, amely alapvetően a zöldhatár őrzéséből állt. A határszéli csendőr őrsök az úgynevezett kikülönített törzstisztek közvetlen irányítása alá tartoztak. A kikülönített törzstiszteken keresztül érvényesült a kerület-parancsnokság irányítása. A törzstiszt mellé 1 fő századost segédtsztként, 1 őrmestert iroda segédként és egy polgári irodaszolgát is rendszeresítettek. A törzstisztek székhelyeinek kijelölésekor is érvényesült továbbá azon alapelv, hogy a parancsnokság székhelyeinek településén csendőr őrs is működjön. Ezért vagy a parancsnokságot telepítették olyan településre, ahol működött csendőr őrs, vagy pedig az őrsök diszlokációját szervezték át oly módon, hogy a parancsnokság székhelyére is jusson őrs. Az ország belsejében szolgálatot ellátó csendőr őrsökhöz képest tehát a határszéli csendőr őrs esetében a szakasz- és szárny-parancsnokságok kiestek. A határszéli csendőrség speciális szervezeti eleme volt az úgynevezett nyári őrs. A nyári őrsök a hó elolvadása és leesése közötti időszakban működtek a Kárpátokon átvezető ösvények lezárása céljából. Tavasszal az anyaőrs személyi állományának egy része a szükséges felszereléssel felköltözött a nyári őrsre. Őszig itt teljesítettek szolgálatot. A nyári őrsök minden tekintetben az anyaőrs irányítása alatt álltak, ellátmányukat is innen szállították fel számukra. A nyári őrs tagjai szolgálatukat az őrs közelében látták el.⁶⁵

A dualizmuskori magyar határőrizetbe legkésőbb a Magyar Királyi Határrendőrség lépett be. A testületet határőrizeti feladatok ellátására hozták létre, más jellegű szolgálati tevékenységet nem is kellett végeznie. Az egyetlen rendvédelmi testület volt, amelynek alapfeladatát alkotta a határőrizet. A határőrizeti feladatokat ellátó többi rendvédelmi testület más rendvédelmi teendői mellett teljesített határőrizeti szolgálatot a határ mentén elhelyezkedő alakulatai által.⁶⁶

A Magyar Királyi Határrendőrség szervezeti felépítése 4 lépcsős volt, bár a határrendőr őrségek csak 1908-1912-ig működtek. A határrendőr őrségek a határrendőr kirendeltségek alárendeltségébe tartoztak. A határrendőr kirendeltségeket pedig a határrendőr kapitányságok irányították. A kapitányságok országos szintű irányítását pedig a belügyi tárca szervezetében létrehozott határrendőr osztály látta el.⁶⁷

Összességében tehát a Magyar Királyság rendvédelmi testületei közül a pénzügyőrség, a határszéli csendőrség és a határrendőrség vett részt az ország vámhatárainak az őrzésében. A pénzügyőrség, határszéli csendőrség és a határrendőrség vámhatáron szolgálatot teljesítő személyi állományának mintegy kétharmada a magyar-román, míg egyharmada a magyar-szerb határon teljesített szolgálatot. A román-magyar határon összesen 22 határátkelőhely működött.⁶⁸

A magyar állam határainak őrzésében azonban nemcsak a fegyveres rendvédelmi testületek vettek részt. A vámhatárokkal érintkező járások úgynevezett szolgabírói kirendeltségeket is működtettek, amelyek hatáskörébe a határrend tartozott. A szolgabírói kirendeltségek azonban a határrendőrség felállításával megszűntek, feladataikat a határrendőr kapitányságok és kirendeltségek vették át.⁶⁹

A határőrizeti feladatok ellátásában részt vettek még a XIX. század utolsó negyedében kiépülő állami állatorvosi rendszer részeként működő vesztégintézetek is, amelyeket a századfordulótól belépő állomásnak neveztek. Az állami állatorvosi rendszer a földművelésügyi tárca felügyelet alá tartozott. Az állami állatorvosi rendszer kiépülésének és működésének döntő szerepe volt az egészséges és ezáltal piacképes magyarországi állatállomány kialakításában. Az ország területét 3 állatorvosi felügyelőségre osztották: a pozsonyira, a budapestire és a kolozsvárira. A felügyelőségeket kerületekre osztották, amelyek hatósági területe általában egy vármegyére terjedt ki. A vármegyékben pedig járásonként működött 1 állami állatorvos.⁷⁰

A belépőállomások élén állatorvos állt, melyet a szükséges néhány fős asszisztencia támogatott feladata ellátásában. A belépőállomásokat a határátkelőhelyekre telepítették. A forgalmas határátkelőhelyeken működő belépőállomásokon két állatorvost is foglalkoztattak, belépőállomás vezető és vezetőhelyettesi beosztásban. A belépőállomásokon dolgozó állatorvosok a járási állatorvosokkal azonos besorolásba kerültek az állami hierarchiában. Annak a járásnak az állatorvosával, amelyik járás területén feküdt a belépőállomás, a járási és a belépőállomási állatorvosok egyaránt helyettesítették egymást. A belépőállomási állatorvosok azonban nem a területileg illetékes megyei állatorvosi

kerület alárendeltségbe, hanem az állatorvosi felügyelet közvetlen alárendeltségébe tartoztak. A belépőállomási állatorvosok a kolozsvári felügyelőség irányítása alatt álltak.⁷¹

A mezőgazdasági termékek ellenőrzése, a fertőző állatbetegségeknek az ország területére történő bejutása megakadályozására hivatott vesztegintézetek, illetve belépőállomások mellett humán belépőállomások is működtek egy-egy orvos irányításával és a szükséges asszisztenciát ellátó személyzet segítségével. A humán belépőállomások feladatát a fertőző emberi betegségek Magyarország területére való bejutásnak megakadályozása alkotta. A humán belépőállomásokat — a vesztegintézetekhez hasonlóan — a határátkelőhelyekre telepítették. A humán belépőállomások az állami népességügyi és járványügyi rendszer részét alkották. Kiépítésükre a XX. század kezdetén került sor.⁷²

A magyar közigazgatási szakhatóságok azonban — a határforgalom ellenőrzésében való részvétel mellett — a zöld határ őrzetében is részt vettek a vámhatárok menti erdőigazgatási személyzet által. A Magyar Királyságban a középkorig visszanyúlóan kiemelt figyelmet fordítottak az erdőkre. A kiegyezés nyomán alapjaiban rendezték a témakört. Tisztázták a tulajdonviszonyokat. A feudális eredetű erdőhasználati jogokat az állam megváltotta és az érintett erdőket a községek tulajdonába adta. Összesen hétféle erdőtulajdon létezett. Állami erdők a központi államhatalom, illetve valamely szervezete birtokában. Az önkormányzati tulajdonú erdők, általában a községek tulajdonában. Egyházi erdők az egyházak tulajdonában. A hitbizományok egy részéhez is tartoztak erdők. Gazdasági társaságok is részesedtek erdőtulajdonban. Természetesen magánszemélyek is rendelkeztek erdőkkel. Az erdőtulajdonok rendezését követően, definiálták az erdőkihágásokat, majd megállapították az erdőművelés szervezeti kereteit, továbbá őrzésük és védelmük lehetőségeit, valamint létrehozták az erdészeti szakhatóságokat. Az erdőkkel kapcsolatos szabályozásokat elődeink 1879-ben foglalták törvénybe.⁷³

Az erdőhatóságoknak — az erdőterület nagyságától függően, a törvényben meghatározott számú — szakképzett személyzetet kellett állandóan foglalkoztatni, 3 000 holdanként legalább 1 fő erdőmérnök foglalkoztatása volt kötelező, akit általában erdőtisztnek neveztek. A kisebb erdőbirtokosok pedig erdőmérnökkel szerződhetek állandó szaktanácsadásra. Az erdőmérnökök felügyelete alatt álltak az erdőgazdasági segédszolgálatot ellátók. Őket általában alerdészek hívták. Az alerdészek csoportjába tartoztak a főerdőőrök, erdőőrök, vadászok. Őket egyes vidékeken erdőmesternek, lövőmesternek, vagy erdőkerülőnek is nevezték. Az erdőgazdasági segédszolgálatot ellátókat 1 000 holdanként voltak kötelesek foglalkoztatni az erdőtulajdonosok. Az erdőtulajdonosok mulasztása esetén az állam — a tulajdonos költségére — pótolta a hiányzó személyzetet. Az erdőmérnököknek az erdészeti egyetem diplomájával, az erdészeti segédszolgálatot ellátóknak pedig az erdőőri vagy vadőri szakiskola elvégzését bizonyító erdőőri, illetve vadőri szakvizsgával kellett rendelkezniük. Ez a képesítési követelmény azonban az újonnan felvettekre vonatkozott. Azok, akik már munkában álltak nyugdíjazásukig végezheték feladataikat. Az erdőbirtokosoknak azonban nem csak szakszemélyzetet kellett foglalkoztatniuk, hanem a törvény azt is előírta számukra, hogy úgynevezett üzemterv szerint gazdálkodjanak az erdőben. Az üzemtervet pedig az állami erdőhatóság hagyta jóvá és ellenőrizte a végrehajtását. A kicsiny erdőbirtokkal rendelkezőknek ésszerű gazdálkodása érdekében erdőhatósági társulást kellett létrehozniuk.⁷⁴ Azoknak az erdőbirtokosoknak az erdejét, akik az üzemtervtől eltértek az állami erdőhatóságok saját művelés alá vonta, melynek haszna természetesen a mindenkori tulajdonost illette. A tulajdonosok kezelésébe akkor kerülhetett vissza az erdő, ha az erdőhatóságok által kifogásoltakat kijavították.

A rablógazdálkodás megelőzése, az erdők elhanyagolásának lehetetlenné tétele érdekében, az erdővagyon felügyeletének biztosítása céljából a magyar állam létrehozta az országos erdőhatósági rendszert. Az erdőhatóság az erdőket felmérte és figyelemmel kísérte. Az erdőket osztályozták, azokról törzskönyvet is vezettek. Az erdőhatóság felelős volt a hatósági területén fekvő erdők állapotaért. Járásonként erdőgondnokságok, megyénként erdőigazgatóságok, több megyére kiterjedően pedig erdőfelügyelőségek működtek. Az erdőhatóságok munkatársai erdőmérnökök lehettek. Ők — ellentétben az erdőtulajdonosok által alkalmazottakkal — állami szolgálatban álltak. Az erdőtulajdonosok és a közérdek közötti összhang érdekében Országos Erdőigazgatási Tanácsot is létrehoztak. A tanács tagjait a földművelésügyi miniszter kérte fel három évre a törvény által meghatározott számban az Országos Erdészeti Egyesület, a Országos Mezőgazdasági Kamara és más erdészeti egyesületek által javasoltak közül. Az egyesületek kizárólag olyan személyeket javasolhattak, akik legalább két évtizedes gyakorlattal rendelkeztek.⁷⁵

Az erdőhatósági munkakörbe kinevezni, illetve erdőgazdasági segédszolgálati teendők ellátására az erdőbirtokosok kizárólag olyan személyeket alkalmazhattak, akik — a törvényben előírt szakmai

képesítés mellett — erkölcsi bizonyítvánnyal bizonyítani tudták fedhetetlen erkölcsösségüket és a 20. életévüket betöltötték, továbbá magyar állampolgárok voltak. Az erdészeti segédszolgálatot ellátók számára kötelezővé tették a vármegyénként létrehozott Erdészeti Segédszolgálati Szervezeti tagságot. E szervezetek tagjai számára — a földművelésügyi miniszter mintaszabályozásában foglaltaknak megfelelően — az erdőfelügyelőségek szabályozták a szolgálati és nyugellátási rendjüket, melyet a foglalkoztató erdőbirtokosaik kötelesek voltak betartani.⁷⁶

A Magyar Királyságban több foglalkozás volt, amelynek a gyakorló családtagjaikkal a rájuk bízott területen laktak a foglalkoztatóik által biztosított szolgálati lakásban és a felügyeletük alatt álló műtárgyakat, illetve terepszakaszokat őriztek, karbantartottak, a kisjavításokat végrehajtását irányították. Ide tartoztak például a gátőrök, vasúti pályaőrök és az erdészet terén foglalkoztatottak is. E foglalkozások gyakorlóit a foglalkoztatók formaruhával és lőfegyverrel is ellátták. Ők képezték a magyar törvénykönyvben a közhatósági személy fogalmát. A közhatósági személyek joga volt — nem csupán a rá bízott vagyontárgy őrzése, hanem az észlelt bűncselekmények elkövetőinek az elfogása is. Ebből a célból fegyverhasználati joguk is volt. Elfoghattak személyeket, lefoglalhattak eszközöket, például fatolvajok illegális fakivágás során használt szerszámaikat stb. A személyeket és eszközöket azonban haladéktalanul át kellett adni az értesítésükre megjelenő területileg illetékes rendvédelmi testületek járőreinek további intézkedés céljából.⁷⁷

Ebbe a feladatkörbe illeszkedett a vámhatárok menti erdészeti személyzet azon kötelezettsége, hogy az általuk ismeretlen és gyanúsán viselkedő személyeket feltartóztassák, igazoltassák és ha tiltott határátlépés gyanúja felmerült a határőrizeti szervezetek számára átadják. A közhatósági jogú személyek jogköréből fakadóan e tevékenységben kizárólag azok vehettek részt, akik — a szakmai, erkölcsi stb. feltételeknek való megfelelésen túl — eredményesen részt vettek a közhatósági jogkört gyakorlók számára előírt tanfolyamon. A tanfolyam végén letett sikeres vizsga nyomán váltak felelőssé, amely a foglalkoztatásuk előfeltétele volt.⁷⁸

A törvényi szabályozásokból fakadóan egyszerűen megbecsülhető a közhatósági jogú személyek száma. A gátak hosszúságát figyelembe véve 4 000 fő gátőr, a vasúti pályahosszából adódóan pedig 5 500 fő pályaőr, az erdők kiterjedése alapján pedig 25 000 fő erdőmérnök és erdészeti segédszolgálatot ellátó személy, végül pedig a települések számát tekintetbe véve mintegy 15 000 fő mezőőr teljesíthetett szolgálatot az országban, azaz összesen csaknem 50 000 fő. Ez a létszám a duplája volt 12 000 fős Magyar Királyi Csendőrség és az összességében ugyancsak 12 000 fő körüli létszámmal rendelkező magyarországi rendőrségek összesített létszámának. A határőrizeti feladatok ellátásához azonban — földrajzi elhelyezkedésükből fakadóan — csupán a határok menti erdőségek személyzete és a határszéli települések mezőőrei nyújtottak segítséget. A magyar-román, illetve a magyar-szerb határ közelében terülhetett el az ország erdővagyonának mintegy 15 %-a. Ebből fakadóan pedig az erdőszemélyzet 15 %-a is itt teljesíthetett szolgálatot, nevezetesen mintegy 3 750 fő. E létszámot gyarapították minden bizonnyal a magyar-román, illetve magyar-szerb határvonallal rendelkező települések mezőőrei. Összesen 22 járás rendelkezett magyar-román, 5 járás pedig magyar-szerb határral. Járásonként átlagosan 5 települést számolva határvonallal rendelkező településnek és településenként egy fő mezőőrt figyelembe véve, a magyar-román és a magyar-szerb határ őrzéséhez 135 fő körüli mezőőr nyújtott segítséget. Összességében tehát 3 750 fő erdészeti személyzet és 135 fő mezőőr, azaz 3 885 fő fegyveres közhatósági jogú személy segítette a határőrizeti feladatok ellátását megvalósító rendvédelmi szervezetek tevékenységét a magyar-román és a magyar-szerb határon.⁷⁹

A magyar-román határon tehát mintegy 400 fő pénzügyőr — a 4 572 főnyi pénzügyőrség 8,75 %-a —, 100 fő vámtisztviselő — a mintegy 300 főnyi teljes vámhivatali tisztviselői létszám 1/3-a —, 1 000 fő csendőr — akik a 12 000 fős csendőrség létszámának 8,3 %-át alkották —, 190 fő határrendőr — akik a 480 fős határrendőrség 39,5 %-át tették ki —, 30 fő humán orvosi és 30 fő állatorvos teljesítettek szolgálatot. Összesen tehát 1 590 fegyveres és 160 fegyver nélküli munkatárs, azaz összességében 1 696 fő őrizte a magyar-román határt. Ebbe a létszámba a vámhivatali segédszemélyzetet és a humán, illetve állatorvosi asszisztenciát nem számolom bele. A magyar-román határ őrzése valamely részfeladatának teendőit élethivatásszerűen gyakorlók munkáját 3 885 fő fegyveres közhatósági jogú személy segítette. Figyelmen kívül hagytam továbbá a szolgabírói kirendeltségeket is, mivel tevékenységüket a határrendőrök vették át. Első látásra tehát úgy tűnhet, hogy a magyar-román, illetve a magyar-szerb határt — a segítő létszámot is figyelembe véve — összesen 5 581 fő őrizte, ellátva a határőrizeti, határforgalom-ellenőrzési és a határrend-betartatási teendőket is. Ez ugyan igaz, azonban a kép ennél árnyaltabb, amely a korabeli határőrizeti metodika megismerése nyomán válhat teljes egészében egyértelművé.⁸⁰

A dualizmus-kori Magyar Királyságban nem törekedtek arra, hogy a határőrizeti teendőket, vagy annak döntő többségét egy szervezetre bízzák. E helyett a rendvédelmi testületek határmenti alakulataira bíztak olyan részhatárőrizeti teendőket, amelyek a testület alapfeladataival többé-kevésbé összhangban álltak.⁸¹

A korabeli határőrizet megismerése szempontjából lényeges, hogy a Magyar Királyság államhatárainak csak kisebb szakaszát a magyar-román és a magyar-szerb határt őrizték. A Magyar Királyság és az Osztrák Császárság közös határa ugyanis az Osztrák-Magyar Monarchia belső határa volt, ahol személyek és áruk bárhol, és bármikor szabadon léphették át a határt. Csupán az Osztrák-Magyar Monarchia külső határai képeztek vámhatárt. Ezen külső határokról pedig a két társország a rá eső részt önállóan őrizte.⁸²

A magyar törvények lehetővé tették, hogy az ország határait mindenki utiokmány nélkül, szabadon átléphesse. Ez volt az alaphelyzet, hogy kiknek volt szüksége mégis utiokmányra az alaphelyzettől eltérően azt külön jogszabályban határozták meg. Külföldi állampolgárok számára a belügyminiszter abban az esetben írhatott elő útlevel-kötelezettséget, ha az illető országa a magyar állampolgárok számára is kötelezővé tette az útlevelet az állam területére való belépéshez. A magyar állampolgárok szabadon léphették át a határt, azonban a kötelező katonai szolgálatot töltők, a jogerősen elítéltek csak külön engedéllyel léphették át a határt, kiskorúak pedig csak felnőtt kísérettel. Ezen előírásoknak azonban csupán a magyar-román és a magyar-szerb határon volt jelentősége mert ezeken a határszakaszokon volt határellenőrzés.⁸³

Mivel a Román Királyság és a Szerb Királyság útlevelkötelezettséget írt elő az ország területére lépő külföldi állampolgárok számára, ezért magyar részről is előírták a román és a szerb alattvalók számára a Magyar Királyság területére lépéshez az útlevelkötelezettséget. A román törvények ugyan a vízumot is előírták, azonban ezt a román hatóságok nem igényelték. Európában egyébként csupán a Török Birodalomban, illetve az Orosz Birodalomban volt vízumkötelezettség. Ebbe a két országba azonban oly kevesen utaztak, hogy a magyar lakosság számára szinte ismeretlen volt a vízum fogalma. Európa államaiba általában szabadon lehetett utazni. A legtöbb országba ehhez még útlevel sem kellett. Az útlevel általában akkor vált szükségessé, ha a célországban a magyar állampolgár olyan tevékenységet szeretett volna folytatni — például tanulmányok — amelyek az engedélyhez kötöttsége miatt szükség volt vízumra, amelyhez pedig útlevel is kellett. A romániai és a szerbiai előírásokból fakadóan a magyar-román és a magyar-szerb határ nem csupán vámhatár volt, hanem egyben útlevelköteles határszakasz is.⁸⁴

Mai szemmel nézve is rendkívül liberális szemléletmóddal kezelték a határforgalmat. A magyar határőrizeti szervezetek utasításba kapták, hogy akkor is át kell engedni a határon a határátlépésre jelentkezőket, ha ugyan nincs náluk az utiokmányuk, azonban a határőrizeti testületek munkatársai látásból ismerik és emlékeznek arra, hogy az illetőnek van útlevele. A határállomásokon szolgálatot teljesítő és a határőrizetben részt vevő rendvédelmi testületek családtagjai és a háztartási személyzetük tagjai, valamint a vasúttársaságok alkalmazottai, családtagjaik és háztartási alkalmazottaik utiokmány nélkül átmehettek a határ túloldalán lévő szomszédos településre. Mindkét oldal érintett háziasszonyai bevásárlásaik egy részét általában a szomszédos ország legközelebbi piacán valósították meg. A vasúti személyzet határmenti szabad mozgáslehetőségei az államközi vasúti egyezmények részét alkották.⁸⁵

A dualizmus kori Magyar Királyságban határőrizet — annak részeként a határforgalomellenőrzés — a magyar-román és a magyar-szerb határon valósult meg. Erről a két határszakaszról, illetve a kiállított útlevelekről állnak rendelkezésre statisztikai adatok. A statisztikai adatgyűjtést azonban 1898-ban kezdték el. A szerbiai adatok pedig már azért sem lehetnek pontosak, mert 1910 és 1913 között a szerbek útlevel nélkül léphették át a határt. A kivándorlási statisztikák esetében még bizonytalanabb a helyzet annak ellenére, hogy a nagy hajóstársaságok viszonylag pontos utaslistát vezettek. A rendelkezésre álló statisztikai adatok szerint a magyar-román határállomások kevésbé voltak forgalmasak, mint a szerb-magyar határállomások. A legnagyobb forgalmat a zimonyi határállomás bonyolította le, ezt követte az orsovai, majd a predeáli. Predeálon közúti és vasúti forgalom is volt. Az erdélyi határállomások közül — a forgalom sűrűsége tekintetében — a predeáli után a sósmezői, a verestoronyi és a gyergyótölgyesi határátkelőhely következett. Zimonyon haladt keresztül a konstantinápolyi vonat, amely összekötötte Magyarországot a Balkán államaival, illetve sokat számított Nándorfehérvár közelsége is. Ezzel szemben a magyar-román határon működő határállomások döntően a Román Királyságba irányuló forgalmat bonyolították le. Budapestről Bukarestbe pedig két vasúti fővonal is vezetett a Brassó-Predeál-i és a Temesvár-Orsova-i.⁸⁶

A magyar-román és a magyar-szerb határon azonban nem csupán útlevéllel lehetett átlépni. A dualizmus időszakában alakult ki az a kishatárforgalmi rendszer, amely — a kisantant államok gáncsoskodása ellenére — tovább élt és fejlődött a két világháború közötti időszakban megkönnyítve a határ mentén lakók határátlépését. A kishatárforgalom első szabályozására 1898-ban került sor. Az útlevelek mellett az útlevélköteles határszakaszok átléphetők voltak úgynevezett átkelési igazolvánnyal is, amelyek 15-30 napig voltak érvényesek és többszöri határátlépést tettek lehetővé, valamint úgynevezett szelvényes utiigazolvánnyal. A szelvényes utiigazolványok egyszeri utazást tettek lehetővé. Kiutazáskor a határállomáson a szelvényt letépték, az utiigazolványt pedig lepecsételték. Visszatéréskor pedig az utiigazolványt bevonták. Ugyanott kellett tehát az államhatárt átlépni a ki- és a visszautazás alkalmával is. Az egyszeri határátlépésre jogosító igazolványok 5 napra voltak érvényesek. Ezeket az egyszeri átlépésre jogosító utiigazolványokat elvileg ugyan nem lehetett meghosszabbítani, mégis gyakran előfordult, hogy a konzulátusok szabálytalanul meghosszabbították azokat.⁸⁷

Nem feltétlenül jelentett egy útlevél vagy úti igazolvány egy személyt. Ezeket az okmányokat a családfő nevére állították ki és feljogosították az okmányok a családfőt arra, hogy a családtagok is vele utazzanak. 1899-től írták elő, hogy nem elegendő az utiokmányban a családtag megnevezése és a létszám feltüntetése, hanem szerepelnie kell annak is, hogy a családfőhöz milyen viszony fűzi (feleség, gyermek) továbbá fel kellett tüntetni a családtagok nevét és korát is. Ekkor a fénykép még nem volt előírás. A kishatárforgalmi utiokmányok kiváltására a határvonaltól számított 40 kilométeres sávban lakók voltak jogosultak és a határ túloldalán is 40 kilométer széles sávra szólt az érvényességük. Aki azonban a határt átlépte, már senki nem ellenőrizte azt, hogy milyen távolságra utazik. Gyakorlatilag mindenki kaphatott utiigazolványt bárhol is lakott az országban, ha a határmenti 40 kilométeres sávban lévő valamely önkormányzati hivataltól azt igényelte.⁸⁸

Különleges elbánásban részesültek a kettős birtokosok, illetve azok akiknek a birtokán a határvonal áthaladt. A birtokok tulajdonosai és művelői — a birtokok területén belül — bárhol átlépheték a határt, de a birtok területéről a határ túloldalán elvileg csak érvényes utiokmánnyal léphettek ki. Akiknek a birtokán a határ áthaladt, illetve a határ mentén túloldali birtoktesttel rendelkeztek, terményeikkel és szerszámaikkal, valamint állataikkal — meghatározott mennyiség, illetve értékhatárig — vámmentesen léphették át a határt. A termény átszállításához azonban szükség volt a birtoklevélre állatok átléptetése esetén pedig állatorvosi igazolással kellett rendelkezni arról, hogy az állatok egészségesek.⁸⁹

A határforgalom döntő részét nem a távolsági, hanem a kishatárforgalom alkotta. A kishatárforgalom alapvetően gazdasági jellegű volt. A túrizmus még nem vált tömegessé. Az ilyen jellegű utazásokat akkoriban csak a vagyonos rétegek engedhették meg maguknak.⁹⁰

A magyar-román, illetve magyar-szerb határon azonban nem csupán az utas- és áruforgalom ellenőrzését foglalta magában a határőrizet. Az úgynevezett „zöldhatárőrizet” kezdetben a Magyar Királyi Pénzügyőrség határmenti szakaszai önállóan, majd — a határszéli csendőrség létesítését követően — a csendőrséggel közösen végezték. A Magyar Királyi Pénzügyőrség, majd a határszéli csendőrség határőrizeti feladataikat a testületi alapfeladatok végzése mellett látták el.⁹¹

A Magyar Királyi pénzügyőrség korszerű a XXI. század körülményei között is helyt álló metodikát alkalmazott. Ennek a „zöldhatárőrizeti” metodikának az volt a lényege, hogy az érintett pénzügyőr csapatok személyi állományát oda és abban az időben kell koncentrálni, ahol és amikor a csempésztevékenység előreláthatóan várható volt. A Magyar Királyi Csendőrség határmenti szakaszainak az erőkoncentrációját elősegítette a terep jellege is. A határvonal által érintett Al-Duna szakasz partjai jelentős mértékben mocsarasak voltak, a Kárpátokon való átjutás pedig lényegében a szorosokra korlátozódott. Ezek zárásával a legjelentősebb csempészetet meg lehetett előzni.

Ehhez természetesen a terep ismerete mellett, jól kellett ismerni a csempészek tevékenységét is. A 2 fős pénzügyőr járőrök úgy helyezték el a terepen, hogy azok egymástól látó és halló távolságba kerüljenek. A „zöldhatárőrizet” alapelveihez tartozott, hogy az alkalmazásra kerülő pénzügyőrök között folyamatos összeköttetés jöjjön létre, mert ily módon voltak eredményesen igénybe vehetők az egyébként szemfüles csempészekkel szemben. A csempészek várható menetvonalán a pénzügyőr járőrök többvonalasan helyezték el. Ily módon, ha a csempészeknek a pénzügyőrök egyik vonalán sikerült átjutni, a második, vagy harmadik vonalon bizonyosan fennakadtak.⁹²

Ez a módszer eredményes volt abban a tekintetben, hogy a rendelkezésre álló eszközöket és a személyi állományt a lehető leghatékonyabban alkalmazta. Felszámolta, illetve megelőzte a csempészség döntő többségét, megakadályozta a csempésztevékenység tömegessé válását. Arra azonban nem volt alkalmas, hogy a nap minden órájában és az államhatár teljes hosszában elejét vegye a csempészetnek. A csempésztevékenységet azonban sikerült kordában tartani. 1912-ben a vámhatárral ren-

delkező pénzügyigazgatóságok (brassói, temesvári, fiumei, lugosi, székeludvarhelyi, sepsiszentgyörgyi, nagyszebeni) összesen 1 418 vámjövedéki kihágást fedtek fel. Tekintettel az érintett határszakaszok hosszára és jellegére ez a szám nem tekinthető magasnak, még akkor sem, ha minden bizonytalansággal előfordultak olyan csempésztevékenységek is, amelyek nem kerültek a hatóságok tudomására.⁹³

A Magyar Királyi Csendőrség határőrizetbe való bevonásával, 1891-től az egy lépcsős magyar határőrizet két lépcsőssé vált. Az egyik lépcsőt a továbbiakban is a Magyar Királyi Pénzügyőrség határmenti szakaszai látták el többvonalasan. A második lépcsőt pedig, a határszéli csendőrség valószínűleg szintén többvonalasan.

A határszéli csendőr őrsök járőreinek a szolgálatellátása némileg eltért az ország belsejében szolgálatot teljesítő csendőrökétől. Az ország belsejében járőrszolgálatot teljesítő csendőrök számára meghatározták a szolgálati időt, a menetvonalat, a menetidőt, a pihenő-, illetve figyelőhelyeket és az ott eltölthető időt. Ezzel szemben a határszéli csendőrök számára, a járőrszolgálat ellátásaik alkalmával csupán a szolgálati időt és a pihenő-, illetve figyelési pontokat határozták meg. A járőrpáncsnok állapította meg a menetvonalat és menetidőt, illetve az egyes pihenő- és figyelési pontokon eltöltendő időt. A járőrszolgálat hossza azonban természetesen a határszéli csendőrség tagjai számára is kötött volt, amely azonos volt a Magyar Királyi Csendőrség többi alakulatánál alkalmazottakkal.⁹⁴

A határszéli csendőrség sajátos elemei voltak a nyári őrsök. A hó elolvadása és leesése között működő nyári őrsökön szolgálatot teljesítő csendőrök szolgálatellátási metodikája nem tért el az anyaőrsökön megszokottaktól. A nyári őrsök működésének a lényege az volt, hogy ahhoz a területhez és abban az évszakban vált telepíthetővé a személyi állomány, ahol a szolgálatellátásukra a legnagyobb szükség volt. Ezáltal jóval hosszabb időt tölthettek tiltott határátlépések valószínűsíthető térségében, mintha a viszonylag távol elhelyezkedő falvakban lévő őrsobjektumból közelítették volna meg szolgálatellátásaik alkalmával a csempészösvények térségét.

Magyarország határőrizeti teendőket ellátó testületeinek feladatköréhez tartozott az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerzésével az együttműködés. A kiegyezési törvény ugyan nem foglalkozott külön a hírszerzéssel, azonban a felderítést a hadügy részének tekintették. Ebből fakadóan pedig a közös ügyek körébe tartozott, mint a hadügy része. Az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szolgálata — az „Evidenzbureau” — a Császári és Királyi Hadsereg vezérkarának a kiegészítő részét alkotta és közvetlenül az uralkodó irányítása alá tartozott. A két társország, az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság külön hírszerző szolgálattal nem rendelkezett. Nem fő feladatként ugyan, de hírszerzéssel is foglalkozott a diplomáciai szolgálat és annak katonai része a katonai attasék is. Centrális felépítésű, önálló szolgálatként működő hírszerző szervezettel azonban az Osztrák-Magyar Monarchiában kétség kívül a haderő rendelkezett.⁹⁵

A HABSBURG-birodalomban a XVIII. század végéig a hadrakelt sereg magasabb parancsnokságai rendelkeztek felderítő szolgálattal. Békeidőben ezeket a szolgálatoakat nem aktivizálták. Bonaparte NAPÓLEON alatt azonban a hírszerzés sokat fejlődött. A Habsburg-birodalomban a XIX. században állították fel az első olyan irodát, amely a birodalom valamennyi hadserege által megszerzett információkat gyűjtötte, rendszerezte és értékelte. 1812-ben a birodalmi hadügyminisztérium mintegy 100 000 forintot tervezett a hírszerzésre. A XIX. század negyvenes éveiben Heinrich Hermann Joseph von HESS altbgy. a HABSBURG-haderő vezérkari főnöke hozta létre a vezérkar alárendeltségébe tartozó és békeidőben is működő nyilvántartó csoportot. Egyben pedig tiszteket bízott meg azzal, hogy külföldön hírszerző tevékenységet folytassanak békeidőszakban is. 1850-ben a nyilvántartó csoportot, a központi hírszerző szolgálattal vezető irodaként „Evidenzbureau” elnevezéssel a vezérkar szervezetébe tagolták. A nyilvántartó iroda első vezetője KALIK Antal őrgy. volt, aki 15 évig vezette a nyilvántartó irodát, onnan tábornokként ment nyugdíjba. A birodalmi hírszerző szolgálat 1872-ben már önálló szabályzattal is rendelkezett „Anleitung zum Kundschaftdienste” címmel.

A központi nyilvántartó iroda — a hadtestparancsnokságok vezérkari osztályainak a szervezetében — „hírszerző főállomásokat” működtetett. A „hírszerző főállomások” pedig „hírszerző mellékállomásokat” telepíthettek egyes honvédpáncsnokságokra és — a magyar belügyminiszter hozzájárulásával — a csendőr kerületparancsnokságokon is kialakíthattak hírszerző mellékállomásokat. Az „Evidenzbureau”-nak minden államban volt úgynevezett „ágens”-e, ahonnan információt kívántak szerezni. Az „ágens”-eknek pedig külön kémszervezetük volt. Az „ágens”-ek által foglalkoztatott ügynökök általában díjazásért, vagy hazafias lelkesedésből végezték feladataikat. A díjazás nélkül tevékenykedőket „bizalmi embereknek” hívták. Az életvitelszerűen külföldön lakó felderítőket „megbízottak”, a csupán célfeladattal ideiglenesen külföldre utazókat pedig „hírszerzőnek” nevez-

ték. Az Osztrák-Magyar Monarchia külügyi szolgálata támogatta a haderő hírszerzését. Ezért például a diplomata képző intézmény a „Keleti Akadémia” tanrendjébe katonai tárgyakat is felvettek, hogy a diplomaták megfelelő felkészültséggel foglalkozhassanak a katonai témájú információgyűjtéssel is.⁹⁶

Az Osztrák-Magyar Monarchia „Evidenzbureau”-ja által irányított hírszerzéssel állt kapcsolatban a Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálatot ellátó része. A hírszerzést ugyan a teljes Magyar Királyi Csendőrségnek támogatnia kellett, azonban a csendőrség többi csapatánál sokkal általánosabb jellegűt öltött a felderítő szervezet segítése mint a határszéli csendőrségnél. A csendőrségen túlmenően a hírszerző fő- és mellékállomások munkáját támogatnia kellett a rendőrségeknek, a pénzügyőrségnek, a közigazgatásnak, a posta és távírdai szervezeteknek, az állami erdészeti személynézetnek is. A magyar határőrizetben részfeladatokat megvalósító szervezetek közül azonban a birodalmi hírszerző szolgálat területileg illetékes főállomásaival folyamatos munkakapcsolataival a Magyar Királyi Határrendőrség és a határszéli csendőrség állt. A hírszerzéssel a legkiterjedtebb kapcsolata pedig a határszéli csendőrségnek alakult ki.⁹⁷

A magyar határőrizeti szervezetek a birodalmi hírszerzést lényegében két fő területen segítették. Egyrészt a határon legálisan, vagy illegálisan átlépő hazai és külföldi hírszerzők határátlépésének elősegítése, illetve megakadályozása alkotta a segítségnyújtás egyik területét. E mellett pedig a határmenti túloldali területekre vonatkozó információgyűjtés által is segítették a birodalmi hírszerzést. A határvonalat rejtetten átlépni kívánó hazai hírszerzők számára úgynevezett folyosót nyitottak, ahol az előre megbeszélte helyen és időben a hírszerző szolgálat munkatársa akadálytalanul és rejtetten átléphette az Osztrák-Magyar Monarchia külső határát. A hazai hírszerzés által jelzett külföldi kémek határátlépését, illetve a hazai határőrizeti szervezetek által gyanússá vált utasokat a magyar határőrizeti szervezetek (határrendőrség és határszéli csendőrség) munkatársai rejtetten megfigyelés alá helyezték mindaddig, amíg a célszemély a működési területükön tartózkodott, majd a figyelmet átadták az ország belsejében szolgálatot teljesítő társ rendvédelmi szervezeteknek, a fejleményekről pedig tájékoztatták a hírszerző szolgálatot.

Az idegen hírszerzők jelentéseinek felderítése érdekében a határszéli csendőrségnek figyelemmel kellett kísérni azt is, hogy ki kapott külföldi postagalambot, kik végeztek a galambokkal gyanús reptetési gyakorlatokat. A légtér figyelése során az idegen légjárművek személyzetét igazoltatniuk kellett, ha azok az őrs működési területén leszálltak. Ha nem szálltak le, akkor a repülési irányról tájékoztatták az ország belsejében szolgálatot teljesítő csendőrséget. A határszéli csendőrség feladatainak ki kellett terjednie az esetleges optikai távjelzések észlelésére, valamint azokra, akik a határ mentén rajzokat készítettek és fényképeztek. Ha a megfigyelések alkalmával gyanúba került személyeket a csendőrség előállította és megfelelő bizonyítékok kerültek napvilágra, akkor a királyi ügyészségnek adták át a bűnjelek és részletes jelentések kíséretében. Ha a bűnjelek a vádemeléshez kevésnek bizonyultak, de megalapozott gyanú birtokába kerültek a hatóságok — további nyomozás céljából — a határrendőrségnek adták át a gyanúsítottakat. Ha a gyanússá vált személyek letartóztatása még nem vált időszerűvé, de a titkos megfigyelést a csendőrség már nem tudta biztosítani a teendőket a határrendőrség vette át.⁹⁸

Az ellenséges hírszerzés megelőzése érdekében az információknak a határon történő átjuttatása szempontjából kulcsfontosságú személyeket, tárgyakat nyilván kellett tartaniuk és azokat folyamatosan ellenőrizniük is kellett. E rendszer keretében a határszéli csendőrségnek nyilvántartást kellett vezetniük az örskörletben lévő:

- összes postagalamb tulajdonosról;
- kémkedésben gyanússá vált és a kémkedés miatt elítélt egyénekről;
- azon ingatlanokról, amelyek idegen állampolgárok tulajdonában voltak, illetve amelyeket külföldiek béreltek;
- valamennyi — a vízi határ mentén található — vízi járműről még a vízi malmokról is és az ott lakó, illetve dolgozó hajósokról;
- a havasi vezetőkről — a hegyvidéki határszakaszok esetében — és azokról, akik kiváló helyismeretükből fakadóan hegyi vezetésre alkalmasak voltak;
- minden személyről, aki nem az Osztrák-Magyar Monarchia alattvalója volt;
- azon személyekről, akikről feltételezhető volt, hogy fegyveres konfliktus esetén a mozgósítási előkészületeknek valamiképp ártalmára lehetnek.⁹⁹

Nemcsak defenzív, hanem offenzív jellegű tevékenységet is megvalósítottak a határszéli csendőrség örsök. Ennek keretében az ellenséges katonaszökevényeket részletesen és alaposan kikérdezték az általuk ismert katonai adatokról. A határ túloldalán lévő határőrizeti szervezetek elhelyezkedéséről, létszámáról, fegyverzetéről feljegyzést készítettek, melyet naprakészen vezettek. Fontos feladatot je-

lentett a szomszédos ország viszonyainak megismerése. Az őrsök rendelkeztek a túloldali határmenti területek részletes térképeivel is. Elsősorban a helyi katonai, rendőri, közigazgatási és gazdasági viszonyokról kellett ismereteket szerezniük.¹⁰⁰

Minden a szomszédos országra vonatkozó lényeges információt a határszéli csendőrség tagjainak a kiküldönített törzstiszteknek kellett jelenteniük. A kiküldönített törzstisztek az őrsöknek a hírszerző munkához kapcsolódó defenzív és offenzív jellegű tevékenységét regisztráló jegyzeteket, kimutatásokat rendszeresen ellenőrizték. A szomszédos ország területéről azonban csupán figyélssel nem lehetett a kellő adatokhoz hozzájutni. Ezért alkalmazták az utasok, csempészek stb. kikérdezésének módszerét is. A minél részletesebb és pontosabb adatgyűjtés érdekében az őrsöknek törekedniük kellett besúgók alkalmazására is. Ha a besúgó fontos adatot szolgáltatott az őrsparancsnok feltehetően jutalmazásra az illetékes császári és királyi hadtestparancsnokság vezérkari osztályára.

Az egyik alapelv a megbízottak folyamatos és észrevétlen figyeltetése volt, amelyben esetenként a határszéli csendőrség is részt vett. A határszéli csendőrség parancsnokainak szigorú kötelességét alkotta, hogy amennyiben szükségessé vált a megbízottakkal a személyes érintkezés azt csak titokban, tanú nélkül valósíthatták meg. Szigorúan tilos volt továbbá az egyik megbízottról bármiféle felvilágosítást adni a másik megbízottnak. A határszéli csendőrség a megbízottakon kívül az adatokat szolgáltató személyek tekintetében három kategóriát különböztetett meg. „Bizalmi egyéneknek” nevezték azokat, akik alacsonyabb néposztályhoz tartoztak, de önként, javadalmazás nélkül adták át a tudomásukra jutott értesüléseket a csendőrségnek. Ilyenek voltak például a községi előljárók, korcsmárosok, kiszolgált csendőrök stb. A besúgók alkották a második kategóriát. Ők javadalmazás ellenében adták át ismereteiket. Végül a harmadik kategóriába tartoztak azok, akik állásukból, vagy társadalmi, vagyoni helyzetükből adódóan — például nyugalmazott katonatiszt, földbirtokos, pap stb. — a nép hangulatáról, valamint a megbízhatatlanak ítélt személyekről tájékoztatták a csendőrséget. A megbízottakat a hírszerző főállomások, a besúgókat pedig a határszéli csendőrség javadalmazta.

Minden a hírszerzéssel kapcsolatos ügyet szigorú titokként kellett kezelni. A legénységi állomány csak a legszükségesebb mértékben szerezhette arról tudomást. Csak a határszéli csendőr őrsparancsnokok és a kiküldönített törzstisztek ismerhették teljes részleteiben a rájuk vonatkozó felderítési feladatokat. A besúgók, bizalmi egyének és megbízottak neve a legszigorúbb titkot képezte.

Ha sürgős esetben szükségessé vált a hagyományos szolgálati út mellőzése, a hírszerző főállomásnak levélben jelentették az eseményeket. Levelezések alkalmával dupla borítékot kellett használni. A külsőre a hadtestparancsnokság vezérkari osztályának címét írták, a belső borítékra pedig „hírjelentés saját kezű felbontásra” címezést írták. A jelentésben nem volt szabad név szerint feltüntetni az adatot szolgáltató megbízott nevét, helyette a fedőszámát kellett használni, amely egy tört számból állt, ahol a számláló a megbízottat jelölte, a nevező pedig a megbízó hadtest számát jelentette.

A határszéli csendőrségnek elsősorban a külföldön megszerzett információknak a határon történő rejtett átjuttatásában volt szerepe. A feladatra „közvetítő küldöncöket” szerveztek. A „közvetítő küldöncök” személye szigorú titkot jelentett. E feladatra általában a határvízi hajósokat, csempészeket nyerték meg. E feladatok eredményes végrehajtása érdekében a határszéli csendőr őrsök parancsnokai kioktatták a közvetítő küldöncöt a közvetítendő irat célszerű elrejtéséről és ha szükséges annak gyors megsemmisítéséről. A közvetítő küldöncök — bár békeidőben is alkalmazták őket — a legtöbb munkát a háború kitörése után a határárak bevezetését követően végezték.¹⁰¹

A határszéli csendőrséget bevonták a fegyveres konfliktus esetén életbe lépő katonai határőrizetbe is.¹⁰²

A háború kezdeti időszakára vonatkozó határőrizeti elképzelések a század elején alakultak ki. A terveket a Császári és Királyi Hadsereg területileg illetékes hadtest-parancsnokságainak vezérkari osztályain dolgozták ki.¹⁰³

A háború esetére két időszakot különböztettek meg. Az első a hadüzenettől a mozgósítás befejezéséig tartott, a második a mozgósítás utáni időszakot ölelte fel. A mozgósítást követően a határon reguláris katonai erők alkalmazását tervezték a kor hadtudományi követelményeinek megfelelő védelmi, illetve támadó állásban. Ez már kifejezetten hadászati jellegű tevékenység lett volna. A mozgósítás bejezése előtti időszakot átmeneti folyamatnak tervezték, melynek során a határon funkcionáló fegyveres testületek elhelyezkedése, szolgálata módosul, a vezetést pedig — katonai erősítéssel egybekötve — a haderő tisztjei vennék át. A mozgósítás befejezése után — melyre 26 napot szántak — a helyi fegyveres testületek tagjai népfölkelő állományba mennének át az illetékes katonai parancsnokság alárendeltségében.¹⁰⁴

A nagyszabású hadtestparancsnokság nem tervezte új őrsök felállítását, a temesvári hadtestparancsnokság azonban a Duna mentén új őrsök felállításával is számolt tervezetében. Az erdélyi terv a meglévő csendőr őrsök határvonalát szakaszolta meghatározva, hogy mely irányban hány főnek kell szolgálatot teljesíteni. A nagyobb létszám befogadására a csendőr őrsöknek békeidőben kellett felkészülniük és már akkor meg kellett teremteniük az elhelyezési körletek védelmének a feltételeit. Egy esetleges rajtaütésszerű támadással szemben tüzelőállásokat, futóárkokat kellett kiépíteni, illetve részben a helyüket kijelölni és védelmi tervet készíteni. 200 lépésen belül az őrs körlete körül a szabad kilövést biztosítani kellett. Azokon a helyeken, ahol — a tervezet létszámának megfelelően — a háború kitöréséig még nem tudták kibővíteni az őrsöt, ott a közelben lévő tágas épületet, iskolát stb. kellett lefoglalni és megerősíteni.¹⁰⁵

A haderő több ütemben érkezett a határra. A fegyveres erőnek békeidőben is fegyverben álló tagjaiból kijelölt személyi állomány érkezett meg elsőként. A parancsnokságot abban az esetben vette át a csapatokkal érkező katonatiszt, amennyiben rendfokozata magasabb volt a helyi csendőr parancsnokénál. Teljes egészében a vezetést a véderő tisztjei akkor vették át, amikor — a mozgósítás befejezésével — a katonai alakulatok teljes létszámmal felvonultak a határra.¹⁰⁶

A háborús tevékenységet közvetlenül megelőző időszakban a határszéli csendőr őrsökön nem csak a létszám változott meg, hanem a szolgálat jellege is módosult. A szolgálatot ugyan továbbra is járőrözéssel és figyeléssel látták el, de a járőrök sűrűsége és létszáma nőtt. 3-6 fős járőrök voltak vezényelhetők. Valamennyi járőr csapatban 1 fő helyi ismerettel rendelkező csendőrnek kellett szolgálatot teljesítenie. Egy-egy meghatározott fontosabb irányban — folyamatosan, a nap bármely szakában — 2-3 járőr csapatnak kellett tartózkodnia. Fő feladatuk volt az ellenség felderítő tevékenységének megakadályozása. A Duna menti határőrizeti csendőrök feladatát a vízijárművek fokozott gondtal történő őrzése is képezte. A határőrizeti erők feladatát alkotta még a túloldalon észlelt csapatmozgásokról a katonai parancsnokság tájékoztatása. A határátkelőhelyek döntő többségét lezárták, szárnyanként csupán egy-két átkelőhelyen engedélyezték a forgalmat.¹⁰⁷

Mielőtt a regulális katonaság felvonult volna a határra, a mozgósítás során behívottakból is kaptak erősítést a határszéli csendőri erők. Határvédelmi szolgálatra elsősorban a megbízhatónak ítélt határmenti lakosokat hívták be, akik jelentős helyismerettel rendelkeztek. Előnyben részesítették azokat, akik saját lóval, kerékpárral rendelkeztek. Őket lovastul, illetve kerékpárostul hívták be. A határvédelmi szolgálatra tervezett tartalékosoknak a mozgósítás elején be kellett vonulniuk a felszerelő bázisokra, majd innen kerültek a kijelölt állomáshelyeikre. A határszéli csendőri erőknek kötelességük volt a hozzájuk behívásra tervezett tartalékosok figyelemmel kísérése és a helyzetükben beállt változásokról (elköltözött, lovát eladta stb.) az illetékes katonai parancsnokság értesítése.¹⁰⁸

Az őrsök parancsnokainak a szolgálatot úgy kellett megszervezniük, hogy jusson idő elsősorban a fegyverfogások és a célzott lövés gyakorlására is. Erre lényegében a tartalékos állomány megérkezése után kerülhetett sor. A Magyar Királyi Csendőrségnél a tartalékosok megérkezése után a határ mentén húzódó vasútvonalak és az azok mellett kiépített távíró vonalak biztosítására, vasúti biztosító osztagokat hoztak létre. Minden vasútbiztosító osztag meghatározott vonalért felelt. Az osztagok pályaudvari őrségekre, vasúti műtárgyőrségekre és vonalszakasz-tartalékra oszlottak. A csendőr őrsök parancsnokainak a vasútbiztosító osztagokkal maximális együttműködést kellett megvalósítaniuk. Szükség esetén az osztagokat mindenben segíteniük kellett. A szomszédos országok fegyveres csapatainak betörése esetén az írásos dokumentációkat a parancsnoki állománynak meg kellett semmisítenie, és ha volt rá lehetőség védeni kellett az őrs körletét. Amennyiben a védelem reménytelennek látszott, lesállások beiktatásával kellett visszavonulniuk. Alkalmas helyeken, az ellenséges menetoszlopok elől elrejtőzve 200-300 méterről ösztűzet kellett zúdítani az ellenségre, majd a kavarodásban új lesállási helyet elfoglalniuk. A lehetőségekhez mérten meg kellett zavarniuk az ellenséges hadtáposzlopok meneteit, az éjszakai táborhelyek nyugalmát és a magányosan, vagy kis csoportokban haladó katonákat meg kellett semmisíteniük, illetve információszerzés céljából foglyul ejteniük. A szomszédos őrsöknek — a saját határszakaszuk őrzésének veszélyeztetése nélkül — segítséget kellett nyújtaniuk.¹⁰⁹

A határszéli csendőrség a katonai határőrizetre való áttéréskor teljes egészében a Császári és Királyi Hadsereg alárendeltségébe került. Helyzete bizonyos mértékig eltért az ugyancsak a dualista Magyarország belügyminisztériumának irányítása alatt álló Magyar Királyi Határrendőrségtől. A Magyar Királyi Határrendőrség — mivel az ország teljes határszakaszán funkcionált — nem került teljes egészében katonai felügyelet alá. A határszéli csendőrség azonban — mivel csak a szerb és román határ mentén állomásozott — a kérdéses határszakaszok hadműveleti területté válásával a Császári és Királyi Hadsereg alárendeltségébe jutott.¹¹⁰

A Magyar Királyi Határrendőrségnek a hadművelleti területre eső kapitányságai és kirendeltségei megtartották szervezeti integritásukat, a területileg illetékes hadtestparancsnokság közvetlen és ideiglenes alárendeltségébe kerültek. A határszéli csendőrség csapatai az őrsök elhelyezési körleteinek alapvető bázisként való kiépítésével — sajátos alegységként ugyan, de — a felvonuló haderő hadrendjébe integrálódtak.¹¹¹

A Magyar Királyi Határrendőrségnek a hadművelleti területre eső szervezeti egységeinél a belső hierarchia és a szolgálatellátás jellege is jelentős mértékben módosult.¹¹²

A magyar határőrizet a dualizmus időszakában nem volt militarizált tevékenység. A fegyveres erők csapatai békeidőben nem állomásoztak a határon. A határra felvonuló katonai erőknek nem volt helyismeretük. A határszéli csendőrség személyi állománya azonban széleskörű helyismerettel rendelkezett. Ennek elsősorban a mozgósítás kezdeti időszakában volt kiemelkedő jelentősége, de a későbbiek során is jól kamatozott a helyi viszonyok ismerete.¹¹³

A határszéli csendőrség sorsa azonban nem úgy alakult ahogyan az a katonai tervekben szerepelt. Mivel Románia az első világháború kezdeti időszakában nem volt hadviselő fél, ezért az erdélyi határokon nem állomásozott számottevő katonai erő. A betörő román haderő csapatai a határszéli magyar csendőri erőket — a Magyar Királyi Pénzügyőrség határszéli szakaszaihoz hasonlóan — körbezárták és megsemmisítették. A magyar csendőrök és pénzügyőrök már nem tudtak visszavonulni. Harcoltak amíg tehettek, sorsuk a megsemmisülés volt. A magyar haza határainak védelme során hősi halált halt több száz főnyi csendőr és pénzügyőr, valamint a határvédelmi szolgálatra hozójuk a környező településekről bevonultatottak tettét megörökítő emlékmű létrehozásával az utókor még adós.

A Magyar Királyságot hátba támadó román vezetés azonban elszámolta magát, mivel a Központi Hatalmak a román haderőt megsemmisítették a Román Királyságot pedig megszállták, ez azonban már nem segítette a hős határőröknek.

A Magyar Királyi Csendőrség néhai tisztjeinek egybehangzó állításai szerint az 1912. évi csendőrségi szabályzatnak a határszéli csendőrségnek az Evidenzbüro-val való együttműködését tartalmazó függeléke szerint végezték az ilyen jellegű tevékenységüket a csendőrök a két világháború között is. Ekkor azonban az együttműködő partnerük már nem az Evidenzbüro, hanem a Magyar Királyi Honvédség VKF.2. nevű szervezete volt. Így éltek tovább a monarchiai hagyományok Magyarország szovjet megszállásáig.

Jegyzetek:

- ¹ PARÁDI József: A rendvédelem, a közigazgatás és a véderő kapcsolata a kiegyezéstől a második világháborúig.
- ² PARÁDI — SUBA — VEDÓ
- ³ Solferino 1859.VI.24. a császári seregek veresége ; Königrätz 1866.VII.3. a császári seregek veresége.
- ⁴ 1867.Nr.146. ; 1867/XII.tc.
- ⁵ GALÁNTAI: 89-91.p.
- ⁶ Loc.cit.
- ⁷ Loc.cit.
- ⁸ Loc.cit.
- ⁹ Loc.cit.
- ¹⁰ Loc.cit.
- ¹¹ 1868/XXX.tc.
- ¹² PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.*
- ¹³ GALÁNTAI op.cit.: 121.p.
- ¹⁴ BERKÓ
- ¹⁵ GALÁNTAI op.cit.: 100-121.p.
- ¹⁶ Loc.cit.
- ¹⁷ RAVASZ: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi jogosultságai.
- ¹⁸ PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása.
- ¹⁹ MEZEY: A kivételes hatalom.
- ²⁰ GÁSPÁR — PARÁDI
- ²¹ PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt.
- ²² PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945.
- ²³ PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása.
- ²⁴ SZAKÁLY: A magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás vezetői 1919-1945.
- ²⁵ Idem: Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása és működése a két világháború közötti Magyarországon 1918-1945.
- ²⁶ PILCH
- ²⁷ Loc.cit.
- ²⁸ GALÁNTAI op.cit.: 93.p.
- ²⁹ KHEVENHÜLLER-FRANKENBURG
- ³⁰ Anleitung zum Kuntschaftdienste
- ³¹ PILCH op.cit.: II.köt. 14.p.
- ³² ERDŐS
- ³³ PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914.*
- ³⁴ PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai.
- ³⁵ HIDAS: 126-127.p.
- ³⁶ PEBALL — ROTHEINBERG
- ³⁷ BÚR
- ³⁸ WENCZEL
- ³⁹ SALAMON: A pénzügyöri egyenruha történetéből 1868-1947.
- ⁴⁰ OLASZ — PARÁDI — ZEIDLER
- ⁴¹ PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* 31-33.p. és 37-39.p.
- ⁴² Loc.cit.
- ⁴³ MÁRFFY
- ⁴⁴ PARÁDI József: *A dualista Magyarország pénzügyi szervezeteinek határőrizete 1867-1914.* 54-59.p.
- ⁴⁵ HUSZÁR — VILSINSZKY
- ⁴⁶ SALAMON: Egyenruha, kényelem, demokrácia és gazdasági kihatásai 1863-1993.
- ⁴⁷ THURÓCZY
- ⁴⁸ EXNER
- ⁴⁹ WITTINGHEIT
- ⁵⁰ 1888/XIV.tc ; 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r.
- ⁵¹ CSAPÓ: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.*
- ⁵² SZAKÁLY: A Magyar Királyi Csendőrség, az első központosított magyar közbiztonsági őrtestület.
- ⁵³ CSAPÓ: *Ráday Gedeon és a szegedi királyi biztosság. A „betyárvilág” felszámolása.*
- ⁵⁴ 1882/X.tc.
- ⁵⁵ ÖRY
- ⁵⁶ 1840/IX.tc.
- ⁵⁷ CSAPÓ: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.*
- ⁵⁸ PRESZLY
- ⁵⁹ DEÁK
- ⁶⁰ CSAPÓ: Az erdélyi és a horvát-szlavón csendőrség átvétele a magyar kormány felügyelete alá 1867-1876.
- ⁶¹ PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918.
- ⁶² PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945.
- ⁶³ 1903/VII.tc.
- ⁶⁴ 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. op.cit.
- ⁶⁵ PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben.*
- ⁶⁶ 1903/VIII.tc.
- ⁶⁷ PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.*

68. Loc.cit.
69. PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve. A Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914.
70. Idem: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a második világháborúig.
71. Idem: A Magyar Királyi Határrendőrség.
72. PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben*. op.cit.
73. 1879/XXXI.tc.
74. LESENYEI
75. 36 600/1899. (I. 21.) FM.r.
76. 19 426/1912. (II. 1.) FM.r.
77. 34 021/1876. (VII. 21.) PM.r.
78. 30 686/1880. (X. 8.) FM.kr.
79. PARÁDI Ákos
80. Loc.cit.
81. PARÁDI József: *A dualista Magyarország belügyi szervei*.
82. KESERŰ — PARÁDI
83. 1903/VI.tc.
84. BENCSIK: Az útlevelügy jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra 1903-1941.
85. 43 835/1896. (VI. 23.) BM.kr.
86. BENCSIK: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915.
87. Idem: A kisebb határszéli forgalom Magyarország és a szomszédos államok között 1898-1941.
88. PARÁDI József: Határőrizet és kihatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között.
89. PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig.
90. BENCSIK: A határforgalom szabályozása hazánkban és a környező államokban 1903-1941.
91. PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben*. op.cit.
92. PARÁDI József: *A dualista Magyarország pénzügyi szervezeteinek határőrizete 1867-1914*. op.cit.
93. Loc.cit.
94. PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia külső határainak őrzésében.
95. PILCH: op.cit. II.köt. 52-115.p.
96. Loc.cit.
97. PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914*. 56-64.p. op.cit.
98. PARÁDI József: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai.
99. *Titkos. Függelék az „Utasítások a M. Kir. Csendőrség számára” című szolgálati könyvhöz. (A hírszerző szolgálat ellátása és a kémkedés megakadályozása.)*
100. Loc.cit.
101. Loc.cit.
102. PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914*. op.cit.
103. Loc.cit.
104. PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. op.cit.
105. Loc.cit.
106. Loc.cit.
107. Loc.cit.
108. Loc.cit.
109. Loc.cit.
110. 1912/LXIII.tc.
111. PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. op.cit.
112. Loc.cit.
113. Loc.cit.

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések):

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- BERKÓ (14.;) — BERKÓ Iván et al. (szerk.): *A Magyar Királyi Honvédség története 1868-1918*. Budapest, 1928, Honvédelmi Sajtóvállalat. 601 p.
- CSAPÓ: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914*. (51.;54.;) — CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914*. Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 186 p. HU-ISBN 963 90 7940 5. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.
- CSAPÓ: *Ráday Gedeon és a szegedi királyi biztosság. A „betyárvilág” felszámolása*. (53.;) — CSAPÓ Csaba: *Ráday Gedeon és a szegedi királyi biztosság. A betyárvilág felszámolása*. Pécs, 2007, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 204 p. HU-ISBN 978 963 94 9887 7. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.
- ERDŐS (32.;) — ERDŐS László: *Propaganda, kémkedés, háborús szabotázs*. Budapest, 1932, s.n.
- EXNER (48.;) — EXNER Kornél: *Pénzügyigazgatás 1901-1910*. Budapest, 1911, Központi Községi Nyomda.
- GALÁNTAI (5.;6.;7.;8.;9.;10.;13.;15.;16.;28.;) — GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918*. Budapest, 1985, Kossuth. 387 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.
- LESENYEI (74.;) — LESENYEI Ferenc: *A magyar erdőgazdaság története és mai helyzete*. Budapest, 1936, s.n. 25 p.
- PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914*. (33.;97.;102.;103.;) — PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914*. Budapest, 1984, Határőrség. 91 p. HU-ISBN —
- PARÁDI József: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914*. (44.;92.;93.;) — PARÁDI József: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914*. Budapest, 1987, Határőrség. 123 p. HU-ISBN —
- PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben*. (41.;42.;91.;) — PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 76 2330 2. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 1./ HU-ISSN —
- PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben*. (65.;) — PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —
- PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben*. (67.;68.;72.;) — PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —
- PARÁDI — SUBA — VEDŐ (2.;) — PARÁDI József — SUBA János — VEDŐ Attila: *A magyar-román határ és őrzése 1881-1918*. Budapest, 2011, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 138 p. HU-ISBN 978 963 08 1708 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 1./ HU-ISSN 2062-8447.
- PILCH (26.;27.;31.;95.;96.;) — PILCH Jenő: *A hírszerzés és kémkedés története*. Budapest, 1936, Franklin. I.köt. 366 p. , II.köt. 402 p. , III.köt.386 p.
- PRESZLY (58.;) — PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1919*. Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.
- WITTINGHEIT (49.;) — WITTINGHEIT Emil: *A Magyar Királyi Pénzügy-minisztérium tíz évi működése 1895-1905*. Budapest, 1906, Stephaneum.
- TANKÖNYVEK**
- KESERŰ — PARÁDI (82.;) — KESERŰ István — PARÁDI József: *A magyar határőrizet története és hagyományai*. Budapest, 1990, Határőrség.
- PARÁDI József: *A dualista Magyarország belügyi szervei*. (81.;) — PARÁDI József: *A dualista Magyarország belügyi szervei*. Budapest. 1987, Rendőrtiszti Főiskola. 56 p.
- TANULMÁNYOK**
- BENCSIK: *Az útlevelügyi jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra 1903-1941*. (84.;) — BENCSIK Péter: *Az útlevelügyi jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra 1903-1941*. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidi Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 15-18.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20.-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Szabad mozgás a Kárpát-medencében” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- BENCSIK: A határforgalom szabályozása hazánkban és a környező államokban 1903-1941. (90.;) — BENCSIK Péter: A határforgalom szabályozása hazánkban és a környező államokban 1903-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 15-26.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. október 6.-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- BENCSIK: A kisebb határszéli forgalom Magyarország és a szomszédos államok között 1898-1941. (87.;) — BENCSIK Péter: A kisebb határszéli forgalom Magyarország és a szomszédos államok között 1898-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A rendvédelmi szakképzés története” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- BENCSIK: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915. (86.;) — BENCSIK Péter: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVII.évf. (2009) 20.sz. 13-37.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2006. szeptember 29.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása nemzeti rendvédelmi rendszerünkre” című XX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- CSAPÓ: Az erdélyi és a horvát-szlavón csendőrség átvétele a magyar kormány felügyelete alá 1867-1876. (60.;) — CSAPÓ Csaba: Az erdélyi és a horvát-szlavón csendőrség átvétele a magyar kormány felügyelete alá 1867-1876. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIX.évf. (1994) 1.sz. 90-112.p. HU-ISSN 0017-6540.
- DEÁK (59.;) — DEÁK Ágnes: Egy régi politikai rendszerváltás és az államrendőrség 1867. *Történelmi Szemle*, XLIX.évf. (2007) 3.sz. 351-372. p. HU-ISSN 0040-9634.
- GÁSPÁR — PARÁDI (20.;) — GÁSPÁR László — PARÁDI József: A magyar határőrizeti szervek feladatai a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912-1914. *Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Közleményei*, XXX.évf. (1987) 134.sz. 131-151.p. HU-ISSN 1218-5507.
- MEZEY (19.;) — MEZEY Barna: A kivételes hatalom. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 4-6.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Háború, forradalom, trianon.” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- OLASZ — PARÁDI — ZEIDLER (40.;) — OLASZ György — PARÁDI József — ZEIDLER Sándor: A magyar rendvédelmi testületek rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől a rendszerváltásig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18.sz. 29-63.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13.-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a béke-fenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ŐRY (55.;) — ŐRY Károly: Maréchaussée-tól a Gendarmerie Nationale-ig. (A francia csendőrség történeti előzményei.. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 75-77.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A Napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI Ákos (79.;80.;) — PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18.sz. 64-87.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13.-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században.*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. (18.;23.;) — PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738.
- PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve. A Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. (69.;) — PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI.évf. (1986) 3.sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. (21.;104.;105.;106.;107.;108.;109.;111.;112.;113.;) — PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 13-17.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*Háború, forradalom, trianon*” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. (34.;) — PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV.évf. (1994) 1.sz. 4-23.p. HU-ISSN —
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918. (61.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 78-83.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak. „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. (88.;) — PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 42-53.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20.-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Szabad mozgás a Kárpát-medencében*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A rendvédelem, a közigazgatás és a véderő kapcsolata a kiegyezéstől a második világháborúig. (1.;) — PARÁDI József: A rendvédelem, a közigazgatás és a véderő kapcsolata a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 12.sz. 79-87.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6.-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában.*” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a második világháborúig. (70.;) — PARÁDI József: : A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. vh-ig. 74-109.p. In BODA József (szerk.): *A magyar polgári rendvédelem a XIX-XX. században. A magyar büntetés-végrehajtás, csendőrség, határőrség, koronaőrség, rendőrség, vám- és pénzügyőrség.* Budapest, 2004, Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központ – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány. 215 p. A tanulmány korábbi változata 2003. nyarán Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány által szervezett magyar rendvédelem-történeti témájú nyári szabadegyetemen. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. HU-ISBN 963 21 4995 5.

- PARÁDI József: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. (98.:) — PARÁDI József: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 14.sz. 91-94.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. februárjában, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvény-sorozat szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képezési rendszere 1867-1945. (62.:) — PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képezési rendszere 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 90-93.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A rendvédelmi szakképzés története.” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség. (71.:) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 139-159.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. áprilisában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Rendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett Szemere Beszélgetések szimpozium-sorozat rendezvényén a rendőrség tudományos tanácsának közreműködésével. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. (89.:) — PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27.-én, a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István Kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. (22.:) — PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV.évf. (2008) 17.sz. 57-87.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A rendvédelem humán viszonyai.” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia külső határainak őrzésében. (94.:) — PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XX.évf. (2010) 24.sz. 103-122.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3.-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 184-2005.” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- RAVASZ: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi jogosultságai. (17.:) — RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi jogosultságai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V.évf. (1995) 6.sz. 81-88.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994. októberében, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme.” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SALAMON: Egyenruha, kényelem, demokrácia és gazdasági kihatásai 1863-1993. (46.:) — SALAMON Iván: Egyenruha, kényelem, demokrácia és gazdasági kihatásai 1863-1993. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VIII.évf. (1998) 9.sz.86-91.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1997. szeptember 22.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században.” című IX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SALAMON: A pénzügyőri egyenruha történetéből 1868-1947. (39.:) — SALAMON Iván: A pénzügyőri egyenruha történetéből 1868-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 170-186.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A dualista Magyarország rendvédelme” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- SZAKÁLY: A Magyar Királyi Csendőrség, az első központosított magyar közbiztonsági őrtestület. (52.;) — SZAKÁLY Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség, az első központosított magyar közbiztonsági őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz.51-58.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*a dualista Magyarország rendvédelme.*” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SZAKÁLY: A magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás vezetői 1919-1945. (24.;) — SZAKÁLY Sándor: A magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás vezetői 1919-1945. 671-690.p. In HAUSNER Gábor (szerk.): *Az értelem bátorsága. Tanulmányok Perjés Géza emlékére.* Budapest, 2005, Argumentum Kiadó. 856 p. HU-ISBN 978 963 44 6329 0.
- SZAKÁLY: Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása és működése a két világháború közötti Magyarországon 1918-1945. (25.;) — SZAKÁLY Sándor: Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása és működése a két világháború közötti Magyarországon 1918-1945. *Felderítő Szemle*, VII.évf. (2008) november emlékszám. 19-45.p. HU-ISSN 1588-242X.
- PEBALL — ROTHENBERG (36.;) — PEBALL Kurt — ROTHENBERG Günther: „Der Fall »U«” Die geplante Besetzung Ungarns durch die k.u.k. Armee im Herbst 1905. [Az „U” ügy, Magyarország megszállásának terve a Császári és Királyi Hadsereg által 1905.]. 85-125.p. In Bécsi Hadsereg múzeum (szerk.): *Schriften des Heeresgeschichtlichen Museums (Militärwissenschaftliches Institut) in Wien - 4 - Aus drei Jahrhunderten Beiträge zur österreichischen Heeres- und Kriegsgeschichte von 1645 – 1938.* [A Bécsi Hadsereg múzeum Kézirattára. (Hadtudományi Intézet.) Bécsben. Az osztrák hadsereg és hadtörténelem három évszázada 1645-1938.]. Bécs, 1969, A Bécsi Hadsereg múzeum. AT-ISBN —

ATLASZOK

- HIDAS (35.;) — HIDAS Gábor et al. (szerk.): *Történelmi világatlasz.* Budapest, 1998, Cartographia Kft. 237 p. HU-ISBN 963 35 2519 5 CM.

REGISZTRÁLT KÉZIRATOK

- BÜR (37.;) — BÜR Márta: *A magyar határőrvidék felszámolása. A házközösség /zadruga/ válsága.* Kandidátusi disszertáció (MTA). Kézirat. Budapest, 1962. 292 p.
- PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrzete 1867-1914.* (12.;) — PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrzete 1867-1914.* Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE-BTK). Kézirat. Budapest, 1985. 162 p.

SZABÁLYZATOK

- KHEVENHÜLLER-FRANKENBURG (29.;) — Ludwig Andreas von KHEVENHÜLLER-FRANKENBURG: *Exercitium zu Pferd und zu Fuß, sowohl über ein ganzes Regiment, als auch über eine Compagnie oder kleinen Trouppe ins besondere.* [Hadi exercitium, vagyis Gyalog regementek Gyakorlási, Mell Kewenhiller Főgenerális alkotmányából Magyar-Tiszt-Uramiék kedvéért.] Nyelvünkre fordított: Úgy német Mathematica Observatiokkal megvilágosított nemes-Hazájának javát Kívánó Kováts János Mathematicus által Posonban 1746. Pozsony, 1746, s.n.104 p.
- Titkos. Függelék az „Utasítások a M. Kir. Csendőrség számára” című szolgálati könyvhöz. (A hírszerző szolgálat ellátása és a kémkedés megakadályozása.* (99.;100.;101.;) — *Titkos. Függelék az „Utasítások a M. Kir. Csendőrség számára” című szolgálati könyvhöz. (A hírszerző szolgálat ellátása és a kémkedés megakadályozása.* Budapest, 1912, Magyar Királyi Állami Nyomda. 41 p.
- Anleitung zum Kundschaftsdienste.* (30.;) — *Anleitung zum Kundschaftsdienste.* 225-323.p. [1872 Felderítő-szolgálati utasítás.] 69-161.p. In BODA József — PARÁDI József (szerk.): *1872 Felderítő-szolgálati utasítás. Anleitung zum Kundschaftsdienste.* Ford.: REGÉNYI Kund Miklós. (Magyar nyelvű fordítás 69-161.p. , német nyelven latin betűkkel 225-323.p. , német nyelvű gót betűkkel 325-417.p.) Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 441 p. HU-ISBN 978 963 89 8284 1. /A magyar rendvédelem-történet hagyatéka, 1./ HU-ISSN 2064-4728.

KÉZIKÖNYVEK, ZSEBKÖNYVEK

- HUSZÁR — VILSINSZKY (45.;) — HUSZÁR Pál — VILSINSZKY Károly: *A pénzügyigazgatás kézikönyve.* Budapest, 1908, Atheneum. 41 p.

JOGSZABÁLYGYŰJTEMÉNYEK

- MÁRFFY — MÁRFFY Ede (szerk.): *A magyar határvámigazgatás és vámkezelés szabályai gyakorlati használatra*. Budapest, 1907, MÁRFFY Ede. 169 p.
(43.)
- THURÓCZY — THURÓCZY Adolf (szerk.): *A Magyar Korona területén érvényes határvám-törvények és szabályok*. Budapest, 1896, Thuróczy Adolf. 844 p.
(47.)
- WENCZEL — WENCZEL Gusztáv (szerk.): *A Magyar Királyi Pénzügyőrség szervezetére és szolgálatára vonatkozó szabályok, utasítások, rendeletek, gyűjteménye*. Budapest, 1894, Állami Nyomda. 529 p.
(38.)

JOGSZABÁLYOK

- 1840/IX.tc. — 1840/IX.tc. a mezei rendőrségről.
(56.)
- 1867.Nr.146. — Nr.146/1867. Gesetz vom 21. Dezember 1867. Betreffend die allen Ländern der österreichischen Monarchie gemeinsamen Angelegenheiten und die Art ihrer Behandlung. [Az osztrák monarchia közös ügyei és azok kezelési módjának tárgyában.] *Reichs – Gesetz – Blatt für das Kaiserthum Österreich*, (1867). 401-406.p.
(4.)
- 1867/XII.tc. — 1867/XII.tc. a Magyar Korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.
(4.)
- 1868/XXX.tc. — 1868/XXX.tc. a Magyarország, s Horvát-, Szlavón és Dalmátországok közt fennforgott közjogi kérdések kiegyenlítése iránt létrejött egyezmény becikkelyezéséről.
(11.)
- 1879/XXXI.tc. — 1879/XXXI.tc. az erdőtörvény.
(73.)
- 1882/X.tc. — 1882/X.tc. a Magyar Királyi Csendőrség által, a törvényhatósági joggal felruházott városok kül- és belterületein való teljesítendőkről.
(54.)
- 1888/XIV.tc. — 1888/XIV.tc. az Osztrák-Magyar Monarchiának Romániával, a monarchia két állama és Románia között fennforgott határvil-longások kiegyenlítése végett, a határvonal újabb megállapítása és azzal kapcsolatos kérdések szabályozása tárgyában kötött és Bukarestben 1887. évi december 7-én, november 25.-én aláírt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről.
(50.)
- 1903/VI.tc. — 1903/VI.tc. az útlevelügyről.
(83.)
- 1903/VII.tc. — 1903/VII.tc. három új csendőr kerület felállításáról.
(63.)
- 1903/VIII.tc. — 1903/VIII.tc. a határrendőrségről.
(66.)
- 1912/LXIII.tc. — 1912/LXIII.tc. a háború idejére szóló kivételes intézkedésekről.
(110.)
- 34 021/1876. (VII. 21.) PM.r. — 34 021/1876. (VII. 21.) PM.r. a gátörök löfegyvereinek adómentessége tárgyában.
(77.) *Magyarországi Rendeletek Tára*, évf. X.évf. (1876) I.kötet. 761-762.p.
- 30 686/1880. (X. 8.) FM.kr. — 30 686/1880. (X. 8.) FM.kr. az erdőtiszték és erdőőrök hatósági felesketése tárgyában.
(78.) *Magyarországi Rendeletek Tára*, évf. XIV.évf. (1880) I.kötet. 1161-1170.p.
- 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. — 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. a m. kir. belügyminiszernek 50.431. szám alatt I. Besztercze-Naszód, II. Maros-Torda, III. Csik, IV. Háromszék, V. Brassó, VI. Fogaras, VII. Szeben, VIII. Hunyad és IX. Krassó-Szörény vármegye közönségéhez intézett rendelete, az 1888. évi XIV. törvénycikkkel becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasítás tárgyában.
(50.;64.) *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXV.évf. (1891) I.füzet. 879-902.p.
- 43 835/1896. (VI. 23.) BM.kr. — 43 835/1896. (VI. 23.) BM.kr. útlevel-folyamodvány benyújtásáról szóló hatósági bizonyítványok kiállításának megszüntetése.
(85.) *Belügyi Közlöny*, I.évf. (1896) 6.sz. 143.p.
- 36 600/1899. (I. 21.) FM.r. — 36 600/1899. (I. 21.) FM.r. az 1898. évi XIX. törvénycikk 8. §-a értelmében felállítandó m.kir. állami erdőhivatalok és ezeknek alárendelt m.kir. járási erdőgondnokságok szervezése tárgyában.
(75.) *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) I.füzet. 221-270.p.
- 19 426/1912. (II. 1.) FM.r. — 19 426/1912. (II. 1.) FM.r. a vadőri szolgálati esküről.
(76.) *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVI.évf. (1912) I.füzet. 221-270.p.

Melléletek jegyzéke:

- I.sz. melléklet
A Magyar Királyság fegyveres rendvédelmi testületeinek létszáma és egymáshoz viszonyított aránya a XX. század elején
- II.sz. melléklet
A magyar határőrizetben résztvevő szervezetek, határőrizeti szolgálatot ellátó személyi állományának létszáma és egymáshoz viszonyított aránya a XX. század elején.
- III.sz. melléklet
A Magyar Királyi Csendőrség szervezeti felépítése.
- IV.sz. melléklet
A Magyar Királyi Csendőrség büntetővizsgálói eredményei 1907-ben.
- V.sz. melléklet
A határszéli csendőrség diszlokációja és létszáma
- VI.sz. melléklet
A Magyar Királyi Csendőrség 1898-ban teljesített szolgálatai.
- VII.sz. melléklet
A határszéli csendőrség szervezeti felépítése.
- VIII.sz. melléklet
Az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szolgálata.

I.sz. melléklet

A Magyar Királyság fegyveres rendvédelmi testületeinek létszáma és egymáshoz viszonyított aránya a XX. század elején

Testület	Létszám	% - os arány
Allami és önkormányzati rendőrségek	12 000 fő	36,60 %
Magyar Királyi Csendőrség	12 000 fő	36,60 %
Büntetés-végrehajtás	3 000 fő	9,15 %
Magyar Királyi Pénzügyőrség	5 500 fő	16,77 %
Magyar Királyi Testőrségek	142 fő	0,44 %
Magyar Királyi Koronaőrség	58 fő	0,19 %
Magyar Királyi Képviselőházi Őrség	78 fő	0,25 %
Mindösszesen	32 778 fő	100 %

Forrás ! PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris. 283.p.

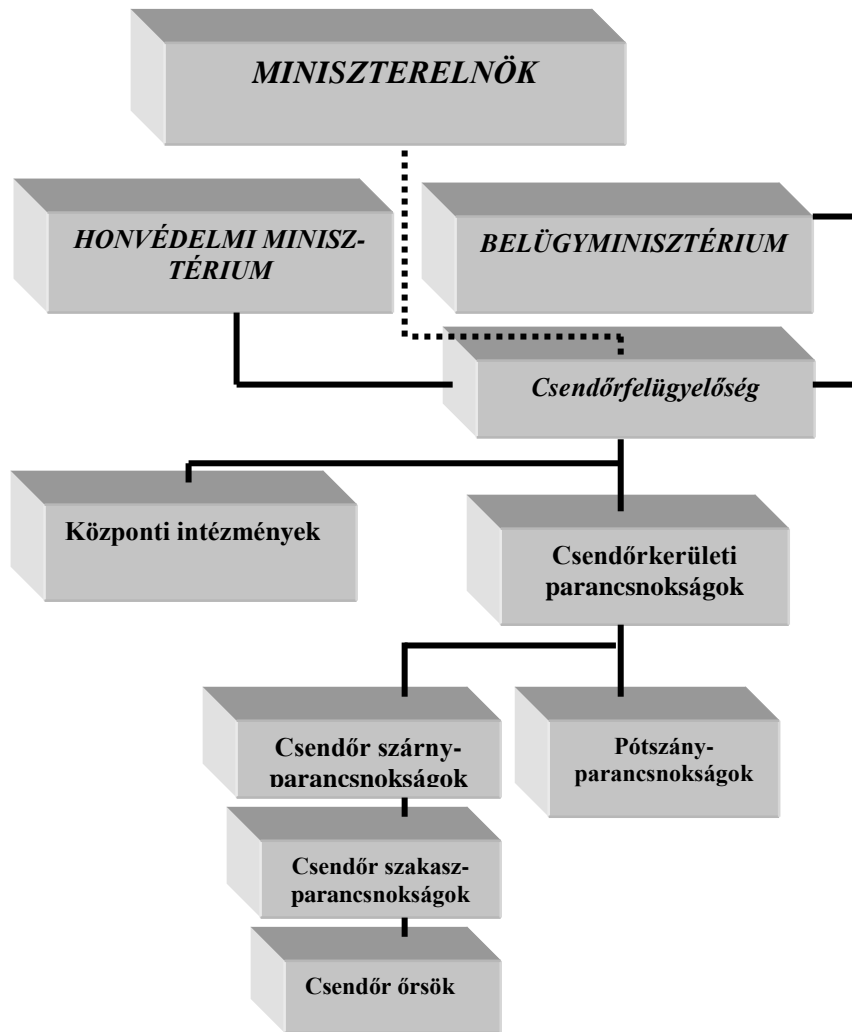
II.sz. melléklet

A magyar határőrizetben résztvevő szervezetek, határőrizeti szolgálatot ellátó személyi állományának létszáma és egymáshoz viszonyított aránya a XX. század elején.

A határőrizetben részt vevő szervezetek	A személyi állomány		összesen
	a szerb-román határon	az örökös tartományok irányában állomásozó része	
Magyar Királyi Határrendőrség	180 (6,03%)	271 (9,09%)	451 (15,12%)
Határszéli csendőrség	1 052 (35,25%)	—	1 052 (35,25%)
A Magyar Királyi Pénzügyőrség határőrizetben résztvevő erői	300 (10,06%)	299 (10,02%)	599 (20,08%)
Vámhivatalok	151 (8,41%)	—	151 (8,41%)
Vesztegintézetek	39 (1,30%)	—	39 (1,30%)
Egészségügyi állomások	36 (1,20%)	36 (1,20%)	72 (2,40%)
Révihivatalok	—	70 (2,35 %)	70 (2,35 %)
A határszéli erdőhatóságok fegyveres tagjai	200 (6,72%)	250 (8,37%)	450 (15,09%)
Összesen	1 958 (68,97%)	926 (31,03%)	2 884 (100%)

Forrás ! PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris. 284.p.

A Magyar Királyi Csendőrség szervezeti felépítése.

Jelmagyarázat:
 ————— Hivatali alá- fölérendeltségi viszony
 - - - - - Informális viszony

Forrás! PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design, 174.p. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./

A Magyar Királyi Csendőrség Büntefelderítési eredményei 1907-ben.

Büntett, vétség	Előfordult	Kiderítetlen	Kiderített
Hatóság, illetve hatósági közeg elleni erőszak	1 384	2	1 382
Szemérem elleni cselekmény	833	1	832
Életellenes cselekmény	3 303	53	3 250
Rablás vagy zsarolás	1 618	36	1 582
Gyűjtogatás	13 090	2 784	10 306
Pénzhamisítás	429	10	419
Orgazdaság	4 672	2	4 670
Csalás	2 245	43	2 202
Okirat-hamisítás	749	5	744
Lopás	43 577	2 677	40 900
Összesen	71 900	5 613	66 287

Forrás ! PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris. 283.p.

A határszéli csendőrség diszlokációja és létszáma

A magyar-szerb határon működő határszéli csendőrség a szegedi csendőr kerületparancsnokság alárendeltségébe tartozott.

1. Pancsovai kikülönített törzstiszt (5 fő + őrsökön 488 fő = 493 fő)

1. Pancsovai őrs (43 fő), 2. Borscai őrs (10), 3. Bárányosi őrs (7 fő), 4. Hertelendy falvai őrs (7 fő), 5. Sándoregyházai őrs (9 fő), 6. Beresztóci őrs (7 fő), 7. Omlódi őrs (8 fő), 8. Tárcsói őrs (8 fő), 9. Gróczkasziget feletti 5.sz. őrházi őrs (7 fő), 10. 2.számú gátórházi őrs (7 fő), 11. Palánki őrs (10 fő), 12. Kevevárai őrs (12 fő), 13. Kevepallósi őrs (7 fő), 14. Temeszsziget-i őrs (14), 15. 28.sz. klekci őrs (7 fő), 16. 9.sz. gátórházi őrs (7 fő), 17. Topoluva-Hunkai őrs (7 fő), 18. Dunadombói őrs (8 fő), 19. Gályai őrs (7 fő), 20. Orsovai őrs (22 fő), 21. Vodcai őrs (6 fő), 22. Szelistyei őrs (6 fő), 23. Pojana-Racheli őrs (6 fő), 24. Pojana-Sulitai őrs (6 fő), 25. Csernahévízi őrs (8 fő), 26. Herkulesfürdői őrs (8 fő), 27. Pojana-Cossului őrs (6 fő), 28. Teznai őrs (7 fő), 29. Naszádosi őrs (8 fő), 30. Dunaorbágyi őrs (6 fő), 31. Óasszonyréti őrs (7 fő), 32. Dunatölgyesi őrs (6 fő), 33. Szinicei őrs (10 fő), 34. Tiszócai őrs (6 fő), 35. Sztaraszinicei őrs (6 fő), 36. Újmoldovai őrs (8 fő), 37. Omoldovai őrs (8 fő), 38. Felsőpozsgási őrs (fő), 39. Sisaki őrs (8 fő), 40. Divécsi őrs (7 fő), 41. Báziaszi őrs (9 fő), 42. Berzaskai őrs (8 fő), 43. Kozlatelepi őrs (9 fő), 44. Alsólupkói őrs (6 fő), 45. Szikesfalui őrs (7 fő), 46. Lyuboradzai őrs (6 fő), 47. Lászlóvárai őrs (8 fő), 48. Ruzskai őrs (6 fő), 49. Somosrévei őrs (8 fő), 50. Goltényi őrs (7 fő), 51. Cracu-Stephanului őrs (6 fő), 52. Pojana-Schitui őrs (6 fő), 53. Kupánhegyi őrs (6 fő), 54. Cracu-Drăgutului őrs (6 fő), 55. Tucil-lai őrs (6 fő).

A magyar-román határon működő határszéli csendőrség a brassói csendőr kerületparancsnokság alárendeltségébe tartozott.

2. Nagyszebeni kikülönített törzstiszt (5 fő + 254 fő = 259 fő)

56. Riuszádi őrs (7 fő), 57. Hanecsulai őrs (6 fő), 58. Lakul Dobruni őrs (6 fő), 59. Negovanuli őrs (6 fő), 60. Voineagul Catanesti őrs (6 fő), 61. Stina Groapai őrs (6 fő), 62. Vöröstorny vasútállomási őrs (17 fő), 63. Vöröstorony vámházi őrs (17 fő), 64. Vöröstorony határkapui őrs (6 fő), 65. Stina Fedelesului őrs (6 fő), 66. Stina Bunai őrs (6 fő), 67. Feleki őrs (7 fő), 68. Szelistyei őrs (9 fő), 69. Piátraalbai őrs (6 fő), 70. Preájai őrs (6 fő), 71. Szercesini őrs (6 fő), 72. Dusi őrs (6 fő), 73. Óásai őrs (6 fő), 74. Petrozsényi őrs (21 fő), 75. Wekerletelepi őrs (8 fő), 76. Csimpai őrs (7 fő), 77. Polyánamuerei őrs (6 fő), 78. Coapra Petrillai határi őrs (6 fő), 79. Szurdokszorosai őrs (11 fő), 80. Vulkáni őrs (8 fő), 81. Vulkánszorosai őrs (6 fő), 82. St.Gemenári őrs (6 fő), 83. Coasta Lui Rossui őrs (6 fő), 84. Lupényi őrs (8 fő), 85. Felsőurikányi őrs (6 fő), 86. Kimpuluinyáki őrs (7 fő), 87. Kimpu Mnyelului őrs (6 fő), 88. Kura Ápoli őrs (6 fő), 89. Uncsukfalvai őrs (8 fő).

3. Brassói kikülönített törzstiszt (5 fő + 383 fő = 388 fő)

90. Barcarozsnyói őrs (9 fő), 91. Rozsnyói villanytelepi őrs (7 fő), 92. Predeáli őrs (25 fő), 93. Alsótömösi őrs (6 fő), 94. Hosszúófalui őrs (9 fő), 95. Ósánci őrs (6 fő), 96. Tükrösi őrs (7 fő), 97. Garcsinvölgyi őrs (6 fő), 98. Predeluci őrs (6 fő), 99. Kecskelábi őrs (6 fő), 100. Kiságpaták útkaparóházi házi őrs (6 fő), 101. Tolvajkúti őrs (6 fő), 102. Breázai őrs (8 fő), 103. Sebesi őrs (7 fő), 104. Coliavei Kárpát menedékházi őrs (6 fő), 105. Stina de Cropillai őrs (6 fő), 106. Belia Márei őrs (6 fő), 107. Vukaria Marei őrs (7 fő), 108. Alsóárpási őrs (8 fő), 109. Porumbákalsói őrs (7 fő), 110. Alsóvisti őrs (7 fő), 111. Stina Sereatai őrs (7 fő), 112. Bulea menedékházi őrs (6 fő), 113. Vistea márai őrs (6 fő), 114. Zernesti őrs (9 fő), 115. Felsőtörösvári őrs (7 fő), 116. Törösvári őrs (10 fő), 117. Almásmezei őrs (7 fő), 118. Plaul Foi vadászlaki őrs (6 fő), 119. Peszterai őrs (6 fő), 120. Sirneai őrs (7 fő), 121. Felsőmoecsi őrs (7 fő), 122. Kishatárhegyi őrs (6 fő), 123. Tatárhavas szorosai őrs (6 fő), 124. Magyarbodzai vámházi őrs (7 fő), 125. Magyarbodzai őrs (9 fő), 126. Esztelneki őrs (7 fő), 127. Berecki őrs (8 fő), 128. Sósmezői őrs (11 fő), 129. Kecskéstelepi őrs (6 fő), 130. Kishavasi őrs (6 fő), 131. Leánymezői őrs (6 fő), 132. Esztina sori őrs (6 fő), 133. Vajdakői őrházi őrs (6 fő), 134. Kovásznai őrs (10 fő), 135. Kisbotai őrs (8 fő), 136. Karajosi őrs (8 fő), 137. Komandotelepi őrs (6 fő), 138. Gelencei őrs (9 fő), 139. Putnapataki őrs (6 fő), 140. Musatelepi őrs (8 fő), 141. Zabolatelepi őrs (5 fő).

4. Marosvásárhelyi kikülönített törzstiszt (5 fő + 303 fő = 308 fő)

142. Gyergyótölgyesi őrs (12), 143. Boraszópatukai őrs (6 fő), 144. Valeazdakapataki őrs (6 fő), 145. Ciblesi őrs (6 fő), 146. Gyergyóhollói őrs (7 fő), 147. Hágótóaljai őrs (6 fő), 148. Gyergyóbékási őrs (10 fő), 149. Bisztrapataki őrs (7 fő), 150. Alsódomuki őrs (6 fő), 151. Csipkéshegyi őrs (6 fő), 152. Bélbori őrs (6 fő), 153. Borszék őrs (7 fő), 154. Funtana Vinului őrs (6 fő), 155. Moara Cinatukului őrs (6 fő), 156. Dragojászai őrs (6 fő), 157. Lomási őrs (6 fő), 158. Nagysajtói őrs (6 fő), 159. Kisdemeteri őrs (6 fő), 160. Borgóprundi (9 fő), 161. Tihuczai őrs (7 fő), 162. Petrillerosiui őrs (6 fő), 163. Marozsborgói őrs (7 fő), 164. Kelemencserbuki őrs (6 fő), 165. Gurahajtai őrs (6 fő), 166. Dornavölgyi telepi őrs (7 fő), 167. Nagyilvai őrs (7 fő), 168. Kisilvai őrs (7 fő), 169. Radnalajosfalvai őrs (7 fő), 170. Kosnai őrs (7 fő), 171. Pojánarotundai őrs (7 fő), 172. Panssuri őrs (6 fő), 173. Kászonalitzi őrs (7 fő), 174. Kőkerti őrs (8 fő), 175. Lóberzci őrs (6 fő), 176. Csobánosi őrs (6 fő), 177. Gyimesi őrs (12 fő), 178. Gyimesközéplaki őrsei (9 fő), 179. Csüleméri őrs (6 fő), 180. Terkuczai őrs (6 fő), 181. Barátosi őrs (6 fő), 182. Pricsketőtelepi őrs (7 fő), 183. Csügesői őrs (7 fő), 184. Apahavasi őrs (6 fő), 185. Kostekei őrs (7 fő).

Összesen tehát a magyar-román és magyar-szerb határon 1448 határszéli csendőr teljesített szolgálatot.

Forrás! PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design, 177.p. /Rendvédelem a XIX-XX. században, 2./

A Magyar Királyi Csendőrség 1898-ban teljesített szolgálatai.

A különféle szolgálatok megnevezése	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Összesen
	számú csendőrkerületben						
Rendes szolgálat	29 779	19 946	23 067	20 100	19 300	25 150	137 342
Ellenőrző szolgálat	15 494	11 098	10 883	12 259	10 144	12 927	72 805
Nyomozó szolgálat	3 319	4 566	6 828	4 704	4 989	5 697	31 003
Helyi járőrszolgálat	8 957	7 118	6 608	8 802	10 572	8 769	5 826
Úti járőrszolgálat	5 692	3 145	5 137	5 341	2 002	4 546	25 863
Találkozási járőrszolgálat	462	344	332	254	763	365	2 520
Letartóztatás felszólítás folytán	1 637	296	211	1 173	1 430	149	4 896
Segélyszolgálat	2 271	1 675	1 369	2 471	1 463	1 210	10 459
Rab kíséret és őrizet	2 511	1 269	1 952	2 535	2 303	2 411	12 981
Elővezetés	1 255	273	549	815	2 696	435	6 023
Egyéb felszólított szolgálat	3 165	2 803	3 748	6 040	6 924	4 147	26 827
Éjjeliőrök ellenőrzése	38 842	32 465	27 439	49 630	31 827	50 684	230 887
Vasúti- és hajóügyelet	3 569	5 343	4 954	4 151	8 287	11 213	37 517
Vásár- és búcsúügyelet	2 020	2 002	2 117	2 434	1 986	3 999	14 558
Nemzetközi indóház és belépőállomási ügyelet	526	—	—	—	—	—	526
Folyamátkeelési ügyelet	—	513	85	70	58	531	1 257
Fürdőhelyi ügyelet	571	577	561	1 054	1 303	1 550	5 616
Határszéli ügyelet	1 093	179	—	—	22	78	1 372
Határszéli őrházszolgálat	1 019	241	9	—	—	—	1 269
Postafedezet	111	405	61	152	514	64	1 307
Személyfedezet	24	3	1	30	26	—	84
Hullafedezet	40	7	7	13	16	—	83
Bányaügyelet	—	152	596	—	—	—	748
Gödöllői királyi lak körüli ügyelet	—	—	365	—	—	—	365
Vasgyárügyelet	—	—	—	388	—	—	388

A nemzetközi indóház és belépőállomás ügyelet, valamint a határszéli ügyelet továbbá a határszéli őrházszolgálat egyértelműen határőrizeti szolgálatot jelent, azonban az ellenőrző-, a nyomozó-, a helyi járőr- és úti járőr-, valamint a találkozási járőrszolgálat, továbbá a vasúti és hajóügyelet szolgálatok egy része is minden bizonnyal határőrizeti szolgálat volt.

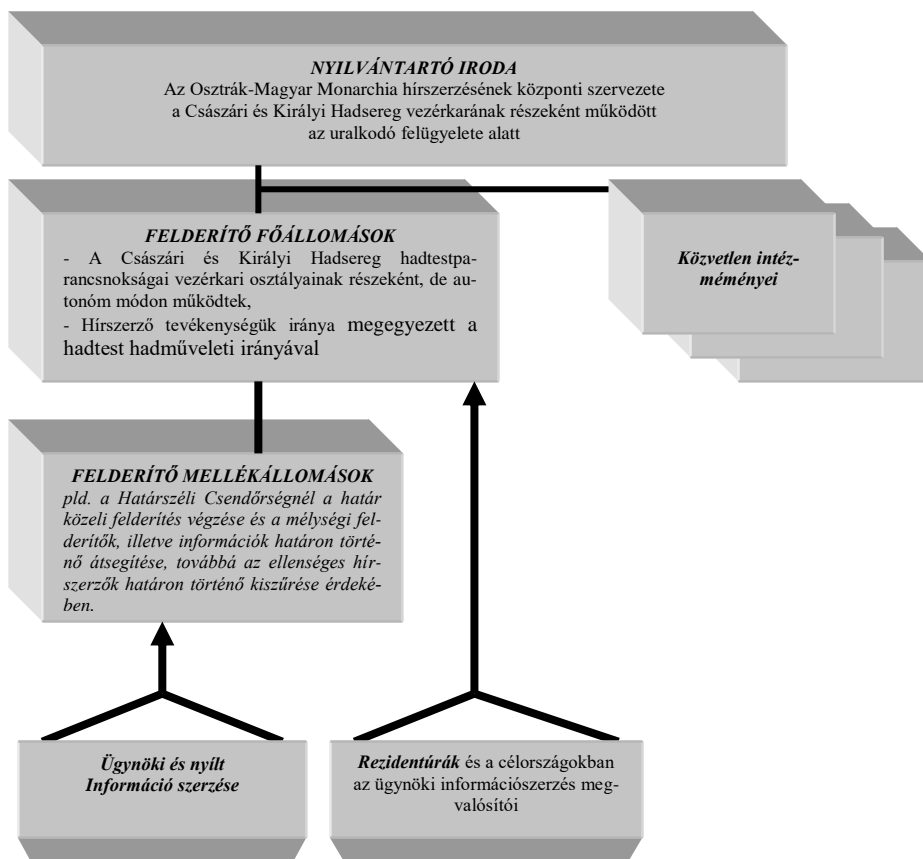
Forrás ! PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* Budapest, 1984, Határőrség.

VII.sz. melléklet

A határszéli csendőrség szervezeti felépítése.

Az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szolgálata.

Forrás ! PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./

Polgárőrség szervezése 1919-1921
(Organizing the Militia 1919–1921)

Absztrakt

Az I. világháború utáni öszirózsás forradalom és a magyarországi tanácsköztársaság meggyengítette a magyar államot, melynek az újjászervezését az ország vezetése a trianoni békediktátum létrejöttét megelőzően elkezdte. A polgári magyar állam helyreállításának fontos része volt a közrend és közbiztonság helyreállítása és fenntartása. E folyamat részét alkotta a polgárőrség létrehozása. Az állam vezetése potenciális karhatalmi erőként kívánta a milícia jellegű szervezetet kiépíteni. A szervezés 1920-ban elkezdődött és jó ütemben folyt. A trianoni békediktátum által létrehozott körülmények azonban nem tették lehetővé, illetve szükségessé a szervezet működését. Az antant ugyanis nem bizonyult szűkmarkúnak a magyar rendvédelmi testületeket illetően. Ezért a magyar kormány inkább ezeket fejlesztette ahelyett, hogy milícia rendszerű karhatalmat épített volna ki. A rendvédelmi testületek ugyanis egyben lehetőséget biztosítottak arra is, hogy azokban valamilyen formában bújtatott katonai erőket hozzanak létre, illetve a Magyar Királyi Honvédség jövőbeni képességeinek gyarapítását biztosító szervezeti és szellemi csírákat alakítsanak ki.

Kulcsszavak

Polgárőrség ; polgári karhatalom ; egyetemi zászlóalj ; vasutas zászlóalj ; postás zászlóalj

Abstract

In the wake of WWI, both the Aster Revolution and the Hungarian Soviet Republic weakened the Hungarian state, which national leadership had already begun to reorganize prior to the dictated peace Treaty of Trianon. Important aspects of the reestablishment of Bourgeois Hungary was public order and the restoration and maintenance of public safety. The *Polgárőrség* (militia) was created as part of this process. The desire of national leadership was for the body to evolve into a potential police-type force. Organization began in 1920 and progressed smoothly. However, conditions engendered by the dictated peace Treaty of Trianon made the operation of the *Polgárőrség* impossible and unnecessary. As the Entente did not place major restrictions on Hungarian law enforcement organizations, the Hungarian government chose to focus on these instead of setting up a militia-style force. These law enforcement organizations allowed for military troops to be hidden among their personnel while also providing an organizational and intellectual training ground for the future staff of the Royal Hungarian Army.

Key words:

Militia ; civilian police force ; university battalion ; railway battalion ; postal battalion

* *Open Researcher and Contributor ID* = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító (ORCID) <https://orcid.org/0000-0002-2310-7746>

Institutional attachments = Szerző intézményi kötődései :

- *Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement* = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság
- *Museum of Military History* = Hadtörténeti Intézet és Múzeum
- *Military History Review* = Hadtörténelmi Közlemények

@: suba.janos@mail.militaria.hu

Date of registry = Regisztrálás dátuma : 2018. I. 19.

Date of acceptance = elfogadás dátuma : 2018. III. 30.

DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.56N.131-144P

Az 1918-as őszi forradalom és az 1919. évi magyarországi tanácsköztársaság bukása után a legnagyobb feladat az önálló független polgári Magyarország helyreállítása volt. A körülmények nem voltak kedvezők, mivel kisebb területen, jelentős magyar etnikum idegen uralom alá kerülésével, a békekötés feltételeinek ismerete nélkül, idegen megszállás alatt kellett helyreállítani az ország rendvédelmi és honvédelmi szervezetét.

A legfontosabb feladat a belső rend biztosítása, a kommunista mozgalom visszaszorítása volt. Ezen feladatot ellátó testületek szervezeti kereteinek, feltételeinek megteremtése elsőbbséget élvezett. Az ország vezetőinek a legfontosabb feladatává vált a felállítani, illetve újjászervezni kívánt honvédelmi és rendvédelmi struktúra kialakítása. Ennek során az illetékesek keresték azokat a szervezeti kereteket, amelyek a vesztes Magyarország számára a győztesek valószínűsíthetően engedélyezni fognak.

Az elképzelések egyike volt, hogy — a Polgárőrség név alatt — karhatalmat hozzanak létre, a középosztályra támaszkodva.¹ Tehát osztályalapon — a Vörös Őrség szervezéséhez hasonlóan — képzelték el az új szervezet létrehozását. A polgárőrség feladatának a bolsevik mozgalom letörését, illetve abban való közreműködést tartották. Az elképzelés szerint rendőrség, csendőrség hiányában a polgárőrség önállóan léphetett volna fel. Ahol pedig nem volt rendőrség, vagy csendőrség ott a polgárőrség feladata a „belrend” és a közbiztonság fenntartásának támogatása lett volna, különösen akkor, ha katonai alakulatok állomáshelyükről elvonultak.² Ez fontos szempontnak tekinthető, mivel a Nemzeti Hadsereg csupán 1920-1921-ben vonulhatott be a megszálló haderők által elhagyott magyar területekre.³

A polgárőrség létrehozásának előkészületi teendői 1920 nyarán kezdődtek el. 1920. VIII. 3-án a vezérkar főnöke a belügyi tárca számára elvi hozzájárulását adta a polgárőrség megszervezéséhez. Hangsúlyozta azonban, hogy csak a csendőrségnek és a rendőrségnek már több ízben javasolt kiépítése (létszámfelemelése), valamint a hadsereg teljes kiegészítése és felfegyverzése után hajtható végre. Felhívta a belügyi tárca figyelmet arra, hogy a polgárőrség „... létfeltételeinek megalapozása és alkalmazhatóságuk biztosítása céljából”⁴ megelőző intézkedéseket tegyenek. Ahogy fogalmazott: „A polgárság megbízható elemei az erre hivatott hatóságok egyesületek és vezető egyéniségek támogatásával társadalmilag tömörítenének.”⁵ A legfontosabb szervezési elv: az volt „... inkább kevés, de feltétlenül megbízható polgárőr legyen, kikre adandó esetben minden körülmények között számítani lehet.”⁶

A belügyi tárca a katonai helyőrségek állomáshelyein kívül a szervezés végrehajtását a csendőr kerület-parancsnokságokra bízta, szoros együttműködésre utasítva az illetékes katonai hatóságokkal. A rendelet szerint vármegyénként a területileg illetékes főispán, városokban a polgármester, járásokban a főszolgabíró felelt a szervezésért. Szoros együttműködést írtak elő katonai állomás-parancsnokságok, és csendőr kerület-parancsnokságok között a vármegyei katonai parancsnoksággal.

Irányelvként fogalmazták meg, hogy a helyi társadalom legmegbízhatóbb elemeit tömörítsék. A polgárőrség tagjai sorába az idősebb, lehetőleg 30 év feletti (akik már rendelkeznek egzisztenciával), katonai szolgálatra nem kötelezett egyéneket vártak, akik erkölcsi, politikai megbízhatósága minden kétségen felül állt, és a polgárőri szolgálatra önként jelentkeztek. Ezen tagokat az „intelligens középosztály” köréből megbízható tisztviselők, földbirtokosok, gazdákból, önálló iparosokból, sportegyesületek tagjaiból és különösen a vadászokból kellett toborozni. A toborzást minden feltűnés nélkül igyekeztek megvalósítani, a sajtót és a plakátok alkalmazását mellőzzék.

Először kijelölték a helyi polgárőrség parancsnokát — aki megfelelő helyismerettel rendelkezett — aki megkezdte szóbeli propagandát és a toborzást. Arra törekedtek, hogy nyugállományú, szolgálaton kívüli, vagy tartalékos tisztet találjanak, akik ezen feladatkör betöltésére alkalmasak. Azonban a legfontosabb a polgárőrök megbízhatósága volt. Így a kisebb községekben nyolc-tíz fős őrségek is megfeleltek erre a célra.

Ugyanakkor szigorúan bizalmasan felhívták a kerület- és állomás-parancsnokok figyelmet arra, hogy a „... polgári alapokra való fektetést a kényszerűség hozta magával, mert a közeljövőben működő entente missziók előtt még a látszatát sem szabad keltenünk annak, mintha ezen alakulatok a hadsereggel is kapcsolatban volnának. Támogatni kell a polgári hatóságokat, igyekezzenek kidomborítani ezen intézmény polgári jellegét.”⁷ Az összeírás után — a feltűnés elkerülése végett — főleg a városok és a

nagyobb községek polgárőrségei tagjait sportegyesületek, vadásztársaságok, és egyéb egyesületek nevei alatt szervezték meg és tartották nyilván. A meglévő sportegyesületeket is felhasználták erre a célra, ha a tagokat a már ismertetett szempontok alapján válogatták meg.

A tényleges szervezés a katonák kezében maradt. Először a szervezet vázát, a nyilvántartásokat, (parancsnokságokat) kellett létrehozni. Ezt követően a kinevezett polgárőr nyilvántartók (parancsnokságok) tovább építették a szervezetet. A parancsnokok kijelölését, kinevezését a polgári hatóságok intézték, kikérték őket a katonai hatóságoktól, így ezen személyek a közigazgatás állományába kerültek. A beosztott parancsnokok kinevezése a polgárőr-parancsnokságok (nyilvántartók) közreműködésével a katonai, és csendőr hatóságok támogatásával valósult meg.

A szervezés súlya a vármegyékre és törvényhatósági jogú városokra esett. A főispánok feladata a szervezés elvi és társadalmi irányítása volt, igyekeztek minden oldalról támogatni a szervezést. A legnagyobb feladat értelemszerűen a csendőrségre, mint a legjelentősebb magyar katonailag szervezett fegyveres őrtestületre hárult.⁸

A „nyilvántartások” az illetékes közigazgatási hatóságok végrehajtó szerveivel szoros együttműködésben tevékenykedtek. Arra törekedtek, hogy helyileg is egy körletben legyenek elhelyezve és azokkal egybeolvadjanak. Minden feltűnést igyekeztek elkerülni a szervezésnél. A „nyilvántartások” (parancsnokságok) személyzetének illetékei a belügyi tárcát terheltek.⁹

Az irányelvek kiadása után indult meg a szervezkedés. A tapasztalatok pár hónap után már jelentek. A jelentésekben a polgárőrség, sokszor, mint polgári karhatalom szerepelt.¹⁰ Budapesten a szervezés katonai vezetéssel valósult meg. Az így létrehozott alakulatok voltak a polgári csendőr zászlóaljok.¹¹ Vidéken a román kivonulás után a Nemzeti hadsereg a haderő felfejlesztésével volt elfoglalva ezért a szervezkedés lassan haladt.¹²

A szervezést a trianoni békediktátum ratifikálása jelentősen módosította. A polgárőrség létrehozásának a hadsereg saját hatáskörben megvalósuló szervezéséről le kellett mondani, mert azt mozgósítási előkészületnek lehetett volna minősíteni. Ha viszont nem mutatható ki kapcsolat a hadsereggel, akkor — mint antibolsevista szervezetet — fenntarthatónak tartották a szakemberek. Ezért a polgári karhatalom szervezését a belügyminiszter hatáskörébe (alárendeltségébe) utalták.¹³

Az átadással együtt az a gondolat is felmerült, hogy a szervezést polgári hatóságok végezzék. A katonák ódzkodtak ettől, mert szerintük a polgárőrség szervezése szorosan összefügg a hadsereg kiegészítésével. Álláspontjuk szerint a hadsereg feladata, a belrend fenntartása tekintetében — a közbiztonsági testületek támogatása mellett, a mozgó alakulatok elvonulásával — a póttestekre és a parancsnokságokra maradt. Legfőképpen pedig attól tartottak, hogy a politikai változásoknak fokozott mértékben kitett polgári hatóságoknak ilyen nagyméretű, az ország honvédelmével szorosan összefüggő karhatalom feletti kizárólagos rendelkezési jogának átengedése kiszámíthatatlan következményekkel járhat.¹⁴

A szervezést katonákra bízta ugyan, azonban a polgárőrség szervezeti felépítését igyekeztek a közigazgatási szervezetekkel és feladatrendszerrel kompatibilissá tenni, annak ellenére, hogy a testület tervezett alapfeladatát egyértelműen a karhatalmi tevékenység ellátása alkotta. Ezért úgy gondolták, hogy a belügyi tárca hatáskörében továbbra is katonáknak kell irányítani a szervezést. Ezek az idős nyugállományú vagy hadi (front) szolgálatra alkalmatlan tisztek legyenek a polgárőrség parancsnokai, hogy ily módon mindennemű politikai versengés lehetőségét kizárják a szervezésnél.

Szükségessnek tartották, hogy az illetékes minisztériumban a polgárőrség ügyeivel egy osztály foglalkozzon, amelynek a vármegyei, városi, járási szintű hálózatát is felállították. Ez a struktúra egyben megfelelt a Nemzeti Hadsereg és a rendvédelmi szervek hierarchikus tagozódásának.¹⁵ A polgárőrség szervezését közigazgatási beosztásonként „nyilvántartók” végezték.

Minden polgárőr alakulat őrstől fölfelé saját állományát nyilvántartási listák (lajstromok), alapján tartotta számon, melybe az illető polgárőrök összes személyi és családi, valamint szolgálati adatait (felvétel, beosztás, végleges átvétel, felesketés napja, igazolvány száma,) továbbá az esetenként beálló változásokat bevezették. **(I.sz. melléklet)**

Központi nyilvántartást az alárendelt szervek és személyek bejelentései, valamint a saját intézkedések alapján a vármegyei polgárőr-parancsnokság (törvényhatósági városban annak polgárőr-parancsnokságánál, Budapesten az illető kerületi parancsnokságnál) vezettek. Ezeket törzskönyveknek nevezték. A dokumentumokat (kötelezők, aláírt esküszövegek) azon parancsnokságok őrizték, amelyek azokat kiállították. Egyes polgárőrök tartózkodási helyének változtatása esetén ezen iratokat az új tartózkodási helyen lévő polgárőr-parancsnokságnak küldték meg.

A „nyilvántartások”-at állandó szervezeteknek szánták. Azok vezetői egyben a polgárőrség szervezésének vezetői is, illetve mozgósítás (felriasztás) esetén működő, kinevezett parancsnokai voltak. A titkárok, mint a parancsnokság segédtszjei szerepeltek. A „nyilvántartások” az illetékes helyi közigazgatási hatóságuk (Budapesten a rendőr-főkapitányság és a rendőrkapitányságok) kiegészítő szerveként, mint polgári hivatalok szerepeltek és azok körletében helyezkedtek el. A járásokban a polgárőrség szervezését a járási nyilvántartók végezték. A két budapesti egyetemi zászlóalj a Magyar Királyi Államvasútak (MÁV) és a Magyar Királyi Posta szervezésében maradtak.

Összesen 185 havidíjas, 122 altiszt, és 115 szolga (hivatalsegéd) azaz 421 fő alkotta a törzsállományt, ők a parancsnokságukon teljesítettek szolgálatot. **(II.sz. melléklet)**

A központi szervezetek két fő részből álltak:

- A belügyi tárcánál a polgárőrség felügyeletét a „Belügyi Osztály” látta el összesen 11 fő munkatárssal.¹⁶

- A „Polgárőr Felügyelőség” négy főből állt.¹⁷

Az összes többi polgárőr parancsnokság regionális parancsnokság volt. Ezek voltak a hét kerületparancsnokság, a 26 vármegyei parancsnokság, a budapesti főparancsnokság és a 42 városi parancsnokság.

A polgárőr kerületparancsnokságokon — amelyekből hetet szerveztek — parancsnokságonként öt fő teljesített szolgálatot.¹⁸

A 26 vármegyei parancsnokságon összesen 104 fő látott el szolgálatot.¹⁹

Budapesten polgárőr főparancsnokságot alakítottak ki, ahová összesen 50 főt terveztek.²⁰

A helyi városi polgárőr parancsnokságok hat fő munkatárssal végezték feladataikat.²¹

A meglévő két egyetemi zászlóaljnál és a vasút, valamint a posta karhatalmi zászlóaljánál összesen 34 státuszt rendszeresítettek.²²

A tényleges erőt a Budapesten megszervezett polgári karhatalom, adta amely a tudományegyetemi és a műegyetemi zászlóaljból, valamint a szakmák szerint szervezett postás és a vasutas zászlóaljból állt. E négy zászlóaljat a minisztertanács 1921. III. 3-ai határozata alapján 1921. IV. 1-ei határidővel átadták a budapesti rendőrtartalék parancsnokságnak. Ettől fogva a budapesti rendőrfőkapitány rendelkezett a négy zászlóalj felett.

A polgárőrség éves költségvetését 18 millió koronára tervezték. A már meglévő négy karhatalmi zászlóalj fenntartási költségei havi 4 315 000 koronát tettek ki, amely évi 51 780 000 koronát jelentett. A pénzügyi szakemberek elkészítették a költségvetést arra az esetre is, ha a polgárőrségnek működésbe kellett volna lépnie, amikor különféle illetékeket kellett volna kifizetni a költségvetés terhére. Több megoldással is számoltak. Az egyik például 12 000 polgárőr egy év alatt 15 napon karhatalmi szolgálatot teljesít, ez évi 9 000 000 koronába kerül. Egy másik forgatókönyv szerint, ha az egész ország területét egy általános sztrájk bénítaná meg az 50 000 fő polgárőr 5-7 napi tevékenységére 12 500 000 — 17 500 000 millió koronát kell előirányozni. (Egy főre és egy napra étkezési és karhatalmi pótdíj, és egyéb kiadásokra /elszállásolás fekszalma, lőszer/ 50 koronát számítva) Ez a kiadás a belügyi tálcát terhelte volna.

A polgárőrség területi alapon szerveződött. Azoknál a polgárőröknél, amelyek foglalkozásuk, lakóhelyük folytán nem tudtak a legkisebb szervezési egységbe beosztani, de megbízhatóak voltak, így azok a saját területükön a polgárőrség kikülönített, megfigyelő őrei voltak. Ezek az emberek általában magányos házakban, erdőéri házakban, csőszházakban, tanyákon éltek, dolgoztak. Állománytábla szerint azonban a legközelebbi polgárőr alakulathoz tartoztak.

A polgárőröket elvileg tartózkodási helyük szerint létszámuknak megfelelően csoportokba vonták össze. Ezek a kisebb-nagyobb csoportok a terület szervezeti egységeit képezték, melyek a következők voltak:

1. A polgárőr őrs: mintegy 10-12 főig, a helyi viszonyok szerint puszták, tanyák, gyártelepek, házcsoporthok, kisközségek stb. lakóiból, mint legkisebb egység alakult meg. Parancsnoka az őrs erre kinevezett, katonaviselt, legalkalmasabb polgárőre lett. Az őrs volt a polgárőrség legkisebb szervezeti egysége.

2. A polgárőr raj: a helyi viszonyoknak megfelelően mintegy 20 fő létszámmal rendelkezett. Élén a kinevezett raj-parancsnok állt.

3. A polgárőr szakasz: mintegy 50-60 fővel a helyi polgárőr alakulatot jelentette, amely szétszórtan elhelyezett őrsöket és rajokat fogott egybe a kinevezett szakasz-parancsnok vezetése alatt.

4. Járási polgárőr-parancsnokság alá a közigazgatási járás területén létrehozott, annak alárendelt összes polgárőrségi alakulatok tartoztak. Szükség esetén, a könnyebb vezetés céljából a járás területén

lévő három-öt szakaszt „Polgárőr-csoport”-ba lehetett összevonni. Élén a kinevezett polgárőr járás-parancsnok állt.

5. *Városi polgárőr-parancsnok* a városokban utcánként, házcsopontonként, illetve városi kerületenként szervezett őrs, raj, szakasz struktúrába foglalt polgárőrség irányítását végezte.

6. *A vármegyei polgárőr-parancsnok* a megye területén szervezet összes polgárőr alakulatok élén állt. Fő feladatát képezte a vármegye területén való egységes szervezés, irányítás, nyilvántartás, valamint a riadó esetén a szolgálat egységes vezetése.

7. *A polgárőr főparancsnok* a főváros területén lényegében a vármegyei parancsnokok hatáskörével rendelkezett, de a rendőrfőkapitánynak alárendelten intézkedhetett. A fővárosban, — de a létszámviszonyok szerint egyéb helyen is — hasonlóan, a járás-parancsnokságokhoz 3-5 szakaszt egységes vezetés céljából „csoport”-ba lehetett szervezni. A főváros területén a polgárőr-főparancsnok irányította a főváros kerületeit, valamint Újpest, Erzsébetfalva, Kispest, Csepel külterlekek kerületinek polgárőr-parancsnokságait.

1920 október végén a polgárőrség keretén belül különleges alakulatok szervezését is elrendelték, ezek közüzemi (üzemátvevő és üzembiztosító) osztagok, illetve objektumvédelmi osztagok voltak.²³

(III.sz. melléklet)

Az *üzemosztagok* és üzemőrsegek a fontos közművek (villany, gáz, stb.), és a város lakosságának ellátásra szolgáló életbevágó és így nélkülözhetetlen vállalatok (malmok, kenyérgyár, vágóhid stb.) üzemben tartása veszélyeztetésének elhárítására, vagy nagyobb államellenes mozgalmak esetén szerveződhetnek.

A Budapesten a rendőr-főkapitányság kezdeményezésére, és a helyi polgárőr-parancsnok részletes intézkedései szerint erre a feladatra alkalmas, kiképzett és minden körülmények között megbízható emberekből „üzemi” osztagok szervezését is elkezdték. Ezen osztagokba elsősorban képzett műszaki szakembereket (mérnököket, gépészeket, műegyetemi hallgatókat) rendelhetek be, még munkáshe-lyekre történő beosztással is, hogy az üzem működése folyamatos lehessen.

Objektumőrőség feladatkörrel fontos középületek, összekötések, valamint a közlekedés fenntartása szempontjából lényeges építmények (hidak, alagutak, átjárók, távíró és telefonközpontok) továbbá műkincsek, valamint állami vagyont tartalmazó raktárak, gyűjtemények, múzeumok stb. őrzésére a helyi viszonyoknak megfelelően, — elsősorban a saját alkalmazottakból — épület, illetve ház stb. őrségeket is szerveztek.

Az utasítástervezet hangsúlyozta, hogy a polgárőrség a testületen belüli parancsnokainak feltétlenül engedelmességre tartozott. A haderőben viselt katonai rendfokozatok a polgárőrségen belül az alá-és fölrendeltségi viszonyokat nem befolyásolhatták. A polgárőrségnek a működés területén lévő legmagasabb közigazgatási hatóság elvi irányítása szerint kellett működnie. Ez azonban a polgárőr-parancsnok felelősségét nem zárta ki, sőt minden intézkedéséért teljes mértékben felelős volt. Mint a rendvédelmi szervek támogatására hivatott szervezet, azokhoz mellérendelt viszonyban állt, de velük teljes egyetértésben és közös működés esetén azok irányítása alá tartozott.

Polgárőr-parancsnokoknak csapatszolgálatban elviekben a szolgálati állásukat feltüntető jelvényt kellett volna viselniük, de ennek a rendszeresítése elmaradt. Ennek hiányában fehér karszalagot használtak (őrs, raj, szakasz, járás, stb. parancsnok) felírással.

Szolgálatban álló polgárőrök és a fegyveres őrtestületek, valamint haderő tagjai egymást kölcsönös katonai tiszteletadással üdvözölték. Az érintett szervezetek parancsnokságainak a figyelmét felhívták arra, hogy a polgárőr parancsnokságokkal együtt kell működniük.

Polgárőr-parancsnokok és azok helyettesei, szakasz-parancsnoktól fölfelé, megfelelő tapasztalatokkal rendelkező, erélyes és tekintélyes tartalékos katonatisztek lehettek. A járási (városi, kerületi) parancsnoktól felfelé pedig volt hivatásos, (és ahogy az utasítás előírta rátermett) katonatisztek voltak, akik a védőerőtörvény értelmében tényleges arcvonalbeli szolgálatra nem voltak alkalmasak.²⁴

A többi polgárőr-alparancsnok a polgárőrség katonaviselt és rátermett egyéneiből volt kinevezhető. A magasabb parancsnoki beosztásokba (a megyei, városi, városkerületi és járás-parancsnokoki helyekre) a helyi hatóságok javaslatára a belügyminiszternek, az alacsonyabb parancsnoki beosztásokba pedig (szakasz-, raj- és őrs-parancsnoki helyekre) a tartózkodási helyen lévő saját közigazgatási hatóságokkal egyetértésben, a vármegyei polgárőr-parancsnoknak, illetve a városi polgárőr-parancsnoknak volt kinevezési hatásköre. Hasonló volt az eljárás a parancsnok-helyettesek vagy helyettesítések kinevezése tekintetében is. Ugyanez vonatkozott a parancsnokok mellé beosztott segéd-

tisztek (nyilvántartó titkár), és a rendszeresített helyettesek kinevezésére is. Az írnokok és szolgák kinevezése az illetékes parancsnok (nyilvántartó) hatáskörébe tartozott.

A polgárőrök kiválasztása a vármegyei polgárőr-parancsnokok irányítása mellett a helyi polgárőr-parancsnok intézkedései alapján történt. A közigazgatási hatóságoknak előírták, hogy a polgárőr-parancsnokaikat a polgárőrök kiválasztásánál legmesszebbmenőkig támogassák.

A kiválasztásnál felhívták a figyelmet az elővigyázatosságra, hogy a polgárőrség kötelékébe oda nem való elemek be ne férközhessenek.

A működő hazafias egyletek, intézmények, társaságok stb. tagjai egyenként, vagy testületileg felvehetők voltak. Azonban, e testületek tagjait különböző polgárőr alakulatokba olvasztották be. A jelentkezéseket bizottság bírálta el. A személyi ellenőrzésnek részét képezte a környezettanulmány is. A személyes ismeretségre és a helyi tapasztalatokra nagy hangsúlyt fektettek. A polgárőrségbe belépni óhajtók először két megfelelő tanú által hitelesített „körözvényt” írtak alá, azokat vették lajstromba, akik már túlestek az ellenőrzésen.

Kisebbségi mulasztások, pontatlanságok számonkérésére egységesen, minden alakulaton belül bíróságok voltak szervezhetők. Egyébként csak megfeddés, szigorú megfeddés polgárőri összejövetelek előtt, írásbeli megdorgálások, a polgárőrségből való elbocsátás kilátásba helyezése és végül az elbocsátás volt alkalmazható. Polgárőrökkel szemben egyébként a polgári bíróságok voltak az illetékesek.

A vármegyei parancsnokságok irányították az alárendeltségükbe tartozó helyi polgárőr-parancsnokságokat. Előírták, hogy nagyobb városokban már helyszűke miatt is, de egyébként felesleges feltűnés és nagyobb csoportosulások elkerülése végett is turnusonként történjen meg a szemle, amikor is minden polgárőr lehetőség szerint havonként egyszer a helybeli parancsnokságánál, illetve nyilvántartójánál megjelent.

A próbariadókat különösen nagyobb városokban feltűnés és félreértés elkerülése miatt részlegesen s nem egészében tartották meg. Erre a vasárnapot és helyi viszonyoknak megfelelően hétköznapok délutánját jelölték ki.

A személyi állomány összevonása során általában a riasztási tervet gyakorolták, szervezési témákat beszéltek meg, utasításokat, parancsokat ismertettek, dicséretet dorgálásokat hirdettek ki. Általában az ór, a járőr és a karhatalmi szolgálat ellátásával kapcsolatos teendők képezték a személyi állomány oktatásának a témáit. A politizálást kerülni kellett. A kiképzés során támaszkodtak a Magyar Királyi Csendőrségre.

Előírták, hogy a parancsnokok találjanak módot, arra hogy a polgárőrök egyéb sport mellett a lövészetet megfelelően gyakorolhassák, e célból a polgári-, sport-, lövészegylettekkel a polgári és katonai lőterek felhasználására megállapodásokat kellett kötni.

Megfelelő helyiséget az összevonásokra, amelyek néhány órásként lehettek csupán, felajánlások révén kellett biztosítani. Így ezek megvalósulásának a színterei a tánc-, torna-, vívó-, gyűlési termek, kaszinó helyiségek, laktanyaudvarok lehettek.

A polgárőrség mozgósítása (szolgálatba rendelése vagy felriasztása) részleges, vagy általános lehetett. A körülmények és a polgárőrség feladatát tekintve a polgárőrség bármilyen igénybevétele kizárólag rendkívüli, szervezetszerű rendeltetésével összeegyeztethető, sürgős esetekre kellett hogy szorítkozzék. Ugyanis a polgárőrt hivatásától, munkájától elvonni nehézkes volt, díjazása költségesnek bizonyulhatott és a rend fenntartására rendes körülmények között más szervezetek voltak hivatva.

A polgárőrség igénybevétele elvileg a belügyminiszter engedélyéhez volt kötve. Sürgős és rendkívüli esetekben minden közigazgatási hatóság, illetve különös esetekben minden polgárőr-parancsnok saját területén és saját felelősségére az igénybevételt elrendelhetette. Jogtalan igénybevétel, illetve mozgósítás következményeiért az elrendelő személy felelt.

A szolgálatba helyezés leggyorsabb módja a „felriasztás”. A felriasztás minden parancsnokságnál (nyilvántartásnál) gondosan előkészített terv szerint történt. Elvileg minden polgárőr szerv, lakóhely körletében történt. A legfontosabb pontok megszállására és a felriasztott csoportok közötti összeköttetés biztosítására fenntartására a szükséges intézkedéseket kidolgozták.

Csapatmozgásokat az egyik felriasztási helyről a másikra csak kivételesen, a helyzet alapos tisztázása után és elvileg csak az illetékes hatóság, vagy parancsnokság területi hatáskörén belül volt lehetséges. Ilyenkor is az volt a feltétel, hogy az a hely, ahonnan polgárőri alakulatok elvonulnak, minden esetre biztosított legyen.

Általános mozgósítást csak a belügyminiszter rendelhetett el, mivel a polgárőrség kisegítő karhatalom funkcióját töltötte be, ezért arra törekedtek, hogy csak a szükséges létszámban és ideig mozgósítsák a polgárőröket.

A polgárőrség öltözete szolgálatban is a saját polgári ruhájuk volt. Kivételt csak a hivatásos állományból származó tisztek képezhettek, akiknek egyenruha viselési jogát külön intézkedések szabályozták. Azonban a tiszteket is arra kérték, hogy — a félreértések elkerülésére és a polgárőrség rosszindulatú értelmezése okán — a szolgálatban lehetőleg a polgári ruhát viseljének. Ez általában sportöltözet, vagy katonai jellegétől megfosztott átalakított katonaruha volt.

Később gondolhattak egységesebb öltözködésre, vagy legalább is egy egységes sportsapka, vadász-, vagy cserkészkalap beszerzésére. Parancsnoki beosztás jelölésére ideiglenesen karszalag szolgált és tervezték az egységes polgárőrjelvény rendszeresítését is.

A polgárőrséghez ideiglenesen (katonakötelesek), vagy véglegesen felvett polgárőröket a vármegyei polgárőr-parancsnokságok által rendszeresített ideiglenes igazolványokkal látták el. Az igazolvány egyszerre szolgált szolgálati, és fegyverviselési engedélyként (szolgálaton kívül, fegyvertartási engedélyként szerepelt).

Kezdetben majd a saját, meglévő, egyéni vagy idővel megszerezhető különböző oldal- és vadászfegyverek, revolverek és pisztolyok, kések képezték a polgárőrök fegyverzetét. Budapesten külön intézkedés szerint központilag látták el fegyverrel a zászlóaljkat.

Egyébként az ajánlatos öltözet és felszerelési cikkek a megfelelő köpeny, vagy felöltő, valamilyen vadász, sport, vagy kenyértarisznya, hátizsák, lehetőleg takaró, evőeszköz, továbbá jelzősíp, jegyzőkönyv, kézi lámpa és esetleg szükséges térkép voltak.

A polgárőrök fegyverhasználati joga ugyanaz volt, mint a Magyar Királyi Állami Rendőrség tagjainak.

Az állam pénzügyi viszonyai a kevésbé fontos költségek folyósítását kizárták. Általában csak a belügyminiszter által előre engedélyezett szolgálatokra lehetett állami segédilletéket elszámolni. Ezen illetékek az étkezési megváltást és tervezett karhatalmi pótdíjat nem lépték túl.

Kivételesen tartós, illetve huzamosabb ideig igénybe vett polgárőr alakulatok illetékeit külön szabályozták, ez főleg Budapestre vonatkozott.

Elkerülhetetlenül szükségessé vált az utazási költségek kifizetése, melyet kizárólag a belügyminiszter engedélyezhetett. Általában szolgálati utat nem engedélyeztek. Ezért a parancsnokok (nyilvántartók), a területükön végzett más hivatalos, vagy magán utazásaikat használták fel arra, hogy a körletükbe tartozó polgárőri alakulatok viszonyairól tájékozódjanak, illetve az állomáshelyen kívüli bemutatóikra, ismerkedéseikre is ezen utazásaikat használták fel.

Ugyancsak szabályozták az ügymenetet és a szolgálati utat. A szervezéssel összefüggő ügyekben a polgárőr-parancsnokok (nyilvántartók) az illetékes közigazgatási hatóságokkal egyetértésben járhattak el. Abból a célból, hogy a belügyminiszter a szervezés menetéről, és a már felállított alakulatok létszámáról és állapotáról állandó tájékozottsággal bírjon, a legfelsőbb közigazgatási hatóságoknak a polgárőrség témájában havonta kellett jelentést tenniük. A nyilvántartások felállítása után a közigazgatási hatóságok jelentését a nyilvántartó tiszt kiegészítette és záradékolta.

A szervezés nehézkesen indult meg. A belügyi tárcánál 1921. I. 15-ei főispáni értekezleten már megbeszélték a szervezés témáit. A kaposvári körlet-parancsnokság jelentette, hogy Somogy vármegye főispánja kérte egy idősebb törzstisztet kiadását, aki segítséget nyújthatott a polgárőrség szervezéséhez.²⁵ Azonban a helyi katonai vezetés vonakodott segítséget adni, mivel Tolna vármegye katonai parancsnoka jelentette, hogy a főispán hetenként csak egy-két napot töltött a megyeszékhelyen, és már csak ezért sem érvényesíthette a befolyását a polgárőrség szervezésében. Ezért e teendők végzésének zömét az állandóan ott tartózkodó vármegyei katonai parancsnok végezte amúgy is. Rádásul a rendelet értelmében, a városokban a polgármester felelt a szervezésért. A szekszárdi polgármester személyiségét azonban a feladatkör ellátására alkalmatlannak tartották a kömmün alatti viselkedéséből fakadóan. Így tehát lehetetlennek tartották, hogy a polgármester kezébe kerülhessen egy fegyveres hatalom helyi szervezetének a kiépítése.²⁶ Ez az eset jól mutatja, hogy milyen nagy hangsúlyt fektettek a polgárőrség tagjainak a megbízhatóságára. A miskolci katonai körlet területén az átadás zökkenőmentesen zajlott le.²⁷

A budapesti katonai körlet-parancsnokság az 1921. I. 15-ei állapotnak megfelelően jelentette, hogy a területén a polgárőr alakulatok szervezés alatt állnak.²⁸ (IV.sz. melléklet)

Pest vármegye északi részének 90 településén (lakosság 416 000fő) mintegy 4 343 fő polgárőr teljesített szolgálatot, közülük 370 fő fegyverrel. Az elnevezések végtelen sokaságával találkozhatunk, például polgári vadászegylet, vadásztársaság, vadászegylet, vadászcsoporthoz, lövészegyesület, lövészegylet, jóléti egylet, dalárda, gazdakör, kispasztorkör, dalkör, dalárda, jóléti bizottság, turistaegylet, Árpád kör, polgári kör, az illető község testnevelési bizottságának céllövészeti szakosztálya.

Esztergom városában (lakosainak száma 19 700 fő) 372 fős polgárőrség működött, a polgárőrök közül 65 személynek volt lőfegyvere. Az esztergomi polgárőrök hat szervezetbe tömörülve tevékenykedtek.²⁹ (V.sz. melléklet)

A többi vármegye területén is megkezdődtek a szervezési munkálatok. A parancsnokságokat a vármegyei katonai parancsnokok szervezték. Településenként egy rajt, vagy egy szakaszt szerveztek, amelyeknek a járási nyilvántartó tiszt volt a parancsnoka.

Közben értelmezési zavarok keletkeztek, mert a katonai vezetők összekeverték a szervezési előkészületek alatt álló polgárőrséget és a már megszervezett polgári karhatalmat, a polgári csendőrtartalék zászlóaljakkal.³⁰ Budapesten ugyanis a katonai hatóságok által már megszervezett polgári csendőrtartalék zászlóaljak felvételi követelményei hasonlóak voltak a polgárőrségével. Újpesten a polgárőrség szervezését a város-parancsnokság megtiltotta. Pest környéki településeken (Újpest, Rákospalota, Pestújhely, Kispest, Pestszentlőrinc, Erzsébetfalva, Csepel) pedig zömmel munkások laktak, ezért itt — a megbízható polgári lakosok kis létszámánál fogva — a polgári csendőrtartalék zászlóaljak megszervezése is nagy nehézségekbe ütközött. Újpesten olyan embereket vettek fel a polgárőrségbe, akik a polgári csendőrtartalék zászlóaljba már jelentkeztek, vagy egyéni ambíció vezérelte őket, és a megbízhatóságukat illetően aggályok merültek fel.

1921 januárjában a polgárőrség megszervezésével a csendőrséget bízták meg. Ekkor a kerület-parancsnokságon újabb megbeszélés történt ahol a csendőrség is képviseltette magát. A város-parancsnokságnak az volt az álláspontja, hogy Budapesten kettő polgári fegyveres erő szervezése — polgári csendőrtartalék, és polgárőrség — nem engedhető meg, vagy az egyik vagy a másik szervezendő meg. A kerület-parancsnokság úgy döntött, hogy a polgári csendőrtartalék alakulatokat szervezik meg.

Közigazgatási súrlódások is keletkeztek, mert Budapesten a főpolgármesteri hatáskör, vidéken és az elővárosokban pedig főispáni hatáskörbe tartozott a szervezés. Kérték, hogy a polgárőrség megszervezésére kiadott rendelet Nagy Budapest³¹ területére ne legyen érvényes. Nem jártak sikerrel.

A parancs szerint át kellett adni a budapesti karhatalmat — a polgári csendőrtartalékot — a Magyar Királyi Belügyminisztériumnak. A város-parancsnokság tiltakozott, mivel az eddig egységes szervezet megbomlott. A Budapesti I-IX. kerületében, megszervezett zászlóaljakat a főpolgármesternek, a peremvárosokban lévő zászlóaljakat pedig a főispánnak rendelték alá. Az Újpest-Rákospalota - Pestújhely községekben szervezett zászlóaljakat megbontották, mert Újpest a fővároshoz, a másik két település pedig a megyéhez tartozott. Ily módon a legfrekvenciáltabb munkáslakta területek kerültek ki az eddig egységes szervezetből, amelyeket pedig éppen azért hoztak létre, hogy ezek a munkáslakta települések állandó és éber megfigyelés alatt állhassanak.

A kerületi katonai vezetést nyugtalanította, hogy polgári csendőrtartalékot a rendőrség fogja átvenni. A katonák az elmúlt évek tapasztalatai alapján nem bíztak a rendőrségben. Álláspontjuk szerint a rendőrség, mint belügyminiszter alárendeltségében lévő szervezet állandóan ki volt téve a politikai küzdelmeknek. Hangsúlyozták azt a tényt is, hogy így mintegy 10 000 fegyver kerül ki a katonaság kezéből, amely elég fontos ok arra, hogy a karhatalmak jövőbeli vezetése minden politikai befolyástól mentes legyen.³²

Az 1921. III. 3-ai minisztertanácsi ülésen döntés született, arról, hogy a szakmai alapon szervezett postás, vasutas, és egyetemistákból álló karhatalmi feladatokat betöltő alakulatokat átadják a belügyi tárcának. Ezen alakulatok megtartották a szervezetüket, és feladatukat pályaudvarok-, posta-, távirda-, telefonközpontok őrzése, stb.

A polgárőr alakulatok szervezése is lelassult, bár 1921 áprilisában már 50 000 polgárőr volt az országban.³³

A békediktátum aláírása után a hadsereg átállt a békeszervezetre, a rendvédelmi szervek rendezéséről szóló törvény beiktatása nyomán pedig már nem volt szükség a polgárőrség szervezésére.

Jegyzetek:

- ¹ PATAKI: 251.p.
- ² HIM-HL. HM.eln. 2262. 1./1921. Polgárőrség szervezése.
- ³ SUBA: Magyarország területi integritásának helyreállítása 1919-1920. 105-112.p.
- ⁴ HIM-HL. HM.eln. op.cit. 72745 eln.1./1920. Polgárőrség szervezése. A VKF véleménye a tervezetről (15.478/vk.hdm.4.1920.) 1920 aug.13.
- ⁵ Loc.cit.
- ⁶ Loc.cit.
- ⁷ HIM-HL. HM.eln. op.cit. 2262.eln.1./1921.-Polgárőrség szervezése (bizalmas feljegyzés). 1921.jan.12.
- ⁸ PARÁDI: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. ; Idem: A magyar rendvédelem 1867-1918. 52.p.
- ⁹ HIM-HL. HM.eln. op.cit. 2262.eln.1./1921.-Polgárőrség szervezése 1921.febr.1.
- ¹⁰ SUBA János: Karhatalom szervezése a Magyar Királyi Honvédségben 1918-ban. 129-132.p.
- ¹¹ Idem: „Csendőralakulások” a Magyar Nemzeti Hadseregben, majd a Magyar Királyi Nemzeti Hadseregben 1919-1921. 169-171.p.
- ¹² A „csendőralakulások” elnevezés átmenetinek bizonyult. A „csendőralakulások”-nak a haderő karhatalmi teendőinek ellátására létesített alakulatait nevezték. Nem volt semmi közük sem a Magyar Királyi Csendőrséghez, sem pedig a klasszikus értelemben vett polgárőrséghez. Általában a csendőralakulások jelzőt szívesen használták a kortársak a rend védelme érdekében összefüggésbe hozható fegyveres alakulatok megnevezésével. A konszolidáció nyomán a haderő szervezeti kereteinek letisztulása és a Magyar Királyi csendőrség reorganizálása nyomán a Magyar Királyi Csendőrség kötelekébe nem tartozó szervezeti egységek nevéből a csendőralakulások elmaradt. (A szerk.)
- ¹³ HIM-HL. HM.eln. op.cit. 6086/el.1.-1921.Polgárőrség szervezésének átadása 1921. febr.19.
- ¹⁴ Loc.cit. 3190/1.-1921. Polgárőrség szervezése (Kaposvár).
- ¹⁵ A hét polgárőr kerület működési területét a hét honvéd kerület, illetve az azzal megegyező hét csendőralakulási területtel megegyezően alakították ki. A Magyar Királyi Állami Rendőrség hatósági területe ugyan csak a városokra terjedt ki, azonban a vidéki rendőrfőkapitányságok alá tartozó városi rendőrkapitányságok minden esetben egy-egy honvéd kerület területébe tartoztak. (A szerk.)
- ¹⁶ A Belügyi Osztály: öt fő havidíjas — egy fő osztályvezető (nyugdíjas tábormag, vagy vezérkari ezredes), két fő szervezési előadó (vk. törzstisztek), két fő üzemi előadó (műszaki törzstisztek, vagy főtisztek — három fő altiszt (nyugdíjas volt hivatásos katona) írnoki beosztásban és három fő rokkant katona irodaszolgaként, összesen 11 fő munkatársat számlált.
- ¹⁷ HIM-HL. HM.eln. op.cit. 9255. 1./1921.- Polgárőrség szervezése (Polgári karhatalom) tárgyában értekezlet 1921. jun.7.
- ¹⁸ Polgárőr Felügyelőséget egy fő felügyelő (nyugdíjas tábormag, vezérőrnagy vagy altábormag), egy fő titkár (nyugdíjas, vagy szolgálaton kívüli főtiszt) és egy fő írnok (nyugdíjas hivatásos altiszt), és egy fő irodaszolga (rokkant katona) alkotta. Loc.cit.
- ¹⁹ A polgárőr kerület-parancsnokságoknál lévő állománykategóriák megoszlása: egy fő polgárőr kerületparancsnok (nyugdíjas tábormag), két fő előadó (nyugdíjas, törzs- és főtiszt), egy fő írnok, és egy fő szolga. Összesen három fő havidíjas, egy fő altiszt és egy fő szolga. Ez a hét kerületnél 21 fő havidíjast, hét fő altisztet, és hét fő irodaszolgát jelentett. Loc.cit.
- ²⁰ Vármegyénként egy fő vármegyei polgárőr-parancsnok (nyugdíjas ezredes) egy fő előadó, egy fő írnok és egy fő szolga beosztással működtek a polgárőr parancsnokságok. Loc.cit.
- ²¹ A fővárosi polgárőr parancsnokságon szolgálatot teljesített 18 fő havidíjas, 16 fő írnoki, és 16 fő szolgai helyet terveztek. A fővárosi parancsnokságra egy fő polgárőr parancsnokot, (nyugdíjas tábormag), három fő szervezési előadót (nyugdíjas, törzs és főtisztek), egy fő műszaki előadót (nyugdíjas főtiszt) összesen öt fő havidíjast, három fő írnokot és három fő szolgai helyet terveztek. A főváros I-XII. kerületénél, kerületenként egy fő nyilvántartót, egy fő írnokot és egy fő szolgai helyet létesítettek. Loc.cit.
- ²² A helyi városi polgárőr parancsnokságok egy fő polgárőrparancsnok, egy fő szervezési előadó, két fő műszaki szervező), egy fő írnokkal és egy fő szolgálával rendelkeztek.
- ²³ 11 városban (Szeged, Debrecen, Miskolc (Diósgyőr), Pécs, Baja, Kaposvár, Szombathely, Sopron, Salgótarján, Tatabánya, Székesfehérvár) élt ez az állománytábla. Ez 44 fő havidíjast, 22 fő altisztet, és 22 fő szolgát jelentett.
- ²⁴ 31 városban csak egy fő parancsnok, egy fő írnok, és egy fő szolgai hely volt rendszeresítve. Ez 31 fő havidíjast, 31 fő altisztet és 31 fő szolgát jelentett. Loc.cit.
- ²⁵ A négy zászlóalj beosztásai az alábbi tisztségeket foglalták magukba: zászlóaljanként 3 havidíjast (1 parancsnok, 1 előadó (segéd-tiszt), 1 gazdasági előadó), 4 altisztet (3 számvivő, 1 írnok) és 2 szolgát jelentett. Összesen 4 zászlóaljnál 12 havidíjas, 16 altiszt, 8 szolgai állás volt rendszeresítve. Loc.cit.
- ²⁶ Loc.cit. 81417/1.-1920. Polgárőrségek (közüzemi osztagok) szervezése.
- ²⁷ 1912/XXX.tc.
- ²⁸ HIM-HL. hdm. 120/7.sz. 1921. Kaposvári körlet pság. 1921. jan 20.
- ²⁹ Loc.cit. 225/7.sz. 1921. Tolna vm. Kat. pka feljegyzés a főispánnal kapcsolatban.
- ³⁰ HIM-HL. HM.eln. 6124/el.1.-1921. Polgárőrség szervezése (Miskolc) 325/2. szám 1921. Miskolci körlet pság. 1921. jan. 20. 1921.febr.20.
- ³¹ HIM-HL. hkp. I. hdt. pság iratai -17/fő-1921. Bp. katonai körlet jelentése Polgárőrség szervezése tárgyában
- ³² Az esztergomi polgárőr szervezetek elnevezései voltak: Dunamenti Egyesület Esztergomi Osztálya, Szentgyörgymezei Földműves Egyesület, HM Választott MOVE Tagok Egyesülete, Ipartestületi Kör, Köztisztviselők Egyesülete és az Esztergomi Vadásztársaság (gazdák). Ez a vadásztársaság két századot jelentett. Az egyik század tisztviselőkből, kereskedőkből és iparosokból állt, nekik fegyverük is volt. A másik század tagjai a helyi intelligencia képviselőiből kerültek ki, ők fegyvertelenek voltak.
- ³³ SUBA: „Csendőralakulások” a Magyar Nemzeti Hadseregben, majd a Magyar Királyi Nemzeti Hadseregben 1919-1921. op.cit.
- ³⁴ Nagy Budapest ekkor még nem létezett. Nagy Budapest kialakítására a magyar közigazgatás pártállami átalakításakor került sor, amikor a főváros agglomerációját Budapesthez csatolták. A vizsgált időszakban erre az agglomerációra kiterjedően szerették volna elérni a rendelet módosítását. (A szerk.)
- ³⁵ HIM-HL. HM.föv. 79/föv. A.-1921. A polgárőrség átadása.
- ³⁶ PATAKI: op.cit.

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések):**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- PATAKI (1.;33. ;) — PATAKI István: *Az ellenforradalom hadserege 1919-1921. A hadsereg szerepe az ellenforradalmi rendszer kialakításában és megszüntetésében Magyarországon 1919. augusztus - 1921. július.* Budapest, 1973, Zrínyi Katonai Kiadó. 298 p. HU-ISBN —

TANULMÁNYOK

- PARÁDI: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. (8. ;) — PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem 1867-1918. (8. ;) — PARÁDI József: A magyar rendvédelem 1867-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVII.évf. (2017) 53.sz. 33-52.p. HU-ISSN 1216-6774.
- SUBA: Magyarország területi integritásának helyreállítása 1919-1920. (3. ;) — SUBA János: Magyarország területi integritásának helyreállítása 1919-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVI.évf. (2008) 19.sz. 105-113.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. október 07.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában*” című XIX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SUBA: Karhatalom szervezése a Magyar Királyi Honvédségben 1918-ban. (10. ;) — SUBA János: Karhatalom szervezése a Magyar Királyi Honvédségben 1918-ban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 25.sz. 129-136.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009 december 3.-án, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SUBA: „Csendőralakulások” a Magyar Nemzeti Hadseregben, majd a Magyar Királyi Nemzeti Hadseregben 1919-1921. (11.;30. ;) — SUBA János: „Csendőralakulások” a Magyar Nemzeti Hadseregben, majd a Magyar Királyi Nemzeti Hadseregben 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 169-178.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben*” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

LEVÉL- IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRI GYŰJTEMÉNYEK

- HIM-HL. HM.eln. (2.;4.;5.;6.;7.;9.;13.;14.;16.;17.;18.;19.;20.;21.;22.;23.;27. ;) — HIM (Hadtörténeti Intézet és Múzeum) HL (Hadtörténelmi Levéltár) HM. (Honvédelmi minisztérium) eln. (elnökségi) iratok gyűjteménye.
- HIM-HL. hdm. (25.;26. ;) — HIM (Hadtörténeti Intézet és Múzeum) HL (Hadtörténelmi Levéltár) HM. (Honvédelmi minisztérium) hdm. (hadműveleti) iratok gyűjteménye.
- HIM-HL. hkp. (28. ;) — HIM (Hadtörténeti Intézet és Múzeum) HL (Hadtörténelmi Levéltár) HM. (Honvédelmi minisztérium) hkp. (Horthy kori kerület-parancsnokságok) iratainak gyűjteménye.
- HIM-HL. HM.föv. (32. ;) — HIM (Hadtörténeti Intézet és Múzeum) HL (Hadtörténelmi Levéltár) HM. (Honvédelmi minisztérium) főv. (fővárosi) iratainak gyűjteménye.

JOGSZABÁLYOK

- 1912/XXX.tc. (24. ;) — 1912/XXX.tc. a véderőről.

Mellékletek jegyzéke:

- I.sz. melléklet
A polgárőrség központi szerveinek elvi felépítése és létszáma.
- II.sz. melléklet
A polgárőrség szervezeti egység-típusai szerint csoportosított törzsei létszámának állománykategóriák szerinti megosztása.
- III.sz. melléklet
Észak-Pest vármegye területén megszervezett polgárőr osztagok.
- IV.sz. melléklet
Esztergom vármegye esztergomi járás területén megszervezett polgárőr osztagok.
- V.sz. melléklet
Esztergom városában megszervezett polgárőr alakulatok.
- VI.sz. melléklet
A polgárőrség szervezeti felépítése.

I.sz. melléklet

A polgárőrség központi szerveinek elvi felépítése és létszáma.

	Nyilván-tartás vezetője	Első tisztviselő, esetleg helyettes	Titkár*	Írnok♦	Szolga	összesen fő
Járás	1 ⁴	-	-	1	-	2 fő
Rendezett tanácsú város	1 ³	-	1	1	1	4 fő
+ Törvényhatóságú város kerületeinél	-	1 ⁴	-	1	1	2 fő
Budapest kerületeinél	1 ³	-	2	2	1	6 fő
vármegye	1 ²	1 ⁴	2	2	1	7 fő
Törvényhatóságú város	1 ²	1	1	2	1	6 fő
Főváros	1 ^{1. ++}	1 ³	1	1	1	6 fő
Belügyminisztérium	1	1	1	1	1	5 fő

¹. nem tényleges (nyugállományú) tábornok, vagy magas rangú törzstiszt.

². nem tényleges (nyugállományú) magasabb törzstiszt,

³.nem tényleges (nyugállományú) idősebb törzstiszt,

⁴. nem tényleges (nyugállományú) törzstiszt, vagy százados,

* Titkárok, nem tényleges (nyugállományú) főtiszték,

♦ Írnokok, lehetőleg kiszolgált (hivatásos) altisztek

+ ha szükséges. Ha nem rendszeresítik, akkor a törvényhatósági városparancsnokság létszámát egy titkárral kell növelni.

++ ideiglenesen a nyilvántartó vezetőjének kinevezett egységén.

Forrás ! Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium elnökségi iratok gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium hadművelési iratok gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium Horthy kori kerület-parancsnokságok iratainak gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium fővárosi iratainak gyűjteménye.

II.sz. melléklet

A polgárőrség szervezeti egység-típusai szerint csoportosított törzsei létszámának állománykategóriák szerinti megosztása.

Szolgálati beosztás	Állomány			
	havidíjas	Altiszt	(iroda) szolga	Összesen
Felügyelőség	2	1	1	4 fő
Belügyi osztály	5	3	3	11 fő
7 katonai körlet	21	7	7	35 fő
Budapest	18	16	16	50 fő
26 vármegye	52	26	26	104 fő
11 városi	44	22	22	88 fő
31 városi	31	31	31	93 fő
Karhatalmi zászlóaljak (Egyetemek, MAV, Posta)	12	16	18	44 fő
Összesen:	185	122	114	421 fő

Forrás ! Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium elnökségi iratok gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium hadművelési iratok gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium Horthy kori kerület-parancsnokságok iratainak gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium fővárosi iratainak gyűjteménye.

III.sz. melléklet

Észak-Pest vármegye területén megszervezett polgárőr osztagok.

s.sz.	helység neve	lakosok	polgárőrség megnevezése	fő	fegyver	pk. foglalkozása	rangja
1	Abony	15 200	polgári vadászegylet	35		főszolgabíró	t.ti.
2	Törtel	4 252	polgári vadászegylet	20	5 vadász	tanító	t.ti.
3	Zagyvarékas	5 270	vadásztársaság	13	5 vadász	tanító	t.ti.
4	Tószeg	3 736	vadásztársaság	31	2 vadász	tanító	t.ti.
5	Jászkarajenő	7 500	vadászegylet	10	1 vadász	tanító	t.zls.
6	Ujszász	4 467	vadászegylet	28	0	tisztartó	t.ti.
7	Kocsér	4 150	vadászegylet	43	17 vadász	földbirtokos	t.ti.
8	Kartal	3 000	lövészegyesület	50	20 vadász	tanító	t.h.örm.
9	Verseg	2 700	lövészegyesület	50	4 vadász	közjegyző	t.ti.
10	Bag	2 517	lövészegyesület	21	5 vadász	gyógyyszerész	t.ti.
11	Hévízgyörk	2 200	lövészegyesület	50	5 vadász	közs. jegyző	t.ti.
12	Galgahévíz	2 327	lövészegyesület	50	8 vadász	fodrász	örm.
13	Tura	6 300	lövészegyesület	200	31 vadász	intéző	t.ti.
14	Iklad	1 042	lövészegyesület	12	5 vadász	tanító	t.h.örm.
15	Domony	1 292	lövészegyesület	20	6 vadász	közjegyző	t.örm.
16	Galgamácsa	1 943	lövészegyesület	25	11 vadász	földműves	t.szkv.
17	Galgagyörk	896	lövészegyesület	19	6 vadász	tanító	t.ti.
18	Boldog	2 600	lövészegyesület	12	10 vadász	tanító	t.ti.
19	Aszód	5 000	lövészegyesület	100	44 vadász	gim.tornatanár	t.ti.
20	Alsódabas	2 800	lövészegylet	28	0	köz. jegyző	t.zls.
21	Felsődabas	1 500	lövészegylet	17	0	földbirtokos	

22	Cegléd	4 300	Ceglédi önkéntes tüzoltóegyesület	75	0		ügyvéd	t.ti.
23	Gödöllő	15 000	Az illető község	200	10	vadász	főszolgabíró	t.ti.
24	Csömör	3 000	testnevelési bizottságának	50	0		köz.jegyző	t.ti.
25	Kerepes	3 000	cellövészeti szakosztálya	30	2	vadász	erdőtanácsos	t.ti.
26	Valkó	2 800		50	0		tanító	t.örm.
27	Vácszentlászló	1 700		50	5	vadász	földműves	ny.t.
28	Rákosszentmihály	12 000		200	10	vadász		ny.t.
29	Kistarcsa	3 300		50	0	vadász		t.ti.
30	Cinkota	18 000		200	10	vadász	mérnök	t.ti.
31	Dány	3 200		30	0		köz.jegyző	t.ti.
32	Isaszeg	6 000		50	0		iskolaig.	t.ti.
33	Mogyoród	2 300		50	5	vadász	tanító	e.önk.
34	Nagytarcsa	1 360		30	0		tanító	t.zls.
35	Pécel	7 200		200	5	vadász		ny.ti.
36	Rákoscscaba	7 000		150	5	vadász	postafőti.	t.ti.
37	Rákosliget	3 250		50	15	vadász	hivatalnok	t.ti.
38	Rákoskeresztur	10 200		50	5	vadász	köz.főjegyző	t.zls.
39	Szada	1 500		30	3	vadász	gazdálkodó	t.ti.
40	Zsámbok	2 800		30	3	vadász	gyógyszerész	t.ti.
41	Nagykátá	10 200		40	10	vadász	járásbíró	t.ti.
42	Tápiószéle	10 100		41	10	vadász	földbirtokos	ny.ti.
43	Tápiógyőre	4 700		12	3	vadász	köz.jegyző	t.ti.
44	Farmos	2 369		18	2	vadász		ny.ti.
45	Tápiószentmárton	3 941		13	1	vadász	földműves	t.örm.
46	Tápióbicske	4 200		11	0		tanító	t.ti.
47	Tápiószecső	2 889		15	0		tanító	t.zls.
48	Tóalmás	3 092		15	0		köz.jegyző	t.örm.
49	Szentlőrinc-kátá	1 757		16	0		tanító	t.ti.
50	Nagykörös	28 900		201	0		főgim. tanár	t.ti.
51	Szentendre	6 760	vadászegyesület	80	45	vadász	tisztviselő	t.ti.
52	Vác	22 000	polgári lövészegylet	260	5	vadász	ügyvéd	t.ti.
53	Alag	2 156	polgári lövészegylet	348	0		magánzó	t.ti.
54	Dunakeszi	4 850	polgári lövészegylet	47	0			t.ti.
55	Fót	4 106	polgári lövészegylet	53	0		tisztviselő	t.ti.
56	Veresegyháza	3 500	polgári lövészegylet	23	0			t.ti.
57	Csomád	830	polgári lövészegylet	15	0		gazda	t.tiz.
58	Orszentmiklós	1 200	polgári lövészegylet	16	0		gazda	t.örm.
59	Vácottván	798	polgári lövészegylet	15	0		tanító	t.tiz.
60	Zsidó	700	polgári lövészegylet	10	0		mészáros	t.szkv.
61	Váchartván	1 069	polgári lövészegylet	25	0		földműves	t.ti.
62	Püspökszilágy	1 124	polgári lövészegylet	8	0		erdész	t.örm.
63	Kisnemedi	915	polgári lövészegylet	15	0		tanító	t.e.ö.
64	Vácrátót	1 059	polgári lövészegylet	16	0		gazda	t.örm.
65	Väckisújfalu	525	polgári lövészegylet	6	0		tanító	t.e.ö.
66	Püspökhatvan	1 369	polgári lövészegylet	22	0		gazdatiszt	t.ti.
67	Acsa	1 158	polgári lövészegylet	16	0		gazdatiszt	t.ti.
68	Csővár	636	polgári lövészegylet	16	4	vadász	földműves	t.örm.
69	Vácduka	1 618	polgári lövészegylet	10	0		gazdász	t.örm.
70	Sári	2 800	polgári lövészegylet	17	0		tanító	t.zls.
71	Ladánybene	1 800	polgári lövészegylet	21	0		köz. jegyző	t.ti.
72	Orkény	6 000	polgári lövészegylet	43	0		szőlőbirtokos	t.ti.
73	Gyón	3 000	polgári lövészegylet	26	0		köz. jegyző	t.ti.
74	Maglód	4 000	lövészegylet	16	0		vezérigazgató	
75	Tápiószőlő	4 560	lövészegylet	17	0		köz. jegyző	
76	Gyömrő	6 000	lövészegylet	27	0		banktisztviselő	t.ti.
77	Bia	3 333	jótekonny egylet	19	3	vadász	köz. jegyző	t.ti.
77	Torbágy	1 976	jótekonny egylet	11	5	vadász	ig.tanító	t.ti.
78	Páty	2 666	Pátyi lövészeti egylet	32	2	vadász	földbirtokos	t.ti.
79	Budakeszi	5 362	dalárda	13	0		gondnok	t.ti.
80	Budajenő	1 125	alkuló gazdakör	7	0		köz. jegyző	t.szkv.
81	Telki	306	kisgazdakör	6	0		kisbirtokos	t.honv.
82	Budatétény	2 300	dalkör	8	3	vadász	gazdálkodó	t.ti.
83	Budaörs	8 035	dalárda	16	0		köz. jegyző	
84	Törökbálint	4 002	jóléti bizottság	12	0		magánzó	ny.ti.
85	Budafok	16 000	turistaegylet	166	0		gyáros	t.ti.
86	Albertfalva	11 100	Árpád kör	46	0		tisztviselő	t.ti.
87	Zsámbék	4 915	vadászcsoport	14	8	vadász	építész	t.ti.
88	Tök	1 311	dalárda	12	0		köz. jegyző	t.örm.
89	Perbál	1 904	dalárda	10	0		kántortanító	t.ti.
90	Nagytétény	6 500	polgári kör	12	6	vadász	jegyző	t.ti.

41 6118

4 343 370

Forrás ! Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium elnökségi iratok gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium hadművelési iratok gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium Horthy kori kerület-parancsnokságok iratainak gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium fővárosi iratainak gyűjteménye.

IV.sz. melléklet

Esztergom vármegye esztergomi járás területén megszervezett polgárőr osztagok.

s.sz.	helység neve	lakosok	polgárőrség neve	fő	fe. saját	fe. kiutalt	pk.foglalkozása	rangja	
1	Bajna	2 500	Turul egyesület	14			jegyző	t.ti.	
2	Bajót	1 430	Turul egyesület	8			erdőőr	t.cső.örm.	
3	Csév	2 000	Turul egyesület	10			tanító	t.ti.	
4	Csolnok	3 000	Turul egyesület	10			mérnök	t.ti.	
5	Dorog	3 900	Turul egyesület	45		22	igazgató	t.ti.	
6	Dág	1 200	Turul egyesület	8				h.örm.	
7	Dömös	1 540	Turul egyesület	szervezés alatt, adatot nem küldtek					
8	Epöl	750	Turul egyesület	16			gazda	honv.	
9	Keszölc	2 000	Turul egyesület	10			plébános	táb.lelkész	
10	Leányvár	1 200	Turul egyesület	szervezés alatt, adatot nem küldtek					
11	Lábatlan	2 021	Turul egyesület	19		20	tanító	t.ti.	
12	Kirva	780	Turul egyesület	8			földműves	t.örm.	
13	Mogyorósbánya	1 300	Turul egyesület	14			tanító	e.ö.szkv.	
14	Nagysáp	1 540	Turul egyesület	12			jegyző	h.örm.	
15	Nyergesújfalu	2 700	Turul egyesület	10		42	tanító	t.ti.	
16	Piszke	1 692	Turul egyesület	20		20	tanító	t.ti.	
17	Pilismarót	2 000	Turul egyesület	20		8		ny.tbk.	
18	Pilisszentlélek	400	Turul egyesület	szervezés alatt, adatot nem küldtek					
19	Tokod	3 100	Turul egyesület	16					
20	Tát	1 200	Turul egyesület	14		33	tanító	t.ti.	
21	Sárisáp	2 000	Turul egyesület	10			urad.intéző	t.ti.	
22	Süttö	2 000	Turul egyesület	20		19	mérnök	t.ti.	
23	Uny	560	Turul egyesület	szervezés alatt, adatot nem küldtek					
		40 813			284		164		

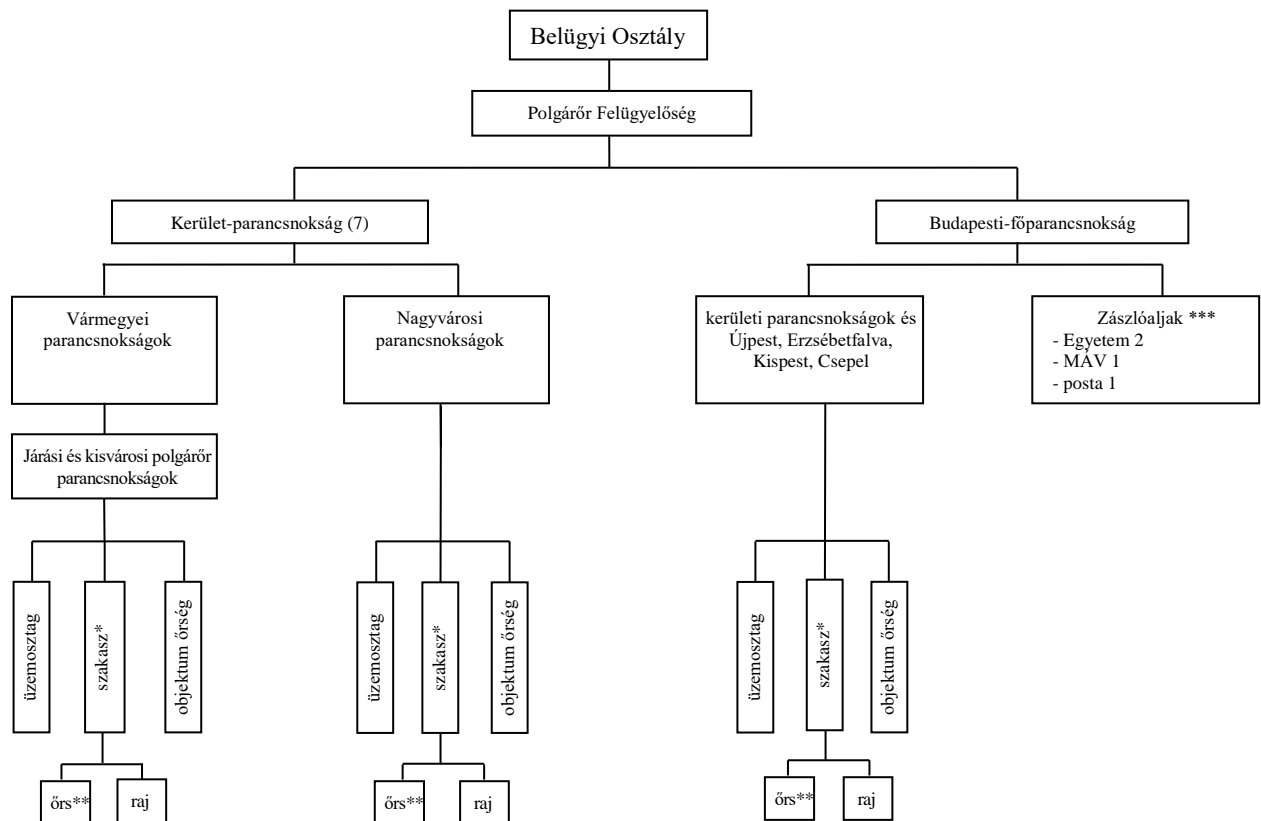
Forrás ! Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium elnökségi iratok gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium hadművelési iratok gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium Horthy kori kerület-parancsnokságok iratainak gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium fővárosi iratainak gyűjteménye.

V.sz. melléklet

Esztergom városában megszervezett polgárőr alakulatok.

s.sz.	polgárőrség neve	fő	fe. saját	fe. kiutalt	pk. foglalkozása	rangja
1	Dunamenti egyesület Esztergomi osztálya	120			tisztviselő	t.ti.
2	Szentgyörgyzezei földműves egyesület	17			mérnök	t.ti.
3	HM. Választott MOVE tagok egyesülete	84	3	59	festőgyár tulajdonos	t.ti.
	Ipartestületi kör	30		3	tanító	t.ti.
4	Köztisztviselők egyesülete	101			tisztviselő	t.ti.
5	Esztergomi vadásztársaság (gazdák)	20			molnár	t.cső.
	Esztergom város 19 700 fő	372	3	62		65

Forrás ! Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium elnökségi iratok gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium hadművelési iratok gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium Horthy kori kerület-parancsnokságok iratainak gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium fővárosi iratainak gyűjteménye.

A polgárőrség szervezeti felépítése.**Megjegyzés:**

* Három-öt szakaszt — a helyzettől függően — egy csoportba lehetett szervezni.

** Azok a polgárőrök, akik foglalkozásuk, lakóhelyük miatt nem voltak beoszthatók a legkisebb szervezeti egységekbe, a saját területükön „megfigyelő őr”-ként tevékenykedtek.

*** 1921. IV. 1-től a Magyar Királyi Állami Rendőrség budapesti főkapitányságának az alárendeltségében.

Forrás ! Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium elnökségi iratok gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium hadművelési iratok gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium Horthy kori kerület-parancsnokságok iratainak gyűjteménye. ; Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Honvédelmi minisztérium fővárosi iratainak gyűjteménye.

A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939.
(Budget and Management of the Royal Hungarian Gendarmerie 1881–1939)

Absztrakt

A Magyar Királyi Csendőrség a magyar kormány közvetlen felügyelete alá tartozó katonailag szervezett fegyveres őrtisztület volt, amelynek feladatát a vidék rendjének biztosítása alkotta. A tisztület költségvetése a tevékenységet irányító tárca, azaz a Magyar Királyi Belügyminisztérium költségvetésében szerepelt. Az államigazgatás gazdálkodási szabályai érvényesültek a szervezetben is. A tisztületi gazdálkodás feladatait — e teendőkre függetlenített és ökonomiai felkészítésben részesült — csendőr gazdaszok végezték. A tisztület alapszervezeti elemeiben az őrsőkön azonban — mivel a csendőrség személyi állománya hivatásosokból állt — a gazdálkodást a csendőrök által választott személyek végezték társadalmi munkában az őrsőn szolgálatot teljesítők által befizetett összegből. A két gazdálkodási forma kitűnően kiegészítette egymást.

Kulcsszavak

Gaszok ; pótszárny ; közgazdálkodás ; központi felszerelési és anyagraktár ; számvivők

Abstract

Directly under the supervision of the Hungarian government, the Royal Hungarian Gendarmerie was a militarily-organized corps entrusted with providing public safety in the Hungarian countryside. Its operating costs were covered by the budget of the Royal Hungarian Ministry of the Interior. State administration regulations applied to the organization as well. Independent and academically-trained (gendarmerie) economists were responsible for the budgetary tasks of the organization. At individual gendarmerie stations, which were the basic elements of the organizational structure, civilians were paid by the collective gendarmerie personnel to do various tasks (since gendarmerie personnel consisted entirely of military professionals). The two types of budgeting perfectly complemented each other.

Key words:

economists ; ancillary branch ; economics ; central equipment and stock warehouse ; controller

---

* *Open Researcher and Contributor ID* = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító (ORCID) : <https://orcid.org/0000-0001-7382-5001>

Institutional attachments = Szerző intézményi kötődései :

- *Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement* = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történelmi Tudományos Társaság

- *National University of Public Service Faculty of Law Enforcement* = Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

@: horatis@gmail.com

Date of registry = Regisztrálás dátuma : 2018. XII. 10.
DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.56N.145-166P

Date of acceptance = elfogadás dátuma : 2018. XI. 17.

A Magyar Királyi Csendőrség dualizmuskori és két világháború közötti tevékenységét,¹ illetve ezek összehasonlítását² több monográfia és szaktanulmány is tárgyalja, melyek elsősorban a szervezeti felépítés és a szolgálati tevékenységek elemzésére koncentrálnak. A szervezeti működés sikerének egyik legfontosabb záloga, a gazdasági – vagy a korabeli terminológiával gazdasági – szakterület rendszerint kívül esik e munkák tárgykörén háttértámogató és kiszolgáló jellege miatt. A Magyar Királyi Csendőrség tevékenységének eredménye, a vidéki Magyarország szilárd közrendje és közbiztonsága, valamint az ennek megteremtéséhez szükséges intézkedések és eljárásrendek részletesen feltárára kerültek, azonban e folyamatok legalapvetőbb feltétele, az állami költségvetési források bemutatása csak érintőlegesen valósult meg. A testületi gazdálkodás kevésbé feltárt témájának az alaposabb megismerése céljából terjesztettem ki feltáró munkám terepét erre a témakörre, melynek eredményeit osztom meg jelen írásomban az érdeklődőkkel. Álláspontom szerint ugyanis a szervezet gazdálkodása és működése soros egységet alkot. Nem vezethet valós eredmények feltárára a testület-történet terén a gazdasági viszonyok mellőzése.

Tekintettel arra, hogy kutatásaim a Magyar Királyi Csendőrség békeidőszaki tevékenységére vonatkoznak, az általam vizsgált időszak 1881. költségvetési évtől – az 1915-1920. költségvetési évek kivételével – az 1939-1940. költségvetési évig terjed.³ A testület országos megszervezését megelőző időszakban működő erdélyi és horvátországi csendőrség költségvetési forrásait nem vizsgálom, bár megjegyzendő, hogy hasonló költségvetési sorok a korábbi évek állami számadásaiban is megtalálhatóak voltak.

A vizsgált időszakban a költségvetési fedezet tanulmányozása szempontjainak tekintetem:

- az állami költségvetésen belül melyik tárca fejezeti előirányzatában szerepelnek a csendőrségi költségek;
- mennyi volt ezek pontos összege az adott időszaknak megfelelő hivatalos⁴ fizetőeszköz-nemben;
- különböző időszakok valutáinak eltérő vásárlóértékéből és az inflációból adódó különbségek áthidalása érdekében a teljes tárgyalt korszak költségvetési összegeinek átváltása egy közös és általánosan elfogadott magyar fizetőeszközzel⁵, ezáltal összehasonlítható adatsorok kinyerése.
- a magyar valuták mindenkorai vásárlóerejének bemutatása érdekében négy általam választott referencia-valuta árfolyamának feltüntetése.⁶

A téma feltárása érdekében elsősorban az állami költségvetések adatait,⁷ a referencia-valuták 1881-1939. közötti árfolyamainak megállapításához, valamint a különböző magyar fizetőeszközök közötti hivatalos váltószámok alkalmazásához pedig a közgazdasági és statisztikai évkönyv, tovább kormányjelentések adatait használtam fel. Az 1881-1891. évek valutaárfolyamainak kiszámításához a Sveriges Riskbank online adatbázisára támaszkodtam.

Az állami költségvetési források alakulása

A Magyar Királyi Csendőrség sajátos jogállása szükségessé tette, hogy a testület kettős minisztériumi alárendeltségben működjön.⁸ A személyükben katonának minősülő csendőrök humánigazgatási ügyei a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium (HM), míg a szolgálatellátással és finanszírozással összefüggő témák a Magyar Királyi Belügyminisztérium (BM) hatáskörébe tartoztak. A HM szervezetében már a testület felállításakor létrehozták a csendőrségi ügyosztályt, míg a BM szervezetében csak a XX. század elején⁹ került sor ilyen szervezeti elem elkülönítésére. Felállításáig a közbiztonsági ügyosztály foglalkozott a Magyar Királyi Csendőrség ügyeivel.¹⁰ Ennek megfelelően költségvetési forrásait is e két tárca fejezeti előirányzatai között kell keresnünk.

A csendőrségi költségek az 1881. évben sem a BM, sem a HM költségvetési fejezeteiben nem szerepeltek. Az általános költségvetési kiadások fejezet „Erdélyi Csendőrség” cím alatt tartalmaz a korábbi évekhez hasonló költségvetési fedezetet. A Magyar Királyi Csendőrség országos megszervezésének biztosítására kizárólag a közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló 1881. évi törvény szövege¹¹ utal. Az említett két tétel összege 636 015 aranyforint.

Az 1882. évben szintén csak az általános költségvetési kiadások között található a csendőrségre utaló tétel, azonban már „Országos csendőrség” címszó alatt. A minisztériumi fejezeti előirányzatok között először 1883-ban jelentek meg a testület kiadásai. A HM költségvetésében „Csendőrségi költségek” címszó alatt szereplő egyre növekvő összeg egészen 1906-ig megtalálható. A BM kiadásai között először 1900-ban jelent meg „Magyar Királyi Csendőrség” címszó, amely – a háborús éveket leszámítva – 1922-ig változatlan maradt. Az ezt megelőző évek tervezett kiadásaira és bevételeire továbbra is az általános költségvetési kiadások fejezetben bukkanhatunk „Országos csendőrség és a predeáli nemzetközi vasútnál rendőri szolgálat szükséglete” címszó alatt. Utóbbi elenyésző arányban részesült a költségvetési forrásokból.¹² (I.sz. melléklet)

Az 1890. évben a testület költségei bekerültek ugyan a BM közbiztonsági kiadásainak sorába, erre vonatkozóan azonban csak a minisztériumi költségvetés indoklása¹³ tartalmazott konkrét adatokat. Az első költségvetési év, amikor a BM költségvetésének indoklásában kifejezetten „*csendőrségi szükségletek*”-et említenek, 1899. volt.

Az 1900-1914. közötti időszakban mindkét felelős tárca¹⁴ költségvetésében megjelentek a testülettel kapcsolatos egyre növekvő kiadások, bár a HM fejezetében a „*csendőrségi költségek*” megnevezést a „*személyi kiadások*”, illetve „*személyi juttatások és pótdíjak*”, címszó váltotta fel.

Az utolsó értékelhető békeév, az 1914. költségvetési év adatai alapján a csendőrségi testület 11 980 650,50 aranyforint (23 961 300 aranykorona) értékű költségvetési juttatásban részesült, ami majdnem 19-szeres forrásnövekedés a kiinduló 1881. évhez képest.

Az 1915-1920. évekre vonatkozóan nem áll rendelkezésre adat az állami költségvetés adatairól és ez az időszak nem is képezi tárgyát tanulmányomnak. Az I. világháborút követő első egységes állami költségvetés az 1921. költségvetési évre készült, melyben már csak a BM fejezetben szerepelnek a testület tervezett kiadásai „*Magyar Királyi Csendőrség*” címszó alatt. A tervezett kiadás 582 211 900 papírkoronára rúgott, ami kétszeres átváltást követően¹⁵ – számításaim szerint – 14 724 630,75 aranyforint vásárlóerőt jelentett.

A következő évek hiperinflációjából fakadóan a költségvetési számok mögött meghúzódó valós vásárlóérték megállapítása nem könnyű feladat még akkor sem, ha az állami költségvetések indoklása tartalmazza a papírkorona és aranykorona közötti átváltási árfolyamot¹⁶ és egyéb segédszámokat. A pengő bevezetése előtti utolsó évben a csendőrség több mint 315 milliárd papírkoronás tervezett kiadásainak vásárlóértéke a 11 millió aranyforintot sem érte el.

A pengő bevezetése nemcsak a nemzetgazdaságban, hanem a testület költségvetésében is stabilitást hozott. 1926-tól a folyamatosan és arányosan növekvő tervezett kiadások aranyforintban kimutatott vásárlóértéke is nőtt, melyet egy szintén többszörös átváltással megállapított váltószám segítségével állapítottam meg (1 aranyforint = 0,4289 pengő).

1927 és 1940 között a testület költségvetése 31-33 millió pengő, azaz 12-14 millió aranyforint vásárlóérték között mozgott, ami kiszámíthatóvá és tervezhetővé tette a szervezeti és infrastrukturális fejlesztéseket. A tanulmányban vizsgált utolsó, 1940. XII. 31-el záruló költségvetési évben 31 418 466 pengő állt rendelkezésre, amelyben már a visszacsatolt területeken megvalósítandó feladatok költségei is tervezésre kerültek. Külön említést érdemel, hogy az I. világháborút megelőző utolsó békeév és az 1939-1940. költségvetési év összesített mérlege között csupán 12 %-os eltérés mutatkozik az utóbbi javára. Elmondható tehát, hogy a változatlan létszámú, de kisebb működési területű szervezet úgy tudott lépést tartani a technikai fejlődéssel, hogy nem terhelte meg aránytalanul az állami erőforrásokat. A Magyar Királyi Csendőrség úgy volt képes szervezete újjászervezésén túl magas költségigényű technikai fejlesztések megvalósítására, új szolgálati ágak megszervezésére, korszerű közlekedési és híradó eszközök beszerzésére,¹⁷ hogy költségvetése kiegyensúlyozott és viszonylag szerény maradt. **(I.sz. melléklet)**

A gazdasági szakterület felépítése és működése

A testület önálló költségvetési szervként gazdálkodott az országgyűlés által számára biztosított költségvetés keretei között, melynek koordinálására külön gazdasági szolgálatot hozott létre.

A gazdasági szolgálat legalacsonyabb szervezeti szintjét az úgynevezett közzgazdálkodás alkotta, amely az őrszlaktanyákban élő nőtlen személyi állomány ellátását volt hivatott biztosítani háztartásszerű közös gazdálkodással.¹⁸ A közzgazdálkodás alapja a rendes és rendkívüli tagok alapbetétjéből¹⁹ és napi betétjéből²⁰ összeálló vagyon, amely az élelmiszerek beszerzésére és ehhez kapcsolódó tevékenységek (pl. földbérlet, baromfi és sertés nevelés költségei, stb.) fedezetéül szolgált. A közzgazdálkodás rendes tagjai az őrsön szolgálatot teljesítő nőtlen csendőrök voltak, napi betétet fizető rendkívüli tagjai pedig az őrsön átvonuló vezényelt csendőrök lehettek, akik eredeti szolgálati helyükön háztartást nem vezettek. A közzgazdálkodásban történő részvétel az annak keretében történő étkezés kötelező volt minden saját háztartást nem vezető csendőrnek, mely alól a szárny-parancsnok adhatott felmentést. A közzgazdálkodás vagyonát a közzgazdálkodási bizottság kezelte, melynek tagjai voltak egy közzgazdálkodás vezetői feladatokat ellátó rendes tag, valamint egy számadást ellenőrző rendes tag. A közzgazdálkodási bizottság tagjait az őrsön lakó csendőrök szavazással választották meg maguk közül. A vezető rend szerint egy idősebb csendőr volt, aki elvégezte a szükséges adminisztrációt és felügyelte fiatalabb társai munkáját. A vezető helyettese mindig az őrs legfiatalabb csendőre volt annak érdekében, hogy megismerkedhessen a testület elszámolási és beszerzési rendszerével. A vagyon nyilvántartása a „*Közzgazdálkodási (közétkeztetési) könyv*”-ben történt. Az élelmiszerek megtermelése a tagok

kézi erejével, egyéb élelmiszerek megvásárlása a közigazgatási bizottság útján, a napi háromszori készétel elkészítése pedig a szintén közigazgatási költségek terhére fizetett úgynevezett őrsfőzőnő igénybevételével történt. Tekintettel arra, hogy az őrsfőzőnő sokszor az egyetlen nő volt, akivel a csendőr legénység mindennapi kapcsolatban állt, nagy súlyt fektettek kiválasztására. Alepvető követelmény volt az erkölcsi feddhetetlenség, megfelelő családi háttér (férjzetlen, vagy özvegy legyen), nemzethűség, szükszavúság, 40 éven felüli életkor. Általában azokat vették fel, akik már más őrsökön is betöltötték ezt a tisztséget, vagy megfelelő referenciákkal rendelkező háztartásokban szolgáltak szakács-, vagy házvezetőnként. Mindenképpen kikérték előző munkaadójuk véleményét.²¹ Az őrsfőzőnő nemcsak a konyháért felelt, hanem részben az ő feladata volt a háztáji állatok gondozása, illetve a körlet takarítása is. (Felsőpörni a csendőr dolga volt, de a felmosást már az őrsfőzőnő végezte).²² A közigazgatás helyzetén könnyíthetett, ha a községi önkormányzat az őrsfőzőnő bérének biztosításával támogatta az őrsöt, ezt azonban nem minden előljáróság tehetette meg.²³

A közigazgatás biztosította ugyan az őrsök napi szükségleteit, a költségvetési források kezeléséhez azonban speciális képzettségű állományra is szükség volt. A számvivő tisztek és altisztek — vagy korabeli elnevezésük szerint számvivő-segéd munkások — a magasabb parancsnokságokon végeztek pénztári és gazdaság igazgatási teendőket. A számvivő altisztek képzésére a kerület-parancsnokságokon került sor hat hónapos tanfolyamokon, melynek előfeltétele volt az érettségi vizsga. 1883-tól már csak azok jelentkezhetek a csendőr számvivőtiszti tanfolyamra, akik a honvéd kezelőtiszti tanfolyamot elvégezték. A felkészítés a csendőrségre jellemző módon gyakorlatközpontú volt. A honvéd kezelőtiszti vizsgára őrs-parancsnoki vagy számvivő altiszti gyakorlattal rendelkező nőtlen őrmesterek jelentkezhetek. A szintén hat hónapos képzés elméleti foglalkozásait 16⁰⁰ és 18⁰⁰ között tartották, így a hivatali órákat a tanfolyam résztvevői a III. csendőr kerület-parancsnokság számvivőségi irodáján, majd a HM szakszámvivőségi irodáján gyakorlattal töltötték.²⁴ A honvéd kezelőtiszti vizsgán „jó” eredményt elért altiszteket csendőr számvivői szakvizsgára bocsátották, melynek eredménye alapján a résztvevőket előléptetési rangsorba helyezték.

A gazdasági tisztekkel szemben követelmény volt a Ludovika Akadémia hadtáp szakának elvégzése, majd a csendőr számvivőtiszti szakvizsga megszerzése.

A rendszert — majdnem 20 éves működés után — 1900-ban reformálták meg, melynek keretében rendszeresítették a törzsőrmesteri rendfokozatot. A II. osztályú törzsőrmesterré való kinevezés feltétele a megfelelő műveltség mellett az őrs-parancsnoki és a számvivő altiszti gyakorlat, valamint az összes szükséges vizsga „jó” eredménnyel történő teljesítése volt. A II. osztályú törzsőrmesterek a kerület-parancsnokságokon tevékenykedtek. Az I. osztályú törzsőrmesterré történő kinevezés pályázati rendszerben, a honvéd kezelőtiszti és csendőr számvivőtiszti szakvizsgák megszerzése után volt lehetséges. Az I. osztályú törzsőrmesterek elnevezése 1905-től számvivő tiszthelyettesre változott.

1904-től az elhelyezési, ruházati és élelmezési ügyek koordinálására, valamint a közigazgatás ellenőrzésére és irányítására rendszeresítették a csendőr számtanácsosi beosztást. Ezzel egyidejűleg létrehozták a Központi Felszerelési és Anyagraktárt Budapesten.²⁵

1907-ben megszervezték az úgynevezett pótszárny-parancsnokságokat, melyek feladata minden olyan tevékenység elvégzése volt, amely nem tartozott a közbiztonsági teendők körébe, de a szervezet eredményes működéséhez szükséges volt. A gazdasági, személyzeti és kiképzési feladatokat végző szervezeti elem nem rendelkezett alárendelt szervezeti szintekkel, egyedüli célja a csendőr-kerület működésének kiszolgálása volt minden tekintetben.

A fenti rendszer újjászervezett változata biztosította a testület két világháború közötti gazdasági támogatását is.

A gazdasági szakterület személyi állományának és szervezetrendszerének fejlesztésén túl egyre részletesebb szabályozást nyert a pénzügyi és pénztárkezelési tevékenység is. Az 1881-ben kiadott első szabályzatot²⁶ 1900-ban a számvevőtisztek számára kiadott utasítás követte.²⁷ Ezt követően a szervezeti fejlesztésekkel együtt a szabályzatok köre is bővült, így 1908-ban és 1912-ben újabb gazdaság-kezelési utasítások kerültek kiadásra.²⁸

A két világháború közötti időszakban a gazdasági szolgálati ág mind szervezetében, mind szabályozottságában a dualizmuskori modellhez nyúlt vissza és a szakterület átfogó szabályzatainak kiadására csak későn, 1938-ban,²⁹ valamint a tanulmány által már nem vizsgált háborús időszakban került sor.³⁰

Szintén külön említést érdemel, hogy a Magyar Királyi Csendőrség a szükséges beszerzéseit már a korai időszaktól pályázati úton realizálta. Az egyes felszereléseket csoportokba sorolták, melyekre külön-külön lehetett pályázni három éves ciklusonként. Érdekesség, hogy a kereskedelmi partnerek az áru kiváló minőségének tanúsításaként ismerték el, ha azt a csendőrség átvette, így a gyártók gyakran

haszonkulcs nélkül, önköltségi áron is szállítottak a testületnek a reklám érdekében. Pályázní úgy lehetett, ha a pályázó a szállított áru értékének 10 %-át kaucióként letétbe helyezte. A sikertelen pályázók azonnal, míg a nyertesek az áru garanciájának lejártá után kapták vissza a kauciót.³¹ Ez a rendszer hosszú távon biztosította, hogy a csendőrség által darabonkénti ellenőrzés mellett átvett felszerelések kiváló minőségűek és időtállóak legyenek.

A XIX. század végére az osztrák és német példák nyomán felmerült a beszerzések centralizálásának igénye, melynek eredményeként állították fel a Központi Felszerelési és Anyagraktárat. Ezt követően a felszerelés és berendezési tárgyak, valamint a technikai eszközök beszerzését ezen keresztül bonyolították.

Az igények folyamatos kielégítése érdekében a központi szerv fél évente értesítette a nyertes pályázókat a következő időszaki szükségletekről. A hiány elkerülése érdekében a beszállítók kötelezték magukat a szállítandó árumennyiség 1/6 részének folyamatos raktáron tartására, melyet a csendőrség rendszeresen ellenőrzött is. A megrendelt árut a beszállító térítésmentesen szállította a csendőrségi raktárba, ahol az átvevők számára igazolta, hogy az a szerződésben rögzített üzemekben készült. Az átvevő csendőr altisztek minden egyes árut tartóssági és vegyi ellenőrzésnek vetettek alá, melynek eredményét összevetették a szerződéses mintadarabbal. A beszállított csizmáknak például 5 %-át szétbontották az átvételkor a használt anyagok ellenőrzése érdekében.

A folyamat egyértelmű célja volt, hogy minél kisebb áron minél jobb minőségű termékekkel lássák el a végrehajtó állományt. A hazai gyártók előnyben részesítése mellett olyan pályázati rendszert működtettek, amely valós versenyre ösztönözte a beszállítókat, ugyanis a beérkezett pályázatokat még az eredményhirdetés előtt nyilvánosságra hozták, hogy a konkurensok új – mérsékeltebb árfekvésű – ajánlatot tehessenek.

A szervezetbe tehát csak a legjobb minőségű, ellenőrzött felszerelések és egyenruházati anyagok kerülhettek be, melyeket a csendőrök – a szabályzatokban előírt kihordási idők és a szemlék tapasztalatai alapján – maguknak vásároltak meg. A legénységi állomány³² személyes szükségletek kielégítését a „tömegrendszer” szolgálta. A legénységi ruházati anyagok elkészíttetését a kerületi parancsnokságok végezték, melyből az érintettek szükség szerint vásárolhattak tömegbetétjük terhére. A „tömeg” lényege folyószámlához hasonlítható, melyet a csendőr testülethez kerülésekor egy nyitó egyenleggel láttak el (ez volt a tömegbetét), majd évente utánpótlási ellátmánnyal gyarapítottak (ez volt a tömegátalány). A legénység a fegyver és a lőszer kivételével erről a folyószámláról vásárolt meg minden számára előírt felszerelést, a fennmaradó összeget pedig tovább görgette évről évre. A kiadásokat és bevételeket a tömegkönyvben vezették. A legalább 5 éve szolgáló csendőr leszereléskor jogot formálhatott erre a tömegvagyonra, ami takarékoságra ösztönözte a személyi állományt.

A gazdálkodás, költségvetés és juttatások nem a teljesség igényére törekvő bemutatása mellett is a témához kívánczik még egy utolsó kérdés: hogy alakult a személyi állomány illetménye és ez milyen vásárlóerőt képvisel a különböző időszakokban?

A csendőrség országos megszervezésekor egy legénységi állományú csendőr kezdő fizetesként 300 Ft, egy őrsvezető 400 Ft, egy őrmester 500 Ft zsoldban részesült. A századfordulóra ezek az összegek kb. 25 %-kal, az I. világháború kitöréséig pedig kb. 50-60 %-kal növekedtek, így egy közcsendőr éves zsoldja 1000 Korona (500 aranyforint) volt. Ezt összevetve egy gyári munkás századfordulós fizetésével megállapíthatjuk, hogy a csendőrök illetménye nem volt átlag feletti. Azonban a két munkakör koránt sem tekinthető hasonlónak. Eltérés nem csupán a feladatok jellegéből és az állandó készülségből fakadt, hanem a csendőr számára biztosított elhelyezési, ruházati és egészségügyi stb. ellátásból is.³³

A szervezet két világháború közötti újjászervezését követően egy csendőr évi 360 aranykorona, vagyis 180 aranyforint vásárlóértékű éves zsoldban részesült, amely nem érte el a dualizmus időszakának színvonalát.³⁴ A korabeli viszonyok közé helyezve azonban ezt a fizetést megállapíthatjuk, hogy nem marad el az átlagos keresetektől, sőt a harmincas évekre egyre jobb megélhetést biztosított a csendőröknek a magyar átlaghoz képest.³⁵ Fontos körülmény, hogy a csendőrség teljes állománya a köztisztviselői bértáblázatba került besorolásra, vagyis alapilletményük az azonos iskolai végzettségű és szolgálati idejű egyéb közigazgatási dolgozókkal azonos volt. Különbséget a pótlékok és egyéb juttatások (pl. csendőrségi pótdíj, élelmezési pénzátalány, szállásilletmény, szolgálati utazások alkalmával felszámolható illetmények, vezénylési illetmények, kíséreti díj, stb.) jelentettek.

A testület fontosnak tartotta a viselt rendfokozat és beosztás társadalmi állásához méltó életkörülmények biztosítását, így a nőtlen személyi állomány lakhatásának biztosítása mellett a családot alapított csendőrök részére – a család nagyságára és a családfő testületben betöltött szerepére figyelemmel megállapított méretű – lakást vagy házat bérelt, illetve lakbértérítést nyújtott.³⁶

Összegzés

Összességében elmondható, hogy a fennállása csaknem teljes időtartama alatt Európa élvonalához tartozó katonailag szervezett fegyveres közbiztonsági őrestület úgy volt képes eredményei elérésére és megtartására, hogy sem a szervezetnek, sem a személyi állományának a fenntartása és fejlesztése nem rótt aránytalan anyagi terheket az állami költségvetésre. Más rendvédelmi testületekkel összehasonlítva a csendőrség nem részesült többletforrásokban, személyi állománya illetménye pedig sem a köztisztviselői karhoz, sem a polgári társadalom átlagkeresetéhez képest nem volt aránytalanul magas. A testület hatékony működésének gazdasági kulcsa tehát nem a rendelkezésre álló költségvetés nagysága, hanem a forrásokkal való gondos és előrelátó gazdálkodás volt. A szervezeten belül alacsony létszámú, de speciális felkészítésű és nagy tapasztalatú számvivői kar működött, amely az alapfeladatok legteljesebb mértékű kiszolgálását tekintette fő céljának. E feladatok mindegyikét behatóan ismerték, mivel kiválasztásuk során fontos szempont volt a közbiztonsági szolgálatban eltöltött hosszabb szolgálati idő. Ennek köszönhetően a gazdasági szakterület munkatársai első kézből ismerték a végrehajtói igényeket és ezeknek megfelelően elégtették ki azokat.

A szervezeti hatékonyság magas szinten tartásához szintén fontosnak értékelem a beszerzendő felszerelések kiválasztására és ellenőrzésére fordított energiát. A testület szükségleteinek kielégítésre hivatott pályázati rendszer nemcsak a legkedvezőbb egységár elérésére törekedett, de az átvevők tevékenysége által a beszerzett felszerelések folyamatos ellenőrzését is megvalósította a kiváló minőség garantálása érdekében.

Megítélésem szerint a szervezeti alapfeladatokat kiválóan ismerő, és ezeket precízen — túlszabályozott adminisztráció nélkül — támogató gazdasági szolgálat, valamint az átgondolt és ellenőrzött beszerzési rendszer értékes tapasztalatokat hordozhat a jelenkor rendvédelmi szerveinek gazdasági szakszolgálatai számára is. A jövőben feldolgozni tervezem a számvivői kar tevékenységének részletes szabályait, valamint a testület pályázati rendszerének fejlődéstörténetét is a téma minél szélesebb körű bemutatása érdekében.

Jegyzetek:

- ¹ CSAPÓ ; KAISER: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között.*
- ² REKTOR ; PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* ; PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség szervezete.*
- ³ Az 1939-1940-es költségvetési év – a korábbi költségvetési tervezési ciklusoktól eltérően – 1940. XII. 31-ig tartott. A tanulmány szempontjából ezt tekintem az utolsó teljes békeévné, hiszen 1941. VI. 26-án az akkor Magyarországhoz tartozó Kassa városát ért, máig tisztázatlan bombatámadás hatására hazánk bejelentette hadviselő félnek tekintette magát az országot ért támadás miatt.
- ⁴ Magyarország hivatalos fizetőeszköze már az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc alatt is a forint volt (pengő) krajcár váltópénzzel. A Magyar Királyi Csendőrség országos megszervezésekor az ezüst, majd arany fedezetű forint pénzérték és bankjegyek szolgáltak hivatalos fizetőeszközzül. Az 1900-tól bevezetett (arany)korona fizetőeszköz vonatkozásában az aranyforinthez viszonyított váltószám 1:2, vagyis 1 aranyforint 2 koronának felelt meg. Az első világháború és az azt követő infláció hatására a nemesfém tartalmú és fedezetű aranykorona és a bankjegy formátumú úgynevezett papírkorona között is szükséges volt váltószám meghatározása, melyet hivatalosan közzé tettek. Az 1926-tól bevezetett pengő váltószámát az aranykorona értékéhez állapították meg, amely így közvetve összehasonlítható az aranyforint vásárlóértékével. A hivatalosan közzétett és saját számításokon alapuló váltószámokat a mellékelt táblázat mutatja.
- ⁵ Az összehasonlítható adatsorok kinyerése érdekében Magyarországnak a testület országos megszervezésekor elfogadott hivatalos fizetőeszközét, az (arany)forintot vettem alapul. Az 1878-ban megalapított Osztrák-Magyar Bank által kibocsátott ezüst- és aranyfedezetű forint árfolyama mértékadónak számított az elkövetkező évtizedekben olyannyira, hogy a későbbi (arany és papír)korona, majd a pengő árfolyamának megállapításakor is figyelembe vették.
- PALLOS – TORBÁGYI – TÓTH: 128-129.p.
- ⁶ Az általam választott referencia valuták az amerikai dollár (USD), az angol font (GBP), a svájci frank (CHF) és a francia frank (FRF), melyek árfolyam-alakulása megítélésem szerint tükrözte a mindenkori magyar fizetőeszköz világpiacon értékét. Az éves bontású árfolyamokról, illetve azok forrásáról a melléklet táblázat tájékoztat.
- ⁷ Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1881-1909., ill. 1912-1914/15. évekre.
- ⁸ DEÁK: *A Magyar Királyi Belügyminisztérium a hátszág közbiztonságáért a Nagy Háború idején.* 83.p.
- ⁹ 1904-ig a BM III. Főosztály III/a. államrendőri és közbiztonsági alosztálya foglalkozott a „csendőrség összes ügyei”-vel, 1905-től azonban a III/b. jelű csendőrségi alosztályt.
- Magyarország tisztí cím- és névtára 1904.* 65-66.p. ; *Magyarország tisztí cím- és névtára 1905.* 69.p.
- ¹⁰ NÉMETHY
- ¹¹ „*A belügyminister felhatalmaztatik, hogy a csendőrségnek a II. kerületben a megszbott időben (4-ik §) §) felállithatása czéljából az első kiképzésre, a berendezésre és a felszerelésre szükséges költségeket utólagos elszámolás mellett fedezhesse.*” 1881/III.tc. 11. §
- ¹² 1884. és 1899. között ez az összeg 1 350 - 9 400 Ft között mozgott.
- ¹³ Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1890. évre.
- ¹⁴ DEÁK: *Military industry and readjustment in the Hungarian hinterland in the First World War.* [Hadiipar és rendteremtés a magyar hátszágban az első világháború idején.] 30.p.
- ¹⁵ 582 211 900 papírkorona = 29 449 261,51 aranykorona = 14 724 630,75 aranyforint (becsült érték az utolsó hivatalos váltószámok alapján)
- ¹⁶ 1921-ben 1 aranykorona = 19,77 papírkoronával, azonban 1925-ben már 14 500 papírkorona árfolyamon jegyezték 1 aranykorona vásárlóértékét.
- ¹⁷ ARTNER – PARÁDI – ZEIDLER ; HEGEDŰS ; PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség szervezete.* ; VEDŐ: *Rádió a Magyar Királyi Csendőrség Szolgálatában ; VEDŐ: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése.*
- ¹⁸ PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* op.cit.
- ¹⁹ Az alapbetét összege 1941-ben rendes tagonként minimum 150, maximum 250 pengő volt, ami részletekben is befizethető volt.
- Illetményszabályok.* 19.p.
- ²⁰ A napi betét lehetett rendes és felemelt összegű, melyet a rendes tagok állapítottak meg és a számy-parancsnok hagyott jóvá. Rendes összegű napi betétet a rendes tagok és a tartósan vezényelt csendőrök fizettek, felemelt napi betétet pedig a rendkívüli tagok.
- Loc.cit. 20.p.
- ²¹ KAISER: *A csendőr őrs mindennapi élete.* 121.p.
- ²² FORRÓ: 91.p. ; NEMES
- ²³ CSAPÓ: op.cit. 80.p.
- ²⁴ Loc.cit.
- ²⁵ PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* op.cit. 53.p. ; PRESZLY: 77-79.p.
- ²⁶ *Utasítás az élelmezési és beszállásolási számvitelre nézve a saját gazdaszat-kezeléssel felruházott szárnyparancsnokságokkal bíró magyar királyi csendőrpáncsnokságok számára.*
- ²⁷ *Szervi határozványok a csendőr számvivőtisztek és a csendőr törzsőrmesterek számára.*
- ²⁸ *Szervi határozványok a magyar királyi csendőr számtanácsosok, csendőr számvivőtisztek, csendőr számvivőtiszt helyettesek és csendőr törzsőrmesterek számára.* ; *Gazdaszatkezelési utasítás a Magyar Királyi Csendőrség őrsi valamint a csendőrségi pótlókeret és tanosztályok számára.*
- ²⁹ DIENES
- ³⁰ BERZEVICZY — DIENES ; *Gazdaszatkezelési utasítás a m. kir. csendőr gazdaszat-közigazgatási hivatalok és a központi gazdasági hivatal számára.* ; *Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség pénztár- és csekk-kezelésére.*
- ³¹ LÁBADY ; PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* op.cit. 118.p.
- ³² Legénységi állomány alatt a csendőrség végrehajtó szolgálati feladatait ellátó, de egyébként a honvédség altiszti állománykategóriájának megfelelő besorolását személyi állomány értendő.
- ³³ CSAPÓ: op.cit. 98.p.
- ³⁴ KAISER: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között.* 165-166.p.
- ³⁵ PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* op.cit. 212.p.
- ³⁶ PARÁDI: *A rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945.*

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések):**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- CSAPÓ
(1.;23.;24.;33.))
- KAISER: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között.*
(1.;34.))
- NÉMETHY
(13.))
- PALLOS – TORBÁGYI – TÓTH
(5.))
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtisztület 1881-1945.*
(2.;18.;25.;31.;35.))
- PRESZLY
(25.))
- REKTOR
(2.))
- CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.* Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 186 p. HU-ISBN 963 90 7940 5. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.
- KAISER Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között.* Pécs, 2002, Pro Pannónia Kiadó Alapítvány. 175 p. HU-ISBN 963 90 7982 0. /Pannónia Könyvek/ HU-ISSN 0237-4277.
- NÉMETHY Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség szervezete, szolgálata és viszonya a közigazgatási hatóságokhoz.* I. köt. *A Magyar Királyi Csendőrség hatásköre, jogai, szolgálati teendői és eljárása.* II.köt. *A Magyar Királyi Csendőrség viszonya a közigazgatási hatóságokhoz.* III.köt. Budapest, 1900, Országos Központi Községi Nyomda Részvénytársaság. I.köt.72 p. ; II.köt. 1-104 p. III.köt. 105-162 p. /Közigazgatási Könyvtár./
- PALLOS Lajos – TORBÁGYI Melinda – TÓTH Csaba: *A magyar pénz története a kezdetektől napjainkig.* Budapest, 2012., Kossuth Kiadó - Magyar Nemzeti Múzeum. 176 p. HU-ISBN 978 963 09 7235 2.
- PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtisztület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.
- PRESZLY Lóránd: *A magyar királyi csendőrség története 1881-1919.* Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.
- REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története.* Cleveland OHIO USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 093 42 1401 8.

TANKÖNYVEK

- DIENES
(29.))
- Illetményszabályok.*
(19.;20.))
- DIENES Andor: *Gazdászati tájékoztató. Csendőrsők részére. Kizárólag az őrsparancsnok iskola hallgatói számára.* Szombathely, 1938, Martineum könyvnyomda. 89 p.
- Illetményszabályok.* Budapest, 1941., Stephaneum, 38.p. /Próbacsendőrök tankönyve, 4./

TANULMÁNYOK

- ARTNER – PARÁDI – ZEIDLER
(17.))
- DEÁK: *A Magyar Királyi Belügyminisztérium a hátszág közbiztonságáért a Nagy Háború idején*
(8.))
- DEÁK: *Military industry and readjustment in the Hungarian hinterland in the First World War.*
(14.))
- FORRÓ
(22.))
- HEGEDŰS
(17.))
- ARTNER Ramóna – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: *A Magyar Királyi Csendőrség légi, vízi, vasúti és közlekedési szakszolgálati ágai, Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30. sz. 23-39.p. HU-ISSN 1216-6774.*
- DEÁK József: *A Magyar Királyi Belügyminisztérium a hátszág közbiztonságáért a Nagy Háború idején. Társadalom és Honvédelem, XIX.évf (2015) 4.sz. 79-84.p. HU-ISSN 1417-7293.*
- DEÁK József: *Military industry and readjustment in the Hungarian hinterland in the First World War. [Hadiipar és rendteremtés a magyar hátszágban az első világháború idején] Central European Papers, II.évf. (2014) 2.sz. 23-35.p. CZ-ISSN 2336-369X.*
- FORRÓ János: *A polgári magyar állam központosított közbiztonsági őrtisztületének közrendvédelmi szolgálata.* 89-98.p In PARÁDI József et al. (szerk.): *Magyar csendőrség-történeti tanulmányok.* Budapest, 2015, Magyar Királyi Csendőr Bajtársi Közösség – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 401 p. HU-ISBN 978 963 89 8280 9. /Magyar rendvédelem-történeti tanulmányok, 1./ HU-ISSN 2415-9875.
- HEGEDŰS Ernő: *A Magyar Királyi Csendőrség harc- és gépjárművei. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 89-100.p HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2012. február 15-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett magyar közbiztonság-történeti tudományos szimpozion-sorozatnak a „A XIX-XX. századi európai és magyarországi csendőrségek.” című XIII. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- KAISER: A csendőr őrsmester mindennapi élete. (21.;) — KAISER Ferenc: A csendőr őrsmester mindennapi élete. 115-136.p. In PARÁDI József et al. (szerk.): *Magyar csendőrség-történeti tanulmányok*. Budapest, 2015, Magyar Királyi Csendőr Bajtársi Közösség – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 401 p. HU-ISBN 978 963 89 8280 9. /Magyar rendvédelem-történeti tanulmányok, 1./ HU-ISSN 2415-9875.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete. (2.; 17.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 80-90.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005.” című XXIV. konferenciáján. A tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945 (36.;) — PARÁDI József: A rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV.évf. (2008) 17.sz. 57-64.p. HU-ISSN 1216-6774.
- VEDÓ: Rádió a Magyar Királyi Csendőrség Szolgálatában. (17.;) — VEDÓ Attila: Rádió a Magyar Királyi Csendőrség Szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 131-142.p. HU-ISSN 1216-6774.
- VEDÓ: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése (17.;) — VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.
- CIKKEK**
- NEMES (22.;) — NEMES Bálint: Őrsfőzőnő kerestetik. *Csendőrségi Lapok*, XXXI.évf. (1941) 7.sz. 226-227.p.
- ÁLLAMI KÖLTSÉGVETÉSI DOKUMENTUMOK, TOVÁBBÁ TISZTI CÍM- ÉS NÉVTÁRAK**
- Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1881-1909., ill. 1912-1914/15. évekre.* (7.;) — *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1881-1909., ill. 1912-1914/15. évekre.* Budapest, 1880-1914., Magyar Királyi Államnyomda.
- Magyarország tiszti cím- és névtára, XXIII. évf.* (9.;) — *Magyarország tiszti cím- és névtára, XXIII. évf.*, Budapest, 1904, Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal. 587 p.
- Magyarország tiszti cím- és névtára, XXIV. évf.* (9.;) — *Magyarország tiszti cím- és névtára, XXIV. évf.*, Budapest, 1905, Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal. 617 p.
- SZABÁLYZATOK ÉS SZAKKÖNYVEK**
- BERZEVICZY — DIENES (30.;) — BERZEVICZY László – DIENES Andor (szerk.): *Tájékoztató a csendőrőrsmesterek legénysége és szolgálati lovai után járó fontosabb illetményekről, valamint a csendőrőrsmesterek fontosabb gazdaságkezelési tennivalóiról.* Budapest, 1941, Stadium. 147 p. /Csendőrségi Lapok Könyvtára, 8./
- Gazdaságkezelési utasítás a m. kir. csendőr gazdaságkezelési hivatalok és a központi gazdasági hivatal számára.* (28.;30.;) — *Gazdaságkezelési utasítás a m. kir. csendőr gazdaságkezelési hivatalok és a központi gazdasági hivatal számára.* Budapest, 1943, Ladányi Antal Könyvnyomdája. 242 p.
- LÁBADY (31.;) — LÁBADY Kálmán (szerk.), *Magyar királyi csendőrségi felszerelési anyagraktár: Ajánlati, szállítási és szerződési feltételek füzet a magyar királyi csendőrség számára szükséges ipari, felszerelési és fegyverzetű cikkek szállítására vonatkozólag.* Budapest, 1930, M. kir. állami nyomda. 36 p.
- Szervi határozványok a csendőr számvivőtisztek és a csendőr törzsőrsmesterek számára.* (27.;) — *Szervi határozványok a csendőr számvivőtisztek és a csendőr törzsőrsmesterek számára.* Budapest, 1900, Pallas. 32 p.
- Szervi határozványok a magyar királyi csendőr számtanácsosok, csendőr számvivőtisztek, csendőr számvivőtiszthelyettesek és csendőr törzsőrsmesterek számára.* (28.;) — *Szervi határozványok a magyar királyi csendőr számtanácsosok, csendőr számvivőtisztek, csendőr számvivőtiszthelyettesek és csendőr törzsőrsmesterek számára.* Budapest, 1908, Municipia. 88.p.

- Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség pénztár- és csekk-kezelésére* (30. ;) — *Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség pénztár- és csekk-kezelésére.* Budapest, 1943, Állami Nyomda. 120 p.
- Utasítás az ételmezési és beszállásolási számvitelre nézve a saját gazdaszat-kezeléssel felruházott szárnyparancsnokságokkal bíró magyar királyi csendőrpáncsnokságok számára.* (26. ;) — *Utasítás az ételmezési és beszállásolási számvitelre nézve a saját gazdaszat-kezeléssel felruházott szárnyparancsnokságokkal bíró magyar királyi csendőrpáncsnokságok számára.* Budapest, 1881, Magyar Királyi Állami Nyomda. 78 p.
- JOGSZABÁLYOK**
- 1881/III.tc. (11. ;) — 1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

I.sz. melléklet

**Összefoglaló kimutatás
a Magyar Királyi Csendőrség költségvetési forrásainak alakulásáról
(összehasonlító- és referenciaváluta adatokkal)
1881-1940.**

Kv. év	Pontos költségvetési megnevezés		Költségvetési összeg / péntezem				Áranyforint- ban (Ft)	BM kv. (%) ¹	HM kv. (%) ²	OKV (%) ³	Referencia valuta			Megjegyzés	
	BM kv.-ben	Egyéb helyen	BM kv.-ben	HM kv.-ben	Egyéb helyen	Összesen					USD	CHF	GDP		FRF
1881		Alapítványi költségvetés / kiadások / csendőrség; Rendvédelmi kiadások 1880. é. III. tc. 11. § szerint		420 015 Ft + 216 000 Ft ⁴		636 015 Ft	n.a.z. ⁵	n.a.z.	0,2 % (287 180 0 96 Ft)		2,45 Ft ⁶	0,467 1 Ft	11,74 Ft	0,465 4 Ft	
1882		Alapítványi költségvetés / kiadások / Országos csendőrség		909 473 Ft ⁷		909 473 Ft	n.a.z.	n.a.z.	0,3 % (327 111 2 70 Ft)		2,47 Ft ⁸	0,478 1 Ft	11,95 Ft	0,474 2 Ft	
1883	Csendőrségi Költségek	Alapítványi költségvetés / kiadások / Országos csendőrség	10 428,91 Ft ⁹	1 810 483 Ft ¹⁰		1 820 911,91 Ft	n.a.z.	0,1 % (6 951 200 Ft)	0,6 % (322 711 4 84 Ft)		2,49 Ft ¹¹	0,480 9 Ft	12,00 Ft	0,475 5 Ft	
1884	Csendőrségi Költségek	Alapítványi költségvetés / kiadások / Országos csendőrség és a rendvédelmi szervek közti vasúti közlekedés rendőrségi közlekedés	10 417,11 Ft ¹²	2 619 716 Ft - 1350 Ft ¹³		2 628 783,11 Ft	n.a.z.	0,1 % (7 250 137 Ft)	0,8 % (329 200 2 30 Ft)		2,52 Ft ¹⁴	0,487 1 Ft	12,17 Ft	0,482 8 Ft	

Kv. év	Pontos költségvetési megnevezés			Költségvetési összeg / pénznem			Aranyforintban (Ft)	BM.kv. (%) ¹	HM.kv. (%) ²	ÖKV (%) ³	Referencia valuta				Megjegyzés	
	BM.kv.-ben	HM.kv.-ben	Egyéb helyen	BM.kv.-ben	HM.kv.-ben	Egyéb helyen					Összesen	USD	CHF	GDP		FRF
			szükséglete													
1885		Csandórségi Költségek	Altalános közigazgatási kiadások / Országos csendórség és a predeali nemzetközi vasútnál rendőri szolgálat szükséglete		10 410,15 Ft ¹⁵	2 766 870 Ft - 1350 Ft ¹⁶	2 775 930,15 Ft	n.sz.	0,1 % (7 447 151 Ft)	0,8 % (337 993,5 - 28 Ft)		2,58 Ft ¹⁷	0,497 9 Ft	12,47 Ft	0,494 0 Ft	
1886		Csandórségi Költségek	Altalános közigazgatási kiadások / Országos csendórség és a predeali nemzetközi vasútnál rendőri szolgálat szükséglete		10 410,15 Ft ¹⁸	3 141 938 Ft ¹⁹ - 1350 Ft (becsült adat)	3 150 998,15 Ft	n.sz.	0,1 % (7 633 279 Ft)	0,9 % (344 651,6 - 74 Ft)		2,61 Ft ²⁰	0,503 5 Ft	12,61 Ft	0,500 2 Ft	
1887		Csandórségi Költségek	Altalános közigazgatási kiadások / Országos csendórség és a predeali nemzetközi vasútnál rendőri szolgálat szükséglete		15 666,78 Ft ²¹	3 210 800 Ft - 2150 Ft (becsült adat) ²²	3 224 316,78 Ft	n.sz.	0,2 % (8 279 749 Ft)	0,9 % (350 400,0 - 21 Ft)		2,63 Ft ²³	0,505 7 Ft ²⁴	10,00 Ft ²⁵	0,400 0 Ft ²⁶	
1888		Csandórségi Költségek	Altalános közigazgatási kiadások /		19 390,61 Ft ²⁷	3 279 770 Ft ²⁸ - 2150 Ft (becsült)	3 297 010,61 Ft	n.sz.	0,2 % (8 484 547 Ft)	1 % (345 037,1 Ft)		2,10 Ft ²⁹	0,496 7 Ft ³⁰	10,00 Ft ³¹	0,400 0 Ft ³²	

Kv. év	Pontos költségvetési megnevezés		Költségvetési összeg / pénznem				Aranyforintban (Ft)	BM kv. (%) ¹	HM kv. (%) ²	ÖKV (%) ³	Referencia valuta			Megjegyzés	
	BM kv.-ben	HM kv.-ben	BM kv.-ben	HM kv.-ben	Egyéb helyen	Összesen					USD	CHF	GDP		FRF
1894	Csendőrségi Költségek	BM költségvetésén ek indoklása / Kőbiztonsági kiadások	28 248 Ft ⁷⁷	3 966 493 Ft ⁷⁸		3 994 741 Ft	3 994 741	n.sz.	0,2 % (13 797 861 Ft)	0,6 % 464 992,2 54 Ft)	2,10 Ft= 4,20 K ⁷⁰	0,960 6 K	20,06 K	0,962 8 K	
1895	Csendőrségi Költségek	BM költségvetésén ek indoklása / Kőbiztonsági kiadások	28 248 Ft ⁶⁰	4 349 237 Ft ⁶¹		4 377 505 Ft	4 377 505	n.sz.	0,2 % (14 071 988 Ft)	0,9 % (467 792 748 Ft)	2,10 Ft= 4,20 K ⁶³	0,960 6 K	20,06 K	0,962 8 K	
1896	Csendőrségi Költségek	BM költségvetésén ek indoklása / Kőbiztonsági kiadások	28 291 Ft ⁶³	4 631 374 Ft ⁶⁴		4 659 665 Ft	4 659 665	n.sz.	0,2 % (14 469 537 Ft)	1 % (472 987 244 Ft)	2,10 Ft= 4,20 K ⁶⁵	0,950 7 K	19,90 K	0,955 2 K	
1897	Csendőrségi Költségek	BM költségvetésén ek indoklása / Kőbiztonsági kiadások	28 889 Ft ⁶⁶	4 796 504 Ft ⁶⁷		4 825 393 Ft	4 825 393	n.sz.	0,2 % (15 136 628 Ft)	1 % (475 238 670 Ft)	2,10 Ft= 4,20 K ⁶⁸	0,950 7 K	19,90 K	0,955 2 K	
1898	Csendőrségi Költségek	BM költségvetésén ek indoklása / Kőbiztonsági kiadások	28 889 Ft ⁶⁹	5 087 229 Ft ⁷⁰ - 9400 Ft (becsült adat)		5 106 718 Ft	5 106 718	n.sz.	0,2 % (16 164 135 Ft)	1 % (498 240 570 Ft)	2,10 Ft= 4,20 K ⁷¹	0,950 7 K	19,90 K	0,955 2 K	
1899	Csendőrségi Költségek	BM költségvetésén ek indoklása / Csendőrségi szükségletek	40 331 Ft ⁷²	5 290 956 Ft ⁷³		5 331 287 Ft	5 331 287	n.sz.	0,2 % (16 450 404 Ft)	1,1 % (503 264 446 Ft)	2,10 Ft= 4,20 K ⁷⁴	0,950 7 K	19,90 K	0,955 2 K	
1900	Magyar Királyi Csendőrség	Csendőrségi Költségek	10 746 779 K ⁷⁵	80 662 K ⁷⁶	10 827 441 K	5 413 720,50	5 413 720,50	26,3 % (40 860 715 K)	0,2 % (34 521 307 K)	1 % (1 052 681 821 K)	4,20 K ⁷⁷	0,950 7 K	19,9 K	0,955 2 K	¹ aranyforint = 2 aranykoro na
1901	Magyar Királyi Csendőrség	Csendőrségi Költségek	11 015 968 K ⁷⁸	88 438 K ⁷⁹	11 104 406 K	5 552 203	5 552 203	26,3 % (41 843 860 K)	0,2 % (36 568 698 K)	1,1 % (1 056 546 417 K)	4,20 K ⁸⁰	0,950 9 K	19,82 K	0,952 8 K	

Kv. év	Pontos költségvetési megnevezés					Költségvetési összeg / pénznem				Araanyforrások (Ft)	BM kv. (%) ¹ (42 783 046 K)	HM kv. (%) ² (37 791 890 K)	ÖKV (%) ³	Referencia valuta				Megjegyzés
	BM kv.-ben	HM kv.-ben	Egyéb helyen	BM kv.-ben	HM kv.-ben	Egyéb helyen	Összesen	USD	CHF					GDP	FRF			
1902	Magyar Királyi Csendőrség			11 054 683 K ¹¹	90 178 K ¹²		11 144 861 K	5 872 430,50	25,8 %	0,2 %	1 %	4,20 K ¹³	0,950 9 K	19,82 K	0,952 8 K			
1903	Magyar Királyi Csendőrség	Csendőrségi Költvégek		11 122 559 K ¹⁴	96 151 K ¹⁵		11 218 710 K	5 609 365	26,5 %	0,2 %	1 %	4,20 K ¹⁶	0,950 9 K	19,82 K	0,952 8 K			
1904	Magyar Királyi Csendőrség	Csendőrségi Költvégek		11 709 559 K ¹⁷	83 353 K ¹⁸		11 792 912 K	5 896 466	23,7 %	0,2 %	1 %	4,20 K ¹⁹	0,950 9 K	19,82 K	0,952 8 K			
1905	Magyar Királyi Csendőrség	Csendőrségi Költvégek		12 161 836 K ²⁰	83 353 K ²¹		12 245 189 K	6 122 594,50	21,8 %	0,2 %	1 %	4,20 K ²²	0,950 9 K	19,82 K	0,952 8 K			
1906	Magyar Királyi Csendőrség	Csendőrségi Költvégek		13 284 081 K ²³	83 665 K ²⁴		13 367 746 K	6 683 873	22,7 %	0,2 %	1 %	4,20 K ²⁵	0,950 9 K	19,82 K	0,952 8 K			
1907	Magyar Királyi Csendőrség	Személyi kiadások (22 főre)		14 412 639 K ²⁶	40 971,84 K ²⁷		14 453 610,84 K	7 226 805,42	21,8 %	0,1 %	1,1 %	4,20 K ²⁸	0,955 2 K	19,93 K	0,956 3 K			
1908	Magyar Királyi Csendőrség	Személyi kiadások (22 főre)		15 594 240 K ²⁹	40 971,84 K ³⁰		15 635 211,84 K	7 817 605,20	22,3 %	0,1 %	1,1 %	4,20 K ³¹	0,933 7 K	19,89 K	0,954 6 K			
1909	Magyar Királyi Csendőrség	Személyi juttatások és pótdíjak		17 232 286 K ³²	402 656 K ³³		17 634 942 K	8 817 471,50	21,3 %	0,8 %	1,1 %	4,20 K ³⁴	0,952 7 K	19,84 K	0,958 0 K			
1910	n.a.	n.a.										4,20 K ³⁵	0,952 1 K	19,89 K	0,953 0 K			
1911	Magyar Királyi Csendőrség	Személyi juttatások és pótdíjak		18 531 789 K ³⁶	487 808 K ³⁷		19 019 597 K	9 509 796,50	20,2 %	0,8 %	1,1 %	4,20 K ³⁸	0,950 8 K	19,90 K	0,951 6 K			
1912	Magyar Királyi Csendőrség	Személyi juttatások és pótdíjak		20 219 933 K ³⁸	539 048 K ³⁹		20 758 981 K	10 379 490,50	20 %	0,9 %	1,1 %	4,99 K ⁴¹	0,950 24		0,955			

Kv. év	Pontos költségvetési megnevezés				Költségvetési összeg / pénznem				Aranyforintban (Ft)	BM kv. (%) ¹	HM kv. (%) ²	ÖKV (%) ³	Referencia valuta				Megjegyzés
	BM kv.-ben Csendőrség	HM kv.-ben juttatások és pótlójak	Egyéb helyen	K ¹⁰⁹	BM kv.-ben	HM kv.-ben	Egyéb helyen	Összesen					USD	CHF	GDP	FRF	
1913	Magyar Királyi Csendőrség	Személyi juttatások és pótlójak		22 778 551 K ¹¹⁵	539 284 K ¹¹⁶		23 317 835 K	11 658 917,50	(101 112 0 (101 112 0 (62 117 36 (62 117 36 54 K) 54 K) 6 K) 6 K)	20,6 %	0,8 %	1,1 %	0 K ¹¹²	0 K ¹¹³	0 K ¹¹⁴		
1914	Magyar Királyi Csendőrség	Személyi juttatások és pótlójak		23 879 554 K ¹²¹	81 746 K ¹²²		23 961 300 K	11 980 650,50	(110 687 6 (110 687 6 (67 522 99 (67 522 99 20 K) 20 K) 3 K) 3 K)	20 %	0,1 %	1,1 %	0,951 0 K ¹¹⁸	24 K ¹¹⁹	0,952 5 K ¹²⁰		
1915 - 1920																	
1921/ 22	Magyar Királyi Csendőrség	n.a.		582 211 900 K ¹²⁷			582 211 900 pK = 29 449 261,51 aK	14 724 630,75	41,3 %	n.a.	3,2 %		35,50 K	800 K	16,70 K		1 aranykorona (aK) = 19,77 papirkorona (pK) ¹²⁸
1922/ 23	Magyar Királyi Csendőrség			2 796 339 000 K ¹²⁹			2 796 339 000 pK = 11 651 412,50 aK	5 825 706,25	34 %	n.sz.	2,3 %		434,7 0 K	10 442 K	163,2 0 K		1 aK = 240 pK ¹³¹
1923/ 24	Csendőrség			72 298 348 000 K ¹³²			72 298 348 000 pK = 5 277 251,68 aK	2 638 625,84	34,4 %	n.sz.	3,5 %		0,857 7 aK	21,29 aK = 291 = 11730 673 pK	0,232 1 aK = 13700 pK ¹³⁴		1 aK = 13700 pK ¹³⁴
1924/ 25	Csendőrség			18 839 370 K ¹³⁵			18 839 370 aK	9 419 685	28,8 %	n.sz.	2,5 %		0,931 1 aK	22,17 aK	0,267 3 aK		1 aK = 17 000 pK ¹³⁷
1925/ 26	Csendőrség			315 812 160 000 K ¹³⁸			315 812 160 000 pK = 21 780 148,97 aK	10 890 048	28,4 %	n.sz.	2,5 %		13 884 pK	347 000 pK	3760 pK		1 aK = 14 500 pK ¹⁴⁰

Kv. év	Pontos költségvetési megnevezés				Kölségvetési összeg / pénznem				Aranyforintban (Ft)	BM kv. (%) ¹	HM kv. (%) ²	ÖKV (%) ³	Referencia valuta				Mégis(z)és
	BM kv.-ben	HM kv.-ben	Egyéb helyen		BM kv.-ben	HM kv.-ben	Egyéb helyen	Összesen					USD	CHF	GDP	FRF	
1926/ 27	Csendőrség				26 340 520 p ¹⁴¹			26 340 520 P = 22 597 532 aK	11 298 766	28,5 % (92 439 620 P)	n.sz.	2,3 % (1 143 554 386 P)	5,73 P ¹⁴²	1,10 P	27,72 P	0,264 P	1 Pengő = 12 500 pK = 0,8579 aK ¹⁴³
1927/ 28	Csendőrség				27 468 290 p ¹⁴⁴			27 468 290 P	11 781 149	28,2 % (97 457 900 P)	n.sz.	2,3 % (1 192 255 320 P)	5,72 P ¹⁴⁵	1,10 P	27,76 P	0,228 P	
1928/ 29	Csendőrség				31 547 200 p ¹⁴⁶			31 547 200 P	13 530 594	27,8 % (113 586 180 P)	n.sz.	2,3 % (1 357 804 280 P)	5,72 P ¹⁴⁷	1,10 P	27,85 P	0,224 P	Saját számlálás szerint 1 aranyforint = 0,4289 Pengő
1929/ 30	Csendőrség				33 296 710 p ¹⁴⁸			33 296 710 P	14 280 988	27,4 % (121 457 000 P)	n.sz.	2,3 % (1 428 671 400 P)	5,74 P ¹⁴⁹	1,10 P	27,86 P	0,224 P	
1930/ 31	Csendőrség				33 484 630 p ¹⁵⁰			33 484 630 P	14 361 557	27,6 % (121 508 950 P)	n.sz.	2,4 % (1 398 130 000 P)	5,73 P ¹⁵¹	1,10 P	27,88 P	0,225 P	
1931/ 32	Csendőrség				33 305 330 p ¹⁵²			33 305 330 P	14 284 656	33,3 % (99 901 900 P)	n.sz.	2,4 % (1 364 893 000 P)	5,72 P ¹⁵³	1,11 P	27,80 P	0,224 P	
1932/ 33	Csendőrség				32 464 670 p ¹⁵⁴			32 464 670 P	13 924 096	34,2 % (94 847 000 P)	n.sz.	2,7 % (1 207 329 000 P)	5,73 P ¹⁵⁵	1,11 P	22,25 P	0,225 P	
1933/ 34	Csendőrség				31 752 400 p ¹⁵⁶			31 752 400 P	13 618 604	25,4 % (125 012 000 P)	n.sz.	2,7 % (1 173 285 000 P)	5,74 P ¹⁵⁷	1,11 P	19,10 P	0,224 P	

Kv. év	Pontos költségvetési megnevezés			Költségvetési összeg / pénznyom				Áranyforintban (Ft)	BM kv. (%) ¹	HM kv. (%) ²	ÖKV (%) ³	Referencia valuta				Mágnegy-zés
	BM kv.-ben	HM kv.-ben	Egyéb helyen	BM kv.-ben	HM kv.-ben	Egyéb helyen	Összesen					USD	CHF	GDP	FRF	
1934/ 35	Csendőrség			31 628 400 P ¹⁸			31 628 400 P	13 565 420	2,6 % (121 829 620 P)	n.sz.	2,7 % (1 150 709 000 P)	3,87 P ⁵⁹	1,11 P	18,36 P	0,224 7 P	
1935/ 36	Csendőrség			31 404 300 P ⁶⁰			31 404 300 P	13 469 304	25,7 % (122 275 500 P)	n.sz.	2,7 % (1 176 070 000 P)	3,45 P ⁶¹	1,11 P	17,24 P	0,224 8 P	
1936/ 37	Csendőrség			31 296 900 P ⁶²			31 296 900 P	13 423 240	25,3 % (123 760 500 P)	n.sz.	2,6 % (1 211 798 000 P)	3,41 P ⁶³	1,11 P	16,79 P	0,224 8 P	
1937/ 38	Csendőrség			31 312 200 P ⁶⁴			31 312 200 P	13 429 802	24,4 % (128 137 620 P)	n.sz.	2,5 % (1 267 025 000 P)	3,41 P ⁶⁵	0,78 P	16,67 P	0,159 0 P	
1938/ 39	Csendőrség			32 193 720 P ⁶⁶			32 193 720 P	13 807 886	25,2 % (127 505 250 P)	n.sz.	2,4 % (1 334 869 000 P)	3,37 P ⁶⁷	0,78 P	16,97 P	0,116 7 P	
1939/ 40	Csendőrség			47 127 700 P ⁶⁸ (1 évre arányítva: 31 418 466 P)			31 418 466 P (éves adat)	13 642 402	23,3 % (201 837 460 P)	n.sz.	1,7 % (2 693 156 000 P)	3,44 P ⁶⁹	0,78 P	16,10 P	0,09 P	
1940	12.31-ig															

A melléklet forrásai:

1. A Magyar Királyi Csendőrség költségvetésének a BM teljes költségvetéséhez viszonyított aránya. Zárójelben a tárca teljes költségvetési főösszege került megjelölésre.
2. A Magyar Királyi Csendőrség költségvetésének a HM teljes költségvetéséhez viszonyított aránya. Zárójelben a tárca teljes költségvetési főösszege került megjelölésre.
3. A Magyar Királyi Csendőrség költségvetésének a magyar állam teljes költségvetéséhez viszonyított aránya. (a főmérleg kiadási oldala alapján) Zárójelben a teljes állami költségvetés kiadási főösszege került megjelölésre.
4. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1881. évre.* Budapest, 1880., Magyar Királyi Államnyomda – 16.p. ; 153.p.
5. Nem szerepel (továbbiakban: n.sz.)
6. Az 1881. évi valutaárfolyamok a Sveriges Riskbank és a Stockholmi Egyetem közös on-line adatbázisa alapján kerültek megállapításra. (<http://www.historicalstatistics.org/Currencyconverter.html>, letöltés ideje 2018. 07. 30.) A továbbiakban az innen származó adatokat „A Sveriges Riskbank adatai alapján” hivatkozással tüntetem fel..
7. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1882. évre.* Budapest, 1881., Magyar Királyi Államnyomda – 16.p.
8. Az 1882. évi valutaárfolyamok a Sveriges Riskbank adatai alapján kerültek feltüntetésre.
9. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1883. évre.* Budapest, 1882., Magyar Királyi Államnyomda – 1332.p.
10. *Loc.cit.* – 18.p.
11. Az 1883. évi valutaárfolyamok a Sveriges Riskbank adatai alapján kerültek feltüntetésre.
12. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1884. évre.* Budapest, 1883., Magyar Királyi Államnyomda – 1437.p.
13. *Loc.cit.* – 18.p. ; 204.p.
14. Az 1884. évi valutaárfolyamok a Sveriges Riskbank adatai alapján kerültek feltüntetésre.
15. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1885. évre.* Budapest, 1884., Magyar Királyi Államnyomda – 1398.p.
16. *Loc.cit.* – 18.p. ; 180.p.
17. Az 1885. évi valutaárfolyamok a Sveriges Riskbank adatai alapján kerültek feltüntetésre.
18. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1886. évre.* Budapest, 1885., Magyar Királyi Államnyomda – 1386.p.
19. *Loc.cit.* – 18.p.
20. Az 1886. évi valutaárfolyamok a Sveriges Riskbank adatai alapján kerültek feltüntetésre.
21. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1887. évre.* Budapest, 1886., Magyar Királyi Államnyomda – 1334.p.
22. *Loc.cit.* – 18.p. ; 182.p.
23. A Sveriges Riskbank adatai alapján.
24. A Sveriges Riskbank adatai alapján.
25. Közgazdasági és statisztikai évkönyv I. évf. Budapest, 1887., Athenaeum – 369.p.
26. *Loc.cit.*
27. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1888. évre.* Budapest, 1887., Magyar Királyi Államnyomda – 1392.p.
28. *Loc.cit.* – 20.p.
29. Közgazdasági és statisztikai évkönyv II. évf. Budapest, 1888., Athenaeum – 8.p.
30. A Sveriges Riskbank adatai alapján.
31. Közgazdasági és statisztikai évkönyv II. évf. Budapest, 1888., Athenaeum – 8.p.
32. *Loc.cit.* – 8.p. ; 523.p.
33. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1889. évre.* Budapest, 1888., Magyar Királyi Államnyomda – 1420.p.
34. *Loc.cit.* – 20.p.
35. Közgazdasági és statisztikai évkönyv III-IV. évf. (1889/90) Budapest, 1890., Révai Testvérek – 8.p.
36. A Sveriges Riskbank adatai alapján.
37. Közgazdasági és statisztikai évkönyv III-IV. évf. (1889/90) Budapest, 1890., Révai Testvérek – 8.p.
38. *Loc.cit.* – 8.p.
39. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1890. évre.* Budapest, 1889., Magyar Királyi Államnyomda – 1520.p.
40. *Loc.cit.* – 191.p.
41. Közgazdasági és statisztikai évkönyv III-IV. évf. (1889/90) Budapest, 1890., Révai Testvérek – 8.p.
42. A Sveriges Riskbank adatai alapján.
43. Közgazdasági és statisztikai évkönyv III-IV. évf. (1889/90) Budapest, 1890., Révai Testvérek – 8.p.
44. *Loc.cit.*
45. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1891. évre.* Budapest, 1890., Magyar Királyi Államnyomda – 1514.p.
46. *Loc.cit.* – 184.p.
47. *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum
48. A Sveriges Riskbank adatai alapján.
49. *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum
50. *Loc.cit.*

51. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1892. évre.* Budapest, 1891., Magyar Királyi Államnyomda – 10.p.
52. *Loc.cit.* – 193.p.
53. Az 1892. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
54. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1893. évre.* Budapest, 1892., Magyar Királyi Államnyomda – 1696.p.
55. *Loc.cit.* – 194.p.
56. Az 1893. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
57. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1894. évre.* Budapest, 1893., Magyar Királyi Államnyomda – 1591.p.
58. *Loc.cit.* – 185.p.
59. Az 1894. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
60. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1895. évre.* Budapest, 1894., Magyar Királyi Államnyomda – 11.p.
61. *Loc.cit.* – 187.p.
62. Az 1895. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
63. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1896. évre.* Budapest, 1895., Magyar Királyi Államnyomda – 11.p.
64. *Loc.cit.* – 207.p.
65. Az 1896. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
66. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1897. évre.* Budapest, 1896., Magyar Királyi Államnyomda – 11.p.
67. *Loc.cit.* – 206.p.
68. Az 1897. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
69. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1898. évre.* Budapest, 1897., Magyar Királyi Államnyomda – 11.p.
70. *Loc.cit.* – 198.p.
71. Az 1898. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
72. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1899. évre.* Budapest, 1898., Magyar Királyi Államnyomda – 11.p.
73. *Loc.cit.* – 191.p.
74. Az 1899. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
75. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1900. évre.* Budapest, 1899., Magyar Királyi Államnyomda – 7.p.
76. *Loc.cit.* – 13.p.
77. Az 1900. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
78. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1901. évre.* Budapest, 1900., Magyar Királyi Államnyomda – 6.p.
79. *Loc.cit.* – 1775.p.
80. Az 1901. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
81. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1902. évre.* Budapest, 1901., Magyar Királyi Államnyomda – 6.p.
82. *Loc.cit.* – 1685.p.
83. Az 1902. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
84. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1903. évre.* Budapest, 1902., Magyar Királyi Államnyomda – 6.p.
85. *Loc.cit.* – 1695.p.
86. Az 1903. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
87. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1904. évre.* Budapest, 1903., Magyar Királyi Államnyomda – 6.p.
88. *Loc.cit.* – 1748.p.
89. Az 1904. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
90. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1905. évre.* Budapest, 1904., Magyar Királyi Államnyomda – 6.p.
91. *Loc.cit.* – 1847.p.
92. Az 1905. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.

93. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1906. évre.* Budapest, 1905., Magyar Királyi Államnyomda – 6.p.
94. *Loc.cit.* – 2043.p.
95. Az 1906. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
96. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1907. évre.* Budapest, 1906., Magyar Királyi Államnyomda – 6.p.
97. *Loc.cit.* – 1879.p.
98. Az 1907. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
99. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1908. évre.* Budapest, 1907., Magyar Királyi Államnyomda – 6.p.
100. *Loc.cit.* – 1982.p.
101. Az 1908. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
102. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1909. évre.* Budapest, 1908., Magyar Királyi Államnyomda – 6.p.
103. *Loc.cit.* – 2005.p.
104. Az 1909. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
105. Az 1910. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
106. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1911. évre.* Budapest, 1910., Magyar Királyi Államnyomda – 6.p.
107. *Loc.cit.* – 2213.p.
108. Az 1911. évi adatok a *A M. Kir. Kormány 1911. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1912. Athenaeum – 288.p. alapján kerültek feltüntetésre.
109. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1912. évre.* Budapest, 1911., Magyar Királyi Államnyomda – 6.p.
110. *Loc.cit.* – 2131.p.
111. *A M. Kir. Kormány 1912. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1914. Athenaeum – 45.p.
112. Becsült adat a korábbi árfolyam-alakulás alapján.
113. *A M. Kir. Kormány 1912. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1914. Athenaeum – 45.p.
114. Becsült adat a korábbi árfolyam-alakulás alapján.
115. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1913. évre.* Budapest, 1912., Magyar Királyi Államnyomda – 6.p.
116. *Loc.cit.* – 2185.p.
117. *A M. Kir. Kormány 1913. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1915. Athenaeum – 43.p.
118. Becsült adat a korábbi árfolyam-alakulás alapján.
119. *A M. Kir. Kormány 1913. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1915. Athenaeum – 43.p.
120. *Loc.cit.*
121. *Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1914/15. évre.* Budapest, 1914., Magyar Királyi Államnyomda – 6.p.
122. *Loc.cit.* – 2088-2090.p.
123. *A M. Kir. Kormány 1914. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1916. Athenaeum – 56.p.
124. Becsült adat a korábbi árfolyam-alakulás alapján.
125. *A M. Kir. Kormány 1914. évi működéséről és az ország közállapotaiól szóló jelentés és statisztikai évkönyv.* Budapest, 1916. Athenaeum – 60.p.
126. *Loc.cit.*
127. *A magyar állam költségvetése az 1921/22. számadási évre.* Budapest, 1921., Magyar Királyi Állami Nyomda – 13.p.
128. Az állami költségvetés indoklásából következtetett arány. A referenciavaluták hivatalos árfolyamait maga az 1921/22. költségvetési évtől az állami költségvetés tartalmazza, ezért annak pontos bibliográfiai adatait a továbbiakban kizárólag az USD vonatkozásában közlöm. A tárgyévre vonatkozó adatokat lásd. *A magyar állam költségvetése az 1921/22. számadási évre.* Budapest, 1921., Magyar Királyi Állami Nyomda – 167.p.
129. *A magyar állam költségvetése az 1922/23. számadási évre.* Budapest, 1923., Magyar Királyi Állami Nyomda – 5.p.
130. *Loc.cit.* – 107.p.
131. Az állami költségvetés indoklásából következtetett arány.
132. *A magyar állam költségvetése az 1923/24. számadási évre.* Budapest, 1924., Magyar Királyi Állami Nyomda – 5.p.
133. *Loc.cit.* – 115.p.
134. *Loc.cit.*
135. *A magyar állam költségvetése az 1924/25. számadási évre.* Budapest, 1924., Magyar Királyi Állami Nyomda – 8.p.
136. *Loc.cit.* – 182.p.
137. *Loc.cit.*
138. *A magyar állam költségvetése az 1925/26. számadási évre.* Budapest, 1925., Magyar Királyi Állami Nyomda – 8.p.
139. *Loc.cit.* – 173.p.

140. *Loc.cit.*
141. *A magyar állam költségvetése az 1926/27. számadási évre.* Budapest, 1926., Magyar Királyi Állami Nyomda – 8.p.
142. *Loc.cit.* – 160.p.
143. *Loc.cit.* – 41.p. , 160.p.
144. *A magyar állam költségvetése az 1927/28. számadási évre. SOMMÁZAT* Budapest, 1927., Magyar Királyi Állami Nyomda –8.p.
145. *Loc.cit.* – 163.p.
146. *A magyar állam költségvetése az 1928/29. számadási évre. SOMMÁZAT* Budapest, 1928., Magyar Királyi Állami Nyomda – 8.p.
147. *Loc.cit.* – 159.p.
148. *A magyar állam költségvetése az 1929. évi július hó 1-jétől 1930. évi június hó 30-áig terjedő 1929/30. számadási évre. SOMMÁZAT* Budapest, 1929., Magyar Királyi Állami Nyomda – 8.p.
149. *Loc.cit.* – 163.p.
150. *1930/31. évi állami költségvetés. SOMMÁZAT* Budapest, 1930., Magyar Királyi Állami Nyomda – 8.p.
151. *Loc.cit.* – 149.p.
152. *1931/32. évi állami költségvetés. SOMMÁZAT* Budapest, 1931., Magyar Királyi Állami Nyomda – 8.p.
153. *Loc.cit.*– 167.p.
154. *1932/33. évi állami költségvetés. SOMMÁZAT* Budapest, 1932., Magyar Királyi Állami Nyomda – 8.p.
155. *Loc.cit.*– 153.p.
156. *Állami költségvetés az 1933/34. évre. SOMMÁZAT* Budapest, 1933., Magyar Királyi Állami Nyomda – 8.p.
157. *Loc.cit.* – 154.p.
158. *Állami költségvetés az 1934/35. évre. SOMMÁZAT* Budapest, 1934., Magyar Királyi Állami Nyomda – 8.p.
159. *Loc.cit.* – 156.p.
160. *Állami költségvetés az 1935/36. évre. SOMMÁZAT* Budapest, 1935., Magyar Királyi Állami Nyomda – 8.p.
161. *Loc.cit.* – 154.p.
162. *Állami költségvetés az 1936/37. évre. SOMMÁZAT* Budapest, 1936., Magyar Királyi Állami Nyomda – 8.p.
163. *Loc.cit.* – 150.p.
164. *Állami költségvetés az 1937/38. évre. SOMMÁZAT* Budapest, 1937., Magyar Királyi Állami Nyomda – 8.p.
165. *Loc.cit.* – 152.p.
166. *Állami költségvetés az 1938/39. évre. SOMMÁZAT* Budapest, 1938., Magyar Királyi Állami Nyomda – 8.p.
167. *Loc.cit.* – 154-155.p.
168. *Állami költségvetés az 1939. évi július hó 1. napjától az 1940 évi december hó 31. napjáig terjedő 1939-1940. számadási időszakra* SOMMÁZAT Budapest, 1939., Magyar Királyi Állami Nyomda
169. *Loc.cit.* – 104 p.

**A tanulmányok jegyzeteiben
egységesen alkalmazott rövidítések jegyzéke.**

AB.	=	Alkotmánybíróság(i)
BM.	=	belügyminisztérium(i), belügyminiszteri
Eadem	=	ugyanó (nőnem)
et al. (et alii)	=	és mások
évf.	=	évfolyam
hat.	=	határozat
HM.	=	honvédelmi minisztérium(i), honvédelmi miniszteri
HT.	=	Helytartótanács
Idem	=	ugyanó (hímnem)
IM.	=	igazságügyi minisztérium(i), igazságügyminiszteri
In	=	innen
int.	=	intézkedés
Loc.cit. (loco citato)	=	ugyanott
ME.	=	miniszterelnök(i)
nr. (numer)	=	szám
op.cit. (opus citatum)	=	idézett mű
p. (pagina)	=	oldal
pcs.	=	parancs
r.	=	rendelet
s.a. (sine anno)	=	kiadás éve nélkül
s.l. (sine loco)	=	kiadás helye nélkül
s.n.(sine nomine)	=	kiadó nélkül
sz.	=	szám
szerk.	=	szerkesztő(k)
tc.	=	törvénycikk (törvény)
tv.	=	törvény
tvr.	=	törvényerejű rendelet
ut.	=	utasítás

ZEIDLER Sándor
A XIX-XX. századi magyar katonai rendfokozati rendszer rangjainak rövidítései.

Tisztelt Olvasó!

A jegyzékünkben az egyenruhán viselhető rangok és azokhoz közvetlenül kapcsolódó, az állománykategóriát jelölő írásos rövidítések kerültek feltüntetésre. A jegyzékben foglaltak nem terjednek ki a címekre, amelyek látható formában a ruházaton nem jelentek meg, továbbá a végzettség tartalmát tükröző és a szakszolgálati ágakhoz tartozást jelölő írásos rövidítésekre sem.

A magyar rendvédelmi testületek közül a polgári magyar állam időszakában a katonailag szervezett fegyveres őrtestületek személyi állományának a tagjai, később pedig a pártállam kiépítéséhez kapcsolódóan valamennyi rendvédelmi testületi tag a szárazföldi haderőnem katonai rendfokozati rendszernek a rangjait viselte, ezért ezen rendfokozati rendszerbe tartozók alkották a legnagyobb létszámú állománykategóriát a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben. Ebből fakadóan fontos ezen rangrendszer pontos írásbeli jelöléseit feltüntetni.

A rendfokozatok rövidítésének a témáját bonyolítja, hogy egyes rangok — csupán a XIX-XX. századot figyelembe véve, amely korszakból kerül ki a periodikánkban közölt tanulmányok döntő többsége — egyes időszakokban nem is léteztek, illetve a rangrendszeren belül máshol helyezkedtek el, bár az írásbeli rövidítésük azonos vagy hasonló volt.

A polgári magyar állam idejében sem volt azonban egységes minden rang rövidítése. Különböző szabályzatokban, sematizmusokban, útmutatókban stb. egyes rövidítéseket eltérően rögzítettek. Az alternatív rövidítéseket zárójelben közli a jegyzék, amely a magyar katonai rangokon belül a szárazföldi és a vízi haderőnem katonai rangjaira terjed ki. Nem foglalja magába a haderőben foglalkoztatott katonai tisztviselők és tisztviselők egyenruhán viselhető rangjainak írásos rövidítéseit, továbbá a trianoni békediktátum tiltó szabályainak enyhítésére irányuló különféle rangrendszerek rendfokozatainak írásbeli rövidítéseit sem. A magyar légi haderőnem rangjainak írásbeli rövidítésére sem terjed ki a jegyzék.

Tervezzük, hogy a magyar szárazföldi és vízi haderőnem katonai rangjai mellett a légi haderőnem, továbbá a katonai tisztviselők és tisztviselők, illetve a rejtéssel összefüggésben kialakított rendfokozati rendszerek, valamint a polgári fegyveres rendvédelmi őrtestületek testületi rendfokozati rendszere rangjainak az írásbeli rövidítésével is gyarapítjuk jegyzékünket a későbbi számainkban.

A szárazföldi haderőnem katonai rendfokozatainak rövidítései a polgári magyar állam időszakában

Tábornokok (tbk.)

tbgy. (tbngy.)	=	tábornagy
vezds.	=	vezérezredes (1915-1919)(1941-)
l.tbk.*	}	lovassági tábornok (1941-ig)
gyal.tbk.*		gyalogosági tábornok(1909-1941)
tbszgy. (tbszngy.)*	}	táborszernagy (1941-ig)
altbgy. (altb.)		=
vörgy.(vömggy,tbk)	=	vezérőrnagy (tábornok 1941-ig)

Tisztek (ti.)

ezds.	=	ezredes
alez. (alezds.)	=	alezredes
örgy. (örn.) ¹	=	őrnagy
szds. ¹	=	százados
fhdgy. ¹	=	főhadnagy
hdgy. ¹	=	hadnagy
alhdgy.	=	alhadnagy (mint tiszt 1925-ig)

zls. ¹	=	zászlós (1909-1919)(1931-1945)
hdp.thts	=	hadapród tiszthelyettes 1909-ig, majd zászlós.

Altisztek (alti., vagy alt.)

alhdgy.	=	alhadnagy (1925-1945)
thts.	=	tiszthelyettes (1915 - 1941)
ftörm.	=	főtörzsőrmester (előtte tiszt-helyettes elnevezéssel 1941-)
törm.	=	törzsőrmester (1913-
örm.	=	őrmester

Tisztesek (ts.)

szkv.	=	szakaszvezető (1856 -)
tzds. (tiz.)	=	tizedes
örv.	=	örvezető

A szárazföldi haderőnem katonai rendfokozatainak rövidítései a pártállam időszakában és a rendszerváltást követően

Tábornokok (tbk.)

—		
hdstbk.	=	hadsereg-tábornok
}	vezds.	= vezérezredes
altbgy.	=	altábornagy
vörgy.	=	vezérőrnagy
dd.tbk.	=	dandártábornok (1991 -)

Tisztek (ti.)

ezds.	=	ezredes
alez.	=	alezredes
örgy.	=	őrnagy
szds.	=	százados
fhdgy.	=	főhadnagy
hdgy.	=	hadnagy
alhdgy.	=	alhadnagy (1945 - 1990)

<i>Zászlósok (zls.)²</i>		
fr.zls.	=	főtörzszászlós (1971 -)

tör.zls.	=	törzszászlós (1971-)
zls.	=	zászlós (1971-)

Tiszthelyettesek (thts.)³

ftörm.	=	főtörzsőrmester
--------	---	-----------------

törm.	=	törzsőrmester
örm.	=	őrmester

Tisztesek (ts.)

szv.	=	szakaszvezető
tiz.	=	tizedes
örv.	=	örvezető

¹ 1944 tavaszától 1944 őszéig vezették be a zászlós helyettes, hadnagy helyettes, főhadnagy helyettes, százados helyettes és őrnagy helyettes rangokat, a dualizmus alatt pedig I. osztályú és II. osztályú századosi kategóriát is létrehoztak, mivel ennek a rendfokozatnak rendkívül hosszú volt a kihordási ideje.

² A zászlósi rangcsoportot a tiszt és altiszt rangcsoport közötti átmenetnek szánták a korábbi időszak legalsóbb tiszt és altiszt rangjait váltotta ki.

³ A haderőben e rangcsoportot ismét altisztként nevezték meg, a rendvédelmi testületeknél azonban továbbra is tiszt-helyettesnek nevezik őket.

* A l.tbk., gyal.tbk., tbszgy. azonos szintű rangok voltak a haderő eltérő részeire kiterjedően.

A XIX-XX. századi magyar szárazföldi haderő, valamint a tengerészeti, majd folyamórségi rendfokozati rendszer rangjainak rövidítései. (1867-1944)

	SZÁRAZFÖLDI	TENGERÉSZETI	MAGYAR KIRÁLYI FOLYAMÓRSÉGI
TÁBORNOKOK	tábornagy = tbngy.	—	—
	vezérezredes = vezds. (1915-1919 és 1941.VI.25-től) gyalogsági tábornok = gy.tbk.** (1909-1941) lovassági tábornok = l.tbk.** (- 1941) táborszernagy = tbszgy.** (- 1941)	vezértengernagy = vtngy.* (1915-től)	—
	altábornagy = altbgy.	altengernagy = altngy.*	vezérfőkapitány = vfkap.
	vezérőrnagy = vörgy.	ellentengernagy = eltnngy.*	vezérkapitány = vkap.
		tengternagy = tngy.*	—
TISZTEK	ezredes = ezds	sorhajókapitány = srkap.*	főkapitány = főkap. (1939-től főtörzskapitány = ftkap.)
	alezredes = alez.	fregattkapitány = frkap.*	I.o. törzskapitány = I.o.tkap. (1939-től törzskapitány = tkap.)
	őrnagy = örgy.	korvettkapitány = krkap.*	II.o. törzskapitány = II.o.tkap. (1939-től törzsalkapitány = talkap.)
	százados = szds.	sorhajóhadnagy = srhdgy.*	kapitány = kap.
	főhadnagy = fhdgy.	sorhajózászlós = srzls.* (1909.VII.23-től fregatthadnagy = frhdgy.*)	főhajónagy = fhngy.
	hadnagy = hdgy.	— (1909.VIII.23-től korvettheadnagy = krhdgy.*)	hajónagy = hngy.
ZÁSZLÓSOK	hadapród tiszthelyettes = hdp.tth. (1909-ig) zászlós = zls. (1909-1919 és 1931-1945) alhadnagy = alhdgy. (1919-1925)	I.o. tengerészcadét = I.o.tkad.* (1909.VIII.23-től tengerész zászlós = t.zls.*)	hajógyakornok = hgyk. (1939-től zászlós)
	—	II.o. tengerészcadét = II.o.tkad.* (1909.VII.23-től tengerészcadét = tkad.*)	—
	—	—	—
ALTISZTEK	alhadnagy = alhdgy. (1925-1945)	tengerészcadét jelölt = tkadj.*	alhajónagy = alhngy.
	tiszthelyettes tth. (1915-1941, 1920-tól 1925-ig I.o. II.o. és III.o. tiszthelyettes is létezett) (1941-től főtörzsőrmester = főörm.)	törzsfőhajómester = tfhm.*	tiszthelyettes = tth. (1939-től főtörzshajómester = fthm.)
	törzsőrmester = törm (1913-tól törzsben szolgálatot teljesítő őrmesterek megne- vezése, 1919-től önálló rang.)	törzshajómester = thm.*	törzshajómester = thm.
	őrmester = örm.	alhajómester = alhm.*	hajómester = hm.
TISZTESEK	szakaszvezető = szkv. (1856-tól)	hajómestersegéd = hms.*	negyedmester = nm. (1939-től szakaszvezető = szkv.)
	tizedes = tiz.	negyedmester = nm.*	rajos = rj. (1939-től tizedes = tiz.)
	örvezető = örv.	árbócos = árb.*	I.o. folyamőr = I.o. fő. (1939-től örvezető = örv.)
LEGÉNYSÉG	honvéd = honv.	{ I.o. matróz = I.o.mtz.* II.o. matróz = II.o.mtz.* III.o. matróz = III.o.mtz. IV.o. matróz = IV.o.mtz.*	{ II.o. folyamőr = II.o.fő. (1939-től honvéd = honv.)

A HABSBURG-birodalom haderőjében a rendfokozati rendszert a XIX. század közepén vezették be. Értelemszerűen ezt a rangrendszert használták az Osztrák-Magyar Monarchia véderejében, majd a két világháború közötti Magyar Királyság haderőjében is módosításokkal. A folyamórségi rangok 1921-től 1944. VII. 1-éig voltak érvényben, ezt követően a folyamórség átvette a honvédség szárazföldi haderőjének a rendfokozati rendszerét.

* Az Osztrák-Magyar Monarchia haditengerészetében a hivatalos szolgálati nyelv a német volt. Ezért a tengerészeti rangok elnevezéseinek és rövidítéseinek a magyar változatai hivatalosan nem léteztek. A táblázatban jelölt rangok fordítások, a rövidítéseket pedig a szerkesztőség értelemszerűen hozta létre annak érdekében, hogy magyar nyelvű szövegekben magyarul is ki lehessen fejezni a német nyelvű rangokat.

** A gy.tbk., az l.tbk. és a tbszgy. azonos szintű (három csillagos) tábornoki rang volt más-más fegyvernemi szakterületre kiterjedően.

A rendvédelmi testületi hovatartozást feltüntető rövidítések

áv.	=	államvédelmi
bv.	=	büntetés-végrehajtási
cső.	=	csendőr
foe.	=	folyamerő
fő.	=	folyamőr
feő.	=	fegyőr
hadteng.	=	haditengerész
hö. (hör.)	=	határőr
honv.	=	honvéd
hr.	=	határrendőr
hvad.	=	határvadász
kő.	=	koronaőr
keő.	=	képviselőházi őr
koő.	=	kormányőr
nb.	=	nemzetbiztonsági
pü.	=	pénzügyőr
r.	=	rendőr
tsör.	=	testőr
tű.	=	tűzoltó
vő.	=	vámőr

Az állományviszonyt kifejező rövidítések

c.	=	címzetes
gyak.	=	gyakornok
nyá. (ny.áll.)	=	nyugállományú
szb.	=	szolgálatételre beosztva
szkv.	=	szolgálaton kívüli
tart.	=	tartalékos
tb.	=	tiszteletbeli
td.	=	tiszteletdíjas

Állománycsoportot kifejező rövidítések

karp.	=	karpaszományos
legs.	=	legénység
vk.	=	vezérkari
vkszt.	=	vezérkari szolgálatot teljesítő

A rendvédelmi testületeknél a legénységi állomány — amely hivatásos szolgálatot teljesítőkből állt — tisztesi, illetve altiszti rangokat viselt. Ezen állománykategória a honvédség altiszti karának a jellegével bírt.

A rendvédelmi testületek személyi állományába tartozást feltüntető rövidítések

áv.	=	államvédelmi
bv.	=	büntetés-végrehajtási
cső.	=	csendőr
foe.	=	folyamerő
fő.	=	folyamőr
feő.	=	fegyőr
hadteng.	=	haditengerész
hö. (hör.)	=	határőr
honv.	=	honvéd
hr.	=	határrendőr
hvad.	=	határvadász
kő.	=	koronaőr
keő.	=	képviselőházi őr
koő.	=	kormányőr
nb.	=	nemzetbiztonsági
pü.	=	pénzügyőr
r.	=	rendőr
tsör.	=	testőr
tű.	=	tűzoltó
vő.	=	vámőr

Az állományviszonyt kifejező rövidítések

c.	=	címzetes
gyak.	=	gyakornok
nyá. (ny.áll.)	=	nyugállományú
szb.	=	szolgálatételre beosztva
szkv.	=	szolgálaton kívüli
tart.	=	tartalékos
tb.	=	tiszteletbeli
td.	=	tiszteletdíjas

Állománycsoportot kifejező rövidítések

karp.	=	karpaszományos
legs.	=	legénység
vk.	=	vezérkari
vkszt.	=	vezérkari szolgálatot teljesítő

A rendvédelmi testületeknél a legénységi állomány — amely hivatásos szolgálatot teljesítőkből állt — tisztesi, illetve altiszti rangokat viselt. Ezen állománykategória a honvédség altiszti karának a jellegével bírt.

REZÜMÉK

0487

ERNYES Mihály

ORCID : 000-0001-7819-1781

Magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között
(15-52.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N15-52P

Az 1867-től 1945-ig tartó vizsgált időszak a polgári magyar állam korszaka, melynek során — a dualizmus alatt a történelmi Magyarországon, majd a trianoni békediktátumot követően a megcsonkított Magyar Királyságban — alakult ki Magyarországon a modern értelemben vett rendőrség, kezdetben önkormányzati keretek között, majd fokozatosan állami szervezetté fejlődött. E folyamatot tekinti át a szerző írásában bemutatva azokat a tényezőket, amelyek a magyarországi rendőrségeknek a központi államhatalomnak közvetlenül alárendelt országos szervezetté fejlődéséhez vezettek. Az írásmű két tévhitet cáfol indirekt módon. Egyrészt a központosított állami rendőrség gondolata nem az első világháború után vetődött fel, hanem már a dualizmus időszakában, bár a konkrét megvalósítás kétségtelenül a háborút követően jött létre. Másrészt a két világháború közötti Magyar Királyság fasiszta diktatúráként való működésének a téveszméjét kérdőjelezi meg azáltal, hogy olyan rendőri testületet mutat be, amely a jellegéből fakadóan alkalmatlan egy diktatórikus állam rendfenntartó teendőinek a megvalósítására.

Kulcsszavak

Önkormányzati rendőrségek ; Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség ; Magyar Királyi Határrendőrség ; Fiumei Magyar Királyi Rendőrség ; Magyar Királyi Rendőrség.

0488

LŐRINCZ József

ORCID : 0000-0002-0479-6371

A Csemegi-kódex és a javítóintézetek
(53-60.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N53-60P

A polgári magyar állam kialakulásának a részeként jött létre és fejlődött a magyar börtönügy a dualizmus időszakában. A szakterület alakításában jelentős szerepet töltött be NASCH [CSEMEGI] Károly vezetésével létrehozott magyar büntetőtörvénykönyv. E rendszer részeként alakították ki a Magyar Királyságban a javítóintézeteket. A javítóintézetekben a korabeli magyar igazságügy olyan körülményeket igyekezett teremteni, amely elősegítette az elítélt fiatalok visszavezetését a normális társadalmi viszonyok közé. A javítóintézet gondolata Magyarországon ugyan ebben az időben még új volt, azonban Nyugat-Európában és Észak-Amerikában ez az intézeti forma már hagyományokkal rendelkezett. A magyar javítóintézetek a német mintához álltak a legközelebb bár azokkal sem egyeztek meg mindenben. A magyar javítóintézetek a korabeli javítóintézeti palettát egy új színfolttal gazdagították.

Kulcsszavak

Csemegi-kódex ; magyar börtönügy 1867-1919 ; javítóintézet ; javítóintézeti alapszabály ; javítóintézeti nevelés.

0489

LŐRINCZ József

ORCID : 0000-0002-0479-6371

Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháborúig
(61-70.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N61-70P

A trianoni békediktátum a magyar büntetés-végrehajtás intézetrendszerét is jelentős mértékben megcsonkította. Emellett az ország nehéz gazdasági helyzetbe került, amit súlyosbított a nagy gazdasági világválság. Ezek a körülmények rányomták a bélyegüket a két világháború közötti magyar büntetés-végrehajtásra. Ennek ellenére azonban a magyar börtönügy — szerényebb mértékben ugyan mint a két világháború között és ellentmondásos módon ugyan, de — mégis fejlődött. A két világháború közötti időszak azonban a magyar börtönügy számára nem volt elegendő arra, hogy a trianoni békediktátumból származó megcsonkításokat kiheverje és a háború előtti színvonalra fejlessze fel újra a magyarországi büntetés-végrehajtási intézményrendszert. Mindez azonban nem von le semmit a korabeli szakjogászok és börtönügyi szakemberek tiszteletre méltó igyekezetéből, máig példamutató tevékenységéből.

Kulcsszavak

Letartóztató intézet ; büntetőintézet ; államfogház ; fegyintézet ; dologház.

0490

OLASZ Lajos

ORCID: 0000-0002-4463-3251

**A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen
1943. VIII. – 1944. VIII.**

(71-96.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N71-96p

Absztrakt

A visszacsatolt felvidéki területek, továbbá Kárpátalja és Észak-Erdély a II. világháború harcai során — a szovjet haderő Kárpát-medencébe való behatolását megelőzően — a szovjet vezetés figyelmének a látómezejébe került. 1943 nyarától 1944 nyaráig 35 szovjet ejtőernyős partizán osztagot vetettek be a térségben, mintegy 350 fő részvételével. Magyarország területén azonban a szovjet partizánok nem voltak képesek jelentős eredmények elérésére. Ennek — a partizánok hiányos felkészítettsége mellett — két fő oka volt. Egyrészt a lakosság többsége nem szimpatizált a partizánokkal, másrészt pedig a magyar állam jól megszervezte és hatékonyan működtette a partizán elhárítást, amelyben a magyar társadalom és a fegyveres szervezetek széles köre vett részt. Azok a szovjet ejtőernyős partizán osztagok voltak képesek viszonylag hosszabb ideig magyar területen tartózkodni, amelyek tartózkodtak a jelentősebb akcióktól, tevékenységüket elsősorban kisebb bevetésekre, bázisuk kiépítésére korlátozták.

Kulcsszavak

Magyar rendvédelem 1919-1945 ; magyarországi partizánharcok 1943-1944 ; ejtőernyős elhárítás ; Kárpátalja ; Magyar Királyi Csendőrség.

0491

PARÁDI József

ORCID: 0000-0003-3368-2944

**A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálati ágának
és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének együttműködése 1891-1918**

(97-130.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N97-130p

A Magyar Királyi Csendőrség — annak ellenére, hogy nem minősült hatóságnak — kiterjedt hatáskörrel rendelkezett. A testületen belül — szolgálati ág jelleggel 1891-ben megszervezett — határszéli csendőrség valósította meg a Magyar Királyság útlevelekételes határszakaszain a határvonal őrzését. Az Evidenzbüro — mint az Osztrák-Magyar Monarchiának a közös hadereje kötelékekben működő hírszerző szervezet — és a Magyar Királyi Csendőrség tevékenysége ezen a területen érintkezett egymással. Az együttműködés témáját a Magyar Királyi Csendőrség külön szabályzatban rendezte, amely a testületnek az „*Utasítások a M. Kir. Csendőrség számára*” 1912-ben publikált szolgálati szabályzatának a mellékleteként jelent meg „*A hírszerző szolgálat ellátása és a kémkedés megakadályozása.*” címmel.

Kulcsszavak

Evidenzbüro, Magyar Királyi Csendőrség, határszéli csendőrség, dualizmuskori magyar határőrizet, magyar rendvédelem 1867-1918.

0492

SUBA János

ORCID: 0000-0002-2310-7746

A polgárőrség szervezése 1919-1921

(131-144.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N131-144p

Az I. világháború utáni öszirózsás forradalom és a magyarországi tanácsköztársaság meggyengítette a magyar államot, melynek az újjászervezését az ország vezetése a trianoni békediktátum létrejöttét megelőzően elkezdte. A polgári magyar állam helyreállításának fontos része volt a közrend és közbiztonság helyreállítása és fenntartása. E folyamat részét alkotta a polgárőrség létrehozása. Az állam vezetése potenciális karhatalmi erőként kívánta a milícia jellegű szervezetet kiépíteni. A szervezés 1920-ban elkezdődött és jó ütemben folyt. A trianoni békediktátum által létrehozott körülmények azonban nem tették lehetővé, illetve szükségessé a szervezet működését. Az antant ugyanis nem bizonyult szűkmarkúnak a magyar rendvédelmi testületeket illetően. Ezért a magyar kormány inkább ezeket fejlesztette ahelyett, hogy milícia rendszerű karhatalmat épített volna ki. A rendvédelmi testületek ugyanis egyben lehetőséget biztosítottak arra is, hogy azokban valamilyen formában bújtatott katonai erőket hozzanak létre, illetve a Magyar Királyi Honvédség jövőbeni képességeinek gyarapítását biztosító szervezeti és szellemi csírákat alakítsanak ki.

Kulcsszavak

Polgárőrség ; polgári karhatalom ; egyetemi zászlóalj ; vasutas zászlóalj ; postás zászlóalj.

0493

VEDÓ Attila

(ORCID) 0000-0001-7382-5001

A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1941

(145-166.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N145-166P

A Magyar Királyi Csendőrség a magyar kormány közvetlen felügyelete alá tartozó katonailag szervezett fegyveres őrtestület volt, amelynek feladatát a vidék rendjének biztosítása alkotta. A testület költségvetése a tevékenységet irányító tárca, azaz a Magyar Királyi Belügyminisztérium büdzséjében szerepelt. Az államigazgatás gazdálkodási szabályai érvényesültek a szervezetben is. A testületi gazdálkodás feladatait — e teendőkre függetlenített és ökonómiai felkészítésben részesült — csendőr gazdászok végezték. A testület alapszervezeti elemeiben az őrsökön azonban — mivel a csendőrség személyi állománya hivatásosokból állt — a gazdálkodást a csendőrök által választott személyek végezték társadalmi munkában az őrsön szolgálatot teljesítők által befizetett összegből. A két gazdálkodási forma kitűnően kiegészítette egymást.

Kulcsszavak

Gazdászok ; pótszárny ; közgazdálkodás ; központi felszerelési és anyagraktár ; számvivők.

RESÜMEE

0487

Mihály ERNYES

ORCID: 000-0001-7819-1781

Die ungarischen Polizeien im Dualismus und zwischen den zwei Weltkriegen

(15-52.p.)

DOI: 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N15 52P

Der untersuchte Zeitabschnitt 1867-1945 war die Zeit des bürgerlichen ungarischen Staates, während dessen im Dualismus auf dem Gebiet des historischen Ungarns, später infolge des Friedensvertrags von Trianon im restlichen Königreich Ungarn in Ungarn eine im modernen Sinne zu verstehende Polizei entstand, anfangs im Rahmen der Kommunen, die sich im Späteren allmählich zu einer staatlichen Organisation entwickelte. Diesen Prozess überschaut der Autor, dabei die Faktoren darstellend, die dazu führten, dass sich die ungarischen Polizeien zu einer der zentralen Macht unmittelbar unterstellten landesweiten Organisation entwickelten. Auf indirekte Weise widerlegt die Studie zwei Irrglauben. Einerseits, dass die Idee von einer zentralisierten Staatspolizei nicht nach dem Ersten Weltkrieg entstanden war, sondern schon im Dualismus, obzwar es zweifellos erst nach dem Weltkrieg zur konkreten Realisierung kam. Andererseits stellt sie die wahnhafte Vorstellung vom Königreich Ungarn zwischen den zwei Weltkriegen als faschistische Diktatur in Frage, indem sie eine solche Polizeiorganisation vorstellt, die schon naturgemäß zur Realisierung von Aufgaben zur Aufrechterhaltung der Ordnung in einem diktatorischen Staat ungeeignet ist.

Schlüsselwörter

Polizeien der Kommunen ; Budapester Ungarische Königliche Staatspolizei ; Ungarische Königliche Grenzpolizei ; Fiumer Ungarische Königliche Polizei ; Ungarische Königliche Polizei.

0488

József LŐRINCZ

ORCID: 0000-0002-0479-6371

Der Csemegi-Codex und die Besserungsanstalt

(53-60.p.)

DOI: 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N53-60P

Als Teil der Entstehung des bürgerlichen ungarischen Staates entwickelte sich im Zeitabschnitt des Dualismus das ungarische Haftanstaltswesen. Bei der Entwicklung dieses Fachgebiets spielte das ungarische Strafgesetzbuch, das unter der Leitung von Károly NASCH [CSEMEGI] entstand, eine bedeutende Rolle. Als Teil dieses Systems kamen im Königreich Ungarn die Besserungsanstalten zu Stande. Die damalige ungarische Justiz bemühte sich in diesen Besserungsanstalten solche Umstände zu schaffen, die dazu verhelfen sollten, die verurteilten Minderjährigen in normale gesellschaftliche Verhältnisse zurückzuführen. Der Gedanke solcher Besserungsanstalten war in Ungarn zu dieser Zeit zwar noch neu, in Westeuropa und Nordamerika jedoch verfügte diese Institutionsform bereits über Traditionen. Die ungarischen Besserungsanstalten ähnelten dem deutschen Modell zwar am ehesten, stimmten aber auch mit diesen nicht in allen Punkten überein. Die ungarischen Besserungsanstalten bedeuteten eine Bereicherung der damaligen Palette der Besserungsanstalten.

Schlüsselwörter

Csemegi-Codex; ungarisches Haftanstaltswesen 1867-1919; Besserungsanstalt; Grundregel der Besserungsanstalt; Erziehung in der Besserungsanstalt.

0489

József LŐRINCZ

ORCID: 0000-0002-0479-6371

Unser Haftanstaltswesen zwischen den Grenzen von Trianon bis zum Zweiten Weltkrieg

(53-60.p.)

DOI: 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N53 60P

Der Friedensvertrag von Trianon stützte das Institutionssystem des ungarischen Strafvollzugs in bedeutendem Maße. Außerdem war das Land in eine wirtschaftlich schwierige Situation geraten, die durch die große wirtschaftliche Weltkrise noch schwieriger wurde. Diese Umstände hinterließen ihren Stempel auf dem ungarischen Strafvollzug zwischen den zwei Weltkriegen. Trotz dessen entwickelte sich das ungarische Haftanstaltswesen aber doch, zwar in bescheidenem Maße zwischen den beiden Weltkriegen und auf widersprüchliche Weise. Die Zeit zwischen den beiden Weltkriegen war jedoch nicht ausreichend für das ungarische Haftanstaltswesen, die sich aus dem Friedensvertrag von Trianon ergebenden Nachteile zu bewältigen und das Institutionssystem des ungarischen Strafvollzugs wieder auf das Vorkriegsniveau zu bringen. All dies schmälert jedoch nicht das respektable Bestreben, sowie ihre bis heute noch beispielhafte Tätigkeit der damaligen Fachjuristen und Strafvollzugsexperten.

Schlüsselwörter

Untersuchungshaftanstalt ; Strafanstalt ; Staatsgefängnis ; Zuchthaus ; Arbeitshaus.

0490

OLASZ Lajos

ORCID: 0000-0002-4463-3251

**Der Kampf der Ordnungsschutzkräfte gegen die sowjetischen Fallschirmspringerpartisanen
(August 1943 – August 1944)**

(71-96.p.)

DOI: 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N71-96p

Die rückgekoppelten slowakischen Gebiete, sowie Transkarpatien und Nordtranssilvanien gerieten während der Kämpfe im 2. Weltkrieg – vor dem Eindringen der sowjetischen Streitmacht in das Karpatenbecken – in das Sichtfeld der sowjetischen Führung. Vom Sommer 1943 bis Sommer 1944 wurden 35 sowjetische Einheiten Fallschirmspringerpartisanen mit 350 Mann eingesetzt. Auf dem Gebiet von Ungarn waren die sowjetischen Partisanen jedoch nicht in der Lage wesentliche Erfolge zu erzielen. Neben der mangelhaften Ausrüstung der Partisanen gab es zwei Hauptgründe. Einerseits sympathisierte die Bevölkerung nicht mit den Partisanen, andererseits funktionierte die durch den ungarischen Staat gut organisierte Abwehr der Partisanen wirkungsvoll, an der ein breiter Kreis der ungarischen Gesellschaft und der bewaffneten Organisationen teilnahm. Die Einheiten der sowjetischen Fallschirmspringerpartisanen, die sich von bedeutenderen Aktionen fernhielten, die ihre Tätigkeit in erster Linie auf kleinere Einsätze, auf den Ausbau ihrer Basis beschränkten, konnten sich relativ längere Zeit auf ungarischem Gebiet aufhalten.

Schlüsselwörter

Ungarischer Ordnungsschutz 1919-1945 ; Partisanenkämpfe in Ungarn 1943-1944 ; Fallschirmspringerabwehr ; Transkarpatien ; Ungarische Königliche Gendarmerie.

0491

PARÁDI József

ORCID: 0000-0003-3368-2944

Die Zusammenarbeit der ungarischen Gendarmerie und der Nachrichtendienstorganisationen der Österreichisch-Ungarischen Monarchie 1891-1918

(97-130.p.)

DOI: 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N97-130p

Die Ungarische Königliche Gendarmerie verfügte – trotz dessen, dass sie nicht als Behörde galt – über einen breiten Befugnisbereich. Innerhalb der Organisation – mit Dienstzweigcharakter 1891 organisiert – realisierte die Grenzgendarmarie die Bewachung der Grenzlinie der Grenzabschnitte des Königreichs Ungarn, an denen Reisepasszwang bestand. Die nachrichtendienstlichen Tätigkeiten der Ungarischen Königlichen Gendarmerie und des Evidenzbüros — als Nachrichtendienstorganisation im gemeinsamen Streitmachtverband der Österreichisch-Ungarischen Monarchie — berührten einander. Die Thematik der Zusammenarbeit wurde von der Ungarischen Königlichen Gendarmerie in einer gesonderten Regelung beachtet. Diese erschien als Anhang mit dem Titel „*Die Versehung des Nachrichtendienstes und die Verhinderung von Spionage*“ im 1912 veröffentlichten Dienstreglement der Organisation „*Anweisungen für die Ungarische Königliche Gendarmerie*“.

Schlüsselwörter

Evidenzbüro, ; Ungarische Königliche Gendarmerie ; Grenzgendarmarie ; Ungarische Grenzwache im Dualismus ; ungarischer Ordnungsschutz 1867-1918.

0492

SUBA János

ORCID: 0000-0002-2310-7746

Organisierung der Bürgerwehr 1919-1921

(131-144.p.)

DOI: 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N131-144p

Die Asten Revolution nach dem Ersten Weltkrieg und die ungarische Räterepublik schwächten den ungarischen Staat dessen Neuorganisation die Führung des Landes vor dem Zustandekommen des Friedensvertrags von Trianon begonnen hatte. Wichtiger Bestandteil der Wiederherstellung des bürgerlichen ungarischen Staates war die Wiederherstellung der öffentlichen Ordnung und Sicherheit und deren Aufrechterhaltung. Einen Teil dieses Prozesses stellte die Schaffung der Bürgerwehr dar. Der Staat beabsichtigte als potentielle Brachialgewalt eine Organisation aufzubauen die der Miliz ähnelt. Die Organisierung begann 1920 und verlief in einem guten Tempo. Die Zustände, die sich infolge des Friedensvertrags von Trianon ergeben hatten, ermöglichen jedoch nicht deren Tätigkeit, bzw. erforderten nicht deren Wirken. Die Entente erwies sich nämlich nicht als knauserig, was den ungarischen Ordnungsschutz betraf. Deshalb förderte die ungarische Regierung lieber diese Organisation, anstatt eine milizartige Brachialgewalt aufzubauen. Die Ordnungsschutzorgane sicherten nämlich damit auch die Möglichkeit, innerhalb dieser in irgend einer Form versteckte militärische Kräfte zu schaffen, bzw. die organisatorischen und geistigen Keime zur Erweiterung der zukünftigen Fähigkeiten der Ungarischen Königlichen Armee zu setzen.

Schlüsselwörter

Bürgerwehr ; bürgerliche Brachialgewalt ; Studentenbataillon ; Eisenbahnerbataillon ; Postbataillon.

0493

VEDÓ Attila

(ORCID) 0000-0001-7382-5001

Budget und Wirtschaftung der Ungarischen Königlichen Gendarmerie 1881-1939

(145-166.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N145-166P

Die Ungarische Königliche Gendarmerie war ein der ungarischen Regierung unmittelbar unterstelltes militärisch organisiertes bewaffnetes Wachorgan, dessen Aufgabe in der Sicherung der Ordnung auf dem Lande bestand. Das Budget der Organisation war im Budget des die Tätigkeit der Organisation leitenden Geschäftsbereichs enthalten, also im Budget des Innenministeriums des Königreichs Ungarn. Die Wirtschaftsgesetze der Staatsverwaltung galten auch in der Organisation. Die Wirtschaftsaufgaben der Organisation versahen — für diese Aufgaben extra wirtschaftlich ausgebildet — Gendarmerie Wirtschaftler. In den Grundeinheiten der Körperschaft, bei den Posten wurden die wirtschaftlichen Aufgaben von Personen in gesellschaftlicher Arbeit versehen, die dafür von den Gendarmen gewählt wurden, da der Personalstand aus verpflichteten Gendarmen bestand. Diese Wirtschaftler wurden von der Summe bezahlt, die von den in der jeweiligen Dienststelle Dienst leistenden Gendarmen eingezahlt wurde. Die beiden Wirtschaftsformen ergänzten sich hervorragend.

Schlüsselwörter

Wirtschaftler ; hilfs-flüge ; Verwaltung ; Zentrales Gerätschaften- und Materiallager ; Zahlmeister.

RESUMES

0487

Mihály ERNYES

ORCID : 000-0001-7819-1781

Police in Hungary in the Era of the Dual Monarchy and the Interwar Era.
(15-52.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N15-52P

The period from 1867 to 1945 consisted of the Era of Bourgeois Hungary, during which – in Greater Hungary during the Dualist Era and in Post-Trianon Hungary in the Interwar Era (1918 – 1945) – a police force, in the modern sense, was formed. Initially on the local level, over time it developed into a federal organization. The author examines this process, familiarizing the reader with the factors that led to the Hungarian Police becoming a countrywide organization reporting to the centralized state. The work indirectly refutes two misconceptions. The first is that the idea of a centralized state police organization was first broached following WWI. In fact, it had already taken place during the Dualist Era (although it is indisputable that its implementation did indeed occur following the end of the war). The second misconception is that the Kingdom of Hungary functioned as a fascist dictatorship during the Interwar Era. By its very nature, the police organization at that time was entirely ill-suited to carry out tasks associated with upholding a dictatorship.

Key words:

Local police ; Royal Hungarian State Police in Budapest ; Royal Hungarian Border Patrol ;
Royal Hungarian Police in Fiume ; Royal Hungarian Police

0488

József LŐRINCZ

ORCID : 0000-0002-0479-6371

The Csemegi Codex and the Reformatory
(53-60.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N53-60P

Hungarian prison service arose and evolved as part of the rising Bourgeois state during the Era of the Dual Monarchy. The leadership of Károly NASCH [CSEMEGI] played a significant role in the creation of the Hungarian criminal code. As part of the prison service, the reformatory came into existence in the Kingdom of Hungary. Contemporary Hungarian justice attempted to create an environment in which convicted youth could be led back to normal society. At the time, the idea of the reformatory was new in Hungary; in contrast, institutionalized reform was already well established in Western Europe and North America. Although there were differences, Hungarian criminal reform was most similar to the German model. The Hungarian reformatory was an enriching addition to the palette of institutionalized reform.

Key words:

Csemegi Codex ; Hungarian prison service 1867-1919 ; reformatory ; reformatory charter ; reformatory education

0489

József LŐRINCZ

ORCID : 0000-0002-0479-6371

Hungarian Prison Service within the Post-Trianon Borders until WWII
(53-60.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N53-60P

Like the country itself, the Hungarian penal institution was significantly truncated as a result of the Treaty of Trianon. Hungary went through hard economic times, which were exacerbated by the Great Depression. These circumstances had a major impact on the Hungarian penal institution during the Interwar Era. However, despite these circumstances, Hungarian prison service – though to a lesser extent than during the Interwar Era and contrarily to expectations – nonetheless evolved. The Interwar Era, however, proved too short for the Hungarian prison service to recover from the truncation caused by the Treaty of Trianon and to raise standards back to prewar levels. The blame for the lack of success should not be put on the legal professionals and prison specialists of the era, however, whose hard work and efforts remain worthy of emulation.

Key words:

detention center ; penal institution ; state prison ; jail ; workhouse

0490

OLASZ Lajos

ORCID: 0000-0002-4463-3251

The Battle between Hungarian Law Enforcement and Soviet Paratroopers**(August 1943 – August 1944)**

(71-96.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N71-96p

Prior to the Soviet invasion of the Carpathian Basin in WWII, its military leadership began focusing its attention on the re-annexed territories of the Hungarian Highlands, Subcarpathia and Northern Transylvania. From summer 1943 to summer 1944, thirty-five Soviet paratrooper divisions (composed of 350 men) were deployed to the region. However, the Soviet partisans were incapable of achieving significant success on Hungarian territory. In addition to their lack of readiness, there were two main factors that led to their failure. On the one hand, the majority of the population did not sympathize with the partisans. On the other, the Hungarian state effectively countered the partisan threat by making wide use of both its armed organs and civilian population. The Soviet paratrooper divisions capable of remaining on Hungarian territory for the longest period were ones that saw minimal fighting and whose primary endeavors were smaller deployments and setting up bases.

Key words

Hungarian law enforcement (1919–1945) ; partisan battles in Hungary (1943–1944) ; paratrooper countermeasures ; Subcarpathia ; Royal Hungarian Gendarmerie

0491

PARÁDI József

ORCID: 0000-0003-3368-2944

Collaboration between the Royal Hungarian Gendarmerie and the Intelligence Organs of the Austro-Hungarian Monarchy**(1891–1918)**

(97-130.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N97-130p

The Royal Hungarian Gendarmerie – despite not qualifying as an authority – enjoyed wide-ranging power. Within the organization – set up as a service branch in 1891 – border gendarmerie were responsible for border security on those sections of the border of the Kingdom of Hungary where a passport was required for crossing. The endeavors of the Evidenzbureau – the directorate responsible for gathering military intelligence for the Austro-Hungarian Monarchy – and the Royal Hungarian Gendarmerie overlapped in this area. The Royal Hungarian Gendarmerie dealt with the topic of collaboration with a separate regulation that appeared as a supplement entitled *Intelligence Gathering and the Prevention of Counterespionage* in a service regulation entitled *Directives of the Royal Hungarian Gendarmerie*, which was published in 1912.

Key words

Evidenzbureau ; Royal Hungarian Gendarmerie ; border gendarmerie ; Hungarian border security in the Era of the Dual Monarchy ; Hungarian law enforcement (1867–1918)

0492

SUBA János

ORCID: 0000-0002-2310-7746

Organizing the Militia 1919–1921

(131-144.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N131-144p

In the wake of WWI, both the Aster Revolution and the Hungarian Soviet Republic weakened the Hungarian state, which national leadership had already begun to reorganize prior to the dictated peace Treaty of Trianon. Important aspects of the reestablishment of Bourgeois Hungary was public order and the restoration and maintenance of public safety. The *Polgárőrség* (militia) was created as part of this process. The desire of national leadership was for the body to evolve into a potential police-type force. Organization began in 1920 and progressed smoothly. However, conditions engendered by the dictated peace Treaty of Trianon made the operation of the *Polgárőrség* impossible and unnecessary. As the Entente did not place major restrictions on Hungarian law enforcement organizations, the Hungarian government chose to focus on these instead of setting up a militia-style force. These law enforcement organizations allowed for military troops to be hidden among their personnel while also providing an organizational and intellectual training ground for the future staff of the Royal Hungarian Army.

Key words:

Militia ; civilian police force ; university battalion ; railway battalion ; postal battalion

0493

VEDÓ Attila

(ORCID) 0000-0001-7382-5001

Budget and Management of the Royal Hungarian Gendarmerie 1881–1939

(145-166.p.)

DOI : 10.31627/RTFXXVIII(2018)56N145-166P

Directly under the supervision of the Hungarian government, the Royal Hungarian Gendarmerie was a militarily-organized corps entrusted with providing public safety in the Hungarian countryside. Its operating costs were covered by the budget of the Royal Hungarian Ministry of the Interior. State administration regulations applied to the organization as well. Independent and academically-trained (gendarmerie) economists were responsible for the budgetary tasks of the organization. At individual gendarmerie stations, which were the basic elements of the organizational structure, civilians were paid by the collective gendarmerie personnel to do various tasks (since gendarmerie personnel consisted entirely of military professionals). The two types of budgeting perfectly complemented each other.

Key words:

economists, ancillary branch, economics, central equipment and stock warehouse, controller

CITÁCIÓS INDEX
PUBLIKÁCIÓK ÉS KÉZIRATOK

A-Á

ABAY Kálmán: A közlekedésrendészeti szolgálatról. *Csendőrségi Lapok*, XXVII.évf. (1937) 15.sz. 490-496.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet.

Állami költségvetés a magyar korona országai részére az 1881-1909., ill. 1912-1914/15. évekre. Budapest, 1880-1914., Magyar Királyi Államnyomda.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 7.sz.jegyzet.

Az államrendőrség városítása előtt. Újabb visszafejlődést kíván a szanálás végrehajtása. (Szerkesztőségi közlemény.) *Békésmegyei Közlöny*, LI.évf. (1924) 142.sz. (VII. 6.) 1.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 146.sz.jegyzet.

ALEKSZEJENKO, Grigorij Davidovics — BABIDORICS, Mihail Ivanovics: *Fényjelek a hegyek között.* Budapest - Ungvár, 1985, Kossuth Könyvkiadó - Kárpáti Kiadó. 256 p. HU-ISBN 963 09 2698 9.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 18.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet + 41.sz.jegyzet ; 91.p. 56.sz.jegyzet + 62.sz.jegyzet + 65.sz.jegyzet + 70.sz.jegyzet + 72.sz.jegyzet + 73.sz.jegyzet + 74.sz.jegyzet + 80.sz.jegyzet + 81.sz.jegyzet + 82.sz.jegyzet + 84.sz.jegyzet ; 92.p. 116.sz.jegyzet + 122.sz.jegyzet + 123.sz.jegyzet + 124.sz.jegyzet + 135.sz.jegyzet + 136.sz.jegyzet.

ARANY János — MÁRTON Ferenc: Vasúti és közlekedési őrséink szolgálatáról. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 17.sz. 549-550.p. VI.rész.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet.

ARTNER Ramona — PARÁDI József — ZEIDLER Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség légi, vízi, vasúti és közúti szakszolgálati ágai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 23-40.p. A tanulmány korábbi változata 2013. február 15-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrségtörténeti Szakosztálya által szervezett közbiztonságtörténeti tudományos szimpozion-sorozatnak. „A XIX-XX. századi magyarországi csendőrségek” című XIII. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 17.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 179.sz.jegyzet + 189.sz.jegyzet.

B

BAKSA János — VÉCSEY Leó: 1873-1923. Az ötven éves budapesti m. kir. állami rendőrség története. 7-214.p. In BAKSA János et al. (szerk.): *Rendőrségi almanach 1923.* Budapest, 1922, Stephaneum Nyomda és Könyvkiadó. 544 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 38.p. 120.sz.jegyzet.

BALOGH László — BANKA Lajos — DEME Mihály et al. : *Büntetésvégrehajtási jog I-II.* Budapest, 1983, BM. Könyvkiadó. 649 p. HU-ISBN 963 03 1542 4.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 5.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet.

BARBARITS Lajos: *Nagykanizsa.* Budapest, 1929, A Magyar Városok Monográfiája Kiadóhivatala. 395+1p. /Magyar városok monográfiája, IV./

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 129.sz.jegyzet + 130.sz.jegyzet.

BEBESI Zoltán: A balatoni vízi csendőrség. *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2013) 39-40-41-42.sz. 193-197.p. HU-ISSN 1785-3257.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 179.sz.jegyzet.

BENCSIK Péter: Az útlevelügy jogi szabályozásának változásai és hatásuk a kishatárforgalomra 1903-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2000) 11.sz. 15-18.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 23-án, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Sza-bad mozgás a Kárpát-medencében*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 84.sz.jegyzet.

BENCSIK Péter: A határforgalom szabályozása hazánkban és a környező államokban (1903-1941). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 15-26.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. március 19-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A közbiztonság közös Kárpát-medencei örökségünk*” című XV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 90.sz.jegyzet.

BENCSIK Péter: A kisebb határszéli forgalom Magyarország és a szomszédos államok közt 1898-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII. évf. (2007) 16.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A rendvédelmi szakképzés története*” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 87.sz.jegyzet.

BENCSIK Péter: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVII. évf. (2009) 20. sz. 13-37. p. A tanulmány korábbi változata 2006. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre*” című XX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 86.sz.jegyzet.

BENE János: Nyíregyháza román megszállása 1918-1919-ben. 79-94.p. In NAGY Szabolcs (szerk.): *Vörös és fehér. A vörös és a fehér uralom hátszínháza 1919 vidéken*. Veszprém, 2013, Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára. 112+1p. HU-ISBN 978 963 72 2930 5.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 122.sz.jegyzet.

BERKÓ Iván et al. (szerk.): *A Magyar Királyi Honvédség története 1868-1918*. Budapest, 1928, Honvédelmi Sajtóvállalat. 601 p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 14.sz.jegyzet.

BERZEVICZY László – DIENES Andor (szerk.): *Tájékoztató a csendőrsők legénysége és szolgálati lovai után járó fontosabb illetményekről, valamint a csendőrsők fontosabb gazdaságkezelési tennivalóiról*. Budapest, 1941, Stadium. 147 p. /Csendőrségi Lapok Könyvtára, 8./

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 30.sz.jegyzet.

BODA József — PARÁDI József (szerk.): *1872 Felderítő-szolgálati utasítás. Anleitung zum Kundschaftsdienste*. Ford.: REGÉNYI Kund Miklós. (Magyar nyelvű fordítás 69-161.p. , német nyelven latin betűkkel 225-323.p. , német nyelvű gót betűkkel 325-417.p.) Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 441 p. HU-ISBN 978 963 89 8284 1. /A magyar rendvédelem-történet hagyatéka, 1./ HU-ISSN 2064-4728.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 30.sz.jegyzet.

BÓDINÉ Beliznai Kinga: „Többet ésszel, mint kézzel.” O’SVÁTH Pál a Sárret csendbiztos. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 55.sz. 15-30.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2018. február 16-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett magyar közbiztonság-történeti tudományos szimpozion-sorozatának a „100 éve alakult át a magyar rendvédelmi modell?” című XVIII. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 42.sz.jegyzet.

BONHARDT Attila: Egy rendvédelmi szervezet mögé rejtett honvédségi alakulat rövid története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V. évf. (1995) 6.sz. 12-16.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994. októberében, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 151.sz.jegyzet.

BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.* Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. I.köt. 1-299 p. II.köt. 300-600 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 77.sz.jegyzet + 79.sz.jegyzet + 85.sz.jegyzet + 86.sz.jegyzet + 89.sz.jegyzet + 89.sz.jegyzet + 91.sz.jegyzet + 92.sz.jegyzet ; 38.p. 134.sz.jegyzet + 137.sz.jegyzet ; 39.p. 184.sz.jegyzet + 186.sz.jegyzet.

BOTLIK József: *Közigazgatás és nemzetiségi politika Kárpátalján II. köt. A Magyarországhoz való visszatérés után 1939-1945.* Nyíregyháza, 2005, Nyíregyházi Főiskola. 445 p. HU-ISBN 963 93 8580 8. /Dimensiones Culturales et Urbanales Regni Hungariae, 9./ HU-ISSN 1588-8215.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 26.sz.jegyzet + 49.sz.jegyzet ; 91.p. 76.sz.jegyzet + 87.sz.jegyzet.

BOTOS János: *A Magyar Királyi Belügyminisztérium a dualizmus korszakában.* Budapest, 1994, BM. Kiadó. 91 p. HU-ISBN 963 8036 10 9. /Fejezetek a belügyminisztérium történetéből./

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 14.sz.jegyzet.

BÖLÖNY József: *Magyarország kormányai 1848-1975.* Budapest, 1978, Akadémia. 328 p. HU-ISBN 963 05 1755 8. /A Magyar Országos Levéltár Kiadványai, IV. – Levéltartan és történeti forrásdokumentumok, 2./ HU-ISSN 0441-4985.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 115.sz.jegyzet.

BÚR Márta: *A magyar határőrvidék felszámolása. A házközösség /zadruga/ válsága.* Kandidátusi disszertáció (MTA). Kézirat. Budapest, 1962. 292 p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 37.sz.jegyzet.

C-Cs

CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.* Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 186 p. HU-ISBN 963 90 7940 5. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 51.sz.jegyzet + 54.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 1.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet.

CSAPÓ Csaba: *Ráday Gedeon és a szegedi királyi biztosság. A betyárvilág felszámolása.* Pécs, 2007, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 204 p. HU-ISBN 978 963 94 9887 7. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 53.sz.jegyzet.

CSAPÓ Csaba: Az erdélyi és a horvát-szlavón csendőrség átvétele a magyar kormány felügyelete alá 1867-1876. *Had-történelmi Közlemények*, CIX.évf. (1994) 1.sz. 90-112.p. HU-ISSN 0017-6540.

PARÁDI József: A csendőrség magyarországi története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 60.sz.jegyzet.

CSERFAY Ferenc: A délvidéki partizánharcok tanulságai. 2. rész. *Csendőrségi Lapok*, XXXIII.évf. (1943) 24.sz. 738-741.p.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 22.sz.jegyzet.

CSONKARÉTI Károly — BENCZÜR László: *Haditengerészek és folyamőrök a Dunán. A Császári (és) Királyi Haditengerészet Dunaflojtillájától a Magyar Királyi Honvéd Folyamerőkéig 1870-1945.* Budapest, 1991, Zrínyi Kiadó. 291 p. HU-ISBN 963 32 7153 3.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 170.sz.jegyzet + 172.sz.jegyzet.

CSUKA László: Vízi őrséink szolgálatából. *Csendőrségi Lapok*, XXXIII.évf. (1943) 22.sz. 686-690.p. I.rész ; *Csendőrségi Lapok*, XXXIII.évf. (1943) 23.sz. 715-717.p. II.rész.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 179.sz.jegyzet.

D

DANIS György: *Gerjen.* s.l. 2001, Gerjen Község Önkormányzata. 174 p. HU-ISBN 963 00 8995 5.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 50.sz.jegyzet.

DEÁK Ágnes: Egy régi politikai rendszerváltás és az államrendőrség 1867. *Történelmi Szemle*, XLIX.évf. (2007) 3.sz. 351-372. p. HU-ISSN 0040-9634.

PARÁDI József: A csendőrség magyarországi története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 59.sz.jegyzet.

DEÁK József: A Magyar Királyi Belügyminisztérium a hátszág közbiztonságáért a Nagy Háború idején. *Társadalom és Honvédelem*, XIX.évf (2015) 4.sz. 79-84.p. HU-ISSN 1417-7293.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 8.sz.jegyzet.

DEÁK József: Military industry and readjustment in the Hungarian hinterland in the First World War. [Hadiipar és rendteremtés a magyar hátszágban az első világháború idején] *Central European Papers*, II.évf. (2014) 2.sz. 23-35.p. CZ-ISSN 2336-369X.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 14.sz.jegyzet.

DETRE TÓTH László: *Kilián György.* Budapest, 1978, Zrínyi Katonai Kiadó. 74 p. HU-ISBN 963 32 6990 3.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 11.sz.jegyzet.

DÉKÁN István: *Hazatérés. Egy magyar partizanparancsnok visszaemlékezései 1942-1944.* Budapest, 1960, Zrínyi Katonai Könyvkiadó. 191 p.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 58.sz.jegyzet ; 92.p. 120.sz.jegyzet.

DÉKÁN István — D. KARDOS Éva: *Utak és ösvények.* Budapest, 1975, Magvető Kiadó. 491 p. HU-ISBN 963 27 0012 0.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 92.p. 108.sz.jegyzet + 121.sz.jegyzet + 133.sz.jegyzet + 141.sz.jegyzet.

DIENES Andor: *Gazdászati tájékoztató. Csendőrőrsök részére. Kizárólag az őrsparancsnok iskola hallgatói számára.* Szombathely, 1938, Martineum könyvnyomda. 89 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 29.sz.jegyzet.

DORNING Henrik: A vidéki rendőrség államosítása. 215-252.p. In BAKSA János (szerk.): *Rendőrségi almanach 1923.* Budapest, 1922, Stephaneum Nyomda és Könyvkiadó. 544 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 106.sz.jegyzet.

E-É

ENDRÓDY Géza: *Magyarország rendőrsége az államosítás előtt.* Gyula, 1898, Dobay J. Nyomda. 220 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 51.sz.jegyzet + 60.sz.jegyzet.

ÉLTHERS Gyula: A vízi közlekedés új rendszabályai. *Csendőrségi Lapok*, XVII.évf. (1927) 22-24.sz. 707-710.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 179.sz.jegyzet.

ÉLTHERS Gyula: A közlekedés új rendje. *Csendőrségi Lapok*, XX.évf. (1930) 2.sz. 44-47.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet.

ERDŐS László: *Propaganda, kémkedés, háborús szabotázs.* Budapest, 1932, s.n.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 32.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: Szerb impérium Baranyában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVI.évf. (2009) 19.sz. 18-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005 október 6-án, Budapesten hangzott el Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában*” című XIX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 123.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: *Pécs város rendőrsége. Az önkormányzati rendőrségek története.* Pécs, 2003, Teromo Bt. 283 p. HU-ISBN 963 21 2139 2.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 75.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A községi rendőrségek a vidék rendvédelmében. *Belügyi Szemle*, LXI.évf. (2013) 9.sz. 75-113.p. HU-ISSN 1789-4689.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 8.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A rendvédelem jogi szabályozása a dualizmusban. 73-105.p. In BODA József — PARÁDI József et al. (szerk.): *Tanulmányok a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelem-történetéből.* Budapest, 2015, A Nemzeti Közszoigálati Egyetem — Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 244 p. HU-ISBN 978 615 55 2746 3.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 4.sz.jegyzet + 9.sz.jegyzet.

EXNER Kornél: *Pénzügyigazgatás 1901-1910.* Budapest, 1911, Országos Központi Községi Nyomda.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 48.sz.jegyzet.

F

FARKAS István: Vasúti és közlekedési őrsaink szolgálatáról. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 8.sz. 250-253.p. I.rész.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet.

FERENCZY Márton: Csendőrök, honvédek harca szovjet ejtőernyős csoportokkal Magyarországon. 111-121.p. In KÖVENDY Károly et al. (szerk.): *A Magyar Királyi Csendőrség a törvény és a rend szolgálatában 1881-1945. A csendőr békében, háborúban és emigrációban.* Toronto, 1973, Sovereign Press. 430 p. ISBN —

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 92.p. 107.sz.jegyzet + 117.sz.jegyzet + 118.sz.jegyzet.

FINKEY Ferencz: *A fiatalok büntetőjoga Észak-Amerikában.* Budapest, 1913, Atheneum. 279 p.

LÓRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 59.p. 29.sz.jegyzet.

FINKEY Ferencz: *A magyar büntetőjog tankönyve.* Budapest, 1919³, Grill Károly Kiadó. 869 p.

LÓRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 59.p. 6.sz.jegyzet.

LÓRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 11.sz.jegyzet.

FINKEY Ferencz: *A patronage a háború alatt és a háború után.* Pécs, 1915, Wessely és Horváth Könyvkiadó. 15 p.

LÓRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 11.sz.jegyzet.

FINKEY Ferencz: *Büntetőtani problémák.* Budapest, 1933, Magyar Tudományos Akadémia. 312 p. /A Magyar Tudományos Akadémia Jogtudományi Bizottságának kiadványsorozata, 4./

LÓRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 11.sz.jegyzet.

FODOR Sándor: A vízi csendőrségről. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 14.sz. 442-445.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 179.sz.jegyzet.

FORRÓ János: A polgári magyar állam központosított közbiztonsági őrtestületének közrendvédelmi szolgálata. 89-98.p. In PARÁDI József et al. (szerk.): *Magyar csendőrség-történeti tanulmányok.* Budapest, 2015, Magyar Királyi Csendőr Bajtársi Közösség – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 401 p. HU-ISBN 978 963 89 8280 9. /Magyar rendvédelem-történeti tanulmányok, 1/ HU-ISSN 2415-9875.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 22.sz.jegyzet.

FÖLDES Pál: *Két ugrás az ismeretlenbe.* Budapest, 1975, Zrínyi Katonai Kiadó - Kossuth Kiadó. 268 p. HU-ISBN 963 32 6614 9.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 28.sz.jegyzet + 45.sz.jegyzet ; 91.p. 94.sz.jegyzet + 100.sz.jegyzet ; 92.p. 102.sz.jegyzet + 105.sz.jegyzet + 109.sz.jegyzet + 109.sz.jegyzet + 117.sz.jegyzet + 141.sz.jegyzet.

G-Gy

GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918.* Budapest, 1985, Kossuth. 387 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 5.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 8.sz.jegyzet + 9.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet.

Gazdászkezelési utasítás a m. kir. csendőr gazdaszat-közigazgatási hivatalok és a központi gazdasági hivatal számára. Budapest, 1943, Ladányi Antal Könyvnyomdája. 242 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 28.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet.

GAZSI József: Ejtőernyős partizánvékenység és elhárítás Magyarországon 1941-ben. *Hadtörténelmi Közlemények*, LXXXIX.évf. (1976) 3.sz. 494-526.p. HU-ISSN 0017-6540.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 2.sz.jegyzet ; 91.p. 71.sz.jegyzet.

GÁSPÁR László — PARÁDI József: A magyar határőrizeti szervek feladatai, a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912-1914. *ZMKA Akadémiai Közlemények*, XXII.évf. (1987) 134.sz. 131-151.p. HU-ISSN 1218-5507.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 20.sz.jegyzet.

GEGUS Dániel — SZÉKELY Vladimír (szerk.): *A Közbiztonság almanachja 1910. évre.* Budapest, 1909, Légrády testvérek könyvnyomdája. 614 + 10p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 97.sz.jegyzet + 98.sz.jegyzet.

GIBÁS Andor: Szemelvények a magyar ejtőernyőzés történetéből (1945-ig). 7-15.p. In ZÖRGŐ Tibor (szerk.): *A Repülés-történeti Társaság 2001. évi évkönyve.* Budapest, 2001, Magyar Repüléstörténeti Társaság. 269 p. HU-ISSN 1416-5287.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 92.p. 107.sz.jegyzet + 133.sz.jegyzet.

GODÓ Ágnes: *Magyar - Lengyel kapcsolatok a második világháborúban.* Budapest, 1976, Zrínyi katonai Kiadó - Kossuth Könyvkiadó. 447 p. HU-ISBN 963 32 6625 4.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 11.sz.jegyzet.

GYERZSALUK, Nyikolaj: Adalékok a magyar partizánok kiképzéséhez nyújtott szovjet segítség történetéhez. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXIII.évf. (1976) 4.sz. 710-722.p. HU-ISSN 0017-6540.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 40.sz.jegyzet ; 91.p. 76.sz.jegyzet + 90.sz.jegyzet.

H

HALÁSZ Ferenc: *Mit tudunk Dunaszekcsőről az őskortól napjainkig.* Dunaszekcső, 2000, Dunaszekcső Emlékeiért és Jövőjéért Alapítvány. 266 p. HU-ISBN 963 03 9783 8.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 52.sz.jegyzet.

HARSÁNYI János — GAZSI József (szerk.): *Magyar szabadságharcosok a fasizmus ellen. Dokumentumok a magyar antifasiszta ellenállási mozgalom történetéből 1941-1942.* Budapest, 1969², Zrínyi Katonai Kiadó. 906 p. HU-ISBN —

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 46.sz.jegyzet + 47.sz.jegyzet + 49.sz.jegyzet ; 91.p. 98.sz.jegyzet ; 92.p. 110.sz.jegyzet + 121.sz.jegyzet + 126.sz.jegyzet + 130.sz.jegyzet + 134.sz.jegyzet + 140.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: A Magyar Királyi Csendőrség harc- és gépjárművei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 89-100.p HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2012. február 15-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett magyar közbiztonság-történeti tudományos szimpozion-sorozatnak a „A XIX-XX. századi európai és magyarországi csendőrségek.” című XIII. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 17.sz.jegyzet.

HIDAS Gábor et al. (szerk.): *Történelmi világtalasz.* Budapest, 1998, Cartographia Kft. 237 p. HU-ISBN 963 35 2519 5 CM.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 35.sz.jegyzet.

Honi légvédelmi szolgálat. Ellenséges ejtőernyős és partizán elhárítás. Kényszerleszálló ellenséges repülő hajózó személyzet elfogása. Budapest, 1944, HM. 39 p.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 46.sz.jegyzet.

HUSZÁR Pál — VILSINSZKY Károly: *A pénzügyigazgatás kézikönyve.* Budapest, 1908, Athéneum. 41.p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 45.sz.jegyzet.

I-Í

Illetményszabályok. Budapest, 1941., Stephaneum, 38.p. /Próbacsendőrök tankönyve, 4./

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 19.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet.

J

Jelentés a budapesti államrendőrség 1918-1920. évi működéséről. Budapest, 1921, Radó Izidor Nyomdai Műintézete. 408 p. ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 183.sz.jegyzet.

K

KAISER Ferenc: A csendőr őrs mindennapi élete. 115-136.p. In PARÁDI József et al. (szerk.): *Magyar csendőrség-történeti tanulmányok.* Budapest, 2015, Magyar Királyi Csendőr Bajtársi Közösség – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 401 p. HU-ISBN 978 963 89 8280 9. /Magyar rendvédelem-történeti tanulmányok, 1./ HU-ISSN 2415-9875.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 21.sz.jegyzet.

KAISER Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között.* Pécs, 2002, Pro Pannónia Kiadó Alapítvány. 175 p. HU-ISBN 963 90 7982 0. /Pannónia Könyvek/ HU-ISSN 0237-4277.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 1.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet.

KESERŰ István — PARÁDI József: *A magyar határőrzet története, hagyományai.* Budapest, 1990, Határőrség. 76 p. HU-ISBN —

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 82.sz.jegyzet.

Ludwig Andreas von KHEVENHÜLLER-FRANKENBURG: *Exercitium zu Pferd und zu Fuß, sowohl über ein ganzes Regiment, als auch über eine Compagnie oder kleinen Trouppe ins besondere.* [Hadi exercitium, vagyis Gyalog regementek Gyakorlási, Mell Kewenhiller Főgenerális alkotmányából Magyar-Tiszt-Uramiék kedvéért.] Nyelvünkre fordítottat: Úgy német Mathematica Observatiokkal megvilágosítottat nemes-Hazájának javát Kivánó Kováts János Mathematicus által Posonban 1746. Pozsony, 1746, s.n.104 p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 29.sz.jegyzet.

A kir. törvényszékek és járásbíróóságok előtt jogerősen befejezett büntetőügyekben az 1908. évi XXXVI. t-cz. intézkedéseinek figyelembe vételével elítélt 12-18 éves fiatalokú bűnözőkre vonatkozó fontosabb adatok kor és nem szerint 1910-1913-ig. 325-332.p. In Magyar Központi Statisztikai Hivatal (szerk.): *A Magyar Birodalom büntügyi statisztikája az 1909-1913. évektől.* Budapest, 1919, Magyar Központi Statisztikai Hivatal. 244 p. /Magyar Statisztikai Közlemények, 59./

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 87.sz.jegyzet.

KIS András: Magyar partizánok a Szovjetunióból. 140-161.p. In M. KISS Sándor (szerk.): *Magyarország 1944. Fejezetek az ellenállás történetéből.* Budapest, 1994, Nemzeti Tankönyvkiadó. 330 p. HU-ISBN 963 18 5489 2.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 44.sz.jegyzet ; 92.p. 102.sz.jegyzet + 121.sz.jegyzet.

KIS András: Magyarokra nem lövünk! Egy ejtőernyős partizáncsoport története. 1. rész. *Hitel*, IX.évf. (1996) 1.sz. 72-80.p. HU-ISSN 0238-9908.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 92.p. 120.sz.jegyzet.

KNÉZY Lehel: *Baja a forradalom és a megszállás alatt 1918-1921.* Baja, 1940, Bajai Corvin Nyomda és Újsággiaó Üzem. 214+2p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 125.sz.jegyzet.

KONTRA Kálmán: A közlekedési csendőrségről. *Csendőrségi Lapok*, XXX.évf. (1940) 13.sz. 426-433.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet.

KONTRA Kálmán: A közlekedési csendőrség két utolsó esztendeje. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 6.sz. 170-173.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet.

KOPASZ Gábor: A városi rendőrség államosítása és a törvényhatósági jogú városok első fokú közigazgatási hatósága. 335-376.p. In SZITA László et al. (szerk.): *Baranyai helytörténetírás. A Baranya Megyei Levéltár évkönyve, 1972.* Pécs, 1973, Baranya Megyei Levéltár. 483+2p. HU-ISSN 0525-566X.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 128.sz.jegyzet.

KOSZTYÓ Gyula: Kommunista ejtőernyős partizán-bevetések Kárpátalján (1942–1944). *Együtt*, XV.évf. (2013) 6.sz. 74-84.p. HU-ISSN —

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 2.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet ; 91.p. 76.sz.jegyzet + 87.sz.jegyzet.

KOSZTYÓ Gyula: Az Uszta-Priscsepa partizánosztagok tevékenysége Kárpátalján (1944. augusztus 8. - október 26.). 127-152.p. In DUPKA György — ZUBÁNIC László (szerk.): *A Kárpát-medencéből elhurcolt magyar és német rabok nyomában Orosz földön és a Kaukázus országaiban.* Ungvár - Budapest, 2017, Intermix Kiadó. 244 p. HU-ISBN 978 963 98 1488 2. /Kárpátaljai Magyar Könyvek, 256./ HU-ISSN 1022-0283.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 99.sz.jegyzet + 92.p. 130.sz.jegyzet.

KOVÁCS Zoltán András: *A Szálasi-kormány belügyminisztériuma. Rendvédelem, állambiztonság, közigazgatás a nyilas korszakban.* Máriabesenyő - Gödöllő, 2009, Attraktor. 370 p. HU-ISBN 978 963 98 5733 9.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 167.sz.jegyzet.

KOVÁCS Zoltán András: *A Szálasi-kormány belügyminisztériuma. Rendvédelem, állambiztonság a nyilas korszakban.* Ph.D. disszertáció (PTE-BTK). Kézirat. Pécs, 2008. 306 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 167.sz.jegyzet.

KÖVENDY Károly: Csendőrök és partizánok harca a Kárpátokban. In KÖVENDY Károly (szerk.): *A Magyar Királyi Csendőrség a törvény és rend szolgálatában 1881-1945.* 143-145.p. (Összeállítás az MKCsBK lapjában, a *Bajtársi Levélben* megjelent cikkekből). Torontó, 1973, Sovereign. 431 p. CA-ISBN —

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 92.p. 139.sz.jegyzet + 143.sz.jegyzet + 145.sz.jegyzet.

KÖVENDY Károly: *Csendőrök a Kárpátokon. Egy csendőrtiszt naplója Magyarország történelmének legnehezebb és legszomorúbb idejéből.* Kézirat másolata a szerző magángyűjteményében.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 5.sz.jegyzet ; 91.p. 83.sz.jegyzet + 92.sz.jegyzet.

KROÓ László: *A Kárpátok alatt.* Budapest, 1988, Kossuth Könyvkiadó. 232 p. HU-ISBN 963 09 3163 X.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 68.sz.jegyzet.

KULCSÁR Lajos: A közúti közlekedés ellenőrzése. *Csendőrségi Lapok*, XXVI.évf. (1936) 16.sz. 496-498.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet.

KUN Béla — LÁDAY István: *La lutte contre la criminalité des mineurs en Hongrie.* [Fiatalkorúak kriminalitása ellen való küzdelem Magyarországon.] Budapest, 1905, Magyar Királyi Igazságügyi Minisztérium. 400 p.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 59.p. 9.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet.

KÜRTI Gergely: Vasúti és közlekedési őrsaink szolgálatáról. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 14.sz. 456-459.p. V.rész.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet.

L-Ly

LÁBADY Kálmán (szerk.): *Magyar királyi csendőrségi felszerelési anyagraktár: Ajánlati, szállítási és szerződési feltételek füzet a magyar királyi csendőrség számára szükséges ipari, felszerelési és fegyverzeti cikkek szállítására vonatkozólag.* Budapest, 1930, M. kir. állami nyomda. 36 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 31.sz.jegyzet.

LEINER Gyula: Békés megye gazdasági-társadalmi képe a felszabadulás előtt. 13-52.p. In DÉR László — SZABÓ Ferenc et al. (szerk.): *Békés megye 1944-1945-ben. A felszabadulás és a népi demokratikus forradalom első esztendeje a Viharsarokban.* Békéscsaba, 1975, Békés Megyei Tanács VB. 482 p. HU-ISBN 963 00 0010 5.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 92.p. 75.sz.jegyzet.

LESENYI Ferenc: *A magyar erdőgazdaság története és mai helyzete.* Budapest, 1936, Pátria. 70 p. HU-ISBN —

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 74.sz.jegyzet.

M

A magyar állam költségvetése az 1921/22. számadási évről. Budapest, 1921, Belügyminisztérium. 1398 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 153.sz.jegyzet.

A Magyar Királyi Csendőrség elhelyezése. 119-264.p. In BENEDEK Mihály (szerk.): *A Magyar Királyi Csendőrség Zsebkönyve.* Budapest, 1944, Csendőrségi Lapok. 455 p.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 26.sz.jegyzet ; 91.p. 86.sz.jegyzet.

A magyar királyi országos javítóintézetek ismertetése. Budapest, 1899, Magyar Királyi Igazságügyminisztérium. 165 p.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 59.p. 19.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet.

Magyarország tiszti cím- és névtára, XXIII. évf. Budapest, 1904, Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal. 587 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 9.sz.jegyzet.

Magyarország tiszti cím- és névtára, XXIV. évf. Budapest, 1905, Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal. 617 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 9.sz.jegyzet.

Magyar Statisztikai Évkönyv. VI.évf. (1898) Budapest, Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal. 676 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 46.sz.jegyzet.

MARTIN Kornél: Nagy Árpád M. Kir. ejtőernyős főhadnagy háborús jegyzetei. *Hadtörténelmi Közlemények*, CXII.évf. (1999) 1.sz. 1-42.p. HU-ISSN 0017-6540

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 60.sz.jegyzet.

MÁRFFY Ede (szerk.): *A magyar határvámigazgatás és vámkezelés szabályai gyakorlati használatra.* Budapest, 1907, MÁRFFY Ede. 169 p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 43.sz.jegyzet.

MEZEY Barna: A kivételes hatalom. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 4-6.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 19.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 68.sz.jegyzet.

MEZEY Barna: Rendvédelmi jog a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V.évf. (1995) 6. sz. 61-63. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994. októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 69.sz.jegyzet.

MEZEY Barna: Az első világháború jogi törvényhozói előkészítése: A kivételes hatalomról szóló 1912. évi 63. törvény-cikk. 11-18.p. In ÁDÁM János — SEGES Vladimir — PALLAI László et al. (szerk.): *Első világháború a Kárpátokban. [Prvá svetová vojna v karpatoch. Перва світова війна в карпатах.]* Eperjes, 2016, Eperjesi Egyetem. 336 p. SK-ISBN 978 805 55 1717 9.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 68.sz.jegyzet.

MEZEY Barna: Új határok között. Bv. a két világháború közötti Magyarországon. *Börtönügyi Szemle*, XIV.évf. (1995) 3.sz. 95-102.p. HU-ISSN 1417-4758.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 1.sz.jegyzet + 2.sz.jegyzet.

MOLNÁR István: *Fegyver ropog a Buzsorán.* Budapest, 1956, Szikra. 155 p.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 96.sz.jegyzet ; 92.p. 133.sz.jegyzet.

N-Ny

NAGY Szabolcs: Egy székely város közállapotai az első világháború végén. 349-354.p. In KINDA István (szerk.): *Acta Siculica 2011. A Székely Nemzeti Múzeum Évkönyve.* Sepsiszentgyörgy, 2011, Székely Nemzeti Múzeum. 741 p. RO-ISSN 1843-8385.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 70.sz.jegyzet.

Nádossy nélkül tegnap délelőtt kezdték meg értekezletüket a kerületi rendőrfőkapitányok. Fontos kérdések felett dönt a többnapos értekezlet. (Szerkesztőségi közlemény.) *Nyírvidék*, XLVII.évf. (1926) 24.sz. (I.30.) 2.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 147.sz.jegyzet.

NEMES Bálint: Örfszónő kerestetik. *Csendőrségi Lapok*, XXXI.évf. (1941) 7.sz. 226-227.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 22.sz.jegyzet.

NÉMETHY Ferenc: NÉMETHY Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség szervezete, szolgálata és viszonya a közigazgatási hatóságokhoz.* I. köt. *A Magyar Királyi Csendőrség hatásköre, jogai, szolgálati teendői és eljárása.* II.köt. *A Magyar Királyi Csendőrség viszonya a közigazgatási hatóságokhoz.* III.köt. Budapest, 1900, Országos Központi Községi Nyomda Részvénytársaság. I.köt. 72 p. ; II.köt. 1-104 p. III.köt. 105-162 p. /Közigazgatási Könyvtár./

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 13.sz.jegyzet.

O-Ö

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63.p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 40.sz.jegyzet.

O'SVÁTH Pál: *Zsandár kell-e vagy Pandúr? Véleménynyilvánítás az iránt, hogy a magyar rendőrség miként szerveztesék?* Nagyvárad, 1870, Tichy Ákos könyvnyomda. 148 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 43.sz.jegyzet.

O'SVÁTH: *Közbiztonságunk multja és pandur korom emlékei. (A régi magyar élet feltüntetésével.)* Budapest, 1905, Fritz Ármin Könyvnyomdája. 155 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 42.sz.jegyzet.

ÖLVEDI Ignác: Emlékek és adalékok néphadseregünk születéséhez. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXVII. évf. (1980) 3. sz. 464-490.p. HU-ISSN 0017-6540.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 92.p. 115.sz.jegyzet + 145.sz.jegyzet.

ÖRY Károly: A Maréchaussée-től a Gendarmerie Nationale-ig. A Francia Csendőrség történeti előzményei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 75-77.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtisztület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 55.sz.jegyzet.

P

PALLO József: Gyógyító jellegű büntetőjogi kényszerintézkedések végrehajtásának jellegzetességei. *Börtönügyi Szemle*, XXV.évf. (2006) 3.sz. 25-34.p. HU-ISSN 1417-4758.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 9.sz.jegyzet.

PALLOS Lajos – TORBÁGYI Melinda – TÓTH Csaba: *A magyar pénz története a kezdetektől napjainkig.* Budapest, 2012., Kossuth Kiadó - Magyar Nemzeti Múzeum. 176 p. HU-ISBN 978 963 09 7235 2.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 5.sz.jegyzet.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18.sz. 64-87.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században.*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 79.sz.jegyzet + 80.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 18.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* Budapest, 1984, Határórség. 91 p. HU-ISBN —

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 33.sz.jegyzet ; 118.p. 97.sz.jegyzet + 102.sz.jegyzet + 103.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985. 162 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 106.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A dualista Magyarország belügyi szervei. *Belügyi Szemle*, XXXIV.évf. (1986) 4.sz. 45–50.p. HU-ISSN 0133-6738.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 81.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Had-történelmi Közlemények*, CI.évf. (1986) 3.sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 69.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Had-történelmi Közlemények*, CI.évf. (1986) 3.sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 101.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.* Budapest, 1987, Határórség. 123 p. HU-ISBN —

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 44.sz.jegyzet ; 118.p. 92.sz.jegyzet + 93.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 13-17.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*Háború, forradalom, trianon*” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 21.sz.jegyzet ; 118.p. 104.sz.jegyzet + 105.sz.jegyzet + 106 .sz.jegyzet + 107.sz.jegyzet + 108.sz.jegyzet + 109.sz.jegyzet + 111.sz.jegyzet + 112.sz.jegyzet + 113.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határórségi Tudományos Közlemények*, IV.évf. (1994) 1.sz. 4-23.p. HU-ISSN —

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 34.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 78-83.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak. „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 61.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 42-53.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*Szabad mozgás a Kárpát-medencében*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 88.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A rendvédelem a közigazgatás és a véderő kapcsolata a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 12. sz. 79-87.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. október 06-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „A közbiztonság, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában.” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 65.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 67.sz.jegyzet ; 118.p. 68.sz.jegyzet + 72.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 21-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992 szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A dualista Magyarország rendvédelme” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 95.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 76 2330 2. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 1./ HU-ISSN —

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 41.sz.jegyzet + 42.sz.jegyzet ; 118.p. 91.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. vh-ig. 74-109.p. In BODA József (szerk.): *A magyar polgári rendvédelem a XIX-XX. században. A magyar büntetés-végrehajtás, csendőrség, határőrség, koronaőrőség, rendőrség, vám- és pénzügyőrség.* Budapest, 2004, Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központ – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány. 215 p. A tanulmány korábbi változata 2003. nyarán Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány által szervezett magyar rendvédelem-történeti témájú nyári szabadegyetemen. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. HU-ISBN 963 21 4995 5.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 70.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 14.sz. 91-94.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata — német nyelven — 2002 februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat „A csendőrség Magyarországon” című II. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 98.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 90-93.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A rendvédelmi szakképzés története” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 62.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 139-159.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. áprilisában Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Rendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett Szemere Beszélgetések szimpózium-sorozat rendezvényén a Rendőrség Tudományos Tanácsának közreműködésével. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 71.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 89.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 17.sz. 57-64.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*A rendvédelem humán viszonyai*” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 22.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 36.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 100-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 94.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI. évf. (2011) 24. sz. 80-90.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3.-án, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 2.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 2.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet + 35.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 13.sz.jegyzet.

PARÁDI József et. al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1996², Osiris. 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 66.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 98-147.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre*” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 94.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 105.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 84-96.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. februárjában Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat első szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 66.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 97-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19-én, Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A közbiztonság közös európai örökségünk*” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 3.sz.jegyzet ; 37.p. 66.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 105-113.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19-én, Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A közbiztonság közös európai örökségünk*” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 3.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. *Határrendészeti Tanulmányok*, III.évf. (2006) 1.sz. 5-46.p. HU-ISSN 1786-2345. A tanulmány korábbi változata 2006. január 17-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Határőrség Országos Parancsnoksága közös szervezésében megvalósított konferencián. „*Az ezeréves magyar rendvédelem*” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 101.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 105.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 139-159.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. áprilisában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Rendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett Szemere Beszélgetések szimpózium-sorozat rendezvényén a Rendőrség Tudományos Tanácsának közreműködésével. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 101.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13.-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 102.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18.sz. 98-112.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században.*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 66.sz.jegyzet.

PARÁDI József A dualizmus kori magyar rendvédelem. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2010) 21.sz. 66-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 66.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyság határrendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2010) 21.sz. 101-116.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A magyar rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 103.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22.sz. 60-76.p. HU-ISSN 1216-6744. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 94.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Kontinuitás és újrakezdés a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XX. évf. (2011) 23. sz. 99-110. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. október 9.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek.*” című XXIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 107.p. 19.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 96.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Rendvédelem, karhatalom 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XX.évf. (2010) 23.sz. 111-123.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. október 09.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek.*” című XXIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 61.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar állam rendőrségei 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XX.évf. (2011) 23.sz. 124-143.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. október 9.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek.*” című XXIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 108.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csenedőrség. *Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 4.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar állami rendőrség fejlődéstörténeti tapasztalatai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 25.sz.85-103.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2010. december 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A közbiztonság közös Kárpát-medencei örökségünk” című XXV. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 108.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem 1867-1914. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXII.évf. (2012) 25.sz. 79-83.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2010. december 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A közbiztonság közös Kárpát-medencei örökségünk” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 66.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011.november 11.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 66.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 109.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 121-146.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2014. február 21-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos szimpozion-sorozatnak „A kivételes hatalom és a közbiztonság” című XIV. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 66.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A dualizmus kori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 71-80.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 21.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 109.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774. 139.p. 8.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 1.sz.jegyzet ; 39.p. 165.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 99.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 61.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem 1867-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVII.évf. (2017) 53.sz. 33-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774. 139.p. 8.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 94.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelme 1867-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 55.sz. 67-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 96.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelme. 21-69.p. In PARÁDI József — VEDÓ Attila: *A polgári magyar állam karhatalmi tevékenységének szabályozása*. Budapest, 2018, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 336 p. HU-ISBN 978 615 80 3092 2. /A magyar rendvédelem-történet forrásai, 1./ HU-ISSN 2560-0532.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 61.sz.jegyzet.

PARÁDI József — SUBA János — VEDÓ Attila: *A magyar-román határ és őrzése 1881-1918*. Budapest, 2011, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 138 p. HU-ISBN 978 963 08 1708 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 1./ HU-ISSN 2062-8447.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 2.sz.jegyzet.

PATAKI István: *Az ellenforradalom hadserege 1919-1921. A hadsereg szerepe az ellenforradalmi rendszer kialakításában és megszilárdításában Magyarországon 1919. augusztus – 1921. július*. Budapest, 1973, Zrínyi. 298 p. HU-ISBN —

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774. 139.p. 1.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet.

PÁL László: *Nevelés a büntetés-végrehajtásban. Kriminálpedagógiai tanulmány*. Budapest, 1976, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 522 p. HU-ISBN 963 22 0389 5.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 59.p. 30.sz.jegyzet.

PEBALL Kurt — ROTHENBERG Günther: „Der Fall »U«” Die geplante Besetzung Ungarns durch die k.u.k. Armee im Herbst 1905. [Az, »U« ügy, Magyarország megszállásának terve a Császári és Királyi Hadsereg által 1905.]. 85-125.p. In Bécsi Hadsereg múzeum (szerk.): *Schriften des Heeresgeschichtlichen Museums (Militärwissenschaftliches Institut) in Wien - 4 - Aus drei Jahrhunderten Beiträge zur österreichischen Heeres- und Kriegsgeschichte von 1645 – 1938*. [A Bécsi Hadsereg múzeum Kézirattára. (Hadtudományi Intézet.) Bécsben. Az osztrák hadsereg és hadtörténelem három évszázada 1645-1938.] Bécs, 1969, A Bécsi Hadsereg múzeum. AT-ISBN —

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 36.sz.jegyzet.

PILCH Jenő: *A hírszerzés és kémkedés története*. Budapest, 1936, Franklin. I.köt. 366 p. , II.köt. 402 p. , III.köt.386 p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 26.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet ; 118.p. 95.sz.jegyzet + 96.sz.jegyzet.

PONGÓ Bertalan: *Az őskortól, az Árpád-kori Gáborostól az újratelepített Gáborosig*. Gáboros, 2002, Gáboros Nagyközség Polgármesteri Hivatala. 110 p. HU-ISBN 963 204 293 X. /Gáborosi füzetek, 3./ HU-ISSN 1586-5029.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 48.sz.jegyzet.

PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1919*. Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 58.sz.jegyzet.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 25.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 41.sz.jegyzet.

PUSKAS, Andrej Ivanovics: *Vengrija v gody vtoroj mirovoj vojny.* [Magyarország a II. világháború idején.] Moszkva, 1966, Nauka. 524 p. RU-ISBN —

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 2.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet ; 91.p. 70.sz.jegyzet.

PUSZTAI János: *Szentes és a repülés.* Szentes, 2008, Szentes Város Önkormányzata. 397 p. HU-ISBN: 978 963 87 2588 2.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 75.sz.jegyzet

R

RANSCHBURG Pál: *A gyermeki elme fejlődése és működése, különös tekintettel a lelki rendellenességekre, ezek elhárítására és orvoslására, pedagógusok, orvosok, jogászok és a művelt közönség számára, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium megbízásából.* Budapest, 1905, Athenaeum. 163 p.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 59.p. 10.sz.jegyzet.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi jogosultságai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V.évf. (1995) 6.sz. 81-88.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994. októberében Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 17.sz.jegyzet.

REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története.* Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 093 42 1401 8.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 2.sz.jegyzet.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 13.sz.jegyzet ; 92.p. 105.sz.jegyzet + 143.sz.jegyzet.

RESZEGI Zsolt: *Légi huszárok. Az ejtőernyős csapatnem kialakulása és harcai 1938 és 1945 között.* Budapest - Pápa, 2013, Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum – Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára. 313 p. HU-ISBN 987 963 72 2935 0. /A Pápai Levéltár kiadványai, III./ HU-ISSN 2062-7076.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 54.sz.jegyzet.

RUSZOLY József: *Szeged szabad királyi város törvényhatósága 1872-1944.* Szeged, 2004, Csongrád Megyei Levéltár. 336 p. HU-ISBN 963 72 3763 1.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 72.sz.jegyzet.

S-Sz

SALAMON Iván: Egyenruha, kényelem, demokrácia és gazdasági kihatásai 1868-1993. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VIII. évf. (1998) 9.sz. 86-89.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1997. szeptember 22-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak. „Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században” című IX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 46.sz.jegyzet.

SALAMON Iván: A pénzügyőri egyenruha történetéből 1868-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 170-183.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A dualista Magyarország rendvédelme” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 39.sz.jegyzet.

SELÉNYI Antal: *Rendőrségi zsebkönyv az 1904. évre.* Pécs, 1904. SELÉNYI Antal. 212 + 2 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 51.sz.jegyzet + 112.sz.jegyzet.

SUBA János: Katonai rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18.sz. 141-153.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 74.sz.jegyzet.

SUBA János: Magyarország területi integritásának helyreállítása 1919-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVI.évf. (2009) 19.sz. 105-113.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. október 07-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában” című XIX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774. 139.p. 3.sz.jegyzet.

SUBA János: Karhatalom szervezése a Magyar Királyi Honvédségben 1918-ban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 25.sz. 129-136.p. HU-ISSN 1216-6774.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774. 139.p. 10.sz.jegyzet.

SUBA János: „Csendőralakulások” a Magyar Nemzeti Hadseregben, majd a Magyar Királyi Nemzeti Hadseregben 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 169-178.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 171.p. 2.sz.jegyzet.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774. 139.p. 11.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet.

SZABÓ András: *A fiatalkorúak és a büntetőjog.* Budapest, 1961, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 347 p. /Állam- és Jogtudományi Intézet Tudományos Könyvtára, 17./

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 59.p. 2.sz.jegyzet.

SZABÓ János: Partizánharc hegységben. *Magyar Katonai Szemle*, XIV.évf. (1944) 7.sz. 46-52.p.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 36.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet + 51.sz.jegyzet.

SZABÓ Károly: A tűzrendészetre vonatkozó fontosabb jogszabályok és rendelkezések 1948-ig. 147-159.p. In RÉTI Rezső (szerk.): *Tűzoltó Múzeum évkönyve IV.* Budapest, 2003, Tűzoltó Múzeum. 180 p. HU-ISSN 0237-210X.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 28.sz.jegyzet.

SZABÓ Lajos: Vasúti és közlekedési őrséink szolgálatáról. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 9.sz. 282-284.p. II.rész.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet.

SZAKÁLY Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség az első központosított magyar közbiztonsági őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 51-58.p. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által rendezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A dualista Magyarország rendvédelme.” Című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 52.sz.jegyzet.

SZAKÁLY Sándor: *A magyar katonai felső vezetés 1938-1945.* Budapest, 2001, Ister. 409 p. HU-ISBN 963 92 4337 X.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 164.sz.jegyzet + 166.sz.jegyzet.

SZAKÁLY Sándor: *Akik a Magyar Királyi Csendőrséget 1919 és 1945 között vezették.* Budapest, 2013, Magyar Napló. 301 p. HU-ISBN 978 963 99 6127 2.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 164.sz.jegyzet + 166.sz.jegyzet.

SZAKÁLY Sándor: A magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás vezetői 1919-1945. 671-690.p. In HAUSNER Gábor (szerk.): *Az értelem bátorsága. Tanulmányok Perjés Géza emlékére.* Budapest, 2005, Argumentum Kiadó. 856 p. HU-ISBN 978 963 44 6329 0.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 24.sz.jegyzet.

SZAKÁLY Sándor: Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása és működése a két világháború közötti Magyarországon 1918-1945. *Felderítő Szemle*, VII.évf. (2008) november emlékszám. 19-45.p. HU-ISSN 1588-242X.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 25.sz.jegyzet.

Szervi határozványok a csendőr számvivőtisztek és a csendőr törzsőrmesterek számára. Budapest, 1900, Pallas. 32 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 27.sz.jegyzet.

Szervi határozványok a magyar királyi csendőr számtanácsosok, csendőr számvivőtisztek, csendőr számvivőtiszthe-lyettesek és csendőr törzsőrmesterek számára. Budapest, 1908, Municipia. 88.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 28.sz.jegyzet.

SZILVÁSI Ferenc: *Budapest közlekedésbiztonságáért. A közlekedésrendészet krónikája (1872-1987).* Budapest, 1989, BM Könyvkiadó. 198 p. HU-ISBN 963 77 0338 1.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 185.sz.jegyzet.

SZIRKO, Nyikolaj J.: A Pataki Ferenc partizáncsoport harctevékenysége. *Hadtörténelmi Közlemények*, LXXXII.évf. (1969) 2.sz. 338-349.p. HU-ISSN 0017-6540.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 16.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet.

Szívós Pál — LAKATOS Ferenc: Vasúti és közlekedési örseink szolgálatáról. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 12.sz. 380-382.p. IV.rész.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet.

SZLADEK Barna: A közlekedési csendőrség. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 21.sz. 581-584.p. I.rész. ; *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 22.sz. 609-613.p. II.rész

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet.

SZÖLLŐSY Oszkár: *Magyar börtönügy. A büntetések és biztonsági intézkedések végrehajtása.* Budapest, 1935², Révai Testvérek Irodalmi Intézet és Részvénytársaság. 608 p.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 6.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet.

T-Ty

TAMÁSKA Endre: Egy csendőr őrs országos tekintélye. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 12-18.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én, hangzott el, Budapesteni a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre.” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 5.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet.

TEUFEL Franz: *Mágocs nagyközség Baranyában. A helység krónikája 1250-1800.* Ford.: ADORJÁN Norbert. [Mágocs Marktgemeinde in der Branau. Baranya Orts Chronik.] s.l. 1993, Mágocsért alapítvány. 419 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 47.sz.jegyzet.

TÉRFY Gyula (szerk.): *1918. évi törvények és törvények.* Budapest, 1919, Franklin Társulat Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda. 222 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 115.sz.jegyzet.

THURÓCZY Adolf (szerk.): *A magyar korona területén érvényes határvám-törvények és szabályok.* Budapest, 1896, THURÓCZY Adolf. . 844 p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 47.sz.jegyzet.

TISZA Miksa: *Magyarország rendőrségének története.* Pécs, 1925², „Haladás” Nyomda Részvénytársaság, 395 p. (Első kiadás: TISZA Miksa: *Magyarország rendőrségének története a legrégebb időktől 1912-ig.* Igló, 1913, Szepesi Lapok Nyomdája. 327 p.)

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 51.sz.jegyzet + 56.sz.jegyzet.

Titkos. Függelék az „Utasítások a M. Kir. Csendőrség számára” című szolgálati könyvhöz. (A hírszerző szolgálat ellátása és a kémkedés megakadályozása.) Budapest, 1912, Magyar Királyi Állami Nyomda. 41 p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 99.sz.jegyzet + 100.sz.jegyzet + 101.sz.jegyzet.

TOLDI Árpád: A rendkívüli fegyverhasználati jogról. *Csendőrségi Lapok*, XXXIII.évf. (1943) 20.sz. 610-616.p.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 21.sz.jegyzet.

TURCSÁNYI Károly – HEGEDŰS Ernő: Légidesszant alakulatok a terrorizmus elleni harcban. *Kard és Toll*, VI. évf. (2005) 3. sz. 16-25. p. HU-ISSN 1587-588X.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 60.sz.jegyzet.

U-Ü

USZTA Gyula: *A jót akarni kell.* Budapest, 1989, Zrínyi Katonai Kiadó. 388 p. HU-ISBN 963 32 6595 9. /Élmények és gondolatok./ HU-ISSN 0236-5588.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 85.sz.jegyzet + 96.sz.jegyzet + 99.sz.jegyzet ; 92.p. 116.sz.jegyzet + 126.sz.jegyzet + 130.sz.jegyzet + 133.sz.jegyzet.

Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség pénztár- és csekk-kezelésére. Budapest, 1943, Állami Nyomda. 120 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 30.sz.jegyzet.

Utasítás az élelmezési és beszállásolási számvitelre nézve a saját gazdálkodással felruházott szárnyparancsnokságokkal bíró magyar királyi csendőrségek számára. Budapest, 1881, Magyar Királyi Állami Nyomda. 78 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 26.sz.jegyzet.

V-W

VADÁSZ Ferenc: *Legenda nélkül. Száz partizán és ellenálló története.* Budapest, 1975, Móra Kiadó. 247 p. HU-ISBN 963 11 0245 9.
OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 96.sz.jegyzet ; 92.p. 121.sz.jegyzet.

VALLÓ József: A gépjárművek közötti forgalmáról és ennek ellenőrzéséről. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 19.sz. 630-633.p. I. rész ; *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 20.sz. 678-680.p. II. rész.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet.

VEDÓ Attila: Rádió a Magyar Királyi Csendőrség Szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 131-142.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 17.sz.jegyzet.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2015. május 27-én, Budapesten hangzott a Báthory-Brassai konferencia rendvédelem-történeti szekcióján hangzott el. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenysége. 71-121.p. In PARÁDI József — VEDÓ Attila: *A polgári magyar állam karhatalmi tevékenységének szabályozása.* Budapest, 2018, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 336 p. HU-ISBN 978 615 80 3092 2. /A magyar rendvédelem-történet forrásai, 1./ HU-ISSN 2560-0532.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 61.sz.jegyzet.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2015. május 27-én, Budapesten hangzott a Báthory-Brassai konferencia rendvédelem-történeti szekcióján hangzott el. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 17.sz.jegyzet.

VÉCSEY Leó (szerk.): *A 40 éves budapesti detektív testület jubiláris albuma 1886-1926.* Budapest, 1927, A Magyar Királyi Államrendőrség Detektívtestületének Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesülete. 320 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 81.sz.jegyzet.

VIDA Sándor: Vasúti és közlekedési őrséink szolgálatáról. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 10.sz. 312-313.p. III.rész.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet.

WENCZEL Gusztáv (szerk.): *A Magyar Királyi Pénzügyőrség szervezetére és szolgálatára vonatkozó szabályok, utasítások, rendeletek, gyűjteménye.* Budapest, 1894, Állami Nyomda. 529 p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 38.sz.jegyzet.

WITTINGHEIT Emil: *A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium tíz évi működése 1895-1905.* Budapest, 1906, Stephaneum.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 49.sz.jegyzet.

Z-Zs

Zalavármegye szabályrendeletei. Zalaegerszeg, 1889, Zalavármegye közönsége. (Nyomatott özv. TAHY Rozáliánál.) 264 + 4 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 32.sz.jegyzet.

ZEIDLER Sándor: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV. évf. (2008) 17. sz. 116-137.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 12.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A rendvédelem humán viszonyai*” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 104.sz.jegyzet.

CITÁCIÓS INDEX PERIODIKÁK

B

Belügyi Szemle HU-ISSN 1218-8956 (1953-1962: Rendőrségi Szemle, 1963-1990: Belügyi Szemle, 1991-1994: Rendészeti Szemle, 1995-1996: a hatodik számmal befejezően Belügyi Szemle, 1996 –: hetedik-nyolcadik számmal kezdődően Rendészeti Szemle, 2010- Belügyi Szemle) A Belügyminisztérium havonta megjelenő központi tudományos folyóirata. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 18.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 8.sz.jegyzet.

Békés Megyei Közlöny (1874-1938) Hetente kétszer megjelenő, politikai, társadalmi, gazdasági regionális folyóirat.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 146.sz.jegyzet.

C-Cs

Central European Papers [Középeurópai Füzetek] CZ-ISSN 2336-3312 , CZ-EISSN 2336-369X (2013 —) A Szilészi Egyetem Politikatudományi Karának nyomtatott és digitalizált formában évente két alkalommal megjelenő közép-európai tudományos történelmi folyóirata.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 14.sz.jegyzet.

Csendőrségi Lapok (I-XIII.évf.: 1907-1919 , XIV-XXXIV.évf.:1924-1944) Megjelent havonta kétszer, 1928-1930 havonta háromszor. Képes szakmai magazin.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 22.sz.jegyzet.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 21.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 189.sz.jegyzet + 179.sz.jegyzet.

E-É

Együtt (2002 -) HU-ISSN — A Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közösségének kéthavonta megjelenő tudományos folyóirata.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 2.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet ; 91.p. 76.sz.jegyzet + 87.sz.jegyzet.

F

Felderítő Szemle HU-ISSN (2002 —) A Magyar Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat évente négyszer megjelenő, hadtudományi tudományos folyóirata.

Parádi József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 25.sz.jegyzet.

H

Hadtörténelmi Közlemények. HU-ISSN 0017-6540 (1887–) a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum negyedévente megjelenő tudományos folyóirata. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

Parádi József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 60.sz.jegyzet ; 118.p. 69.sz.jegyzet.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 2.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet + 40.sz.jegyzet ; 91.p. 60.sz.jegyzet + 71.sz.jegyzet + 78.sz.jegyzet + 90.sz.jegyzet ; 92.p. 115.sz.jegyzet + 145.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 101.sz.jegyzet.

Határőrségi Tudományos Közlemények Lásd *Határrendészeti Tanulmányok*.

Határrendészeti Tanulmányok. *Határőrségi Tudományos Közlemények* (1991-1992) *Határőrségi Tanulmányok* (1993-2003), **Határrendészeti Tanulmányok** HU-ISSN 1786-2345 (2004-2008) A Határőrség szakmai tudományos folyóirata. Változó sűrűséggel jelent meg. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 34.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 101.sz.jegyzet.

Hítel HU-ISSN 0238-9908 (1988 —) A Nemzeti Kultúráért és Irodalomért Alapítvány havonta megjelenő társadalmi, kulturális folyóirata.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 92.p. 120.sz.jegyzet.

L-Ly

Ludovica Akadémia Közlönye (1873-1907, majd 1908-1930-ig *Katonai Közlönye*, majd 1931-ben *Magyar Katonai Szemle*, majd 1957-1990-ig *Honvédelem*, majd 1991-től 2007-ig *Új Honvédségi Szemle*, végül 2008-tól *Honvédségi Szemle*) A Ludovica Akadémia hadtudományi elméleti szaklapja.

M

Magyar Katonai Szemle, (1931-1944) A Magyar Királyi Hadtörténelmi Levéltár rendszertelenül (összesen 10 számot jelentettek meg) szakmai folyóirata. **Lásd még** *Ludovica Akadémia Közlönye*.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 36.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet + 51.sz.jegyzet.

N-Ny

Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. *ZMKA Akadémiai Közlemények.* HU-ISSN 1218-5507, *Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Közleményei* 1966–1996, **Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények.** (HU-ISSN 1417-7323) 1997–. Negyedévente megjelenő tudományos folyóirat. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 20.sz.jegyzet.

Nyírvidék (1867-1944) Hetente megjelenő, regionális gazdasági folyóirat.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 147.sz.jegyzet.

R

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis) HU-ISSN 1785-3257 (1995-) A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság évente két alkalommal megjelenő, a magyar nemzeti rendvédelem-történet művelésének operatív eseményeiről tájékoztatást nyújtó periodikája.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 179.sz.jegyzet.

Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) HU-ISSN 1216-6774 (1991 —) Megjelenik évente 1-2 alkalommal. A tudományos közlésekkel szemben támasztott igényeknek megfelelő tanulmányok jelennek meg a periodikában szakmai lektorálás nyomán. A periodikát a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság publikálja.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 1.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 19v 21.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet + 40.sz.jegyzet + 46.sz.jegyzet + 52.sz.jegyzet + 55.sz.jegyzet + 61.sz.jegyzet + 62.sz.jegyzet ; 118.p. 71.sz.jegyzet + 79.sz.jegyzet + 80.sz.jegyzet + 84.sz.jegyzet + 86.sz.jegyzet + 87.sz.jegyzet + 88.sz.jegyzet + 89.sz.jegyzet + 90.sz.jegyzet + 98.sz.jegyzet + 104.sz.jegyzet + 105.sz.jegyzet + 106.sz.jegyzet + 107.sz.jegyzet + 108.sz.jegyzet + 109.sz.jegyzet + 111.sz.jegyzet + 112.sz.jegyzet + 113.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 2.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 36.sz.jegyzet.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144p. HU-ISSN 1216-6774. 139.p. 3.sz.jegyzet + 8.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 5.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet ; 91.p. 60.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 1.sz.jegyzet + 3.sz.jegyzet ; 36.p. 42.sz.jegyzet ; 37.p. 61.sz.jegyzet + 66.sz.jegyzet + 68.sz.jegyzet + 69.sz.jegyzet + 74.sz.jegyzet + 94.sz.jegyzet + 95.sz.jegyzet + 96.sz.jegyzet + 99.sz.jegyzet ; 38.p. 101.sz.jegyzet + 102.sz.jegyzet + 103.sz.jegyzet + 104.sz.jegyzet + 105.sz.jegyzet + 108.sz.jegyzet + 109.sz.jegyzet + 123.sz.jegyzet ; 39.p. 151.sz.jegyzet + 165.sz.jegyzet + 179.sz.jegyzet + 180.sz.jegyzet + 189.sz.jegyzet.

T-Ty

Társadalom és Honvédelem HU-ISSN 1417-7293 (1997 —) A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, majd a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karának 1997-től 2009-ig rendszertelenül évente többször, 2010-től 2014-ig évente kétszer, majd 2015-től évente négyszer megjelenő hadtudományi és hadtörténelmi tudományos folyóirata.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendrőség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 8.sz.jegyzet.

T-Ty

Történelmi Szemle. HU-ISSN 0040-9634, (1958–) az MTA Történettudományi Intézetének, negyedévenként, esetenként összevont számmal megjelenő tudományos folyóirata. A tudományos közlésekkel szemben támasztott igényeknek megfelelő tanulmányok jelennek meg a periodikában szakmai lektorálás nyomán.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 59.sz.jegyzet.

Z-Zs

Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Közleményei Lásd *Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények*

**CITÁCIÓS INDEX
LEVÉL- IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRAK****H****Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár fővárosi iratok gyűjteménye. (HIM-HL.föv.)**

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774. 139.p. 32.sz.jegyzet.

Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár hadművelési iratainak gyűjteménye. (HIM-HL.hdm.)

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774. 139.p. 25.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet.

Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár**Honvédelmi Minisztérium Horthy-kori kerület-parancsnokságok iratainak gyűjteménye. (HIM-HL. HM.hkp.)**

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774. 139.p. 28.sz.jegyzet

Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár**Honvédelmi Minisztérium Elnökség iratainak gyűjteménye. (HIM-HL. HM.Eln.)**

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774. 139.p. 2.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet + 5.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 9.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 14.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 3.sz.jegyzet.

**Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár Personáliák
(HIM-HL. PERS.)**

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 31.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet + 35.sz.jegyzet + 36.sz.jegyzet + 37.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet + 40.sz.jegyzet + 41.sz.jegyzet + 43.sz.jegyzet + 50.sz.jegyzet ; 91.p. 56.sz.jegyzet + 58.sz.jegyzet + 59.sz.jegyzet + 66.sz.jegyzet + 68.sz.jegyzet + 86.sz.jegyzet + 91.sz.jegyzet + 97.sz.jegyzet ; 92.p. 102.sz.jegyzet + 108.sz.jegyzet + 112.sz.jegyzet + 139.sz.jegyzet.

**Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Vezérkari Főnökség Elnökségi iratainak gyűjteménye.
(HIM-HL. VKF.Eln.)**

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 54.sz.jegyzet + 74.sz.jegyzet.

M**Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Megyei Levéltára (MNL BaML)**

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 37.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet + 40.sz.jegyzet + 49.sz.jegyzet + 57.sz.jegyzet ; 37.p. 58.sz.jegyzet + 59.sz.jegyzet + 66.sz.jegyzet ; 38.p. 126.sz.jegyzet.

**Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár Központilag iktatott és irattározott iratok gyűjteménye.
(MNL-OL. K-26.)**

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 94.sz.jegyzet.

Magyar Országos Levéltár Magyar Nemzeti Levéltár Belügyminisztérium általános iratok

[korábban: Országos Levéltár (OL)]

(MNL-OL. K-150.)

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 156.sz.jegyzet.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 90.p. 4.sz.jegyzet.

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár Északkeleti Hadművelési Terület Kormánybiztossága iratai.

[korábban: Országos Levéltár (OL)]

MNL-OL. K-438.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 73.sz.jegyzet.

Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára (MNL BÉML)

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 124.sz.jegyzet.

Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltára (MNL SML)

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 49.sz.jegyzet.

**CITÁCIÓS INDEX
JOGSZABÁLYOK**

1840

1840/IX.tc. a mezei rendőrségről.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 56.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 5.sz.jegyzet.

1848

1848/III.tc. független, felelős magyar minisztérium alakításáról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 53.sz.jegyzet.

1867

Nr.146/1867. Gesetz vom 21. Dezember 1867. Betreffend die allen Ländern der österreichischen Monarchie gemeinsamen Angelegenheiten und die Art ihrer Behandlung. [Az osztrák monarchia közös ügyei és azok kezelési módjának tárgyában.] *Reichs – Gesetz – Blatt für das Kaiserthum Österreich*, (1867). 401-406.p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 4.sz.jegyzet.

1867/VIII.tc. a minisztérium alakítására vonatkozó 1847-1848. évi III.tc. 12. § módosításáról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 14.sz.jegyzet.

1867/XII.tc. a Magyar Korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 4.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.

1868

1868/XXX.tc. a Magyarország, s Horvát-, Szlavón és Dalmátországok közt fennforgott közjogi kérdések kiegyenlítése iránt létrejött egyezmény beczik-kelyezéséről. *Országos Törvénytár*, II.évf. (1868)

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 11.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 111.sz.jegyzet.

1869

1869/IV.tc. a bírói hatalom gyakorlásáról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 15.sz.jegyzet.

1870

1870/XLII.tc. a köztörvényhatóságok rendezéséről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 3.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet ; 38.p. 110.sz.jegyzet.

1871

1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 3.sz.jegyzet + 8.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet 22.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet ; 36.p. 55.sz.jegyzet ; 38.p. 110.sz.jegyzet.

1871/XXXIII.tc. a kir. ügyészség szervezete.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 16.sz.jegyzet.

1871/XL.tc. a gátrendőrségről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 29.sz.jegyzet.

1871/LII.tc. a büntetőtörvényekre és gyakorlatra vonatkozó némely intézkedésekről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 19.sz.jegyzet.

1872/XXXVI.tc. BUDA-PEST FŐVÁROSI TÖRVÉNYHATÓSÁG ALAKÍTÁSÁRÓL ÉS RENDEZÉSÉRŐL.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 78.sz.jegyzet + 80.sz.jegyzet.

1874

1874/XXXIV.tc. az ügyvédi rendtartás tárgyában.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 17.sz.jegyzet.

1876

1876/XX.tc. némely városi törvényhatóság megszüntetéséről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 54.sz.jegyzet.

1878

1878/V.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és a vétségekről.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 59.p. 1.sz.jegyzet + 3.sz.jegyzet c+ 4.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 19.sz.jegyzet.

1879

1879/XXXI.tc. az erdőtörvény.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 73.sz.jegyzet.

1879/XL.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a kihágásokról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 19.sz.jegyzet.

1881

1881/II.tc. a csendőrség legénységi állományának a kiegészítéséről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 7.sz.jegyzet.

1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774. 151.p. 11.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 7.sz.jegyzet ; 36.p. 44.sz.jegyzet + 45.sz.jegyzet.

1881/XXI.tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 82.sz.jegyzet + 83.sz.jegyzet + 84.sz.jegyzet.

1882

1882/X.tc. a Magyar Királyi Csendőrség által a törvényhatósági joggal felruházott városok kül- és belterületén való teljesítendőkről.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 54.sz.jegyzet.

1885

1885/XXIII.tc. a vízjogról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 30.sz.jegyzet ; 39.p. 169.sz.jegyzet.

1886

1886/XXI.tc. a köztörvényhatóságokról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 54.sz.jegyzet.

1886/XXII.tc. a községekről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 8.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet ; 36.p. 55.sz.jegyzet.

1888

1888/XIV.tc. az Osztrák-Magyar Monarchiának Romániával, a monarchia két állama és Románia között fennforgott határvil-longások kiegyenlítése végett, a határvonal újabb megállapítása és azzal kapcsolatos kérdések szabályozása tárgyában kötött és Bukarestben 1887. évi december 7-én, november 25.-én aláírt nemzetközi egyezmény beczikkelyezéséről.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 50.sz.jegyzet.

1890

1890/I.tc. a közutakról és a vámokról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 180.sz.jegyzet.

1894

1894/XII.tc. a mezőgazdaságról és a mezőrendőrségről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 6.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet.

1895

1895/IV.tc. az 1895. évi államköltségvetésről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 86.sz.jegyzet.

1896

1896/XXXIII.tc. a bűnvádi perrendtartásról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 19.sz.jegyzet.

1897

1897/XXXIV.tc. a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 195.sz.jegyzet.

1903

1903/V.tc. külföldieknek a Magyar Korona országai területén való lakhatásáról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 190.sz.jegyzet.

1903/VI. tc. az útlevelügyről.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 83.sz.jegyzet.

1903/VII. tc. három új csendőrkerület felállításáról.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 63.sz.jegyzet.

1903/VIII. tc. a határrendőrségről.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 66.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 93.sz.jegyzet.

1908

1908/XXXVI.tc. a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 196.sz.jegyzet.

1912

1912/XXX.tc. a véderőről.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774. 139.p. 24.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 62.sz.jegyzet.

1912/XXXI. a honvédségről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 62.sz.jegyzet.

1912/LXIII.tc. a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 110.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 67.sz.jegyzet + 90.sz.jegyzet.

1916

1916/XXXVII. tc. a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 113.sz.jegyzet.

1920

1920/I.tc. az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 115.sz.jegyzet + 133.sz.jegyzet.

1921

1921/XXXIII. tc. az Észak Amerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlóven Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákországgal 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 127.sz.jegyzet.

1921/XXXIV. az 1921/1922. költségvetési év augusztus 1-től december végéig viselendő közterhekről és fizetendő állami kiadásokról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 136.sz.jegyzet.

1922

1922/VII.tc. a Magyar Királyi Állami Rendőrség és a Magyar Királyi Csendőrség létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverzésének megállapításáról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 149.sz.jegyzet.

1922/XI.tc. a trianoni békeszerződés katonai rendelkezései között foglalt egyes tilalmak és korlátozások végrehajtásáról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 150.sz.jegyzet.

1922/XIV.tc. a Magyar Királyi Folyamőrség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 173.sz.jegyzet.

1927

1927/VII.tc. a trianoni békeszerződés katonai rendelkezései között foglalt egyes tilalmak és korlátozások végrehajtásáról szóló 1922/XI.tc. I. fejezete némely rendelkezéseinek kiegészítéséről és módosításáról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 151.sz.jegyzet.

1928/X.tc. a büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 4.sz.jegyzet.

1930

1930/XXVIII.tc. a külföldieknek a Magyar Szent Korona országai területén lakhatásáról szóló 1903/V.tc. egyes rendelkezéseinek módosításáról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 191.sz.jegyzet.

1931

1931/XXVI.tc. a gazdasági és hitélet rendjének továbbá az államháztartás egyensúlyának biztosításáról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 154.sz.jegyzet.

1933

1933/VIII.tc. a kábítószerek gyártásának korlátozása és forgalomba hozatalának szabályozása tárgyában Genfben 1931. évi július hó 13-án kelt nemzetközi egyezmény beczikkelyezéséről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 193.sz.jegyzet.

1936

1936/X.tc. a tűzrendészet fejlesztéséről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 28.sz.jegyzet.

1938

1938/III.tc. a rendőri büntetőbíráskodás körébe utalt egyes kihágások tet-tenért elkövetőinek a helyszínen való megbírságolásáról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 187.sz.jegyzet.

1939

1939/II.tc. a honvédelemről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 69.sz.jegyzet + 88.sz.jegyzet ; 39.p. 52.sz.jegyzet + 162.sz.jegyzet + 176.sz.jegyzet.

1940

1940/XXVI.tc. a román uralom alól felszabadult keleti és erdélyi országrészeknek a magyar Szent Koronához visszacsatolásáról és az országgal egyesítéséről.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 161.sz.jegyzet.

Rendeletek, utasítások, parancsok

1867

BM.ut. (VI. 26.) 1867. a katonai karhatalomnak használatát és a katonai hatóságokkai jóviszony fenntartását illetőleg.
- *Magyarországi törvények és rendeletek tára*, I.évf. (1867) Ifüzet. 180-183.p.
(A KEDVESSY-féle jogszabálygyűjteményben ugyanazon utasítás eltérő címmel de azonos szöveggel szerepel.)
- KEDVESSY György: *Az országos és pestvárosi rendőrügyi szabályrendeletek*. 200-201.p. Pest, 1872, Első Magyar Egyesületi Könyvnyomda. 347p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 61.sz.jegyzet.

5/1867. (II. 17.) K.r. a Magyar Királyi Minisztériumhoz beosztott s eddig a Magyar Királyi Helytartótanácsnál tárgyalt ügyek jegyzéke. *Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára*, I.évf. (1867) I.füzet. 16-22.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 13.sz.jegyzet.

23/1867. (III. 23.) K.r. a csendőrség további működése Magyarországon megszüntessék s teendői a közbiztonság fenntartására nézve az országos- és helyhatóságokra ruháztassanak. *Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára*, I.évf. (1867) I.füzet. 51.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 20.sz.jegyzet.

1869

3 365/1869. (VI. 17.) BM. kl. a Magyar- és Erdélyország összes törvényhatóságaihoz, a tűzrendészeti szabályok kezelésére iránt. KEDVESSY György: *Az országos és pestvárosi rendőrügyi szabályrendeletek*. 234-235.p. Pest, 1872, Első Magyar Egyesületi Könyvnyomda. 347p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 26.sz.jegyzet.

13 998/1869. (IV.5.) KKM.r. a M. Kir. Helytartótanács által 75.795/1863. sz. alatt kiadott Útrendőrségi szabályok megújításáról. KEDVESSY György: *Az országos és pestvárosi rendőrügyi szabályrendeletek*. 240-242.p. Pest, 1872, Első Magyar Egyesületi Könyvnyomda. 347p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 25.sz.jegyzet.

1874

2 650/1874. (X. 25.) HM.kr. a karhatalmi, közbiztonsági és közhatósági kirendelések segédlete folytán felmerülő költségek iránt. *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*, VIII.évf. (1874) 18.sz. 116.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 64.sz.jegyzet.

1876

1 962/1876. (VI. 13.) HM.kr. valamennyi a magyar korona területén lévő törvényhatósághoz a katonai karhatalomnak igénybe vétele tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, X.évf. (1876) I.füzet. 285-289.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 61.sz.jegyzet.

34 021/1876. (VII. 21.) PM.r. a gátörök lőfegyvereinek adómentessége tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, évf. X.évf. (1876) I.kötet. 761-762.p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 77.sz.jegyzet.

1880

14 854/1880. (XII.6.) Z.vm.r. Hegyrendőrségi szabályok. Zalamegye összes szőlőhegységei számára. *Zalavármegye szabályrendeletei*. 179-186.p. Zalaegerszeg, 1889, Zalavármegye közönsége. (Nyomatott özv. TAHY Rozáliánál.) 264+4p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 33.sz.jegyzet.

30 686/1880. (X. 8.) FM.kr. az erdőtisztek és erdőőrök hatósági felesketése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XIV.évf. (1880) I.füzet. 1161-1170.p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 78.sz.jegyzet.

1886

4 539/1886. (I. 16.) HM.kr. a sorhadi és honvédségi karhatalom igénybevétele alkalmával a közhatóságok részéről követendő eljárásról szóló utasítás tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXI.évf. (1887) I.füzet. 22-29.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 61.sz.jegyzet.

1887

6 065/543/1887. (X. 3.) Z.vm.r. Szabályrendelet a tűzrendéségről. *Zalavármegye szabályrendeletei*. 229-238.p. Zalaegerszeg, 1889, Zalavármegye közönsége. (Nyomatott özv. TAHY Rozáliánál.) 264 + 4 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 34.sz.jegyzet.

1888

53 888/1888. BM.kr. tűzrendészeti kormányrendelet kibocsátása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXII.évf. (1888) 1727-1741.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 28.sz.jegyzet.

1889

12 412/1889.(X. 1.) Z.vm.r. Szabályrendelet a tűzrendészetről. *Zalavármegye szabályrendeletei*. 239-254.p. Zalaegerszeg, 1889, Zalavármegye közönsége. (Nyomatott özv. TAHY Rozáliánál.) 264 + 4 p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 35.sz.jegyzet.

1891

50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. a m. kir. belügyminiszternek 50.431. szám alatt I. Besztercze-Naszód, II. Maros-Torda, III. Csik, IV. Háromszék, V. Brassó, VI. Fogaras, VII. Szeben, VIII. Hunyad és IX. Krassó-Szörény vármegye közönségéhez intézett rendelete, az 1888. évi XIV. törvénycikkkel becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasítás tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXV.évf. (1891) I.füzet. 879-902.p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 50.sz.jegyzet + 64.sz.jegyzet.

1894

13 964/1894. (V. 1.) IM.r. újabban megállapított alapszabályok a javító-intézetek számára. *Igazságügyi Közlöny*, III.évf. (1894) 5.sz. 126-140.p.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 59.p. 5.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet.

1896

43 835/1896. (VI. 23.) BM.kr. útlevel-folyamodvány benyújtásáról szóló hatósági bizonyítványok kiállításának megszüntetése. *Belügyi Közlöny*, I.évf. (1896) 6.sz. 143.p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 85.sz.jegyzet.

1897

42 159/1897. (VI. 3.) BM.kr. a kerékpárokkal való közlekedés szabályozása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXI.évf. (1897) I.füzet. 637-642.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 181.sz.jegyzet.

1899

36 600/1899. (I. 21.) FM.r. az 1898. évi XIX. törvénycikk 8. §-a értelmében felállítandó m.kir. állami erdőhivatalok és ezeknek alárendelt m.kir. járási erdőgondnokságok szervezése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) I.füzet. 221-270.p.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 75.sz.jegyzet.

1905

91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. valamennyi törvényhatósághoz Fiume város kivételével a határrendéségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetésének a végrehajtásáról. *Magyarországi rendeletek Tára*, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455-1541.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 100.sz.jegyzet.

1906

9 052/1906. (IV. 15.) IM.r. a Magyar Királyi Budapesti Gyűjtőfogház mellett létesített Magyar Királyi Igazságügyi Országos Megfigyelő és Elmeógyógyító Intézet szervezetéről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, (1906) I.kötet. 495-504.p.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 8.sz.jegyzet.

1908

24 300/1908. (X. 15.) IM-BM.r. az országos bűnügyi nyilvántartás tárgyában.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 194.sz.jegyzet + 197.sz.jegyzet.

1909

65 000/1909. (IX. 26.) BM.r. a rendőri büntetőeljárásra vonatkozó egységes szabályzat kibocsátásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIII.évf (1909) 1. sz.1719-1837.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 89.sz.jegyzet.

1910

57 000/1910. (IV. 29.) BM.r. szabályzat a gépjárművek közötti forgalmáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIV. évf. (1910) 235-260.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 182.sz.jegyzet.

1914

4 220/1914. (IX. 16.) BM.r a polgári őrségek szervezéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1914) I. füzet. 2314-2325.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 73.sz.jegyzet.

5 470/1914. (VII.27.) ME.r. a törvényhatósági és községi szabályrendeletek rendőri természetű rendelkezéseinek függesztéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1914) 1414.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 70.sz.jegyzet.

1917

37 000/1917. (III. 23.) BM.kr. A Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről szóló 1916:XXXVII. törvénycikk végrehajtása és a hatáskörök körülírása. *Belügyi Közlöny*, XXII.évf. (1917) 16.sz. 406-411.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 114.sz.jegyzet.

1918

5 220/1918. (XI. 11.) ME.r. Magyarország demokratikus függetlensége, belső rendje, lakosságának személy- és vagyonbiztonsága, valamint általában a törvényes rend fenntartásának biztosítására létesítendő szervezetekről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LII.évf. (1918) I-IV.füzet. 2231-2234.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

10 568/1918. (XII.19.) BM.kr. a vidéki rendőrség felemelt illetményeinek folyósítása. *Belügyi Közlöny*, XXIV.évf. (1919) 2.sz. 59-61.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 118.sz.jegyzet.

10 816/1918. (XII. 27.) BM.kr. a rendőri ügyeleti díjak egységes megállapítása. *Belügyi Közlöny*, XXIV.évf. (1919) 2.sz. 62.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 119.sz.jegyzet.

33 170/1918. (XII.10.) HM.r. a karhatalmak igénylésének, kirendelésének és a kirendelési hatáskörnek szabályozásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LII.évf. (1918) 1.sz. 2546-2548.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 63.sz.jegyzet.

155 000/1918. (XII. 6.) BM.r. a belügyminisztérium felügyelete alatt álló hatóságok, hivatalok és intézetek címeréről, pecsétjéről és alkalmazottjaiknak esküjéről, valamint az állam címerének használatáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LII.évf. (1918) X-XII.füzet. 2431-2432.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 117.sz.jegyzet.

1919

1/1919 (III. 26.) BN.r. a Vörös Őrség felállításáról. *Belügyi Közlöny*, XXIV.évf. (1919) 18.sz. 719-720.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 107.sz.jegyzet + 121.sz.jegyzet.

4/1919.MNK.korm.r. államrendőrség felállításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIII.évf. (1919) 1.sz. 622.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 131.sz.jegyzet.

4 618/1919. (IX. 18.) ME.r. a budapesti magyar állami révkapitányság felállításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIII. évf. (1919) IV-XII.füzet. 714-715.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 171.sz.jegyzet.

5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 2.sz.jegyzet ; 38.p. 108.sz.jegyzet + 132.sz.jegyzet.

90 089/1919. (XII. 31.) BM.r. az állami rendőrség ügyintéző hatásköréről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIII.évf. (1919) I.kötet. 1092-1096.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 141.sz.jegyzet.

1920

2 394/1920. (III. 18.) ME.r. az állami hatóságok, hivatalok és intézmények elnevezéséről, és az állami címereken a szent koronának alkalmazásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIV.évf. (1920) I.füzet. 140-142.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 135.sz.jegyzet.

31 300/1920.BM.r. a Belügyminisztérium kebelében szervezett nyomozó osztály működéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIV.évf. (1920) I.füzet. 691-692.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 138.sz.jegyzet.

85 213/1920. (XII.9.) BM.r. a belügyminisztérium nyomozó osztálya felállítását elrendelő 31.300/1920. BM rendelet kiegészítéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIV.évf. (1920) 764-766.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 139.sz.jegyzet.

1921

6 500/1921. (IX. 28.) ME.r. a trianoni békeszerződésben foglalt állampolgársági rendelkezések ismertetése és végrehajtása tárgyában. *Belügyi Közlöny*, XXVI.évf. (1921) 41.sz. 1908-1915.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 155.sz.jegyzet.

30 015/1921. (VIII. 31.) BM.kr. az igazgatási rendészet és a rendőri büntető bíraskodás ellátásáról önkormányzati köz-igazgatási hatóságok által. *Belügyi Közlöny*, XXVI.évf. (1921) 1873.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 145.sz.jegyzet.

63 515/1921. (VII. 21.) BM.r. a m. kir. állami rendőrség részére rendszeresített hivatali egyenruha viseléséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LV.évf. (1921) 559.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 142.sz.jegyzet.

39 820/1921. (1922. IV. 11.) BM.r. a m. kir. rendőrség szervezetének és szolgálatának szabályozása. *Belügyi Közlöny*, XXVII.évf. I.Félév. (1922) 910-940.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 143.sz.jegyzet.

1922

10 270/1922. (XII. 14.) ME.r. a légi közlekedésről. *Magyarországi rendeletek tára*. LVI.évf. (1923) 1.sz. 192-203.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 168.sz.jegyzet.

1923

8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. a folyamrendészet gyakorlásáról és a m. kir. folyamország szervezéséről, létszáma kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról szóló 1922: XIV. t.-c. végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LVII.évf. (1923) I.füzet. 335-340.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 172.sz.jegyzet + 174.sz.jegyzet + 175.sz.jegyzet.

1924

1 340/1924. (II. 15.) ME.r. a hajóforgalom ellenőrzéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LVIII.évf. (1943) I.füzet. 14-30.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 172.sz.jegyzet.

246 496/1924. (XII. 28.) BM.r. kerületi rendőrőrkapitányságok megszüntetése és a rendőrhatalóságok újabb területi beosztása. *Belügyi Közlöny*, XXXIX.évf. (1924) 57.sz. (XII. 28.) 1376-1377.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 148.sz.jegyzet.

124 037/1924. (VI. 25) BM.r. a „Központi Nyomozó Hivatal” megszüntetéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LVIII.évf. (1924) 410-411.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 140.sz.jegyzet.

1925

230 000/1925. (V. 4.) BM.r. a tűzrendészetről alkotott 53 888/1888.BM.kr. kiegészítése, módosítása és végrehajtása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIX.évf. (1925) I.füzet. 249-259.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 28.sz.jegyzet.

1926

12 000/1926. (VIII. 24.) IM.r. egyes büntetőintézeti tisztviselők elméleti képezésének megállapítása tárgyában. *Igazságügyi Közlöny*, XXXV.évf. (1926) 8.sz. 169.p.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 25.sz.jegyzet.

1930

100 000/1930. (XI. 6.) BM.r. külföldieknek a Magyar Szent Korona országai területén lakhatásáról szóló 1903/V.tc., illetve ennek módosításáról szóló 1930/XXVIII.tc. végrehajtása tárgyában. *Belügyi Közlöny*, XXV.évf. (1930) 57.sz. 1078-1086.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 192.sz.jegyzet.

1933

14 120/1933. (X.27.) ME.r. a közigazgatás rendezéséről szóló 1929:XXX. tc. módosításáról és kiegészítéséről alkotott 1933:XVI. tc. egyes rendelkezéseinek életbeléptetéséről és végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXVII.évf. (1933) III.füzet. 2649-2652.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 159.sz.jegyzet.

1939

6 210/1939. (VI. 22.) ME.r. a Magyar Szent Koronához visszatért kárpátaljai területen az állambiztonsági, különösen az idegenrendészeti tennivalók ellátásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXXIII.évf. (1939) I.füzet. 863-865.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 160.sz.jegyzet.

70 000/1939. (VI. 30.) BM.r. a 6.210/1939. M. E. sz. rendelet hatálybaléptetéséről, továbbá a határvidéki m. kir. rendőrkapitányság és a m. kir. határvidéki rendőrkirendeltségek területi beosztásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXXIII.évf. (1939) I.füzet. 1004-1005.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 160.sz.jegyzet.

71 900/1939. (VI.16.) BM.r. a folyamrendészeti tennivalók ellátásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXXIII.évf. (1939) I.füzet 992-995.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 88.sz.jegyzet ; 39.p. 177.sz.jegyzet.

75 495/1939. (VIII. 22.) BM.r. a 6.210/1939. ME számú rendelet hatálybaléptetésére, továbbá a határvidéki m. kir. rendőrkapitányság és a határvidéki m. kir. rendőrkirendeltségek területi beosztására vonatkozó 70.000 1939. B. M. számú rendelet módosításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXXIII.évf. (1939) II.füzet. 1444-1445.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 160.sz.jegyzet.

1940

610/1940. (I. 19.) ME.r. a m. kir. rendőrség szervezeti változásairól szóló 6.500/1931. ME számú rendelet módosításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXXIV.évf. (1940) I.füzet. 21.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 157.sz.jegyzet.

97 630/1940. (IV.4.) BM.r. a m. kir. rendőrség vidéki szerveinek felügyeleti körzeteiről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXXIV.évf. (1940) I.füzet. 689-693.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 158.sz.jegyzet.

108 141/1940. (XI. 21.) BM.r. a Magyar Szent Koronához visszacsatolt keleti és erdélyi területen m. kir. rendőrkapitányságok szervezéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXXIV.évf. (1940) II.füzet. 3371.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 161.sz.jegyzet.

1941

187 000/1941. (VI.25.) BM-KKM.r. a közúti közlekedésrendészeti szabályoknak a jobboldali haladásra áttéréssel kapcsolatos módosításáról.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 188.sz.jegyzet.

1942

93 880/1942. (V. 21.) BM.r. a révkapitányságok működési körén kívül eső víziterületen a vízirendészeti tennivalók ellátásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXXVI.évf. (1942) 1037-1039.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 178.sz.jegyzet.

1944

2 300/1944. (VI.21.) ME.r. a m.kir. rendőrség átszervezéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXXVIII.évf. (1944) 1.sz. 1063-1065.p.

ERNYES Mihály: A magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 163.sz.jegyzet.

INDEX NOMINUM

A-Á

gróf ANDRÁSSY Gyula (Oláhpaták, Gömör vármegye 1823. III. 8. – Voloca, Fiume közelében 1890. II. 18.) főispán, honvéd ezredes és a debreceni kormány konstantinápolyi követe. In effigie felakasztották, szkv. lovassági tábornok. Képviselőházi egyedüli alelnök 1865. XII. 20. – 1866. IV. 16. ; képviselőházi első alelnök 1866. IV. 16. – 1867. IV. 8. ; miniszterelnök 1867. II. 17. – 1871. XI. 14. ; honvédelmi miniszter 1867. II. 20. – 1871. XI. 14. ; nádorhelyettes 1867. VI. 4. – 1867. VI. 8. ; közös külügyminiszter 1871. XI. 14. – 1879. XII. 8. ; közös pénzügyminiszter 1871. XI. 14. – 1872. I. 15. és 1876. VI. 11. – 1876. VIII. 14.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

B

BENICZKY Ödön (Zólyom 1878. II. 12. – Budapest 1931. I. 30.) Hírlapíró, főispán, kormánybiztos. Belügyminisztériumi államtitkár 1919. VII. 15. – 1919. XI. 11. , belügyminiszter 1919. XI. 11. – 1920. III. 15.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

BONCZOS Miklós (Bihar vármegye, Nagyszalonta 1897 – Argentina, Buenos Aires 1971. augusztus) Tényleges katonatiszt, majd ügyvéd, megyei főügyész, majd főispán, országos árvízvédelmi és menekültügyi kormánybiztos, belügyminisztériumi államtitkár 1938. XII. 14. – 1942. VII. 14. , igazságügyminisztériumi államtitkár 1942. VII. 14. – 1944. VIII. 7., belügyminiszter 1944. VIII. 7. -1944. X. 12.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

BONAPARTE Napóleon. (Eredeti olasz néven Napoleon di BUONAPARTE; Ajaccio Korzika 1769. VIII. 15. – Szent Ilona 1821. V. 5.) francia katonatiszt és politikus. 1799-1804 Első Konzul, 1804-1815 I. Napóleon néven francia császár.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

C-Cs

CARPENTER Mary (Anglia, Exeter 1807. IV. 3. – Anglia, Bristol 1877. VI. 14.) Angol büntetés-végrehajtási újjító.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

CSEMEGI Károly Lásd NASCH Károly

F

FEJÉRVÁRY Géza 1862-től báró. (Jofestadt, Csehország 1833. III. 15. – Bécs, 1914. IV. 25.) Tényleges katonatiszt, a Mária Terézia Rend lovagja, tábornagy, testőrkapitány. A honvédelmi minisztérium államtitkára 1872. XII. 26.-ától 1884. X. 28.-ig. Honvédelmi miniszter 1884. X. 28.-tól 1903. VI. 27.-ig. A király személye körüli miniszter 1892. X. 24.-tól 1892. XI. 19.-ig. Földművelésügyi miniszter 1894. VI. 10.-tól 1894. VII. 16.-ig. A király személye körüli miniszter 1895. I. 15.-tól 1895. I. 18.-ig. Miniszterelnök 1905. VI. 18.-tól 1906. IV. 8.-ig. A király személye körüli miniszter 1905. VI. 18.-tól 1906. IV. 8.-ig. Pénzügyminiszter 1905. VI. 18.-tól 1906. III. 6.-ig.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

FINKEY Ferenc (Sárospatak, 1870. I. 30. – Sárospatak, 1949. I. 23.) egyetemi tanár, akadémikus, bíró, koronaügyész, felsőházi tag, jogtudós.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

FRIEDRICH István (Malacka, Pozsony vm., 1883. VII. 1. — Vác, 1951. XI. 25.) Gépészmérnök, gyáros, politikus, megbízva a miniszterelnökség ideiglenes vezetésével 1919. VIII. 7. – 1919. VIII. 15., miniszterelnök 1919. VIII. 15. – 1919. XI. 24., kereskedelemügyi miniszter 1919. VIII. 15. – 1919. VIII. 17., belügyminiszter 1919. VIII. 27. – 1919. IX. 11., hadügyminiszter 1919. XI. 24. – 1920. III. 15.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

H

HABSBURG-ház (majd a HABSBURG-LOTHARINGIAI-ház), Közép-Európa több országának — így Magyarország és az osztrák tartományok — uralkodói adó család.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Heinrich Hermann Joseph von HESS (Ausztria, Bécs 1788. III. 17. – 1870. IV. 13.) osztrák báró, katonatiszt, 1860-tól a HABSBERG-birodalom haderejének vezérkari főnöke.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

HOWARD John (Anglia, London 1726. IX. 2. – Ukrajna, Stepankova 1790. I. 20.) Angol büntetés-végrehajtási újjító.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

K

Anton Ritter von KALIK (Bogorodcsány, 1818. XII. 2. – Hamburg, 1866. VII. 16.) Osztrák katonatiszt, Őrnagyként került az Evidenzbureau élére és vezérőrnagyként távozott onnan. Vezérőrnaggyá 1864-ben léptették elő.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

L-Ly

LINDER Béla (Budapest, 1876 – Zombor, 1962) Tényleges katonatiszt. Hadügyminiszter 1918. X. 31. – 1918. XI. 9. Tárcá nélküli miniszter megbízva a béketárgyalások előkészítésével 1918. XI. 9. – 1918. XII. 12. aug. 19.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

N-Ny

NASCH KÁROLY [CSEMEGI Károly] (Csongrád, 1926. május 3. – Budapest, 1899. május 18.) Jogász, kúriai tanácselnök. Az európai-szerte méltatott 1878/V.tc.-el létrehozott a Magyar Büntető Törvénykönyv kodifikációjának vezető személyisége.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

R

RÁDAY Gedeon gróf (Pest, 1829. VII. 16. – Budapest, 1901. XI. 29.) A kiegyezést követően a Magyar Királyi Belügyminisztériumban a rendőri ügyosztály élén — mint a rendőri ügyek felelőse — gróf RÁDAY Gedeon osztálytanácsos állt. A délvidék királyi biztosa 1868-1871-ig.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

ROSENFELD Mátyás [RÁKOSI Mátyás] (Ada, 1892 – Szovjetunió, Gorkij, 1971), kommunista politikus, a Tanácsköztársaság idején a szociális termelés népbiztosának helyettese, majd a Vörös Őrség országos parancsnoka, a proletárdiktatúra bukása után Szovjet-Oroszországba emigrált, miniszterelnök (1952–1953), MKP, majd MDP főtitkára (1945–1948–1953), MDP első titkára (1953–1956).

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

ROTHSCHILD Bankárcsalád, melynek alapítója, Mayer Amschel ROTHSCHILD, aki 1743-ban született a Majna melletti Frankfurtban. A család a helyi zsidó gettóban élt, az apa aranyműves üzlete fölött egy vörös cégér lógott, Mayer erre (németül roter Schild [vörös pajzs]) utalva változtatta később nevüket Rothschildra. A család a Napóleoni háborúk alatt a postagalamb hálózatuknak köszönhetően a waterlo-i csata kimeneteléről elsőként értesült, majd annak ellenkezőjét híresztelte, így a londoni börzén ezen álhírré alapozva nemzetközi befolyást nyújtó vagyona tett szert. A nemzetközi bankár-család a magyar történelemmel úgy került szorosabb kapcsolatba, hogy a *I. Ferenc József* által vezetett neoabszolútus HABSBERG-birodalom működése számára kölcsönt biztosított. A ROTHSCHILD-család napjainkig a nemzetközi bankvilág egyik jelentős csoportja.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

S-Sz

SÁNDOR János (Marosvásárhely 1860. XI. 14. – Budapest, 1922. VII. 16.) Vármegyei tisztviselő, alispán, főispán, miniszteri biztos. Belügyminisztériumi államtitkár 1903. XI. 14. – 1905. VI. 13., belügyminiszter 1913. VI. 10. – 1917. VI.15.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

INDEX GEOGRAPHICUS

A-Á

Adria A Földközi-tengernek az Itáliai-félsziget és Dalmácia között elterülő része.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Aknaszlatina Kárpátaljai település jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Almásmező erdélyi város jelenleg románia fennhatósága alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Alsóhatárszeg kárpátaljai település Bereg vármegyében, jelenleg Ukrajnai település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Alsópatakivölgy kárpátaljai település Técső térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Alsószelistye Kárpátaljai település, Huszt környékén, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Alsótőrcsvár erdélyi település jelenleg román fennhatóság alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Alsóverecke kárpátaljai település Volóc térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Anglia Nagy-Britannia (Nagy-Britannia és Észak Írország Egyesült Királysága) része, a Brit-szigetek nagyobbik szigetén helyezkedik el Wales és Skócia társaságában, lakóinak anyanyelve angol.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Antalóc kárpátaljai település Ung vármegyében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Arad Partium-i város jelenleg Románia területén.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Arló A trianoni békediktátum után Borsod, Abaúj-Torna és Zemplén történelmi vármegyék maradványaiból létrejött Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Aszód Pest vármegyei település.

LŐRINCZ József: A Csemege-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ausztria Az Osztrák Császárság Ausztria-i tartományából álló szövetségi állam, amelyet a Harmadik Német Birodalom bekebelezett, majd a második világháború után ismét függetlenné vált. Ausztria területe hagyományosan az Alpok északi, keleti és déli lejtőire terjed ki. A trianoni békediktátum Ausztriához csatolta Magyarország nyugati szélén elterülő várvidéket.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Állampuszta A történelmi Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Bács-Bodrog vármegyék trianoni békediktátum utáni maradványain létrejött Bács-Kiskun vármegyei település.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Árdánháza kárpátaljai település Bereg vármegyében, Munkács térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

B

Babocsa Somogy megyei település.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Baja Bács-Kiskun vármegyei település.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Balaton Magyarország legnagyobb tava. Sekély vizű, viszonylag keskeny és hosszú tó, amely a Dunántúl közepén helyezkedik el kelet-nyugati irányban. Az ország és Közép-Európa egyik legkedveltebb üdülõhelye.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Balkán az európai kontinens egyik félszigete, amely a Kárpátok déli vonulatától és a Szávától délre esõ félszigetet foglalja magában, az Adria, a Földközi-tenger, az Égei-tenger, a Márvány-tenger és a Fekete-tenger határolja. Ázsiától a Boszporusz és a Dardanellák választják el.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Baranya vármegye, magyar területi közigazgatási egység a Dél-Dunántúlon.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Baranyavár Település a Baranya-háromszögben.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bábakút kárpátaljai település Munkácstól észak-keletre, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bács-Bodrog vármegye közigazgatási egység volt Magyarország déli részén. A trianoni békediktátumot követően jelenleg a vármegye területének kisebb északi része Bács-Kiskun megye, míg nagyobb hányada a szerbiai Vajdaság Autonóm Tartomány része.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bácska a Duna-Tisza közének a déli Szeged alatti területe, jelenleg Szerbia része.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bánát a Tiszántúl déli, Szeged alatti területe, amelyet keletről Erdély, délről a Duna, nyugatról a Tisza határol, a trianoni békediktátumot követően jelenleg részben Szerbia, részben pedig Románia része.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bánfalva (1901-től Gádoros) Békés vármegyei település.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bártfa Felvidéki település jelenleg Szlovákia területén.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bártháza kárpátaljai település Munkács térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Belgium Nyugat-európai ország, 1830-tól független állam.

LŐRINCZ József: A Csemegei-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Belgrád Lásd Nándorfehérvár.

Bercsényifalva kárpátaljai település Perecsény térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Beregforrás kárpátaljai település Szolyva térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Beregárrét kárpátaljai település Bereg vármegyében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Beregszász Kárpátaljai település a jelenlegi magyar-ukrán határ mentén jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Beregújfalu kárpátaljai település Bereg vármegyében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bereznék kárpátaljai település Máramaros vármegyében a Borzsa folyó partján Szolyvától keletre, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Berezna kárpátaljai település, Huszt környékén, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Beszterce erdélyi város, jelenleg Románia területén.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Besztercebánya Felvidéi település jelenleg Szlovákia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Beszterce-Naszód vármegye A történelmi Magyarország 63 vármegyéjének egyike, amely Erdély északi részén elterülő határ vármegye, Bukovinával és egy rövid szakaszon Romániával volt határos. Székhelye Beszterce. Jelenleg Romániához tartozik.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bécs Ausztria fővárosa.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Békés Békés vármegyei település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Békés vármegye területi közigazgatási egység Magyarország déli részén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bikov Moszkva melletti repülőtér.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bodza erdélyi település jelenleg román fennhatóság alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Borkút Máramaros vármegyei település, jelenleg Románia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Borsodnádásd a trianoni béketidktátum után Borsod, Abaúj-Torna és Zemplén történelmi vármegyék maradványaiból létrejött Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye területén fekvő település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Borsodszentgyörgy a trianoni béketidktátum után Borsod, Abaúj-Torna és Zemplén történelmi vármegyék maradványaiból létrejött Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye területén fekvő település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Borszeg partiumi település Bihar vármegyében, jelenleg Románia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bosznia-Hercegovina nyugat balkáni tartomány, melyet az Osztrák-Magyar Monarchia 1878-ban okkupált, majd 1908-ban annektált. Bosznia-Hercegovinát az Osztrák-Magyar Monarchia két társországa az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közösen kormányozta. A tartomány felett a közös pénzügyminiszter diszponált. A tartomány közigazgatási költségeit a tartománynak kellett fedeznie. Ezért az nem tartozott a delegációk hatáskörébe. Plusz kiadás esetén a hozzájárulást a két országgyűlés közösen adta meg. Az annektálás után a helyzet lényegesen nem változott. Bosznia-Hercegovina igazgatásában a dualizmus elve érvényesült. A tartomány nem tartozott sem az Osztrák Császársághoz, sem a Magyar Királysághoz, és önálló harmadik egységet sem alkotott. A tartomány hadügyi kérdéseit az uralkodói felségjog alapján intézték. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása után a tartomány a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, majd Jugoszlávia részévé vált. Önállóságra Jugoszlávia felbomlása után tett szert.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Brassó vármegye Magyar területi közigazgatási egység volt Erdélyben, a trianoni békediktátumot követően román fennhatóság alá került.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Brassó város a történelmi Brassó Vármegye székhelye. Dél erdélyi település, jelenleg Románia területén.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bráza Erdélyi település jelenleg Románia fennhatósága alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Brusztura kárpátaljai település a Máramarosi-havasokban Técső térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Brüsszel Belgium fővárosa.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Buda Város a Duna jobb partján, 1873-ban Buda, Pest és Óbuda egyesülésével létrejött Budapest.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Budapest Magyarország fővárosa, 1872-ben Óbuda, Buda és Pest egyesítésével jött létre.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bukarest Románia fővárosa.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Buzsora kárpátaljai település Munkácsról észak-keletre, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

C-Cs

Csepel Nagy Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd nagy Budapest része.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

Csernovic település a Szovjetunió európai területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Csikgyimes Erdélyi település jelenleg Románia fennhatósága alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Csik Vármegye Magyar területi közigazgatási egység volt Erdélyben, a trianoni békediktátumot követően román fennhatóság alá került.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

D

Debrecen a trianoni békediktátummal elcsatolt Hajdú és Bihar vármegye maradványain létrejött Hajdú-Bihar vármegye székhelye.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Délvidék A Duna-Tisza köze és a Tiszántúl Szeged alatti része. Az eredetileg színmagyar lakosságot a törökök szinte teljesen kipusztították. Helyükre a Habsburgok szerbeket, illetve románokat telepítettek. Jelenleg — a trianoni békediktátum nyomán — részben Romániához részben Szerbiához tartozik. Az 1848-1849-es, az 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a szerb fegyveresek. Ezek az atrocitások beárnyékolják a szerb-magyar viszonyt. A szerbiai magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Diósgyőr a trianoni békediktátummal Magyarországtól elcsatolt Borsod vármegye, Abauj vármegye és Zemplén vármegye maradványainak egyesítésével keletkezett Borsod-Abauj-Zemplén vármegyei település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Doboz Békés vármegyei település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Domaháza A trianoni béketidiktátum után Borsod, Abaúj-Torna és Zemplén történelmi vármegyék maradványaiból létrejött Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén fekvő határ melléki települése a magyar szlovák határon.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Duna Közép-Európa legnagyobb folyója, a Bajorország-i Fekete Erdőben ered és a Fekete Tengerbe torkollik, Németországot, Ausztriát, Szlovákiát, Magyarországot, Szerbiát, Romániát és Bulgáriát is érinti. A történelmi Magyarország területére a Dévényi Kapunál lépett be és a Vaskapunál hagyta el. Hagyományos kereskedelmi és hadi útvonal.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Dunaszekcső Baranya vármegyei település.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Dusi Erdélyi település jelenleg Románia fennhatósága alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

E-É

Eger Heves megyei város. Magyarország egyik legkiválóbb bortermelő vidékének a központja.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Eperjes felvidéki város jelenleg Szlovákia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Erdély A történelmi Magyarország Keleti, a Kárpátok és a Bihari-hegység által övezett tájegysége, jelenleg Romániához tartozik. A trianoni békediktátum óta a román hatóságok változó erősségű magyarellenes politikával igyekeztek a magyar lakosság létszámát csökkenteni, befolyását mérsékelni. Az 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a román fegyveresek. Ezek az atrocitások beárnyékolják a magyar-román viszonyt. Az erdélyi magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Erzsébetfalva Nagy Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd nagy Budapest része.

SUBA János: Polgárórség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

Esztergom Magyar város a Duna partján, Komárom-Esztergom megyében, a magyar katolikus egyház központja, királyi székhely a XI–XIII. században

SUBA János: Polgárórség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

Éralja Zemplén és Ung vármegyék határán lévő kárpátaljai település, jelenleg Szlovákia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Európa az Atlanti Óceán, a Földközi és a Fekete Tenger, a Kaukázus, a Kaszpi Tenger továbbá az Ural és az északi Jeges Tenger által határolt kontinens.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Észak-Amerika az Amerikai kontinens jól elhatárolhatóan két részből áll az Északi-Amerikai és a Dél-Amerikai részekből. Észak-Amerika a kontinens északi féltekén elhelyezkedő része, amely a Bering-szorostól a Panama-csatornáig tart. Észak-Amerikában két ország helyezkedik el, Kanada és az Amerikai Egyesült Államok, mindkét ország lakosságának döntő többsége angol anyanyelvű.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Észak-Dunántúl a Dunántúlnak a Balaton vonalától északra eső része.

ERNYES Mihály: a magyarsorsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Észak-Erdély a második bécsi döntéssel a Magyar Királysághoz visszacsatolt terület (1940-1944).

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Észak-Magyarország Lásd Magyarország

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

F

Fehértemplom Délvidéki település jelenleg román fennhatóság alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Felsőbisztra kárpátaljai településÖkörmező térségében.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Felsősztrihalya kárpátaljai település Vízköz és Toronyhágó között, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Felsőtömös Erdélyi város jelenleg román fennhatóság alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Felsőtöröcsvár Erdélyi település jelenleg Románia fennhatósága alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Felsővisó Erdélyi település Máramaros vármegyében, jelenleg Románia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Fenyvesvölgy kárpátaljai település Ung vármegyében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Fiume 1918-ig a Magyar Szent Korona csatolt teste, Adria parti kikötőváros, jelenleg Horvátország területén.

ERNYES Mihály: a magyarsorsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Fogaras vármegye Magyar területi közigazgatási egység volt Erdélyben, a trianoni békediktátumot követően román fennhatóság alá került.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Formos kárpátaljai település Munkács térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Forráshuta kárpátaljai település Szolyva térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Franciaország döntően franciák által lakott nyugat-európai ország. Szárazföldön Belgium, Luxemburg, Németország, Svájc, Olaszország és Spanyolország határolja. Vízi határai az Atlanti óceán, La Manche csatorna és a Földközi-tenger. Államformája többször változott, a Francia Királyságot követően császárság, jelenleg pedig köztársaság.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

G-Gy

Genf A svájci Genf kanton fővárosa.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Gesztete felvidéki település Gömör vármegyében, jelenleg Szlovákia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Gyergyótölgyes Határátkelőhely az erdélyi magyar-román határon a dualizmus időszakában.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

H

HABSBURG-birodalom (Lásd Habsburg-monarchia.)

HABSBURG-monarchia a HABSBURG-ház Közép-Európában uralkodó tagjai által uralt területek összessége. A dualizmus időszakában az Osztrák-Magyar Monarchia nem hivatalos, szinonim kifejezése.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Hajasd kárpátaljai település Nagyberezna térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Hamburg, kikötőváros Németország északi részében, az Elba torkolatánál.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Hangony A trianoni békediktátum után Borsod, Abaúj-Torna és Zemplén történelmi vármegyék maradványaiból létrejött Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei hegység.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Hanza városok Északnémet fejedelemségek kikötő és kereskedő városainak szövetsége. A hanza szót a magyar csoport szó értelmében használták. A Hanza városok már a X. század végén saját jogrendszerrel és kiterjedt kereskedő hálózattal rendelkeztek. Saját bíraskodást is folytattak, melynek során kereskedelmi törvényeiket megszegő tagjaikra halálos ítéleteket is kiszabtak és végrehajtottak.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Harta A történelmi Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Bács-Bodrog vármegyék trianoni békediktátum utáni maradványain létrejött Bács-Kiskun vármegyei település.

LÖRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Havasköz kárpátaljai település Nagyberezna térségében a Juta patak partján.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Háromszék vármegye Magyar területi közigazgatási egység volt Erdélyben, a trianoni békediktátumot követően román fennhatóság alá került.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Hegyhát Baranya vármegyei település.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Horvátország Magyarország déli szomszédja, 1920-ig a Magyar Királyságban autonómiát élvező ország. Eredetileg a Dráva és a Száva közötti területet magába foglaló térséget magyarok lakták, akiket a török csapatok kipusztítottak, helyükre horvátok települtek, így vált a korábban a Száva és Adria közötti Horvátország Horvát-Szlavón országgá, amely már a szlávok által benépesített Dráva-Száva közt, is magába foglalta. A dualizmus időszakában Dalmácia még nem képezte Horvát-Szlavón Ország részét, hanem az osztrák örökös tartományok egyike volt, hasonlóan az Isztriai félszigethez. Az első világháború után a Horvát-Szlavón elnevezést Horvátország név váltotta fel, amely magába Horvát-Szlavón Országot és a hozzá csatolt Dalmáciát és Isztriát is. A trianoni békediktátum után a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, majd Jugoszlávia tagállama, 1941-1945 között önálló, majd ismét Jugoszlávia része, végül 1991 nyarától újra független állam.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Huszt kárpátaljai település jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Husztalsófalva kárpátaljai település, Huszt környékén, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Hosszúmező Máramarosszigettől északra 12 kilométerre fekvő kárpátaljai település, jelenleg Románia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Hunyad vármegye Magyar területi közigazgatási egység volt Erdélyben, a trianoni békediktátumot követően román fennhatóság alá került.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

I-Í

Ilosva Kárpátaljai település a beregszász-máramaros vasutvonal mentén, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ivaskó kárpátaljai település Munkács térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Iza kárpátaljai település, Huszt környékén, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Izvor kárpátaljai település Munkácsról észak-keletre 30 kilométerre, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

J

Jasi Moldovai település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Járdánháza A trianoni békediktátum után Borsod, Abaúj-Torna és Zemplén történelmi vármegyék maradványaiból létrejött Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Jugoszlávia nyugat Balkán szláv népei által lakott térség. Az első világháború után keletkezett Szerb-Horvát-Szlovén Királyság néven, amely a két világháború között a Jugoszláv Királyság nevet vette fel. A második világháború során felbomlott, majd ismét egyesült Jugoszláv Szocialista Köztársaság néven, amely 1992-2006-ig folyamatosan felbomlott a Jugoszláviában élő szláv népek önálló nemzeti államaivá. Jelenleg — a trianoni békediktátum nyomán — az alföld déli része a többszörösen átalakult Szerb-Horvát-Szlovén Királyság egyik utódállamához a Szerb Köztársasághoz tartozik. Az Alföld déli részébe betelepített szerb lakosság az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc, az 1918-1919-es forradalmak és a második világháború során tömeges és drasztikus gyilkosságokat követtek el a magyar lakossággal szemben. A szerb hatóságok a Délvidék-i magyar lakosság beolvasztására törekedtek.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Juzsa település a Szovjetunió európai területén Ivanovo térségében.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

K

Kaposvár Dunántúli város, Somogy vármegye székhelye.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kassa Felvidéki város. Jelenleg Szlovákia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kárpát-medence keleten és délen a Kárpátok, északon az Alpok, nyugaton pedig a Dinári-hegység által határolt terület.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kárpátok A Dévényi kaputól a Vaskapuig terjedően a történelmi Magyarországot határoló hegyvonulat.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kárpátalja Korábban Ruszka Krajna néven ismert, döntően magyarok, ruszinok és ukránok által lakott terület, a történelmi Magyarország része, amely a történelmi magyar vármegyék közül Ung, Bereg, és Máramaros vármegyék döntő többségére terjed ki. A Kárpátok és a Tisza felső folyása közötti terület. A trianoni békediktátummal Csehszlovákiához csatolták, amely 1939-ben visszatért az anyaországhoz, majd az 1947. évi párizsi békediktátum a Szovjetunióhoz csatolta. Jelenleg Ukrajnának a Kárpát medencébe ékelődő nyúlványa. Ukrajna felől a Kárpátok hegysége, a többi oldalról pedig Szlovákia, Magyarország és Románia határolja. A második világháborút követően a megszálló szovjet csapatok tömegesen hurcolták el a magyar lakosság akiknek a döntő többsége elpusztult. Ezek az atrocitások beárnyékolják a ukrán-magyar viszonyt. A kárpátaljai magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kenézpatak kárpátaljai település Véghmártonka, Kisábránka és Nagyábránka között, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kijev Ukrajna fővárosa.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Királymező Kárpátaljai település jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Királyvölgy kárpátaljai település Técső térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kisanna kárpátaljai település Szolyvától északra, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kisábránka kárpátaljai település Bereg vármegyében az Alsóvereckei járásban, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kishegy Beregszász térségében a Vérke patak mentén lévő domborulat, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kisinyov Moldovai település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kismogyorós kárpátaljai település Bereg vármegyében Beregsárrét szomszédságában, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kispest Nagy Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd nagy Budapest része.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kissarkad kárpátaljai település Bereg vármegyében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kolozsvár erdélyi város, jelenleg Románia területén.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

LÖRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kovácsrét kárpátaljai település Máramaros vármegyében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kőhát az Északkeleti-Kárpátok vulkáni vonulatának második szakaszához tartozó hegyvonulat Máramaros vármegyében, Jelenleg Románia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kőrösmező Kárpátaljai település a történelmi Máramaros vármegyében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kövesliget Kárpátaljai település a Mencsul-havasok térségében Huszt közetében.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Krassó-Szörény Vármegye Magyar területi közigazgatási egység volt Dél-Magyarországon, 1920-ig.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Krasznogorszk Moszkvától észak-nyugatra fekvő orosz település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kubiny délvidéki település jelenleg román fennhatóság alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

L-Ly

Lengyelország a Balti Tenger, Németország, Csehország, Szlovákia, Ukrajna, Belorusszia, és a néhai Kelet-Poroszország maradványa ma orosz terület által határolt ország. A történelmi Magyarország Lengyelországgal határos volt. A lengyel-magyar kapcsolatkezelés hagyományosan jók voltak, amelynek emléke élénken él mindkét népben. Lengyelország a XVIII. században elvesztette szuverenitását, amikor Oroszország, Poroszország és a Habsburg-birodalom között felosztották. Lengyelország államisága az első világháború után állt helyre, azonban a HITLER és SZTÁLIN közötti alku nyomán Németország és a Szovjetunió ismét megszállta. Függetlensége a második világháború után állt ismét helyre.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Lombardia az Alpok és az Appeninek között elterülő sík vidék, melyet a Pó folyó kettéssel. Keletről az Adria, nyugatról Franciaország határolja.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

M

Magyar Királyság Lásd Magyarország.

Magyarország. Államformák: 898-tól a honfoglalást követően a hét magyar törzs szövetsége, majd 1000-tól, az államalapítástól 1918-ig Magyar Királyság, 1918. november 16.-ától Magyar Népköztársaság, 1919. március 21.-étől Tanácsköztársaság, 1919. június 23.-ától Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság, 1919. augusztus 2.-ától Népköztársaság, 1919. augusztus 8.-ától Magyar Királyság, 1946. február 2.-ától Magyar Köztársaság, 1949. augusztus 20.-ától Magyar Népköztársaság, 1989. október 23.-ától Magyar Köztársaság. A XX. század elején rabló, imperialista békediktátummal területének mintegy 2/3-át lakosságának több mint a felét elcsatolták. A trianoni békediktátum előtti Magyarországot tekintjük a történelmi Magyarországnak, amely magába foglalta a Magyar Szent Korona alá tartozó területeket azaz a Kárpát-medencét, amely több, mint 1000 éven át gazdasági földrajzi és kulturális egységet alkotott. A trianon utáni Magyarországot pedig többféle elnevezéssel is szokás jelölni például, kismagyarország, középmagyarország stb.. A történelmi Magyarországon csaknem 283 000 km² területén mintegy 20 000 000 lakos élt. A trianoni békediktátum nyomán az ország területe 93 000 km²-re, lakóinak száma pedig 8 000 000 főre csökkent. A Kárpát-medencében élő magyar etnikum közel egyharmada került kisebbségi sorba az átírt határokból következően. A magyar nemzet elcsatolt részei azóta a kisebbségi jogaitól többé-kevésbé megfosztottan, a többségi nemzet beolvadási kísérletei között éli életét. Ez a helyzet a térség viszálkodásainak a melegágya. A sovinszta politikai csoportosulások tevékenysége nehezíti a Kárpát-medence fejlődését, egyben pedig akarva-akaratlanul kedvez a külső hatalmi befolyások erősödésének.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Makarja kárpátaljai település Munkács térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Maros Erdélyben eredő és Dél-Alföldön a Tiszába torkolló Kárpát-medencei folyó.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Maroslelle partiumi település jelenleg Románia területén.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Marosvásárhely erdélyi város jelenleg Románia területén.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Mágocs Baranya vármegyei település.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Máramarossziget erdélyi város jelenleg Románia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Máramaros vármegye A történelmi Magyarország 64 vármegyéjének egyike Kárpátalja területén, Gallíciával határos. Székhelye Máramarossziget. Jelenleg részben Romániához, nagyobb részt Ukrajnához tartozik.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Márianosztra Nógrád vármegyei település.

LÖRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Mártonkő kárpátaljai település Munkácsról észak-keletre, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Mencsul-havasok A kárpátoknak Rahótól északra elterülő része.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Mezőhuta kárpátaljai település Ung vármegyében a Turja patak partján, Turjamező település szomszédságában, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Mércse kárpátaljai település Nagybereznától dére Ung vármegyében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Miskolc a trianoni békediktátummal Magyarországtól elcsatolt Borsod vármegye, Abaúj vármegye és Zemplén vármegye maradványainak egyesítésével keletkezett Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye székhelye.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Mohács város Baranya vármegyében.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Mokra kárpátaljai település Ung vármegyében Turjavágástól északra, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Moldva Lásd Románia

Monostoros kárpátaljai település, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Moszkva Oroszország fővárosa, 1917-től Szovjet-Oroszország, majd a Szovjetunió fővárosa volt fennállásáig.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Munkács Kárpátaljai város jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

N-Ny

Nagyberezna kárpátaljai település, Nagyberezna járás székhelye, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nagykanizsa Dunántúli település, Zala vármegyében, megyei jogú város.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nagymogyorós kárpátaljai település Munkács térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nagyszöllős kárpátaljai település, Huszt környékén, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nagy-Britannia Lásd Anglia.

Nagyszeben erdélyi város, jelenleg Románia területén.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nagyvárad partiumi város, a Sebes-Körös mentén, jelenleg Románia területén.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nádaspatak kárpátaljai település Munkács térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nándorfehérvár A városban lévő vár a magyar végvári rendszer részét alkotta, ahol HUNYADI János vereséget mért a hódító török csapatokra. Ennek a tiszteletére szólnak a keresztény világban délben a harangok. Délvidéki Duna parti település jelenleg Belgrád néven Szerbia fővárosa.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Német Császárság Középkori eredetű állam, amely szuverén fejedelemségekre bomlott, azonban a császárságot, mint formát megtartotta. A Német Császárságot porosz vezetéssel egyesítették újra a XIX. században. Az első világháború nyomán Németországban a császárság megszűnt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Németmok Kárpátaljai település, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Németország A germán törzsek szálláshelyeinek területén alakult ki a római Birodalom szétzilálásakor a germán szövetség, amelyből kifejlődött a Német-Római Császárság. A német nyelvterület politikai egysége azonban fokozatosan felbomlott, így számos független ország keletkezett. Laza irányítást biztosított azonban az úgynevezett választófejedelmek által választott német-római császár léte. E tisztséget hosszú időn át a HABSBURGOK töltötték be. 1871-ben jött létre porosz vezetéssel az úgynevezett kis német — Ausztria nélküli — egységen nyugvó német császárság. Az első világháború után a császárság köztársasággá alakult. Az Adolf HITLER által vezetett úgynevezett III. Birodalom hozta létre a nagy német — Ausztriát is magába foglaló — egységet. A II. világháború után. Németországtól, mint vesztes országtól elcsatolták Kelet-porországot az úgynevezett protektorátusait és Ausztriát. Az elcsatolt területeken csupán Ausztriában maradt meg a német ajkú lakosság. A többi részekben a németeket elűldözték, vagy megsemmisítették. A porosz vezetéssel létrehozott kis német egység területén pedig két államot hoztak létre, a nyugati országok felügyelete alatt álló Németországi Szövetségi Köztársaságot és a keleti részen a Szovjetunió felügyelete alatt álló Német Demokratikus Köztársaságot. A Szovjetunióban és Szövetségeseinél a pártállami berendezkedés összeomlása nyomán a Német Demokratikus Köztársaság egyesült a Németországi Szövetséges Köztársasággal 1990. X. 3.-án. A Németországi Szövetségi Köztársaság az Európai Unió legerősebb tagállama.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nyergesújfalú a trianoni békediktátummal elcsatolt Komárom, Esztergom vármegye maradványain létrejött Komárom-Esztergom vármegyei település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nyíregyháza a trianoni békediktátummal elcsatolt Szabolcs, Szatmár és Bereg megye maradványaiból létrejött szabolcs-szatmár-bereg megyei település.

LÖRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nyírség A trianoni határok közé szorított Magyarországnak Kárpátaljával és Partiummal határos területe, amelyet nyugatról a Tisza, délről pedig a Hortobágy és a Berettyó határol. A történelmi Magyarország Szabolcs, Szatmár és Bereg vármegyéinek a területén helyezkedett el, e három történelmi magyar vármegye maradványain jött létre Szabolcs-Szatmár Bereg megye.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nyugat-Európa, Európa nyugati fele, a Varsói Szerződés felbomlásáig az úgynevezett vasfüggöny túloldalán elhelyezkedő országok gyűjtőfogalma volt, azonban gyakorta alkalmazzák a Magyarországtól nyugatra fekvő államok megnevezésére is.

LÖRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

O-Ö

Obarov az Ukrán Alföld Kárpátaljához közeli részén fekvő ukrán település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Óbuda 1872-ben Óbuda, Buda és Pest egyesítésével jött létre a főváros. Óbuda a középkorban a mindenkor királyné alá tartozó település.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Olaszország Dél-Európai, az Itáliai félszigetet, Szicíliát és Szardíniát magába foglaló ország.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

LÖRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Orosz birodalom Lásd Oroszország.

Oroszország Kelet-Európában és Észak-Ázsiában elterülő állam, 1917 és 1992 között a Szovjetunió vezető tagköztársasága. A Szovjetunió-t megelőző időszakban Oroszország elnevezése Orosz-Birodalom, amely fokozatosan terjedt ki Európa keleti területére, majd belső- és északázsiai térségekre is. Lakóinak többsége orosz. Államformája abszolút monarchia, az ország élén a cári család családfője állt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Orsova Duna parti város. Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Románia területén.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ósáncz Erdélyi magyar határtelepülés, Brassó vármegyében aBrassói-hágón. Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Románia fennhatósága alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Osztrák Császárság a HABSBURG-dinasztia Közép-Európában fekvő tartományainak összessége, a Magyar Szent Korona alá tartozó területek kivételével.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Osztrák-Magyar Monarchia (Österreichisch-Ungarische Monarchie) Ausztria-Magyarországnak nevezték az 1848-1849-es magyar forradalmat és szabadságharcot leverő Habsburg hatalom kormányzása alatt álló területeket. A kiegyezést követően az Osztrák-Magyar Monarchia létrejötté után is használatos volt e kifejezés a köznyelvben még egy ideig. A kiegyezéssel jött létre az Osztrák-Magyar Monarchia, amely az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság 1867 és 1918 között fennálló olyan szövetsége, amelyben a két társország bizonyos ügyeit közösen, a többit pedig önállóan intézte. A közös ügyek közé tartoztak a Pragmatica Sanctio-ból származó ügyek (külügy, hadügy és a finanszírozásukra szolgáló pénzügy), hitelügy. Ehhez az ügyrendszerhez csatlakoztak a dualisztikus ügyek azaz a vám- és kereskedelmi szövetség, valamint a nem közös de lehetőleg egyetértőleg intézendő ügyek (közvetett adózás, vasút, hajózás, posta, pénzügyrendszer). A dualisztikus ügyek a közös ügyektől — vagy ahogyan a magyar kiegyezési törvényben található a közös érdekű viszonyoktól — abban különböztek, hogy a közös ügyek tekintetében kizárólag közösen járhatott el a két ország, a dualisztikus ügyek körében pedig, ha nem jött létre a társországok között közös megállapodás a két ország önállóan is eljárhatott.

Az Osztrák-Magyar Monarchiának nem volt közös államfője és kormánya. Mindkét állam legfőbb közjogi méltóságát az osztrák császári és a magyar királyi tisztséget egy természetes személy I. Ferenc József töltötte be. Közös kormány ugyan nem létezett, azonban a közös ügyek intézése céljából közös minisztériumok működtek, amelyek élén közös miniszterek álltak, külügy-, hadügy- és pénzügyminiszter. E miniszterek értekezleteit — amelyben a két társország miniszterelnöke és a társországoknak a tárgyalat témában érintett miniszterei is részt vettek — hívták közös minisztertanácsnak. Amennyiben a közös minisztertanácsban az uralkodó elnökölt az üléseket koronatanácsnak nevezték. A közös minisztereket az uralkodó a két társország országgyűlésétől függetlenül nevezte ki és mentette fel. A közös miniszterek az uralkodónak tartoztak felelősséggel.

A közös költségeket a delegációk hagyták jóvá. A delegációk a két társország országgyűléseinek a bizottságai voltak, amelyeket az országgyűlések felhatalmaztak a közös költségvetés megállapítására. A közös költségvetésre a javaslatot a közös pénzügyminiszter terjesztette elő az indokláshoz pedig a közös külügy- és hadügyminiszter is csatlakozott. A hatvan tagú delegációkat egy évre választották. A magyar delegáció negyven tagját a képviselőház, húsz tagját a főrendiház küldte. A magyar delegáción belül öt horvátországi képviselőnek kellett lennie négynek a képviselőházból egynek pedig a főrendiház tagjai közül. Az osztrák delegáció negyven tagját a képviselőház, húsz tagját pedig az urak háza választotta. Csehország tíz, Gallícia hét, Morvaország négy, Alsó Ausztria három, Felső Ausztria kettő Steyer kettő, Tirol kettő a többi tartomány pedig egy-egy tagot küldött a delegációba. A delegációk évenként felváltva Bécsen és Budapesten üléseztek. Egyet nem értés esetén a delegációk tekintetében az uralkodónak nem volt döntési joga.

A közös költségek fedezésére a vámbevételek voltak hivatottak. A fennmaradó résznek a két társország közötti megosztási arányáról pedig a két országgyűlés döntött. Ezt az arányt kvótának nevezték. A kvótát meghatározott időre állapították meg. A kvóta megállapítása érdekében a két országgyűlés bizottságot küldött ki a téma egyeztetése céljából. Abban az esetben, ha a két országgyűlés nem tudott megállapodni, az uralkodónak volt döntési joga. Mivel a Magyar Királyság gazdasága dinamikusabban fejlődött a bevételei is gyorsabban nőttek, mint az Osztrák Császárságé. Ebből fakadóan pedig a közös költségek fedezésében a magyar arány nőtt. 1873-ban a magyar arány 31.4%, 1917-ben pedig 34.4% volt.

Az Osztrák-Magyar Monarchia területe a történelmi Magyarországot és az Osztrák Császárságot foglalta magába, amely ebben az időben kiterjedt a mai Ausztrián túl a mai Cseh Köztársaságra és a mai Lengyelország azon részére, amelynek a történelmi elnevezése Gallícia, továbbá Bukovinára valamint az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közös irányítása alatt álló Bosznia-Hercegovinára. Az Osztrák Császársághoz tartozott még a Dalmát tengerpart is Fiume kivételével, amely a Magyar Királyság részét alkotta.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ózd a trianoni békediktátummal Magyarországtól elcsatolt Borsod vármegye, Abaúj vármegye és Zemplén vármegye maradványainak egyesítésével keletkezett Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ökörmező kárpátaljai település a Nagy-ág és a Volovec patak találkozásánál, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ötvösfalva Kárpátaljai település, Huszt környékén, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

P

Padostető A trianoni békediktátum után Borsod, Abaúj-Torna és Zemplén történelmi vármegyék maradványaiból létrejött Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei hegység.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Palinapuszta a trianoni békediktátum után Borsod, Abaúj-Torna és Zemplén történelmi vármegyék maradványaiból létrejött Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye területén fekvő település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Pancsova, város a Duna partján, Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Szerbia fennhatósága alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Patkós kárpátaljai település a Róna-havas déli térségében, jelenleg ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Partium A Tiszántúlnak Erdéllyel határos síkvidéki sávja.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Perecsény kárpátaljai település Ungvártól 20 kilométerre észak-keletre, a Turja folyónak az Ungba torkolása mentén, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Pest a főváros létrejöttékor a három egyesülő város Óbuda, Buda és Pest egyike. A gyarapodó fővárosba integrált a Duna baloldalán elterülő települések összességét is pesti oldalnak nevezik.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Pest vármegye a Duna két partján elterülő megye, melyet Szlovákia, Komárom-Esztergom vármegye, Fejér vármegye, Bács-Kiskun vármegye, Jász-Nagykun-Szolnok vármegye, Heves vármegye és Nógrád vármegye határolnak. A vármegye jelentős része az ország fővárosának agglomerációja szerepét tölti be.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye, magyar területi közigazgatási egység volt Magyarország középső részén a Duna-Tisza közén 1876 és 1950 között. Az egykori vármegye területe jelenleg is Magyarország része, a helyén ma Pest megye, valamint Bács-Kiskun megye nagyobb része található.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Pestszentlőrinc Nagy Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd nagy Budapest része.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

Pestújhely Nagy Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd nagy Budapest része.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

Pécs Baranya vármegye székhelye.

LÓRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Pécsvárad város Baranya vármegyében.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Polena kárpátaljai település Szolyva térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Poroskő kárpátaljai település Perecsény térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Pozsony A trianoni békediktátum után Szlovákia fővárosa. A történelmi Magyarország Pozsony vármegyéjének székhelye. Árpád-kori település. A magyar országgyűléseket évszázadokig Pozsonyban hívták össze.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Predeál Román határtelepülés, román területen működő magyar határátelőkölőhely volt 1918-ig, az akkori Magyarország fontos határátelőkölője.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

R

Rafajlova a magyar-lengyel határon a II. világháború során a németek által megszállt területen fekvő határmenti település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Rákospalota Budapest agglomerációjához tartozó település, amely nagy Budapest létrejötté nyomán a főváros részét képezi.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

LÓRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Remetevasgyár felvidéki település Ung vármegyében, jelenleg Szlovákia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Rókamező kárpátaljai település Máramaros vármegyében a Szolvai-havasokban a Kovácsréti patak partján, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Román Királyság Lásd Románia.

Románia Magyarországgal határos ország. A trianoni békediktátum Romániának jutatta a történelmi Magyarország mintegy egyharmadát több millió magyar ajkú lakossal. Románia a XIX. század utolsó negyedében jött létre havasalföldi és moldáviai fejedelemségek egyesülésével, Román Királyság néven amely államforma 1945-ig működött. Az 1848-1849-es, 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a román fegyveresek. Ezek az atrocitások és a román pártállam időszakában megvalósuló magyarellenes magatartás beárnyékolják a magyar-román viszonyt. A román hatóságok a magyar nemzetiség beolvasztására törekedtek. A romániai magyar nemzetiség az ország Európai Unióhoz történő csatlakozása után is küzd a nemzeti jogai maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Róna-havas Az Észak-Kelet-Kárpátokban található hegyvonulat, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Rovno az Ukrán Alföld Kárpátaljához közeli részén fekvő ukrán település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

S-Sz

Sajóháza felvidéki település Rozsnyó térségében, jelenleg Szlovákia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Segesvár erdélyi város jelenleg Románia területén.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Sepsiszentgyörgy erdélyi város jelenleg Románia területén.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Siklós Baranya vármegyei település.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Somogy Vármegye, magyar területi közigazgatási egység, Dél-Dunántúlon.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Sopron A történelmi Magyarország Sopron vármegyéjének székhelye. Jelenleg a magyar-osztrák határ magyar oldalán elterülő szép fekvésű határváros. A trianoni békediktátum során elcsatolni kívánt terület volt, ahol a hovatartozás témájában népszavazást tartottak, melynek során a lakosság Magyarországhoz tartozás mellett szavazott. Ezáltal a város elnyerte a „Civitas fidelissima” kitüntető címet.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Sósmező, magyar határtelepülés az erdélyi Ojtozi-szorosban, Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Románia területén.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Svájc Közép-Európa nyugati részén, az Alpok hegyei között elterülő kantonokból álló szövetségi állam, amely Lichtensteinnel, Németországgal, Franciaországgal és Olaszországgal határos.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szaplonca Máramaros vármegyei település Máramaroszigettől nyugatra 18 kilométerre, a Tisza bal partján, jelenleg Románia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szarvasháza kárpátaljai település Alsóvereckétől dél-nyugatra Beregsziklás és Vezérszállás között, a Szarvas folyó partján, Jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Seben vármegye Magyar területi közigazgatási egység volt Erdélyben, a trianoni békediktátumot követően román fennhatóság alá került.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szeged Csongrád vármegye székhelye, Tisza parti város.

LÓRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szemerekő kárpátaljai település Ung vármegyében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szentlőrinc Baranya vármegyei település.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szerb-Horvát-Szlovén Királyság Lásd Jugoszlávia.

Szerbia A szerbek már a középkorban államot hoztak létre a Balkánon. A török hódítók kiűzése után az elnéptelenedett Dél-Alföld-i területekre szerbeket telepítettek. A Habsburgok a magyar ellenállás egyik ellenszereként támaszkodtak a betelepített szerbekre. A trianoni békediktátum a Szerb Királysághoz csatolta Magyarország Dél-Alföldi területeit, közel 1 000 000 főnyi magyar lakossal. Ekkor a Szerb Királyság átalakult a vele egyesülő volt Osztrák-Magyar-Monarchia-i területekkel Szerb-Horvát-Szlovén Királysággá, melyet később Jugoszláviának neveztek. A szerb hatóságok a magyar földbirtokosoktól elkobzott földeket a betelepített szerbek között osztották föl, így a magyar lakosság jelentős része földönfutóvá vált. Az 1848-1849-es, az 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a szerb fegyveresek. Ezek az atrocitások beárnyékolják a magyar-szerb viszonyt. A szerbiai magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szerb Királyság Lásd Szerbia.

Szerbia A szerbek már a középkorban államot hoztak létre a Balkánon. A török hódítók kiűzése után az elnéptelenedett Dél-Alföld-i területekre szerbeket telepítettek. A Habsburgok a magyar ellenállás egyik ellenszereként támaszkodtak a betelepített szerbekre. A trianoni békediktátum a Szerb Királysághoz csatolta Magyarország Dél-Alföldi területeit, közel 1 000 000 főnyi magyar lakossal. Ekkor a Szerb Királyság átalakult a vele egyesülő volt Osztrák-Magyar-Monarchia-i területekkel Szerb-Horvát-Szlovén Királysággá, melyet később Jugoszláviának neveztek. A szerb hatóságok a magyar földbirtokosoktól elkobzott földeket a betelepített szerbek között osztották föl, így a magyar lakosság jelentős része földönfutóvá vált. Az 1848-1849-es, az 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a szerb fegyveresek. Ezek az atrocitások beárnyékolják a magyar-szerb viszonyt. A szerbiai magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szernye-mocsár több mint 100 km² kiterjedésű lápos terület Bereg vármegyében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Székesfehérvár Fejér vármegye székhelye, a középkorban huzamosabb ideig az ország fővárosa.

LÓRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szinyák kárpátaljai település Munkács térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szlovákia A több mint 1000 éves magyar állam Felvidéki részét szakította ki a trianoni békediktátum, ahol jelenleg magyarok és szlovákok laknak. A szlovákok a XIX. században fejlődtek nemzeté. Szlovákia fiatal állam. A trianoni békediktátum nyomán Csehszlovákia része. Az I. bécsi döntéssel a zömében magyar lakta területek Nyitra térségének kivételével visszakerültek a Magyar Királysághoz. A szlovákok által lakott északi rész pedig látszólagos függetlenséggel a Harmadik Német Birodalom csatlós államává vált. A II. világháború után ismét Csehszlovákia részévé vált majd XX. század kilencvenes éveinek elején önállósodott. A felvidéki magyar lakosságot igyekeztek elszlovákosítani a második világháború végén és azt közvetlenül követően tömeges méretű atrocitásokat követtek el a magyar etnikum ellen. A magyar lakosság egy részét kitelepítették szülőföldjéről. A magyarok elleni diszkriminatív cselekedeteket megalapozó BENES-dekrétumok máig érvényben vannak.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szolyva kárpátaljai település Munkácstól észak-keletre, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szolyvai havasok Kárpátalja területén elterülő hegyvonulat jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szombathely Vas vármegye székhelye.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szovjetunió Az Orosz Birodalom romjain az első világháború után létrejövő államszövetség, amely a XX. század végén felbomlott.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szóvárhegy partiumi település Bihar vármegyében, jelenleg Románia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Sztanyiszlav A Kárpátok keleti részén Kelet-Galiciában lévő város.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szurdok Erdélyi határtelepülés, Máramaros vármegyében az Iza folyó partján. Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Románia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szvjatosino Kijev melletti ukrán település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

T-Ty

Takcsány felvidéki település Zemplén vármegyében, jelenleg Szlovákia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Taracköz kárpátaljai település Szaplonca közelében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Tarnalelesz Heves vármegyei település.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Tatárhágó A Kárpátok Máramarosi havasok hegyei közötti hagyományos átjáró Halics és a Kárpát-medence között a Fekete-Tisza vidékén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Temes vármegye Délvidéki vármegye, mely a trianoni békediktátumot követően ma részben Románia részben pedig Szerbia fennhatósága alá került.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Temesvár Délvidéki város, jelenleg Románia területén.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Técső erdélyi település a Beregszász-Máramaros vasútvonal mentén, jelenleg Románia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Tiha kárpátaljai település Ung vármegyében, a Tiha patak partján, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Tisza A legnagyobb Kárpát-medencében eredő folyó, Máramaros vármegyéből ered és a Szerémségnél torkollik a Dunába.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Torontál vármegye a trianoni békediktátummal a Magyar Királyságtól elszakított délvidéki vármegye.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Torony-hágó a Kárpátokon átvezető hágó Kárpátalja területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Tölgyes erdélyi település jelenleg Románia fennhatósága alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Török Birodalom Közél-keletre, Észak-Kelet-Afrikára és Európa délkeleti részére kiterjedő, a mohamedán hitet erőszakosan terjesztő birodalom, amely a XV. századtól fokozatosan gyarapodott és az első világháború során semmisült meg.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Törökország Kis-ázsiai állam (néhány kormányzósággal az Európai kontinensen). A Török-birodalom felbomlása után jött létre, melynek során szétválasztották az iszlám egyházat a világi államtól.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Trianon Párizs melléki kastély, ahol az első világháború után Magyarországra erőltetett békediktátumot aláírták.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Turjamező kárpátaljai település Ung vármegyében a Turja patak partján, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Turjasebes kárpátaljai település a turja patak partján Ung vármegyében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Turjavágás kárpátaljai település Ung vármegyében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

U-Ü

Új-moldova Délvidéki település Krassó-Szörény vármegyében, jelenleg Románia fennhatósága alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Újpest Nagy Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd nagy Budapest része.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

Uklin kárpátaljai település Ökörmező térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ukrajna A Szovjetunió felbomlása után önállósult kelet-európai ország.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ungvár Kárpátaljai település jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Úz-völgy a Csíki havasokban található völgy, jelenleg Románia fennhatósága alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Uzsok kárpátaljai település Nagyberezna térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Uzsoki hágó Kárpátalja területén a Kárpátokon áthaladó szoros.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

V-W

Valjevo szerbiai település.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Varsó Lengyelország fővárosa.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vasér a Visó jobb oldali mellékfolyója a Máramarosi havasokban, jelenleg Románia területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vác Pest vármegyei település a Duna bal partján.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vereckei-hágó A Kárpátoknak a Keleti Beszkidék és a Máramarosi havasok közötti átjárója. A hagyomány szerint az Árpád vezér által vezetett honfoglaló magyarok fő serege ezen a hágón keresztül érkezett a Kárpát-medencébe. Ezt az eseményt festette meg FESZTY Árpád, akinek a sok viszontagságot megélt monumentális alkotása Ópusztaszeren tekinthető meg.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Verestorony, magyar határtelepülés Erdélyben, Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Románia területén.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Végmártonka kárpátaljai település a Kenézpatak, Kisábránka és Nagyábránka között, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Viharos kárpátaljai település Ung vármegyében, Nagyberezna térségében, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vízköz kárpátaljai település a Repenye és a Bisztra patak találkozásánál, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Volóc kárpátaljai település Bereg vármegyében az Alsóvereckei járásban, jelenleg Ukrajna területén.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vulkán Erdélyi magyar határtelepülés, a Zsil folyó völgyében. Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Románia fennhatósága alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Z-Zs

Zala vármegye dunántúli vármegye, amely Ausztria, Magyarország és Szlovénia találkozásának térségében terül el. székhelye Zalaegerszeg.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Zimony közlekedési csomópont a Száva Dunába torkolásánál, Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Szerbia területén.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Zsolna Felvidéki város, jelenleg Szlovákia területén.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

INDEX CHRONOLOGICUS

1840

1840 az 1840/IX.tc-kel létrehozták a mezei rendőrséget, amely 1894-ig működött, amikor a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894/XII.tc-kel a testületet feloszlatták, feladatkörének egy részét a magyar Királyi Csendőrség, másik részét pedig az újonnan létrehozott mezőőrség vette át.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

1850

1850-ben alapították az Evidenzbürot.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

1867

március 10-én felállították a Magyar Királyi Pénzügyőrséget.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

március 11. Ezen a napon kezdte meg működését a kiegyezés utáni Magyar Királyi Belügyminisztérium.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

1872

december 22. Ezen a napon nyert szentesítést a fővárosi rendőrség ideiglenes államosítását is tartalmazó törvény (1872/XXXVI.tc.) Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről címmel, melyet az országgyűlés mindkét házában december 23-án hirdettek ki. A fővárosi rendőrséget véglegesen 1881-ben államosították (1881/XXI.tc.).

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

1872

1872 létrehozták a megszüntetett katonai határőrvidéken a Magyar Királyi Vám- és Adóőrséget, amely 1886-ig működött, feloszlását követően pedig működési területén a vámügyek intézését a vámhivatalok az adóügyek intézését pedig — az 1872-ben a pénzügyőrségtől különválasztott — adóhivatalok végezték, illetve ebben a térségben is kialakították a Magyar Királyi Pénzügyőrség helyi alakulatait.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

1872 A Magyar Királyi Vám- és Adóhivatalokat — amely szervezetet a Magyar Királyság a neoabszolútizmustól vett át — kettéválasztották Magyar Királyi Adóhivatalokra és Magyar Királyi Vámhivatalokra.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

1873

október 25.-én a fővárosról szóló 1872. XII. 22-én keletkezett 1872/XXXVI.tc.-ben foglaltak alapján a Budapest törvényhatósági bizottság alakuló ülésén rögzítették, hogy a fővárosi rendőrség a vonatkozó törvény keletkezéséig ideiglenesen a belügyminiszter fennhatósága alatt áll.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

1881

február 14-én az uralkodó szentesítette az 1881/III.tc.-et „a közbiztonság szervezéséről” címmel, amely elrendelte a Magyar Királyi Csendőrség létrehozását. Az uralkodó általi szentesítés dátuma 1933 óta a Magyar Királyi Csendőrség napja. A csendőrség szervezeti elemeinek az ország teljes, vidéki területeire kiterjedő kialakítása 1884-ben fejeződött be.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

április 11. Ezen a napon nyert szentesítést a Magyar Királyi Fővárosi Állami Rendőrség végleges államosításáról szóló 1881/XXI.tc., melyet az országgyűlés mindkét házában 1881. április 12-én hirdettek ki. A fővárosi rendőrséget első ízben 1872-ben államosították ideiglenes jelleggel a fővárosról szóló 1872/XXXVI.tc. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről című törvény részeként.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

1884

1884-ben — a magyar büntetés-végrehajtási rendszer részeként — a fiatalokú fiúk részére alapították az Aszódi Magyar Királyi Javítóintézetet.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

1886

1886-ban — a magyar büntetés-végrehajtási rendszer részeként — a fiatalokú fiúk részére alapították a Kolozsvári Magyar Királyi Javítóintézetet.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

1890

1890-ben — a magyar büntetés-végrehajtási rendszer részeként — a fiatalokú lányok részére alapították a Rákospalotai Magyar Királyi Javítóintézetet.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

április 11-én kelt minisztertanácsi határozat alapján hozták létre a pénzügyi tárca tanácsadó szervezeteként a vámügyi tanácsot, amely vámügyekben véleményezési jogkörrel rendelkezett amikor a kereskedelmi miniszter — az illetékes miniszterekkel egyetértésben — valamely ügyet a tanácshoz utalt. A vámügyi tanács elnöke a kereskedelmi miniszter volt, az elnökhelyettes pedig az elnök kérte fel. Rajtuk kívül a vámügyi tanács létszáma 21 főt tett ki. A tanács tagjai sorába tagot édelegáltak a pénzügyi-, a kereskedelemügyi-, a földművelésügyi- és a belügyi tárcák. A kereskedelemügyi miniszter felkérésére a gazdasági-, a kereskedelmi-, és az ipartestületek is küldtek képviselőt a tanácsba.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

1894

1894 az 1840/IX.tc-vel létrehozták a mezei rendőrséget, amely 1894-ig működött, amikor a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894/XII.tc-vel a testületet feloszlatták, feladatkörének egy részét a magyar Királyi Csendőrség, másik részét pedig az újonnan létrehozott mezőőrség vette át.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

1895

1895-ben — a magyar büntetés-végrehajtási rendszer részeként — a fiatalokú fiúk részére alapították a Székesfehérvári Magyar Királyi Javítóintézetet.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

1900

1900 Ebben az évben rendszeresítették a Magyar Királyi Csendőrségnél a törzsőrmesteri rendfokozatot.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774.

1903

1903-ban — a magyar büntetés-végrehajtási rendszer részeként — a fiatalokú fiúk részére alapították a Kassai Magyar Királyi Javítóintézetet.

LŐRINCZ József: A Csemegi-kódex és a javítóintézet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

1904

1904 A Magyar Királyi Csendőrség kötelékében a csendőrfelügyelőség közvetlen alárendeltségében Központi Felszerelési és Anyagraktárt hoztak létre Budapesten.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774.

1906

január 15. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről szóló 5692/1905.ME.r. és az életbe léptetés végrehajtásáról szóló 91 000/1905.BM.r. alapján ekkor kezdte el működését a Magyar Királyi Határrendőrség.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

1907

1907 a Magyar Királyi Csendőrségnél bevezették a pótszárnyakat. Ezen — a kerület-parancsnokságok közvetlen alárendeltségébe tartozó — szervezetek hatáskörébe tartozott a csendőr kerületeknél minden tevékenység, amely nem képezte részét a szorosán vett szolgálatellátásnak pld.: kiképzés, gazdasági munka stb. A pótszárnyak értelemszerűen nem rendelkeztek hatósági működési területtel.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774.

1916

október 28.-án a Magyar Királyi Fiumei Állami Rendőrségről szóló 1916/XXXVII.tc.-kel hozták létre a Magyar Királyi Fiumei Állami Rendőrséget, mely 1917. V. 1.-én kezdte meg működését.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

1917

május 1.-én kezdte meg működését az 1916/XXXVII.tc.-kel létrehozott Magyar Királyi Fiumei Állami Rendőrség.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

1918

november 13. Ezen a napon kötötte meg LINDER Béla, a KÁROLYI-kormány tárca nélküli minisztere és Franchet d'ESPEREY balkáni antant-főparancsnok két megbízottja, HENRYS tábornok és MISIC vajda a 18 pontból álló belgrádi katonai konvenciót, mely meghúzta a demarkációs vonalat, egyúttal pedig fegyverszüneti feltételeket diktált a legyőzött Magyarországnak számára.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

1919

1919. X. 1-én. törvénypotló kormányrendeletként került kiadásra a rendőrség államosításáról szóló rendelet. Az államosított rendőrség elnevezése Magyar Királyi Állami Rendőrség volt.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

1925

1925-ben hozták létre a Magyar Királyi Igazságügyminisztériumban a börtönügyi szakkönyvtárat.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

1928

1928-ban vezették a Magyar Királyságban a szigorított dologházi intézményt az 1928/X. a büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról című törvény alapján.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

1931

november 30. a Magyar Királyi Állami Rendőrség elnevezését — szervezetmódosításokkal egybekötve — a 6500/1931.ME.r-el Magyar Királyi Rendőrségre változtatták, 1932. I. -ei hatállyal.

ERNYES Mihály: a magyarsországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

1942

április 4-én a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium kiadta az ejtőernyős elhárításra vonatkozó szabályzatot.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

1943

május 30-án Moszkvában felállították a Partizánmozgalom Központi Törzsét, amely többek között a Magyarországra küldött partizán osztagokat is irányította.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

június 2-án indították a „RÓZSA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 25-én indították a „KILLIÁN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztagot.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 18-án Kövesliget területén ért földet a „PATAKI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

1944

tavasz felállították Kijevben a Partizánmozgalom Ukrán Törzsét, ez a törzs irányította a Kárpát-medencére irányuló partizán tevékenységet.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

május 5-én Munkács körzetében ért földet a „SZUVOROV Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

május 9-én Hosszúmező területén ért földet a „JEGOROV Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

május 10-én Izvor területén ért földet a „STUTYIN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

május 12-én Felsővisó területén ért földet a „Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

május 13-án Szurdok területén ért földet a „DUBOSKIN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

május 13-án Felsővisó területén ért földet a „KUZNYECOV Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

május 24-én Borkút területén ért földet a „KOROLENKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

június 25-én Szaplonca területén ért földet a „BALSAKOV Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

június 25-én Buzsora területén ért földet a „HAMBURGER Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

június 25-én Buzsora területén ért földet a „PRISCSEPA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 5-én Rónahavas területén ért földet a „MASZLOV Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 9-én Rónahavas területén ért földet a „BURIJ Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 9-én Rónahavas területén ért földet a „KOSZIK Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 9-én Ungvár körzetében ért földet a „SZOPILKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 21-én Rónahavas területén ért földet a „TKANKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 25-én Rónahavas területén ért földet a „BLINDJUK Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 25-én Turjamező területén ért földet a „KOHUT Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 25-én Békés területén ért földet a „Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 30-án Szinya területén ért földet a „HLEBA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 30-án Tatarhágó területén ért földet a „Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 3-án Királymező területén ért földet a „Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 8-án Munkács körzetében ért földet a „HORVÁTH Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 8-án Ózd körzetében ért földet a „SZÖNYI Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 8-án Munkács körzetében ért földet a „USZTA Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 16-án Borszeg területén ért földet a „SZOKOLOVSZKIJ Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 19-án Domaháza területén ért földet a „Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 20-án Borszeg körzetében ért földet a „SZABÓ Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 21-én Szaplonca területén ért földet a „DÉKÁN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 28-án Ilosva területén ért földet a „PETRENKO Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 28-án Huszt körzetében ért földet a „VANJAGIN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

szeptember 7-én Buzsora területén ért földet a „RUSZIN Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

szeptember 22-én Királyvölgy területén ért földet a „RIESDORFER Szovjet Ejtőernyős Partizán Osztag.”

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

INDEX ORGANICUS

A-Á

ANTANT lásd Entente

Államvédelmi Központ (ÁVK) 1942. június 26.-án KERESZTES-FISCHER Ferenc belügyminiszter hozta létre állambiztonsági csúcsszerveként. Feladatát a rendvédelmi szervezetek munkájának koordinálása, elsősorban a politikai jellegű nyomozások összehangolása alkotta, lényegében a német befolyás ellensúlyozásaként jött létre a szervezet. Vezetésével ÚJSZÁSZY István vezérőrnagyot 1942. július 1.-ével bízták meg. Az ÁVK létszáma 20 fő körüli érdemi munkatárs volt, akik a belügyminisztérium épületében néhány szobában végezték tevékenységüket. A nyilas hatalomátvétellel az ÁVK gyakorlatilag megszűnt.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

B

Belügyminisztérium az első független magyar kormány óta — a GYURCSÁNY, majd BAJNAI kormány kivételével — folyamatosan létező tárca, amely a közigazgatásért, a rendvédelemért és minden olyan ügyért volt felelős, amely nem tartozott más tárcák kompetenciájába. A GYURCSÁNY és a BAJNAI kormány időszakában a belügyminisztériumból a rendvédelem irányítására hivatott szervezeti egységeket az igazságügyi tárcához telepítették és az igazságügyi minisztériumot átkezesztették igazságügyi- és rendészeti minisztériummá. Az első független felelős magyar kormány belügyminisztere SZEMERE Bertalan volt, aki e tisztséget 1848. IV. 7.-étől 1848. IX. 12.-éig töltötte be. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc belügyminisztériuma a Helytartónácsi Hivatalból, — amelynek hatáskörébe a városrendészet az egészségügy az oktatás az alapítványok az árvák ügyeivel való foglalkozás stb. tartozott — valamint a országgyűlési ügyekkel foglalkozó Magyar Udvari Kancelláriából fejlődött ki. A belügyi tárca a mindenkori magyar kormányok egyik legfontosabb tárcája volt. A belügyminisztérium épületegyüttese a dualizmus és a két világháború közötti időszakban — a honvédelmi és a pénzügyi tárca épületeivel megegyezően — a Budai Várban álltak. A második világháború után azonban — amikor a Budai Vár megszűnt Magyarország hatalmi centrumaként működni — mindhárom tárcát a főváros belvárosában helyezték el. A belügyminisztérium a József Attila utca és a Roosewelt-tér által határolt háztömb épületeit kapta meg, amely épületegyüttes egyik épülete korábban bankszékházként működött. A belügyminisztérium szervezete dinamikus fejlődött. Az ügyek csoportja szerinti szervezeti egységekből állt. A polgári magyar állam első belügyminisztériumának 1848-1849-ben elviekben 4 gyakorlatilag 3 osztálya volt. Az úgynevezett országglásztati osztály az országgyűléshez és az országgyűlési választásokhoz kapcsolódó teendőket volt hivatott ellátni. A közigazgatási osztály a közigazgatási egységek, alapítványok, örökösödési ügyek, névváltoztatások a ki-, és bevándorlók ügyeit intézte. A rendőri osztály a közcsend és a belbéke fenntartására volt hivatott. Eredetileg nemzetőrségi osztályt is terveztek, azonban az országgyűlés a testületet a miniszterelnök közvetlen felügyelete alá rendelte, a miniszterelnök pedig a testület irányítására Országos Nemzetőrségi Haditanácsot hozott létre, amely önálló országos szervezet volt és 6 osztállyal működött. A szervezeti egységeket permanens módon módosították. A minisztérium élén a belügyminiszternek közvetlenül alárendelt szervezeti egység állt, amelyet különböző korokban különböző módon hívtak (elnökség, kabinet, titkárság stb.) A pártállam kialakítása kapcsán a belügyminisztérium közigazgatás irányítási teendőit áttelepítették a minisztertanácshoz, és a belügyi tárcába koncentrálták a rendvédelmi és állambiztonsági feladatokat. A rendszerváltás után helyreállt a tárca eredeti hatásköre.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyaraországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség (1872-1919) Óbuda, Buda és Pest egyesítésével létrehozott Budapest Fővárosi Rendőrséget az 1872/XXXVI.tc.-el a kormány közvetlen felügyelete alá helyezték ideiglenesen, majd véglegesen az 1881/XXI.tc.-el. A kormány a felügyeletet a belügyi tárca által gyakorolta. Az 5 047/1909.ME.r. a fővárosi rendőrséget is — a többi városi rendőrséghez hasonlóan — beolvasztotta az újonnan létrehozott Magyar Királyi Állami Rendőrségbe. A Magyar Királyi Állami Rendőrség a fővárosi rendőrség egyenruháját és rangrendszerét vette át.

ERNYES Mihály: a magyaraországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

C-Cs

Császári és Királyi Hadsereg Lásd Közös hadsereg.

D

Deuxième bureau A francia hírszerző szolgálat elnevezése, amely 1871-től 1940ig működött a francia haderő vezérkarának alárendeltségében.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

E-É

Entente (ANTANT) az Anglia és Franciaország között 1904. IV. 8.-án Londonban aláírt szerződés, az *Entente Cordiale* (a.m. Szívélyes Egyetértés) szóból származik, általában a szövetségi rendszer (*antant hatalmak* = Nagy-Britannia és Franciaország) és a körjük csoportosult országok együttes megnevezése.

ERNYES Mihály: A magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek* (*Acta Historiae Praesidii Ordinis*), XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Evidenzhaltung Abteilung Az Evidenzbüro elődszervezete, melyet 1840-ben állandó szervezatként iktatott be Heinrich Hermann Joseph von HESS altbgy. vezérkari főnök a vezérkar hatáskörébe. Korábban a haderő kötelékében ilyen szervezet csupán a háború időszakában működött.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek* (*Acta Historiae Praesidii Ordinis*), HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Evidenzbüro Az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének hírszerző szervezete. 1850. XII. 22-én a Generalquartiermeister-stab (GQMSt) azaz főszállásmesteri stáb által kibocsájtott Nr. 2178 Cirkular-Erlass (körlevél)-el hozták létre a szervezetet. A HABSBURG Monarchia haderejének a szervezetében 1848 előtt létezett a Marschbüro nevű iroda, melynek feladatköréhez tartozott többek között az idegen haderők nyilvántartása. A Marschbüro irodavezetője is a főszállásmesteri stáb főnökének az alárendeltségébe tartozott. 1849 júniusában hozták létre az uralkodó saját műveleti irodáját (Operationskanzlei), amely a hadügyminisztérium elnöki osztályán belül működött. Ezen iroda vette át a korábbi Marschbüro-tól az idegen haderőkről vezetett nyilvántartást. Az uralkodó műveleti irodája 1850 augusztusáig működött, 1850 novemberében pedig a helyébe lépett az Allerhöchsten k.k. Zentral-Operationskanzlei (Legfelsőbb cs.kir. Műveleti Iroda), melynek a keretében hozták létre a Kundschaftssekcion (hírszerző szekció) nevű szervezetet, amelynek a feladatkörét alkotta az idegen haderők nyilvántartása. Az Evidenzbureau létrehozásával a hírszerző szekció megszűnt, így az Evidenzbureau első szolgálati utasításában meghatározták, hogy háború esetén a Legfelsőbb cs.kir. Műveleti Iroda külön részlegeként tevékenykedjen. 1854-től azonban az Evidenzbüro teljesen önállóvá vált a haderőn belül. 1857-ben pedig a Generalquartiermeister-stab azaz a főszállásmesteri stáb főnökének az alárendeltségébe került. Miután 1860-ban — a HABSBURG-birodalom alkotmányos átalakítási kísérletének a részeként — újra létrehozták a hadügyminisztériumot, az Evidenzbureau a hadügyminisztérium részévé vált 1861. III. 10-ei hatállyal, azonban az idegen haderőkről vezetett nyilvántartás tekintetében továbbra is a főszállásmesteri stáb számára tartozott beszámolási kötelezettséggel. 1867. I. 1-től — az újból létrehozott hadsereg-főparancsnokság szervezetébe tagolták az Evidenzbureau-t. Mivel azonban 1868. I. 15-én feloszlatták a hadsereg-főparancsnokságot, ezért az Evidenzbureau visszakerült a hadügyminisztériumhoz. Az Evidenzbureau végül 1871-ben a főszállásmesteri stáb utódszervezete a vezérkar (Generalstab) alárendeltségébe került, mint a vezérkari főnök egyik irodája. Az Evidenzbureau főnökeit ezt követően — mint a többi vezérkari iroda főnökeit is — az uralkodó nevezte ki ezredesi vagy vezérőrnagyi rangban. 1861. III. 10-től az Evidenzbureau-ra vonatkozó új szolgálati szabályzat lehetővé tette, hogy a nyilvántartóiroda közvetlenül tartson kapcsolatot a seregtestek felderítő tisztjeivel. 1860. V. 14-én az iroda parancs formájában felhatalmazást kapott arra, hogy békeidőben is folytasson hírszerző tevékenységet. 1861. I. 16-án pedig az egész katonai hírszerzés irányításával az Evidenzbureau-t bízták meg. 1889-ben pedig az Evidenzbureau-hoz telepítették az ellenséges kémtevékenység elleni fellépés hatáskörét. Az evidenzbüro folyamatos és élénk kapcsolatot tartott fenn az Osztrák-Magyar Monarchia katonai attsáival, továbbá a kémelhárítás tekintetében a két társország rendőri, pénzügyőri, határőrizeti szervezeteivel, valamint a posta és távírda hivatalokkal. Az I. világháború kirobbanását követően létrehozták a hadsereg-főparancsnok alárendeltségében a Nachrichtenabteilung-ot azaz hírszerző részleget, azonban az Evidenzbureau-t ekkor sem szüntették meg, hanem a két szervezet a feladatok megosztásával működött tovább. Az Evidenzbureau-ban a hírszerzés és a megszerzett információk gyűjtése, rendszerezése, értékelése együttesen valósult meg.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek* (*Acta Historiae Praesidii Ordinis*), HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

F

Francia Nemzeti Csendőrség (Gendarmerie Nationale) Európa egyik legrégebbi rendvédelmi testülete. Elődszervezete a Maréchaussée, amely — eredetileg a francia haderő rendfenntartó íjjász alakulata volt — a XIV. századtól fokozatosan kiépülve tartotta fenn a rendet Franciország vidéki területein. A Maréchaussée-t 1778-ban keresztelték át Gendarmerie, azaz csendőrségre. A francia forradalom idején 1789-ben a csendőrséget feloszlatták. 1791. I. 6-án a Konvent január 6-ai döntésével Franciaországban újra létrehozták a csendőrséget Nemzeti Csendőrség „Gendarmerie Nationale” néven, melynek részeként — a volt Párizsi Gárda feladatait átvéve — megalakult a Garde Republicaine de Paris. A testületet Napóleon modernizálta. 1799-ben az 1789-es csendőrségi törvényben fogalaltaknak megfelelően megvalósították a csendőrség átszervezését. 1804-ben a Nemzeti Csendőrség Elit Légiójába „Légion de gendarmerie d’élite” olvasztották a Napóleon által 1801. VII. 21-én alapított Lovas Testőrgárdát Öreg Gárda „la vielle garde” elnevezéssel. A napóleoni császárság vonzáskörébe tartozó államok a francia közigazgatási minta átvételekor, annak részeként vették át a csendőrségi testületípust mint katonailag szervezett rendvédelmi őrtestületet. 1795-ben Belgiumban, 1805-ben Lombardiában, 1806-ban Poroszországban, 1808-ban pedig Spanyolországban vezették be a csendőrség intézményét. A csendőrség típusú rendfenntartó szervezet mindenütt kiválóan megálta a helyét, ebből fakadóan Európa valamennyi országában — a Britt-szigetek kivételével — a XIX. században létrehozták a nemzeti csendőrségeket. A csendőrség anyaországában, Franciaországban is számos változáson esett át a francia csendőrség. 1814. IV. 23-án Napóleon veresége nyomán — a BOURBON restauráció részeként a — a francia csendőrséget feloszlatták. 1816. I. 10-én ismét felállították a francia csendőrséget. Az 1830. júliusi párizsi felkelés harcainál már megjelentek olyan csendőr alakulatok, amelyek a mobil csendőrség nevet viselték. 1871-ben a francia kormány a párizsi lázongások tapasztalatai alapján állandó mozgó csendőrséget állított föl 1100 fős létszámmal. 1879-ben az 1871-ben 1100 fős létszámmal felállított mozgó csendőrséget zász-

lőalj erősségű alakulattá csökkentették. 1885-ben, az 1871-ben létrehozott, majd 1879-ben zászlóalj erősségű alakulattá csökkentett mozgó csendőrséget megszüntették. 1927-ben a francia csendőrséget bízták meg az országúti forgalom ellenőrzésével. A Francia Nemzeti Csendőrség a XXI. században is mintegy 80 000 fős személyi állománnyal védi eredményesen az Franciaország rendjét, vidéki területeken.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

G-Gy

Geheime Staatspolizei (Gestapo) Titkos Államrendőrség. A Nemzetiszocialista Német Munkáspárt hatalomra kerülésével 1933-ban hozták létre. Feladatát a rendszer ellenségeinek felkutatása és semlegesítése képezte. 1933-ban a porosz titkosrendőrség szervezeteként állították fel. Így Hermann GÖRING vezetése alá került. 1935-ben Heinrich HIMMLERT az SS birodalmi vezetőjét bízták meg a Gestapo vezetésével, aki a Gestapot oly módon szervezte át, hogy az alkalmatlan vezetőket elbocsátotta és helyükre SS tisztet nevezett ki. 1936-ban egyesítették a Gestapot a Kripo-val (Kriminalpolizei = Bűnügyi Rendőrség). A szervezet új neve SIPO (Sicherheitspolizei = Biztonsági Rendőrség). 1939-ben a SIPO-t egyesítették az SD-vel (Sicherheitsdienst = Biztonsági Szolgálat). Az új szervezet neve RSH-ra változott (Reichssicherheitshauptamt = Birodalmi Biztonsági Főhivatal). A főhivatal két hivatalból állt, az egyik a Gestapo volt.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

H

Helytartótanács Lásd Belügyminisztérium.

Honvédelmi Minisztérium A polgári magyar állam első honvédelmi minisztere MÉSZÁROS Lázár volt, aki e tisztséget 1848. IV. 7.-étől 1849. IV. 15.-éig töltötte be. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc idején létrejött első független magyar kormány óta létező tárca, amely a haza védelméért felelős minisztériumként a haderőt irányítja, 1867-től Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium elnevezéssel. 1918. X. 31-től, a Károlyi-kormány létrejöttétől a tárca elnevezése Hadügyminisztérium, majd 1920. III. 15-től visszaállították a tárca elnevezését Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumra. A katonai állományú személyek a pártállam létrejöttéig függetlenül attól, hogy hol teljesítettek szolgálatot — a testőrségek, a koronaőrség és a képviselőházi őrség kivételével — a honvédelmi tárcához tartoztak. Ebből fakadóan a magyar rendvédelmi testületek közül a Magyar Királyi Csendőrség személyi állományának tagjai személyükben a honvédelmi tárcához tartoztak. Ügyeik intézése céljából a honvédelmi minisztériumban külön osztály működött. A honvédelmi tárca hagyományosan a Budai Várba települt. A pártállam idejében azonban a Margit híd pesti hídfőjénél létesített új épületegyüttesbe költözött, ahol azóta is működik.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erő harcra a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

I

Igazságügyi Minisztérium A polgári magyar állam első igazságügy-minisztere DEÁK Ferenc volt, aki e tisztséget 1848. IV. 7.-étől 1848. IX. 11.-éig töltötte be. Az első felelős magyar kormány tárcája volt az Igazságügyi minisztérium, amelyet a kiegyezést követően újra létrehoztak és napjainkig működik, bár a GYURCSÁNY-BAJNAI kormány időszakában a belügyi tárca rendvédelmi szervezeti egységeit áttelepítették az igazságügyi minisztérium szervezetébe. Az igazságügyi tárcát pedig átkeresztelték igazságügyi- és rendészeti minisztériummá. 2010 után azonban ismét önálló tárcaként működik a magyar államapparátusban.

LÖRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Intelligence Service Angol hírszerző szervezet, melynek gyökerei Oliver CROMWELL időkáig nyulnak vissza.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

INTERPOL Lásd Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Bizottság (NBRB)

K

Katonai határőrvidék Az Adriától Bukovináig terjedő területsáv, amelyen katonai közigazgatás keretei között élő lakosságból létrehozott ezredek védelmezték a Habsburg-birodalmat a török becsapásokkal szemben. Az itt élő családok férfitagjai közül egy fő adómentes földhasználat fejében katonai szolgálatot volt köteles teljesíteni. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc során a határőrvidék magyar ajkú ezredei a szabadságharc mellé álltak, ezért a forradalom leverését követően ezen ezredek feloszlatták. A többi ezredet a kiegyezés nyomán 1872-ben oszlatták fel a katonai határőrvidék ezredei működési területén lévő lakosság életviszonyainak a polgári életbe történő visszaintegrálása az 1880-as évek második feléig tartott. Ezzel zárult az a több évszázados múlta visszatekintő vita, amely az uralkodó és a ma-

gyar országgyűlés között fennállt a katonai határőrvidéket illetően. Az országgyűlések ugyanis rendszeresen kérték az uralkodót, hogy a katonai határőrvidék vármegyei közigazgatás alól kivont területét adja vissza a vármegyék számára. Az uralkodók ezt az igényt minden esetben jogosnak ítélték meg, azonban a végrehajtást a török veszély elmúlását követő időszakra tolták ki.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kábítószereket Ellenőrző Központi Szerv (KEKSZ) 1912-ben Hágában ópiumügyi értekezletet szerveztek, amely meghatározta a kábítószer fogalmát és egyezménytervezetet dolgozott ki a kábítószergyártás, valamint azok forgalmazásának ellenőrzéséről. Az első világháború után 1925. II. 25.-én Genfben nemzetközi ópium-egyezményt kötött a Népszövetség 58 tagállama, köztük a Magyarországon is. A Magyar Királyságban a Kábítószereket Ellenőrző Szerv működését 1924. IV. 1.-én kezdte el. Az intézmény a belügyminisztérium háttérintézményeként működött. A KEKSZ első vezetője BAKSA János főkapitány-helyettes volt.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Keleti Akadémia Az Osztrák-Magyar Monarchia diplomatainak felkészítését biztosító oktatási intézmény. 1898-ban az elnevezését Császári és Királyi Konzuli Akadémiára változtatták.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Közös hadsereg az 1867/XII.tc. a kiegyezési törvényben foglalt hadügyi közösségből fakadt, így a dualizmushoz tapadó katonai szervezet volt. Az uralkodót illette meg a véderő „vezérlete” (pld.: a hadüzenet is), „vezénylete” (a haderőt az uralkodó bármikor bárhová irányíthatta), és „belsőszervezete”, (kinevezések, struktúra megállapítás, szolgálati nyelv meghatározása, fegyelmezés stb.).

A közös hadseregben ezen jogok gyakorlásához nem volt szükséges a két társország hadügyminisztereinek az ellenjegyzése, ellentétben a honvédség és a népfelkelés alakulataival, ahol az uralkodói intenciók a magyar, illetve az osztrák honvédelmi miniszter ellenjegyzésével hatályosulhattak. A véderő számára azonban — a széles uralkodói jogkör ellensúlyozásaként — az újonc ajánlást, a szolgálati idő meghatározását, az elhelyezést és az élelmezést a két társország országgyűlése biztosította. A védelmi rendszer nem tartozott a delegációk hatáskörébe, azok közvetlenül az országgyűlések jogkörébe tartoztak. Az uralkodó ugyan szuverén módon rendelkezett a hadsereg felett, azonban katonáért és pénzért az országgyűléshez kellett fordulnia. Az Osztrák-Magyar Monarchia védereje — benne a közös hadsereg — a két társország országgyűlései és az uralkodói akarat egyeztetésével volt alkalmazható.

Az Osztrák-Magyar Monarchia védereje több részből állt. Két fő alkotóeleme volt, a haditengerészet és a szárazföldi haderő. A szárazföldi haderő részei voltak a közös hadsereg — melyre vonatkozóan 1889. évi utasítás vezette be a Császári és Királyi Hadsereg elnevezést —, valamint a Magyar Királyságban honvédség és a népfelkelés továbbá a Osztrák Császárságban Landwehr és a Landsturm. A közös hadsereg a szárazföldi haderő túlnyomó részét — 7/8-ad részét — alkotta. Nehézfegyverzettel és magasabb parancsnokságokkal (hadtest- és hadsereg parancsnokságokkal) is rendelkezett. A Landwehr és a Landstrum, illetve a népfelkelő alakulatok ezredeit dandárparancsnokságok, a dandárok pedig hadosztályparancsnokságok irányították ugyanúgy mint a közös hadseregben. A Landwehr és a Landstrum, valamint a honvéd és népfelkelő dandárparancsnokságok azonban már a közös hadsereg hadtestparancsnokságai alá tartoztak. Így módon biztosítva volt az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének hadművelési egysége.

A Landwehr-ben és a Landstrum-ban a német, a honvédségnél és a népfelkelésnél pedig a magyar volt a szolgálati nyelv. Ezzel szemben a közös hadseregben az ezrednyelv azzal a nyelvel egyezett meg, amelyet a katonák származási helyén beszélt a lakosság. Ezt a nyelvet az ezredhez helyezett tiszteknek is el kellett sajátítaniuk. A közös hadseregben az ezrednél magasabb parancsnokságok, valamint az egységes hadtest- és hadsereg parancsnokságok nyelve a német volt.

A közös hadsereg személyi állományának sorozás útján történő utánpótlását a katonai kerületek biztosították. Az Osztrák Császárság területén 61, a Magyar Királyság területén 47, Bosznia-Hercegovinában pedig 4 katonai kerület működött. Az ezredhez ugyanazon kerületektől sorozták a személyi állományt. A közös hadsereg katonai kerületeinek mintájára — de attól függetlenül — az Osztrák Császárságban a Landwehr és a Landstrum, a Magyar Királyságban pedig a honvédség és a népfelkelés önálló katonai kiegészítő kerületekkel rendelkezett.

Az ezredek belső szervezeti felépítése (zászlóalj, század, szakasz, raj) a haderő mindhárom részénél — közös hadsereg, Landwehr és Landstrum, honvédség és népfelkelés — azonos volt. A közös hadseregbe 33 gyalogos- és 8 lovas hadosztály, a Landwehrben 8 gyalogos hadosztály, a honvédségbe pedig 8 gyalogos és két lovas hadosztály tartozott. Az Osztrák-Magyar Monarchia teljes hadereje 16 hadtestből állt, amelyeket 6 hadseregbe csoportosítottak. A teljes haderő békelétszáma 450 000 fő, hadilétszáma pedig 1 500 000 fő volt. Az Osztrák-Magyar Monarchia véderejében a szabályzatok a fegyverzet és a rendfokozati rendszer egységes volt az egyenruhák azonban eltérőek voltak.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság (KEOKH) 10 000/1930.BM.rendelettel hozták létre. A belügyi tárca háttérintézményeként működött, önálló hatáskörrel szorosan együttműködve a rendőrséggel. A külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság első vezetője dr. FOLYOVICZ József belügyminisztériumi osztályfőnök volt.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

L-Ly

Landsturm az Osztrák-Magyar Monarchia Osztrák Császárságában a véderő tartalékként működő népfelkelés.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Landwehr a véderő azon része, amely az Osztrák-Magyar Monarchia Osztrák Császárságában állomásozó és az osztrák kormánynak is alárendelt könnyű fegyverzetű egységekből állt, valamint a sorozott személyi állománya az Osztrák-Császárság örökös tartományainak lakosai közül került ki.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ludovika Akadémia a dualizmus és a két világháború közötti időszakban a Magyar Királyság katonatisztjeinek képzését megvalósító felsőoktatási intézmény.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774.

Luftwaffe a Harmadik Német Birodalom Légieroje.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

M

Magyar Királyi Állami Rendőrséget (1919-1931) az 5 047/1919.ME.r. hozta létre 1919.X.1.-én. Az egységes magyar államrendőrség létrehozásának azonban már voltak dualizmuskori előzményei is. A trianoni békediktátum utáni magyar rendőrséget a Magyar Királyság állami- (fővárosi rendőrség és határrendőrség) és a városi rendőrségeinek az összevonásával hozták létre, a belügyi tárca közvetlen irányítása alá helyezve. Hatósági területe a városokra és a határállomásokra terjedt ki. Feladatát működési területén a közbiztonság védelme alkotta bünyügyi, közrendvédelmi és igazgatásrendészeti teendők ellátása által. A trianoni békediktátum utáni Magyar Királyságban a Magyar Királyi Állami Rendőrség létszáma (12 000 fő) megegyezett az első világháború előtti városi rendőrségek létszámával (12 000 fő). A testületet 1931-ben — szervezeti módosításokkal egybekötve — átkeresztelték Magyar Királyi Rendőrségre. A Magyar Királyi Rendőrség 1945-ig működött, amikor helyébe a Magyar Államrendőrséget hozták létre, a Magyar Királyi Rendőrségben működő határszéli rendőri kirendeltségek helyett pedig határrendőrséget állítottak fel, amely 1945 és 1949 között működött. A Magyar Államrendőrségre ruházták a feloszlatott Magyar Királyi Csendőrség hatáskörét és működési területét 1945-ben, ezzel a magyar rendvédelmi testületek között monopolhelyzetbe került. A Magyar Államrendőrséget később egyszerűen rendőrségnek nevezték. 1949-ben pedig a belügyi tárca irányítása alatt álló Magyar Határrendőrséget — a Honvéd Határőrséghez hasonlóan — az Államvédelmi Hatóság kötelékébe integrálták. Ezzel Magyarországon egyetlen rendőri szervezet működött a rendőrség.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Állami Tébolyda 1868-ban a Lipótmezőn állították fel az intézetet, melyet 2007-ben a GYURCSÁNY Ferenc vezette kormány időszakában bezártak, annak ellenére, hogy az intézet alapításakor az ingatlan adományozó feltétele volt, hogy azt más célra nem lehet felhasználni mint az elmebetegek ápolására. 2007-ben az intézet bezárását követően számos korábbi ápolat számára nem biztosítottak további orvosi ellátást.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Államvasutak (MÁV) a magyar állam tulajdonában álló vasútvonal és vasúti járműpark, valamint karbantartó részlegekből és az ezekhez tartozó objektumokból, továbbá a vasúti közlekedést elősegítő szervezetekből állt. A Magyar Államvasutakat BAROSS Gábor államminiszter emelte világszínvonalra.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Belügyminisztérium Lásd Belügyminisztérium

Magyar Királyi Csendőrség (1881-1945) katonailag szervezett közbiztonsági őrtestület, melynek belső függelmi viszonyai katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rendfokozatot viselt. A testületet az 1876-ban a közös hadseregtől a Magyar Királyi Honvédséghez áthelyezett erdélyi csendőr kerületből fejlesztették ki. Mivel a csendőrök személyükben katonának minősültek, így a honvédelmi tárca felügyelete alatt álltak. A szervezet azonban — mint rendvédelmi testület — a belügyi tárca kompetenciájába tartozott. A testület hatásköre, a városok kivételével, az ország egész területére kiterjedt. Kiváló határfokkal ténykedett. Működési területén olyan kitűnő közbiztonsági állapotot hozott létre, majd tartott

fenn, amelyet a megszüntetése óta még nem sikerült elérni. Diszlokációját a decentralizáltság, metodikáját a megelőzés jellemezte. Személyi állományának mintegy 90 %-a közterületi szolgálatot látott el valamilyen formában. A testület jogosultságai és kötelezettségei nem voltak kiterjedtebbek a társ rendvédelmi testületeknél. A személyi állományának el- látmánya — néhány jelentéktelen specifikumtól eltekintve — megegyezett a közigazgatás, illetve a társ rendvédelmi tes- tületek munkatársainak ellátmányával. Az 1945. és 1949. között zajló „ki-kit győz le” politikai csatározások részeként szüntették meg a testületet. Ebből fakadóan a szervezet társadalmi megítélése a harmadik évezred elején is differenciált. A testületnek önálló hatósági jogköre nem volt. A testületet két ízben hozták létre illetve szüntették meg. Felállításának mindkét esetben rendvédelmi szakmai okai, megszüntetésének pedig deklaráltan politikai okai voltak.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1939. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 145-166.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Darabont Testőrség (1904-1919) Ferenc József testőrségei közül a legkésőbb, 1904-ben jött létre. Feladatát a Budai Vár Királyi Palotájának őrzése és díszelgési teendők ellátása alkotta. A darabont testőrség személyi állománya legénységi tagjainak utánpótlása a haderő sorozott állományából került ki tovább szolgálói forma alkalmazásával. Laktanyájuk a vár alatt az Attila utcában állt. Ez a laktanya vált az 1920-ban létesített Magyar Királyi Testőrség lak- tanyájává. A testület 1920-ig működött, részt vett gróf KÁROLYI Mihály és HORTHY Miklós őrzésében is, majd a nemesi testőrség maradványaival az 1920-ban újonnan létrehozott Magyar Királyi Testőrségbe integrálták a két korábbi testőr- ség maradványait. A testület létszáma 49 fő katonai rangot (tisztek és altisztek) viselő és 15 fő kiegészítő feladatot ellátó személyből állt. A testőrség első kapitánya báró FEJÉRVÁRY Géza tábornagy volt. A testület tiszti karával szembeni elvárások és a nyugdíjazási rendszer azonos volt a Magyar Királyi Nemesi Testőrségével.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Határrendőrség az 1903/VIII.tc. alapján 1906. I. 15.-től 1918-ig a dualizmus összeomlásáig működött a központi államhatalom közvetlen alárendeltségében. Tevékenységének döntő hányadát a Magyar Királyság útlevélkö- teles határszakaszain fejtette ki. Szervezetének és személyi állományának döntő többsége ezeken a határszakaszokon volt megtalálható. A testület — néhány száz fős — mérsékelt személyi állománnyal működött, önálló rangrendszerrel és egyenruhával rendelkezett. A határőrizet klasszikus hármass feladatrendszeréből elsősorban a határforgalom ellenőrzését és a határrend betartatását valósította meg. A zöldhatár őrzését pedig a határszéli csendőrséggel közösen végezte. A tes- tület a magyar határőrizet koordináló szerepét is betöltötte, szükség esetén a határőrizeti teendők ellátására bevonhatta a határmenti vármegyék és városok területén működő rendőrségek személyi állományát is. A kivételes hatalom időszaká- ban a Magyar Királyi Határrendőrség különleges feladatokat kapott az Osztrák-Magyar Monarchia haderejével való együttműködés tekintetében, amelyet a katonai határőrizeti utasításban konkretizáltak. A magyarországi rendőrségek ál- lamosításával a határrendőrség maradványait a Magyar Királyi Állami Rendőrségbe integrálták.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Honvédség (1848-1849 és 1867-1945) a véderő azon része, amely 1867 és 1918 között az Osztrák- Magyar Monarchia Magyar Királyságában állomásozó és a magyar kormánynak is alárendelt könnyűfegyverzetű egysé- gekből állt, valamint a sorozott személyi állománya a Magyar Szent Korona alá tartozó területen élő lakosság közül ke- rült ki. A Magyar Királyi Honvédség magasabb egység parancsnokságokkal nem rendelkezett, a közös hadsereg maga- sabb egység parancsnokságainak az alárendeltségébe tartozott. A Magyar Királyi Honvédségben a vezényleti nyelv a magyar volt. Az egyenruha nemzeti díszítő elemeket hordozott. A Magyar Királyi Honvédségben az uralkodói elhatáro- zások a honvédelmi miniszter ellenjegyzésével hatályosulhattak. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása nyomán a Magyar Királyi Honvédség a trianon utáni Magyar Királyság haderejévé vált, azonban a magyar haderőt 1919. VI. 9-től HORTHY Miklós altengernagy hadügyminiszter felhívása nyomán Magyar Nemzeti Hadsereg névvel illették, amelyet 1920. IV. 1-től Magyar Királyi Nemzeti Hadseregre változtattak, majd 1922-ben visszatértek a Magyar Királyi Honvéd- ség elnevezésre. A két világháború közötti Magyar Királyság hadereje már rendelkezett magasabb egységparancsnoksá- gokkal és a fegyverkezési egyenjogúságot kimondó 1938. évi bled-i egyezmény nyomán lehetőség nyílt a magyar véd- erőnek a kor színvonalán álló technikai eszközökkel való ellátására is. A honvéd illetve honvédség kifejezés az 1848- 1849-es szabadságharc időszakából ered. A Magyar Királyi Honvédség a polgári magyar állam véderő szervezete volt. Magyarország szovjet megszállását követően mivel a királyság államformájáról a köztársaság államformájára tért át Ma- gyarország, ezért az ország haderejének elnevezése honvédségre változott. A kiépülő pártállamban a magyar haderő el- nevezését Magyar Néphadseregre változtatták, amely elnevezés a rendszerváltozás után a magyar hagyományokra visz- szanyúlva Magyar Honvédségre változott.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216- 6774.

Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium Lásd Honvédelmi Minisztérium.

Magyar Királyi Igazságügyi Minisztérium Lásd Igazságügyi Minisztérium.

Magyar Királyi Kerületi Börtön és Államfogház a dualizmus kori magyar büntetés-végrehajtás Szegeden létrehozott intézete.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Képviselőházi Őrség (1912-1945) A testületet 1912-ben állították fel (1912/LXVII.tc. a képviselőházi őrség felállításáról). Feladatát az országház őrzése és védelme mellett a képviselőház tagjai és a hallgatóság körében a rend fenntartása, valamint protokolláris, díszelgői tevékenység ellátása alkotta. Az országgyűlés elnökének az alárendeltségében állt. A testületet a végrehajtó hatalom szervezetétől elkülönítették, annak nem volt alárendelve. 1945-ben Nemzetgyűlési Őrségként működött tovább, majd az ÁVH vette át teendőit anélkül, hogy a jogszabállyal létrehozott testület feloszlásáról jogszabály született volna.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Nemesi Testőrség. A testületet Magyar Nemesi Testőrség néven 1760-ban Mária Terézia alapította. A testület székhelye Bécsben volt. A testőrpalotát a pártállam időszakában ideológiai megfontolásokból fakadóan eladták, a befolyt összeget pedig az osztrák kommunista mozgalom támogatására fordították. Ferenc József a testületet — az 1848-1849-es forradalom és szabadságharcban betöltött szerepe miatt — ugyan feloszlatta, azonban a kiegyezés nyomán újra létrehozta Magyar Királyi Nemesi Testőrség névvel, bár a koronázási ünnepségen még huszárok helyettesítették a testőröket. Mivel Ferenc József egyszemélyben töltötte be az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság legfőbb közjogi méltóságait mindkét állam testőrségei óvták személyét és közvetlen környezetét. Egyedül a Magyar Királyi Nemesi Testőrség tagjai voltak azonban jogosultak arra, hogy a védelmét mindenütt ellássák. A Magyar Királyság területén az uralkodót ugyanis csak magyar testőrség védelmezhetette. A Magyar Királyi Darabont Testőrség azonban csupán a királyi szálláshelyek őrzésére volt hivatott. Az uralkodó magyarországi utazásai során a védelemért a Magyar Királyi Nemesi Testőrség volt felelős. A testület kapitánya — hasonlóan a többi testőrség kapitányához — a főudvarmesternek volt alárendelve, illetve a szolgálatos szárnysegéd is adhatott utasítást valamennyi testőrség számára. A testőrök által viselt rangok — amelyek katonai rangok voltak — három rendfokozattal magasabb rendfokozatnak feleltek meg a haderőben. A testőrök ugyan katonák voltak, de sem ők sem a testület nem tartozott a véderő kötelekébe. A testőrségek kiadásait az udvari költségvetésből fedezték. A testőrségek témája nem tartozott a közös ügyek közé. Az udvartartás költségeit a magyar állam mindig az osztrák állam által biztosítottal megegyező összegben állapította meg. A testőröket ugyan a haderő szervezeteinek önként jelentkező tagjai közül választották ki, meglehetősen magas követelményeket támasztva, azonban azoknak akik a testőrségekhez kerültek a haderővel a jogviszonyuk megszűnt. Ők két nyugdíjra váltak jogosulttá. Az egyik nyugdíjat a véderőben eltöltött szolgálatuk, a másik nyugdíjat pedig a testőrségnél eltöltött szolgálatuk alapján kapták. A testőrök azonban visszakérülhettek a haderőhöz, például ha hadi szolgálatra kérték magukat. A katonai és a testőri szolgálati idő azonban nem volt összevonható. A testőrök pedig kiemelt juttatásokban részesültek. A Magyar Királyi Nemesi Testőrségnek megalakulásakor 47 fő tiszti rendfokozatú és 45 fő kiegészítő feladatot ellátó (orvos, portás, szolga, lóápoló stb.) tagja volt. A parancsnoki kar élén a testőrkapitány állt. Az első parancsnok gróf HALLER Ferenc tábornok volt (1867-1875). A monarchia felbomlásával a testület működése megszűnt. Utódszervezete a HORTHY Miklós kormányzó által felállított Magyar Királyi Testőrség volt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Országos Börtönügyi Múzeum 1922-ben a Magyar Királyi Igazságügyminisztérium Markó utcai palotájában nyert elhelyezést.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Országos Büntetőintézet a dualizmus kori magyar büntetés-végrehajtás Állampusztán az úgynevezett WAGNER-kastélyban létrehozott intézete.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Országos Büntetőintézet és Szigorított Női Dologház a dualizmus kori magyar büntetés-végrehajtás Márianosztrán létrehozott intézete.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Országos Fegyintézet és Közvetítő Intézet a dualizmus kori magyar büntetés-végrehajtás Vácott létrehozott intézete.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Országos Fegyintézet és Szigorított Férfi Dologház a dualizmus kori magyar büntetés-végrehajtás Sopronban létrehozott intézete.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Országos Gyűjtőfogház épületét 1893-ban kezdték építeni és 1896-ban adták át.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Csendőrség (1881-1945) katonailag szervezett közbiztonsági őrtestület, melynek belső függelmi viszonyai katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rendfokozatot viselt. A testületet az 1876-ban a közös hadseregtől a Magyar Királyi Honvédséghez áthelyezett erdélyi csendőr kerületből fejlesztették ki. Mivel a csendőrök személyükben katonának minősültek, így a honvédelmi tárca felügyelete alatt álltak. A szervezet azonban — mint rendvédelmi testület — a belügyi tárca kompetenciájába tartozott. A testület hatásköre, a városok kivételével, az ország egész területére kiterjedt. Kiváló hatáskörrel ténykedett. Működési területén olyan kitűnő közbiztonsági állapotot hozott létre, majd tartott fenn, amelyet a megszüntetése óta még nem sikerült elérni. Diszlokációját a decentralizáltság, metodikáját a megelőzés jellemezte. Személyi állományának mintegy 90 %-a közterületi szolgálatot látott el valamilyen formában. A testület jogosultságai és kötelezettségei nem voltak kiterjedtebbek a társ rendvédelmi testületeknél. A személyi állományának elállomány — néhány jelentéktelen specifikumtól eltekintve — megegyezett a közigazgatás, illetve a társ rendvédelmi testületek munkatársainak ellátmányával. Az 1945. és 1949. között zajló „ki-kit győz le” politikai csatározások részeként szüntették meg a testületet. Ebből fakadóan a szervezet társadalmi megítélése a harmadik évezred elején is differenciált. A testületnek önálló hatósági jogköre nem volt. A testületet két ízben hozták létre illetve szüntették meg. Felállításának mindkét esetben rendvédelmi szakmai okai, megszüntetésének pedig deklaráltan politikai okai voltak.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Folyamórség (1921-1939) A folyamórség előtörténete az Árpád-házi királyok naszádosainak szervezeteig nyúlik vissza. A török hódoltság időszakában a Habsburg-hatalom a naszádosokat a sajkásokkal váltotta fel. A török kiűzése után pedig — a katonai határőrvidék részeként — létrehozták a Titeli Sajkás Kerületet, amely 1848-igműködött. 1850. november 30.-án létrehozták a Császári Királyi Flottilla Hadtestet, amely 1866-ig működött, majd 1871-ben felállították a Császári Királyi Haditengerészetből kikülönített budapesti tengerészeti különítményt, amelynek a hatásköre kiterjedt a Magyar Szent Korona alá tartozó hajózható folyó és állóvizekre. A budapesti különítmény által irányított flottilla maradványaiból hozták létre a Magyar Királyi Folyamórséget. A folyamórség létrehozását 1921. év január 3.-ai minisztertanácsi ülésen döntötték el. A testület felállításának az időpontját 1921. március elsejével határozták meg. A folyamórség létrehozásáról az 1922/XIV.tc. rendelkezett, melynek a végrehajtását a 122 295/1922.BM. rendeletben foglalták biztosították. A folyamórség vízi rendészeti teendőik végzésére létrehozott önálló rendvédelmi testületként a belügyi tárca folyamrendészeti osztályának a felügyelete alatt állt. Rejtett feladatát a trianoni békediktátum által felszámolt dunai flottilla maradványainak működtetése alkotta. Nyílt szervezetének létszáma 2 420 főt tett ki, amelyben a fegyveres szolgálatot ellátók létszáma az 1 620 főt nem haladhatta meg. A folyamórség személyi állománya katonai rendfokozatot viselt, a belső függelmi viszonyok katonaiak voltak. A legénységi állományt kényszertoborzás (sorozás) útján biztosították. A testület számára önálló egyenruhát rendszeresítettek. A testület személyi állománya tagjai számára a Magyar Királyi Honvédségnél is használatos fegyverzetet rendszeresítették. A folyamórség élén a révfőkapitányság állt. A révfőkapitányság 13 révkapitányságot irányított. A révkapitányságok alárendeltségében pedig 9 révkirendeltség működött. Szükség esetén — a kapitányságok alárendeltségében — révőrségeket is létre lehetett hozni ideiglenes jelleggel. A folyamórség rejtett részét 1939-ben beolvastották a Magyar Királyi Honvédségbe honvéd folyamőrök néven. A testület nyílt részét a hatáskörrel együtt — a területi illetékesség figyelembe vételével — átadták a Magyar Királyi Csendőrségnek, illetve a Magyar Királyi Rendőrségnek.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Határrendőrség az 1903/VIII.tc. alapján 1906. I. 15.-től 1918-ig a dualizmus összeomlásáig működött a központi államhatalom közvetlen alárendeltségében. Tevékenységének döntő hányadát a Magyar Királyság útlevelköteles határszakaszain fejtette ki. Szervezetének és személyi állományának döntő többsége ezeken a határszakaszokon volt megtalálható. A testület — néhány száz fős — mérsékelt személyi állománnyal működött, önálló rangrendszerrel és egyenruhával rendelkezett. A határőrizet klasszikus hármass feladatrendszeréből elsősorban a határforgalom ellenőrzését és a határrend betartatását valósította meg. A zöldhatár őrzését pedig a határszéli csendőrséggel közösen végezte. A testület a magyar határőrizet koordináló szerepét is betöltötte, szükség esetén a határőrizeti teendők ellátására bevonhatta a határmenti vármegyék és városok területén működő rendőrségek személyi állományát is. A kivételes hatalom időszakában a Magyar Királyi Határrendőrség különleges feladatokat kapott az Osztrák-Magyar Monarchia haderejével való együttműködés tekintetében, amelyet a katonai határőrizeti utasításban konkretizáltak. A magyarországi rendőrségek államosításával a határrendőrség maradványait a Magyar Királyi Állami Rendőrségbe integrálták.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium Lásd Honvédelmi Minisztérium

Magyar Királyi Honvédség (1848-1849 és 1867-1945) a véderő azon része, amely 1867 és 1918 között az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságában állomásozó és a magyar kormánynak is alárendelt könnyűfegyverzetű egységekből állt, valamint a sorozott személyi állománya a Magyar Szent Korona alá tartozó területen élő lakosság közül került ki. A Magyar Királyi Honvédség magasabb egység parancsnokságokkal nem rendelkezett, a közös hadsereg magasabb egység parancsnokságainak az alárendeltségébe tartozott. A Magyar Királyi Honvédségben a vezényleti nyelv a magyar volt. Az egyenruha nemzeti díszítő elemeket hordozott. A Magyar Királyi Honvédségben az uralkodói elhatározások a honvédelmi miniszter ellenjegyzésével hatályosulhattak. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása nyomán a Magyar Királyi Honvédség a trianon utáni Magyar Királyság haderejévé vált, azonban a magyar haderőt 1919. VI. 9-től HORTHY Miklós altengernagy hadügyminiszter felhívása nyomán Magyar Nemzeti Hadsereg névvel illették, amelyet 1920. IV. 1-től Magyar Királyi Nemzeti Hadseregre változtattak, majd 1922-ben visszatértek a Magyar Királyi Honvédség elnevezésre. A két világháború közötti Magyar Királyság hadereje már rendelkezett magasabb egységparancsnokságokkal és a fegyverkezési egyenjogúságot kimondó 1938. évi bled-i egyezmény nyomán lehetőség nyílt a magyar véderőnek a kor színvonalán álló technikai eszközökkel való ellátására is. A honvéd illetve honvédség kifejezés az 1848-1849-es szabadságharc időszakából ered. A Magyar Királyi Honvédség a polgári magyar állam véderő szervezete volt. Magyarország szovjet megszállását követően mivel a királyság államformájáról a köztársaság államformájára tért át Magyarország, ezért az ország haderejének elnevezése honvédségre változott. A kiépülő pártállamban a magyar haderő elnevezését Magyar Néphadseregre változtatták, amely elnevezés a rendszerváltozás után a magyar hagyományokra visszanyúlva Magyar Honvédségre változott.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrök a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Nemzeti Hadsereg Lásd Magyar Királyi Honvédség

Magyar Királyi Országos Igazságügyi Elme Megfigyelő a XIX. század utolsó évtizedében Budapesten kezdte meg működését a Budapesti Fegyház és Börtön Területén a Kozma utcában.

LŐRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Pénzügyőrség (1867-1945-) a pénzügyminiszter felügyelete és irányítása alatt tevékenykedő testület, amely feladatait fegyveresen látta el azzal a céllal, hogy az ország pénzügyi és gazdasági rendjét védelmezze, a legfontosabb feladatai közé tartozott a csempészet és a pénzügyi törvények és szabályok áthágásának megakadályozása. Működési területe lefedte az ország teljes területét. Legkisebb szervezeti egysége a pénzügyőr szakasz volt. Több szakaszt irányított egy pénzügyőr biztosi kerület. Egy vármegyében pedig több pénzügyőr biztosi kerület működött. A pénzügyőrséget vármegyénként a pénzügyi tárca komplex középszintű irányító szervei, a pénzügyigazgatóságok irányították. E mellett a testület vezetése céljából a pénzügyi tárcán belül is működött egy pénzügyőrségi osztály. A Pénzügyminisztérium alá tartozó Magyar Királyi Pénzügyőrség 1945-től Magyar Pénzügyőrség néven működött, feladata a pénzügyőri és vámügyi hatóságok feladatainak ellátása volt, e szervből 1953-ban kivált a vámügyeket ellátó Vámőrség, majd ismét összevonva 1963-ban felállították az Országos Pénzügy- és Vámőrséget, 1966-tól Vám- és Pénzügyőrség néven működött 2010-ig, amikor a Vám- és Pénzügyőrséget egyesítették az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatallal. Az új szervezet elnevezése Nemzeti Adó- és Vámhivatal.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Rendőrség 1932-1945-ig működött. A Magyar Királyi Állami Rendőrség elnevezését — szervezetmódosításokkal egybekötve — a 6500/1931.ME.r-el Magyar Királyi Rendőrségre változtatták. 1931-ben megszüntették a 7 kerületi főkapitányságot, amelyek alárendeltségébe a városi kapitányságok tartoztak. A kerületi főkapitányságok helyett a budapesti- és a vidéki-főkapitányságot hozták létre. A Budapesti Rendőr-főkapitányság alárendeltségébe az akkor még kis Budapest kerületi rendőrségei és az agglomerációba tartozó frekventált települések rendőrségei tartoztak. A vidéki főkapitányság alá pedig a városi rendőrségek (1942-ben 89) és a határszéli rendőr kirendeltségek (1942-ben 13), valamint a kárpátaljai működési területtel rendelkező Határvidéki Rendőrség (1942-ben hét kirendeltséggel), továbbá az 1939-ben létrehozott révkapitányságok (1942-ben 7 révkapitányság) tartoztak. A korábbi vidéki főkapitányságokkal megegyező működési területű és székhelyű körzeti szemlélő központokat alakítottak ki 1931-ben az új vidéki főkapitányság alárendeltségében. A Magyar Királyi Rendőrség mindkét főkapitánysága a belügyi tárca közvetlen felügyelete és irányítása alatt állt. Ekkor szüntették meg az országos főkapitányságot is, amely az országos főkapitány frankhamisításban játszott szerepéből fakadóan sohasem került kiépítésre.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrök a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Ügyészség A középkorban királyi szervként működött hivatalos megnevezés szerint „a királyi ügyek igazgatója és a Szent Korona ügyésze”. 1848-tól DEÁK Ferenc egyes feladatok szétválasztásával „közvádlokat” nevezett ki, és 1849-től működött az „álladalmi ügyészi osztály”. Az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc leverése után európai minta szerint hozták létre az „államügyészség” intézményét, de ezt 1860-ban megszüntették. 1871-ben törvény szűletett a királyi ügyészség felállításáról, az első főügyész dr. KOZMA Sándor volt. Az ügyészi szervezet innen-től kezdve változtatásokkal bár, de folyamatosan működött. 1945-1950-ig az államügyészség mellett népügyészség is működött, és ekkor a korra jellemző politikai helyzet a szervezetben is túlzott befolyást nyert. Az ügyészség azóta is a magyar állam integráns részeként működik.

LÓRINCZ József: Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháború végéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Rendőrtisztviselők Országos Egyesülete (MROE) A dualizmus időszakában működő országos társadalmi szervezet. Az egyesület kezdeményezte a magyarországi rendőrségek államosítását, melynek érdekében tagjai elméleti munkát is kifejtettek. A miniszterelnökhöz is eljuttatott indítványuk nyomán az országgyűlés a témát napirendre tűzte és külön osztályt állított fel a belügyminisztériumban annak jogszabályi előkészítésére. Az előkészítő osztály által létrehozott első javaslattal azonban az országgyűlés többsége nem értett egyet, így azt átdolgozásra visszaküldte. Az első világháború kitörése pedig megátolta, hogy a háború alatt érdemben foglalkozzanak a témával. A javaslat képezte az alapját a magyarországi rendőrségek államosítását megvalósító 5 047/1919.ME.rendeletnek.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Távirati Iroda Két országgyűlési gyorsíró MASZÁK Hugó és EGYESY Géza kezdeményezésére 1880. decemberében hozott hozta létre az intézményt a magyar országgyűlés és 1881-ben kezdte meg működését. Napjainkban a Magyar Távirati Iroda Látja el az összes közmédiium hírelátását és híradásaik elkészítésének irányítását.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Maréchaussée Lásd Francia Nemzeti Csendőrség.

Mezei rendőrség Az 1840/IX.tc.-kel felállított rendvédelmi testület, amely Magyarországon az első országos hatáskörű alkotmányos keretek között működő rendőri szervezetként jött létre. 1894-ben — mivel a csendőrség létrehozása nyomán működése részben feleslegessé vált — a mezőgazdaságról és a mezőrendőrségről szóló 1894/XII.tc.-kel feloszlatták, utódszervezete a mezőőrség volt.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Mezőőrség lásd Mezei Rendőrség

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

N-Ny

Nachrichtenbureau A Német Császárság hírszerző szervezete.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Narodna Odbrana 1908-ban alakult szerb hírszerző szervezet.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Bizottság (NBRB) 1923 szeptemberében a Bécsben üléselő európai rendőrségek képviselői hozták létre a szervezetet. Az Osztrák-Magyar Monarchia bűnügyi irataira alapozva nemzetközi bűnügyi nyilvántartó irodát létesítettek, a II. világháború során azonban a bizottság nem tudott működni. 1946-ban Brüsszelben újabb rendőr kongresszust szerveztek, amely Párizs központtal új szervezetet hozott létre. A Nemzetközi Bűnügyi Rendőri Bizottság nyilvántartó irodájának az anyagai azonban a háború során megsemmisültek. Ezért az indormációbázist az alapjairól újonnan fel kellett építeni. Az 1946 után létrehozott szervezetet nevezték INTERPOL-nak. Az INTERPOL nem nemzetek feletti rendőrség, nincsen nyomozó részlege. Munkatársai információkkal és tanácsokkal segítik a nemzeti irodákat, rajtuk keresztül a tagországok rendőrségeit.

ERNYES Mihály: a magyarszági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

O-Ö

Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal (OBNYH) 1919. I. 1.-én hozták létre a Fővárosi Rendőrség bűnügyi nyilvántartásából. A magyar Szent Korona alá tartozó területeken működő rendvédelmi testületek a hivatal nyilvántartását gya­rapíthatták és használhatták. A magyar rendőrség kötelekében különböző elnevezésekkel és fejlődő tartalommal ugyan, de változatlanul működik a szervezet.

ERNYES Mihály: a magyarsági rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Országos Erdészeti Egyesület a magyar erdészek országos társadalmi szervezete volt, amely ellátta az erdészek érdek­védelmét és a szakmát az Országos Erdőigazgatási Tanácsban képviselte.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Országos Erdőigazgatási Tanács a földművelésügyi miniszter tanácsadó testülete. Ezen keresztül juttathatta érvényre az erdész szakma akarátát az államapparátusban. Tagjait a földművelésügyi miniszter kérte fel a törvény által meghatá­rozott számban az Országos Erdészeti Egyesület, a Mezőgazdasági Kamara és az Országos Erdészeti Gazdasági Egyesü­let által javasoltak közül. A tanácsban az Országos Erdészeti Gazdasági Egyesület előterjesztettjei többséget alkottak. Az egyesület által javasolt személyekkel szemben elvárás volt, hogy legalább két évtizedes külső erömérnöki gyakorlattal rendelkezzenek.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

Országos Mezőgazdasági Kamara Az 1920/XVIII.tc. a mezőgazdasági érdekképviseletekről kötelezővé tette a mező­gazdasági kamarák létrehozását. Községekben, járásokban, városokban és a vármegyékben szerveződtek mezőgazdasági bizottságok, melyek az öt kerületi mezőgazdasági kamarába tagokat delegáltak. Ezen kamarák által választott tagokból állt az Országos Mezőgazdasági Kamara, amely képviseleti jellegű érdekképviseletként működő köztestület volt a Ma­gyar Királyi Földművelésügyi Minisztérium felügyelete alatt.

PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

P

Polgárőrség a XVIII. századtól fogva a városokban hoztak létre polgárőrségeket a háború időszakára. A polgárőrségek tagjai a tehetősebb városi polgárok közül kerülhettek ki. A polgárőrségek számos helyen a helyi lövegletből fejlődtek ki. Háború esetén a helyi rend fenntartásában, a fontosabb közigazgatási hatóságok hivatalainak és a közlekedési hálózatnak az őrzésében is részt vettek. 1808-tól az országgyűlés arra kötelezte a szabad királyi városokat, hogy háború időszakára polgárőrségeket hozzanak létre. 1811-ben a Magyar Királyságban 35 800 polgárőrt számoltak össze. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc időszakában a Nemzetőrség városi szervezetei többnyire a polgárőr szervezetekből jöttek létre. 1914 őszén a belügyminiszter rendelettel hozta létre a polgárőrséget. Feladatát a lakosság élet- és vagyonvédelme alkotta. A polgárőrség tagjai 18. életévüket betöltött, fedhetetlen erkölcsű, azon magyar állampolgárságú férfiak lehettek, akik már részesültek katonai kiképzésben. A polgárőrök is behívhatók voltak katonai szolgálatra. A polgárőrök parancs­nokait választhatták, amelyet az önkormányzat hagyott jóvá. Tevékenységüket a rendőrhatalóság utasítása szerint kellett ellátniuk, önálló hatáskörrel nem rendelkezett a polgárőrség. A polgárőröknek fegyverhasználati joguk volt ugyan, de ha nem rendvédelmi, vagy honvédelmi testület tagjának a társaságában láttak el szolgálatot fegyverüket csak önvédelemre használhatták. Egyenruhájuk nem volt. Szolgálatban bal karjukon „polgári őr” feliratú nemzeti színű szalagot viseltek. Az első világháború alatt becsült létszámuk 61 000 fő körüli lehetett. A polgárőrök nem élethivatás­ként üzték polgárori teendőiket. A vesztes háborút követő őszirózsás forradalom és a magyarországi tanácsköztársaság után a magyar kor­máány megkísérelte a polgárőrséget karhatalmi szervezetként újjászervezni, melynek során mintegy 50 000 fős létszám jött létre. A trianoni békediktátum aláírása nyomán azonban a polgárőrség léte indokolatlanná vált. 1945 után az Ideigle­nes Nemzeti Kormány a 13/1945. rendeletével ismét létrehozta a polgárőrséget, a szervezet azonban a „ki-kit győz le” időszakban elhalt, mivel a magyar rendvédelem szovjet típusú átalakítási folyamatába az ilyen jellegű szervezetek nem illeszkedtek. A rendszerváltás után alakult újjá a polgárőrség először 1991-ben Önvédelmi Szervezetek Országos Szö­vetsége néven, majd ugyanezen évben megváltoztatta nevét Országos Polgárőr Szövetségre. Az Országos Polgárőr Szö­vetség fegyverhasználati joggal és önálló intézkedési jogosultsággal nem rendelkezik, a szövetség tagjai ugyanolyan jogkörrel bírnak mint minden magyar állampolgár. A szövetség tagszervezetei szinte valamennyi magyar településen je­len vannak. A bűnmegelőzés és büntetőeljárás terén kifejtett tevékenységük eredményes ellátása érdekében rendszeres ál­lami támogatásban részesülnek, munkájukat az önkormányzatok is segítik. Az Országos Polgárőr Szövetség tagjai egyenruhával nem rendelkeznek. Mivel a polgárőrség a rendszerváltáskor — a polgári magyar állam hagyományaitól el­ térően — nem külön jogszabály alapján jött létre, hanem a társadalmi szervezetekről szóló törvény szabta keretek között, ezért az országban többféle polgárőrség működik szintén társadalmi szervezetként. Egyik polgárőrség sem rendelkezik a magyar állampolgárok számára biztosított hatáskörnél nagyobb intézkedési jogkörrel.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

S-Sz

Szovjet Hadsereg A Szovjetunió haderejét Vörös Hadsereg elnevezéssel hozták létre 1918-ban, majd 1946. február 25.-étől a haderő elnevezése Szovjet Hadsereg a Szovjetunió felbomlásáig. A hadsereg felállítását 1917. november 7.-én határozta el a Szovjetek 2. Összoroszországi Kongresszusa. A Népbiztosok Tanácsa 1918. január 28.-án hozott határozatot a Vörös Hadsereg alapítása tárgyában. 1918. február 22.-én Vlagyimir Iljics LENIN kiáltványban fordult Oroszország proletárijaihoz, amelyben fegyverbe szólította őket az oroszországi új rend védelmére. A kiáltvány nyomán létrejött mozgósítás napját, február 23.-át tekintették a Vörös Hadsereg születésnapjának. A Vörös Hadsereg politikai vezetését a Szovjetunió Kommunista Pártjának Központi Bizottsága látta el. A Szovjetunió hadserege szárazföldi, légi és haditengerészeti haderőből állt. Kezdetben a Vörös hadseregben társparancsnoki rendszert alkalmaztak azonban 1942. október 9.-én bevezették az egyszemélyi parancsnoki rendszert, a komisszárok a parancsnok politikai helyettesévé váltak.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szövetségekői Ellenőrző Bizottság a trianoni békediktátum nyomán a győztes hatalmak által létrehozott bizottság, amelynek feladatát a trianoni békediktátumban foglaltak megvalósításának ellenőrzése, elsősorban a katonai elvárások betartásának figyelemmel kísérése alkotta. A szervezet működése 1927-ben szűnt meg.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

V-W

Vörös Hadsereg Lásd Szovjetunió Vörös Hadserege.

Vörös Őrség a magyarországi tanácsköztársaság időszakában a rend védelmére életre hívott fegyveres szervezet, amely egyúttal a Vörös Hadsereg kiegészítő részeként is működött. Terroralakulatai antihumánus cselekedeteket követtek el. 1919.VIII.3.-án a PEIDL-kormány szüntette meg a 6/1919.BM.rendelettel.

SUBA János: Polgárőrség szervezése 1919-1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 131-144.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: a magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Wermacht (véderő) 1935-1945 között a III. (német) Birodalom szárazföldi haderőnémet hivatals megnevezése.

OLASZ Lajos: A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen (1943 augusztus – 1944 augusztus). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 71-96.p. HU-ISSN 1216-6774.

**A „Rendvédelem-történeti Füzetek” (Acta Historiae Praesidii Ordinis)
HU ISSN 1216-6774 , HU-e-ISSN tudományos periodika szerkesztőségének
kéziratokkal szemben támasztott igénye**

1. Olyan kéziratokat fogadunk el, ami megfelel az „első közlés” kívánalmainak.
2. A tudományos művekkel szembeni igénytámasztásnak megfelelő alkotásokat közlünk. Hivatkozási jegyzetek nélküli kéziratot és hiányos, illetve pontatlan hivatkozásokat általában nem közlünk!
3. Végleges szövegű kéziraatra tartunk igényt, mert a leadott kéziratban szerzői korrekcióra már csak a lektori észrevételek nyomán nyílik lehetőség. Konferencia-előadásokat, azok kivonatait stb. nem közlünk. A konferencia-előadás előzménnyel rendelkező tanulmányokat ugyanazon feltételekkel közöljük, mint az ilyen előzményekkel nem rendelkező alkotásokat. A szerkesztőség által a kiadói tervbe felvett teljes tanulmányokat (szöveg, jegyzetek, melléletek, stb.) független lektor — szükség esetén lektorok — véleményezik. A beküldött kéziratokat a szerkesztőség plágium ellenőrzésnek veti alá.
4. A kéziratokhoz 600 és 1000 karakter közötti terjedelmű rezümét, valamint 5 kulcsszót is kérünk.
5. A szerkesztőség fenntartja magának a jogot arra, hogy a szövegben stiláris változtatásokat eszközöljön, illetve a hivatkozási jegyzeteket kiegészítse, továbbá véleményének helyt adjon az írásban, a szerkesztőség feltüntetésével. A szerkesztőség a hozzá érkezett kéziratokat és tartozékait nem őrzi meg, és nem küldi vissza, de az elfogadásról, illetve elutasításukról értesíti a szerzőket. A közlésre elfogadott kéziratok szerzőinek a szerkesztőség tiszteletpéldányt küld.
6. Periodikánkban az évszázadokat – az idézetek, címek kivételével – római számmal jelöljük.
7. A szövegben előforduló neveket mindig teljességre törekvően kell feltüntetni akár személy, intézmény, vagy földrajzi névről van szó. Személyneveknél a vezetéknev és keresztnév mellett a kérdéses időpontban érvényes nemesi rangot, rendfokozatot, illetve beosztást is fel kell tüntetni együttesen a szerzett címeikkel pld. doktorátus stb. A megváltoztatott személynevek esetében az eredeti nevet tüntetjük fel utána pedig a módosított nevet zárójelben. A helységneveknél mindig a magyar nevet kell feltüntetni. Ha más neve is van, és azt a közlendő érthetősége megkívánja, akkor az idegen nyelvű nevet zárójelben kell a magyar név mögött feltüntetni. Intézmények esetében a teljes hivatalos nevet kell használni, mögötte zárójelben a rövidített nevet.
8. A publikálásra küldött anyagokkal szembeni technikai elvárások.

Margó: 2 cm, a kötésnél 3 cm.

Bekezdések csak a bekezdés formátumban beállított bekezdést fogadunk el: - nagy bekezdés 0,65 cm;

- kis bekezdés 0,32 cm;
- címek után tompa bekezdések;
- felsorolások kisbekezdésként, egységesen gondolatjellel;
- bekezdések között sor nem marad ki.

Betűk: - Times New Roman;

- méret 11-es a szövegben, 9-es méret a jegyzetekben, melléletekben, továbbá a rezüménél.

Címek: - tanulmánycímek sorközépen, alattuk is felettük is sor marad ki, tanulmánycímekbe a szerzők neve is beleértendő;

- fejezetcímek balra zárva, számozás esetén szám a cím előtt, csak felettük marad ki sor alattuk nem;
- címek vastagítva, mellékcímek döntve is;

Hivatkozások: - végjegyzetként a tanulmányok szöveges részét követően;

- szövegben felsőindexben vastagítva;
- végjegyzetben felsorolásként;
- a tudományos közlés igényeinek megfelelően.

Személynevek: családi név kapitálchen-ben.

A teljes nevet kérjük, a tárgyalt időszakban aktuális címeivel és rangjaival együttesen feltüntetve. Akiknek az élete során a nevük megváltozott az eredeti nevét követően zárójelben kérjük a felvett új nevet. Mivel a tanulmányokban szereplő személynevekről számonként olyan index készül, amely a személy rövid életútját is tartalmazza, ezért a szerkesztőség — az ismert személyek kivételével — abban az esetben hagyja meg a főszövegben a személynevet, ha annak rövid életútját is mellékeli a szerző. Ellenkező esetben ezek a nevek a főszövegből a jegyzetekbe kerülnek.

Melléletek: - a jegyzetek után;

- minden mellékletnek címe és száma van (cím: sorközépen döntve és vastagítva, szám: jobb felső sarokban döntve, a számozás római számmal);
- a melléklet alján a forrás megjelenítése az egyszerűsített bibliográfiai leírás szabályainak megfelelően;
- több melléklet esetén — a melléleteket megelőzően — melléletek jegyzékét kell elhelyezni, amely a melléletek számát, címét és oldalszámi elhelyezkedését tartalmazza;
- a melléletek jegyzékének írásmódja megegyezik a felsorolásokéval.

9. A kéziratok szövegében ábrák, diagrammok, táblázatok képek stb. nem helyezhetők el. Azokat mellékletként kell a szöveghez csatolni.

10. A hivatkozási jegyzetszámokat a szövegben felső indexben és vastagítva kérjük elhelyezni. A jegyzetekben a mű szerzője és címe mellett a kiadás helyét, idejét és a kiadót is kérjük feltüntetni.

- A szerző családi **nevét** kapitálchen betűvel szedjük. Több szerzős mű esetén a nevek közé gondolatjelet helyezünk. Csak a szerző nevét (vezeték és keresztnév) közöljük, tudományos és oktatói fokozatok, rangok, címek, tiszt-

ségek és beosztások közlése nélkül. A szerzői álnevet a szerző neve után közvetlenül szögletes zárójelben tüntessük fel. Gyűjteményes mű szerkesztőjének neve után kerek zárójelben a (*szerk.*) formulát használjuk függetlenül attól, hogy a műben főszerkesztőként vagy felelős szerkesztő stb. tüntették fel. A gyűjteményes kötetek egy tanulmányának jelölésekor először a tanulmány szerzőjének nevét kell közölni, majd a címet kurziválás nélkül, ezt követően az „In” szócska (mivel mondatkezdő szónak minősül, ezért nagy kezdőbetűvel kezdődik, utána pedig nem teszünk pontot vagy kettőspontot) után a bibliográfiai tételt. Amennyiben az idézni kívánt tanulmány szerzője azonos a kötet szerkesztőjével, akkor az „*ugyanő*” szó rövidített változatát „*uő*” kell használni az „*In*” szócskát követően. Háromnál több szerző esetén csak az első szerző nevét közöljük, majd utána a latin „*et alii = és mások*” rövidített változatát „*et al.*” írjuk. Háromnál több szerzős mű esetén – amennyiben az egyik szerző egyben a mű szerkesztője is – az ő nevét kell feltüntetni egyedül. Másodlagos szerzőségi adatokat a jegyzetekben indokolt esetben célszerű feltüntetni. A másodlagos szerzőségi adatokat a cím után kell elhelyezni. A fordította, sajtó alá rendezte, illusztrálta, utószót írta stb. jelölést követi(k) a másodlagos szerzői tevékenységet végző személy(ek) neve(i). Amennyiben a hivatkozott mű szerzőjét és szerkesztőjét a kiadványon nem tüntették fel az adatközlés a mű címével kezdődik. Újra hivatkozás esetén elégséges a szerző vagy szerkesztő vezetéknevének feltüntetése.

- A szerző vagy szerkesztő nevét követően kettőspont után következik a **mű címe**. A címet és az alcímet – ha van – kurziváltan kell szedni. A sorozatcím mindig a bibliográfiai leírás végén ferde zárójelben kell közölni, kurziválás nélkül. A cím, alcím és sorozatcím után pont kerül. Több kötetes művek esetén a cím után következik a kötetszám pl. 1.köt. ezt követően pedig a kötet cím kurziváltan a végén ponttal. Ha egy kiadvány sok kötetből áll, vagy a kötetnek szerkesztői vannak, a köteteket analitikusan, kötetre lebontva kell szerepeltetni, ahol – a kiadvány átfogó jelölése (a kiadvány címe kurziváltan, a kiadás helye és a kiadó) után – kötetenként kerül feltüntetésre a kötet sorszáma, a címe, a szerkesztő neve és a kiadás ideje. Míg a befejezetlen, több kötetes műre történő hivatkozás esetén a befejezetlenség tényére és a kötetszám és a kiadás évszáma után elhelyezett nagy kötőjellel kell utalni. Gyűjteményes kötetek és periodikumok esetében csak a kötet, illetve a periodikacímét kurziváljuk. A periodikacím a hivatkozott mű szerzőjének és címének feltüntetése után következik. Periodikumok esetében a folyóirat szerkesztőjének a jelölése elmarad. Idegen nyelvű műre történő hivatkozás esetén ugyanazon adatokat, ugyanazon sorrendben kell közölni, mint a magyar nyelvű alkotás esetében. Az eltérés csupán annyi, hogy a cím magyar fordítását szögletes zárójelben közöljük az eredeti nyelvű cím után. A bibliográfia tétel többi elemének a fordítása nem szükséges. Az idegen nyelvű címet kurziváljuk. Amennyiben idegen nyelvű műről magyarra fordított alkotásra hivatkozunk a szerző neve után a magyar nyelvű cím következik kurziválva, majd – szögletes zárójelben – a mű idegen nyelvű címe. Ezután pedig a Ford. rövidítés után a fordító neve. A hivatkozás többi része mindenben megegyezik a magyar nyelvű alkotásokéval. Gyűjteményes kötetek és periodikumok címeit általában nem fordítjuk le. Ezen kiadványban közzé tett alkotások címei esetében pedig ugyanúgy kell eljárni, mint a monográfiáknál.

- Mű címét követően kerül sor a **kiadás helyének** a feltüntetésére. A kiadás helyének – amely minden esetben a településnév – feltüntetését vesszővel zárjuk. Amennyiben a kiadványon nem szerepel a kiadás helye, ezt a tényt a latin *sine loco = hely nélkül* kifejezés rövidítésével *s.l.* jelöljük. Periodikum esetében a kiadás helyének feltüntetése elmarad. A periodikum kurzivált neve után, vesszőt követően, az évfolyam római számmal való jelölése és az évfolyam = évf. rövidítés következik. Kéziratokra történő hivatkozások esetében a szerző és a cím után a kézirat jellegének (disszertáció, dokumentáció, kézirat, kandidátusi értekezés stb.) a rögzítése történhet. A kézirat jellegének jelölése után zárójelben jelölhető az intézmény neve, ahol a kézirat készült. Ezt követi a „Kézirat.” megjegyzés után a létrehozás helységének, majd a létrehozás évének a jelölése.

- A kiadás helyét követi a hivatkozásban a **kiadás évszáma**. A kiadás évszáma után – ugyanúgy, mint a kiadás helye után – vesszőt írunk. Amennyiben a műben nem tüntették fel a kiadás idejét, azt latin *sine anno = év nélkül* kifejezés rövidített változatával *s.a.* kell helyettesíteni. Kéziratok esetében a kézirat létrehozásának évszámát – a létrehozás helységének jelölését követően – rögzítjük. Periodikumok esetében a kiadás évfolyamát követően a kiadás évet zárójelben arab számmal, majd a folyóirat számát jelöljük szintén arab számmal pl. (1996) 1.sz. Amelyik periodikumon feltüntetjük ott az évfolyamszámot is jelölni kell. Ebben az esetben a periodikum címe utáni vesszőt követően az évfolyam római száma következik ponttal és az évfolyam szó rövidítésével évf., majd a kiadás évszáma zárójelben és a lapszám arab számmal és ponttal, utána pedig a szám szó rövidítése = sz.

- A hivatkozások bibliográfiai adataiban a következő elem a **kiadó** jelölése. A kiadó neve után pontot teszünk. Periodikumok esetében a kiadót nem jelöljük. Kéziratok esetében a kiadó feltüntetésére értelemszerűen nem kerülhet sor. Amennyiben a műben nem szerepel a kiadó, azt a latin *sine nomine = kiadó nélkül* kifejezés rövidített változatával *s.n.* kell helyettesíteni.

- A hivatkozások végén az **oldalszámok** állnak. Az oldalszámok jelölésére a latin *pagina* szó rövidítését *p.* használjuk. Az oldalszámok tekintetében hivatkozhatunk egy oldalra pl. 45. p. vagy egy intervallumra pl. 65-78.p. Gyűjteményes kötetek és periodikák esetében fel kell tüntetni — a hivatkozott oldalszámon túl — az alkotás kezdő és befejező oldalszámát is a két oldalszám között kötőjel használatával.

- A hivatkozott alkotásokat közlő kiadványok **ISSN**, illetve **ISBN** számát, valamint — a periodikák kivételével — a kiadvány teljes oldalszámát is kérjük feltüntetni a bibliográfiai adatsor végén. Sorozatok esetében pedig a sorozat ISSN számát is kérjük a sorozat címét és a kiadvány számát követően.

- **Újra hivatkozásnál** a latin *opus citatum = idézett mű* rövidítését *op.cit.* használjuk. Újra hivatkozásoknál a szerző vagy szerkesztő vezetéknevét követően, kettőspont után következik az *op.cit.* ha a teljes műre hivatkozunk. Amennyiben meghatározott oldalak képezik a hivatkozás tárgyát, az oldalakat kell feltüntetni az után ugyanúgy, mint az előző hivatkozásnál. Abban az esetben, ha azonos szerzőnek több művére is újra hivatkozunk,

akkor a szerző vezetéknevét követően a mű címét is fel kell tüntetni az op.cit. jelöléssel, majd az újrachivatkozási oldalak feltüntetésével.

Ha az újrachivatkozott művön nem tüntették fel sem a szerzőt, sem a szerkesztőt, a cím rövidített változatát használjuk, ezt követi újrachivatkozás esetén az op.cit. jelölés. Amennyiben két egymást követő jegyzetben ugyanarra a műre hivatkozunk a latin *loco citato=ugyanott* kifejezés rövidített változatát *loc.cit.* jelölést használjuk. Például *loc.cit.* 23.p. Ha két egymást követő jegyzetben ugyanannak a szerzőnek két különböző művére hivatkozunk akkor a latin *idem (nőnemben) eadem=ugyanő* rövidítést használjuk a szerző neve helyett.

11. Jogszabályra hivatkozásnál magyar törvény esetében a kiadás évét követő perjel után a törvény római száma után pont következik, majd amennyiben 1945 előtti törvényeknél a tc. = törvénycikk (mint a törvény testének — Corpus Juris — része), 1945 után pedig a tv. azaz törvény jelölést kell használni. Ezt követően kell feltüntetni a törvény pontos és teljes címét.

Törvénynél alacsonyabb szintű magyar jogszabályok esetében (rendeletek, határozatok, utasítások, parancsok, intézkedések, stb.) a jogszabály arab számát követően perjel után a kiadás éve majd zárójelben a jogszabály megjelenésének hónapja római számmal és napja arab számmal következik. Ezután a kibocsátó rövidítését és a jogszabály jellegének a rövidítését (r. = rendelet, hat. = határozat, út. = utasítás, pcs. = parancs, int. = intézkedés stb.). majd a jogszabály pontos címét kell feltüntetni. Ezeket az adatokat követi döntve a közlőny címe, római számmal évfolyama, zárójelben arab számmal kiadás éve, majd a lap száma és azoknak az oldalaknak a kezdő és befejező oldalszáma ahol a jogszabály megjelent végül pedig a közlőny ISSN száma. Amennyiben a jogszabály nem közlőnyben jelent hanem levéltárban lelhető fel, akkor a közlőnyadatok helyett a pontos levéltári jelzetet kell feltüntetni. Amennyiben a jogszabály jogszabálygyűjteményben érhető el a kötet teljes bibliográfiai adatait kell feltüntetni.

Külföldi jogszabályok esetében az adott országra és korra jellemző rövidítéseket kell használni a feltalálhatósági hely pontos megjelölésével a magyar jogszabályok felelhetőségének megjelölésére vonatkozó követelményekkel megegyezően.

12. A hivatkozott irodalmi források egyszerűsített bibliográfiai adatsorában a hivatkozott mű DOI azonosítóját is kérjük feltüntetni, ha ilyen van.

13. A tanulmányok fő szövegeinek a végén a forrás- és irodalomjegyzék a jegyzeteken kívüli feldolgozásokat, dokumentumokat nem tartalmazhat, hiszen a forrás- és irodalomjegyzék a jegyzetekben rövidített formában megjelenő bibliográfiai adatsoroknak az egyszerűsített bibliográfiai leírás szerinti kiegészített változata és kiadványtípus szerinti csoportosítása. Ezen belül a szerző, a szerzőn belül pedig kronológiai sorrendben csoportosítva jelennek meg a forrás és irodalomjegyzékben foglalt alkotása.

14. Világhálón megjelent alkotásokat általában nem tekintjük hivatkozásértékűnek. Az világhálós folyóiratok esetében akkor tekintjük a hivatkozást közölhetőnek, ha az érintett folyóiratra a papír alapú folyóiratokkal megegyező bibliográfiai adatsorral lehet hivatkozni és a DOI vagy az ahhoz hasonló garantált megjelenésű és elérhetőségű adatbázisban szerepel.

15. A kéziratokat Microsoft Word program szerint rögzítve az email címünkre küldve fogadjuk el.

16. Kiemelés vastagítással történik.

17. A szerzőkről szerzői jegyzék készül, amely az impresszum mellett kerül feltüntetésre. Ezért is kérjük, hogy a szerzők a „szerzői űrlapot” érelemszerűen kitöltve juttassák el a szerkesztőség e-mail címére. A szerzőknek lehetőségük nyílik arra is, hogy úgynevezett írói álnéven jelentessék meg alkotásukat. Nem publikus céllal – a szerkesztőség számára – ebben az esetben is kérjük a szerző vezeték- és keresztnévének a feltüntetését. A szerzőkkel való kapcsolattartás lehetősége érdekében kérjük a szerzők telefon- és faxszámait, illetve az email és posta címeit pontosan feltüntetni.

18. A *Rendvédelem-történeti Füzetek* belépett a tudományos folyóiratok jelenleg talán legkedveltebb nemzetközi nyilvántartó adatbázisába. Ebből fakadóan a szerzők és az alkotásaik adatai, valamint a tanulmányaik teljes szövege ezen nyilvántartásba is bekerülnek, ehhez kapcsolódóan pedig a Magyar Tudományos Művek Tárába is felkerülnek. A „Szerzői Űrlap”-on szereplő szerző neve, ORCID kódja (szerzői azonosítója), tudományos fokozata, e-mail címe, tanulmánya címe, intézményi kötődései is az adatbázis részévé válik. az ORCID kódot a szerzőknek maguknak kell generálniuk, amely térítésmentes és maximum félórás egyszeri elfoglaltságot igényel. Kérés esetén a szerkesztőség segítséget nyújt a kód létrehozásában.

19. A szerzőknek a szerkesztőség szerzői honoráriumot nem fizet. A szerzők alkotásuknak a szerkesztőséghez küldésével elfogadják, hogy művük szerkesztett változata a kiadványban megjelenjen.

20. A szerkesztőség etikátlannak tartja, ha az érintett témakör tekintetében a szerzők elmulasztják feltüntetni az eredeti feldolgozást tartalmazó művet. Ilyen esetekben a jegyzeteket a szerkesztőség kiegészíti.

21. A szerzők kéziratjai regisztrálásának feltétele a „Szerzői Űrlap” maradéktalan kitöltése és a szerkesztőség e-mail címére való eljuttatása.

22. A szerkesztőség a szerkesztett kéziratok elfogadásáról vagy elutasításáról e-mail levélben értesíti a szerzőket. A szerkesztőség kéziratot nem őriz meg és nem küld vissza.

SZERZŐI ŪRLAP

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság (SZBMRTT) kitöltött és e-mail-en továbbított szerzői űrlapot, valamint digitalizált arcképfotót kér a rendezvényein előadók-tól és a periodikáiban alkotásaikat publikálni kívánó szerzőktől (férfiak esetében fehér ingben, nyakkendőben és zakóban vagy zubbonyan, hölgyek esetében pedig hasonló jellegű öltözékben látható fényképet várunk). Az adatkezelés kizárólag a formanyomtatvány céljára irányul, az SZBMRTT azokat harmadik személynek nem adja át, azon tudományos adatbázisok kivételével, amelyekbe az alkotás bekerül.

A szerzői űrlap hármast szolgál. Egyrészt arra hivatott, hogy zökkenőmentes kapcsolat alakulhasson ki a szerzőkkel, illetve előadókkal. Másrészt — a későbbi esetleges jogviták megelőzése céljából — tisztázza a *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-6774 és a *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1785-3257 periodikában publikálásra kerülő alkotások jogi helyzetét. Végül pedig megfelelő információt biztosítson a szerzői ismertetőkről, illetve a DOI, az MTMT és a kapcsolódó adatbázisok számára.

Annak ellenére, hogy a rendvédelem-történeti konferenciákon elhangzott előadások tanulmányra fejlesztett változatai nem automatikusan kerülnek fel a rendvédelem-történeti periodikák hasábjaira, hanem csak akkor, ha a közlési feltételekben foglaltaknak megfelelnek, célszerű minden előadónak és szerzőnek ugyanazon űrlapot kitölteni és fényképet küldeni.

Az űrlap tartalma és a fotó:

- előadók esetében a konferenciát ismertető előzetes tájékoztatóban és — amennyiben az alkotás tartalma harmonizál a periodika közlési feltételeiben foglaltakkal — a Rendvédelem-történeti Füzetek, vagy a Rendvédelem-történeti Hírlevél számainak szerzői ismertetőjében;

- szerzők esetében pedig a Rendvédelem-történeti Füzetek, vagy a Rendvédelem-történeti Hírlevél számainak szerzői ismertetőiben kerül publikálásra.

A Rendvédelem-történeti Füzetek és a Rendvédelem-történeti Hírlevél a hagyományos papír alapú formában korlátozott példányszámban kerül előállításra. Emellett azonban mindkét periodika megjelenik a világhálón a

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság honlapján

<http://www.szbmrtt.atw.hu>

az Országos Széchényi Könyvtár, Elektronikus Dokumentum Központja,
Elektronikus Periodika Adatbázis és Archívumának a honlapján

<http://www.epa.oszk.hu>

a szerző neve, e-mail címe, alkotása címe és művének fontosabb nyilvántartási adatai, valamint a fő szöveg bekerül a DOI, az MTMT és a csatlakozó tudományos adatbázisok adattárába is

<https://www.doi.org/>

<https://www.mtmt.hu/>

A kapcsolattartás és az adatbázisokban való feltűntetés érdekében kérjük*

Szerző: .....Legmagasabb tudományos fokozat .....

Tanulmány címe magyarul és angolul :.....

.....

.....

Postacím : .....

Telefon :.....Fax :.....

Mobil :.....E-mail :.....

Intézmény(ek) neve** :.....

.....

.....

* Azoknak a rovatoknak a kitöltése indokolt, amelyek tartalma eltér a korábban már kitöltött űrlapon közöltektől.

** Itt az intézményi kötődéseket kell feltüntetni, amely szellemi alkotóműhelyhez — oktatási intézmény, közgyűjtemény, szerkesztőség, tudományos társaság — kapcsolódóan szellemi alkotómunkát végez. Nem feltétlenül csak munkaviszonyt kell jelölni, hanem az(oka)t a szellemi műhely(ek)e)t, amely(ek)nek a vonzáskörében tevékenykedik.

SZERZŐI ISMERTETŐ***

Tanulmány / előadás címe		
szerző / előadó neve		
- tudományos fokozat - oktatói fokozat - kutatási terület	Arcképfotó	Az alkotó / előadó szerzőségével publikált, a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő - könyvek: ..... - könyvrészek: ..... - tanulmányok: - egyéb tudományos közlemények: - független idézetek: - Hirsch index:
A publikációinak, illetve alkotásai citációinak bibliográfiai adatait tartalmazó nyilvános adatbázis elérhetőségének a világháló címe:		
Fontosabb tudományos közéleti tagságok és tisztségek		

*** Több tudományos és oktatói fokozatot abban az esetben közlünk, ha azok több tudományágban születtek, illetve több intézményhez kapcsolódnak. Mivel a rendfokozatok, valamint az egyéb rangok és címek a tudományos tevékenység tekintetében irrelevánsak, azok közlésétől eltekintünk. Függetlenül az aktuális jogi szabályozástól minden disszertációt tudományos fokozatnak tekintünk, amit nem a diplomaszerezési eljárás keretében kaptak. A humán- és állatorvosi, valamint gyógyszerés és a jogi stb. doktorátusok tekintetében e tudományágak megjelölését is kérjük az egyértelmű helyzetek létrehozása érdekében. A kutatási terület megjelöléseként nem egy tudományágot kérünk feltüntetni, hanem a konkrét kutatási terület megnevezését várjuk. Publikációinak, illetve alkotásai citációinak bibliográfiai adatait tartalmazó nyilvános adatbázis világháló címének közlése esetén tudományos publikációi számszerűsített adatait és a Hirsch-index számát nem feltétlenül kell rögzítenie. A szerzőkről fehér ingben nyakkendővel, zakóban vagy zubbonyban készült felvételt várunk a hölgyektől pedig hasonló öltözetű fényképet kérünk.

Tanulmány / előadás ismertetője és öt kulcsszó
(600 – 1000 közötti karakter terjedelemben — a szóközökkel együtt —
magyar és angol nyelven)

Alkotásom közlését, illetve az úrlapon feltüntetetteket térítésmentesen biztosítom a *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-6774 és / vagy a *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1785-3257 periodikák számára. Engedélyem a magyar nyelvű kiadásra vonatkozik, amely a periodikákban vagy az ahhoz kapcsolódó kiadványokban — több ízben — is megjelenhet, ezen publikációk szerzői honoráriumáról véglegesen és visszavonhatatlanul lemondok. Az adatok kitöltésével és megküldésével hozzájárulok azok Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság általi kezeléséhez. Egyben engedélyezem, hogy azon adatbázisokban is szerepeljen a művem, amelyekbe a periodika belép.

Engedélyem végleges és visszavonhatatlan.

Dátum 201 . .

.....
aláírás

A magyar rendvédelmi testületek és az önkormányzati szervezetek kapcsolata 1848-1945 I.évf.(1991) 1.sz.		0016 BOBÁK Artúr: A rendőrség és a határőrség testületi napjainak alternatívái.....	43.p.
0001 URBÁN Aladár: Az 1848/49-es szabadságharc rendvédelmi testületei.....	7.p.	0017 KORINEK László: A korszerűség kérdése rendvédelmi szerveink fejlesztésében.....	49.p.
0002 ZACHAR József: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományinak rendvédelmi testületei.....	17.p.	0018 CSEREI Attila: Gondolatok a rendvédelmi testületek etikai hagyományairól (1867-1945).....	57.p.
0003 PARÁDI József: A dualista Magyarország rendvédelmi testületei és az önkormányzatok kapcsolata.....	30.p.	0019 ZACHAR József: Tradíció és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szerveknél.....	65.p.
0004 SZAKÁLY Sándor: Néhány gondolat a volt Magyar Királyi Csendőrségről.....	38.p.	0020 HEGEDŰS Antal: Dél-magyarországi falurendészet 1848 előtt.....	75.p.
0005 MOKÁNY József: Elméleti és tudományos igényű tevékenység a magyar rendvédelmi szerveknél 1867-1945.....	45-54.p.	0021 ÖRY Károly: Rendvédelem-történeti oktatás a Rendőrtiszti Főiskolán.....	81.p.
A rendvédelem-történet kutatásának, feldolgozásának és oktatásának időszerű kérdései I.évf.(1991) 2.sz.		0022 SÁNDOR Vilmos: Történelmi szemlélet a jövődi határőrtiszti nemzedék felsőfokú képzésében.....	87.p.
0006 KIRÁLY Béla: A hadtörténelmi oktatás bevezetése az Egyesült Államokban és az amerikai hadtörténelem néhány kiemelkedő eseménye.....	7.p.	0023 MOCSÁRI Sándor: Hagyományok és tapasztalatok felhasználása a rendőrtiszthelyettes képzésben.....	91-95.p.
0007 SZABÓ Miklós: A hadtörténelem oktatásának helyzete és feladatai a magyar honvédség katonai tanintézeteinél.....	21.p.	A dualista Magyarország rendvédelme III.évf.(1993) 4.sz.	
0008 KESERŰ István: A Szemere Bertalan Rendvédelem-történeti Társaság és a rendvédelem-történeti oktatás.....	25.p.	0024 KESERŰ István: Történelmi hűséggel. Társaságunk hároméves útja.....	3.p.
0009 PARÁDI József: A rendvédelem-történeti tantárgy a Rendőrtiszti Főiskola oktatási rendszerében és a rendvédelem-történeti kutatás jövőbeni feladatai.....	29.p.	0025 ZACHAR József: A politikai irányzatok rendvédelmi koncepciói a dualizmus korában.....	8.p.
0010 ÖRY Károly: A helyes magyarság- és nemzettudat kialakításának lehetőségei a rendőrtiszti képzésben.....	37.p.	0026 PARÁDI József: A magyar királyi határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete....	21.p.
0011 TÓTH Tihamér: A rendvédelem intézményrendszerének kialakulása és fejlődése.....	41-44.p.	0027 SZAKÁLY Sándor: A magyar királyi csendőrség, az első központosított magyar közbiztonsági őrtestület.....	51.p.
Tradíció és korszerűség II.évf.(1992) 3.sz.		0028 BOTOS János: A belügyi tárca szerepe a magyar rendvédelem irányításában.....	59.p.
0012 URBÁN Aladár: Tervek és eredmények az 1848/49-es forradalom és szabadságharc idején az önálló magyar rendvédelmi szervek létrehozására.....	11.p.	0029 MEZEY Barna: A modern magyar polgári büntetőügy alapjainak kialakítása a dualizmus első éveiben.....	70.p.
0013 PARÁDI József: A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai.....	21.p.	0030 SUBA János: A dualista Magyarország államhatárának változása 1868-1918 között.....	87.p.
0014 SZAKÁLY Sándor: A két világháború közötti rendvédelmi szervek tevékenységének néhány jellemzője.....	29.p.	0031 BENCZE László: Osztrák rendteremtés a forradalom leverése után.....	102.p.
0015 KESERŰ István: A rendvédelmi szervek a második világháború idején és az azt követő években.....	35.p.	0032 KESERŰ István: A rendvédelmi szervek tisztii utánpótlása és tisztképzése a dualizmus időszakában.....	109.p.

0033 BORSI József: "A közszolgálati ágak legterhe- sebbike..." Rendőrségkép a századforduló magyar sajtójá- ban.....	126.p.	0052 HEGEDŰS Róbert: A magyar biztonságpoli- tika 1912-1925.....	76.p.
0034 FORRÓ János: A csendőrség története. A csendőr őrs.....	132.p.	0053 BOTOS János: A Belügyminisztérium tevé- kenységének főbb jellemzői 1912 és 1926 között..	80.p.
0035 LUGOSI József: A rendvédelmi testületek fegyve- rei 1868-1918.....	152.p.	0054 KESERŰ István: A rendvédelmi szervek új- jászervezése és tevékenysége az első világháború és a forradalmak után (1919-1924).....	83.p.
0036 SÁGVÁRI György: Csendőr és rendőr egyenruhák a dualizmus kori Magyarországon.....	161.p.	0055 KOMÁROMI Gábor: A Magyar Királyi Csend- őrség szervezeti változásai 1919 és 1925 között.....	90.p.
0037 SALAMON Iván: A pénzügyőri egyenruha történe- téből 1868-1947.....	170.p.	0056 SZAKÁLY Sándor: Egy életút vázlatja Osváth László.....	92-95.p.
0038 SZIKINGER István: A rendvédelem jogi szabályo- zása a dualizmus korában.....	87-198.p.	A két világháború közötti Magyar Király- ság rendvédelme V.évf.(1995) 6.sz.	
Háború, forradalom, trianon IV.évf.(1994) 5.sz.			
0039 MEZEY Barna: A kivételes hatalom.....	4.p.	0057 BACSA Gábor: Határrend és határforgalom Magyarország déli határán (1921-1941).....	5.p.
0040 ZACHAR József: Az osztrák-magyar haderő rend- fenntartó szerepe az első világháború idején.....	7.p.	0058 BONHARDT Attila: Egy rendvédelmi szerv mögé rejtett honvédségi alakulat rövid története (A M. Kir. Államrendőrség központi újonciskolája).....	12.p.
0041 PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt.....	13.p.	0059 BOTOS János: A Magyar Királyi Belügymi- nisztérium és egy klasszikus belügyminiszter a két vi- lágháború között.....	16.p.
0042 HESZTERA, Franz: Die Kommandostrukturen der Gendarmerie von 1850 bis 1993.....	18.p.	0060 FAZAKAS László: A Magyar Királyi Testőr- ség, a Magyar Királyi Koronaőrség és a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség a két világháború kö- zött.....	27.p.
0043 HESZTERA, Franz: A csendőrség parancsnoklási rendszere 1850 és 1993 között.....	28.p.	0061 JOÓ Gábor: A vámhivatalok és a pénzügy- őrség a két világháború között.....	39.p.
0044 TÓTH László: A Képviselőházi Őrség születésének története.....	36.p.	0062 KEDVES Gyula: Paraszti fegyverből díszjel- vény (a testőr- illetve koronaőr-alabárd kialakulá- sának története).....	48.p.
0045 ÓRY Károly: A rendvédelmi szervek az első világ- háború, az őszirózsás forradalom és a proletárdiktatúra időszakában.....	42.p.	0063 KISS István Géza: A déli határőrizet kiala- kulása és sajátosságai Trianon után.....	51.p.
0046 SZAKÁLY Sándor: Az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregének tábori csendőrsége.....	55.p.	0064 LUGOSI József: A rendvédelmi testületek fegyverei 1868-1918.....	56.p.
0047 JOÓ Gábor: A pénzügyőrség háborús feladatai....	59.p.	0065 MEZEY Barna: Rendvédelmi jog a két vi- lágháború között.....	61.p.
0048 SUBA János: A trianoni országhatárok kitűzésének politikai és technikai kérdései.....	61.p.	0066 PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között.....	64.p.
0049 BACSA Gábor: A magyar-jugoszláv (S.H.S.) ha- tármegállapító bizottság működése 1921-1924.....	65.p.	0067 RÁCZ Lajos: A fővárosi rendőrség működé- se a két világháború között.....	76.p.
0050 ZSIGA Tibor: A trianoni békeszerződés revíziója Nyugat-Magyarországon.....	71.p.	0068 RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvéd- ség karhatalmi jogosultságai.....	81.p.
0051 ERNYES Mihály: A közrend és a közbiztonság helyzete Baranya megyében a szerb megszállás idején...	74.p.		

0069 SÁGVÁRI György: A rendvédelmi testületek egyenruháza a két világháború között Magyarországon.....	89.p.	A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig VII.évf.(1997) 8.sz.	
0070 SOMORJAI Béla: A Magyar Királyi Koronaőrseg helytállása a korona és a koronázási ékszerek megőrzésében (1944-1945).....	94.p.	0087 BACSA Gábor: A csendőrség részvétele Zala megye határőrizetében.....	5.p.
0071 SUBA János: A terület-visszacsatolások határkijelölő munkálatai 1938 és 1941 között.....	98.p.	0088 CSAPÓ Csaba: A Magyar Királyi Csendőrség fegyverhasználati jogáról 1881-1914.....	12.p.
0072 SZAKÁCS Gábor: A rendőrképzés helyzete a két világháború között.....	104.p.	0089 CSÓKA Ferenc: Csendőrség és hírszerzés 1930-1945.....	17.p.
0073 SZAKÁLY Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941.....	122-129.p.	0090 DOMOKOS Sándor: A Kanadai Királyi Lovas Csendőrség.....	21.p.
Háborúból diktatúrába VI.évf.(1996) 7.sz.		0091 ERNYES Mihály: Pandúrság helyett csendőrség Baranyában.....	27.p.
0074 BACSA Gábor: Határőrizet a Dráva mentén a Muzaköz megszállása után.....	6.p.	0092 FAZEKAS Csaba: A csendőrség és a történelmi egyházak kapcsolatai a Horthy-korszakban az el nem ismert felekezetek kezelése tükrében....	34.p.
0075 DETTNÉ LÉGRÁDY Ilona: A Vám- és Pénzügyőrség 1940 és 45 között.....	12.p.	0093 FORRÓ János: A csendőrkerület rendvédelmi tevékenységének értékelése.....	41.p.
0076 ERNYES Mihály: A rendőrség újjászervezése Pécs-Baranyában 1944-1946.....	17.p.	0094 KAISER Ferenc: Az őrs mindennapi élete...	46.p.
0077 FAZAKAS László: A Nemzetgyűlési Őrség és a köztársasági elnök testőrsége szervezete és tevékenysége 1945-1950.....	24.p.	0095 KESERŰ István: A Magyar Királyi Csendőrség a második világháború hadműveleteiben.....	57.p.
0078 GÁSPÁR László: A határőrizet szervezeti változásai 1945 és 1950 között.....	29.p.	0096 KISS Gábor: Csendőrök az emigrációban....	60.p.
0079 KESERŰ István: Rendőrség és csendőrség Magyarország hadba lépésétől a hadműveletek befejezéséig...	35.p.	0097 KISS István Géza: A Magyar Királyi Csendőrség hagyományai, muzeális emlékanyagainak őrzési helyei hazánkban és külföldön.....	62.p.
0080 KISS István Géza: A magyar rendvédelem-történet hagyományai, muzeális emléktárgyainak gyűjtése, feldolgozása, bemutatása egy leendő magyar rvt. Múzeumban....	46.p.	0098 KOVÁCS Jenő: Hadifogságom éveiről.....	68.p.
0081 LÓRINCZ József: Büntetőpolitika és börtönügy a koalíciós korszakban (1945-1949).....	52.p.	0099 LUGOSI József: A Werndl fegyverek.....	73.p.
0082 MEZEY Barna: Törvényesség és rendvédelem Magyarországon (1945-1949).....	63.p.	0100 ÓRY Károly: Maréchaussée-tól a Gendarmerie Nationale-ig (A francia csendőrség történeti előzményei).....	75.p.
0083 NAGY György: A határforgalom és ellenőrzése 1945-1950 között.....	68.p.	0101 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918.....	78.p.
0084 PARÁDI József: A magyar rendvédelem sajátosságai és fejlődési periódusai a második világháború előtt és után.....	80.p.	0102 RAVASZ István: Csendőrpuccs vagy zászlószentelés? A budapesti deportálások leállítását.....	84.p.
0085 RAVASZ István: A Kárpát-medence hadászati jelentősége a II. világháború végéig.....	90.p.	0103 SALLAI János: A határszéli csendőrség fegyverhasználatát.....	88.p.
0086 SUBA János: Magyarország határainak kijelölése az 1947. évi párizsi békeszerződés alapján.....	98-107.p.	0104 SUBA János: A Magyar Királyi Csendőrség szerepe az északi demarkációs vonalon 1919-1923	91.p.
		0105 SZAKÁLY Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941.....	95.p.

0106 SZELEI József: Katonából csendőr, csendőrből járőrvezető.....	103.p.	0123 BACSA Gábor: Gazdaságvédelem az 1920-as években a déli határ mentén.....	92.p.
0107 ZACHAR József: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből.....	105.p.	0124 KESERŰ István: A határőrség szerepe az ország gazdaságának védelmében.....	100.p.
0108 ZEIDLER Sándor: A m. kir. Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei.....	110-112.p.	0125 KOVÁCS Gyula: A magyar határőrség aktuális gazdaságvédelmi feladatai a határforgalom ellenőrzésében.....	103.p.
Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században. VIII.évf.(1998) 9.sz.			
0109 JOÓ Gábor: Emlékezés gróf Lónyai Menyhért pénzügyminiszterre.....	13.p.	0126 NAGY György: A magyar határőrség (kiemelten a hforg. ell.) szervek gazdasági rendvédelmi feladatainak jellemző sajátosságai a '40-es évek második felétől.....	107.p.
0110 KISS István Géza: A Magyar Királyi Pénzügyőrség feladatai a gazdasági rendvédelemben a két világháború közötti időszakban.....	15.p.	0127 SALLAI János: A Magyar Királyi Vámőrség gazdaságvédelmi feladatainak tükröződése a korabeli szabályzatokban.....	111-112p.
0111 KÖVESI László: Rendőri nyugdíjpénztárak tegnap és ma, szociális gondoskodás.....	24.p.	A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. század magyar rendvédelmére IX.évf.(1999) 10.sz.	
0112 PARÁDI József: A magyar határőrség teendői a nemzetgazdaság védelme terén az Osztrák-Magyar Monarchiában és a két világháború közötti Magyar Királyságban.....	26.p.	0128 BACSA Gábor: A tájékoztató ("T") szervek és a Magyar Királyi Vámőrség.....	5.p.
0113 FORRÓ János: A székesfehérvári csendőrkerület teendői a vagyon elleni bűncselekmények megelőzésében és felderítésében.....	32.p.	0129 TAMÁSKA Endre: Egy csendőr őrs országos tekintélye.....	12.p.
0114 KAISER Ferenc: A csendőr őrs gazdaságvédelemmel kapcsolatos feladatai a két világháború között.....	39.p.	0130 BOBÁK Artúr: A magánnyomozás története	19.p.
0115 SIMON Ferenc: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati teendői a vagyonbiztonság ellen irányuló bűncselekmények megelőzésében és felderítésében.....	45.p.	0131 BOTOS János: Szemere Bertalan, az első felelős magyar kormány belügyminisztere.....	33.p.
0116 SUBA János: A m. kir. Honvédség és az rv. szervek feladatai a Magyarországon átmenő német vasúti szállítmányok szabotázs elleni védelmében a II. vh. alatt.....	49.p.	0132 CSAPÓ Csaba: Gr. RÁDAY Gedeon és a szegedi királyi biztosság.....	37.p.
0117 SZABÓ József János: Egy vádalku tanulságai a XIX. század magyar bűnüldözésében.....	61.p.	0133 DAVOLA József: A katonai rendőrség bemutatása.....	40.p.
0118 SZIKINGER István: A gazdaság védelmének tapasztalatai Németországban.....	64.p.	0134 DOMOKOS Sándor: A polgári rendőrség korszerű alapelvei.....	45.p.
0119 KISS István Géza: A vámhivatalok a két világháború közötti Magyar Királyságban.....	72.p.	0135 FAZAKAS László: Szemere Bertalan ifjú éve	48.p.
0120 ŐRY Károly: A Vörös Őrség gazdaságvédelmi feladatai.....	78.p.	0136 GEHARDT, Helmut: Die Österreichische Gendarmerie in der XX. Jahrhundert.....	53.p.
0121 PARÁDI József: A dualizmus kori magyar pénzügyőrség és Vámhivatalok.....	82.p.	0137 KESERŰ István: A rendvédelmi szervek újjászervezése 1919 és 1924 között.....	59.p.
0122 SALAMON Iván: Egyenruha, kényelem, demokrácia és gazdasági kihatásai 1868-1993.....	86.p.	0138 KISS István Géza: Szociális kérdések és azok megoldásai a Magyar Királyi Pénzügyőrségben.....	66.p.
		0139 KÓSA László: Rendőrség Budán, Pesten és Budapesten 1849 és 1882 között.....	71.p.

0140 KÓSA László: A közúti közlekedés rendjének szabályozása 1872-től napjainkig, különös tekintettel Budapestre...	77.p.	0159 PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között	42.p.
0141 KÖVESI László: Szociálpolitikai érzékenység a rendőri és a BM szerveknél 1990-től napjainkig.....	88.p.	0160 RAVASZ Dezső: A magyar-román határ hivatalos és nem hivatalos átjárhatósága.....	54.p.
0142 LÓRINCZ József: Szemere Bertalan és a börtönügy	95.p.	0161 SUBA János: Utazási okmányok az I. és a II. világ-háborúban.....	57.p.
0143 PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme (1867-1919).....	98.p.	0162 SUBA János: A budapesti folyamat története	68.p.
0144 RAVASZ István: A nyilas rendvédelmi testületek...	148.p.	0163 ZINNER Tibor: Az embertelen kollektivitás diadala: A magyarországi németek 1945 utáni kitelepítése	72-87.p.
0145 SALLAI János: Francia, osztrák, magyar csendőrség fegyverhasználat a XIX. században.....	154.p.	A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában X.évf.(2000) 12.sz.	
0146 SIMON Ferenc: Egy kiérdemelt emlékbélyeg és egy nem érdemelt megbélyegzés története.....	160.p.	0164 DÁNOS Valér: Rendőrség és szociológia avagy rendőrszociológia.....	5.p.
0147 SIMON Sándor: Cegléd város rendvédelme a XVIII-XIX. században.....	164.p.	0165 FINSZTER Géza: Honvédelem - rendvédelem	8.p.
0148 SUBA János: A határszéli forgalom szabályozása Magyarországon a XIX.-XX. században.....	167.p.	0166 NAGY György: Kapcsolatkeresés a rendészet, a rendvédelem és a határrendészet között.....	15.p.
0149 SZIKINGER István: Az angolszász rendvédelem fejlődésének tendenciái a XIX. századtól napjainkig.....	174.p.	0167 PARÁDI József: A rendvédelmi diszciplína Magyarországon.....	23.p.
0150 SZÜCS János: A francia csendőrség helye, feladatai napjainkban.....	189.p.	0168 SUBA JÁNOS: A kartográfia és a rendvédelem	26.p.
0151 VASS Ferenc: A magyar útlevélrendészet történetének változási folyamatai és fejlődésének tendenciái 1903-tól napjainkig.....	192.p.	0169 ZACHAR József: Rendvédelem és történelemtudomány	34.p.
0152 ZACHAR József: Az osztrák rendvédelmi modell történelmi gyökerei.....	202-206.p.	0170 BACSA Gábor: A határőrizeti szervek együttműködése a lakossággal, a rendvédelmi szervekkel és a hatóságokkal 1920-1940 között (Szemelvények Zalából).....	38.p.
Szabad mozgás a Kárpát-medencében X.évf.(2000) 11.sz.		0171 CSAPÓ Csaba: A Csendőrség és a városok (1881-1914)	43.p.
0153 BACSA Gábor: Magyar és jugoszláv optások határátlépése.....	10.p.	0172 DAVOLA József: A tábori csendőrség, mint a Katonai Rendőrség elődje.....	49.p.
0154 BENCSIK Péter: Az útlevélügy jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra 1903-1941..	15.p.	0173 ERNYES Mihály: A véderő alkalmazása rendvédelmi feladatokra a dualizmus időszakában Pécssett.....	55.p.
0155 CSAPÓ Csaba: Utazási okmányok az 1880-as években...	19.p.	0174 FORRÓ János: A székesfehérvári csendőrkereület kapcsolata a közigazgatással.....	58.p.
0156 DAVOLA József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1912-ben.....	21.p.	0175 GEBHARDT, Helmut: Die militärische Organisation der österreichischen Gendarmerie von 1849 bis 1918.....	62.p.
0157 KISS István Géza: A határszéli Magyar Királyi Pénzügyőr szakaszok áttelepítése a területi visszacsatolások után.....	24.p.	0176 KÁLMÁN Zsolt — KÓSA László: A rendőrség és az önkormányzatok kapcsolata a rendszerváltás utáni években.....	65.p.
0158 NAGY György: A határforgalom változásai és az azt meghatározó főbb tényezők a nyolcvanas évektől napjainkig. A határforgalom.....	35.p.		

0177 KESERŐ István: Együttműködés a Határország és egyéb szervek között (1945-1949).....	68.p.	0210 NAGY György: Egy történelmi kuriózum, gróf SZÉCHENYI István 1834. évi egyik utazásának dokumentuma.....	77.p.
0178 KISS István Géza: A Magyar Királyi Pénzügyország helye és szerepe a kikötői rendszabályok betartásában valamint a csempészet megakadályozásában.....	73.p.	0211 NAGY József: A magyar határország tevékenysége a csehszlovákiai bevonulás időszakában	79.p.
0179 PARÁDI József: A rendvédelem, közigazgatás és a véd-erő kapcsolata a kiegyezéstől a második világháborúig.....	79.p.	0212 PARÁDI József: Az európai rendvédelem története.....	85.p.
0180 RAVASZ István: A német szövetségi rendszer a II. világháború időszakában.....	88.p.	0213 PARÁDI József: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai.....	91.p.
0181 SIMON Sándor: Cegléd városában: a helyi közigazgatás és a rendvédelem kapcsolata a neoabszolutizmus és a dualizmus időszakában.....	95.p.	0214 PARÁDI József: A Kárpát-medencét érintő Magyarországon kívüli határőrizeti formák a német-osztrák modell kivételével.....	95.p.
0182 STEIB György: Az 1956-os Nemzetőrség és a közhatalom kapcsolata Bonyhádán.....	98.p.	0215 SUBA János: A történelmi Magyarország államhatáráról szóló törvények.....	102.p.
0183 SUBA János: A polgári Magyarország közigazgatási beosztásának alakulása, a határváltozások tükrében 1867 és 1941 között.....	102-107p.	0216 SUBA János: Az államhatár és határjelei.....	120.p.
A közbiztonság közös európai örökségünk XI.évf.(2005) 13.sz.		0217 SUBA János: Államhatár elméletek a XIX.-XX. századi szakirodalomban.....	127.p.
0184 BEBESI Zoltán: A kábítószer fogyasztás Magyarországon	5.p.	0218 SUBA János: A honvédelmi határsáv Magyarországon 1939-1945 között.....	133.p.
0185 BENCsik Péter: A határforgalom szabályozása hazánkban és a környező államokban 1903-1941.....	15.p.	0219 SZABÓ József János: Határvadász alakulatok szerepe az Árpád-vonal védelmében.....	140.p.
0186 BODA József: A magyar rendvédelmi erők szerepe a békefenntartásban.....	27.p.	0220 ZACHAR József: A Habsburg-hatalom és a magyar rendvédelem.....	146-149.p.
0187 BOTOS János: A belügyi tárca szerepe a magyar rendvédelem irányításában.....	31.p.	REPERTÓRIUM 1990-2000, 1-12. szám XI.évf. (2006) 1. különszám	
0188 FAZAKAS László: Testőrségek, koronaőrsek, képviselőházi őrség 1867-1945.....	36.p.	Előszó.....	5.p.
0189 GÁSPÁR László: A határország szervezeti változásai 1945-1956.....	50.p.	Bemutatózik a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság.....	8.p.
0190 KÓSA László – GOMBÁR Noémi: A bűnözés területi megoszlása a Kaposvári Rendőrkapitányság területén.....	55.p.	A periodika szerkesztői.....	13.p.
0191 NAGY György: A magyar állami határrendőrség 1945-1946. évi újjászervezése	64.p.	A repertórium felépítése.....	15.p.
0192 NAGY József: A BM Határőrség helye, szerepe, szervezetének változásai a szocialista államhatalomban 1957-től az 1980-as évek végéig.....	78.p.	Tanulmányok megjelenés szerint.....	18.p.
0193 PARÁDI József: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950.....	84.p.	Tanulmányok szerzők szerint.....	27.p.
0194 PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyarországi rendőrségei 1867-1919.....	97.p.	Tanulmányok cím szerint.....	41.p.
		Tanulmányok kronológia szerint.....	50.p.
		Tanulmányok téma szerint.....	60.p.
		Recenziók.....	79.p.
		Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században XII.évf.(2007) 15.sz.	
		0221 BACSA Gábor: Rendőrség Nagykanizsán 1920-ig, az államosításig.....	6.p.

0222 BENCsik Péter: A kivándorlás jogi szabályozása 1903 és 1914 között.....	13.p.	A rendvédelmi szakképzés története XIII.évf.(2007) 16.sz.	
0223 ERNYES Mihály: A magyar rendőri szakirodalom kezdetei.....	32.p.	0240 BACSA Gábor: A rendőrképzés 1945-1950...	7.p.
0224 FAZAKAS László: A magyar Szent Korona őrzésének története 1945-től 2000-ig.....	45.p.	0241 BENCsik Péter: A kisebb határszéli forgalom Magyarország és a szomszédos államok közt, 1898-1941.....	15.p.
0225 HEGEDŰS Ernő: A koronaőrzés történetének egyházi és bizalmi korszaka (1000-1464).....	59.p.	0242 BERKI Imre: Az 1956-57 évi sortűzek rövid története.....	25.p.
0226 HUDRA László: A budapesti Fiumei úti pénzügyőr laktanya. (Szemelvények az 1930-as és 1940-es évekből, különös tekintettel a Pénzügyőrségi Múzeum történetére).....	67.p.	0243 BODA József: A nemzetközi oktatás és képzés története a magyar rendvédelmi szerveknél....	33.p.
0227 LŐRINCZ József: Harmonizációs törekvések és problémák a magyar büntetőügyben a rendszerváltozás időszakában.....	75.p.	0244 BODA József: A terrorizmus rövid története.....	46.p.
0228 NAGY György: A határrendészet, mint szervezet helyének keresése az államszervezet rendszerében.....	81.p.	0245 BOTOS János: A Belügyminisztérium tevékenységének főbb jellemzői 1912-1926 között.....	52.p.
0229 NAGY József: Határőrizetünkkel szembeni kihívások az 1990-es években.....	104.p.	0246 ERNYES Mihály: A rendvédelmi szakkifejezések múltja.....	56.p.
0230 PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a II. vh-ig.....	125.p.	0247 GÁSPÁR László: A határőrség képzési rendszerének változásai 1945-1956.....	65.p.
0231 PARÁDI József: Magyar Királyi Határrendőrség....	139.p.	0248 KISS István Géza: A Magyar királyi Pénzügyőrség lökiképzése.....	71.p.
0232 PARÁDI József: Az útlevelek és útlevel ellenőrző szervek a két világháború közötti Magyar Királyságban..	160.p.	0249 NAGY Ákos Péter: A budapesti Rendőrtiszti Főiskola.....	77.p.
0233 SIMON F. Nándor: Villantás egy témára: séta egy útlevel körül.....	170.p.	0250 NAGY György: A rendvédelem és a tudomány.	85.p.
0234 SIMON Sándor: Cegléd város rendvédelmi szerveinek dualizmuskori átalakítása és fejlesztése.....	176.p.	0251 PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítései rendszere 1867-1945.....	90.p.
0235 SUBA János: Határcsendőr zászlóaljok 1919-1921. Áttérés a katonai határőrizetre.....	182.p.	0252 PARÁDI József: A magyar rendőrtisztképzés tradíciói 1867-1945.....	94.p.
0236 SUBA János: A magyar-jugoszláv határszakasz redemarákálása (A trianoni határ határjeleinek felülvizsgálata a magyar-jugoszláv határszakaszon 1931-ben)....	192.p.	0253 PARÁDI József: A csendőrtisztképzés és a fizetési osztályba sorolt állami alkalmazottak szakképzési rendszere.....	100.p.
0237 SUBA János: A magyar-román határszakasz redemarákálása (A trianoni határ határjeleinek felülvizsgálata a magyar-román határszakaszon 1937-ben).....	200.p.	0254 ifj. PERJESI György: A Magyar Királyi Csendőrség létszámalakulása 1938-1945.....	105.p.
0238 SUBA János: Határvadászok és az „ezeréves határ” (A m. kir. határvadászok szerepe a magyar-román határvonal Kárpátokban lévő szakaszának felülvizsgálatában 1941-ben)..	205.p.	0255 SÁGI Zoltán: Egyenruha, mint tradíció a magyar rendőrségnél.....	107.p.
0239 VARRÓ István: Rádióközvetítés az ungvári csendőriskolából: „Székely fiúkból nevelik a fiatal magyar csendőröket” – közvetítés az ungvári csendőriskolából.....	212-219.p.	0256 SUBA János: A Magyar Királyi Csendőrség létszámának tervezett felemelése 1918-ban.....	113.p.
		0257 SUBA János: A magyar katonai vezetés elképzelése a határbiztosító csapatok megszervezésére 1918-ban.....	121.p.

0258 SUBA János: Honvédelmi határszolgálat.....	128.p.	0275 OLASZ György — PARÁDI József — ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig.....	29.p.
0259 VARRÓ István Tamás: Hatvan éves a Magyar Királyi Csendőrség.....	140-146.p.	0276 PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945.....	64.p.
A rendvédelem humán viszonyai XIV.évf. (2008) 17.sz.			
0260 GÁSPÁR László: A kommunista párt káderpolitikájának érvényesítése a határőrségnél 1945-1956..	13.p.	0277 PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben.....	88.p.
0261 ILLÉSFALVI Péter: A németek által megszállt Bánság helyzete 1941-ben, a Magyar Királyi Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnokságának jelentései alapján.....	19.p.	0278 PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig.....	98.p.
0262 KÁLMÁN Zsolt: A Magyar Királyi Csendőrség tevékenysége Somogy vármegyében a megalakulástól 1903-ig....	26.p.	0279 PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri tér-figyelés a századfordulós Budapesten.....	113.p.
0263 NAGY György: A Határrendőrség humán viszonyai 1945-1946.....	37.p.	0280 SIMON F. Nándor: A Munkásőrség karhatalmi feladatai.....	125.p.
0264 PARÁDI József: Visszontválasz FINSZTER Géza: „Honvédelem Rendvédelem” válaszcikkére.....	51.p.	0281 SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920.....	131.p.
0265 PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945.....	57.p.	0282 SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben.....	143.p.
0266 SÁGI Zoltán: A rendőrség egyenruházata a II. világháború befejezésétől a rendszerváltásig.....	65.p.	0283 VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918-1947.....	156-166.p.
0267 SUBA János: A határkijelölés humán faktora a XIX-XX. században.....	74.p.	Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában XVI.évf. (2009) 19.sz.	
0268 SUBA János: A magyar katonai közigazgatás elvei és szervezete a visszatért területeken 1938-1941.....	84.p.	0284 BALLA Tibor: Katonai alakulatok karhatalmi bevetései Magyarországon 1918-ban.....	13.p.
0269 TURCSÁNYI Károly - HEGEDŰS Ernő: Légideszant alakulatok alkalmazásának történelmi előzményei a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni harcban.....	97.p.	0285 ERNYES Mihály: Szerb impérium Baranyában 1918-1921.....	18.p.
0270 VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak jelölése 1867-1918.....	105.p.	0286 FORRÓ János — HIBÁCSKÓ Ferenc: Adalékok a karhatalom történetéhez.....	51.p.
0271 ZEIDLER Sándor: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig.....	116-137.p.	0287 KÁLMÁN Zsolt: Somogy vármegye bűnüldözési tapasztalatai a kiegyezéstől az I. vh-ig.....	60.p.
Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században XV.évf. (2008) 18.sz.			
0272 BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmusban.....	13.p.	0288 PARÁDI József: A csendőrség magyarországi története.....	64.p.
0273 FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében.....	16.p.	0289 PARÁDI József: A rendvédelem védelmében.....	89.p.
0274 HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra.....	20.p.	0290 SOM Krisztián: A Magyar Királyi Folyamőrség (határ) átléptető bélyegzői.....	100.p.
		0291 SUBA János: Magyarország területi integritásának helyreállítása 1919-1920.....	105.p.
		0292 SUBA János: Magyarország trianoni határainak térképei 1920-1925.....	114.p.

0293 TURCSÁNYI Károly — HEGEDŰS Ernő : Légideszant alakulatok rendvédelmi szerepkörben.....	123.p.	0310 GÁSPÁR László : A magyar határőrizet változásai 1945-1956.....	27.p.
0294 Károly TURCSÁNYI — Ernő HEGEDŰS : Airborne troops in the context of public security.....	130.p.	0311 HEGEDŰS Ernő : Katonai erők rendvédelmi szerepkörben. Légideszant alakulatok a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni harcban.....	43.p.
0295 VEDÓ Attila : Magyarország államhatárának megjelölése 1947-től napjainkig.....	137-152.p.	0312 KÖVESI László : Az Első Rendőri Kiegészítő Nyugdíjpénztár elődszervezetei.....	54.p.
A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre XVII.évf. (2009) 20.sz.			
0296 BENCSIK Péter : A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915.....	13.p.	0314 PARÁDI József : A dualizmus kori magyar rendvédelem.....	66.p.
0297 FORRÓ János : Csendőrségtörténeti kutatásaim tapasztalatai.....	38.p.	0315 PARÁDI József : A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme.....	85.p.
0298 JAKUS János : Az államhatár biztosításának problémái az ötvenes évek elején.....	44.p.	0316 PARÁDI József : A Magyar Királyság határrendőrsége.....	101.p.
0299 KÓSA László : A rendőrség és a határőrség együttműködése csapaterő alkalmazásával Somogy megyében.	54.p.	0317 SIMON F. Nándor : A Munkásőrség létrehozása	117.p.
0300 NAGY György : A magyar határforgalom ellenőrzésének sajátosságai 1945-2005.....	58.p.	0318 SUBA János : Az Országos Hadigondozó Hivatal	123.p.
0301 NAGY László : A magyar Rendőrség-történeti Múzeum története.....	79.p.	0319 SUBA JÁNOS : A Védhírszerzőszolgálat kiépítése	140-147.p.
0302 PARÁDI József : Tények és érzelmek egy hajdani magyar rendvédelmi testület története kapcsán.....	93.p.	Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre XIX.évf. (2010) 22.sz.	
0303 PARÁDI József : A XIX-XX. századi magyar forradalmak rendvédelme.....	100.p.	0320 BENCSIK Péter : A határszéli gazdasági (kettős-birtokos) forgalom megszűnése 1945-1950.....	13.p.
0304 SUBA János : A magyar - román határ pontosítása.....	108.p.	0321 CHVOJKA Michael (ford.: ARTNER Ramona) : Ahogyan a Habsburg-birodalom örökös tartományaiban gróf Joseph SEDLNITZKY rendőrfőnök irányításával az államrendőrség az egyetemi hallgatók egyleteivel foglalkozott.....	20.p.
0305 SUBA János : Magyarország határán létesített műszaki záruk felszámolása 1956-ban.....	115.p.	0322 CHVOJKA Michael : Die Betrachtung- und Vorgangsweise des Polizeipräsidenten Sedlnitzky gegenüber den Burschenschaften.....	25.p.
0306 TURCSÁNYI Károly — HEGEDŰS Ernő : A magyar és a szovjet légideszant- és légiszállító csapatok tevékenysége az 1956-os forradalomban.....	120.p.	0323 FORRÓ János : Milyen legyen a jövő rendőrsége?.	30.p.
0307 VEDÓ Attila : A '90-es évek politikai változásainak hatása határmegjelölésünkre és határjeleinkre.....	129-137.p.	0324 FORRÓ János : A polgári magyar állam központosított közbiztonsági őrtestületének közrendvédelmi szolgálata.....	46.p.
A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században XVIII.évf. (2010) 21.sz.			
0308 BODA József : A magyar rendvédelmi békefenntartás humán története.....	13.p.	0325 HEGEDŰS Ernő : Terrorelhárító erők szervezése a rendvédelmi szervezeteknél és a légideszant csapatoknál.....	55.p.
0309 FORRÓ János : Cigányság és közbiztonság Székesfehérvárott 1867-1945.....	24.p.	0326 PARÁDI József : A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században.....	60.p.
		0327 PARÁDI József : A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata.....	77.p.

0328 PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945.....	92.p.	0346 FORRÓ János: A Magyar Királyi Csendőrség és a fejér vármegyei zsidó deportálás.....	23.p.
0329 SUBA János: Határkijelölés, határkitűzés 1867-1945..	115.p.	0347 FORRÓ János: A székesfehérvári csendőrkerület küzdelme Fejér Vármegye közbiztonságáért 1884-1945.....	32.p.
0330 SUBA János: A határkiigazítás feltételeinek megteremtése a dualista Magyarországon.....	125.p.	0348 MARKÓ György: Csendőrtisztek a Magyar Királyi Honvéd Vezérkar főnökének bírósága előtt	73.p.
0331 TAKÁCS Gyula: Leszerelés és hadseregszervezés Magyarországon 1918 novemberében.....	135-139.p.	0349 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete.....	80.p.
A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országok hatáskörű magyar rendvédelmi testületek XX.évf. (2011) 23.sz.		0350 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenységei.....	91.p.
0332 CSIHA Gábor: A szolgálati viszonyt és a rendfokozatot érintő mellékbüntetések Magyarországon a XIX-XX. században.....	13.p.	0351 PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrizetében.....	100.p.
0333 DAVOLA József: Magyar rendfenntartók a világban...	27.p.	0352 SUBA János: 1918 forró nyara és a Magyar Királyi Csendőrség.....	119.p.
0334 FORRÓ János: A Kádár-rendszer rendvédelmi szervezetei a BM. Karhatalom és a Készenléti Rendőr Ezred.....	36.p.	0353 SUBA János: A Magyar Királyi Csendőrség és a vasútbiztonság 1917-1918.....	126.p.
0335 FORRÓ János: A magyar rendvédelem 1867-1968....	60.p.	0354 SZAKÁLY Sándor: Akik a Magyar Királyi Csendőrséget — 1938 és 1945 között — vezették.	136.p.
0336 LÓRINCZ József: Börtönügyünk a hanyatló Kádárkorszakban.....	78.p.	0355 ZÉTÉNYI Zsolt: A Magyar Királyi Csendőrség és a csendőrök jogállása 1945-ben és azután. (Egy elfelejtett szervezet és jelmondat: „Híven, becsülettel, vitézül!”).....	155-165.p.
0337 LÓRINCZ József: Börtönügyünk a rendszerváltozás időszakában.....	91.p.	A közbiztonság közös Kárpát-medencei örökségünk XXII.évf. (2012) 25.sz.	
0338 PARÁDI József: Kontinuitás és újrakezdés a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben.....	99.p.	0356 BERKI Imre: A magyar határőrizet újjászervezése 1946-ban.....	13.p.
0339 PARÁDI József: Rendvédelem-karhatalom 1867-1945	111.p.	0357 CSAPÓ Csaba: Erdély csendőrsége az átmenet éveiben 1867-1881.....	27.p.
0340 PARÁDI József: A polgári magyar állam rendőrségei 1867-1945.....	124.p.	0358 GÁSPÁR László: A második világháború utáni magyar határőrizet változásai.....	32.p.
0341 SUBA János: A trianoni határ északi határszakaszának határjellegétől való megfosztása 1938-ban.....	144.p.	0359 NAGY Ákos Péter: Quies custodiet ipsos custodes, azaz ki őrzi az őrzőket?.....	53.p.
0342 SUBA János: Magyarország északi határszakaszának redemarkációs munkálatai 1947-1953.....	155.p.	0360 NAGY Ákos Péter: A Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat megalakulása és tevékenységének kialakítása a rendszerváltás folyamatában.....	58.p.
0343 SZABÓ József János: Határvadász zászlóaljok a Keleti-Kárpátok védelmi rendszerében 1940-1941.....	165-177.p.	0361 NAGY József: A magyar határőrség szervezete, létszáma és területi elhelyezkedése 1958-1990.....	67.p.
Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005. XXI.évf. (2011) 24.sz.		0362 PARÁDI József: Magyar rendvédelem 1867-1914..	79.p.
344 BODA József: Az európai csendőri erő, avagy egy új békefenntartó alakulat születése.....	13.p.		
0345 DAVOLA József: Fényképezés a Magyar Királyi Csendőrségnél.....	18.p.		

0363 PARÁDI József: A magyar állami rendőrség fejlődéstörténeti tapasztalatai 1867-1945.....	84.p.	0381 ARTNER Ramona — PARÁDI József — ZEIDLER Sándor A Magyar Királyi Csendőrség légi, vízi, vasúti és közúti szakszolgálati ágai	23.p.
0364 PARÁDI József: A XIX-XX. századi magyar rendszerváltozások és a csendőrség.....	102.p	0382 BODA József: A katonai rang és függelmi rendszer a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál	41.p.
0365 SOM Krisztián: Rendvédelem-történet a numizmatikában.	111.p	0383 FÓRIZS Sándor: Rendvédelmi elvárások tükröződése négy ország rendőrtisztképzésében ...	65.p.
0366 SUBA János: A császári csendőrség tiszti kara 1849-1868.	116.p	0384 FORRÓ János: Fejér vármegye közbiztonság története 1688-1884	77.p.
0367 SUBA János: Karhatalom szervezése a Magyar Királyi Honvédségben 1918-ban.....	129-136.p.	0385 HEGEDŰS Ernő: A Magyar Királyi Csendőrség harc- és gépjárművei	89.p.
Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében XXII.évf. (2012) 26.sz.		0386 JAKUS János A magyar rádió-és rádióelektronikai felderítés szervezeti változásai 1990-ig	101.p.
0368 ARTNER Ramona: Egy közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.....	13.p.	0387 KESERŰ István: A magyar pártállam határőrizete 1945-1956	111.p.
0369 ARTNER Ramona: Hírszerzés a dualizmuskori Magyar Királyságban.....	19.p.	0388 NAGY Ákos Péter: Adalékok a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatának nemzetközi tevékenységének történetéhez.....	129.p.
0370 CSAPÓ Csaba — PARÁDI József: Az államfő magyarországi védelme az Osztrák-Magyar Monarchiában.	27.p.	0389 PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza	141.p.
0371 FORRÓ János: Rendvédelmi szervezetek sajátos tevékenysége háborús helyzetben Fejér vármegyében 1944 őszétől 1945 tavaszáig.....	35.p.	0390 PARÁDI József: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában	155.p.
0372 NAGY Ákos Péter: A magyar rendvédelem belbiztonsági szolgálata 1945-1990.....	44.p.	0391 SOM Krisztián: A német gyarmatok rendvédelmi erői	161.p.
0373 NAGY Ákos Péter: A Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatának 2000-2010.....	59.p.	0392 SUBA János: „Csendőralakulások” a Magyar Nemzeti Hadseregben, majd Magyar Királyi Nemzeti Hadseregben 1919-1921	169.p.
0374 PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizete a migráció tükrében.....	66.p.	0393 SZÉKELY Zoltán: Repülők és határok régen és ma	179.p.
0375 PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége.....	81.p.	0394 SZIKINGER István: A magyar rendvédelmi jog 1919-1944	187-198.p.
0376 PARÁDI József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében.....	105.p.	A magyar rendvédelem, légiközlekedés, felderítés a XIX-XX. században XXIII.évf. (2013) 31-32-33-34.sz.	
0377 SUBA János: Szovjetunió és Magyarország közötti határvonal kitűzése 1947-1949.....	120.p.	0395 BALOGH Péter : A magyar katonai rádiófelderítés története.....	15.p.
0378 SZIKINGER István: A magyar rendvédelmi jog alapjai	133.p.	0396 BODA József : A magyar katonai ejtőernyőzés 75 éve.....	27.p.
0379 SZIKINGER István: Rendvédelmi jog a dualizmus korszakában.....	141-157.p.	0397 BOTZ László : A Magyar Néphadsereg szerepvállalása a dél-vietnámi Nemzetközi Felügyelő és Ellenőrző Bizottság munkájában 1973-1975.....	41.p.
A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz.		0398 FÓRIZS Sándor : Határprovokációk a magyar-jugoszláv államhatáron 1950-1951.....	47.p.
0380 ARTNER Ramona: A Magyar Királyi Csendőrség és a városok.....	13.p.		

0399 HEGEDŰS Ernő - FRÖCHLICH Dávid : Katonai erők rendvédelmi szerepkörben.....	55.p.	0419 SCHIMPF Gerard : A bécsi tűzoltóság 1683-1948	119.p.
0400 KESERŰ István : A magyar határőrizet 1945-1990...	63.p.	0420 TÁTRAI Zsuzsanna : <i>Szent Flórián</i> ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban.....	125-130.p.
0401 NAGY György : Az első magyar határrendőrség.....	87.p.	A magyar rendvédelem a kivételes hatalom időszakában XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz.	
0402 NAGY József : A magyar határőrizet változásai 1958-1990	97.p.	0421 ARINER Ramona : Az osztrák csendőrség 1848-1938.	15.p.
0403 OLASZ Lajos : A légi csendőrség Magyarországon.....	105.p.	0422 ARTNER Ramona : A bajor csendőrség a XX. század húszas éveiben.....	23.p.
0404 PARÁDI József : Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919.....	121.p.	0423 FORRÓ János : A magyar csendőrség Kelet-Dunántúl román megszállásakor.....	31.p.
0405 PERÉNYI Roland : A fővárosi rendőrség tagjainak II. világháború alatti tevékenysége az igazoló bizottsági iratok...	147.p.	0424 FRÖCHLICH Dávid — HEGEDŰS Ernő : Forgópisztolyok a honvéd lovasságnál és a Magyar Királyi Csendőrség lovas szervezeti elemeinél.....	43.p.
0406 SZIKINGER István : A magyar rendvédelmi jog 1945-1989..	153.p.	0425 PARÁDI Ákos : Ludovikai indítvány a magyar csendőrség létrehozására.....	51.p.
0407 TÖMÖSVÁRY Zsigmond : Egy kevésbé ismert katonai attasé: NÉMETH Dezső vezérkari ezredes.....	165.p.	0426 PARÁDI Ákos : Hivatás-történet gondozás a Magyar Királyi Csendőrségnél.....	55.p.
0408 VEDÓ Attila : A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenységének szabályozása a dualizmus idején.....	170.p.	0427 PARÁDI József : A Császári Királyi Csendőrség Magyarországon.....	61.p.
0409 VEDÓ Attila : A Francia Nemzeti Csendőrség a két világháború között.....	85-197.p.	0428 PARÁDI József : A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete....	71.p.
A tűzoltóság története XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz.		0429 PARÁDI József : A Magyar Királyi Vámőrség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete.....	81.p.
0410 BERKI Imre : A magyar polgári védelem történeti áttekintése.....	15.p.	0430 PARÁDI József : Határőrség, rendőrség, humán viszonyok a polgári magyar állam két világháború közötti időszakában.....	99.p.
0411 BERKI Imre : A magyar Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai.....	25.p.	0431 SUBA János : A Magyar Királyi Csendőrség és a terület-visszacsatolások.....	119.p.
0412 GÖRBE Márk : Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenítése FESZTY Árpád művészetében.....	35.p.	0432 VEDÓ Attila : Rádió a Magyar Királyi Csendőrség szolgálatában.....	131.p.
0413 HADNAGY Imre József : A magyar tűzoltó szervezetek története.....	43.p.	0433 VEDÓ Attila : A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi fellépésének gyakorlata.....	143.p.
0414 KISS András : Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában.....	51.p.	0434 VEDÓ Attila : A haderő karhatalmi tevékenysége 1867-1918.....	155-165.p.
0415 LINDNER Gyula : Megjegyzések a Római Birodalom tűzvédelméhez.....	67.p.	25 év a magyar rendvédelem-történet szolgálatában XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz.	
0416 OLASZ Lajos : A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években.....	75.p.	0435 ERNYES Mihály : Rendvédelem, rendvédelem-történet (fogalmi és tartalmi megközelítés)....	15.p.
0417 PARÁDI Ákos : Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945.....	85.p.	DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.15-38P	
0418 RÉTI Rezső : <i>József</i> főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke.....	111.p.	0436 MAGASVÁRI Adrienn : Vám- és adószedők a magyar pénzügyi igazgatásban az államalapítástól a kiegyezésig.....	39.p.
		DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.39-46P	

0437 NYITRAI Endre : A szervezett bűnözés története.... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.47-62P	47.p.	0455 SOM Krisztián : A magyar 1922 M útlevél 1922-1937 DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.57-74P	57.p.
0438 OLASZ Lajos : Légi szuverenitás és légi ellenőrző szolgálat a HORTHY-korszakban..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.63-76P	63.p.	0456 SUBA János : Erdély határvédelme 1940-1944... DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.75-86P	75.p.
0439 PARÁDI József : A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.77-84P	77.p.	0457 VEDÓ Attila : Csendőrök a dualista Magyaror- szág kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig... DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.87-108P	87.p.
0440 SOM Krisztián : Az 1937 M magyar útlevél és nemzetközi összehasonlítása..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.85-108P	85.p.	0458 ZSIGOVITS László : Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007..... DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.109-140P	109-140.p.
0441 B STENGE Csaba : A munkácsi rendőrség deffenzív és offenzív harcászati alkalmazása Kárpátalján 1939-ben DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.109-116P	109.p.	Magyar rendvédelem a XIX-XX. században XXVI.évf. (2016) 52.sz.	
0442 SZABÓ Andrea : A magyar pénzügyőrképzés in- tézmenyi kereteinek fejlődése 1867-2011..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.117-126P	117.p.	0459 HEGEDŰS Ernő : Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben..... DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.15-52P	15.p.
0443 SZABÓ Szilárd : Az Evidenzbüro. Az Osztrák-Ma- gyar Monarchia felderítő szervezete 1850-1919..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.127-170P	127.p.	0460 LŐRINCZI Dénes : A háromszéki közbizton- ság megszüldésének a HABSBERG neoabszolutiz- mus időszakában..... DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.53-60P	53.p.
0444 VEDÓ Attila : A Magyar Királyi Csendőrség köz- biztonsági tevékenységének megszervezése 1881-1918... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.171-190P	171-190.p.	0461 PARÁDI Ákos : A CSERBA. (Csendőrlégény- ségi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja)..... DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.61-70P	61.p.
Rendvédelem-történet a rendvédelem szolgálatában XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz.		0462 PARÁDI József : Az Evidenzbüro és a ma- gyar határőrizet kapcsolata..... DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.71-82P	71.p.
0445 BENCsik Péter : Rendőrség, politikai rendőrség Hód- mezővásárhelyen 1945 után..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.15-20P	15.p.	0463 PARÁDI József : Karhatalom a polgári ma- gyar állam rendvédelmében..... DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.83-94P	83.p.
0446 ERNYES Mihály : Nyomozás, vizsgálat, vizsgálobíró... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.21-44P	21.p.	0464 SOM Krisztián : Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban..... DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.95138P	95.p.
0447 PARÁDI Ákos : Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.45-50P	45.p.	0465 VEDÓ Attila : A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szer- vezetrendszerében 1881-1938..... DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.139-180P	139-180.p.
0448 RAVASZ István : A Magyar Királyi Honvédség kar- hatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.51-68P	51.p.	Rendvédelmi testületek és szabályozások a polgári magyar állam rendvédelmi modelljében XXVII.évf. (2017) 53.sz.	
0449 SIMON F Nándor : A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai 1953-1995..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.69-80P	69.p.	0466 ESTÓK József : A polgári magyar állam büntetés-végrehajtásának egyenruházata és rang- rendszere 1867-1945..... DOI : 10.31627/RTF.XXVII.2017.53N.15-32P	15.p.
0450 VEDÓ Attila : A Magyar Királyi Csendőrség köz- lekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.81-94P	81.p.	0467 PARÁDI József : A magyar rendvédelem 1867-1918... DOI : 10.31627/RTF.XXVII.2017.53N.33-52P	33.p.
0451 ZEIDLER Sándor : Testőrségi rendfokozatok a pol- gári magyar állam időszakában..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.95-100P	95-100.p.	0468 PARÁDI József : Hírszerzés és határőrizet az Osztrák- Magyar Monarchia Magyar Királyságában..... DOI : 10.31627/RTF.XXVII.2017.53N.53-84P	53.p.
Magyar határőrizet a XIX-XX. században XXVI.évf. (2016) 51.sz.		0469 SZIGETVÁRI Oszkár : A fővárosi rendőrség detektívtestülete..... DOI : 10.31627/RTF.XXVII.2017.53N.85-96P	85.p.
0452 BERKI Imre : A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sod- rásában..... DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.15-24P	15.p.	0470 VERBOVSZKI Sándor : Az eljárás lezárult — ítélet nélkül. A dr. CSATÁRY László Lajos ügy jogi és kriminalisztikai anomáliái a dokumentumok tükrében..... DOI : 10.31627/RTF.XXVII.2017.53N.97-144P	97.p.
0453 PARÁDI József : A Magyar Királyi Csendőrség a dua- lizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918.. DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.25-42P	25.p.	0471 VOLCSÁNYI Nikolett : Személyi állomány életét jelentősen befolyásoló és a XX. század elején szokot- lan szabályozások a Magyar Királyi Csendőrségnél..... DOI : 10.31627/RTF.XXVII.2017.53N.145-160P	145.p.
0454 PARÁDI József : Határrendőrség a történelmi Ma- gyarországon 1906-1918..... DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.43-56P	43.p.		

0472 **ZÉTÉNYI Zsolt** : A Magyar Királyi Csendőrség fegyverhasználati szabályai a Magyar Rendőrség jelenlegi fegyverhasználati szabályai tükrében..... 161-181.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVII.2017.53N.161-181P

A 150 éves pénzügyőrség
XXVII.évf. (2017) 54.sz.

0473 **ERDŐS Ákos**: A Vám- és Pénzügyőrség kábító-szer-ellenes tevékenysége a rendszerváltást követő első évtizedben..... 15.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVII.2017.54N.15-24P

0474 **MÉSZÁROS Balázs**: A Magyar Királyi Pénzügyőrség egyenruházata és felszerelése 1919-1944..... 25.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVII.2017.54N.25-44P

0475 **PARÁDI Ákos**: A Magyar Királyi Pénzügyőrség teendői a katonai határőrizetre való áttérés időszakában. 45.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVII.2017.54N.45-58P

0476 **PARÁDI József**: A magyar rendvédelem 1919-1941... 59.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVII.2017.54N.59-92P

0477 **PARÁDI József**: Pénzügy a dualizmus kori magyar békehatárőrizetben..... 93.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVII.2017.54N.93-106P

0478 **SZABÓ Andrea**: A Magyar Királyi Pénzügyőrség rangrendszere 1867-1947..... 107.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVII.2017.54N.107-126P

0479 **SZIGETVÁRI Oszkár**: Nyomozó tevékenység a Magyar Királyi Pénzügyőrségnél..... 127-140.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVII.2017.54N.127-140P

Magyar nemzetbiztonsági testületek
a XIX-XX. században.
XXVIII.évf. (2018) 55.sz.

0480 **BÓDINÉ Beliznai Kinga**: „Többet ésszel mint kézzel.” A Sárrét csendbiztos A O'SVÁTH Pál..... 15.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.55N.15-30P

0481 **LŐRINCZI Dénes** : Az Ojtozi-szoros 1886-ban..... 31.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.55N.31-38P

0482 **OLASZ Lajos** : Az ejtőernyős elhárítás megszervezése Magyarország hadbalépését követően 1941-1942..... 39.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.55N.39-57P

0483 **PARÁDI Ákos** : A Guardia Civil a XX. század első évtizedeiben..... 57.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.55N.57-66P

0484 **PARÁDI József** : A polgári magyar állam határőrizete 1867-1941..... 67.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.55N.67-88P

0485 **SZABÓ Szilárd** : Az osztrák-magyar katonai titkosszolgálat szervezeti és hatásköri változásai az I. világháború idején..... 87.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.55N.87-94P

0486 **VINCZE Gábor**: Kötelességteljesítésért életfogytiglan..... 95-118.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVIII.2018.55N.95-118P